MODERN KLASİKLER

NORMAN MAILER

ÇIPLAK VE ÖLÜ

TÜRKÇESİ RASİH GÜRAN

MODERN KLASİKLER

NORMAN MAILER

ÇIPLAK VE ÖLÜ

ROMAN

EVEREST
1816

NORMAN MAILER

1923'te ABD'nin New Jersey eyaletinde doğdu. Harvard Üniversitesi öğrencisiyken, İkinci Dünya Savaşı sırasında askere alındı. Henüz 23 yaşında yazdığı romanı *Çıplak ve Ölü* 1948'de yayınlandı ve hem eleştirmenlerin hem de okurların övgüsünü kazanarak altmış iki hafta boyunca çoksatarlar listesinde yer aldı. Légion d'Honneur ve iki de Pulitzer sahibi olan Mailer, 2007 yılında yaşamını yitirdi.

RASİH GÜRAN

1912'de İstanbul'da doğdu. *Nuh'un Gemisi* adlı mizah dergisini çıkaran, iki de kişisel resim sergisi açan Güran, aralarında *Gazap Üzümleri, Bitmeyen Kavga, Dünyayı Sarsan On Gün, Ses ve Öfke*'nin de bulunduğu çok sayıda kitabı Türkçeye kazandırdı. 1972 yılında vefat etti.

NORMAN MAILER

ÇIPLAK VE ÖLÜ

Türkçesi: Rasih Güran

§

Yayın No **1816**
Modern Klasikler **69**

Çıplak ve Ölü
Norman Mailer

Kitabın özgün adı: *The Naked and the Dead*

İngilizce aslından çeviren: Rasih Güran
Son okuma: Didem Ünal
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: M. Aslıhan Özçelik

© 1948, 1976 Norman Mailer
© 2019, bu kitabın Türkçe yayın hakları The Wylie Agency aracılığıyla Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Ocak 2019

ISBN: 978 - 605 - 185 - 345 - 1
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

ÇIPLAK VE ÖLÜ

Bu romanın yazılışının çeşitli aşamalarında benden yardım ve desteklerini esirgemeyen William Raney, Theodore S. Amussen ve Charles Devlin'e teşekkürlerimi sunarım.

Bu romandaki bütün karakterler ve olaylar hayal ürünüdür; herhangi bir karakterin, yaşayan ya da ölmüş bir kişiye benzemesi rastlantıdır yalnızca.

Anneme ve Bea'ye

ÇIPLAK ve ÖLÜ'NÜN 50. YIL BASKISI İÇİN

ÖNSÖZ

Norman Mailer

Çıplak ve Ölü'nün Mayıs 1948'de yayınlanmasının üzerinden elli yıl geçmişken, ondan bir amatörün elinden çıkma bir çoksatar olarak bahsetmenin ilginç olacağını düşünüyorum. Tabii ki diğer çoksatarlarla karşılaştırıldığında bu iyi bir kitaptı ve onu yazmaya yirmi üç yaşında başlayıp on beş ay sonra da tamamlayan yazarı üniversitedeyken çeyrek milyondan fazla kelime yazmış, dolayısıyla da çalışkan, yazmayı çok seven ve edebiyat uğrunda başına geleceklere yirmi dört yaşındaki birinin olabileceği kadar hazırlıklı bir amatördü.

Yine de naifti, yazma konusunda tutkuluydu, iyi bir tarz edinmenin incelikli gerekleri hakkında çok az şey biliyordu, kendine pek hâkim olamıyordu ve yazarken heyecanla yanıp tutuşuyordu. Tolstoy'un gölgesinde mi kalacaktı yoksa aslında yeteneksiz miydi bilemiyordu. O bir amatördü.

Aynı zamanda yakında çoksatar olacak bir kitabın da yazarıydı. Aslında *Çıplak ve Ölü* onun tek büyük çoksatarıydı. Giderek daha

da iyileşen, iyi bir hikâyesi vardı, döneme uygundu; tam da doğru zamanda, İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinden yaklaşık üç yıl sonra, herkesin savaşın nasıl bir şey olduğuna dair bir fikir verecek büyük bir savaş romanına –savaş sahnelerinde zenginleşiyordu– hazır olduğu bir zamanda çıkmıştı ve çoksatar tarzındaydı. Birçok bölümü baştan savma yazılmış bir kitaptı (kelimeler çok hızlı ve çok kolay dökülüyordu) ve neredeyse hiçbir cümlede, en yakın ve en genelgeçer sıfatla el ele tutuşmayan bir isim yoktu; *kaynar* kahve ve *titreten* korku kitapta sık sık rastlayacağınız türden şeylerdi. Fazlasıyla kabul görmüş sıfatlar bir çoksatarın olmazsa olmazlarıdır.

Kitap aynı zamanda enerjiyle doluydu. Bu, amatörlerin yazdığı iyi kitaplara özgü bir beceridir. Onlar daha deneyimli (ve profesyonel kaygıları olan) bir yazarın es geçeceği ya da tamamen kaçınacağı sahnelere cüret ederler. *Çıplak ve Ölü* sürekli risk alıyordu ve genellikle de başarıyla altından kalkıyordu: Çoksatar olması doğaldı, bu kategorinin iki profilinden birine aitti; çünkü bu kitaplar her zaman cesur amatörler ya da belli bir konuda bilmeleri gerektiğinden fazlasını bilen niş profesyoneller tarafından yazılır.

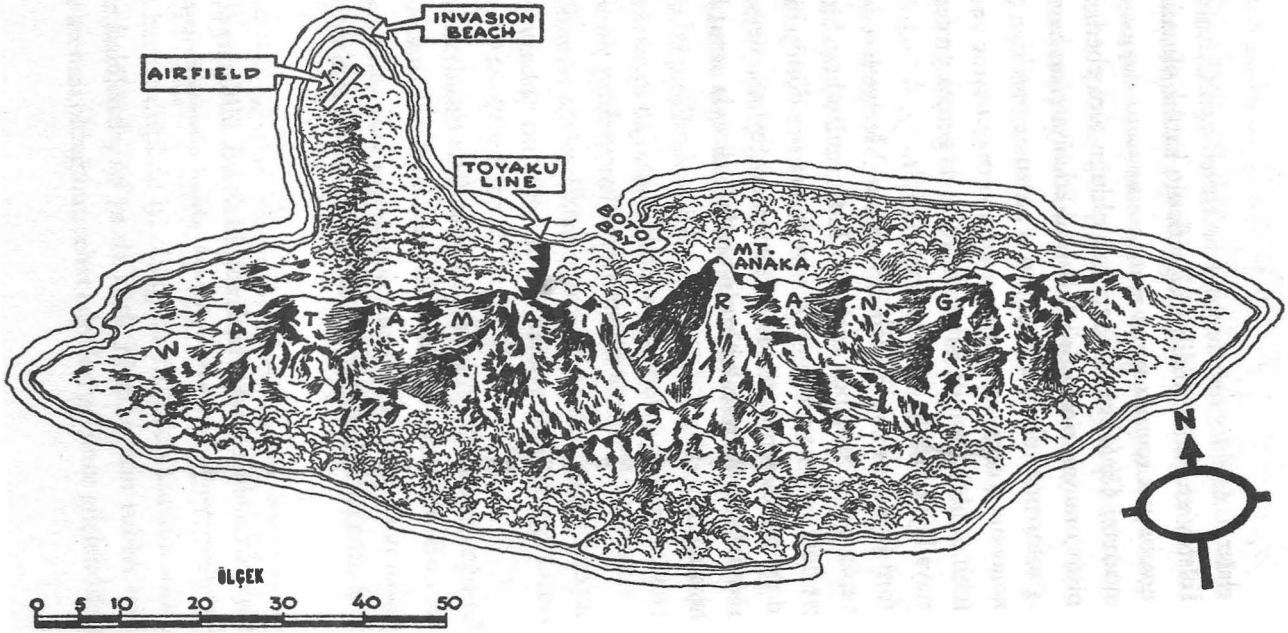
Bütün bunlar söylendikten sonra, bu sözleri yazan ustaya, bir amatörken yazdığı bu esere ne tür meziyetler atfettiği sorulabilir. Cevap, 1946-47 yıllarında başyapıtını yazdığı o on beş ayda Tolstoy'dan derinden etkilenme şansına sahip olmasıdır; çoğu sabah yazmaya oturmadan önce *Anna Karenina*'yı okuyordu. Bu yüzden bu sayfalar, yirmi dört yaşında birinin kısıtlı kavrayışı aracılığıyla, onun Tolstoy'dan şefkat hakkında öğrendiklerini yansıtır. Çünkü bu yaşlı adamın dehasıdır; Tolstoy bize şefkatin değerli olduğunu ve hayatımızı zenginleştirdiğini öğretir ama şefkat bunu ancak katı olduğunda yapabilir. Bu da bir karakterin bütün iyi ve kötü yönlerini algılayabildiğimiz halde, insanlar olarak toplamımızın büyük ihtimalle berbat değil de iyi olduğunu hissedebilmemiz anlamına gelir. Her halükârda, iyi ya da kötü, bize hayatın ruhlar için bir gladyatör arenası olduğunu, sebat edenleri görünce güçlendiğimizi,

bunu yapamayanlar karşısında ise dehşet ve acıma hissettiğimizi hatırlatır.

Tolstoy'un bu incelikli yetisi, şefkatin katılık olmadan değersiz olduğu bilgisi (çünkü böyle olmazsa kendini duygusallığa karşı koruyamaz) *Çıplak ve Ölü*'ye sahip olduğu tüm ebedi meziyetleri vermiş ve onu yazan amatörü de başarılı edebiyatçıları hayatta kalmak için profesyonel olmaya zorlayan o amansız mevkiye çıkarmıştır. Bu kolay bir iş değildir, çünkü insanın kötü gününde de iyi gününe özgü bir iş çıkarmasında ısrarcıdır ve bu da gerçek profesyonellerin takmaya layık olduğu bir şeref nişanesidir.

Yani *Çıplak ve Ölü*'yü hâlâ seviyorum. Meziyetleri de kusurları da var, ama aynı zamanda arındıran, hatta canlandıran bir Tolstoycu şefkat dokunuşuna sahip ve bu sayede, ara sıra dönüp birkaç sayfa okuduğumda hepimiz için umutlanmamı sağlıyor. Öyleyse izninizle, tüm sayfalarını okuyacak birinin orada fazlasıyla umut bulacağını varsayacağım.

ANOPOPEI

INVASION BEACH
AIRFIELD
TOYAKU LINE
BONZO
MT. ANAKA
WATAMAI
RANGE
N
ÖLÇEK
0 5 10 20 30 40 50

BİRİNCİ BÖLÜM

DALGA

1

Kimsenin gözüne uyku girmiyordu. Çıkarma botu sabahleyin indirilecek, ilk asker dalgası kıyıya çıkarılacak, Anopopei kumsalında saldırıya geçilecekti. Herkes, bütün gemidekiler, bütün konvoydakiler, içlerinden bir kısmının birkaç saat sonra öleceğini biliyordu.

Bir er, ranzasında sırtüstü yatmış, gözleri kapalı ama uyuyamıyor. Çevresindekilerin durmadan mırıldandığını işitiyor, kumsaldan gelen bir hışırtı sanki. "Olmaz! Hayır, hayır!" diye bağırıyor uykusunda biri ve er gözlerini açıyor, geminin içinde yavaş yavaş dolaştırıyor bakışlarını, hamakların, çıplak bedenlerin ve sallanan silahların arasında büsbütün şaşkına dönüyor, çevresini görmez oluyor. Geminin başına gitmeye karar veriyor, bir iki küfür savurduktan sonra güçlükle doğruluyor. Bacaklarını ranzadan sarkıtıyor, üstündeki hamağın demiri kamburlaşan sırtını kesiyor. İçini çekiyor, postallarına uzanıyor. Postalları birer direğe asılı. Yavaş yavaş giyiyor. Beş yataklık bir ranzanın dördüncüsünde yatmaktadır. Yarı karanlıkta el yordamıyla yavaş yavaş aşağıya inmeye çalışıyor. Alttaki hamaklarda yatan erlere basmamaya dikkat ediyor. Yere indikten sonra sürüyle çanta ve torba arasında güçlükle buluyor yolunu; bir ara bir tüfeğe çarparak sendeliyor, sonra bölmenin kapısına doğru

yürüyor. Bir koğuştan daha geçiyor. Bu koğuştaki ara yol da tıklım tıklım dolu; her şey darmadağınık. Geminin başına varıyor sonunda.

Girdiği yer buhar içinde. Tek tatlı su duşunda yine biri var, gemiye bindiklerinden beri hep dolu. Er kullanılmayan tuzlu su duşlarında zar atanları geçiyor ve tuvaletin ıslak tahtalarının üzerine çömeliyor. Sigarasını unutmuş. Az ötede oturan başka birinden bir sigara alıyor. Bir yandan sigarasını içiyor, öte yandan siyah ıslak döşemenin üzerini kaplayan izmaritlere bakıyor ve tuvaletin şırıl şırıl akan suyunu dinliyor. Buraya gelmesi için bir neden yok aslında ama koğuşta yatmaktan daha iyi. Daha serin burası. Tuvaletlerin, tuzlu suyun, asitin, ıslak demirin yapışkan kokusu koğuşlardaki askerlerin ağır ter kokuları kadar boğucu değil. Er tuvalette uzun bir süre kalıyor. Sonra ayağa kalkıyor; gemide giydiği yeşil pantolonunu çekiyor, yatağına gitmenin ne kadar zor olduğunu düşünüyor. Ortalığın ağarmasını bekleyecek yatağında, biliyor bunu. "Keşke şimdi sabah olsaydı, ne olacaksa olsun, keşke şimdi sabah olsaydı," diyor kendi kendine. Ve dönerken düşünüyor çocukluğunda nasıl bir gece sabahı sabah ettiğini: Ertesi gün doğum günü ve arkadaşlarını çağırmaya söz vermişti annesi.

O gün daha akşam olmadan Wilson, Gallagher, Başçavuş Croft, karargâhtan iki er alarak koğuşun tek boş kalan yerine çekilmişler, yedi kâğıtlı poker partisine başlamışlardı. Oynadıkları yerde ışıklar söndüğü zaman bile kâğıtlarını görebiliyorlardı. Ama kâğıtlara yine de dikkatle bakmak zorundaydılar; tek ışık kaynağı merdivenin yanındaki mavi ampuldü çünkü. Siyah kartları kırmızılardan ayırmak kolay değildi. Saatlerdir oynuyorlardı. Biraz sersemlemişlerdi artık. Önemsiz eller otomatik olarak, hemen hemen farkına varılmadan geçiştiriliyordu.

Wilson'ın şansı oyunun başından beri oldukça iyi gitmişti. Sonraki birkaç turda da üç pot kazanınca artık iyiden iyiye açılmıştı. Çok hoşnuttu. Çapraz bacaklarının altında dağınık halde bir yığın Avustralya parası vardı. Uğursuzluk getirir diye saymıyordu ama en azından yüz pound olduğunu sanıyordu. Boğazında şehvetli

bir ağırlık duyuyor, bir şeyin birdenbire çoğalması karşısında duyulan heyecanı yaşıyordu. Croft'a dönüp yumuşak Güneyli ağzıyla "Bakın işte, söylüyorum," dedi, "bu paralar hayretmeyecek bana. Namussuzları saymayacağım bile. Şansım bozulur sonra."

Croft karşılık vermedi. Kaybediyordu, bütün gece boyunca doğru dürüst bir kâğıt gelmemişti eline.

Gallagher homurdandı öfkeyle, "Ne diyorsun sen be! İnsanda bu kadar katır şansı olduktan sonra saymaya ne gerek var. Kucakladığın gibi alır gidersin."

Wilson güldü, "Doğru. Ama bu kadar parayı kucaklamak için insanın kuvvetli kolları olmalı."

Rahat ve çocuksu bir sevinçle güldü yeniden, kâğıtları dağıtmaya başladı. Otuz yaşlarında iriyarı bir adamdı. Sapsarı ipek gibi saçları, keskin çizgili, pespembe sağlıklı bir yüzü vardı. Ama gümüş çerçeveli gözlüğü bu yüze hiç gitmemişti. İlk bakışta çalışkan, okumayı seven ya da en azından ilkeleri olan bir adam izlenimi yaratıyordu insanda. Kâğıtları dağıtırken sanki parmakları kâğıtlarla oynamaktan hoşlanıyordu. Aklı fikri içkideydi, bu yüzden canı sıkkındı; bu kadar çok parası olduğu halde bir kadeh bile içemediğine üzülüp duruyordu. Hafifçe güldü.

"Ulan canına yandığım. Bu kadar içki içtim de yine şimdi tadını unuttum. Şimdi önümde bir şişe olsa hemen aklıma gelecek."

Dağıtacağı desteyi elinde tutarak düşündü bir an, sonra yine kendi kendine güldü.

"Sevişmek de bunun gibi. İnsan şöyle istediği gibi rahatça sevişti̇ği zaman, sevişmemek nasıl bir şey unutuyor. Sonra sevişmediği zamanlarda da bunun nasıl bir şey olduğunu hatırlamak zorlaşıyor. Bizim kentin dış mahallesinde bir kız vardı. Bir arkadaşın karısı. Ah anam, bir içim su. Bu kadar kız geçti elimden onun gibisini görmedim. Hiç aklımdan çıkmıyor."

Başını dalgın dalgın salladı, elinin tersiyle çıkık alnını sildi, altın sarısı saçlarında elini gezdirdi ve gevrek gevrek güldü.

"Ah," dedi saflıkla, "bir fıçı bala dalmak gibi bir şey." Herkese ikişer kâğıt dağıttı, sonra ikinci tura geçti.

Wilson'a ilk kez kötü el geliyordu. Oyunda kazandığı için bir el daha oynadıktan sonra çekildi. Düşünüyordu şimdi, "Sefer bittikten sonra içki yapacağım," diyordu kendi kendine. Charley Bölüğünde bir kantin çavuşu vardı. Litresi beş pounda içki satarak en azından iki bin pound kazanmıştı. Gereken malzeme biraz şeker, biraz maya ve birkaç şeftali ya da kayısı konservesiydi. Tatlı bir sıcaklık duydu içinde daha şimdiden. Az bir malzemeyle de yapılabilirdi ya. Amca çocuğu Ed üzüm pekmezinden yapmıştı.

Bir an içi burkulur gibi oldu. Gereken malzemeyi bir gece kantin çadırından çalacak ve bir iki gün bir yerde saklayacaktı. Sonra yaptığı içkiyi de çok iyi bir yerde saklamalıydı. Karargâha yakın olamazdı, birinin gözüne çarpardı. Uzakta da olamazdı, ayaküstü içip gitmek isteyenlere içki veremezdi.

Gel de işin içinden çık. İster istemez seferin bitmesini, sabit karargâhın kurulmasını bekleyecek. Ama çok uzayacak bu iş. Üç ay, belki dört ay sürecek. Wilson sıkılmaya başladı. Zaten hep böyledir. İnsan orduda kendi hesabına bir iş çevirmek isteyince hep böyle olur, bir sürü şeyi hesaplamak zorunda kalır.

Gallagher o el de yutuldu. Wilson'a kızgın kızgın bakıyordu. Şans zaten böyle hıyarların yüzüne gülerdi her zaman, içi içini yiyordu Gallagher'ın. Otuz pound kaybetmişti en azından. Aşağı yukarı yüz dolar. Paranın çoğu, sefere çıkmadan kazandığı paraydı ama vicdanı gene de rahat değil. Karısını düşünüyor: Mary şimdi yedi aylık gebe. Gözünün önüne getirmeye çalışıyor karısını. Ama duyduğu tek şey suçluluk. Karısına göndermesi gereken parayı böyle har vurup harman savurmaya ne hakkı var? Derin ve alışık olduğu bir acılık duyuyor içinde, er geç yine her şeyden iğrenecek. Ağzını açıp tek söz söylemiyor. Ama ne kadar uğraşsa, ne kadar didinse yine de kurtulamıyor. Bu iç acısı daha da keskinleşiyor, bir an bütün bedenini kaplıyor, istediği, duyduğu bir şey var ve bu

şey onu her zaman rahatsız etmekte, sonra kaybolmakta. Emir eri Levy'ye baktı hemen. Levy kartları karıştırıyordu. Gallagher yutkundu. Bu namussuz Yahudi'nin her zaman şansı vardı. İçindeki acılık birdenbire öfkeye dönüştü, boğazını sıkıştırdı ve büyük bir küfür halinde ortaya döküldü, "Yeter ulan be! Amma da karıştırdın! Şu dinini ...tiğim kâğıtlarını dağıt da oynayalım artık!" Bu sözleri tam bir külhanbeyi ağzıyla söylemişti. Levy başını kaldırıp baktı, yüzünü buruşturdu. "Peki peki. Karıştırmıyorum artık. Başlıyoruz."

Gallagher mırıldandı kendi kendine, "Hay dinini imanını..." Gallagher kısa boylu, kamburu çıkmış sıska bir er. İnatçı ve hırçın biri izlenimi bırakıyor insanda. Ufak ve çirkin yüzü ergenliklerle delik deşik, yamru yumru, mor lekelerle dolu. Belki yüzünün rengi öyleydi, ya da küsmüş gibi yana çarpılmış uzun İrlandalı burnu aslında bu biçimdeydi. Ama her zaman ters bir hal vardı Gallagher'da. Daha yirmi dört yaşındaydı.

Kupa yedilisi var ortada. Gallagher yavaş yavaş açtığı kâğıtlarından ikisine dikkatle baktı ve ikisinin de kupa olduğunu gördü, biraz umutlandı. Tek bir floş tutturamamıştı bütün gece, şimdi artık şansı açılmıştı. Bu kez de düzemezler ya beni, diye düşündü.

Wilson bir poundla oyunu açtı. Gallagher artırdı. "Haydi bakalım, biraz da biz kazanalım," diye homurdandı. Croft'la Levy gördüler. Wilson kaçınca Gallagher'ın tepesi attı, "Ne oluyorsun be?" diye sordu. "Su koyuverme! Yarın öbür dünyayı boylayacaksın, haberin var mı?" Paralar oturdukları battaniyeye doğru kayarken Gallagher'ın bu sözlerine pek aldıran olmadı ama Gallagher'ın bizzat kendisinde dinine küfredilmiş gibi soğuk, korkulu bir kuşku yarattı. "Tövbe tövbe," diye söylendi kendi kendine hemen. Kumsalda ölmüş gördü kendini: Başının olduğu yerde kanlı bir tümsek vardı, o kadar.

Sonraki kâğıt maça. Acaba ölüsünü ailesine gönderecekler mi? Mary mezarına gelecek mi? Kendi kendine acımak hoş şey. Bir an karısının gözündeki sevgiyi aradı. Beni sever karım, dedi içinden. Ama karısını düşündüğü zaman karısının değil de Meryem Ana'nın resmi

geliyordu gözünün önüne. Kilise okulunda satın aldığı kartpostallardaki Meryem Ana. Neden Mary'si Meryem'e benziyor? Hatırlamaya, karısının yüzünü iyice gözünün önüne getirmeye çalışıyor. Ama olanaksız şu anda; zihninden kaçıyor hayal, şöyle böyle hatırlanan bir ezginin mırıldandıkça daha bilinen bir başka şarkıya kaçması gibi.

Ondan sonra bir kupa çekiyor. Şimdi dört kupa var elinde. Beşinci kupayı çekmesi için iki şansı daha var. Kuşkuları azalıyor, bütün dikkatini oyunun üzerine topluyor. Çevresine bakıyor. Levy ortaya para sürülmeden önce bile ellerini kapatıyor ve Croft iki onlu gösteriyor. "İki pound," diyor. Bunun üzerine Gallagher onun elinde üç onlu olduğuna inanıyor. Croft'un eli düzelmezse –Gallagher düzelmeyeceğine inanıyor– o zaman Croft elindeki floşa çarpacak.

Wilson gülümsedi, paralarını karıştırdı, iki poundu battaniyenin üzerine koyarken, "Oyun yükseleceğe benziyor," dedi. Gallagher son kalan paralarını da elledi ve bunun son şansı olduğunu düşündü. "İkiyi gördün demek," diye mırıldandı. Wilson'ın elinde üç maça vardı. Nasıl olmuş da atlamıştı? Kör talih!

Ama Wilson'ın görmesi yalnızca kâğıdın açılmasını istemek içindi. Gallagher rahatladı. Wilson'ın elinde henüz floş yoktu. Ama ne de olsa ikisinin arasındaydı. Wilson'a kapalı kâğıtların içinden başka bir maça gelebilirdi; başka bir şeye bile gidebilirdi. Gallagher ikinci turda da kendisini geçemeyeceklerini umuyordu. Parası bitinceye kadar artıracaktı.

Sonraki kâğıtlar da dağılınca Başçavuş Croft başka türlü bir heyecan duymaya başladı. O zamana kadar iddiasız oynuyordu ama yerden bir yedili çekince elinde bir döper olmuştu. Bunun üzerine birdenbire yerdeki paraları kazanacağı inancı doğdu içine. Bir yedili ya da onlu çekerek ful yapacaktı. İnanıyordu buna. Bu kadar tutarlı bir kesinliğin elbette ki bir anlamı vardı. Genellikle bir kâğıdı çekerken bütün olasılıkları hesaplar, karşısındaki oyuncuları çok iyi anlamaya çalışırdı. Ama pokerde bir de şans payı vardı, zaten bu oyunu anlamlı yapan da işte buydu. Bütün ustalığını

kullanarak ve çok iyi hazırlanarak girmişti oyuna ama sonucun eninde sonunda şansa bağlı olduğunu biliyordu. Şansının yüzüne gülmesine sevindi. İçten içe duyduğu bir inanç, ne yaparlarsa yapsınlar oyunu kendisinin kazanacağını, bütün gece bir sürü önemsiz kâğıtla oynadıktan sonra şimdi artık eline çok kuvvetli kâğıtların geleceğini söylüyordu.

Gallagher bir kupa daha çekti. Croft, Gallagher'ın floş yaptığını sandı. Wilson'ın çektiği karo, elindeki üç maçaya yaramadı ama Croft onun elinde floş olduğunu, bu yüzden sakin oynadığını sandı. Tatlı ve hoş havasına karşın Wilson'ın bu oyunu nasıl olup da bu kadar kurnazca oynadığına şaşıyordu.

Croft, "İki pound," dedi.

Wilson gördü. Gallagher da hemen fırladı, "İki daha."

Gallagher'ın elinde kesinlikle floş var, diye düşündü Croft. Battaniyenin üzerine dört pound attı aldırmadan. "İki daha." Ağzında tatlı bir gerilimin izi vardı.

Wilson rahat rahat gülümsedi. "Ulan oyun gittikçe büyüyor," dedi. "Ben çekilmeliyim ama şu son kâğıda bakmadan da edemem."

Croft, Wilson'ın elinde bir floş bulunduğuna inanıyordu. Gallagher da kararsızdı. Wilson'ın elindeki kâğıtlardan biri as idi. Gallagher biraz umutsuzca, "İki daha," dedi. Croft'un elinde bir ful olsaydı Gallagher'ı bütün gece durmadan artırırdı, ama artık son tur için biraz para saklayacaktı.

Battaniyenin üzerindeki yığına iki pound daha attı. Arkasından Wilson da attı. Levy her birine kapalı olarak son kâğıtları dağıttı. Heyecanını saklamaya çalışan Croft loş koğuşun içine baktı, çevresinde kat kat yükselen yataklara göz gezdirdi. Bir erin uykusunda döndüğünü gördü. Sonra son kâğıdını da aldı. Beşli. Kâğıtlarını yavaş yavaş karıştırdı. Bu kadar yanlış oynaması olacak şey değildi. Wilson'ı bile beklemeden elini attı yere üzüntüyle. Öfkelenmeye başlıyordu artık. İkisinin de ortaya hiç aldırmadan para sürdüklerini görüyordu. Gallagher son parasını da koydu.

Wilson, "Hiç doğru yapmıyorum ama göreceğim," diyor. "Sen de görüyor musun?"

Gallagher sert. Yenileceğini biliyor sanki. "Ne var elimde biliyor musun ulan? Kupa floşu. Yat aşağı."

Wilson içini çekiyor, "Bunu sana yapmak istemezdim ama oldu bir kere. Elimde maçanın babası." Asını gösterdi.

Gallagher birkaç saniye hiç sesini çıkarmadı, yüzündeki koyu lekeler mosmor oldu. Sonra birdenbire "Dinini s..tiğimin talihi! Ne yapsan kazanıyor pezevenk!" diye gürledi. Oturduğu yerde tir tir titriyordu.

Koğuşun ağzındaki ranzalarda yatan bir er, dirseğinin üzerinde sinirli sinirli doğrulup bağırdı, "Hey be! Biraz susun da uyuyalım!"

Gallagher da ona bağırdı, "Has...tir!"

"Bırakın şu oyunu, yeter artık!"

Croft ayağa kalktı. Orta boylu sıska biri Croft. Ama dimdik durduğu için uzun boylu görünüyor. Üçgen biçimindeki dar yüzü mavi ışık altında buz sanki. Sert küçük çenesinde, kuru yanaklarında, düz kısa burnunda gerilmemiş bir tek nokta yok gibi. Seyrek kara saçlarındaki mavi pırıltılar ışık altında daha da artmış. Donuk gözleri masmavi. Soğuk, dümdüz bir sesle konuşuyor, "Bana bak asker, sen kıçını istediğin kadar yırt, biz oyunumuzu yine istediğimiz gibi oynarız. Hoşuna gitmiyorsa bizimle kavgayı göze alırsın, işte o kadar."

Anlaşılmayan bir mırıltı geldi yataktan. Croft gözünü erden ayırmıyordu. "Gerçekten canın kavga istiyorsa benimle de kavga edebilirsin," diye ekliyor. Sözlerini Güneyli aksanıyla, soğuk soğuk, teker teker söylüyor. Wilson dikkatle bakıyor.

Yakınan er bu kez hiç karşılık vermiyor ve Croft hafifçe gülümsüyor, sessizce yerine oturuyor. "Canın kavga etmek istiyor anlaşılan," diyor Wilson.

Croft kısaca karşılık veriyor, "Herifin söylediğini duydun."

Wilson omuzlarını silkiyor, "Haydi canım biz işimize bakalım."

Gallagher, "Ben oynamıyorum," diyor.

Wilson'ın canı sıkılıyor. Bir insanın elinden parasını almak hoş bir şey değildir. Gallagher her zaman iyi bir arkadaş. Sonra üç ay aynı çadırda yattığı bir arkadaşı yutmak büsbütün keder veriyor insana. "Bana bak," diyor Wilson. "Yenildim diye oyun bırakılmaz. Sana biraz borç vereyim."

Gallagher öfkeyle yineliyor, "Hayır, oynamayacağım!"

Wilson omuz silkiyor bir daha. Pokeri bu kadar ciddiye alan Croft ve Gallagher gibi adamları anlayamıyor bir türlü. Oynamayı o da seviyor, yoksa sabaha kadar vakit nasıl geçecek. Önemli olan bu. Önünde bir yığın paranın olması iyi bir şey elbette ama içki olsa daha iyi. Dertli dertli gülümsüyor. Kadın dersen, o büsbütün uzakta.

Red yatağında yatmaktan bıkmıştı artık. Nöbetçiye çaktırmadan yukarıya çıktı. Koğuştan sonra dışarının havası soğuk geldi. Derin derin nefes aldı. Karanlıkta birkaç dakika, geminin biçimini ayırt edene kadar çekine çekine dolaştı. Ay çıkmış, güvertedeki bölmelere ve silahlara gümüşten, sessiz bir parlaklık vermişti. Çevresine bakındı. Pervanelerin çıkardığı sessiz dalgalarla aşağıda yatağındayken duyduğu sarsıntıya neden olan makinenin devinimi dikkatini çekti. Kendisini daha iyi hissediyordu. Güvertede hemen hemen kimse yoktu. Yakındaki topun başında bir deniz eri nöbet bekliyordu; ama koğuşa göre burası kuş uçmaz kervan geçmez bir yerdi.

Red parmaklığa doğru yürüyor, denize bakıyor. Gemi sanki durmuş, bütün konvoy yerinde sayıyor, burnunu uzatmış denize, koku almış bir av köpeği gibi. Uzakta, ufukta bir adanın sarp yamacı yükseliyor, dağ oluyor, sonra tepeler halinde iniyor. "İşte Anopopei," diyor, omuz silkiyor Red. Ne farkı var? Bütün adalar birbirine benzer.

Gelişigüzel, boş boş neler olacağını düşünüyor o hafta. Yarın karaya çıktıklarında ayakları ıslanacak, ayakkabılarının içine kum dolacak. Çıkarma botları ardı ardına boşalacak, sandıklar durmadan karaya çıkarılıp yığılacak. Şansları varsa Japon topçularıyla, Japon gizli makineli yuvalarıyla karşılaşmayacaklar. Büyük bir yorgunluk

duyuyor şimdi içinde. Bu savaştan sonra daha bir sürü savaş var, bir türlü bitmek tükenmek bilmiyor. Suratını ekşiterek denize bakarken boynunu ovalıyor. Uzun gövdesinin bütün eklemleri dökülüyor sanki. Saat aşağı yukarı bir. Üç saate kalmayacak toplar gürlemeye başlayacak ve erler mide bulandırıcı kahveyi kaynar kaynar içecekler çarçabuk.

Bir günü bitirip ertesi güne geçmekten başka yapılacak bir şey yok. Yarınki seferde birliğin biraz olsun şansı var. Kumsala çıkacak olanlar belki bir hafta keşifle uğraşacak, araziyi tanımak için ileri karakollar kuracak ve sefer bilinen bir yolu izleyecek. Bir elinin şişkin, yamru yumru parmaklarını ötekinin lekeli parmaklarıyla ovuşturarak bir daha tükürdü yere.

Parmaklığın önündeki silueti hemen hemen yalnızca koskoca bir burunla uzun çıkık bir çene; ama ay altında yüzü iyi seçilmiyor, derisinin ve saçının kırmızılığı belli değil. Yüzünde her zaman öfkeli bir görünüm var ama açık mavi gözleri sakin, buruşuklar ve lekeler örgüsünün ortasında yapayalnız. Güldüğü zamanlarda kocaman, sarı, eğri büğrü dişleri görünüyor; kaba sesi bozulmamış, kibirli bir neşeyle bağıra bağıra çıkıyor. Her şeyi kemik ve yamru yumru. Boyu bir sekseni aşıyor ama kilosu yetmiş bile değil.

Karnını kaşıyor, bir an bir şey arıyor ama sonra duruyor. Gemide acil durumlarda şişirmesi gereken imdat kemerini beline takmayı unutmuş. Otomatikman koğuşa dönmeyi düşünüyor ve sonra kendi kendine kızıyor. Yere tükürüyor, "Dinine yandığımın askerliği, işte böyle yapıyor insanı. Rahat rahat dolaşamıyorsun bile. Hep aklın heriflerin öğrettiklerinde." Bir an düşündü yine. Gidip alsın mı, almasın mı... Sonra gülümsedi. "İnsan bir kere ölür."

Bu sözü Hennessey'ye de söylemişti. Tümen Görev Birliği sefer için gemiye bindirilmeden birkaç hafta önce Keşif Birliğine katılmış bir delikanlıydı Hennessey. Red kendi kendine, "İmdat kemeri ha," dedi. "Hennessey gibiler düşünür imdat kemerini."

Bir gece hava saldırısı alarmı verilmişti. Güvertede bir kurtarma botunun altında bağdaş kurmuş oturuyorlar, konvoy gemilerinin

simsiyah suları yarmasını, yakınlarında bulunan topun başında erlerin dikkat kesilmelerini seyrediyorlardı. Bir uçak saldırmıştı gemilerine. Bir sürü ışıldak, uçağı yakalamaya çalışıyordu. İzli mermilerden yüzlercesi havada kırmızı şekiller çiziyordu. O güne kadar gördüklerinden çok farklı bir çarpışmaydı bu. Sıcaklığı, yorgunluğu yoktu. Renkli filmler ya da takvimlerdeki resimler kadar güzeldi. Dalmıştı. Birkaç yüz metre ilerideki geminin soluk sarı hava bacasında patlayan bir bomba bile onu şaşırtmamıştı.

Hennessey bu dalgınlığını bozmuştu, "Eyvah, unuttum," demişti.

"Neyi?"

"İmdat kemerini. Hiç hava kartuşu almadım yanıma."

Red kahkahayla gülmüştü. "Sana bir şey söyleyeyim mi? Gemi battığı zaman yalnız leşin çıkar karaya."

"Yok. Durum ciddi. Ben şişireceğim kemeri."

Karanlıkta arayıp bulmuş ve kemeri şişirmişti. Red bu sırada alay ederek seyretmişti onu. Hennessey işte böyle bir delikanlıydı. Bu duruma getirmişlerdi onu. O da bütün delikanlılar gibi kuralları harfiyen yerine getirmek istiyordu. Red kederlenmişti, "Şimdi her şeye hazırsın artık, değil mi Hennessey?"

Hennessey böbürlenmişti, "Bana bak, hiçbir şeyi şansa bırakmak istemem. Ya gemiye bomba düşerse? Denize hazırlıksız mı atlayayım?"

Anopopei kıyıları uzakta yavaş yavaş akıp gidiyordu şimdi. Ada kocaman bir gemi sanki. Hayır, diye düşünüyor Red, Hennessey suya hazırlıksız atlamayacak. Daha kız bulmadan evlenmek için para toplayan türden bir delikanlı o. İşte genelgelerden öğrendiklerimiz.

Denize sarktı, suya baktı. Gemi tembel tembel gidiyor ama dümen suyu yine hızlı hızlı kaynamakta. Ay bulutun arkasına girmiş. Su karanlık, hain, korkunç ve derin. Elli metre kadar uzakta, geminin çevresini bir hale kuşatmış. Ama halenin ötesi yalnızca karanlık, öylesine derin öylesine yoğun ki Anopopei'nin ufuk çizgisini göremiyor artık. Deniz gri bir köpük halinde çalkalana çalkalana

geçiyor yanından, geminin çıkardığı dalgaların içinde döne döne, ürpere ürpere... Bir süre sonra derin bir keder duyuyor içinde. Bütün insanların istediklerini sandıkları ve elde edemediklerini anladıkları zamanki gibi bir şey. Yıllardan beri ilk olarak hatırlıyor: Bir kış günü alacakaranlıkta karlar içinde pis ve sapsarı halde madenden dönüşünü, eve girişini, anası başında beklerken sessiz sessiz yemek yiyişini. Buruk bir boşluk vardı evde; herkes birbirine yabancılaştıkça yabancılaşmıştı; üzerinden bu kadar yıl geçtikten sonra aklında kalan sadece evdeki bu acı havaydı. Şimdi suya bakarken ilk olarak biraz acıma duyuyor, hemen hemen unutmuş olduğu anasını ve kardeşlerini anlıyor. Birçok şeyi şimdi anlıyor; acı olayları, çirkin olayları hatırlıyor. Oysa yıllarca bunları kafasından atmaya çalışmıştı. New York'taki bir parkın merdivenlerinde soyulan bir sarhoşu hatırlıyor. Ancak böyle zamanlarda varılan, böyle bir yaşantıdan, gemideki iki haftalık zorunlu tedirginlikten ve çıkarma yapılacak kumsallara doğru yaklaşıldığı sırada gecenin verdiği sıkıntıdan doğan bir anlayıştı bu.

Bu acıma birkaç dakika sürdü ancak. Her şeyi anlıyor, artık hiçbir şey yapamayacağını biliyor, bunun için uğraşmıyor bile. Ne yararı var? İçini çekiyor ve soluğuyla birlikte sıkıntısı da çıkıp gidiyor. Birtakım şeyler vardır ki hiçbir zaman yoluna giremez. Ya kendi başına işin içinden çıkarsın ya da Hennessey gibi olur, hayatta en fasafiso şeyleri bile büyütürsün.

Hiçbirini istemiyor. Kimseye kötülük etmemeye çalışıyor, kimseden de bir şey beklediği yok. "Şimdiye kadar da beklemedim," diye övünüyor kendi kendine.

Uzun bir süre suya bakıp durdu Red. Hayattan hiçbir şey anlamamıştı. Bildiği tek şey varsa o da hayatı sevmediğiydi. Gemiyi saran rüzgârı dinlerken genzini temizledi. Her saniyenin geçmekte olduğunu, sabahın yaklaştığını duyuyor bütün bedeni. Aylardan beri ilk kez yalnız kalıyor ve bu yalnızlığın tadını çıkarıyor. Yalnız başına kalmayı severdi her zaman.

Hayattan hiçbir şey beklemediğini yineledi kendi kendine. Ne para, ne kadın, ne başka bir şey. Arkadaş istediği zaman yanında bir

sokak orospusu olsun yeter. Başka kimse oyalamaz onu. Gülüveriyor, demiri sıkıyor. Rüzgâr yüzüne vuruyor ve adadaki bitkilerin ağır kokularını getiriyor.

Çavuş Brown anlatıyor Stanley'ye, "Sen ne dersen de, ben hiçbirine güvenemem." Yan yana, yataklarında alçak sesle konuşuyorlar. Stanley gemiye ilk geldikleri sırada yataklarının yan yana olmasına özellikle dikkat etmişti. Brown kararını vermişti, "Kadınların hiçbirine güvenilmez."

Stanley mırıldanıyor, "Bilmiyorum ama bu pek de doğru değil. Ben karıma güvenirim." Konuşmanın gidişini beğenmiyordu. İçine kurt düşüyordu. Çavuş Brown'ın da tartışmaktan hoşlanmadığını biliyordu ayrıca.

Brown, "Evet," dedi. "Sen iyi çocuksun, efendisin ama kadına güven olmaz. Al benim karımı. Ne güzel kadın değil mi? Fotoğrafını gördün."

Stanley hemen onu destekledi, "Gerçekten çok güzel bir kadın."

"Elbette, çok güzel. Ama hanım hanımcık evde oturup beni bekleyecek mi dersin. Yo. Beklemez. Gönlünü eğlendirmeye bakar."

Stanley düşüncesini söyledi, "Pek sanmıyorum."

"Neden? Üzülürüm diye mi çekiniyorsun? Bütün yaptıklarını biliyorum. Döndüğüm zaman hesap soracağım biraz. Önce 'Kimseyle buluştun mu?' diye soracağım, 'Evet,' derse bir iki dakika içinde her şey olup biter. Ama, 'Yok hayatım, hiç öyle şey yapar mıyım ben? Bilmiyor musun beni?' derse, o zaman arkadaşlarımın ağzını ararım. Yattığını anlarsam bir güzel sopa çekip evden kovarım. Brown söylediklerini güçlendirmek için başını salladı. Orta boylu, biraz şişman, çocuksu yüzlü, kalkık kısa burunlu, çilli, kızıla çalar kumral saçlı biri Brown. Gözlerinin çevresinde kırışıklar, çenesinde birtakım yaralar var. İkinci kez dikkatle bakıldığında yirmi sekizinde olduğu anlaşılıyor rahat rahat.

Stanley yine düşüncesini açıkladı, "Eve döndüğü zaman bir insanın olup bitenleri sorup araştırması kötü şey doğrusu."

Çavuş Brown düşünceli düşünceli başını salladı, sonra yüzünü ekşitti. "Ne sanıyorsun sen be? Kahraman gibi mi karşılayacaklar

seni sanki? Bana bak, döndüğün zaman bütün millet çevreni saracak, 'Arthur Stanley, askerliğin uzun sürdü,' diyecekler, sen de 'Eh, ne yapalım,' diyeceksin. Sonra şunu söyleyecekler: 'Ah bir bilsen, biz burada neler çektik. Ama düzeleceğini umuyoruz işte. İyi ki sen burada yoktun.'"

Stanley güldü. İddiasızca, "Ben çok savaş görmedim," dedi. "Ama durumu sivillerin henüz anladıklarını da sanmıyorum."

Brown, "Anlamayacaklar da," dedi. Sen Motome'deki çarpışmalarda bulundun. Az çok bir bilgin var. Yarın başımıza gelecekleri düşünüp burada ter dökerken karımın belki de biriyle kırıştırdığını düşündükçe deli oluyorum... deli."

Sinirli sinirli parmaklarını çıtlattı. Hamakların demirlerini elledi. "Yarın öncü bölüğün anası ağlayacak ama yine de pek kötü bir durum olacağını sanmıyorum. Küçük bir keşifte ölecek değiliz ya." Genzini temizledi, "Bana bak, yarın General Cummings gelip de bana, 'Brown, seni Çıkarma Takımına veriyorum,' dedi mi bombok olmayacak mıyım? Olacağım tabii. On er kalıncaya kadar süren çarpışmalarda bulundum ben. Yarınki çıkarmada geminin topları kıyıyı iyice döver, çıkarmayı da iyi desteklerse Motome'deki duruma düşmeyiz. Motome'de artık ben ölürüm diyordum. Nasıl kurtuldum, hâlâ şaşıyorum."

"Gerçekten nasıl kurtuldun?" diye sordu Stanley. Üstünde yatan ere çarpmamaya çalışarak özenle çekti ayağını. Bu birliğe katıldığından beri yüzlerce kez dinlemişti aynı öyküyü ama Brown tekrar tekrar anlatmaktan hoşlanıyordu. Stanley farkındaydı bunun.

"Şu bildiğin şişme bot dalgası için takımımızı Baker Bölüğüne verdiklerinde boku yediğimizi hemen anlamıştım. Ama ne halt edersin?"

Brown öyküsünü sürdürdü. Gün ışımadan birkaç saat önce muhripten şişme botlara nasıl bindiklerini, nasıl birdenbire denizin çekildiğini, Japonlar tarafından nasıl görüldüklerini anlattı. "Japon uçaksavar topları üzerimize ateş etmeye başlayınca bende de şafak attı, isabet almayan bir tek bot kalmadı. Hepsi batıyordu. Yanımızdaki botta bölük komutanı vardı. Adı Billings miydi neydi.

Keçileri kaçırmıştı. Bağırıyor, yalvarıyor, fişek atarak muhribe işaret vermeye çalışıyordu. Sanki muhrip ateş açacak da bizi destekleyecekti. Ama öyle titriyordu ki eli ayağı, işaret fişeğini atacak tüfeği doğrultamıyordu. Bu sırada Croft şişme botun içinde ayağa kalktı. 'Ver ulan sersem, şu tüfeği bana,' dedi. Billings verdi. Croft kıyıda duran Japonların gözü önünde tüfeği iki kere doldurdu, iki kere de ateşledi."

Stanley "aşk olsun" der gibi başını salladı. "Croft çok soğukkanlı bir çocuk," dedi. "Çok soğukkanlı! Demir gibi. Bak işte onu hiç kızdırmak istemem. Ordunun belki en iyi, en esaslı çavuşu. Sinir diye bir şey yok herifte."

Brown acı acı sürdürdü sözlerini, "Bizim eski takımdan sinirleri bozulmayan bir tek kişi kalmadı. Açık konuşalım, benim her seferinde ödüm kopar. Red de korkar. O şişme bot dalgasında Gallagher da vardı. O da yaman adam. Ama o da korktu. Sonra Martinez, sırım gibi herif. O benden daha çok korktu. Wilson bile! Pek su koyvermedi ama rahat da değildi. Croft'a gelince... Bak sana bir şey söyleyeyim mi, Croft bayılır savaşmaya. Seviyor, zorla değil ya. Ondan daha kötü ya da ondan daha iyi adam bulunmaz. Anlayışa göre tabii. O zamanki teğmeni de sayarsan takımda on yedi kişinin on birini kaybettik. Çok iyi insanlar vardı aralarında. Biz hayatta kalanlar, bir hafta turşu gibi yattık. Ama Croft daha ertesi gün görev almak istedi. Onu A Bölüğünde karakol görevine verdiler. Sen, Ridges ve Toglio yedek güç olarak gelinceye kadar o görevde kaldı. Sizler gelince takımı tamamladık yeniden."

O sırada Stanley bu öykünün ancak bir yanıyla ilgiliydi. "Takımı tamamlayacak kadar yedek güç gelecek mi dersin?" diye sordu.

Brown, "Benim bildiğim kadarıyla yedek güç filan geleceği yok," dedi. "Eskiden tam takımdık. Yine tam takım olabilmek için sekiz kişilik iki manga gerekli. Keşif Takımında bulunmanın işte bu kötülüğü var. İki küçük süvari mangasından fazla büyüyemezsin. Sonra da esaslı bir piyade mangasının gerektiği yerlere hep seni gönderirler."

Stanley, "Desene, terfilerde de şapa oturduk," dedi, "Alayın başka bölüğünde olsanız sen ve Martinez başçavuş, Croft da subay yardımcısı olurdu."

Brown güldü. "Ne bileyim ben Stanley," dedi. "Yedek güçler de gelse, bir çavuş yine açıkta. Sen şimdi düşünme bunu. Neyine gerek. Öyle değil mi?"

Stanley bütün çabasına karşın kızardığını anladı. "Of!" dedi. "Ben kim oluyorum da bunları düşünüyorum."

Brown tatlı tatlı güldü. "Yok, öyle deme. Düşünmeye değer değmesine."

Stanley öfkeli öfkeli, ileride Brown'a karşı biraz daha dikkatli olmak gerektiğini geçiriyordu içinden.

Psikologun biri, ünlü deneyinde köpeğe her yemek verişinde zil çalmaya başlamış. Köpek yemeği görür görmez ağzı sulanıyormuş tabii. Gel zaman git zaman psikolog köpeğe yemek vermemeye başlamış. Ama zili yine çalarmış. Her zil çalışta köpeğin ağzı yine sulanırmış. Psikolog bir adım daha ileri gitmiş: Zili de çalmaz olmuş. Onun yerine birtakım gürültüler çıkarmaya başlamış. Köpeğin ağzı yine sulanırmış.

Bu köpeğe benzeyen bir er vardı gemide de. Uzun zamandan beri denizaşırı yerlerde bulunuyordu. Büyük savaşlar görmüştü. İlk zamanlar bomba patlamasıyla korku duyması arasında köpeğinkine benzer bir bağıntı vardı. Ama aylarca korkunç sahnelere tanık olduktan sonra şimdi en ufak gürültü onda büyük bir panik yaratıyordu.

Bütün gece ranzasında yatmıştı. Ani bir gürültü geldiğinde, ya da geminin motorundan değişik bir ses duyduğunda, ya da biri yerdeki silahlardan birine çarptığında titremeye başlıyordu. Hiç bu kadar gerilmemişti sinirleri. Şimdi yine ranzasında terleyip duruyor, sabahı korkuyla bekliyordu.

Bu askerin adı Çavuş Julio Martinez'di. 460. Piyade Alayının Karargâh Bölüğünde Keşif Takımının gözcüsü.

2

Sabah saat 4'te, ilk alacakaranlık geçtikten sonra, Anopopei'nin denizden bombardımanı başladı. Çıkarma filosunun bütün topları birbiri ardınca iki saniyede bir ateş ediyordu. Denize batırılmaya çalışan bir kütük gibi zangır zangır titriyor ve sarsılıyordu gece. Gemiler her ateşte geri tepiyor, dönüyor, sular fırlatıyor. Gece sert, muazzam ve çılgın o anda.

Bombardıman ilk salvolardan sonra düzenini yitiriyor ve fırtına hemen hemen karanlığa gömülüyor yine. Topların değişik sesleri yeniden tek tek, rampayı tırmanan büyük bir marşandizin ileri geri hareketlerini andıran sesler çıkarmakta. Ve sonra havada uçan mermilerin iştahlı ıslıkları. Anopopei'de dağınık birkaç kamp ateşi de sönmüş.

İlk mermiler denize düşmüş, uzaklara neşeli damlalar sıçratmıştı ama şimdi kumsal boyunca patlamaya başlamışlardı işte. Anopopei canlanmış, bir kor gibi yanıyor. Ormanın kumsalla birleştiği yerlerde dağınık, ufak tefek yangınlar çıkıyor; arada sırada uzaklara düşen bir mermi birkaç metrelik bir alanda bulunan ağaçları aydınlatıyor. Kumsal çizgisi geceleyin çok uzaktan görülen bir liman gibi keskin ve pırıl pırıl.

Yanmaya başlayan bir cephaneliğin kırmızılığı vuruyor kumsalın bir yerine. Cephane yığınının ortasına mermiler düştükçe

alevler daha da yükseliyor ve öfkeli kara dumanlar fırlatıyor havaya. Mermiler kumsalı durmadan tarıyor, sonra içerilere girmeye başlıyor. Bombardıman biraz yavaşlamıştır, toplar arada sırada patlıyor gibi. Gemilerden birkaçı yaylım ateşini bitirdikten sonra yeniden denize dönüyor, arkalarından başka bir dizi saldırıya geçiyor. Cephanelik hâlâ yanıyor ama kıyıdaki yangınların çoğu sönmüş. Ortalık biraz ışımaya başlarken kıyıyı gizleyecek bir duman kalmamış gibi ortada. Bir iki kilometre içeride, bir tepenin üstünde bir şeyler yanıyor ve arkasında, taa uzakta Anaka Dağı koyu bir sis bulutunun ortasında yükseliyor. Tabanındaki yeni kızıl kaftana karşın dağ, adaya yayılıp oturmuş denize bakıyor, önündeki bombardımanı umursamıyor.

Koğuşlardaki gürültü eskisinden daha boğuk, daha uzun sürüyor; tünelden geçen bir trenin hışırtıları ve uğultuları gibi. Koğuştaki soluk sarı ışıklar kahvaltıdan sonra yakılmış, şimdi tembel tembel yanıp sönüyor, kaportaların üzerine ranzaların arasına bir sürü gölge yansıtıyor, koridorlarda toplanmış, üst güverteye giden merdivene dalan yüzleri aydınlatıyor.

Martinez gürültülere kulak vermiş, korkuyla dinliyor. Üstünde oturduğu kaporta kapağı altından kaçacak olursa hiç şaşmayacak. Kanlanmış gözlerini ampullerin yorgun ışıklarına bakarak kırpıştırıyor, her şeye karşı körleştirmeye çalışıyor kendini. Ama top seslerinin çelik bölmelere her çarpışında elinde olmayarak dizlerinin bağı çözülüyor. Görünüşte bir nedeni yok ama eski bir şarkının son dizesini söylüyor, "Ölsem de gam yemem." Sarı ışığın altında, oturduğu yerde yüzü daha esmer. Ufak tefek, ince yapılı, yakışıklı bir Meksikalı. Dalgalı parlak saçları, ufak keskin çizgileri var. Bir ceylanın duruşu ve inceliği var bedeninde. Ve başı, yine bir ceylanınki gibi durmadan oynuyor. Koyu kahverengi parlak gözler, sinirli ve her zaman tetikte, hep kaçmayı düşünüyormuş gibi.

Martinez birtakım insan sesleri işitiyor. Bu sesler topların sürekli gürültüsü arasında işitilip kayboluyor. Her takımdan binbir çeşit ses geliyor; takım komutanlarından birinin sesi kulağının dibinden bir an böcek sesi gibi vızıldayıp geçiyor, ne dediği anlaşılmıyor, insanı kızdırıyor: "Hey, kıyıya çıktığımız zaman kaybolmak yok! Birbirinizden ayrılmak yok, anladınız mı!" Dizlerini daha da büküyor, kalça kemikleri kıçının sımsıkı etlerine batıncaya kadar.

Keşif kolundaki erler öteki birliklerdeki erlerden daha küçük, ötekilerin arasında kaybolmuş gibi. Croft çıkarma botuna nasıl binileceğini anlatıyor. Martinez dalgın dalgın dinliyor, dikkati ara sıra gidip geliyor.

Croft yumuşak bir sesle, "Son yaptığımız tatbikatta olduğu gibi. Sakın yanlışlık yapmayın, şaşırmayın," diyor.

Red öfkeyle gülüyor, "Hepimiz dediklerini yapacağız. Ama bak görürsün, hıyarın biri gelip yeniden gemiye dönmemizi emretmezse ben de adam değilim."

Çavuş Brown, "Ulan bütün savaş boyunca gemide kalacak değiliz ya. O zaman sıçarım ben bu işin içine!" diyor.

Croft araya giriyor, "Kesin be! Ne olacağını benden iyi biliyorsanız kalkın gelin, benim yerime konuşun!" Kaşlarını çatıp konuşmasını sürdürüyor, "Biz 28 numaralı bottayız. Nerede olduğunu hepiniz biliyorsunuz. Aynı zamanda bineceğiz hepimiz. Geride bir şeyini unutan sonra babayı alır. Geriye dönmeyeceğiz."

Red gülerek, "Hey çocuklar, lastik kemerlerinizi almayı unutmayın," diyor. Croft bir an öfkeli bakıyor, sonra teker teker şunları söylüyor: "Bir kere Wilson unutmaz biliyorum." Hepsi gülüyor. Gallagher genzini temizliyor, "Haklısın be!"

Wilson acı bir gülüşle, "Bana bakın," diyor, "ben silahımı almayacağım. Kıyıda fundalar olmadıktan sonra lastik ne işe yarar. Kendi kendimi öldürürüm daha iyi."

Martinez de gülüyor ama ötekilerin gülüşleri sinirine dokunuyor. Croft, "Ne var be Japon avcısı?" diye rahatça soruyor.

Gözleri karşılaşıyor. Eski dostların içten bakışları. Martinez, "Bırak be!" diyor, "Sıçtığımın midesi yine tuttu."

Tane tane konuşuyordu ama yüksek değildi sesi, kararsızdı. Sanki cümlelerini İspanyolcadan çeviriyordu. Croft bir daha baktı Martinez'e. Sonra konuşmasını sürdürdü.

Martinez koğuşa göz gezdiriyordu. Yatakların arasındaki koridorlar genişlemiş gibi, tanınmaz bir durumda. Hamaklar kaldırılmış. Bu görünüş Martinez'i belirsiz bir tedirginliğe sürükledi. San Antonio'daki büyük kitaplığa benziyordu. Tatsız bir anıyı hatırladı; bir kız kendisine ağır sözler söylemişti. "Ölsem de gam yemem," diye geçiyor yine aklından. Titriyor. Bir felaket gelecek başına bugün. Tanrı malum eder insana. "Ve sen... sen oğlum dikkatli ol. Kendine dikkat et." Düşüncesinin son kısmını İngilizce söylüyor içinden.

Kız kitaplıkta memurdu. Kitap çalacağını sanmıştı. O zaman çok küçüktü daha. Korkmuş, İspanyolca karşılık vermiş, kız da onu haşlamıştı. Martinez'in bacakları seğirdi. O kızı düzerdi bugün bulsa. Bu düşünce, ağız tadıyla bir öç almak isteğini yaratıyor onda. Piç kurusu kitaplık memuru; bir de tükürürdü üstüne. Ama kitaplık değil önündeki, yine koğuş. Ve korkusu yeniden başlıyor.

Bir düdük sesi. Martinez birden ürperiyor. Yukarıdan biri bağırıyor, "15 numaralı bot!" Takımlardan biri merdiveni tırmanmaya başlıyor. Martinez'in çevresinde herkes gergin; alçak sesle konuşmalarından belli. "Neden biz binmiyoruz önce?" diye soruyor kendi kendine. Beklemek yüzünden de sinirlerinin bozulmasına kızıyor ayrıca. Bir şey olacak ona bugün. İyi biliyor bunu artık.

Bir saat sonra onlara da işaret verildi. Birbirlerini ite kaka merdivenlere çıktılar, lumbar ağzının dışında bir dakika kadar birbirlerine sokuldular. Sonra bota binmeleri emredildi. Şafak vakti kaygandı güverteler. Yürürken tökezliyorlar, küfrü basıyorlardı. Çıkarma botlarını tutan mataforalara vardıklarında kabaca sıra oldular, yeniden beklemeye başladılar. Red sabahın ayazında titredi. Daha saat altı

olmamıştı. Askerlikte her sabah duyulan o iç sıkıntısını hâlâ atamamıştı üzerinden. Demek artık harekete geçmişlerdi. Birtakım yeni şeyler olacak, tatsız olaylar geçecekti.

Askerleri botlara bindirme işi geminin her yanında farklı aşamalardaydı. Çıkarma botlarından birkaçı denize indirilmişti bile. İçleri asker doluydu; botlar köpek yavruları gibi geminin çevresinde dolanıp duruyorlar, içlerindeki askerler gemiye el sallıyorlardı. Botların kurşuni boyasıyla denizin mavisi önünde erlerin yüzleri seçilmiyordu bile. Yağ gibiydi deniz. Manganın yanında birtakım erler çıkarma botuna binerlerken, daha ötede asker dolu başka bir bot denize iniyordu. Mataforalar zaman zaman gıcırdıyor ama geminin büyük bölümünde erler hâlâ sıra bekliyordu.

Red'in omuzları çantasının ağırlığından uyuşmaya başlamıştı. Tüfeğinin namlusu miğferine çarpıp duruyordu. Sinirliydi. "Şu namussuz çantayı ne kadar taşırsan taşı, insan bir türlü alışamıyor," dedi.

Hennessey sordu, "İyi ayarlamadın galiba?" Sesi kabaydı, biraz da titriyordu.

Red, "Ayarlasan ne olacak sanki?" dedi. "Her yanımı ağrıtıyor. Çanta taşımak için yaratılmadım ya. Her yanım kemik." Konuşurken ikide birde Hennessey'ye bakıyor, onun kendisinden daha sinirli olup olmadığını anlamaya çalışıyordu. Hava ayazdı. Güneş sollarında hâlâ yükselmemiş, ortalık ısınmamıştı. Gemi güvertesinin o garip kokusunu, yağ ve zift kokusunu, denizin balık kokusunu ciğerlerine çekerek ayağını vurdu yere.

Hennessey, "Ne zaman biniyoruz bota?" diye sordu.

Kumsalın bombardımanı hâlâ sürüyordu. Sabahın aydınlığında soluk yeşil bir renk almıştı ada. Kıyıda seraba benzeyen ince bir çizgi vardı.

Red güldü. "Sanki bugün her zamankinden başka türlü mü olacak? Bak görürsün, bütün sabah güvertede bekleyip duracağız." Bu sözleri söylediği sırada birtakım botların denizde, bir iki kilometre ileride dolaşıp durduğunu gördü. Hennessey'yi inandırmaya çalıştı,

"Bak işte ilk dalga hâlâ dolaşıp duruyor denizde," dedi. Motome Çıkarması yeniden aklına geldi bir an; aynı paniğin başka türlüsüne bir daha yakalanacağını sandı. Denizde şişme botun kenarına yapıştığı zaman parmağının altında hissettiği dokuyu parmak uçlarında hâlâ duyuyordu. Tuzlu suyun tadını gırtlağında bir daha duydu; suyun içindeki boğucu korkuyu yaşadı: Kesilmişti, Japonlar hâlâ ateş edip duruyorlardı. Yeniden uzaklara baktı, allak bullak yüzü soluverdi bir an.

Uzakta, kıyının arkasındaki orman, bombardımandan sonra her ormanın aldığı çıplak, yıkıntılı görünümü almıştı. Palmiye ağaçları direk gibi görünüyordu şimdi. Yaprakları dökülmüş, yangından çıkmış gibi kararmışlardı. Ufukta Anaka Dağı, sisler içinde, hemen hemen hiç görünmüyordu; suyla deniz renginin karışımını andıran soluk gri mavi bir renkteydi. Red adaya baktığı sırada kıyıya büyük bir bomba düştü, ilk atılanlardan iki üç kat fazla duman çıkarttı havaya. "Karaya çıkmak kolay olacak," dedi Red kendi kendine. Ama şişme botlar bir türlü aklından çıkmıyordu. Hennessey'ye, "Ne olur sanki bu adanın birazını bize verseler," dedi. "Burada yaşar giderdik işte." Umutlandıran bir havası vardı sabahın. Derin bir soluk aldı, yere çömeldi.

Gallagher küfretmeye başlamıştı, "Ulan ağzına sıçtığımın, daha ne kadar bekleyeceğiz?"

Croft karşılık verdi, "Sık dişini, taburun yarısı da bizimle gidiyor. Daha onlar binmedi."

Gallagher, "Neden binemediler?" diye sordu. Sonra da miğferini arkaya itti. "Ulan şu dinine yandığımın kellesini tehlikeye atıyoruz da, o eşşoğlueşşekler bizi güvertede bekletmeye utanmıyorlar mı?"

Croft sordu, "Japonların topları var mı? İşitiyor musun?"

Gallagher, "Sanmıyorum, yok," dedi. Bir sigara yaktı, efkârlı efkârlı tüttürdü, avcunun içinde sakladı, sanki kapacaklarmış gibi.

Bir mermi başlarının üzerinden vınlayıp geçti. Martinez bir topun zırhını siper aldı, arkasına saklandı farkına varmadan. Sanki çıplaktı.

Matafora karışık bir mekanizmadır. Mekanizmanın bir kısmı denizin üstüne asılıdır. Bir er, sırtına çanta, beline kemer takıp da, tüfek, iki fişeklik, süngü, birkaç da el bombası taşıyınca, başına da miğferi geçirince, omuzlarının ve göğsünün bir cendereye sokulduğunu sanır. Soluk alması, dizlerini dik tutması güçleşir. Bu durumda bota giden iskeleyi tırmanmak, eski zamanlarda zırh giymiş adamların ip cambazlığı yapmasından farksız bir serüvendir.

Keşiftekilere çıkarma botuna binme işareti verildiğinde Çavuş Brown dudaklarını sinirli sinirli yaladı. İskeleden inerken Stanley'ye, "Şu iskeleyi daha iyi yapsalardı ne olurdu sanki," diye homurdandı. Aslında suya bakmaktan korkuyordu. Stanley bu sırada ona bir sır verdi, "Biliyor musun, şu Gallagher fena çocuk değil. Yalnız biraz aksi, o kadar."

Brown aklı başka yerde, "Evet," dedi. Bir astsubay denize düşerse sicili bozulurdu, o bunu düşünüyordu. Ha düştü ha düşecekti. "İşte bu kısımdan hep nefret ediyorum," dedi yüksek sesle.

Botun kenarına ulaştı, içine atladı. Çantasının ağırlığı altında neredeyse dizleri bükülecek, yere düşecekti. Mataforada ağır ağır sallanan küçük botun içinde hemen herkesin neşesi gelmişti. Wilson, "Hah, işte bizim Red de geliyor!" diye bağırdı. Red iskeleye korka korka çıkarken herkes kahkahadan kırılıyordu. Yüzü erik kurusu gibi buruş buruş olmuştu Red'in. Botun kenarına varır varmaz hepsine kızgın kızgın baktı. "Yuh be, yanlış bot verdiler bize! Ulan Keşif Mangasına böyle kötü bot verilir mi?"

"Atla be hıyar, sen de!" Wilson güldü. Umursamaz, rahat bir gülüştü bu.

"Merak etme, su çok güzel ama soğuk."

Red sırıttı, "Soğuk olmayan bir yerim de var ama sana göre. Şimdi ateş gibi kıpkırmızı."

Brown gülmekten kırılıyordu. Mangadaki şu eski arkadaşlar ne tatlı insanlar, diyordu kendi kendine. Seferin en zor bölümü

atlatılmış gibiydi. Hennessey sordu, "General nasıl binecek acaba? Bizim kadar genç de değil."

Brown kıkır kıkır güldü. "İki er gerek onu taşımak için." Bu sözünün kahkahalarla karşılanmasına çok sevindi Brown.

Gallagher da atladı. Öfkeyle söylendi, "Ulan bota binerken ölenler daha çok olacak bu gidişle." Brown katıldı gülmekten. Şu Gallagher denen herif karısını becerirken de öfkeyle somurturdu belki. Bunu onun yüzüne söylemek aklından geçince büsbütün gülmeye başladı. Bu sözü söylememek için kendini tutarken, birdenbire karısının kendi yatağında başka biriyle yattığı geldi gözünün önüne. Birkaç saniye anlamsız güldü. O sırada hiçbir şey hissetmiyordu. Çılgınca bir öfkeyle, "Ulan Gallagher," dedi. "Garanti karınla yattığın zaman da suratını asarsın."

Gallagher soğuk soğuk baktı, beklenmedik şekilde o da güldü. "Has...tır," deyince herkes kahkahalarla gülmeye başladı.

Küçük çıkarma botları ileriye doğru uzanmış burunlarıyla homurdanarak, suları yara yara ilerlerken suaygırlarını andırıyorlardı. Boyları on iki, genişlikleri üç metre kadar vardı. Arkasına motor takılmış ayakkabı kutuları gibiydiler. Buruna vuran dalgaların çıkardığı sesler askerlerin durduğu yerlerden duyuluyor, yarıklardan sızan ve botun dibinde toplanan bir karış yüksekliğindeki suyun şırıltısı işitiliyordu. Red ayaklarını kurutma sevdasından vazgeçmişti artık. Bindikleri bot yarım saattir dönüp duruyordu; Red artık sersemlemeye başlamıştı. Arada sırada üzerlerine soğuk suyu yiyince şaşırıyorlar, birden canlanıyorlardı. Tatsız bir şaka oluyordu bu.

İlk asker dalgası aşağı yukarı on beş dakika önce karaya çıkmıştı. Kumsaldaki çarpışmanın sesleri, uzaktan işitilen ateş çıtırdamaları gibi geliyordu kulağa. Sanki çok uzaklarda oluyordu bu savaş, üstelik önemsizdi de. Red bir değişiklik olsun diye uzaklara baktı, kıyıyı gözden geçirdi. Beş kilometre uzaktan boş gibi duruyordu kıyı. Ama savaş dekoru vardı üzerinde: Kıyıyı ince, koyu bir duman kaplamıştı

boydan boya; arada sırada kıyıda üç uçak görünüyor, uçaklar yere iniyor, motorlarının sesi hafif bir hırıltı halinde, bulundukları yere kadar geliyordu. Kumsala iniş yaptıkları zaman uçakları izlemek zordu, çünkü hemen hemen gözden büsbütün kayboluyorlar, yalnızca pırıltıları görünüyordu. Attıkları bombaların çıkardıkları dumanlar küçük ve zararsız şeylerdi sanki. Denizden doğru patlama sesleri geldiğinde uçaklar neredeyse gözden kaybolmuş oluyordu.

Red bir bölmeye dayanarak çantasının ağırlığını biraz hafifletmeye çalıştı. Botun durmadan dönmesi artık canını sıkmaya başlamıştı. Kendisiyle birlikte aynı yerde sıkışık durumda bekleyen otuz ere bakınca ve çıkarma botunun gri mavisi önünde asker elbiselerinin ne kadar garip bir yeşile çaldığını görünce birkaç kez derin derin soluk almak ihtiyacını duydu ve yerinde kıpırdamadan oturdu. Sırtından terler akıyordu.

Gallagher merak ediyordu, "Daha ne kadar sürecek bu? Hay canına yandığımın askerliği, ya koş derler ya bekle, ya koş ya bekle."

Red bir sigara yakmaya çalıştı. Bot denize indirildiğinden beri beşinci oluyordu bu. Saman gibi geldi tadı. "Ne dersin?" diye sordu, "Saat onu bulacağız galiba?" Gallagher onayladı. Saat sekiz olmamıştı daha.

"Bana bak!" dedi Red, "Bu herifler bu işleri yönetmeyi bilselerdi şimdi gemide kahvaltımızı ediyor olurduk. İki saat önce de bu bok sandıklarına tıkılmamıştık."

Sigarasının ucunda biriken ufak külü aldı. "Şu sırada eşşoğlueşşek bir teğmen horul horul uyuyordur. Bizi gemiden atmak isteyen de odur. Başımdan gitsinler de biraz rahat edeyim demiştir." İnadına söylemişti bu sözü yüksek sesle, Haberleşme Bölüğünün teğmeni işitsin diye. Subay arkasını dönünce sırıttı.

Gallagher'ın yanında diz çökmüş duran onbaşı Toglio dönüp Red'e baktı, hevesli hevesli anlatmaya başladı, "Denizde çok daha güvendeyiz. Bot gemiden daha küçük bir hedeftir. Hareket halinde bizi vurmak öyle sandığın kadar kolay değildir."

Red homurdandı, "Haydi be sen de!"

Brown, "Gemide olmak daha iyidir," dedi. "Gemi çok daha güvenlidir."

Toglio karşı çıktı, "Ben baktım, istatistiklere baktım, çıkarma sırasında buradan daha güvenli bir yer yok."

Red bastı istatistiklere kalayı. Onbaşı Toglio'ya, "Vazgeç şu rakamlardan," dedi. "Onlara bakacak olursan tuvalete bile gidemezsin, tehlikeli diye."

Toglio, "Doğru söylüyorum, inan bana," dedi. Toglio orta boylu, tıknaz, armuda benzeyen kafasıyla, çenesi alnından geniş bir İtalyandı. Gece yatarken tıraş olduğu halde sakalı gözlerinin altına kadar simsiyah uzamıştı. Yalnızca geniş ve dostça görünen ağzı ortada kalmıştı.

"Doğru söylüyorum," diye direndi. "İstatistiklere baktım."

Red, "Haydi be sen de," dedi.

Toglio gülümsedi ama şaşırmıştı biraz. Red çok iyi çocuktu ama dikkafalıydı. Herkes onun gibi olsaydı işlerin sonu neye varırdı? Kimse iş göremezdi. Her işte elbirliği gerekirdi. Her şey bu çıkarma gibi planlı olmalıydı, verimli olmalıydı. Lokomotifleri işleten makinistler canları istediği zaman işlerini bıraksalar trenler işler miydi?

Hoşuna giden bu düşünceyi Red'e anlatmak için kalın, kuvvetli parmağını kaldırdığı sırada birdenbire yakınlarına ilk Japon bombası düştü, birkaç metre önlerine koskoca bir su sütunu fırlattı. Beklenmeyen büyük bir gürültü oldu ve hepsi de siniverdiler bir an. Bu sessizliğin arkasından Red öyle bir bağırdı ki bütün bot onun söylediklerini işitti:

"Ulan Toglio, sana güvenseydim daha geçen yıl cavlağı çekmiştim!"

Herkesin gülmesi Toglio'ya dokundu, sırıtmak zorunda kaldı.

Wilson tatlı sesiyle ortalığı yatıştırmak istedi, "Toglio sen istediğin kadar doğruyu söyle, her şey olacağına varır, herkes boku yer. Senin kadar inatçı adam görmedim ben."

Toglio bu sözün doğru olmadığını geçirdi içinden. Her işin doğrusunu söylemek istiyordu. Ama arkadaşları anlamıyorlardı bir türlü. Red gibileri hep başkalarını güldürüyor, işleri bozuyordu.

Çıkarma botunun motorunun sesi birdenbire arttı, gürlemeye başladı. Bot bir daire çizdikten sonra başını kıyıya verdi. Dalgalar hemen botun önündeki rampaya çarpmaya, erlerin üzerine su serpintileri gelmeye başladı. Bir şaşkınlık mırıltısı yükseldi erlerden, sonra bir sessizlik çöktü üzerlerine. Croft tüfeğini çıkardı. Namluya su kaçmasın diye ağzını parmağıyla kapattı. Dörtnala giden bir atın üzerinde sandı kendini bir an. Bir er, "Haydi bakalım, başlıyor," dedi.

Brown mırıldandı, "Eh, artık ortalık biraz yatışmıştır belki."

Croft hem övünüyor hem de üzülüyordu. Keşif Takımının ilk hafta Kıyı Birliğinin emrine verileceğini haftalar önce öğrendiğinde canı sıkılmış, takımdaki erlerin bu habere sevinmesine kızmıştı. Şimdiyse, boş ver diyordu içinden. Ateş hattından başını çıkarmayan asker on para etmezdi. İnsanları yönetmek her zaman üzerine almak istediği bir sorumluluktu; böyle zamanlarda güçlü ve kararlı hissederdi kendini. Bu bakımdan içerilerde yapılacak çarpışmalara katılmak istiyor, takımının Çıkarma Birliğine bağlanmasına kızıyordu. Sert yanağının üstünde gezdirdi elini ve hiç ses çıkarmadan bakındı çevresine.

Hennessey botun kıçına yakın bir yerde ayakta duruyordu. Croft, Hennessey'nin bembeyaz kesilmiş asık yüzünü görünce korktuğunu anladı, güldü. Delikanlı bir türlü yerinde duramıyordu; olduğu yerde dönüyor, ani bir gürültü duyunca bir iki kere yerinde zıplıyordu. Bacaklarını kaşımaya başlamıştı. Durmadan hatır hatır kaşınıyordu. Croft'un baktığı sırada Hennessey pantolonunun paçasını çekti, yukarı kıvırdı, dizi ortaya çıktı, kaşınmaktan kıpkırmızı olmuş bir yerin üzerindeki küçük bir sivilceyi büyük bir dikkatle kaşıdı. Croft, Hennessey'nin sarı kıllı beyaz tenine baktı, pantolonunu ne kadar zorlukla düzelttiğini, çok önemli bir iş yapıyormuş gibi nasıl heyecanlandığını gördü. Çok kuruntulu çocuk, dedi kendi kendine. Ve sonra içten gelen bir kesinlikle, Hennessey bugün vurulacak, diye

düşündü. Bu önseziyi kafasından uzaklaştırmak için gülmek istedi. Ama kesindi bu.

Croft'un aklına birdenbire dün geceki poker oyunu geldi. Floşunu tamamlayamamış, aptallaşmış, sonra da kızmıştı. Kendimi biraz fazla akıllı sayıyorum, diye düşündü. Kızdı, bu gibi sezgilere güvenmemeliydi, sezgi anlamsız bir inançtan başka bir şey değildi. Başını salladı. Kıçının üstüne ağırlığını verdi yeniden. Kafası bomboş, botun karaya doğru gidişini duyuyor, olacakları bekliyordu.

Martinez en kötü dakikalarını yaşadı karaya çıkmadan önce. Başlangıçtaki krizler, sabahleyin duyduğu korkular artık en son noktasına varmıştı. Rampanın ineceği, bottan çıkacağı dakikayı korkuyla bekliyordu. O sırada hepsinin üzerine ya bir mermi düşecek ya da botun önüne bir makineli tüfek çıkacak ve onlar görünür görünmez hepsini biçecekti sanki. Erlerin hiçbiri konuşmuyordu. Martinez gözlerini kapatır kapatmaz botlarına çarpan suların çırpıntılı sesi ona o kadar büyük geldi ki kendisini suyun içinde boğuluyor sandı. Gözlerini açtı, tırnaklarını avuç içlerine sımsıkı bastırdı.

"Buenos Dios..."[1] diye mırıldandı.

Alnından akan terler gözlerinin içine kadar giriyor, birtakım kaba hareketlerle terini siliyordu. Neden hiç ses seda çıkmıyor, diye soruyordu kendi kendine. Gerçekten de çıt yoktu ortalıkta: Erler susmuş, kumsala bir sessizlik çökmüştü. Uzaktaki tek makineli tüfeğin sesi de boğuk çıkıyordu, sanki yok gibiydi.

Birdenbire üzerlerinden bir uçak geçti gürültüyle, sonra ateş ede ede ormanın üzerinde uçmaya başladı. Martinez bu gürültüyü işittiği zaman az kalsın çığlığı basacaktı. Yeniden dizlerinin bağı çözüldü. Neden hâlâ karaya çıkamamışlardı? Botun rampa etmesi sırasında bir felaketle karşılaşmayı aşağı yukarı daha şimdiden göze almıştı.

Hennessey sinirli, cırlak bir sesle sordu, "Bugün posta gelir mi acaba?" Birdenbire yükselen kahkahalar içinde sorusu kaybolup

1 (İsp.) Ulu Tanrım.

gitti. Martinez gülmekten kırıldı, sonra kendi kendine gülümsedi. Sonra yeniden yüksek sesle gülmeye başladı.

Gallagher'ın sesi işitildi, "Ulan şu Hennessey amma da hıyar ha!"

Martinez botun aniden bir yere oturduğunu anladı. Motor gürültüsü değişmiş, daha yüksek, belirsiz bir ses çıkmaya başlamıştı. Pervane artık suda dönmüyordu sanki. Az sonra karaya vardıklarını anladı.

Uzun süren birkaç saniye boyunca hareketsiz kaldılar. Sonra rampa takırtılarla aşağıya indi, Martinez kumluğa doğru yürümeye başladı. Arkasından gelen diz boyu bir dalga az kalsın yere fırlatacaktı onu. Başını önüne eğmiş, suya baka baka yürüyordu. Kendisine bir şey olmadığını ancak karaya çıktığı zaman anladı. Çevresine bakındı; beş bot daha aynı zamanda kıyıya yanaşmıştı, erler kumsala çıkıyorlardı. Bir subayın kendisine doğru geldiğini ve Croft'a, "Hangi birlik bu?" diye sorduğunu işitti.

"İstihbarat ve Keşif Birliği efendim. Kıyıda görevliyiz."

Emir şuydu: Kumsalın kıyısındaki palmiye ağaçlarının yanında bekleyeceklerdi. Takım yumuşak kumun üstünde güçlükle yürürken Martinez de aralarına karıştı, Red'in arkasında sallana sallana yürümeye başladı. Ölüm sırasının daha gelmediği inancından başka hiçbir şey yoktu kafasında.

Takım iki yüz metre kadar yürüdü, sonra palmiyelerin altında durdu. Hava daha şimdiden çok sıcaktı. Erlerin çoğu çantalarını atıp kuma uzanmışlardı. Başka erler de geçmişlerdi buradan. İlk dalganın birlikleri buraya yakın bir yerde olmalıydı şimdi; düz kızgın kumda pek çok ayak izi dışında, başta boş sigara paketleri olmak üzere bir sürü kutu vardı. Ama şimdi bu erler herhalde iç kesimlere gitmişlerdi; ormanın bir yerinde hareket halinde olmalıydılar. Kimseler görünmüyordu ortalıkta. Kumsalın kıvrılıp kaybolduğu alanın içinde her iki yanda iki yüz metrelik bir uzaklığı görebiliyorlardı. Her yer sessizdi, dahası biraz boştu da. İki yanda kalan koylarda birtakım kıpırtılar vardı belki ama tanımıyorlardı ki buraları. Erzak ve malzemenin çıkarılmasına sıra gelmemişti daha. Kendileriyle birlikte

karaya çıkan bütün birlikler çarçabuk çevreye dağılmışlardı. Sağ yanlarında, yüz metre kadar ileride Deniz Kuvvetleri bir komuta postası kurmuştu. Postada yalnızca ufak portatif bir masanın başında oturan bir subayla, ormanla kumsalın birleştiği yerde bir cip vardı. Üç yüz metre kadar soldaki koyun içinde Görev Kuvveti Karargâhı hazırlık yapıyordu. Birkaç emir eri, General'in kurmayı için siper kazıyor, iki er de kumsalın tersine doğru yürüyerek telefon kablosunun makarasını boşaltıyordu. Bu sırada sert, ıslak kumun üzerinde duran cip harekete geçti, Deniz Kuvvetleri komuta postasının arkasında gözden kayboldu. Görev Kuvveti Karargâhının öte yanındaki renkli flamanın önündeki kıyıda botlar geri çekiliyorlar, çıkarma filosuna dönüyorlardı. Deniz masmaviydi; gemiler sabahın hafif rüzgârı altında sanki titreşiyorlardı. Muhriplerden biri arada sırada bir iki top atıyor, erler başlarının üzerinden geçerek ormana giden mermilerin ıslığını işitiyorlardı. Ormanda da arada sırada bir makineli tüfek tıkırtısı başlıyor, bu tıkırtıya bazen Japonların hafif otomatik silahları tiz karşılıklar veriyordu.

Çavuş Brown palmiyelere bakıyordu: Ağaçların tepelerini mermiler biçmişti. Oysa daha ilerideki bir ağaç kümesine hiçbir şey olmamıştı. Başını salladı. Bu bombardımandan çok kişi sağ çıkacak, diye düşündü kendi kendine.

"Motome'ye göre pek kötü bir bombardıman sayılmaz bu," dedi.

Red acı acı baktı, "Evet, Motome'ye göre öyle." Yüzükoyun döndü, bir sigara yaktı, "Kumsal daha şimdiden pis pis kokuyor," dedi.

Stanley sordu, "Nasıl kokar be? Daha çok erken."

"Kokuyor işte," dedi Red.

Stanley'yi sevmezdi Red. Ormandan pek o kadar pis bir koku gelmiyordu ama düşündüğünü yine de savunmak niyetindeydi. Eskiden beri bildiği bir sıkıntının yavaş yavaş içine yerleştiğini anladı. Sinirliydi. Yemeğe daha çok vakit vardı. Çok sigara içmişti. "Savaş filan olacağı yok. Eğitim yapıyoruz. Çıkarma eğitimi." Acı acı tükürdü.

Croft fişekliği beline taktı, tüfeğini astı. Brown'a, "Ben tabur iaşe subayını aramaya gidiyorum. Dönünceye kadar sen erlere göz kulak ol," dedi.

"Onlar unuttular bizi," dedi Red. "En iyisi biz burada yatıp uyuyalım."

Croft, "Ben onlara hatırlatmaya gidiyorum işte," dedi.

Red mırıldandı, "Bırak be sen de, bir gün olsun kıçımız yer görsün."

Croft, "Bana bak Valsen," dedi. "Yeter artık, kapa çeneni."

Red çekinerek baktı, "Nedir yani?" diye sordu, "Savaşı sen mi kazanacaksın?"

Birkaç saniye ters ters bakıştılar, sonra Croft uzaklaştı.

Çavuş Brown Red'e çıkıştı, "Oğlum sen yanlış kapı çalıyorsun. Başkasına çat."

Red bir daha tükürdü yere. "Kimseye dalkavukluk edecek değilim."

Kalbinin hızlı hızlı attığını duyuyordu. Yüz metre kadar ileride, kumsalın üstünde birkaç ceset vardı; Görev Kuvveti Karargâhından bir er bu cesetleri sürükleye sürükleye sudan çıkarmaya çalışıyordu. Bir uçak havada devriye geziyordu.

Gallagher, "Amma da boktan bir sessizlik var," dedi.

Toglio başını salladı. "Ben siper kazacağım."

Kazmasını çıkarttı.

Wilson gülmemek için kendini zor tutuyordu. "Boş yere gücünü harcamasan daha iyi edersin," dedi.

Toglio aldırmadı, kazmaya başladı. "Ben kendime bir siper kazacağım. Ne olur, ne olmaz."

Hennessey ince sesiyle, "Ben de kazacağım kendime bir tane," dedi ve Toglio'nun yirmi metre ilerisinde siper kazmaya başladı.

Birkaç saniye küreklerinin kumda çıkarttıkları seslerden başka bir şey işitilmedi.

Oscar Ridges içini çekti, "Ulan peki," dedi. "Ben de kazıyorum."

Bu sözü söyledikten sonra bastı kahkahayı, sonra çantasına eğildi. Bağıra bağıra gülüyordu.

Stanley de kahkahayla gülerek onu taklit etti.

Ridges başını kaldırdı, hiç kızmadan, "Ne yapayım, tutamıyorum kendimi işte," dedi. "Ancak böyle ferahlıyorum."

İyi niyetini göstermek için yeniden bir kahkaha attı ama bu kahkahası daha terbiyelice oldu. Karşılık göremeyince siperini kazmaya başladı. Tıknaz, güçlü bir yapısı vardı Ridges'ın, iki ucu yontulmamış kaba bir odun gibi. Yuvarlak, basık yüzündeki uzun çenesi sarkık durduğu için ağzı da her zaman açıktı. Hafifçe patlak gözleri, yüzündeki bön ve iyi niyetli görünümü daha da güçlendiriyordu. Yeri kazdığı sırada yaptığı hareketler insanı deli edecek kadar yavaştı; kumu hep aynı yere atıyor, her defasında eğilmeden önce durup çevresine bakınıyordu. Her zaman tetikteydi sanki; günlük şakalara alışkın, kendisiyle alay edilmesini bekleyen bir hali vardı.

Stanley sabırsızlıkla bakıyordu ona. "Hey Ridges! Ulan dört yanını alevler sarsa yine de ateşe işemek, söndürmek aklına gelmeyecek. Öylesine tembelsin."

Ridges belli belirsiz güldü. Yavaşça, "Belki de..." dedi.

Stanley'nin kendisine doğru geldiğini gördü. Bu sırada siperin başında durmuş ne kadar kazdığına bakıyordu. Stanley orta yapılı, boylu boslu bir gençti. Genellikle kibirli ve alaycı görünen, ifadesi pek anlaşılmayan uzun bir yüzü vardı. Kocaman burnuyla seyrek siyah sakalı olmasaydı yakışıklı sayılabilirdi. Daha on dokuzundaydı.

Stanley yüzünü ekşiterek, "Ulan bütün gün böyle hıyar gibi kaz dur bakalım," dedi.

Askerlerin konuşmasını taklit etmeye çalışıp da bir türlü becceremeyen aktörlerin yapmacık sertliği vardı sesinde.

Ridges karşılık vermedi. Sabırlı sabırlı kazmaya devam etti. Stanley onu birkaç dakika daha seyretti. Kafasında zekice bir iki söz hazırlamaya çalışıyordu. Orada durmasının iyiden iyiye gülünç olmaya başladığını anlayınca, Ridges'ın siperine ayağıyla birdenbire biraz

kum attı. Ridges hiç ses çıkarmadan ve istifini bozmadan Stanley'nin attığı kumu kürekle yeniden çukurun dışına fırlattı. Stanley takımdaki erlerin kendisine baktıklarını biliyordu. Bu işe başladığına pişmandı, çünkü erlerin kendisinden yana çıkacaklarından emin değildi ama artık geri dönemezdi. Ayağıyla biraz daha kum attı.

Ridges küreğini yere bıraktı, Stanley'ye baktı. Yüzünde sabırlı ama biraz da kuşkulu bir ifade vardı.

"Ne yapmak istiyorsun Stanley?" diye sordu.

Stanley alay etti, "Ne o, beğenmedin mi yaptığımı?"

"Hayır efendim, beğenmedim."

Stanley yavaşça sırıttı, "Haddini bil ulan."

Red öfkeyle seyrediyordu olup bitenleri. Ridges'ı severdi.

"Hey Stanley!" diye bağırdı. "Kendine gel! Aklını başına topla!"

Stanley birden arkasına döndü, Red'e baktı. İş tersine dönmüştü. Red'den korkardı ama artık olan olmuştu.

"Sen karışma Red."

Red ağır ağır yanıtladı, "Ne demek karışma be. Ne diye durup dururken adama çatıyorsun ulan, sen önce kendi götünü kurtarmaya bak."

Red bu sözleri bitirmeden öteki erler kahkahayı bastı.

Wilson hafifçe sırıttı. "Ulan Red, çok hergelesin be."

Stanley kıpkırmızı kesildi. Red'e doğru bir adım attı, "Böyle konuşamazsın benimle."

Red öfkelenmişti. Kavgaya hazırdı. Stanley'nin hakkından gelirdi elbette. Ama hazır olmadığı başka bir şey vardı ki bu yüzden ister istemez öfkesini yatıştırmaya çalıştı.

"Bak arkadaş," diye uyardı Stanley'yi, "paralarım seni."

Brown, Red'in sözünü kesti, "Bana bak Red. Croft'la dövüşmeyi göze alıyorsan gel."

Red durdu ve kendi kendine kızdı. Hakkı vardı Brown'ın. Kararsızca durdu bir an.

"Hayır, almıyorum," dedi. "Ama şunu bil ki benim dövüşemeyeceğim kimse yoktur."

Croft'tan gerçekten korkup korkmadığını düşündü.

"Haydi be, boş ver!" dedi, arkasını dönüp uzaklaştı.

Ama Stanley, Red'in kavga etmek istemediğini anlayınca arkasından gitti.

"Bu iş benim için bitmiş değil," dedi.

Red dönüp baktı. "Haydi oğlum, bas git."

Stanley kendi ağzından şu sözlerin çıktığını işitince kendisi de şaşırdı: "Nedir ulan, kafa mı tutuyorsun?"

Çok ileri gittiği kesindi.

Red, "Stanley," dedi, "Kafanı patlatırım senin ama bugün canım kavga etmek istemiyor."

Yeniden kızmaya başlıyor ama öfkesini bir daha yenmeye çalışıyordu.

"Kapatalım bu işi artık."

Stanley uzun uzun baktı, sonra kuma tükürdü. Çok şey söylemek istiyordu ama sonunda zaferi karşısındakinin kazanacağını biliyordu. Brown'ın yanına oturdu.

Wilson, Gallagher'a döndü ve başını salladı, "Red amma da alttan aldı ha," diye mırıldandı.

Ridges kimsenin kendisiyle uğraşmadığını görünce yeniden toprağı kazmaya başladı. Olay üzerinde biraz düşünmek istiyordu ama elindeki küreğin tatlı ağırlığı engelliyordu bunu. Amma da ufak avadanlık, diye düşünüyordu. Babası şimdi onu bu halde görseydi kimbilir ne kadar gülerdi. Önündeki işe vermişti kendini iyice. Çalışmak ona alışkın olduğu bir rahatlık veriyordu. Çalışmak kadar iyi şey yok, diye düşünüyordu. Siper hemen hemen bitmişti, tabanını ayağıyla vura vura düzlemeye başladı.

Hani sinek öldürmek için birdenbire masaya vurulur ya, işte böyle korkunç bir patlama işitti erler yakınlarında. Çevrelerine bakındılar.

Brown mırıldandı, "Japon topu."

Martinez, "Çok yakınlarda," dedi.

Karaya çıktıklarından bu yana ilk söylediği sözdü bu.

Görev Kuvveti Karargâhındaki erler yerlere yattılar. Brown kulak verdi, gittikçe artan bir vınlama sesi duyuyordu; yüzünü kuma gömdü. Topun attığı mermi yüz elli metre kadar ileride patlamıştı. Hiç kımıldamadan yatıyordu. Havayı yaran, ormandaki yaprakları fırlatıp atan şarapnelin korkunç sesini işitti. İçinden gelen bir iniltiyi boğdu. Mermi oldukça uzağa düşmüştü ama... anlamsız bir panik vardı içinde. Savaş başlamadan önce her zaman bir iki dakika böyle eli ayağı kesilir, ilk aklına geleni yapardı. Şimdi de ilk patlamanın yankısı kaybolunca heyecanla birden ayağa fırladı.

"Haydi, gidiyoruz buradan!" diye bağırdı.

Toglio sordu, "Ya Croft gelirse?"

Brown düşünmeye çalıştı. Kumsalın bu kesiminden bir an önce uzaklaşmak istiyordu. Aklına bir şey geldi, pek düşünmeden hemen bu düşünceye yapıştı. "Bana bakın, siz siper kazdınız, burada kalın. Biz beş yüz metre kadar ileriye gidelim. Croft gelince onunla birlikte gelirsiniz."

Teçhizatını toparlamaya başladı, birdenbire elinden düşürdü, sonra homurdandı, "Bırak ya, sonra alırım," dedi ve kumsalın aşağılarına doğru yürümeye koyuldu.

Öteki erler Brown'a şaşkınlıkla baktılar, omuzlarını silktiler, sonra Gallagher, Wilson, Stanley, Red ve Martinez de arkasından gitti. Açık düzende yayıldılar. Hennessey bir onlara bir de Ridges'la Toglio'ya baktı. Palmiyelerin bulunduğu yerin ancak birkaç metre gerisinde kazmıştı siperini, ormanın içini görmeye çalışıyordu. Ama on beş metreden ilerisini görmesi olanaksızdı. Toglio'nun siperiyse yirmi metre kadar gerideydi ama daha uzaktaymış gibi görünüyordu. Toglio'nun biraz yakınında olan Ridges ise sanki daha uzaklarda gibiydi.

Hennessey alçak sesle Toglio'ya, "Ne yapayım ben şimdi?" diye sordu.

Keşke ötekilerle birlikte gitseydi ama alay ederler diye korkmuş, gitmekten vazgeçmişti. Toglio çevresine şöyle bir bakındı, sonra eğile eğile Hennessey'nin siperine koştu. Geniş esmer alnından terler

akıyordu. Kendisine dramatik bir hava vererek, "Durum ciddi," dedi ve ormana baktı.

Hennessey, "Neden?" diye sordu.

Tatlı ya da acı olarak tanımlanması olanaksız bir yumru vardı sanki boğazında.

Toglio yüzünü buruşturdu. "Sanırım Japonlar kıyıya yakın bir yere havan topu yerleştirdiler, saldırıya geçecekler. Keşke bizimkiler de siperlerini burada kazsalardı."

Hennessey, "Kaçtılar utanmadan!" dedi.

Sesinin normal çıktığını görmüş, şaşırmıştı.

Toglio, "Bilmiyorum," dedi. "Brown benden daha deneyimli. Astsubaylara güvenmek gerek." Biraz kum akıttı parmaklarından. "Ben siperime gidiyorum. Sen hiçbir yere kıpırdama, bekle. Japonlar gelirse durdurursun."

Toglio'nun sözleri ciddi ve önemliydi. Hennessey başıyla onayladı. Film gibi, diye düşünüyordu, belirsiz hayaller birbirine geçiyordu kafasında. Ayağa kalktığını, emri yinelediğini gördü.

Toglio, "Haydi bakayım göreyim seni," dedi ve sırtını okşadı.

Toglio yeniden eğile eğile kendi siperine gitti. Ridges'la konuşmaya başladı.

Toglio'nun Motome'deki çarpışmaların çok kötü bir zamanında takıma geldiğini Red'in kendisine söylediğini hatırladı Hennessey. Ona güvenebilir miydi?

Hennessey siperinde çömeldi, ormanı gözetlemeye başladı. Ağzı kurumuştu, durmadan dudaklarını ıslatıyordu. Çalıların arasında bir şeyin kıpırdadığını görünce yüreği sıkışıyordu. Kumsalda ses seda yoktu. Aradan bir dakika geçer geçmez sıkılmaya başladı. Kumsalın alt yanında bir kamyonun vites değiştirdiğini işitti ve bir ara arkasına baktığında kıyıdan bir kilometre açıkta yeni bir çıkarma dalgasının geldiğini gördü. Bize destek güç geliyor, dedi kendi kendine ve hemen sonra bu düşüncenin saçma olduğunu anladı.

Ormandan şiddetli bir patlama sesi daha duydu, arkasından bir daha, bir daha, bir daha. Havan topları bunlar, diye düşündü. Harekete geçmek istiyordu. Sonra hemen hemen tam tepesinde yırtıcı bir çığlık işitti. Otomobilde çarpışmayı önlemek için birden frene basıldığı zaman nasıl acı bir çığlık çıkarsa öyle. Siperinde içgüdüsel olarak kıvrıldı. Ardından dikkatini kaybetti. Kafasının en ufak köşelerine kadar giren korkunç bir patlama işitti. Yer gök sarsılıyor, altındaki siper titriyordu. Üzerinden toprakların uçmakta olduğunu şöyle böyle fark ediyordu. Bedenine bir şeyler çarpıp durmaktaydı. Bir patlama daha, sonra yine bir sürü toprak ve çarpmalar, sonra bir yenisi daha. Korkmuştu, kızmıştı da. Bir mermi daha düşünce çığlığı bastı bir çocuk gibi, "Yeter be, yeter artık!"

Mermilerin arkası kesildikten hemen hemen bir dakika sonra, şimdi bulunduğu yerde boylu boyunca yatıyor, tir tir titriyor. Kalçası ateş gibi yanıyor, ıslak. İlk düşündüğü şey yaralanmış olması. Tatlı ve rahat bir duygu. Hastanede bir yatak geliyor gözünün önüne, hayal meyal. Elini arkasına götürüyor, bağırsaklarında ne var ne yoksa boşalttığını, hem beklenmedik bir kızgınlıkla hem de hoşnutlukla görüyor.

Hennessey hiç kıpırdamıyor. Hareket etmezsem pislenmez her yanım, diye düşünüyor. Red'le Wilson'ın sık sık "Götünü sıkı tut!" dediklerini hatırlıyor. Şimdi anlıyor ne demek istediklerini, gülmeye başlıyor kendi kendine. Siperinin kenarları yıkılıyor; bundan sonraki bombardımanda kenarların çökmesi düşüncesi onu bir an kuşkulandırıyor. Burnuna pis bir koku gelmeye başlıyor. Rahatsız oluyor. Donunu değiştirse mi acaba? Çantasında yalnızca bir çift don daha var, bir ay bu donları giyecek. Atarsa ödetirler ona.

Hayır, doğru değil, diyor kendi kendine, seferde kaybolan eşyayı ödetmezler. Yeniden kendi kendine gülmeye başlıyor. Babasına anlatacak bu öyküyü. Bir an babasının yüzü gözünün önüne geliyor, bir yandan da içinde bir şey ona siperinin kenarıyla uğraşmasını

söylüyor. Hem donunu daha fazla kirletmemek hem de düşmana görünmemek için dikkatle doğruluyor.

Ridges'la Toglio hâlâ uzun siperlerinin içinde. Hennessey yalnız başına kaldığını sanıyor.

"Toglio! Onbaşı Toglio!" diye bağırıyor.

Siperden kaba, hırıltılı bir fısıltı geliyor yalnızca. Yanıt yok. Bağırmasını duyup duymadıklarını sormuyor kendi kendine. Yalnız, yapayalnız. Herkesin kendisini bıraktığı korkusuna kapılıyor birden. Ötekiler ne cehenneme gittiler. Şimdiye kadar hiç savaş görmedi; onu tek başına bırakıp gitmeleri doğru mu ya? Hennessey'de acı bir terk edilmişlik duygusu başlıyor. Orman karanlık ve korkulu, fırtına bulutlarının kararttığı bir gök sanki. Birdenbire orada daha fazla kalamayacağını anlıyor, siperden çıkıyor, tüfeğine yapışıyor, sürüne sürüne uzaklaşmaya çalışıyor.

Toglio bağırıyor, "Hey Hennessey! Nereye gidiyorsun?"

Toglio'nun başı birdenbire siperden çıkıyor.

Hennessey sürünmeyi kesmiyor, birtakım sözler geveliyor, "Ötekilere yetişeceğim. Çok önemli. Donuma ettim." Gülmeye başlıyor.

Toglio bağırıyor, "Geri dön!"

Siperine bakıyor delikanlı ve dönmesinin olanaksızlığını anlıyor. Kumsal tertemiz ve göz alabildiğine uzanıyor.

"Hayır, gideceğim," diyor, koşmaya başlıyor. Toglio'nun bir daha bağırdığını işitiyor, sonra da yalnızca soluğunun sesini duyuyor bilinci. Tozluklarının üstüne eğildikçe pantolonunun ceplerinden bir şeyin aktığını birdenbire görüyor. Deli gibi oluyor, pantolonunu çözüp indiriyor, pisliklerini atıyor, sonra yine koşmaya başlıyor. Botlar için konulmuş flamaların yanından geçiyor, deniz subayının orman kenarındaki küçük siperde yüzükoyun yattığını görüyor. Birden top seslerini yeniden duyuyor, arkasından hemen yakınlarda bir makineli tüfek ateş etmeye başlıyor. Boş kesekâğıtlarının patlatıldığı sırada

çıkardıkları sesler gibi birtakım sesler çıkararak patlıyor birkaç el bombası. Bir an doğruluyor.

"Bizim askerler Japon topçularına saldırıyor."

Sonra yukarıdan gelen bir merminin korkunç çığlığını işitiyor. Tek ayağının üzerinde küçük bir daire çiziyor ve kendini yere atıyor. Belki de duymuştur patlamayı, bir şarapnel parçası gelip beynini parçalamadan önce.

Keşif Birliği Toglio'yu almak için geriye dönerken Hennessey'yi buldu Red. Yedek bir bölüğün kumsal boyunca kazmış olduğu zikzaklı uzun bir siperin içinde bombardımanın bitmesini beklemişlerdi. Japon topçularının temizlendiği haberi gelince Brown geriye dönmeye karar vermişti. Red kimseyle konuşmak istemiyor, farkına varmadan önde gidiyordu. Kumsalda bir dönemece geldiğinde Hennessey'yi yüzükoyun yerde bulmuştu. Miğferinde derin bir yarık ve başında çepeçevre kan vardı. Bir avcu havaya bakıyordu. Sanki bir şeyi tutmaya çalışıyormuş gibi sımsıkı kapatmıştı parmaklarını. Red altüst oldu. Hennessey'yi sevmişti ama bu sevgisi Keşif Takımındaki erlerden birçoğu için duyduğu sevgiden farklı değildi. Bu sevginin içinde böyle bir son olasılığı da vardı. Red'i üzen anı, hava saldırısı olduğu gece Hennessey'nin imdat kemerini şişirmesiydi. O gece bir an sanki biri arkasından bakıyor ve gülüyormuş gibi gelmişti ona; korkunçtu, paniğe kapılmıştı. İnsanın öyle zamanları olur ki bazen kimsenin görmesini istemezdi.

Brown arkasına yaklaştı, cesede baktı üzgün üzgün. "Ne diye onu geride bıraktım..." diye sordu.

Sorumlu olup olmadığını düşünmemeye çalışıyordu.

"Ölülerle kim ilgileniyor?"

"Mezarlık kayıt memurluğu."

Red, "Peki öyleyse ben gideyim de bulayım; kaldırsınlar bunu," dedi.

Brown kaşlarını çattı, "Ayrılmak olmaz." Durdu. Sonra öfkeyle devam etti, "Ulan Red, sen bugün kaşınıyorsun. Kavga etmek için

bahane arıyorsun ama sonra vazgeçiyorsun. Ortalığı da bombok ediyorsun..."

Hennessey'ye baktı, sözünü bitirmedi.

Red yürümeye başlamıştı bile. Artık bütün gün kumsalın bu kesiminden uzakta bir yerde bulunmak istiyordu. Yere tükürdü. Hennessey'nin miğferini, miğferin deliğinden akmakta olan kanı kafasından silmeye çalışıyordu.

Keşif Takımı da arkasından gelmekteydi. Toglio'yu bıraktıkları yere gelince onlar da kumda siper kazmaya başladılar. Toglio çevrede sinirli sinirli dolaşıyor, Hennessey'ye, "Dön geri!" diye bağırdığını yineleyip duruyordu. Martinez onu yatıştırmaya çalışıyordu.

"Peki, peki, sen elinden geleni yapmışsın," dedi birkaç kere.

Yumuşak kumu hızlı hızlı kazarken, o gün ilk kez içi biraz rahattı. Hennessey'nin ölümünden sonra korkusu geçmişti. Artık bir şey olması olasılığı yoktu.

Croft döndüğünde Brown'ın kendisine verdiği haberlere herhangi bir yorumda bulunmadı. Brown'ın içi rahat etti ve kendisinin suçlu olmadığını anladı. Olayın daha fazla üstünde durmadı artık.

Ama Croft bütün gün düşündü. Malzemeyi kumsala çıkarırlarken ve sonrasında da birçok kez bu düşünceden kendini kurtaramadı. Gösterdiği tepki karısının kendisini aldattığını anladığı sırada duyduğu şeye benziyordu. O sırada, öfke ve acının henüz başlamadığı sırada, yalnızca belli belirsiz ağır bir heyecan duymuş, hayatının bir dereceye kadar değiştiğini ve birtakım şeylerin artık hiçbir zaman yinelenmeyeceğini anlar gibi olmuştu. Bunu şimdi bir kez daha anlıyordu. Hennessey'nin ölümü Croft'ta o kadar büyük bir gücün ufkunu açmıştı ki bu ufku doğrudan doğruya ve açıkça düşünmekten bile korkuyordu. Bu gerçek bütün gün kafasında dolanıp durdu, birtakım tuhaf hayal ve güç belirtileri gösterip kayboldu.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇAMUR VE KALIBI

1

Adadaki askeri birliklerin komutanı Tümgeneral Edward Cummings, sabah erken saatlerde kurmaylarla yaptığı brifingde Anopopei'yi bir mantara benzetmişti. Yerinde bir benzetmeydi bu. İki yüz yirmi beş kilometre uzunlukta ve bunun üçte biri genişliğinde olan ada genellikle düz bir çizgi halindeydi. Dağlardan oluşan yüksek bir belkemiği de adanın eksenini oluşturuyordu. Anopopei'nin ana bölümünde, otuz kilometre uzunluğunda, hemen hemen dikey başka bir çizgi ileriye doğru çıkmış, yarımada biçiminde bir burun oluşturmuştu.

General Cummings'in kuvvetleri yarımadanın bu burnunda karaya çıkmış, seferin ilk günleri ancak yedi kilometre ilerlemişti. İlk saldırı dalgasının erleri botlarından denize atlayıp kıyıya koşmuşlar, ormanın kenarındaki siperlere girmişlerdi. Bundan sonraki dalgalar onların bulundukları mevzilere girmişler, Japonların açtığı yolların kenarlarında, fundalıkların arasına dağılmışlardı. İlk bir iki gün pek bir direnmeyle karşılaşmamışlardı, çünkü donanma bombardımana başlayınca Japonların çoğu kıyıdan içerilere doğru çekilmişlerdi. Yalnızca büyük tuzaklar ya da dere ve yollarda geçici olarak kazılmış savunma mevzileri, ilk ilerlemeleri kısa bir süre geciktirmişti. Askerler ilk hızda ormanın içinde harekete geçmeden önce, araziyi incelemek üzere ileriye çok sayıda devriye çıkarmış ve çekine çekine yüz metre kadar ilerlemişlerdi. En azından birkaç

gün cephe kurulamamıştı. Küçük küçük gruplar halinde ormana sızmışlar, daha küçük gruplarla ufak tefek çatışmalara girişmişler, sonra yeniden ilerlemişlerdi. Genel olarak alındığında bir ileri hareket yok denilemezdi ama teker teker alınacak olursa her birliğin belirli bir zaman içinde belirli bir yöne gittiği de söylenemezdi. Tarlada ekmek kırıntılarıyla güreşen, bu kırıntıları sürüklemeye çalışan karıncalara benziyorlardı.

Üçüncü gün erler bir Japon havaalanını ele geçirdiler. Önemsiz bir olaydı bu. Ormandan temizlenmiş otuz metre uzunluğunda bir alan. Ormanın içine çekilmiş küçük bir hangar ile Japonlarca önceden yakılıp yıkılmış birkaç yapıdan başka şey yoktu bu alanda. Ama Pasifik Cephesi bildirisinde bu alanın adı geçti ve radyolar haberlerin sonuna doğru bu zaferi bütün dünyaya bildirdiler. Alanı iki takım ele geçirmişti; bu iki takım alanın çevresindeki ormanı sarmış, alanı savunmakta olan tek makineli tüfeği de susturmuş ve durumu radyoyla tabur karargâhına bildirmişti. General Cummings'in emrindeki askerlerin dağınık savunma mevzileri ilk olarak biraz tutarlılık kazanmıştı. General havaalanının birkaç yüz metre ilerisinde bir cephe kurmuş, akşamüstü Japon topçusunun alanı dövmesini dinlemişti. Ertesi gün askerler yarımadada yedi yüz metre kadar daha ilerlemişler, cephe yeniden dağılıvermişti; yumuşak cıva parçacıkları gibi.

Herhangi bir düzeni sürdürmek olanaksızdı sanki. Sabahleyin kanatları arasında kusursuz bir haberleşme sağlayan iki bölük, akşam olunca bir de bakıyordunuz birbirinden bir buçuk kilometre uzak yerlerde konaklıyordu. Orman kendilerine Japonlardan daha çok karşı koymaktaydı. Askerler önlerine çıkan engellerden olabildiğince kaçınmaya çalışıyorlar, dere kıyılarını izliyorlar, insanların pek ayak basmadığı yerlerde palmiye ağaçları arasından patikalar açıyorlar, arada sırada önlerine bir açıklık çıktı mı buralardan sevine sevine geçiyorlardı. Buraları Japonlar hiç umulmayan saatlerde bombaladıkları için askerler sonradan bu açıklıklardan da uzak durmaya

başladılar, ormanın seyrek yerlerinde, bilinmeyen yollarda yürümeyi yeğlediler.

Seferin ilk haftasında General'in en büyük düşmanı ormandı. Anopopei'deki ormanların geçilmez olduğu, görevli tümenlere haber verilmişti önceden; ama haberin verilmesi işleri kolaylaştırmış değildi. Bu ormanda bir insan, en sık yerinde, dört beş metreyi ancak bir saatte gidebilirdi. Ormanda yüz metre yüksekliğinde ağaçlar vardı, bunların en alt dalları yerden en az beş metre yüksekti. Dalların altındaki boşlukta çeşit çeşit ağaçlar büyümüş, dalları dev ağaçların gövdelerini kapatmıştı. Bunların da altında, ormanda kalan son ufak boşlukta, çeşit çeşit sarmaşıklar, eğreltiotları, yabani muz ağaçları, bodur palmiyeler, çiçekler, fundalar ve otlar birbirlerine sarılmışlar, aşağıya sızıp sızmadığı belli olmayan günışığına doğru kocaman, ağır yapraklarını uzatmışlar, hava ve besin emmeye çalışıyorlardı; bir çukurun dibinde yaşayan yılanlar gibi. Ormanın derinlikleri, yaz günü fırtınadan önce gök nasıl olursa öyle karanlıktı her zaman. Esinti diye bir şey yoktu. Her şey ıslak, her şey bol, her şey sıcaktı. Sanki çok büyük bir deponun karanlık boğucu mahzeninde gittikçe kızan yağlı paçavralardan oluşmuş koskoca bir dağ. Sıcak her şeyi yalamıştı; yapraklar bu sıcağa karşılık vermiş, dev gibi büyümüşlerdi. Derinlikler, sıcaklıklar ve ıslaklıklar sessiz değildi hiçbir zaman; kuşlar gaklıyor, ufak tefek hayvanlar ve arada sırada yılanlar hışırdıyor, ıslık çalıyordu. Bütün bunların altında hemen hemen elle tutulur bir çıtırtı daha vardı: Büyüyen bitkilerin kendilerinden geçmişçesine çıkardıkları boğuk sesler.

Hiçbir ordu bu tropikal ormanın içinde yaşayamaz ya da ilerleyemezdi. Erler bu ormanların kenarlarından geçiyor, çalıların fundaların aralarından yürüyor, küçük palmiye kümelerinin içine dalıyorlardı. Buralarda bile yirmi metreden ötesini görmeleri olanaksızdı. Harekâtın ilk aşamaları ufak ufak er topluluklarının karanlıkta el yordamıyla giriştikleri birtakım hareketlerden başka bir şey değildi. Yarımadanın bu noktası birkaç kilometre geniş-

liğindeydi yalnızca. General buraya iki bin asker yaymıştı. Ama birlikler arasında pek az bağlantı vardı. Yüz seksen kişilik bir bölükle başka bir bölüğün arasında çok sayıda Japon askerinin sızabileceği boşluklar bulunuyordu. Arazinin oldukça açık olduğu yerlerde bile bölükler çoğu zaman kısmi bir hat kurmaya pek yanaşmıyorlardı. Ormanda bir hafta süren yürüyüşten sonra birbirine bağlı askeri bir hat kurma düşüncesi bir kavram olmaktan öteye gidememişti. Cephedeki birliklerin gerilerinde, her yerde Japonlar kalıyordu. General'in yarımadada ele geçirdiği arazinin her yerinde, ormanların içinde, boyuna ufak tefek tuzaklara düşülüyor, çarpışmalar oluyordu. Mantarın sapı sanki didik didikti. Yoğun ve sürekli bir karışıklık vardı her yerde.

General bunun böyle olacağını önceden anlamış, dahası bunu göze de almıştı. Altı bin kişilik kuvvetinin üçte ikisini geride, ağırlıkların başında bırakmıştı. Geri kalan kuvvetini ise ileri güvenlik karakolları olarak kullanıyor, ormanı tarıyordu. Seferin başlamasından önce eline geçen istihbarat raporlarından Japonların adada en az beş bin askeri olduğunu öğrenmişti. Kendi askerleri şimdiye kadar bunların ancak birkaç yüz tanesiyle sıcak temas sağlayabilmişti. Japon komutanı General Toyaku'nun askerlerini uzun bir savunma için sakladığı belliydi. Arada sırada ordu karargâhından Cummings'e verilen dağınık hava keşif raporlarının fotoğrafları, sanki tahminini doğrular gibi, Toyaku'nun Anopopei'nin dağlarıyla deniz arasında güçlü bir savunma cephesi kurmakta olduğunu gösteriyordu. Cummings yarımadanın bitim noktasına geldiği zaman askerlerine doksan derecelik bir çark yaptıracak, Toyaku'nun kurduğu savunma hattının karşısına geçecekti.

Bu bakımdan Cummings'in, ilerlemenin yavaş gitmesine aldırdığı yoktu. Bütün sorun, Toyaku Hattı'na varıldığında birliklerin ikmalini iyi yapmaktı. Bu amacın gerçekleşmesi için askerlerin harekâtıyla birlikte ilerleyecek bir yola ihtiyacı vardı. General karaya çıktıklarının ikinci günü, doğru bir düşünceyle şöyle bir sonuca varmıştı: Ana

çarpışmalar kilometrelerce ötede olacaktı. Bu yüzden bin kadar eri yol yapımına ayırmıştı. Bu ekip Japonların havaalanıyla kıyı arasındaki ulaşımda kullandıkları oldukça düzgün bir yol üzerinde işe başlamıştı. Tümendeki mühendisler yolu genişletmişler, kamyonlardan getirdikleri çakılları yolun üzerine dökmüşlerdi. Ama yol havaalanından sonra bozuluyordu. İlk haftadan sonra yol yapımına bin kişi daha ayrıldı.

İki günde ancak bir kilometre yol yapabiliyorlar, öndeki askerlerse çok daha ilerilere gitmiş bulunuyorlardı. Üçüncü haftanın sonunda Tümen Görev Birliği yarımadanın yukarısına doğru yirmi iki kilometre ilerlediği halde, yol ancak bu uzaklığın yarısına ulaşabilmişti. İkmal kolları açılan yolda malzeme ve iaşe taşıyor, bu işte de binden çok er çalışıyordu.

Sefer olaysız olarak her gün biraz daha gelişmekteydi. Radyolarda artık sözü geçmez olmuştu. Tümenin kaybı hafifti, cephe biraz biçim almaya başlamıştı sonunda. General kumsalın yanındaki açık ordugâhında erlerin ve kamyonların durmadan gidip gelişini seyrediyor, yol yapıldıkça, cephesini de düzenli ve hesaplı bir tempoyla ileri doğru götürdükçe, şimdilik geride kalan Japonların temizlenmesiyle yetiniyordu. Bir iki hafta, bilemedin bir ay içinde asıl seferin başlayacağı kesindi.

2

Gelen destek güçler için her şey yeniydi. Perişandılar. Sanki her zaman sırılsıklamdılar. Nasıl kurarlarsa kursunlar portatif çadırları geceleyin yıkılıyordu. Kısa çadır kazıklarını kumun içine iyice ve sağlam olarak sokmanın yolunu bulamamışlardı bir türlü. Yağmur başladığı zaman ayaklarını toplayıp battaniyelerinin yeniden sırılsıklam olmaması için Tanrı'ya dua etmekten başka çareleri yoktu. Gece yarısı nöbete kaldırılıyorlar, ay ışığında sallana sallana yürüdükten sonra ıslak bir kum çukurunda uykulu uykulu oturuyorlar, en ufak bir ses işitince irkiliyorlardı.

Üç yüz kişi kadardılar, hepsinin üstünde de dokunaklı bir hava vardı. Her şey garipti onlar için. Bir savaş bölgesinde işçi gibi çalışacaklarını ummamışlar, kamyonların, çıkarma botlarının gündüzün durmadan hareket halinde olmasıyla gecenin derin durgunluğu arasındaki büyük aykırılık karşısında şaşırıp kalmışlardı.

Hava biraz serinlemişti artık. Denizde batan güneş yine de güzeldi, her zamanki gibi. Erler karanlık basmadan ya da mektup yazmaya başlamadan ya da çadırlarını tahta parçalarıyla sağlamlaştırmadan önceki son sigaralarını içiyorlardı. Çarpışmanın gürültüsü kesiliyor geceleyin; küçük ateşli silahların ilerideki patlamaları, topların uzaklardaki yankıları onlardan ayrı bir şey sanki. Karışık bir dönem bu. Bölüklerine verildikleri için çoğu hoşnut.

Ama Croft hiç hoşnut değil. Her şeye karşın ihtiyacı olan sekiz yedek erin kendi takımına verileceğini ummuş, dört kişi verilince kızmıştı. Takımı Anopopei'ye ayak bastığından beri başındaki dertlerin en büyüğüydü bu.

İlk derdi şu olmuştu: Savaşa girmemişlerdi. General, tümeninin yarısını Motome'de bırakmak zorunda kalınca, Anopopei'ye tümen karargâhındaki subayların ve personelin bir kısmını getirmişti. Gelenler 460. Alay Karargâh Bölüğünün ordugâhına katılmışlar, böylece Müşterek Karargâh kurulmuş ve bu karargâh denize bakan kumlu, alçak bir sırtın üzerindeki palmiye ağaçlarının altına yerleştirilmişti.

Takımı bu karargâhın kurulması görevine verilmişti. Kumsalda yalnızca iki gün çalıştıktan sonra ordugâha gönderilmişler, artık bütün haftayı otları ve çalıları temizlemekle, ordugâhın çevresine dikenli tel çekmekle, çadırların kurulacağı yerlerin toprağını düzlemekle geçirmişlerdi. Bundan sonra artık her gün aynı şeyi yapmaya başlamışlardı. Croft her sabah takımını topluyor, ya Kıyı Birliğine veriliyor ya da yol yapımına gönderiliyordu. Böylece herhangi bir keşif görevi almadan bir hafta, sonra bir hafta daha geçmişti.

Croft'un canı sıkkındı. Hizmet birliklerinden hoşlanmıyor, buralardaki erleri de kendi takımının işleri kadar iyi yönettiği halde sıkılıyor, her gün aynı işi yapmaktan bıkkınlık geliyordu. Bu sıkıntının acısını çıkaracak bir yer ararken takımına yedek güçler verileceğini duyunca içi rahatladı. Önce her gün onları kıyıda inceledi, portatif çadırlarını nasıl dürdüklerine, yol yapımında nasıl çalıştıklarına baktı. Tıpkı işini büyütmek isteyen bir patron gibi on yedi kişiyle bir keşif görevinin nasıl yapılabileceğini hesaplamaya başladı.

Ama sonradan kendilerine ancak dört yeni er verileceğini öğrenince tepesi attı. Böylece on üç kişi olacaklardı. Oysa birliğinin kâğıt üstündeki gücü yirmi kişiydi. Bu dört er hiçbir ihtiyacını karşılamayacaktı. Motome'de yedi erden oluşan Karargâh Mangası,

İstihbarata verilmiş, bütün pratik işleri de takımdan az er sayısıyla yapmışlardı. Keşiflere gitmemişler, hizmet ya da nöbet görevlerine çıkmamışlar, emirlerini öteki astsubaylardan almışlardı. Şimdi bu astsubayların adlarını hatırlamıyordu bile. Motome'de, takımda tüfek taşıyan erler keşif görevlerine bazen üç ya da dört kişi olarak çıkıyorlardı. Oysa bu görevler için bunun bir katı daha gerekliydi. Ayrıca birliğinde yedi kişi daha bulunuyordu ki bunların üzerinde kendisinin hiçbir etkinliği yoktu.

Croft birliğine beşinci bir er daha verildiğini, ancak bu erin Karargâh Mangasına ayrıldığını öğrenince büsbütün köpürdü. Akşam karavanasından sonra İç Hizmetler çadırına kabara kabara gitti. Karargâh Bölüğü Komutanı Yüzbaşı Mantelli'yle aralarında bir tartışmadır başladı:

"Yüzbaşım, Karargâh Mangasındaki eri bana verin."

Mantelli gözlüklü, seyrek saçlı, tiz sesiyle yüksek perdeden gülen bir subaydı. Croft karşısına dikildiği zaman korunmak istermiş gibi yüzünü elleriyle kapadı. Güldü.

"Dur bakalım Croft," dedi. "Ben düşman mıyım be? Ne diye öyle fırtına gibi içeri girip İç Hizmetler Şubesinin altını üstüne getiriyorsun?"

"Yüzbaşım, bugüne kadar ağzımı açıp bir şey söylemedim ama artık susmayacağım. Kendi erlerimi her gün çalışmaya götürüp canlarına okumaktan bıktım usandım artık. Öte yandan yedi kişi, yedi namussuz herif, burada karargâhta yan gelmiş oturuyor. Bu erlerin subaylara gerekli olup olmadığını da Allah bilir."

Mantelli gülümsedi. Zayıf yüzüne hiç de uymayan kocaman bir puro vardı ağzında.

"Croft tut ki bu yedi eri sana verdim. Ya sabahları tuvalet kâğıdını kim getirecek bana?"

Croft masaya yapıştı, subaya dik dik baktı. "Alay etmeyi bırakın Yüzbaşım. Ama ben kendi hakkımı ararım, takımıma bu beşinci

erin verilmesini de isterim. Bu er 'N'Harekâtı İstihbaratında kalem açmaktan başka bir iş yapacak değil."

Mantelli bir daha güldü. "Kalem mi açacak? Haydi be sen de! Sen daha beni tanımıyorsun Croft."

Kumsaldan gelen akşam rüzgârı konik çadırın kapaklarını birbirine çarptırıyordu. İç Hizmetler Şubesinde kimseler yoktu.

Mantelli, "Evet. Takımında az er bulunması gerçekten ayıp ama ben ne yapayım?" dedi.

"Beşinci eri bana verebilirsiniz. O bizim takıma ayrılmıştır; ben de bu takımın çavuşuyum. İstiyorum."

Mantelli çadırın toprak zeminini ayağıyla kazıdı. "Burada olup bitenleri biliyor musun sen? Albay Newton ikide birde damlıyor. Bakıyor ki her şey olduğu gibi duruyor, hiçbir iş yapılmamış, o zaman küplere biniyor. 'İşler çok yavaş gidiyor burada,' diyor ve ağzına geleni söylüyor. Kendine gel Croft, önemli olan sen değilsin, önemli olan karargâhta işleri yürütecek kadar yazıcı er bulunması." Purosunu ağzında özene bezene çevirdi. "General ve kurmayı, hepsi bizim ordugâhta. İki söz ettin mi adamı verirler askeri mahkemeye, isterlerse senin takımından daha çok er alabilirler. Sen de çeneni tutmazsan, buraya alır, daktilo temizletirim sana."

"Vız gelir bana Yüzbaşım. Ben Binbaşı Pfeiffer'a, Albay Newton'a, General Cummings'e de çıkar, derdimi anlatır, erimi yine alırım. Takımım yıllarca kıyıda sürünecek değil ya. Ben bütün erlerimi isterim."

Mantelli homurdandı, "Ulan Croft, sanırım destek olarak gelen erlerden istediklerini at satın alır gibi seçip alacaksın bu gidişle."

"Evet Yüzbaşım, bu gidişle öyle olacak sanırım."

"Of be, bir dakika rahat vermiyorsunuz insana."

Mantelli arkasına dayandı, masaya ayağıyla birkaç kere vurdu. Çadırın kapısında palmiye ağaçlarını ve onların arasından kumsalı görüyordu. Uzakta bir top yalnızca bir kere patladı.

"Şimdi siz veriyor musunuz bu eri bana?"

"Peki peki, veriyorum."

Mantelli gözlerini kısarak baktı. Kumsalda, yüz metre kadar ileride, yeni gelen erler küçük portatif çadırlarını kuruyorlardı. Uzakta, limanda demirlemiş olan birkaç yük gemisi akşamın karanlığı içinde kaybolmuşlardı.

"Peki ulan, peki. Vereceğim o serseriyi sana."

Mantelli önündeki kâğıtlara birkaç fiske vurdu. Bir sürü adın bulunduğu bir listenin üzerinde parmağını gezdirdi, adlardan birinin altını tırnağıyla çizdi.

"Adı Roth. Sınıfı Yazıcı. Bak bakalım iyi bir savaşçı çıkarabilecek misin ondan."

Destek güçler kumsalda bir iki gün daha kaldılar. Croft'un Yüzbaşı Mantelli'yle görüştüğünün ertesi akşamı Roth ordugâhta efkârlı efkârlı yürüyordu. Çadır arkadaşı olan iriyarı, sevimli köy delikanlısı hâlâ başka bir çadırda arkadaşlarıyla konuşuyordu. Roth onlara katılmak istememişti. Bir gece önce onlarla birlikteydi ve her zaman olduğu gibi yine kendisini yalnız hissetmişti. Çadır arkadaşı ve onun arkadaşları hep genç insanlardı, daha yeni okuldan çıkmışlar gibi. Bir sürü budalaca şakaya gülüyorlar, birbirleriyle itişip kakışıyorlar, ağız dolusu küfrediyorlardı. Onlarla nasıl konuşacağını bilemiyordu bir türlü. Roth ciddi konular konuşabileceği birinin özlemi içindeydi. Yeni gelenler arasında yakından tanıdığı kimse olmadığını bir daha düşündü. Dağıtım merkezinde denizaşırı sefere birlikte çıktıkları arkadaşlarından sonradan ayrılmıştı. Onların da bir özelliği yoktu zaten. Hepsi de birtakım budala insanlardı. Akılları fikirleri hep kadınlardaydı.

Kumsalın üzerinde kurulmuş olan küçük portatif çadırlara kederli kederli baktı. Bir iki gün sonra yeni birliğine katılacaktı. Bu düşünce pek hoşuna gitmedi. Artık bir savaşçı olacaktı. Amma da oyun oynamışlardı ona. Yazıcı olacağını söylemeselerdi hiç olmazsa. Roth omuzlarını silkti. Topun ağzına sürülecek adam arıyordu ordu.

Kendisi gibi sağlığı bozuk, çoluk çocuk sahibi adamları bile ileri hatlara sürüyordu. Oysa kendisinden daha başka işlerde yararlanılabilirdi. Üniversite bitirmişti, büro işlerinden anlardı. Ama gel de sen bunu orduya anlat.

Bir çadırın yanından geçti. Erin biri kuma birtakım çubuklar çakıyordu. Roth durdu. Eri tanıdı, Goldstein'dı. O da Keşif Takımına verilenlerden.

"Kolay gelsin," dedi. "Çok çalışıyorsun bakıyorum."

Goldstein başını kaldırıp baktı. Yirmi yaşlarında, sapsarı saçlı bir gençti. Dostça ve ağırbaşlı mavi gözleri vardı. Roth'a dikkatli dikkatli baktı miyopmuş gibi. Gözleri biraz dışarı fırlamıştı. Başını ileri uzata uzata çok tatlı bir havayla gülümsedi. Hem bu tatlı havası hem de gözlerini kısarak dikkatle bakması ona büyük bir içtenlik veriyordu.

"Çadırımı kuruyorum," dedi. "Bütün gün düşüne düşüne buldum sonunda. Ordu bizim bu kazıkları kumsalda kullanılmak üzere yapmamış." Heyecanla gülümsedi. "Onun için ormandan birtakım dallar kestim, çubuk yaptım. Rüzgâr ne kadar eserse essin çadır dayanır artık. Görürsün bak."

Goldstein'ın ağırbaşlı bir konuşması vardı. Ama sözlerinin arkası gelmeyeceğinden korkuyormuş gibi, soluk almadan, ara vermeden konuşuyordu. Burnunun kenarlarından ağzına doğru acı çizgiler uzanmamış olsaydı çocuk sanılırdı.

Roth, "Çok güzel bir buluş," dedi.

Başka bir söz aklına gelmedi. Bir an karar veremedi, sonra kuma oturdu. Goldstein işini sürdürüyor, söyleniyordu.

"Yeni görevimize ne dersin?" diye sordu.

Roth omzunu silkti. "Aklımdan geçmiyor değildi. Aldırma."

Roth kamburu çıkmış, kolları uzun, ufak tefek bir insandı. Her şeyi sarkmıştı sanki: Kıvrık uzun bir burnu vardı, gözlerinin altı şiş şişti, omuzları öne doğru eğilmişti. Saçları çok kısa kesilmiş, koca-

man kulakları büsbütün ortaya çıkmıştı. Biraz kabararak yineledi, "Evet, aldırma."

Roth suratını çarçabuk asan bir maymuna benziyordu bütünüyle.

Goldstein yumuşak bir sesle, "Şansımız varmış yine," dedi. "Savaşın en ateşli yerinde bulunacak değiliz. Karargâha bağlı olan bir birlik ne de olsa iyidir. Aydın düşünceliler daha çok bulunur aralarında."

Roth bir avuç kum aldı, parmaklarından akıttı. "Kendimizi aldatmayalım," dedi. "Orduda her yeni adım bir öncekini aratır, bana kalırsa bu son adım hepsini aratacak."

Sesi derinlerden, mezardan geliyordu sanki. O kadar alçak sesle konuşuyordu ki Goldstein sözlerini bitirmesini bekleyemedi, "Yo, yo, öyle değil. Sen çok karamsarsın."

Yerden bir miğfer aldı, miğferi çekiç gibi kullanarak çubuklardan birinin üzerine vurmaya başladı.

"Kusura bakma ama böyle düşünmek doğru değil."

Miğferle birkaç kere daha vurdu. Canı sıkılarak, "Çok berbat çelik bunlar," dedi. "Bak bir çubuğa vurdum, içine göçtü."

Roth gülümsedi. Biraz öfkeliydi. Goldstein'ın canlılığı ona da geçmişti.

"Bunlar hep boş sözler," dedi. "Sen orduda hiçbir şey değiştiremezsin. Bizi getiren gemiyi düşün bir kere. Birbirimizin üzerine balık istifi gibi yığmadılar mı bizi?"

Goldstein bu konudaki görüşünü açıkladı:

"Bence ellerinden geleni yaptılar."

"Yaptılar mı? Ben hiç sanmıyorum."

Roth durdu. Bütün üzüntülerini bir araya getirmek, içinden en ilgincini seçmek istiyordu sanki.

"Ama subaylara nasıl iyi baktıklarını gördün, değil mi? Biz koğuşlarda sardalya kutusu gibi birbirimizin üzerine yığılmışken onlar lüks kamaralarda yatıyorlardı. Neden? Çünkü subayların üstün insanlardan oluşan seçkin bir kesim olduklarını hissetme-

leri gerek. Hitler de Almanlara üstünlüklerini anlatmak için aynı çareye başvurmuştu."

Roth çok derin bir şeyin kenarına gelmişti sanki. Goldstein elini kaldırdı. "Ama onun tutumuna karşı çıkmamızın nedeni de bu ya. Biz bu tutuma karşı savaşıyoruz." Sonra sözleri sanki kafasının yaralı bir yerini acıtmış gibi öfkeli öfkeli kaşlarını çattı ve ekledi, "Öf, bilmiyorum, onlar Yahudi düşmanı. İşte o kadar."

"Kimler, Almanlar mı?"

Goldstein hemen karşılık vermedi, "...Evet."

Roth biraz papaz ağzı kullanarak, "Bu da bir görüş olabilir," dedi. "Ama ben işi bu kadar basit görmüyorum."

Konuşmasını sürdürdü.

Goldstein dinlemiyordu. Ağır bir hava çökmüştü üstüne. Biraz öncesine kadar ne güzeldi, ne kadar neşeliydi. Şimdiyse birdenbire allak bullak olmuştu. Roth konuşurken Goldstein zaman zaman başını sallıyor ya da dilini şapırdatıyordu. Bu davranışlarının Roth'un söyledikleriyle hiçbir ilgisi yoktu. Goldstein o gün öğleden sonra başından geçen bir olayı düşünüyordu. Birkaç er bir şoförle konuşurken kulak verip dinlemişti. Şoför iriyarı biriydi, destek olarak gelen erlere hangi bölüklerin iyi hangilerinin kötü olduklarını anlatıyordu. Motorunu vitese takıp da uzaklaşırken başını arkaya uzatıp bağırmıştı, "Umarım ki F Bölüğüne düşmezsiniz. Eşşoğlueşşek Yahudileri hep oraya veriyorlar çünkü." Herkes gülmüş, biri de arkasından bağırmıştı, "Beni oraya verirlerse askerlikten istifa ederim." Bu söz üzerine kahkahalar daha da artmıştı. Goldstein bu olayı hatırlayınca kıpkırmızı oldu. Ama öfkesinde bile bir umutsuzluk sezdi, çünkü öfkesinin boşuna olduğunu biliyordu. Şoföre yanıt veren ere bir çift laf edebilirdi ama onun ne suçu vardı. Şaka yapmak istemiş olabileceğini düşünmüştü. Suçlu olan şofördü. Şoförün kırmızı yüzü yeniden gözünün önüne geldi. Elinde olmadan yine korktu. "Ayı," dedi içinden. Korkunç bir sıkıntı kapladı her yanını. Yahudilere karşı kıyımlara girişenler hep bu tür adamlardı.

Roth'un yanına oturdu, okyanusun uzaklarına daldı. Roth konuşmasını bitirince Goldstein başını salladı.

"Neden öyle bunlar?" diye sordu.

"Kimler?"

"Bu Yahudi düşmanları. Neden bir türlü anlamak istemiyorlar? Tanrı neden göz yumuyor buna?"

Roth dudak büktü, "Tanrı bağlanamayacağım bir lükstür benim için."

Goldstein avcunu yumrukladı, "Hayır, anlamıyorum bir türlü. Tanrı bunu görüyor da neden göz yumuyor? Üstelik biz de seçkin bir ulusuz."

"Evet seçkin! *Tsoris*[2] için seçilmiş!"

Roth, "Ben kuşkucu bir adamım," dedi.

Goldstein kendi ellerine baktı bir süre, sonra gülümsedi kederli kederli. Ağzının çevresindeki çizgiler derinleşti, dudakları alaylı bir biçimde içeri çekildi. Ciddi bir havayla, "Ama zamanı gelince sormazlar sana hangi Yahudilerden olduğunu," dedi.

Roth, "Böyle şeyler üzerinde çok duruyorsun bence," dedi.

Neden Yahudilerin çoğu bu kocakarı masallarına inanıyor, diye sordu kendi kendine Roth. Bereket versin onun anası babası uygar insanlardı. Oysa Goldstein hurafelere ve lanetlere inanan bir ihtiyardı sanki. Korkunç bir ölümle karşılaşacağına her zaman inanmıştı.

Roth, "Neden Yahudiler bu kadar canlarına düşkün?" dedi.

Uzun kederli burnunu kaşıdı. Goldstein garip bir adam, dedi kendi kendine. Her şeyle bir çocuk kadar ilgiliydi. Ama politika, ekonomi ya da günün olayları üzerinde onunla biraz konuşmaya başladın mı o da bütün Yahudiler gibi sözü dönüp dolaştırıp aynı noktaya getiriyordu.

Goldstein acı acı, "Biz kendimizi düşünmezsek bizi kimse düşünmez," dedi.

---

2 Yidiş dilinde "bela", "ıstırap".

Roth irkildi. Yahudi olduğu için onun da aynı biçimde düşüneceğini sanıyorlardı. Buna çok üzülüyordu. Elbette talihsizliğinde Yahudi olmasının da rolü vardı ama bu dünyadaki haksızlıkların küçük bir örneğiydi. Böyle düşünmesi Yahudi sorununu önemsememesinden değil, bunu doğumsal bir rastlantı olarak ele almasından ileri geliyordu.

"Bu sorunu konuşmayalım artık," dedi.

Günbatımının son birkaç parlak çizgisini oturdukları yerden izlediler. Az sonra saatine baktı Goldstein, başını kaldırdı. Güneş artık iyice kaybolmuştu.

"Bugün iki dakika geç battı," dedi Roth'a. "Bu tür şeyleri izlemeye bayılırım."

Roth, "New York Meteoroloji İstasyonunda çalışan bir arkadaşım vardı, sen de onun gibisin," dedi.

Goldstein sordu, "Ya? Ben bu işleri çok severim. Ama insanın yükseköğrenimi olmalı. Yüksek matematik bilmeli."

Roth Goldstein'a hak verdi, "Nitekim o da üniversiteye gitti."

Bu tür konuşmalar daha iyiydi. Daha az tartışmalı geçiyordu.

Roth, "Evet, üniversiteye gitti," dedi. "Ama hepimizden şanslı çıktı. Ben de üniversiteden mezun oldum ama hiç yararını görmedim."

"Öyle deme. Yıllarca mühendis olmak istedim ben. Aklına gelen bir şeyin planını yapmak ne hoş şey." Biraz dalgındı. İçini çekti, sonra güldü, "Ama yine de yakınmıyorum. Şanssız olduğum söylenemez."

"Evet, sen daha şanslısın. İş bulma konusunda hiçbir şeye yaramadı diplomam." Sert sert genzini temizledi. "İki yıl hiçbir iş bulamadım. Bunun ne demek olduğunu bilir misin?"

Goldstein, "Dostum, anlatma bunu bana," dedi. "Ben hiç işsiz kalmadım ama girdiğim işlerin de hiçbiri on para etmezdi." Tatsız tatsız güldü. "Yakınmanın ne yararı var?" diye sordu. "Genel olarak bakarsan rahatımız yerindeydi." Kolunu uzattı, avcunu açıp yere çevirdi. "Evlendik. Çoluk çocuk sahibi olduk. Senin de çocuğun var, öyle değil mi?"

"Evet," dedi Roth.

Cüzdanını çıkardı. Akşam karanlığında iki yaşlarında güzel bir çocuğun fotoğrafını görmeye çalıştı Goldstein, "Ne güzel çocuğun var," dedi. "Karın da... çok tatlı."

Fotoğrafta yuvarlak yüzlü, gösterişsiz bir kadın vardı.

"Bence de," dedi Roth.

Goldstein'ın karısıyla çocuğunun fotoğraflarına baktı, o da aynı iltifatları tekrarladı. Roth çocuğunu düşününce bir sıcaklık duydu içinde. Pazar sabahları onu nasıl uyandırdığını hatırladı. Çocuğu yatağına getirirdi karısı. O da çocuğunu karnının üstüne oturtur, çocuk Roth'un göğsündeki kılları neşeyle cıvıldayarak çekerdi hafifçe. Bunları düşünmek biraz rahatlatırdı onu ama bu ferahlığın ardındaki başka bir duygu, çocuğuyla bir arada yaşadığı günlerde çocuğunun pek tadını çıkaramadığını söylüyordu ona. Bir türlü rahat uyuyamadığı için kızıp durmuştu. Ve şimdi, mutluluğa bu kadar yakın olduğu öyle bir zamanda neler kaybettiğini şaşkınlıkla görüyordu. Ona öyle geliyordu ki şimdi artık kendisini gerçek anlamda tanımak üzereydi; sanki hayatının alışılmış dar alanında hiç bilmediği uçurumlara ve köprülere rastlamış gibi, bir sır ve yeni bir şey keşfediyordu.

"Garip şey şu hayat," dedi.

Goldstein içini çekti, alçak sesle yanıtladı, "Evet."

Roth içinde Goldstein'a karşı bir sıcaklık duydu. Goldstein'ın çok sempatik bir yanı olduğu sonucuna vardı. Aklına gelen şeyler ancak bir erkeğe söylenebilecek birtakım düşüncelerdi. Kadınlarsa, çocuklarıyla, ufak tefek şeylerle ilgilenirlerdi.

"Birçok şeyi kadınlara anlatamazsın," dedi.

Goldstein hemen atıldı, "Katılmıyorum. Ben her şeyi karımla konuşurum. Görülmemiş bir arkadaşlık vardır aramızda. Beni çok iyi anlar." Sonraki düşüncelerini sözcüklere dökmenin yolunu arar gibi bir an durdu, "Bilmiyorum. On sekiz on dokuz yaşlarında bir delikanlıyken kadınları başka türlü düşünürdüm. Onları seks için isterdim. Orospulara gider, sonra pişman olurdum; ama bir hafta ya da bir süre sonra yine giderdim." Bir an denize baktı. Sonra

ağırbaşlı bir hal aldı. "Ama evlendikten sonra kadınları oldukça iyi tanıdım. Hele çocuğum olduktan sonra büsbütün başka türlü düşünmeye başladım. Bilmiyorum... Seks o kadar önemli değil. Kadınlar bize benzemiyorlar. Seks onlara pek bir şey söylemiyor."

Roth, karısı hakkında sorular sormak istedi Goldstein'a, ama bir türlü karar veremedi. Goldstein'ın sözleri ferahlatmıştı onu. Erlerin kadın konusundaki sözleri karşısında duyduğu kişisel sıkıntısı ve kendi hakkındaki kuşkuları yatışmıştı şimdi biraz.

"Doğru," diye kabul etti sevinçle. "Kadınların bu tarakta bezleri yok."

Goldstein'a çok yakın hissetti kendini. Aralarında ortak bir bilgiyi paylaşıyorlar gibi geldi ona. Goldstein'ın çok iyi, çok rahat bir havası vardı. Bu adamın kimseye bir kötülüğü dokunamaz, diye düşündü Roth.

Ama Goldstein'ın kendisinden daha çok hoşlandığına emindi.

Roth derinden gelen boğuk bir sesle, "Ne iyi ettik de şurada biraz oturduk," dedi.

Çadırlar ay ışığında gümüş rengindeydiler, kumsal pırıl pırıldı. Roth'un içinde söylenmesi güç bir sürü şey vardı. Goldstein ona yakın olan bir insandı, bir dost. Roth içini çekti. Bir Yahudi'yi ancak başka bir Yahudi'nin anlayabileceğini düşündü.

Böyle düşündüğü için canı sıkıldı. Neden böyle olsundu? Kendisi bir üniversiteyi bitirmişti, okumuştu, oradakilerin hemen hepsinden üstündü. Ama ne işine yaramıştı böyle olmak? Konuşabileceği bir adam olarak, bula bula sakallı, Yahudi'ye benzeyen birini bulmuştu.

Birkaç dakika hiç konuşmadan oturdular. Ay bir bulutun arkasına girmişti; kumsal çok karanlık ve sessiz olmuştu. Birkaç söz ve kahkaha öteki çadırların içinden sızıyordu. Roth birkaç dakika sonra çadırına dönmesi gerektiğini düşündü, nöbete kaldırılabileceği için canı sıkıldı. Bir askerin yürüyerek kendilerine yaklaştığını gördü.

Goldstein, "Sanırım, bu gelen Buddy Wyman," dedi. "Çok iyi çocuktur."

Roth sordu, "O da Keşif Takımına bizimle birlikte gelenlerden mi?"

Goldstein kafasını eğerek onayladı, "Evet. İkimizin de aynı yere gönderileceğini anlayınca aynı çadırda yatmaya karar verdik, izin verdiler."

Roth acı acı güldü. Bunu bilmesi gerekirdi. Wyman çadıra girmek için çömelince Roth bir kenara çekilip Goldstein'ın tanıştırmasını bekledi.

"Hepimizi bir araya topladıkları zaman sizi görmüştüm sanırım," dedi.

Wyman hoş bir tavırla, "Evet, ben de sizi hatırladım," dedi.

Wyman parlak saçlı, ince yüzlü, zayıf bir gençti. Battaniyelerden birinin üstüne oturdu ve esnedi. "Arkadaş, bu kadar konuşmaya dalacağımı sanmamıştım," diye özür diledi Goldstein'dan.

Goldstein, "Boş ver," dedi. "Şimdi çadırı sağlamlaştırmanın yolunu buldum. Bu gece bir şey olmaz sanıyorum."

Wyman çadırı yokladı, kazıklara baktı.

"Güzel olmuş," dedi. "Yazık ki ben burada yoktum, sana yardım edemedim Joe."

Goldstein, "Zararı yok," dedi.

Roth artık orada bulunmasının istenmediğini anladı. Kalktı, gerindi.

"Artık ben de gideyim," dedi.

Sıska kolunu ovaladı.

"Biraz daha otur," dedi Goldstein.

"Nöbete kaldırılmadan önce biraz uyuyayım hiç olmazsa."

Roth, çadırına doğru yürümeye başladı. Ayağını sürüyordu karanlıkta. Goldstein'ın dostluğundan pek bir şey anlamadığını düşünüyordu.

Şöyle böyle bir kişiliği var. Derinlere inemiyor.

İçini çekti. Yumuşak bir hışırtı çıkarıyordu ayakları, kumların üzerinde yürürken.

Polack, "Kazık atmanın türlü türlü yolları vardır." dedi. Uzun sivri çenesini Steve Minetta'ya uzatıp güldü. "Evet, her şeyin bir yolu bulunur."

Minetta ancak yirmisinde bir delikanlı ama saçları iyice dökülmüş, geniş bir alın ortaya çıkmış. İnce bir bıyığı var. Çok özenmiş bıyıklarına, belli. Bir ara onu sinema artisti William Powell'a benzetmişlerdi de o, bu artiste benzemek için saçlarını onun gibi taramaya başlamıştı.

"Ben senin gibi düşünmüyorum arkadaşım," dedi. "Bazı şeyler vardır ki ne yapsan üstesinden gelemezsin."

Polack nedenini öğrenmek istedi, "Neden?"

Battaniyelerinin altında büzüldü, yüzünü Minetta'ya döndü. "Bak anlatayım," dedi. "O ara tavukçuda çalışıyordum. Bir kocakarıya tavuk hazırlıyordum. Tavuğun karnındaki iki yağdan birini araklamaya çalışıyordum."

Polack bir an dramatik bir hava içinde sustu. Minetta, Polack'ın kalın, şehvetli ve hareketli dudaklarındaki sırıtışa güldü.

"Peki, sonra?" diye sordu.

"Meğer karı yakından dikizliyormuş beni. Tavuğu sararken, 'Öteki yağ nerede?' demez mi? Ben, 'Size yaramaz hanımefendi, hastalıklıdır,' dedim. 'Tavuğun tadını bozar,' dedim. Karı kafasını salladı, 'Zararı yok oğlum. Sen yine koy onu,' dedi. Ben de ne yapayım, koydum."

Minetta merak etti, "Peki, kazık bunun neresinde?"

"Hahhha! Tavuğu karıya vermeden ödünü patlattım ben de. Tavuğun tadı sidiğe benzemiştir garanti."

Minetta omuzlarını silkti. Çadırdan giren ay ışığının altında Polack'ın yüzünü seçebiliyordu. Sırıtıyordu Polack. Polack'ın komikliği ağzının sol yanında üç dişi olmamasından ileri geliyordu herhalde.

Polack yirmi birindeydi belki ama kurnaz, şehvetli gözleri vardı. Güldüğü zaman yüzünün derisi orta yaşlı bir adamınki gibi buruşuyor, sertleşiyordu. Minetta onun halinden pek hoşlanmıyordu.

Kendi bildiklerini Polack'ın bildikleriyle karşılaştırmak gizli bir korku veriyordu ona. Polack'a, "Sallama," dedi.

Polack'ın söylediklerine kim inanırdı? Polack küskün bir sesle, "İnan ki doğru," dedi.

Minetta alay etti, "Ya, demek doğru."

"Beğenmedin mi?" diye sordu Polack.

Minetta, "Ben bir şey demedim," dedi. "Anlattıkların hep masal gibi de." Gerindi. "İnsan herkese kazık atar ama orduya atamaz."

Polack, "Bana bir kötülüğü dokunmadı ki ordunun," dedi.

Minetta, "Daha nasıl dokunsun! Terhis oluncaya kadar ordunun kazığını yiyip duracağız," dedi. Alnına bir tokat indirerek doğruldu. "Allah kahretsin şu sivrisinekleri."

Yastığının altını aradı. Islak gömleğe sarılmış bir havludan oluşmuştu yastığı. Küçük bir şişe sivrisinek ilacı çıkardı altından. Yüzüne, ellerine sürerken homurdandı, "Ulan bu da yaşamak mı be!"

Dirseğine yaslandı, bir sigara yaktı. Geceleyin sigara içmenin yasak olduğunu hatırladı ve içinden kendisiyle tartıştı. Sonra yüksek sesle, "Boş ver," dedi. Ama farkına varmadan sigarasını avcuyla kapattı. Polack'a döndü, "Arkadaş, ben böyle hayvan gibi yaşamak istemiyorum." Yastığını vura vura düzeltti, "Bu leş gibi elbiselerle, leş gibi çamaşırlarla nasıl yatılır! Kimse yaşayamaz böyle."

Polack omuzlarını silkti. Yedi kız ve erkek kardeşin altıncısıydı. Yetimhaneye verilinceye kadar bir odanın ortasında, kömür sobasının yanına serili bir battaniyenin üstünde yatardı. Gece yarısı soba sönünce kalkar, küçük kardeşi üşümesin diye sobaya yeniden kömür atardı. Minetta'ya, "Giysiyle yatmak o kadar kötü bir şey değil," dedi. "Böcek gelmez."

Çamaşırlarını beş yaşından beri kendi yıkardı. Minetta sordu, "Yani kurtuluş yok, öyle mi? Ya kendi pisliğini koklayacaksın ya da böceklere yem olacaksın."

Sivilken giydiği kıyafetleri düşünüyordu. Mahallenin en temiz giyinen delikanlısıydı. Yeni dansları ilk o öğrenirdi. Ama şimdi birkaç beden büyük bir gömlek vardı üzerinde.

"Ordu için söylenen şu sözü bilir misin?" diye sordu. "Orduda yalnız iki beden giysi vardır derler: Ya çok büyük, ya çok küçük."

Polack, "İşittim," dedi.

"Hey gidi günler."

Akşamüstleri sokağa tertemiz çıkmak için saatlerce uğraştığı, saçlarını birkaç kere taradığı günleri hatırladı Minetta. Bir yere gitmediği zamanlar bile temiz giyinmeyi severdi.

"Askerlikten nasıl kurtulacağımı söylersen, o zaman herkesi kazıklayabilirsin derim sana."

"Onun da yolu var," dedi Polack.

"Tabii öteki dünyayı boylamak. Ama kim ister oraya gitmeyi?"

Polack karanlıkta başını esrarlı esrarlı salladı, "Onun da yolu var," dedi yeniden.

Minetta, Polack'ın profilini görebiliyor, gaga burnuyla, dişetlerine kadar giren uzun çenesiyle bir Sam Amca karikatürüne benzetiyordu.

"Peki, neymiş yolu?" diye sordu.

Polack, "Ama senin gözün yemez bunu," dedi.

Minetta direndi, "Ben anlamam arkadaş, ne yapsan kurtulamazsın ordudan."

Polack'ın sesi sinirlendirici ve alaycıydı.

"Neme gerek, ben askerliği seviyorum,"

Minetta kızmaya başlamıştı. Polack'la yapılan bir tartışmayı kazanmak olanaksızdı.

"Bokumu ye!" dedi.

"Sen de benimkini."

Arkalarını döndüler. Battaniyelerine sarındılar. Okyanustan sis geliyordu. Minetta hafifçe ürperdi. Yeni verildikleri Keşif Birliğini düşündü, bir savaşa girip girmeyeceğini hafif bir korku içinde aklından geçirdi. Uykusu gelmeye başlamıştı; yarı uykulu bir halde, denizaşırı

asker şeridini takarak mahallede nasıl fiyaka yapacağını düşündü. Daha çok var buna, dedi. Sonra savaş korkusu yeniden başladı içinde. Birkaç kilometre ileride bir bataryanın ateş ettiğini işitti. Battaniyesini omuzlarına kadar çekti. İçine bir rahatlık çöktü.

"Hey, Polack," dedi.

Polack yeni dalmak üzereydi uykuya.

"Ha... Ne var?"

Minetta söyleyeceğini unuttu. İş olsun diye sordu, "Bu gece yağmur var mı dersin?"

"Seller gidecek."

"Peki."

Minetta gözlerini kapadı.

Aynı gece Croft, takımının yeni düzenini Martinez'le tartışıyordu. Küçük çadırın içinde, battaniyelerinin üzerine bağdaş kurmuş oturmuşlardı.

Croft, "Şu Mantelli çok garip bir makarnacı," dedi.

Martinez omuzlarını silkti. İtalyanlar da İspanyollara ve Meksikalılara benzerlerdi. Onun için bu çeşit sözlerden hoşlanmazdı Martinez. Düşünceli düşünceli mırıldandı, "Beş kişi daha ha. Koca bir birlik oluyoruz."

Karanlıkta güldü. Croft'un sırtına hafifçe vurdu. Martinez bir şeyden hoşlandığını pek belli etmezdi. Az sonra yine mırıldandı, "Keşif Birliği birtakım çarpışmalara girecek belki, ne dersin?"

Croft başını salladı, "Ne bileyim ben." Sonra boğazını temizledi, "Bana bak Japon avcısı. Seninle bir konuda konuşmak istiyorum. Ben takımı yeniden iki mangaya ayıracağım. Eski arkadaşlar bir manga, ötekiler de seninle ve Toglio'yla birlikte başka bir manga olacak."

Martinez ince kartal gagası burnunu kaşıdı, "Brown eskilerin mangasında mı kalacak?"

"Evet."

Martinez sordu, "Brown'ın onbaşısı mı olacak Red?"

Croft homurdandı, "Yo, hiç olur mu? Emir almak istemeyen adam emir verebilir mi?"

Yerden bir sopa aldı, bacaklarına vurmaya başladı.

"Ben Wilson'ı düşünüyorum," dedi. "Ama Wilson harita okumayı bile bilmez."

"Gallagher'a ne dersin?"

"Bak Gallagher iyi. Ama o da pek sıkıya gelmez."

Croft duraksadı. "Ben Stanley'yi seçiyorum. Brown, Stanley'nin iyi adam olduğunu bana fısıldayıp duruyor. Brown'la birlikte ancak o iyi çalışabilir."

Martinez omuzlarını silkti. "Senin bileceğin iş. Takımdan sorumlu sensin."

Croft sopayı ikiye böldü, "Biliyorum, Stanley takımın en göt yalayan adamı. Ama hiç olmazsa Red ya da Wilson gibi değil. Onbaşı olmak istiyor. İşime yaramazsa s...tir ederim, olur biter."

Martinez başıyla onayladı, "Başka da çare yok gibi." Croft'a baktı. "Yeni gelen serserilerin mangasına... veriyorsun beni?"

"Evet."

Croft, Martinez'in omzuna hafifçe vurdu. Takımda tek sevdiği insandı Martinez. Croft yaradılışıyla hiç uyuşmayan ve hemen hemen babaca bir ilgi duyardı Martinez'e karşı, kaba bir ilgi.

"Bana bak Japon avcısı," dedi. "Takımda senden benden eskisi yok. Ben şöyle düşünüyorum, devriye görevlerinin çoğunu eskilerin mangasına vereceğim. Çünkü ne yapacaklarını bilir onlar. Yenilerin mangası kolay görevler yapacak bir süre. İşte bunun için seni onların mangasına vermek istiyorum.

Martinez sarardı. Yüzünde hiçbir ifade yoktu ama gözlerinden birini sinirli sinirli kırptı, "Ama Brown'ın sinirleri bozuk," dedi.

"Cehennemin dibine. Şişme botlardan beri hep yan gelmiş yatıyor. Artık şimdi sıra onda. Sen biraz dinlen oğlum."

Martinez fişekliğine elledi. Böbürlenerek, "Martinez yaman keşifçi, iyi keşifçi," dedi. "Brown da iyi çocuk, ama sinirleri... bombok. Ben eskilerin mangasında kalsam nasıl olur ha? Ne dersin?"

"Yenilerin mangası daha kolay."

Martinez başını salladı. "Yeniler bilmiyor beni. İyi değil, ben sevmiyor..."

Düşüncelerini güçlükle İngilizce söyleyebiliyordu:

"Emir... Kötü... Beni dinlemezler..."

Croft başını eğerek ona hak verdi. Doğru söylüyordu. Ama Martinez'in ne kadar korkak olduğunu da biliyordu. Bazı geceler uykusunda kâbus görerek bağırdığını işitirdi onun. Martinez'i uyandırmak için dokunur dokunmaz, Martinez birdenbire kaçan bir kuş gibi yerinden fırlardı.

Croft sordu, "Emin misin, Japon avcısı."

"Evet."

"Şu Japon avcısı iyi çocuk," diye düşünüyordu Croft. Meksikalıların iyisi de vardı kötüsü de, ama iyi Meksikalılarla başa çıkılmazdı. Croft kendi kendine, "İyi insan görevine bağlı olur," dedi ve Martinez'e karşı garip bir sıcaklık duydu içinde.

"Ulan çok iyi pezevenksin be," dedi.

Martinez bir sigara yaktı. Tatlı bir sesle, "Brown korkak... Martinez korkak ama Martinez iyi keşifçi," dedi.

Sol gözü hâlâ seğiriyordu sinirli sinirli. Ve gözkapakları sanki saydamdı, yüreğinin birdenbire büyük bir keder içinde çarpmaya başladığı görülüyordu ardında.

JULIO MARTINEZ
KISRAĞIN NALLANMASI

Ufak tefek, zayıf, çok yakışıklı bir Meksikalı. Saçlar dalgalı, yüz tertemiz. Bir ceylanın duruşu ve inceliği var bedeninde. Ve başı, yine bir ceylanınki gibi durmadan oynuyor. Koyu kahverengi parlak gözler, sinirli ve her zaman tetikte, hep kaçmayı düşünüyormuş gibi.

Meksikalı küçük çocuklar da Amerikan masallarıyla beslenirler; kahraman, pilot, âşık, patron olmak isterler günün birinde.

Julio Martinez, sekiz yaşlarında. Yıl 1926. San Antonio'nun çirkef akan sokaklarında koşuyor, çakıllara çarpıyor ayaklarını ve Teksas göğüne bakıyor. Dün bir uçak görmüştü havada; bugün başka bir tane daha göreceğini umuyor.

(Büyüdüğüm zaman uçaklar yapacağım.)

Kısa beyaz pantolon, dizlerine kadar. Gömleği beyaz, açık yakalı, kısa kollu. Esmer sıska çocuklar kolları meydanda, siyah saçları lüle lüle. Yaramaz küçük Meksikalı.

Beni öğretmenim de seviyor, annem de seviyor. Güzel kokulu tombul tombul annem benim; kolları koskocaman, göğüsleri yumuşacık; geceleri, –iki küçük oda var evde– annemle babam sesler çıkarır, gırç-gırç, gırç-gırç, kıkır kıkır gülerler yataklarında. *(Büyüdüğüm zaman uçaklar yapacağım.)*

Meksikalıların mahallesinde asfalt yoktur ve sıcak havalarda küçük tahtalar sarkar saçaklardan. Toz koklarsınız boyuna, gaz koklarsınız boyuna, yemek yağı koklarsınız boyuna, oynak yerleri şişmiş atların yazın araba çekerken çıkardıkları pis kokuları, pipo içen yalınayak ihtiyarların kokularını duyarsınız boyuna.

Annesi sarsıyor, İspanyolca konuşuyor. Tembel çocuk, haydi git, bana biraz peynirle yarım kilo barbunya fasulyesi al. Parayı kapıyor o. Para avcunda buz gibi.

Anne, büyüdüğüm zaman uçak uçuracağım.

Benim güzel yavrum (annesinin ıslak sert dudakları, insan etinin kokusu), sen şimdi git de benim dediklerimi al.

Anne, ben çok şeyler yapacağım.

Annesi gülüyor. Paran da olacak, toprağın da olacak, ama sen şimdi git de çabuk gel.

Küçük Meksikalı çocuklar büyürler, çenelerinde kıllar çıkar, minicik asma filizleri gibi. Sessiz ve utangaç olursan tavlayamazsın kızları.

Isodoro büyük ağabey; yirmi yaşında, üstüne başına düşkün. Kahverengili beyazlı ayakkabıları var. Beş santim favorileri. Julio onun sözünden çıkmaz.

İyi malları düzerim ben, büyük kızları. Saçları platin sarısı kızları. Alice Stewart'ı, Peggy Reilly'i, Mary Hennessey'yi. Protestan kızlarını.

Ben de düzeceğim onları.

Isodoro gülüyor. Sen şimdilik elinle idare et. İleride büyürsün, kadınlarla oyuncak gibi oynamayı öğrenirsin o zaman.

Julio sevişmeye başlıyor on beşinde. Toprak yolda küçük bir kız var, don giymiyor. Isabel Flores, pis kız. Bütün delikanlılarla düşüp kalkıyor.

Julio, şekerim, canım, canım, canım.

Boş evin arkasındaki ağacın altında, karanlıkta. Julio, köpekler gibi, tamam mı?

Tatlı bir bulantı duyuyor içinde. (Protestan kızları sevecek beni. Çok param olacak benim.) Isabel, büyüdüğüm zaman sana çok çok giysiler alacağım.

Kızın ıslak kadife bedeni gevşiyor, yere serdiği entarisinin üstünde yatıyor, yeni çıkmış memeleri yaz sıcağında yayılmış. Giysiler mi alacaksın, diye soruyor. Ne renk?

Julio Martinez büyük bir delikanlı artık, büyük patron. Ucuz bir lokantada çalışıyor. Hesap tutuyor. Bol bol ızgara kokusu, tavada kızaran sosislerden çıkan erimiş sarmısak kokusu. Joe ile Nemo, Harry ile Dick. Lokantanın adı Beyaz Kule. Tabakta cızırdayan içyağı ile kırıntılar ve yanmış yağ birbirine karıştırılıyor. Martinez'in üstünde beyaz bir ceket var.

Teksaslılar bekleyemezler. Hey, delikanlı baksana. Bana hardal getir.

Başüstüne efendim.

Orospular göz süzüyor. Her çeşit mal var bizde evladım.

Evet, bayan.

Otomobiller ışıkların altında parlayıp sönüyor; onun ayakları ağrıyor betonun üstünde. *(Çok para kazanacağım.)*

Çok para getiren iş yok ama. San Antonio gibi bir yerde Meksikalı bir delikanlı ne iş görebilir? Bir gazinoda hesap tutar; mevsiminde pamuk toplar, bir dükkân açar; ama doktor, avukat, büyük tüccar, şef olamaz.

Bir de sevişebilir.

Rosalita göbeklidir; babası Pedro Sanchez'in büyük göbeği var. Kızımı al istersen, diyor Pedro.

Si. Ama Rosalita'dan daha güzel kızlar var.

Artık evlenme zamanın geldi ama.

Si. *(Rosalita da şişmanlayacak, evde çocuklar olacak, gırç-gırç, gırç-gırç, yatakta kıkır kıkır. Yollarda hendek kazacak.)*

İlk konuştuğu sensin.

Si. *(Kızın suçu yok. Şeyh'e, Ramses'e, Altın Troya'ya götüren oydu. Haftada aldığı iki dolarını bile harcıyordu bazen.)*

Senyora Martinez'le görüşürüm ben.

Si. Siz bilirsiniz.

Geceleyin düşün dur, binbir türlü kuruntu. Rosalita tatlı, ama daha da tatlı kızlar var. Kazılan yollardan geçiyor, yolları asfaltlamaya başlamışlar neyse.

Yorgun mu? Tedirgin mi? Bir kadınla mı yatsa? En iyisi askere gitmek.

Martinez 1937'de acemi er. 39'da hâlâ er. Terbiyeli, efendi bir Meksika delikanlısı. Teçhizatı her zaman pırıl pırıl, tertemiz, süvari olmak için bu kadarı yeter de artar bile.

Bir sürü angarya. Subayların bahçelerindeki yabani otları temizle, verdikleri ziyafetlerde garsonluk et, ata bindikten sonra atı tımar et. Eğer kısraksa kuyruğunun altını temizle. Tavlalar kızgın at sidiği kokar. *(Giysiler alacağım sana.)* Erin biri atın kafasına vuruyor. Dört ayaklı eşşoğlueşşek bunlar. Başka bir şey bilmezler ki. Zavallı at kişner, tekmeler. Asker bir daha vurur. Namussuz, bütün gün sırtından atmaya çalıştı beni, der. Zenciye ne yapıyorsan ata da onu yapacaksın, o zaman yola gelir.

Martinez tavlanın bölmesinden çıkıyor. Er orada olduğunun ilk kez farkında. Hey Julio, diyor, sakın kimseye söyleyeyim deme.

İçgüdüsel bir titreme. *(Hey delikanlı baksana, bana hardal getir.)*

Evetleme, sırıtma. Peki, diyor Martinez.

Fort Riley büyüktür, yeşildir, kışlası kırmızı tuğladan yapılmıştır. Subaylar güzel evlerde otururlar, bahçeli evlerde. Martinez şimdi Üsteğmen Bradford'ın emir eri.

Julio, bugün çizmelerimi iyi boya.

Başüstüne efendim.

Üsteğmen içki içiyor. Sen de ister misin Martinez?

Teşekkür ederim efendim.

Bugün evi iyice silip süpüreceksin.

Başüstüne efendim, bugün evi iyice silip süpüreceğim.

Üsteğmen göz kırpıyor. Sakın istemediğim bir şey yapma.

Yapmam efendim.

Üsteğmen'le karısı evden çıkıyor. Şimdiye kadar bize gelen en iyi emir erisin, diyor Üsteğmen'in karısı.

Teşekkür ederim efendim.

Seferberlik ilan edilince Martinez, onbaşı oluyor. İlk kez bir mangayı eğitime çıkardığında komuta veremeyeceğim diye korkuyor. *(Ben Meksikalıdan emir almam.)* Manga, sol, sol. Geriye dön, marş, geriye dön, marş. *(Erler, sorumlu olduğumuzu unutmayın! Dünyada iyi bir gönüllü asker olmaktan daha zor şey yoktur. Ciddi ol, başkasının işine karışma. Ciddi ol, başkasının işine karışma. İşte askerliğin anahtarı.) SAĞA* dön. Postallar kırmızı toprağa vuruyor, terler damlıyor. Bir, ki, bir, ki, bir, ki, hop, hop, hop. *(Protestan kızlarını düzerim ben, ciddi ve soğuk olurlar. BEN İYİ BİR ASTSUBAY OLACAĞIM.)*

Kıta dur! *RAHAT!*

General Cummings'in piyade tümenine veriliyor Martinez. Keşif görevindeki onbaşı olarak denizaşırı ülkelere gidiyor.

Yeni yeni keşiflerde bulunuyor. Avusturyalı kızlarla yatılabiliyor. Sydney sokaklarında çilli bir kız elinden tutuyor. Çok tatlısın Julio.

Sen de. Avustralya birasının tadı başka. Avustralya askerleriyle dolar pazarlığı.

Yank, bir iki şilin var mı?

Yank mı? Peki, diye mırıldanıyor.

Sarışın orospularla yatıyor. Oh, ne büyük, Julie. Kocaman, koskocaman. Bir daha.

Bir daha yapıyorum. *(Üsteğmen'in karısını beceriyorum şimdi. Peggy Reilly'yi, Alice Stewart'ı. Ben kahraman olacağım.)*

Martinez bir ota bakıyor yakından. Fİİİİİİİİ, Fİİİİİİİİ. Mermi kamçısının sesi kayboluyor ormanda. Sürüne sürüne ilerliyor, bir kütüğün arkasına kayıyor. Fİİİİİİİİ. El bombası ağır ve kaskatı avcunda. Bombayı havaya savuruyor, başını göğsünün gizli derinliklerine gömerek. *(Annemin kolları koskocaman, göğüsleri yumuşak.)* BUUUUUUUUM.

Vurdun mu pezevengi?

Nereye gitti ulan?

Martinez birkaç adım ilerliyor. Japon sırtüstü yere yatmış. Çenesi havaya bakıyor. Bağırsaklarının ağartısı kırmızı bir alanın üstünde açılmış bir çiçek gibi.

Temizledim pezevengi.

Yaman herifsin be Martinez.

Martinez çavuş oluyor. Meksikalı küçük çocuklar da Amerikan masallarıyla beslenirler. Pilot, patron, subay olmasalar bile kahraman olabilirler. Çakıllara çarpıp durmaya, Teksas göklerine bakmaya ne lüzum var. Her andaval kahraman olabilir.

Ancak beyaz bir protestan gibi ciddi ve soğuk olamaz.

3

Subay kantininde bir tartışma başlamak üzereydi. Yarbay Conn on dakikadır sendikalar aleyhine nutuk atıp duruyor, Teğmen Hearn de gittikçe sinirleniyordu. Böyle bir yerde insanın sinirlenmemesi olanaksızdı. Subay kantini alelacele kurulmuştu, kırk subayı alacak genişlikte değildi. Birer mangalık iki çadır birleştirilmiş, yine de yetişmemiş, altı masa, on iki sıra, sahra mutfağı da çadırın bir köşesine güçlükle yerleştirebilmişti. Sefere daha yeni başlandığı için subayların yemekleri askerlerin yemeklerinden pek farklı değildi. Subaylar bir iki kere pasta ya da kek yemişlerdi; dahası, bir keresinde yarımadadan ayrılan bir şilepten bir sandık domates satın alınınca salata bile yapılmıştı ama yemekler genellikle kötüydü biraz. Subaylar parasını kendi iaşe bedellerinden ödedikleri için yedikleri yemekler onlara daha da tatsız geliyordu. Her yemek dağıtıldığında hafif bir öfke mırıltısı duyuluyordu. General de yemeğini çadırın başına konulan küçük bir masada onlarla birlikte yediği için bu mırıltıların onun kulağına gitmemesine özellikle dikkat ediliyordu.

Çadırdaki sıkıntı öğle yemeklerinde büsbütün artmaktaydı. Kantin çadırı kumsaldan birkaç yüz metre geride, ordugâhın en elverişsiz yerinde kurulmuştu. Palmiye ağaçları da pek gölge yapmıyordu. Güneş çadırın tepesinde yanıp duruyor, içerisini öyle ısıtıyordu ki sinekler bile havada güçlükle uçabiliyordu. Subaylar yemeklerini

sıcaktan boğulurcasına yerken ellerinden ve yüzlerinden akan terler önlerindeki tabaklara damlıyordu. Tümenin Motome'deki sürekli ordugâhında subay kantini küçük bir derenin kenarındaydı; derenin suları birtakım kayaların üzerinden akıyordu. Orayla bura arasında dağlar kadar fark vardı. Bu yüzden buradaki kampta pek sohbet edilmiyor, yalnız arada sırada kavga çıkıyordu. Eski kavgaların bir yolu yordamı vardı. Kademeler bu kadar atlanmazdı. Bir yüzbaşı bir binbaşıyla, bir binbaşı bir yarbayla tartışır, ama hiçbir teğmen albayların yanlışını çıkarmaya kalkışmazdı.

Teğmen bunun farkındaydı. Daha başka birçok şeyin de farkındaydı ama Müşterek Karargâhta bulunan tek bir teğmenin başkalarıyla hırlaşmaktan kaçınması gerektiğini bir budala bile bilirdi. Ayrıca, sevilmediğini de bilirdi. Motome Seferi'nin sonuna doğru birliğe katıldığı zaman General'in emir subayı olacağı öğrenilince öteki subaylar bayram etmişlerdi.

Kaldı ki Hearn de onlarla pek dostluk kurmaya çalışmamıştı. Sık siyah saçlı, ağır ve donuk yüzlü, iriyarı bir adamdı Hearn. Burnundaki basık ve hafifçe kıvrık kavisin üstünden soğuk soğuk bakan kibirli, kahverengi gözleri vardı. Bir kitle gibi duran çenesinin üstündeki geniş, ince ağzı anlamsızdı; hafif bir horgörü niteliği taşıyan ince sesiyse bu iriyarı adama hiç yakışmıyordu. Kendisini inkâr ediyordu ama başkalarını da pek sevdiği yoktu. Onunla birkaç dakika konuşan biri bunu hemen anlıyor, rahatsız oluyordu. Hearn, insanların her şeyden önce burnunu kırmak istediği türden bir adamdı.

Bu bakımdan Hearn için yapılacak tek akıllıca iş çenesini tutmaktı. Ama yemeğin son on dakikasında tabağına durmadan ter damlaları damlamış, gömleği de sırsıklam olmuştu. Tabağındaki yemeği Yarbay Conn'un suratına fırlatmak için içinden gelen isteği önlemesi gittikçe zorlaşıyordu. İki haftadan beri yemeklerini bu çadırda yiyorlardı. Hearn de Conn'un o sırada bulunduğu masaya bitişik olan masada, öteki yedi üsteğmen ve yüzbaşıyla birlikte oturuyordu. Senatodaki budalaca işler (Hearn bu konuda Yarbay'la

aynı görüşteydi, ama başka açılardan), zencilerin yaptığı ahlaksızlıklar ve hainlikler, Rus ve İngiliz ordularındaki bozukluklar, New York'un yabancılar elinde bir Yahudi kenti *Jew York* olduğu konusunda Conn'un yaptığı konuşmaları iki haftadır dinleyip duruyordu. Yarbay daha ağzını açar açmaz arkasından ne geleceğini artık iyice biliyor, sabretmeye çalışıyordu. O zamana kadar gözlerini önündeki yemeğe dikmekle, içinden "Hıyar herif!" demekle, ya da çadır direğine büyük bir öfkeyle bakmakla yetinmişti. Ama susmanın da bir sınırı vardı. İriyarı bedeni masaya sıkıştığı için, başı da cayır cayır yanan çadır bezinden birkaç santim uzakta bulunduğundan, yandaki masada oturan altı binbaşı ve albaydan oluşan kıta subaylarının yüzlerindeki ifadeyi ister istemez görüyordu. Görünüşleri hiç değişmiyordu. Onlar da kızmaya başlamışlardı.

Bunların arasında Yarbay Webber adında biri vardı. Webber tatlı ve budalaca gülümsemesini yüzünden hiç eksik etmeyen, bu gülümsemesini ancak ağzına kaşık dolusu yiyecek tıktığı zaman bozan bir adamdı. Tümen İstihkâm Biriminin komutanıydı; yetenekli bir subay sayılıyordu ama Hearn şimdiye kadar ağzını açıp tek bir söz ettiğini görmemişti. O gün de yığın yığın konserveden çıkarıp verdikleri bulaşık sularının tümünü delice ve kudurmuşça bir iştahla yemekten başka şey yapmamıştı.

Masanın öte yanında "ikizler" oturuyordu. Bunlar Personel Kısım Amiri Binbaşı Binner ile 460. Alay Komutanı Albay Newton'dı. Her ikisi de uzun boylu, zayıf, asık yüzlü insanlardı. Her ikisinin de erken ağarmış saçları, uzun yüzleri ve ince gümüş çerçeveli gözlükleri vardı. Papazlara benziyorlardı; ikisi de pek az konuşuyordu. Binbaşı Binner bir akşam yemeğinde dindar bir insan olduğunu açıkça belli etmişti; İncil'deki bölümlerden ezbere bir sürü parça okuya okuya on dakika konferans çekmişti. Hearn'ün Binbaşı hakkında bütün bildikleri bunlardı. Albay Newton, Amerikan Savaş Akademisinden çıkma, çok terbiyeli, aşırı derecede çekingen bir adamdı. Söylentilere göre hiçbir kadına eli değmemişti daha. Ama

şu anda Güney Pasifik ormanlarında bulundukları için Hearn, Albay'ın bu kusurunu henüz kendi gözleriyle görme fırsatını elde edememişti. Albay, bütün bu kibarlığına karşın subaylarını durmadan tatlı tatlı azarlayan mızmız bir subaydı; General tarafından kendisine önceden söylenmemiş herhangi bir düşüncesi asla olmamıştı.

Bu üç subayın oldukça zararsız kişiler olması gerekirdi; Hearn hiçbir zaman kendileriyle görüşmemiş, onların da Hearn'e hiç zararı dokunmamıştı, ama şimdi Hearn alışılmış çirkin bir eşyaya karşı zamanla duyulan kızgınlığı duyuyordu onlara karşı içinde. Onlara da kızıyordu, çünkü onlar da Yarbay Conn, Binbaşı Dalleson ve Binbaşı Hobart'ın oturdukları masada oturuyorlardı.

Conn, "Senato bunların kafasına neden vurmuyor, anlamıyorum," diyordu, "Sendikalar dendi mi sanki Tanrıymışlar gibi seviniyorlar hepsi. Sür üzerlerine tankı, sür bir daha, bir daha."

Conn ufak tefek, oldukça yaşlı, yüzü kırışıklarla dolu bir adamdı. Küçük gözleri kaşlarının altında birer süs gibi duruyordu; iki göz de aynı yere bakmıyordu sanki. Saçı iyice dökülmüştü, yalnız boynunun üstünde ve kulaklarının arkasında ufak bir sıra kalmıştı. Patlıcan gibi bir burnu vardı ve üstünde damarlar gözüküyordu. Çokça içerdi ve içkiye de dayanıklıydı. Bunun tek belirtisi sesindeki kalın otoriter havaydı.

Hearn içini çekti, gri emaye bir kaptan maşrapasına biraz ılık su boşalttı. Çenesinden sarkan ter damlası ya boynundan aşağıya akacak ya da çenesinden damlayacaktı. Hearn terini gömleğinin koluna sildiği zaman asit sürülmüş gibi bir yanma duydu çenesinde. Çadırın içindeki masalarda konuşulanlar kulağına şöylece çarpıp geçiyordu:

"Kız istediğine kavuştu. Ah birader, Ed'e sor da bak sana anlatsın."

"Peki, şu ağı neden Paragon Red Easy'ye germiyoruz?"

Kahrolası yemek bir türlü bitmek bilmiyor. Hearn başını bir daha kaldırıyor, General'in kendisine baktığını görüyor.

Dalleson mırıldanıyor, "Çok kötü," diyor.

"Bu herifleri son adamına kadar asacaksın, anladın mı?"

Bunu söyleyen herhalde Hobart'tı.

Hobart, Dalleson ve Conn, bunlar aynı temanın üç çeşitlemesidir. Orduda muvazzaf başçavuşken subay olmuşlardı. Hepsi de birbirinin aynı, dedi Hearn kendi kendine. Şimdi kalkıp da "Susun!" deseydi ne olurdu sanki? Bu görüntüyü gözünün önüne getirmekten küçük bir zevk duydu. Dalleson belki kendisini dışarı çağırırdı. Conn ne yapardı acaba? Conn bir problemdi. Her şeyden önce birinci sınıf bir numaracıydı. Sen bir şey yaptın mı, kesinlikle o da aynı şeyi yapmıştır. Politikaya burnunu sokmadığı zamanlar iyi bir dosttur, babadır.

Hearn bir an onu bırakıp Dalleson'ı düşündü. Dalleson'ın yapacağı bir tek şey vardı: Kızacak ve kavga çıkaracaktı. Gövdesi başka bir şey yapmaya elverişli değildi. Hearn'den de iriyarıydı. Al al yüzü, kalın boynu, kırık burnu, ya sevinç ya öfke ya da şaşkınlık belirtir ve bu şaşkınlık belirtisi her zaman kendisinden ne istenildiğini anlayıncaya kadar sürerdi. Profesyonel bir ragbi oyuncusuna benziyordu. Dalleson bir problem değildi; hatta iyi bir insan olma potansiyeline sahipti.

Hobart da kolay adamdı: Amerikan ayısı. Bunların içinde muvazzaf başçavuşluktan gelmeyen tek kişi oydu ama bir bankada memur ya da büyük mağazaların birinde müdür olsaydı daha iyi ederdi. Ulusal Muhafız Alayında teğmenlikten gelmeydi. Bildiğiniz cinstendi; hiçbir zaman üstlerinden ayrı düşünmez, astlarını hiç dinlemezdi. Ama her iki kademe tarafından da sevilmek isterdi. Kendisiyle tanıştığınız zaman Amerikan Lejyonu-Rotary Club-Ticaret Odasının değişmez ağzıyla palavralar savururken, atıp tutarken ilk on beş dakikası insana hoş gelirdi; ama sonra kendi türünün doğuştan, güvenilmeyen ve insanı hor gören küstahlığıyla güveninizi yitirirdi. Sarkık somurtkan yanakları ve ince küçük ağzıyla kilise resimlerindeki tombul meleklere benziyordu.

Hearn bu izlenimlerinden hiçbir zaman kuşkulanmamıştı. Dalleson, Conn ve Hobart her zaman birlikte gezerlerdi. Hearn aralarındaki farkları görür, Dalleson'a ötekilerden daha az kızar, aralarındaki görünüş ve yetenek ayrılıklarını bilir, yine de hepsinden aynı derecede nefret ederdi. Üçünün de ortak yanı vardı; bu yüzden Hearn öteki ayrılıkları hesaba katmıyordu: öncelikle hepsinin de yüzü kırmızıydı. Hearn'ün çok başarılı bir kapitalist olan babası da hep böyle kıpkırmızı yüzlü ve sağlıklı biriydi. Sonra, hepsinin de sımsıkı kapalı ince birer ağzı vardı. Bu tür ağızlara Hearn kişisel bir önyargıyla bakardı. Üçüncüsü ve en kötüsü, hiçbiri söyledikleri ya da yaptıkları bir şeyin doğruluğundan bir an bile kuşku duymuyordu.

İnsanları yalnız soyut olarak sevdiğini, hiçbir zaman somut insanı sevmediğini Hearn birkaç kişiden duymuştu. Bu söz elbetteki bir klişe, aşırı bir basitleştirmeydi ama gerçek payı da yok değildi. Yandaki masada oturan altı subaya kızıyordu çünkü Yahudilerden, Zencilerden, Ruslardan, İngilizlerden, İrlandalılardan ne kadar nefret ederlerse etsinler, bu adamlar yine de birbirlerini seviyorlar, evlerinde birbirlerinin karılarını rahatça sıkıştırıyorlar, mevkilerini düşünmeden hep birlikte sarhoş oluyorlar, bir aylık maaşlarını harcayarak cumartesi geceleri genelevlerden birine rahatça damlıyorlardı. Onların varlığı Hearn kuşağının en iyi kafalarını, en parlak zekâlarını Conn-Dalleson-Hobart'lardan daha hasta, daha dar görüşlü yapmıştı; ya hepsi sonunda onlar gibi olmuşlardı ya da hâlâ göz yumulan küçücük bir delikten korka korka sızmaya çalışıyorlardı.

Ve çadırın içine gittikçe bastıran sıcaklık durmadan yalıyordu bedenini. Mırıltılar, tabak çanak sesleri kafasını törpülüyordu. Bir kantin eri, masalara birer bardak şeftali kompostosu koydu acele acele.

Conn tanınmış bir sendika liderinden söz ediyordu. "Alın işte o herifi..." Katır gibi inat ederek kırmızı burnunu sallıyordu. "İşte bakın, herifin zenci metresi var."

"Ya, gördün mü bak," diye gıdakladı Dalleson.

"Yetkili birinden işittim. Bu kadından iki küçük arap yavrusu bile peydahlamış, ama garanti değil. Yalnız şu kadarını söyleyebilirim ki sendika yasalarını çıkarmaktan amacı, zencileri Amerika'nın kralı yapmak. Gizli amacı bu. Bütün sendika hareketleri bu kadının elinde. Bu karı kuyruğunu oynatsa bütün ülke, cumhurbaşkanı da dahil olmak üzere, hemen yelkenleri suya indiriyor.

Tarihin dudaksıl bir yorumu.

Hearn birtakım soğuk, keskin sözlerin çıktığını işitti kendi ağzından, "Yarbayım, bütün bunları nereden biliyorsunuz?"

Masanın altında dizleri öfkeyle titriyordu.

Conn birden döndü Hearn'e, masaların arasındaki iki metrelik uzaklığın ötesine baktı, fiske fiske kırmızı burnunun üzerindeki terler iri damlalar halinde toplanmaktaydı. Bir an duraksadı, sorunun dostça mı düşmanca mı sorulduğunu anlayamadı, disiplinin bozulup bozulmadığını düşünüyordu elbette.

"Nereden biliyorsunuz demekle sen ne demek istiyorsun Hearn?"

Hearn durdu. Sınırları aşmak istemiyordu. Birdenbire farkına varmıştı: Çadırdaki bütün subaylar kendisine bakıyordu.

"Yarbayım, bu konuda pek bir şey bildiğinizi sanmıyorum."

"Bilmiyorum ha, bilmiyorum demek. Ben bu sendikacı deyyuslar hakkında sizlerden çok daha bilgi sahibiyim."

Hobart hemen söze karıştı, "Zencilerle yat, onlarla yaşa. Oh." Herkesin onaylamasını bekleyerek güldü, "Çok hoş, çok iyi bir şey, öyle mi?"

Hearn tekrar konuşarak, "Bütün bunları nasıl biliyorsunuz şaşıyorum Yarbayım," dedi.

Korktuğu başına geliyordu. Bir iki atışmadan sonra ya çekilecek ya da cezayı göze alacaktı. İlk sorusuna karşılık verilmişti.

Conn bu kez sıkıştırılınca işi daha ileri götürmekten başka çare bulamadı. "Kes artık Hearn. Ben ne söylediğimi bilirim." Dalleson bir yankı gibi yeniden atılarak, "Hearn, biliyoruz. Senin niyetin ortalığı karıştırmak," dedi.

Bütün çadırda onaylayıcı gülüşmeler, kıkırdamalar. Hearn, hepsi benden nefret ediyor, diye düşündü. Biliyordu bunu zaten. Yine de içinde ufak bir kuşku vardı. Yanındaki teğmen gepgergin, dimdik duruyor; dirseği onunkinden birkaç santim uzakta, özellikle böyle.

Kendisi de aynı pozisyonu aldı. Tartışmayı sürdürmekten başka çaresi yoktu. Yüreğinin öfkeli atışıyla birlikte içinde bir korku, bir yalnızlık duygusu, başına geleceklere karşı zayıf bir ilgi vardı. Acaba askeri mahkemeye verirler miydi? Şu sözleri söylediği zaman sesindeki sertlik kendisini ürkütmüştü:

"Sayın Yarbayım, bana öyle geliyor ki bu kadar çok şey bildiğinize göre bütün bunları anahtar deliklerinden görmüş olacaksınız."

Birkaç ürkek gülüş yanıt vermişti bu söze. Conn'un yüzü öfkeden şişti. Burnunun kırmızılığı yavaş yavaş yanaklarına, alnına yayıldı, mavi damarları kabardı, öfkesini gösteren mor kökler ortaya çıktı burnunda. Söyleyecek söz aradığı besbelliydi. Topu kaçırdıktan sonra kendi çevresinde dönerek topun nereye gittiğini arayan bir oyuncu gibiydi. Ağzını açtığı zaman korkunç olacaktı. Webber bile yemeğini bırakt.

"Baylar, *lütfen!*" Bunu söyleyen, çadırın köşesinde oturan General Cummings'di. "Tartışmayı burada kesmenizi rica ediyorum."

Herkes sustu. Çadırın içini bir sessizlik kapladı, tabak çanak sesleri bile kesildi. Sonra tepki birtakım fısıltıların ve kesik seslerin bir korosu haline geldi. Herkes rahatsız bir durumda yeniden yemekle uğraşmaya koyuldu. Hearn kendi yaptığına kızmış, General'in işe karışmasından sonra içinin rahatlamasına üzülmüştü.

Büyüğüne sığınmak duygusu.

Bildiği birçok şeyden başka şunu da anlamıştı: General kendisini koruyacaktı. Yeniden eski karışık bir heyecana, bir üzüntüye, ama yine de başka bir şeye, gerçek olmayan bir duyguya kaptırdı kendisini.

Üç canavar, üç kukla, Conn, Dalleson ve Hobart kendisine bakıyorlardı. Kaşığını ağzına götürdü. Hafif şekerli şeftaliyi çiğnedi. Şeftalinin tadı ne boğazındaki sinirli acılıkla ne de midesinde yanan

ekşilikle uyuşmuyordu. Az sonra kaşığı çarparak bıraktı, masanın başında hiç kıpırdamadan oturdu. Conn'la Dalleson bilerek yüksek sesle konuşuyorlardı, otobüste ya da trende başkalarının dinlenildiğini bilen insanlar gibi. Söylediklerinin birkaçını işitebiliyordu ancak. O gün öğleden sonra yapacakları işler üzerineydi hep konuştukları.

Conn da hiç olmazsa biraz hazımsızlığa uğramıştı.

General yavaşça kalktı, çadırdan çıktı. O çıktıktan sonra herkes kalkabilirdi artık. Conn'un gözleri bir an Hearn'ün gözlerine rastladı; her ikisi de heyecanla bakışlarını kaçırdı. Hearn de bir iki dakika sonra masadan kalktı, dışarıda dolaşmaya başladı. Üstü başı sırılsıklam olmuştu; serin bir su gibi okşuyordu dışarıdaki hava elbiselerini.

Bir sigara yaktı. Ordugâhın içinde sinirli sinirli dolaşıyor, dikenli tele geldiğinde duruyor, sonra koyu yeşil küçük er çadırlarının dağınık kümelerine baka baka yeniden palmiyelerin altında adımlıyordu. Dolaşması biter bitmez kıyıya giden dik sırtı indi, karaya çıkıldığı günden kalma birtakım şeylere dalgın dalgın çarparak kumlukta yürümeye başladı. Yanından bir kamyon geçti, omuzlarında kürek taşıyan bir birlik kumda ayaklarını sürüyerek sıra halinde yürüyordu. Denizde birkaç şilep demirlemiş, öğle sıcağında tembel tembel geriniyordu. Bir bot solundaki ikmal deposuna yaklaşmaktaydı.

Hearn sigarasını bitirdi, yanından geçen bir subaya baştan savma bir selam verdi. Subay selamını aldı, ama kısa bir duraklamadan sonra. Bu işe bulaşmıştı bir kere, kaçması olanaksızdı. Conn hıyarın tekiydi ama kendisi de bu kez büyük bir eşeklik etmişti. Hep aynı hikâye: Bir şeye daha fazla dayanamadı mı hemen parlayıveriyordu, ama bu bir kusurdu. Kendisinin ve öteki subayların içinde bulundukları bu sürekli çelişik havaya dayanamıyordu artık. Amerika'da ise durum farklıydı; kantinleri ayrı, lojmanları ayrıydı, bir pot kırıldı mı aralarında kaynayıp gidiyordu. Ama burada öyle miydi ya? Portatif karyolaları, toprak üstünde yatan erlerden birkaç metre uzaktaydı. Subaylara ayrı yemek servisi yapılıyordu. Gerçi yemekler

kötüydü ama hiç olmazsa tabakların içinde veriliyordu. Dahası vardı: Erler on kilometre ötede ölüp duruyorlardı ve bu durum insanların üç bin kilometre ötede ölmelerinden daha başka moral sorunları yaratmaktaydı. Ordugâhta kaç kere dolaşırsa dolaşsın bu duygudan kurtulamıyordu. Tropikal ormanın çirkin yeşili, aralarında yol gözüken palmiye ağaçlarının ince uzun koridorları, dikenli telin hemen birkaç metre ötesinden başlayan her şeyin sapsarı cılk bir yara gibi görünüşü. Bütün bunlar onda bir tiksinti yaratıyordu. Yeniden sırtı çıkıyor, büyük ve küçük çadır dizilerinin dağılmış olduğu alana, otomobil parkındaki kamyonlara ve ciplere, karavana başında hâlâ sıra sıra bekleşen yeşil gömlekli yorgun, bitkin erlere bakıyor. Erler yerdeki çalıların ve köklerin en kabalarını temizlemişler, arazinin korkunç yabanlığı içinde birkaç metrekarelik bir açıklık kazanmışlardı. Ama ileride, ormanın içinde sıkışmış olan cephedeki askerlerin ormanı temizlemeleri olanaksızdı; çünkü ormanda bir iki günden fazla kalamıyorlardı. Yerlerini belli etmeleri tehlikeliydi. Subaylar, "Kâğıt peçete yok, tabldot iyi çıkmıyor!" diye söylenirlerken, o erler çamur içinde, böceklerle, kurtlarla boğuşuyorlardı.

Subay olmak demek bir çeşit suçluluk duygusuna sahip olmak demekti. Subayların hepsi başlangıçta duyarlardı bunu; okuldan çıktıklarında, kendilerine tanınan ayrıcalık onları rahatsız ederdi önce, ama unutmak gerekirdi bunu –ve talimnamelerde iyi nedenler vardı bunu unutmak için– vicdanı bir kenara bırakmak istediğimiz zaman sizi iyice inandıracak nedenler. Bu suçluluk duygusunu atamayan pek az kişi vardı içlerinde.

Belki de doğuştaki bir haksızlığın yarattığı suçluluk duygusu.

Evet, böyle bir şey vardı orduda. Ufak bir şey, zayıf bir şey; kuraldışı olanları o kadar çoktu ki buna bir eğilimden başka ad verilemezdi, ama vardı böyle bir şey. İşte kendisi: Baba zengin, öğrenim üniversite, iş dersen iyi, yenemediği bir zorlukla karşılaşmamış. Bütün bunlar kendisinde ve okul arkadaşlarının çoğunda bir suçluluk duygusu yaratmaya yetmişti. Üniversitedeki arkadaşları

için pek doğru değildi bu elbette. Onların çoğu askerliğe elverişli bulunmamışlardı ya da askerliklerini er olarak yapıyorlardı; ya Hava Kuvvetlerinde komutan olmuşlardı ya da Washington'daki Gizli İstihbarat Bürosunda çalışıyorlardı. Dahası inançlarından ötürü kamplara atılmış olanlar da vardı. Ama okuduğu lisede ne kadar zengin çocuğu varsa şimdi hepsi ya deniz ya da kara teğmeniydi. Zenginlik için doğmuş, emretmeye alışmış insanların sınıfı... Ama bu da pek doğru sayılmazdı. Onda ya da Conn'da, Hobart'ta ya da babasında, dahası General'de bile olan şey emretme hevesi değil, bir çeşit güven duygusuydu.

Evet, General. Üzüntüsü yeniden başladı. General olmasaydı şu anda ne yapması gerekiyorsa onu yapacaktı. Ancak savaştaki bir subayın kusuruna bakılmazdı. Burada olduğu sürece durumundan hoşnut olmayacak, öteki subaylara kızacak, kendisi için normal olanın üstünde kızacak ve buna katlanacaktı. Bu karargâhlarda hiçbir şey yoktu, her şey ancak günlük sıkıntıların dışında kalan garip bir sıradan hoşnutluğa bağlıydı. General'le çalışmak bunun tek karşılığı oluyordu.

Yeniden üzüntü... ve başka bir şey, belki de korku. Hearn, General'e benzeyen birini tanımamıştı ömründe; General'in büyük bir adam olduğuna inanıyordu biraz. Etkisinde kaldığı şey onun olağanüstü zekâsı değildi; Hearn, General Cummings kadar zeki olan çok insan tanımıştı. Etkisinde kaldığı şey elbetteki bilgisi de değildi, çünkü Sayın General'in bilgisi pek bölük pörçüktü ve aralarında büyük boşluklar vardı. General'in asıl önemli yanı, düşüncelerini hemen ve etkili bir biçimde eyleme geçirmekteki eşsiz yeteneğiydi. Kendisiyle çalışan bir insan onun bu yeteneğini ancak aylar sonra anlardı.

Birçok çelişki vardı General'de. Her şeyden önce, Hearn'e göre General kendi rahatına düşkün bir adam değildi, yine de onun rütbesindeki bir general için gerekli olan konforun içinde yaşıyordu. Çıkarma günü General toprağa ayak bastıktan sonra, hemen hemen bütün gün telefon başından ayrılmamış, çarpışma taktiklerini o

anda buluvermiş; beş, altı, sekiz saat dinlenmeden seferin açılış aşamalarını yönetmiş, bu arada bir kere bile haritaya bakmamış ya da karar vermek için cephedeki subayların elde ettikleri bilgilerin kendisine ulaşmasını beklememişti. Çok ilginç bir uygulama yapmıştı. General'in dikkatini herhangi bir şey üzerinde toplama yeteneği akıl alır gibi değildi.

İlk gün bir ara akşama doğru Hobart, General'e gelmiş ve sormuştu, "Generalim, karargâhın nerede kurulmasını emrediyorsunuz?"

Cummings terslenmişti, "Nereye kurarsan kur, nerede olursa olur."

Oysa General subaylarıyla çok kibarca konuşurdu. Ama o sırada bu kibarlığın cilası dökülmüş, önündeki kemiğe saldıran vahşi hayvan olduğu gibi ortaya çıkmıştı. Bu olay Hearn'de bir hayranlık yaratmıştı, elinde olmayarak; General'in Hint fakirleri gibi çivili yatakta yattığını görse yine şaşmazdı artık.

Ama iki gün sonra, seferin acele olan ilk bölümü tamamlanır tamamlanmaz, General çadırının yerini iki kere değiştirmiş, daha düzgün yer seçmesi için Hobart'ı kibarca haşlamıştı. General'deki çelişkilerin sonu yoktu gerçekten. Güney Pasifik'te ünü her yana yayılmıştı; Hearn tümene gelmeden önce General'in tekniği konusunda övgüden başka bir şey işitmemişti; bu övgü, dedikodunun en iyi vakit geçirme aracı olduğu cephe gerisi ortamlarda çok önemliydi. Bütün bunlara karşın General bu övgülere hiçbir zaman inanmamıştı. Sohbetlerinin samimileştiği bir sırada Cummings bir iki kere Hearn'e şu sözleri mırıldanmıştı: "Düşmanlarım var, Robert, çok güçlü düşmanlarım..." Sesindeki kendi kendine acıma havası birden ortaya çıkmış ve bu hava General ile General'in insanlar ve olaylar üzerindeki soğukkanlı değerlendirmesine aykırı düşmüştü. General'in bir tümen komutanı olarak çok sempatik ve güleryüzlü olduğu Hearn'e önceden reklam edilmişti. Sevimliliği herkesçe biliniyordu ama Hearn onun bir diktatör olduğunu çok önceden keşfetmişti. Evet, kadife eldivenli bir diktatördü, ama kesinlikle bir diktatördü.

Aynı zamanda korkunç bir züppeydi de. Kendisini de snop sayan Hearn'ün bu snopluğu başka türden olduğu halde, snopluğa karşı herhangi bir düşmanlığı yoktu; herhangi bir tip beş yüz çeşit insana da benzese Hearn insanları yine sınıflandırmak isterdi: General'in snopluğu basit türdendi. General kurmayındaki subayların bütün güçsüzlüklerini ve kötü yanlarını biliyordu. Yine de yetenek ayrımını hesaba katmadan, bir albayı bir binbaşıdan daha üstün tutuyordu. Hearn tümene geldiğinde yarım saatlik bir görüşmeden sonra kendisini emir subayı seçmişti. General sonradan yavaş yavaş –ve gittikçe daha fazla– kendisine açılmıştı. Bunun nedenini anlamak zor değildi; General de, büyük bir boşluk içinde yaşayan her insan gibi, kendi kafasının ayarında birini ya da askerlik dışındaki teorilerini açıklayabileceği hiç olmazsa aynı ayarda görünen bir aydın arıyordu. Personeli içinde kendisini anlayabilecek tek insandı Hearn.

Ama bugün, daha on dakika önce, onu çok tehlikeli olabilecek bir durumdan kurtarmıştı. Karaya ayak bastıklarından beri geçen iki hafta içinde Hearn, General'in çadırından çıkmamış, hemen hemen her gece durmadan konuşmuşlardı. Bu gibi şeyler ordugâhın her yanına yayılıveriyordu birdenbire. General bunun farkında olmalıydı, bu gibi şeylerin yaratacağı üzüntüleri, birliğin moraline yapacağı etkiyi hesaba katmalıydı. Buna karşın General kendi çıkarını, kendi saplantılarını düşünmeden Hearn'ü tutmuş, dahası, kişiliğinin yadsınmaz büyüsünü onun gözlerinin önüne olduğu gibi sermişti.

Hearn biliyordu; General olmasaydı, tümen Anopopei'ye gelmeden çok önce, başka bir yere atanmayı isterdi. Bir emir eri konumunda olduğunun farkındaydı; erlerle subaylar arasındaki tatsız aykırılıkları görecek durumdaydı. Karargâhtaki subaylara karşı nefretini çok zorlukla saklayabiliyordu. Hearn'ün General'e katlanmasının nedeni, General'in bir muamma olmasıydı. Yirmi sekiz yıllık ömrünün sonunda onu en çok ilgilendiren şey, merakını çeken bir kadın ya da erkeğin kaçamak sözleri altında zorlukla gizlediği noktaları bulup

çıkarmaktı. Bir ara şöyle demişti: "Bir insanın içindeki adi dürtüleri anlayınca ondan sıkılırım. Artık yapılacak tek şey bir an önce ona veda etmektir." Buna karşılık şu yanıtı almıştı: "Hearn, sen insanlarla çok rahatlıkla oynuyorsun, oysa sen bir midyeden başka bir şey değilsin."

Belki de doğruydu.

General'in sözlerindeki adi dürtüleri bulmak zor değildi. Elbetteki General'in çok kirli özlemleri, ağırbaşlı dergilerin ahlak görüşlerine uymayan şeylere karşı büyük bir hevesi vardı, ama bunlar onun değerini azaltmazdı. Onda Hearn'ün o zamana kadar anlayamadığı bir yetenek, bir başka etken, daha derin bir hırs vardı –ve en kötüsü– bu yüzden Hearn tarafsızlığını yitirmekteydi. Kendisi General'i etkileyeceği yerde General onu daha çok etkilemişti, ama Hearn bunu kabul etmek istemiyordu. Hiçbir zaman vazgeçmek istemediği özgürlüğünü yitirmek demek –çevresinde bulunan– herkesin yakalandığı hırslara ve acılara yeniden bağlanmak demekti.

Öyle de olsa aralarındaki ilişkinin gelişmesini, suratını asarak uzaktan dikkatle izliyordu.

Bir saat sonra General'i çadırında gördü. General bir an yalnız kalmış, bu fırsattan yararlanarak hava harekât raporlarını incelemeye başlamıştı. Hearn hemen durumu anlamıştı: Seferin ikinci ya da üçüncü gününden sonra, yani Anopopei'de Japon hava akınları henüz başlamadığı sıralarda, bu sefere ayrılmış olan avcı uçaklarının geri alınmasına yüksek makamlarca karar verilmiş, Hava Bölüğü yüz elli kilometre uzaktaki başka bir adada harekâta geçmişti. Bölüğün pek büyük bir yararı dokunmamıştı zaten; ama General, ele geçirdiği havaalanı genişletilip Hava Kuvvetlerince kullanılabilecek bir duruma getirilecek olursa Toyaku Hattı'na karşı girişeceği saldırıda hava desteğini sağlayabileceğini umuyordu. Elbetteki uçaklar başka bir göreve ayrılınca kızmış, düşmanları olduğunu işte bu sırada söylemişti.

Şimdi de hava raporlarını inceliyor, gereksiz yere kullanılan bir uçak olup olmadığını araştırıyordu. Bu direnme başka biri için

saçma, kendine eziyet etme gibi bir şey olabilirdi ama General için söz konusu olamazdı böyle bir şey. Raporun her ayrıntısını inceliyor, eksikleri üzerinde teker teker duruyordu. Havaalanı hazırlanınca o sırada incelediği raporları belge olarak kullanacak, birtakım sağlam görüşler ortaya atacaktı.

General oturduğu iskemlede dönmedi, başını çevirdi yalnızca. "Çok budalalık ettin bugün," dedi.

Hearn oturdu. "Evet, ben de öyle sanıyorum."

General sandalyesini hafifçe döndürdü, Hearn'e baktı düşünceli düşünceli, "Bana güvendin, değil mi? Seni kurtaracağımı sandın," dedi.

Bunu söylerken gülümsüyordu. Sesinde bir yapmacıklık, hafif bir yumuşaklık vardı. General yerine göre konuşur. Erlere söz söylerken biraz kabadır, ses perdesi normalden daha az kesindir. Subaylarla konuşurken ise daima kibirli ve mesafelidir. Cümlelerini çok iyi kurar. Teklifsiz konuştuğu tek adam Hearn'dür. Böyle konuşmazsa, sesine aşağı kademede bir subaya seslenen bir ton verirse, General'in canı çok sıkkın demektir. Hearn bir ara yalan söylediği zaman kekeleyen birini tanımıştı; General'in bu sözü söyleyiş biçimi de bunun daha kurnazcasıydı. Karargâhta günlerce dedikodusu edilecek biçimde Hearn'ü desteklemiş olması elbette General'i çok kızdırmıştı.

"Evet efendim, çok budalalık ettim. Ama sonradan farkına vardım."

"Neden böyle bir eşeklik ettiğini söyler misin bana Robert?"

Hâlâ yumuşak bir hava vardı sesinde, hemen hemen kadınsı bir hava. Hearn, General'i ilk tanıdığı zaman hemen şu izlenimi edinmişti: General, düşüncelerini çok seyrek açıklayan bir adamdı. Bu görüşünü değiştirecek bir olayla karşılaşmamıştı bugüne kadar. Arada sırada kendisinden hoşlanan bu tür kadınsal havası olan, aynı derecede diktatör olması olasılığı da bulunan birçok insan tanımıştı, ama şimdi önünde bundan daha fazlası, daha karışık bir olay vardı, daha az katı ve daha az açık bir kişilikle karşı karşıyaydı. Anlaşılması güçtü.

İlk bakışta General'in öteki generallerden farkı yoktu. Ortadan biraz daha uzun, temiz yüzlü, yakışıklı bir adamdı. Güneşten yan-

mış, saçları ağarmaya başlamıştı. Ama öteki generallerden ayrıldığı noktalar vardı. Gülümsediği zaman yüzünün görünümü, Amerikan senatörleriyle işadamlarının pembe yüzlü, tatlı sert görünüşlerine yaklaşıyor, ama sert ve iyi adam görünümünü her zaman sürdüremiyordu. Yüzünde belirli bir hoşluk vardı, Amerikan senatörü rolünü oynayan tiyatro aktörlerinin yüzlerindeki boşluk gibi. Senatör görünüşü vardı, ama senatörün kendisi yoktu. Hearn'e, bu gülen yüz donup kalmış gibi geliyordu.

Ama gözleri General'i ele veriyordu. Büyük, gri ve korkunçtular. Motome'de askerler gemiye bindirilmeden önce bir denetleme yapılmıştı. Hearn askerlerin denetlenmesi sırasında General'in arkasında yürüyordu. Erler Cummings'in önünde tir tir titremişler, sorularını ezile büzüle boğuk bir sesle ve kekeleyerek yanıtlamışlardı. Yüzde doksan bu davranışlarının nedeni elbette bir generalle konuşmuş olmalarıydı. Ama Cummings çok yumuşak davranmış, erlerin korkmaması için elinden geleni yapmış, yine de sonuç alamamıştı. Açık gri gözbebekleri gözlerini hemen hemen boşmuş gibi gösteriyor, onları korkunç birer yuvarlak haline getiriyordu. Hearn, General'i anlatan bir yazıyı hatırlamıştı: Yazıda General soylu ve zeki bir buldoka benzetiliyor ve yılışıkça bir dille şöyle deniliyordu: "Davranışlarında sağlam bir hayvanın gücü, inadı ve direnmesiyle bir üniversite profesörünün ya da bir devlet adamının zekâsını, sevimliliğini ve temkinini bir araya getirmiş." Bu söz ancak bir gazete röportajından beklenebilecek kadar yansıtıyordu gerçeği, ama Hearn'ün General hakkındaki görüşünün de altını çiziyordu. Gazete yazarına göre, Cummings bir general, bir devlet adamı olabileceği gibi bir profesör de olabilirdi; birçoklarına göre de filozof. Bütün bu sözler gerçeğin ve taklidin şaşırtıcı bir karışımıydı sanki. General istediği zaman içgüdüsel olarak bu mesleklerden birini seçebilirdi belki ama sonra onu mesleğe sürükleyen önemli dürtüler kendisine bir kişilik verirdi.

Hearn oturduğu sandalyede arkasına yaslandı, "Peki, diyelim ki ben eşeklik ettim. Ne çıkar bundan? Conn gibi bir adama haddini bildirmek kötü bir şey mi?"

"Çok gereksiz. Kendisini dinlemenin terbiye gereği olduğunu düşünmeliydin."

"Dinledim, evet."

"Daha çok gençsin. Senin kişi olarak sahip olduğun haklar tümüyle benim isteğime bağlıdır. Biraz dur ve düşün. Ben olmasam sen yalnızca bir teğmensin. Bunun askeri tanımı iş görmeyen adamdır. Sen ona haddini bildiremezsin."

General'in "haddini" sözcüğünü tatsız bir biçimde söylemesi bu sözcüğün altını çizdiğini gösteriyordu. Konuşmasını sürdürdü:

"Bunu ona ancak ben bildirebilirim; o sırada da bunu yapmak istemiyordum. İstersen şimdi sen ayağa kalk da öyle konuş. Askerliğin ilk kurallarından başlayabilirsin. Yakınımızdan geçenlerin senin burada oturduğunu görmelerini ve tümeni ortaklaşa yönettiğimizi sanmalarını istemem."

Hearn ayağa kalktı, içinde garip, çocuksu bir üzüntü vardı. Şakacı bir havayla, "Başüstüne Generalim," dedi.

General yarı şaka yarı ciddi güldü birdenbire. "Conn'un aylardan beri şuna buna attığı çamurları ben senden çok dinledim. Dayanılır gibi değil, çünkü bütün bunların hiçbir sonucu yok. Senin böyle ilkel bir tepki göstermene üzüldüm doğrusu."

Hearn'ün gittikçe artan sıkıntısı karşısında sesi biraz titredi:

"Çamur atmayı, kara çalmayı yüksek bir sanat biçimine getiren insanlar vardır. Devlet adamları, politikacılar gibi. Bile bile yaparlar bunu, kılları kıpırdamadan. Sen haklı bir öfkeye kapılmış olabilirsin ama bundan elde ettiğin sonuç çok ucuz. Asıl sorun, politikasına egemen olabilmendir. İster beğen, ister beğenme, insanın elde edebileceği en büyük başarı budur bence."

Belki Hearn de buna inanmaya başlıyordu. Ama söylemedi. Onun yerine şöyle mırıldandı, "Benim rütbem sizinki kadar yüksek değil Generalim. Bana hakaret etmesinler, bütün istediğim bu."

Cummings donuk donuk baktı. "Biliyorsun, işin başka bir yanı da var. Ben de Conn'un düşüncelerine katılmıyor değilim. Söylediği şeylerin çoğunda katı bir gerçeklik payı var. Örneğin bütün Yahudiler şamatacı olurlar." Cummings, omuz silkti ve sözlerini sürdürdü, "Hepsi değil elbette, ama bu ırkın büyük bir bölümünde gerçekten bir şişirmecilik var, bunu kabul et."

Hearn mırıldandı, "Eğer varsa bunu anlayışla karşılamak gerekir. Çeşitli gerilimler içinde yaşıyorlar."

"Al işte sana beylik bir liberal ağzı. Şurası bir gerçek ki sen de onları sevmiyorsun."

Hearn tedirgin olmuştu, içinde birtakım nefret duyguları seziyordu. "İnkâr etmiyorum."

Cummings yeniden gülümsedi, "Conn'un zenci konusundaki görüşünü ele alırsak... Fazla büyütüyor belki ama haksız da değil. Bir insan zenci bir kadınla yatarsa..."

Hearn, "Güneyliler de yatar," dedi.

"Bir de solcular. Onların savunma mekanizmasıdır bu, morallerini yükseltir de ondan."

Cummings dişlerini gösterdi. "Sen de yatmışsındır, belki."

"Belki."

Cummings tırnaklarına baktı. Tiksinti belirtisi miydi bu? Belli değil. Birdenbire alaylı bir biçimde güldü. "Biliyorum Robert, sen liberalsin."

"Yok yahu."

Bir dakika önce General'in nasırına bastığı zaman kayayı yerinden ne kadar oynattığını anlamak ister gibi bilerek ve kendinden geçercesine gergin bir hava içinde söylemişti bunu. Onunla hiç bu kadar senli benli konuşmamıştı şimdiye kadar. Ama daha çok kışkırtıcı bir senli benlilikti bu. Her türlü bayağılık ve küfür, General'in tüylerini diken diken ederdi her zaman.

General bu sözden sonra sanki içinde ne kadar hasar olduğunu anlamaya çalışıyormuş gibi gözlerini kapadı. Açtığı zaman hafif, yumuşak bir sesle konuştu. "Dikkat!"

Bir an suratını ekşiterek Hearn'e baktı. "Selam dur!"

Hearn emri yerine getirdi, General hafifçe ve tatsız tatsız güldü, "Kaba bir hareket, öyle değil mi Robert? Peki, rahat."

İt! Ama General'in bu davranışında öfkeli ve çekingen bir hayranlık sezmişti. General kendisine eşit davranıyordu... Hemen hemen her zaman... Ve sonra tam zamanında son dakikada ipi çekiyor, ıslak bir havlunun gövdeye çarpması gibi Generalle teğmen arasındaki resmî ilişkiyi birdenbire kuruveriyordu. Ve sonra sesi, her zaman, acıyı azaltacağı yerde artıran, yanlış kullanılmış bir merhem gibi oluveriyordu.

"Doğru bir şey yapmadım, öyle değil mi Robert?"

"Hayır efendim."

"Bir sürü film görmüşüzdür. Elinde silah olduğu zaman silahsız bir adamı öldürürsen kötü bir yaratık, *alçak bir insan* olursun. Çok gülünç bir düşünce bu. Biliyor musun, senin elinde silah olması, ötekinin olmaması bir rastlantı değildir. Bu durum bütün başardığın şeylerin bir sonucudur, yani şu demektir ki aklını başına toplamış olsaydın, gözünü açsaydın, silaha tam ihtiyacın olduğunda senin de elinde bir silah olurdu."

Hearn yavaş yavaş ayağını ileriye uzattı. "Bunu daha önce de duymuştum."

General güldü.

"Yine 'dikkat' demeye başlayayım mı? Robert sen çok inatçı bir çocuksun. Buna çok üzülüyorum. Oysa çok umutluydum senden."

"Evet, haşin bir adamım."

"Doğru, sen o'sun işte. Öylesin. Sen... Evet, sen de benim gibi, tutucusun da ondan. Sende bulduğum en büyük kusur da bu zaten. Ama sen korkarsın tutucu sözcüğünden. Bütün geleneklerini atmışsın, sonra uzun zamandan beri öğrendiğin bütün şeyleri bir kenara

bırakmışsın ve bütün bu hareketler seni yıkmamış. İşte beni etkileyen yanın da bu. Bütün gençler böyle, yıkılmamışlar, pusulayı şaşırmamışlar. Bunun bir başarı olduğunu kabul etmiyor musun?"

"Gençlik konusunda ne biliyorsunuz... Efendim?"

General bir sigara yaktı.

"Her şeyi biliyorum. Kimsenin size güvenmediği, aptalca bir söz. Ama bir bakıma doğru gibi."

İyi bir adam gülümsemesi belirdi ağzında.

"Yalnız kötü bir yanınız var, sende de değişmeyen bir yan. Bir yerden nasılsa öğrendiğiniz 'ilericilik' iyidir, 'tutuculuk' kötüdür yargısına çok yapışmışsınız. Bir türlü sarsamıyorsunuz bu saplantınızı. Bu iki kavramın dışına bir türlü çıkamıyorsunuz. Bu yüzden hiçbir şeyin farkında değilsiniz."

Hearn ayağını sürttü, "Oturabilir miyim?"

"Elbette."

General, Hearn'e baktı ve sonra iyice soğuk bir sesle sordu, "Sıkılmadın değil mi, Robert?"

Ayağa kalkmasını emrettiği sıra General'in içinden birçok şey geçtiğini, birdenbire geç de olsa anladı. Ama nelerin geçtiğini anlaması zordu. Bütün görüşme sırasında Hearn hep savunmada kalmış, daha çok sözcükler üzerinde durmuş, özgürce konuşamamıştı. Birdenbire General'in de aynı durumda olduğunu düşündü.

General, "Tutucu olarak parlak geleceğin var," dedi. "Ne yazık ki düşünürler hiçbir zaman bizimle birlik olmak istemezler. Yalnızca benim dışımda. Ama ben bile zaman zaman yalnız kalıyorum."

Hearn aralarında her zaman tanımlanmayan bir gerginlik olduğunu düşündü. Sözleri, yağa benzeyen kalın, dirençli bir ortamı yarıyor, yüzeye güçlükle çıkabiliyordu sanki.

"Yüzyılımızın bir tutucular yüzyılı olacağını anlamıyorsan budalasın. Belki de bin yıl sürecek. Hitler'in delice olmayan tek sözü bu."

Çadırın yarı açık kapısından, sıra sıra dizilmiş çadırlarıyla ordugâh görünüyor, kabaca temizlenmiş toprak ikindi güneşi altında parıldıyordu. Ordugâhta hemen hemen kimseler yoktu, erler hizmetteydiler.

Bu gergin havayı General yaratmış ama kendisi de bu havaya katılmıştı. Hearn'ün üzerinde bu havayı yumuşatmaya çalışmıştı. Neden? Hearn bilmiyordu bunu. General'e özgü, onun gücünden gelen bir manyetizmadan kendini kurtaramamıştı. General gibi düşünen adamlara çok rastlamıştı, onlardan birkaç tanesi bu konuda çok daha bilgiliydiler. Ama aralarında şu fark vardı, onlar bir şey yapmıyorlar ya da yaptıklarının sonuçlarını alamıyorlar, yaptıkları işler ticaret hayatının karmaşık presinde, Amerikan hayatının işten boğulmuş boşluğunda kaybolup gidiyordu. Bu arada her şey General'in elinde olmasaydı General de bu budalalardan biri olabilirdi. Ama şimdi Hearn'ün söyledikleri bir temele oturacaktı artık. Hearn onun yanında oldukça bir düşüncenin başlangıcından bu düşüncenin ertesi gün ya da ertesi ay yaratacağı somut ve dolaysız sonuçlara kadar geçecek süreci rahatça görebilirdi. Bu türden bir bilgiyi elde tutmak zordu. Hearn'ün geçmişteki işleri arasında en gizli kalan, onu şaşırtan, büyüleyen bu noktaydı.

"Bak Robert. Biz yeni bir dünyanın ortaçağını yaşıyoruz. Gerçek gücün yeniden ortaya çıkmasını bekliyoruz. Ben şimdi her yerden soyutlanmış bir görev yapıyorum daha çok. Aslında ben küçük kilisemin başpapazından, kralından başka bir şey değilim, sözgelimi."

Konuşması sürdükçe bir yandan kendisine özgü alay ağını örüyor, öte yandan içindeki gerginlikler esneyip gevşiyordu; Hearn'le kendisi arasında, kendisiyle karşısında bulunan beş bin Japon askeri arasında, arazi ve tesadüf döngüleri arasında kalan her boşlukta sağlam mutluluklar arıyordu.

KARAVANA KUYRUĞU

(Kantin çadırı kumsala bakan küçük bir sırtın üzerinde. Çadırın önünde alçak bir servis masası, masanın üstünde dört beş karavana; karavanaların içinde yemekler. Askerler düzensiz bir kuyruk yapmışlar. Sefertaslarını açıyorlar ve uzatıyorlar. Red, Gallagher, Brown, Wilson istihkaklarını alıyorlar. Büyük bir kazana boşaltılmış yemeği kokluyorlar geçerlerken. Pek iyi ısıtılmamış bir et ve pişmiş sebze konservesi. Aşçı yardımcısı, kafası dazlak, suratı asık, her zaman. Şişman, kırmızı yüzlü. Sefertaslarına büyük bir kepçeyle yemek koyuyor.)

RED: Nedir ulan bu bok? Bulaşık suyu mu?

AŞÇI: Hayır at sidiği! Beğenmedin mi?

RED: Ya! Ben de yenmeyecek bir şey sandımdı. (Gülüşmeler.)

AŞÇI: (Keyfi yerinde) Haydi bas. Sıçmayım ağzına.

RED: (Palaskasının altını göstererek) Gel benimkini ye.

GALLAGHER: Yine bu dinini ...tiğimin yemeği.

AŞÇI: (Yemek dağıtan öteki aşçılara) Gallagher kaşınıyor yine arkadaşlar.

AŞÇILAR: Subayların kantinine gönder de kaşısınlar.

GALLAGHER: Biraz daha koy.

AŞÇI: Porsiyonlar Levazım Müdürünce bilimsel yöntemlerle belirlenmiştir. Haydi bakalım, yallah!

GALLAGHER: Deyyus!

AŞÇI: S..tir. (Gallagher yürür.)

BROWN: General Cummings, Allah seni kahretsin.

AŞÇI: Daha mı et istiyorsun? Alamazsın. Kalmadı.

BROWN: Allah seni de kahretsin.

AŞÇI: (Öteki aşçılara dönerek) Çavuş Brown geliyor.

BROWN: Durun. Haydi, yürü, yürü. (Brown yürür.)

WILSON: Ulan, istihkaklarımızın içine sıçan herifler! Bu yemeğin dinini nasıl bu kadar ...tiniz?

AŞÇI: "Duman çıkarsa pişti, yanarsa oldu." İşte bizim yöntemimiz.

WILSON: (Gülerek) Ben de sizi bir bok biliyor sandımdı.

AŞÇI: Götümü ye!

WILSON: Bekle sıranı. Senden önce beş kişi daha var bizim takımda.

AŞÇI: Seni bekleyecek değilim. Bas, haydi bakalım. Trafiği tıkama. Yallah.

(Askerler geçer.)

4

Bir ay sonra cephedeki askerler yarımadanın baş tarafına ilerlemişlerdi. Bu hattın ötesinde ada her iki yöne doğru genişliyor, yarımadanın adayla birleştiği noktanın sekiz kilometre ilerisinde denize paralel olan Watamai Sıradağları başlıyordu. Toyaku Hattı, yarımadanın solundaydı. Bu hat sıradağın uçurumlarıyla okyanusun arasında çekilmiş, oldukça düz bir çizgi gibiydi. General, kurmayına mecazla söylediği gibi, "Yarımada denen caddede sola dönecek, dar bir sokağa girecek, sağında bir fabrika duvarı, solunda bir hendek deniz ve önünde de Toyaku olan dar bir sokağa sapacak"tı.

Eksen değiştirme harekâtını büyük bir ustalıkla yönetmişti. Bu harekât birtakım sorunlar çıkarmıştı ortaya. Son zamanlarda denge kazanmış olan cephesine doksan derecelik bir çark yaptıracak, cepheyi sola döndürecekti. Bu, şu demekti: Denize yanını verecek olan sol kanattaki bölükler yalnızca yedi sekiz yüz metre kadar ilerlerken sağdaki bölükler ormanda on kilometrelik bir çark yapacaklar, ilerledikçe de sürekli ateş altında olacaklardı.

İki yoldan birini seçmek zorunda kalmıştı. Bu yollardan en sağlamı şuydu: Sağ kanattaki taburu dağlara varıncaya kadar dosdoğru ileri sürmek. O zaman bir diyagonal üzerinde geçici bir hat kurmuş olacak, sonra da sağ kanadı yavaş yavaş döndürebilecek ve kendi hatları Toyaku'nun karşısına geçinceye kadar dağlara paralel

yürüyecekti. Ama bu manevra birkaç gün, belki bir hafta sürecek, belki de bir hayli direnmeyle karşılaşacaktı. Daha tehlikeli olan öteki plana gelince: Bu da sağ kanadını olduğu gibi Toyaku Hattı'nın dayandığı uçurumlara doğrudan doğruya sürmekti. O zaman bütün cephenin bir günde eksenini değiştirmesi gerekiyordu.

Çok tehlikeli bir manevraydı bu. O takdirde Toyaku elbetteki elindeki kuvveti, ilerleyen askerlerinin gerisini çevirmek için kullanacak, kanatlarına saldıracaktı. Böylece General'in cephesini döndüreceği zaman bütün gün sağ kanadı savunmasız kalmış olacaktı. General bu tehlikeyi göze aldı ve bunu kendi yararına kullandı. Harekât günü yol yapımındaki taburlardan birini çekerek yedeğe aldı. Sağ kanattaki bölüklerin komutanlarına yanlarını ve gerilerini düşünmeden ormanda ilerlemelerini emretti. Görevleri, iki taraf arasında kimsenin olmayan toprakta dokuz kilometre ilerlemekti yalnızca. Geceleyin Toyaku Hattı'nın ileri karakollarından bir buçuk kilometre uzakta olacaklar, dağlardaki uçurumlarda bir savunma mevzii kuracaklardı.

General doğru tahmin etmişti. Toyaku, harekât geliştikçe, bir Japon bölüğüyle askerlerin kanadına sokulmuştu. Ama General bunları yedek taburuyla karşılamış, hemen hemen tümüyle kuşatmıştı. Tümenin yeni hatları gerisinde kalan ormanda birkaç gün son derece karışık bir çarpışma olmuş, ama bu çarpışmanın sonunda Toyaku'nun tümen gerisine gönderdiği bölüğün, birkaç dağınık kuvveti dışında, hemen hemen hepsi öldürülmüştü. Hatların gerisinde şimdi eskisinden çok düşman askeri vardı. Arada sırada nakliye konvoyları pusuya düşürülüyordu ama bunlar önemli olaylar değildi. General bunlarla uğraşmıyordu. Eksen değiştirme harekâtından sonra kendisini daha çok, yeni hattın kurulmasına vermişti. Erler, ilk iki gün cephede yeni patikalar, ormanda ateş edecek alanlar açtılar, dikenli teller çektiler, yanlarıyla gerileri arasında telefon bağlantısı kurdular. Japonların bir iki önemsiz saldırısı General'i pek üzmedi.

Harekâtın üzerinden dört gün geçmişti; sonra beş gün geçmişti. General geçen her gün içinde hatlarını kuvvetlendirmiş, cep-

heye giden yolun yapımını hızlandırmıştı. Askerlerin bulunduğu yere yolun varması için en azından iki hafta gerektiğini biliyordu. O zamana kadar ancak savunmasını güçlendirebilirdi. Bu sırada Toyaku'nun bir saldırıya geçebileceğini düşünüyordu, ama bunu göze almıştı bir kere.

Bu arada ordugâhının yerini de değiştirdi. Tümenin seferî kuvveti, karaya çıktıkları günden beri aşağı yukarı otuz sekiz kilometre ileriye gitmişti. Radyo haberleşmesi bu yüzden zorlaşmış bulunuyordu. Telefon kablosu çok uzatılmıştı. Bu bakımdan ordugâhını yarımadanın yirmi iki kilometre ilerisine, yolun hemen kenarına, palmiye ağaçlarının bulunduğu koruluğa nakletmişti. Burası kumsaldaki ilk karargâh kadar güzel değildi. Alayın Karargâh Bölüğündeki erler ağaçların arasındaki fundaları, çalıları temizlemek, dikenli tel germek, yeni tuvalet çukurları açmak, çadır kurmak ve siper kazmak için günlerce uğraşmışlardı. Öyle olduğu halde işler bittiğinde ordugâh yine de yaşanacak bir yere benzememişti. Çok sıcaktı. Ordugâhı çevreleyen ormandan pek az bir esinti geliyordu. Ama tellerin hemen ötesinde ufak bir dere vardı ve askerler yıkanmak için çok uzaklara gitmek zorunda değildiler.

Sonra 460. Alay Hizmet Bölüğünün ordugâhı da yolun karşısındaydı. General, korkunç bir çekilme olduğu takdirde, bu karargâhı seferin sonuna kadar değiştirmeyeceğini bildiği için, karargâhı zamanın elverdiği ölçüde, yavaş yavaş geliştiriyordu. Subaylar için bir sahra duşu yaptırmış, kantin çadırları kurdurmuş, tümen karargâhındaki subaylar için de yeniden büyük çadırlar koydurmuştu. Karargâh alanı her sabah temizleniyordu. Yollara çakıllar dökülmüştü. Otoparkın yola bakan cephesinde boş benzin varillerinden bir kapı da yapılmıştı.

Bütün bunlar Cummings için sürekli bir tat alma kaynağıydı. Her gün, kaç kere olursa olsun, karargâhının yavaş yavaş düzene girdiğini görmek hoşuna gidiyordu. Eksen değiştirme harekâtı başlayalı bir hafta olduğu halde General sanki küçük bir köy yaratmışçasına

hoşnuttu. Askerler karargâh bölgesinde bütün gün durmadan çalışıyor, kamyonlar durmadan otoparka girip çıkıyordu. Yolun karşısında da Hizmet Bölüğünün emrindeki bakım atelyeleri çalışıp duruyor, ikindileri, ormanın uyku bastıran havasında, tezgâhlardan bileme sesleri geliyordu. Ordugâhı birkaç kat büyümüştü. Çevresi hemen hemen iki metre uzunluğunda ve bu uzunluğun yarısından fazla genişlikte bir elipsti. Bu alanın içinde yüzü aşkın portatif çadır, on on beş konik ve büyük çadır, subaylarının oturduğu sıra halinde yirmi tenteli çadır, üç tuvalet, iki sahra mutfağı, kırktan fazla kamyon ve cip, aşağı yukarı üç yüzden fazla da insan vardı.

Keşif Birliği bütün bunların çok küçük bir parçasıydı. Takım beş kişilik yeni takviyeden sonra toplam olarak on dört kişilik bir kuvvet haline gelmiş, takımın tümen çevresinin bir kısmında onar metre arayla yedi portatif çadır kurulmuştu. Geceleri takımda herhangi bir saatte iki er uyandırılıyor, dikenli telin arkasındaki ormana bakan iki makineli tüfek yuvasına gönderiliyordu; gündüzün çevre hemen hemen boş bırakılıyor, takımda herkes yol yapımına alınıyor, geride yalnız bir tek er kalıyordu. Karaya çıkalı beş hafta olmuş, bu süre içinde Keşif Takımı yeni karargâhın çevresinde birkaç beylik devriye yürüyüşünden başka bir çalışma yapmamıştı. Yağmur mevsimi yaklaşıyor, sıcaklık her gün biraz daha artıyor, yolda çalışmak gittikçe büsbütün yorucu oluyordu. Yeni karargâhta kaldıkları bir hafta içinde erlerin çoğu, bu arada Motome Seferi'nde bulunmuş olanlardan birkaçı, yeniden çarpışmak için can atıyordu.

Red akşam karavanasından sonra yıkanmış, Wilson'la Gallagher'ın çadırına gitmişti. O gün hava çok sıcak ve sıkıntılıydı. Önceki günlerden ve gecelerden çok daha berbat bir hava vardı. Red'in sinirleri bozuktu. O gün de bütün önceki günler gibi, yol yapımında çalışmışlardı.

Wilson'la Gallagher çadırlarında sırtüstü yatmışlar, hiç konuşmadan sigaralarını içiyorlardı.

Wilson cansız cansız söylendi sonunda, "Ne var Red, ne düşünüyorsun?"

Red elini ovuşturdu. "Şu Wyman'ı düşünüyorum! Toglio gibi bir herifle aynı yerde yatması doğru değil." Homurdandı Red. "Daha ağzı süt kokan çocukları alıp buraya gönderiyorlar be!"

Wilson'ın canı sıkkındı. "Evet, destek güçleri geleli bizim takım çorbaya döndü." İçini çekti, terden sırılsıklam olan çenesini iş gömleğinin koluyla sildi. Yavaşça, "Hava bir oyun edecek gibi," dedi.

Gallagher homurdandı, "S..erine yağmur yağacak."

Gökyüzünde, doğuda kapkara bulutlar geçip gidiyor, kuzey ve güneyde fırtına bulutları toplanıyordu. Hava ağır ve nemliydi. Ses seda çıkmıyor, yaprak kımıldamıyordu. Palmiye ağaçları bile sanki tetikte, bir şey bekliyorlar gibi. Ordugâhın temizlenmiş toprağı üzerine cansız cansız sarkmış yaprakları.

Gallagher, "Bizim yolun ağzına sıçılacak," dedi.

Çadırın ilerisine baktı, kaşlarını çattı. Çadırlar sarkmıştı, batıda güneş donuk kırmızı pırıltısını hâlâ kaybetmediği halde çadırların üzerine bir sıkıntı, bir kasvet çökmüştü.

Red, "Hiç olmazsa kıçımız kuru kalsa," dedi.

Bir an düşündü. Acaba çadırına dönüp de bir gece önceki sağanak sırasında hemen hemen yıkılmış olan yağmur çukurunu derinleştirse miydi? Omzunu silkti. Wyman bunları yapmayı öğrenseydi. Eğildi ve o sıra Gallagher'la Wilson'ın dinlendikleri deliğe girdi. Burası altmış santim derinliğinde ancak bir çift yatağın sığacağı genişlik ve uzunluktaydı. Wilson'la Gallagher burada yan yana yatıyorlar, aralarında yalnızca iki battaniyeyle toprak bulunuyordu. Üstlerinde çakılı iki direğin arasına konulmuş bir bambu sopa vardı. Bu sopanın üzerine ortak çadır bezlerini atmışlar, bezlerin uçlarını deliğin iki yanındaki kazıklara bağlamışlardı. Çadırın içinde bağdaş kurup durulabiliyordu, tavanına değmeden. Ama sekiz yaşında bir çocuk bile ayakta duramazdı içinde. Bu sığınağa dışarıdan bakıldığında

topraktan altmış santim yüksek görülüyordu. Ordugâhtaki portatif çadırların hemen hepsi bu tiptendi.

Red aralarına yattı. Çadırın ağzında, geniş açı halinde görülen göğe ve ormana baktı. Herkes çukurunu kendi boyuna göre kazardı. Bu yüzden Red'in uzun bacakları çadırın ağzındaki yağmur çukurunun üstüne çıkmıştı. Rüzgâr çadırın açık ucundan üfürdüğü zaman, yağmur deliğin tabanından alçak kazılmış olan çukurda toplanıyordu. O sıra hâlâ çamur vardı içinde.

Red, "Ulan çadırlarınızı doğru dürüst kazın da millet girebilsin içine," dedi. Kahkahayla güldü.

Gallagher, "Beğenmedinse s..tir ol git," diye mırıldandı.

Red, "İşte senin Boston kibarlığın da bu kadar," dedi.

Gallagher iyice takıldı, "Bizde serserilere yer yok."

Gallagher'ın yüzündeki pembe lekeler donuk ışığın altında şişmiş, çürümüş gibiydi. Wilson gülümsedi, "Amerikalının Bostonlusundan daha kötü bir adam olamaz."

Gallagher homurdandı, "Boyasız pabuçla gelirsen kente sokmazlar adamı. Orası öyle bir yerdir." Bir sigara yaktı ve yüzükoyun döndü, "Kuzeye gideceksen okuyup yazmayı bileceksin arkadaş," dedi.

Wilson bozulmuştu, "Bana bak arkadaş," dedi. "Ben belki doğru dürüst yazı yazmayı bilmiyorum, ama her iş gelir elimden."

O sırada Willy Perkins'in ilk çamaşır makinesini nasıl satın aldığını, bozulunca makineyi nasıl söküp taktığını hatırladı. "Benim tamir edemeyeceğim makine yoktur," dedi. Gözlüklerini çıkardı, mendilinin ucuyla gözlük camları üzerindeki terleri sildi, "Birinin İngiliz bisikleti vardı. Amerikan bisikletlerinin parçaları uymuyormuş. Bilyeli yataklarından biri kaybolmuş. Amerika'da da yok. Ben Amerikan malı bilyeli yatak aldım, bisiklete taktım." Kalın parmaklarından birini Gallagher'a uzattı ve ekledi, "Taktıktan sonra bisiklet eskisi gibi gitmeye başladı."

Gallagher homurdandı, "Yazık Boston'da olsaydın istediğin parçayı bulabilirdin."

Wilson mırıldandı, "Ama beceri, kendi parçası olmadan yapmak."

Red söze karıştı, "Ulan kendi parçan olmadan yapamazsın benim bildiğim."

Hepsi güldüler.

Wilson hak verdi, "Elbette, her zaman insanın elinin altında bulunmalı kendi parçası."

Çukurun toprak duvarlarına efkârlı efkârlı elini sürdü.

Gallagher, "Boston'da herkes bir kızla yattı mı öteki arkadaşlarına anlatır," dedi.

Bu sözün arkasından hemen utandı. Papaz Hogan'a günah çıkarmak için gittiği zaman aynı şeyleri ona da anlatacağına söz verdi kendi kendine. Bu karar onu biraz rahatlattı. Günah çıkarmaya her gidişinde, yaptığı kötü işleri unuturdu. Papaza gitmeden önce, "Aman aklımdakileri unutmayayım..." der, sonra hiçbirini hatırlamaz, sıra günah çıkarmaya gelince, yalnızca "Ağzımı bozdum," demekle yetinirdi.

Gallagher düşündü. Mary kendisini çok az tanıyordu. Ne kadar küfürbaz olduğunu bile bilmiyordu. "Ama orduda alıştığım bir şey bu," dedi kendi kendine. Eskiden yalnız mahalle arkadaşlarıyla olduğu zaman ağzını bozardı. Ama sayılmazdı bu. O zaman daha küçüktü. Hele kadınların yanında hiç ağzını bozmazdı.

Gallagher mahalle arkadaşlarını düşünmeye başladı. "Ne iyi çocuklardı!" dedi kendi kendine, övünerek. Bir ara MacCarthy'yi Roxbury'de seçtirmek için broşür dağıtmışlardı. Sonradan bir konuşma bile yapmıştı; MacCarthy'nin kazanmasının ona bağlı olanların kazanması demek olduğunu söylemişti. Bir ara da Dorchester'a bir baskın yapmışlar, Yahudilere güzel bir ders vermişlerdi. Whitey Lydon'a sormuştu, "Nesin sen?" çocuk titremeye başlamış, "Bilmiyorum," demişti. Whitey çocuğa, "Sen çıfıtsın, anladın mı, namussuz bir çıfıt," demişti. Sonra çocuğun yakasından tutmuş, yine sormuştu: "Şimdi nesin, söyle bakalım?" Çocuk, "Çıfıtım!" demişti. Neredeyse ağlayacaktı. Lydon, "Peki," demişti, "söyle bakalım teker teker harf-

lerini." Çocuk kekelemişti, "Ç-ı-f-ı-ı-t." Amma da gülmüşlerdi. "Ç-ı-f-ı-t." Enayi çocuk. Ödü kopmuştu. Donuna sıçmıştı herhalde. Pis Yahudiler. Gallagher, Lydon'ın sonradan nasıl polis olduğunu hatırladı. Gallagher'ı çok sarsmıştı bu olay; biraz şansı olsaydı o da böyle bir iş bulabilirdi. Oysa boş zamanlarında Demokratlar Kulübü için o kadar çalışmış, bir yararını görememişti, nesi vardı? Büyük işler çevirmek istemişti. Alderman Shapiro ile o namussuz yeğeni Abie ya da Jakie olmasa pekâlâ postahanede bir iş bulabilirdi. Gallagher büyük bir üzüntü duydu. Hep bir şanssızlık oluyordu. İçindeki sessiz öfkenin gittikçe büyüdüğünü anlıyordu. Ferahlamak için birdenbire patladı, "İşte o namussuz Yahudilerden ikisi takımımıza girdi."

Red, "Evet," dedi.

Gallagher söylevlerinden birini çekmeye başlayacak, dedi içinden. Hiç hoşlanmıyordu bu nutuklardan.

"Evet," diye içini çekti. "Onlar da bizim gibi bir sürü boktan herif."

Gallagher, Red'e döndü, "Daha bir hafta olmadı geleli, içine sıçtılar takımın."

Wilson mırıldandı, "Bilmem, Roth iyi bir herif değil. Ama Goldstein mı, Goldberg mi adı neyse bilmiyorum, o herif pek kötüye benzemiyor. Bütün gün onunla birlikte çalıştım. Hep iyi bir şose nasıl yapılıyor onu konuştuk."

Gallagher, "O deyyusların hiçbirine güveneyim deme," dedi.

Red esnedi ve ayağını kıvırdı. "Yağmur başladı."

Çadırın üzerine birkaç yağmur damlası düştü. Görülmemiş bir renk almıştı gökyüzü; sanki kurşuni-yeşil bir camın yüzüydü ve camın arkasında amansız bir ışık vardı.

Red, "S..erine yağmur yağacak," dedi. Yeniden sırtüstü yattı. "Çocuklar, siz çadırınızı sağlam bağladınız mı?"

"Sağlam olduğunu sanıyorum," dedi. Wilson.

Bir asker dışarıdan koşa koşa geçti. Ayak sesleri Red'de sıkıntılı bir hava yarattı. Bildiği bir ses, fırtınadan bir yere sığınmak isteyen

bir insanın sesi. Yeniden içini çekti. "Hayatta bir türlü kuru yer görmedi gitti şu kıçım," diye mırıldandı.

Wilson, "Biliyor musun," dedi, "Stanley önüne gelene onbaşılık satıyor. Motome Çıkraması'nı anlatıp duruyor yeni gelen erlere. 'Korkunç bir felaket!' diyor." Güldü. "Stanley'nin böyle düşünmesine sevindim. Çünkü ben hâlâ öyle olup olmadığını düşünüyordum."

Gallagher yere tükürdü. "S..tir et sen Stanley'yi."

"Tabii," dedi Red.

Kendisinin hâlâ Stanley'den korktuğuna inanıyorlardı. Gallagher da Wilson da. Canları cehenneme. Stanley'nin onbaşı olacağını işitince gülmüş, tiksinmişti. Tabii olacaktı. Stanley bir astsubay bozmasıydı zaten. Üstlerinin götünü yala, sen de yükselirsin elbette, diye mırıldandı içinden. Ama bu kadar da basit değildi iş. Birdenbire aklına geldi, o da onbaşı olmak istemişti. Acı bir kahkaha attı; iç dünyasında karşılaştığı sürprizlerin sonu yoktu sanki. Ordunun havasına ben de girdim, diye düşündü. Eski bir tuzaktı bu. Önce seni korkuturlar, sonra da koluna şerit takarlar. Başında söyleseler kabul etmez insan, reddettiği için biraz zevk duyar yalnızca, o kadar.

Yakınlarında bir şimşek çaktı. Birkaç saniye sonra gök gürültüsü patladı tepelerinde.

Wilson, "Bu kez yakınlarda," dedi.

Gökyüzü iyice kararmıştı, fırtına geliyordu. Red yeniden sırtüstü yattı. Ömrü boyunca şeritten nefret etmişti; şimdi de... Birkaç kere elini göğsüne vurdu, yavaş yavaş, ama kederli kederli. Hep nesi var nesi yoksa sırtına vurmuş, kendi başına yaşamıştı. "Ne kadar çok malın olursa, o kadar çok mala ihtiyacın olur rahat etmek için," derdi ama bu söz büyük bir avuntu olmamıştı kendisine bu kez. Kara kara düşüncelere dalıyordu. Hep yalnız başınaydı; uzun, çok uzun bir zamandan beri.

Gallagher, "Yağmur başlıyor," dedi.

Pis bir rüzgâr çarpıyordu çadırlara. Yağmur yavaşça geldi, sığınağın çadır dokusuna çarptı, arkasından daha hızlı çarpmaya başladı.

Çadırlar bel veriyor, geriliyordu. Uzaklara birkaç yıldırım düştü, sonra bir bulut patladı tepelerinde.

Çadırdakiler büzüldüler. Her zamanki fırtınalardan biriydi bu.

Wilson kalktı, çadır direğine sırtını dayadı. "Allah kahretsin," diye mırıldandı, "bu rüzgâr adamı uçurur."

Dikenli telin ötesinde görünen yapraklar, sanki üzerlerinde bir sürü hayvan yürüyormuşçasına yere yatıyordu. Wilson bir an başını dışarı çıkardı, sonra salladı. Ordugâh görünmüyordu. Kesilmiş otlar ve fundalar arasında, yağmurun seller gibi aktığı yeşil bir boşluktu ordugâh. Dehşetli bir rüzgâr esiyordu. Wilson hâlâ diz çökmüş duruyor, rüzgârın hızını duyuyordu. Çadırın aralığından oldukça uzakta durduğu halde yüzü çok ıslanmıştı. Her dikiş yerinden suyun hızlı hızlı damlamasını ve birbiri ardınca çarpan sağanaklar sırasında çadır aralığından yağmurun girmesini önlemenin yolu yoktu. Yağmur çukuru dolmuştu, çadırın tabanına yayılıyordu. Gallagher battaniyelerini topladı. Üç er yağmurun durmadan çarptığı çadırın altında diz çöküp oturdu. Uçmasın diye çadırı tutuyorlar, ayaklarını ıslatmamaya çalışıyor ama beceremiyorlardı. Dışarıda sular, göller oluşturmuştu; toprağı emmeye çalışan dev bir amip gibi her yana yayılıyor ve kollarını uzatıyordu.

"Allah kahretsin," dedi Wilson.

Goldstein'la Ridges adamakıllı ıslanmışlardı. Yağmur başladığı sırada çadırlarından fırlamışlar, çadır kazıklarını yeniden çakarak sağlamlaştırmışlardı. Goldstein battaniyeleri kauçuk sahra torbasına sokmuş, çadırın içinde diz çöküp oturmuştu. Uçmasın diye tutuyordu çadırı.

"Korkunç bir yağmur!" diye bağırdı.

Ridges başını eğdi. Yuvarlak, çirkin yüzünü su damlaları kaplamış, düz kır saçları başına yapışmıştı.

"Ne yaparsın, bekleyeceğiz!" diye bağırdı o da.

Sesi rüzgârın içinde kaybolmuştu, "bekleyeceğiz"den başka bir şey işitmedi. İnsanı birdenbire iliklerine kadar titreten bir çığlık niteliği vardı bu seste. Çevrelerinde gürleyen renksiz bir dehşetten başka bir şey yok gibiydi evrende. Çadır direği birdenbire yukarı kalkıp da yere çarpınca Goldstein'ın kolu dehşetli acıdı. O kadar ıslanmıştı ki yeşil iş gömleği simsiyah olmuştu sanki.

Denizin dibi de böyledir, diye düşündü. Okuduğu kitaplara göre denizlerin altında da fırtınalar oluyordu; bu fırtına da onlara benziyordu. Goldstein yalnız korkmakla, çadırla ilgilenmekle kalmıyor, aynı zamanda fırtınayı hayran hayran seyrediyordu. Dünya soğumaya başladığı zaman da belki böyleydi. Dünyanın yaradılışını seyrediyormuş gibi bir duygu belirdi içinde. Çadırla ilgilenmesi gerektiği bir sırada bunu düşünmek delilikti, ama elinde değildi. Çadırın uçmayacağına inanıyordu; kazıkları bir metre sokmuştu toprağa, üstelik toprak da killiydi ve killi toprak kazıkları çok iyi tutardı. Eğer böyle bir fırtınanın geleceğini bilseydi, her şeye dayanabilecek bir sığınak yapar, içine girer, hiç ıslanmaz, dünyaya da metelik vermezdi. Goldstein, Ridges'a kızıyordu. Buraların fırtınasını ona anlatmalıydı, Ridges ondan eskiydi buralarda. Ona göre hazırlanırdı. Goldstein bundan sonra nasıl bir çadır kuracağını tasarlamaya başladı. Postallarına su dolmuştu; ayaklarını ısıtmak için parmaklarını oynatıyordu içinde. Suyu silme hareketi bu, diye düşündü; su sileceğini icat edenin başından da böyle bir şey geçmiş olmalıydı.

Ridges paniğe kapılmış, kadere boyun eğmiş, tayfunu seyrediyordu. Tanrı'nın yerdeki güçlü süngerleri suyu emiyor, dedi kendi kendine. Ormandaki ağaçlar çalkanıp duruyordu. Gökyüzünün kurşuni yeşili öyle çeşitli ve parlak yeşillere boyamıştı ki yaprakları, Ridges, cenneti görüyorum sandı. Ormanın yürek atışı kendi yüreğinin atışıydı sanki. Pırıl pırıl çamur haline gelen topraklar canlı gibiydi. Ormanın düşsel yeşiline, toprağın turunculuğuna baktı;

sanki yağmur yerde yaralar açmış da yerin ateşi yükselmişti, nabzı da durmadan atıyordu.

Tanrı hem verir hem alır, diye düşündü, efkârlı efkârlı. Fırtınalar, hayatının önemli bir parçasıydı; fırtınalardan korkmaya, fırtınalara dayanmaya, son olarak da fırtınaları beklemeye alışkındı. Kederli mavi gözlerinin önüne geldi babasının buruşuk, kırmızı yüzü; "Ossie, yavrum, beni dinle," demişti babası, "İnsan çalışır, didinir, topraktan ekmeğini çıkarmak için alınteri döker ama tam işini bitirdiği zaman, Tanrı işlerin yola girdiğini görünce, bir fırtına gönderir, ne var ne yok alır götürür hepsini." Ridges'a derinden derine egemen olan gerçek de buydu belki; kendisi de, babası da bütün ömürlerinde kıraç bir toprakla, böceklerle, kuraklıklarla savaşmışlardı; tarlalarını bir tek yaşlı katırla sürmüşlerdi ve bütün çalışıp didinmeleri karanlık bir gecede yok olup gitmişti.

Goldstein kazıkları çakarken yardım etmişti ona, çünkü komşun yardım isterse ona yardım edeceksin; bir yerde birlikte yattığın bir insan, yabancı da olsa komşun sayılır; ama Ridges komşusunun çadırı sağlamlaştırmak için harcadığı çabanın boşuna olduğunu gizli gizli düşünmüştü. Tanrı'nın dediği olur, diyordu kendi kendine, insanın elinden bir şey gelmez. Eğer fırtına çadırı uçuracaksa, yerin dibine soksan da yine uçurur. Şu anda Missisipi'de yağmur yağıp yağmadığını bilmediği için fırtınanın babasının ürününü de silip süpürmemesi için Tanrı'ya dua ediyordu. Tarlalar daha yeni sürülmüş olmalıydı. "Tanrım! Sen babamın ürününü koru!" Dua ettiği sırada bile umutlu değildi Ridges. Tanrı'ya saygısını göstermek için dua ediyordu.

Rüzgâr ordugâh alanını koskoca bir tırpan gibi kesiyor, yağmur palmiye yapraklarını dövüp duruyordu. Dışarıya baktıkları sırada bir çadırın kazıklarından kurtulup fırladığını, ürkmüş bir kuş gibi çırpına çırpına havada uçup gittiğini gördüler.

Goldstein, "Cephe şimdi kimbilir ne haldedir!" diye bağırdı.

Ormanın içinde oraya buraya dağılmış daha bunun gibi bir sürü ordugâh bulunduğu aklına geldi birdenbire, ürktü.

Ridges omuz silkti, "Herhalde bir şey olmamıştır onlara!" diye bağırdı.

Goldstein, kimbilir ileriler nasıldır şimdi, diye düşündü. O hafta Keşif Birliğinde bulunmuş, yalnızca çalıştıkları yolun iki üç kilometresini görebilmişti. Bu fırtınada bir saldırının nasıl yapılabileceğini gözünün önüne getirmeye çalıştı; görüntü tüylerini diken diken etti. Şimdi bütün gücünü iki eliyle tuttuğu çadır direğinin üzerinde toplamıştı. Japonlar şu anda bu bölgeye bile saldırabilirler, diye düşündü; acaba makineli tüfek mevziinde o sırada nöbetçi var mıydı?

"Kötü niyetli bir general şimdi pekâlâ bir saldırıya geçebilir," dedi.

"Belki de... Olur ya," dedi Ridges, aldırmadan.

Rüzgâr bir an durdu. Seslerinde belirsiz bir boğukluk vardı, sanki bir kilisenin içinde konuşuyorlardı. Goldstein direği bıraktı, kollarındaki gerginliğin hafiflediğini duydu. Kan dolaşımının yorgunluğunu alıp götürdüğünü düşündü. Belki de fırtına fiilen bitmişti. Çukurun içindeki toprak korkunç çamurluydu; Goldstein o gece nasıl uyuyabileceklerini düşündü, titredi, ıslak elbisesinin soğuk ağırlığını birdenbire duydu üzerinde.

Rüzgâr yeniden esti. Çadırlarını korumak için giriştikleri büyük ve sessiz savaş yeniden başladı. Goldstein çok güçlü bir adamın arkadan ittiği bir kapıya dayanıyordu sanki. Rüzgârda iki çadırın daha uçtuğunu erlerin başka sığınacak bir yer bulmaya koştuklarını gördü. Wyman'la Toglio gülerek ve küfrederek onların çadırlarına geldiler.

"Bizim çadır şimdi uçtu!" diye bağırdı Wyman.

Genç, sıska yüzünü büyük bir gülüş kapladı.

"Vay anasını!" diye gürledi.

Yüzünde sevinçle şaşkınlık arası bir ifade vardı, tayfunun bir felaket mi yoksa bir sirk eğlencesi mi olduğuna henüz karar verememişti sanki.

Goldstein bağırdı, "Teçhizatınız nerede?"

"Kayboldu. Uçtu gitti. Tüfeğim çamurun içinde kaldı."

Goldstein kendi tüfeğine baktı. Raf gibi bir şeyin üstündeydi tüfeği ama çamura ve suya bulanmıştı. Goldstein fırtına başlamadan önce tüfeğini pis gömleğine sarmadığına pişman oldu. Hâlâ acemiyim, dedi kendi kendine; usta asker bunu akıl ederdi elbet.

Toglio'nun kocaman, iri burnundan sular süzülüyordu. İri çenesini açtı ve bağırdı, "Sizin çadır dayanacak mı?"

Goldstein gürledi, "Bilmiyorum. Kazıklarımız sağlam."

Dört er çadırın içinde büzüldüler. Ayaklarının çamura gömüldüğünü görüyordu Ridges, keşke postallarımı giymeseydim, diyordu içinden. İnsan her şeyden önce ayakkabılarını kuru tutmalıydı. Direk boyunca çadırın içine küçük bir dere halinde sular akıyor, kıvrık dizinin üzerine damlıyordu. Elbiseleri buz gibi olmuştu, su damlaları sıcak geliyordu ona. İçini çekti.

Amansız bir sağanak ve rüzgâr, çadırı altından şişirdi, bir balon gibi üfürdü, sonra çadır direği bezin bir kısmını yırtarak kırıldı. Çadır dört erin üzerine ıslak bir bez gibi yapıştı, birkaç saniye çadır bezinin altında sersem sersem kıvrandılar; sonra rüzgâr, bezi kaldırmaya başladı. Wyman'ı bir gülmedir almış, çevresini el yordamıyla yoklamaya başlamıştı. Birden dengesini kaybetti, çamura oturdu; çadırın kıvrımları altında kıvranıp duruyordu.

"Hay Allah!" diye gülüyordu.

Bir çuvala koymuşlardı onu sanki. Elinde olmadan gülüyordu. Bir kesekâğıdından bile çıkacak kadar gücüm yok, diye düşünüyor, bu yüzden her şey ona daha gülünç geliyordu.

"Neredesiniz?" diye bağırdı.

Sonra rüzgâr çadırın kıvrımlarını yeniden yelken bezi gibi şişirdi, üstlerinden kaldırdı, döndüre döndüre, kıvıra kıvıra havaya savurdu. Kazıkların üzerinde küçük bir çadır parçası kalmıştı, fırtınada çarpıp duruyordu. Dört er çukurda ayağa kalktılar, sonra rüzgârın gücüne dayanamayarak yere çöktüler. Sonsuz uzaklıktaymış gibi görünen

gökyüzünde açık kalmış bir tek aralıktan güneşin ufka yaklaştığını görüyorlardı. Çok soğuktu rüzgâr şimdi. Hemen hemen buz. Hepsi titriyordu. Ordugâhın aşağı yukarı bütün çadırları yıkılmış ya da uçmuştu; şurada burada bir askerin çamur içinde hantal hantal koştuğu, hızlı oynatılan filmlerdeki delice hareketleri yaparak rüzgârla savaştığı görülüyordu.

Toglio, "Donuyorum!" diye bağırdı.

Wyman, "Gidelim buradan," dedi.

Her bir yanı çamur içinde kalmıştı, dudakları titreyip duruyordu. "Dinini s...tiğimin rüzgârı," dedi.

Çukurdan sürünerek çıktılar, otoparka doğru koşmaya başladılar. Kamyonların altında sığınacak bir yer bulabilirlerdi. Toglio sanki gerekli bir ağırlığı kaybetmiş gibi sendeleyip duruyor, hiçbir direnme göstermeden rüzgârın istediği yöne sürükleniyordu.

Goldstein bağırdı, "Silahımı unuttum!"

Toglio ciyak ciyak karşılık verdi, "Gerek yok!"

Goldstein durmak, arkasına dönmek istedi ama bu olanaksızdı. Kendi bağırdığını işitti, "Bilinmez!"

Yan yana koşuyorlardı ama kocaman bir salonun uzak köşelerinden birbirlerine sesleniyorlardı sanki. Goldstein bir sevinç duydu içinde o an.

Bütün bir hafta kendi ordugâhlarını düzeltmekle uğraşmışlardı. Biten her işin ardından o dakika yeni bir iş çıkıyordu. Oysa şimdi çadırı gitmiş, elbisesi ve kâğıtları sırılsıklam olmuş, tüfeği paslanmış, yerleri yatılamayacak kadar ıslanmıştı. Her şey mahvolup gitmişti. Olaylar artık büyük bir felaketle sona erdiği zaman bir insanın duyduğu sevinci duyuyordu içinde.

Toglio'yla birlikte otoparka savruldular. Dönmek isteyince birbirlerine çarparak boylu boyunca çamura uzandılar. Goldstein ayağa kalkamayacağını anladı. Ama ellerini toprağa basa basa, kendini çeke çeke kamyonlardan birinin altına sürüklendi. Şimdi hemen hemen bütün bölük kamyonlardaydı ya da tentelerin altında birbirlerine

sokulmuşlardı. Goldstein'ın bulunduğu kamyonun arkasında aşağı yukarı yirmi kişi vardı. Isınmak için birbirlerine sokulmuşlar, titreşip duruyorlardı. Hepsinin dişleri zangırdıyordu. Karanlık dev bir çanaktı gökyüzü, gürültülerle çatlayıp kırılan. Goldstein'ın gördüğü tek şey yeşil bir kamyonla, erlerin ıslak yeşil-siyah elbiseleriydi. İçlerinden biri, "Tanrım," dedi, "sen bizi koru."

Toglio sigara yakmaya çalışıyordu, sigara ıslanmıştı; su geçirmeyen kutusundan kibrit çıkarıncaya kadar ağzında parçalandı sigara, yere attı ve çamurun içinde nasıl eridiğine baktı. Artık iliklerine kadar ıslanmıştı ama yağmur yine de mahvediyordu onu. Sırtından akan her damla, soğuk bir sümüklüböcekti sanki, o kadar iğrenç, o kadar korkunç. Yanındaki adama dönerek bağırdı, "Sizin çadırınız da uçtu mu?"

"Evet."

Bu yanıt Toglio'yu biraz daha ferahlattı. Tıraşlı çenesini ovaladı, öteki erlere karşı yakınlık duydu içinde birdenbire. Onları deli gibi sevdi, canının içine sokası geldi. İyi çocuklar onlar, iyi Amerikalılar, diyordu kendi kendine. Ancak Amerikalılar böyle bir şey karşısında aldırmaz, gülerlerdi. Elleri buz gibiydi. Ceplerine soktu ellerini.

Red'le Wilson da bir metre kadar ileride duruyorlardı. Şarkı söylemeye başlamışlardı. Red'in sesi içli ve boğuktu, Toglio onları dinlerken gülüyordu.

Demiryolları yaptım bir zamanlar, işleyip durdu,
Başka araçlar hep geri kaldı...

Hem şarkı söylüyor, hem de ayaklarını ısıtmak için oldukları yerde tepiniyorlardı.

Demiryolları yaptım bir zamanlar, oldu bitti,
Meteliğe beni muhtaç etti.

Toglio kırılıyor kahkahadan. Red çok komik herif, diyor kendi kendine, o da onlarla birlikte mırıldanmaya başlıyor;

Kule yaptım bir zamanlar güneşe çıktı,
Tuğlası, çivisi, kireci benden gitti.
Kule yaptım bir zamanlar olup bitti,
Meteliğe beni muhtaç etti.

Toglio şarkının son dizesine katıldı. Üçü de olabildiğince yüksek sesle söylüyorlardı. Hepsi de ısınmak için birbirlerine sarılmışlardı. Rüzgâr azalmıştı biraz, artık seslerini işitebiliyorlardı arada sırada. Ama yine de uzaktan geliyor gibiydi sesleri ve biraz da düşte gibi. Sanki biri başka bir odada radyoyu karıştırıyor da ses alçalıp yükseliyordu.

Haki giysiler giydim bir zaman
Geçilmez oldu fiyakamdan.
Hep dudaklarımda Yankee Doodly Dum.
Yarım milyon ayak yürüdü rap rap
Trampet benim önümde tak tak
Hatırlamadın mı be avanak?
Ben o değil miyim hele bir bak.
Arkadaşındı bir zaman
Birkaç kuruş sökül ulan.

Şarkı bitince gülmeye başladılar.

Toglio haykırdı, "Peki, ne söyleyelim bundan sonra? 'Yurdumuza giden yolu gösterin bize'yi söyleyelim mi?"

Red bağırdı, "Söyleyemem, boğazım kurudu! Bir şey içmek gerek!"

Ağzını şapırdattı, gözlerini döndürdü. Toglio yağmura bakarak güldü. Ulan ne komik çocuktu şu Red be. Hepsi de iyi çocuklardı ya.

Toglio "Yurdumuza giden yolu gösterin bize" şarkısını söylemeye başladı. Birkaç kişi de katıldı ona.

Yoruldum, uyuyacağım artık.
İçmişim bir saat oluyor,
İnsan kafayı böyle buluyor.

Yağmur sıklaşmıştı, hiç ara vermiyordu. Şarkıyı söylediği sırada Toglio'nun içinde efkârlı, yumuşak bir duygu belirmişti. Üşüyordu; o kadar insana sokulduğu halde yine de titriyordu. Kışın, ay ışığında, sıcaklığı ve ışıklarıyla kendisini çağıran bilmediği bir kente arabayla yaklaştığını sandı.

Nerede gezersem gezeyim.
Karada, havada, denizde olayım.
Her zaman bu şarkıyı söylerim size
Yurdumuza giden yolu gösterin bize.

Hemen hemen kararmıştı ortalık. Palmiyelerin altındaki kamyonların siperliklerine sığınan erlerin yüzlerini görmek gittikçe güçleşiyordu. Toglio'nun da içi kararadı, duygulandı ve efkârlandı. Noel ağacını karısının nasıl süslediğini hatırladı, tombul yanaklarından bir damla yaş aktı. Bir iki dakikalığına savaştan, yağmurdan, her şeyden sıyırdı kendini. Biraz sonra nerede ve ne zaman uyuyacağını düşünmeye başlayacaktı; ama bu kısa arada inatla ayaklarını yere vura vura şarkısını söylüyor, şarkıların, aklına tatlı ve duygulu pek çok anı getirmesini önlemeye çalışmıyordu.

Bir cip geldi çamurlara bata çıka. Bir metre kadar önlerinde durdu. İçinden General Cummings'le iki subay indi. Toglio, Red'i dürttü, şarkıyı kesmeleri için. General'in başı çıplaktı. Üniforması sırılsıklam olmuştu ama gülümsüyordu. Toglio kendisine büyük bir

ilgi ve biraz da saygıyla baktı. General'i ordugâhta çok görmüştü ama bu kadar yakından ilk kez görüyordu.

General erlere yaklaşırken bağırdı, "Erler nasılsınız bakalım? Islandınız mı?"

Toglio da öteki erlerle birlikte güldü.

General Cummings zorla güldü, "Ne olmuş?" diye bağırdı. "Şeker değilsiniz ya eriyecek!"

Rüzgâr hafiflemişti.

General yanındaki Binbaşı'yla Teğmen'e daha normal bir sesle, "Yağmur biraz sonra duracak sanıyorum," dedi. "Washington'la konuştum. Savaş Bakanlığı duracağını kesin olarak söyledi."

İki subay güldü. Toglio da anlamadan gülümsüyordu. General çok tatlı adamdı, tam bir asker.

General yüksek sesle sözlerini sürdürdü. "Erler, bölgede yıkılmadık çadır kalmadı sanıyorum. Fırtına geçer geçmez kumsaldan çadır getirmeye çalışacağım, ama şurası kesin ki bir kısmınız bu gece kurulanamayacaksınız. Çok yazık, ama daha önce de birkaç kere ıslandınız. Cephedeki hatlarda tatsız durumlar var, onun için bir kısmınız geceyi buradan daha kötü bir yerde geçirebilir." Yağmur altında bir an durdu, dimdik. Gözlerini kırparak ekledi, "Fırtına çıktığında hiç kimsenin nöbetini bıraktığını sanmıyorum. Ama içinizde, olur ya, burada olmaması gereken biri varsa ben uzaklaşır uzaklaşmaz hemen yerine koşsun."

Erlerde sıkıntılı bir gülümseme. Yağmur biraz hafiflediği için bölüğün büyük bir kısmı General'in olduğu yere yaklaşıyordu.

"Bakın askerler, durumun şakası yok. Bu gece bağlantı kesilmeden aldığımız haberlere göre, bir kısım Japon sanırım hatlarımıza sızacakmış. Onun için çok dikkatli olmanız gerek. Cepheden oldukça uzakta bulunuyoruz, ama fazla mesafe yok arada."

Askerlerin yüzlerine bakarak gülümsedi. Cipine atladı, arkasından subaylar da atladı. Uzaklaştılar.

Red yere tükürdü. "Uzun zamandır yan gelmiş yatıyorduk. Bu gece bizi bu bok fırtınada ileri sürerler garanti."

Wilson başını öfkeyle salladı. Red'in sözlerini onayladı, "Ne yapalım, aldırma. Başa gelen çekilir. Bütün destek güçler savaşı görmek istiyorlar, eh görünce de akılları başlarına gelir."

Toglio sözünü keserek, "General iyi adam be," dedi.

Red bir daha tükürdü yere. "Generalin iyisi olmaz."

Toglio karşı koydu, "Bana bak Red!" dedi, "Hangi general erleriyle böyle konuşur? Bana kalırsa çok iyi adam."

Red, "İyi bir konuşmacı, hepsi bu," dedi. "Ne diye gelmiş bana dert yanıyor sanki? Benim derdim bana yetmiyor mu?"

Toglio içini çekti ve konuşmaktan vazgeçti. Aksi herif şu Red, dedi içinden. Yağmur dinmişti. Çadırın bulunduğu yerde neler kaldığını gidip görmeyi düşündü. Üzüldü, fırtına bittikten sonra beklemesinin gereği yoktu.

"Hey, haydi bakalım, gidelim de kendimize yatacak bir yer arayalım," dedi.

Red homurdandı, "Amma da yaptın ha. Cepheye gideceğiz bu gece."

Gece bastırmış, hava yeniden boğucu olmaya başlamıştı.

General sinirliydi. Cip otoparktan çıktıktan sonra şoförüne, "Bizi bir-beş-bir'in karargâhına götür," dedi. Arkada büzülmüş oturan Binbaşı Dalleson'la Teğmen Hearn'e döndü, "Eğer İkinci Taburla bağlantıları kesilmişse, sabaha kadar yürüyüş yapmak zorunda kalacağız."

Cip dikenli telin açık yerinden geçti, sağa dönerek cepheye giden yola çıktı. General yola baktı. Canı sıkıldı. Berbat bir çamur vardı yolda. Sonradan daha da kötü olacaktı. O sırada yalnızca kaygandı. Yolun bir kenarından ötekine kayıp duruyordu cip. Ama birkaç saat sonra çamur daha sertleşecek, kil gibi yapışkan olacaktı ve araçlar çamurluklarına kadar batacaktı. General her iki yandaki ormanlığa

dalmış bakıyordu. Bir hendeğin içinde yatan birkaç Japon cesedini geçtiler. Cesetler kokuyordu. General soluğunu tuttu. Bu kokulara ne kadar alışkın olursa olsun, yine de arada sırada sinirlerini bozuyordu. Bu dert biter bitmez yoldaki ölüleri gömmek için bir inzibat ekibi kurmaya karar verdi.

Gece iyice basmıştı; karanlıkla birlikte yaklaşmakta olan tehlikenin korkusu artmıştı. Karanlığın içinde cip yavaş yavaş ilerlemeye çalışıyordu. Boşlukta asılı kalmış gibi bir duygu var Cummings'in içinde. Motorun tekdüze gürültüsü, araçta bulunanların sessizliği, ormanın ağır ve ıslak hışırtısı onu her şeyden koparmış, kafasını hızlı çalıştırmaya başlamıştı. Boşlukta bir yerde yapayalnız kendi sorunuyla uğraşıyordu. Fırtına, Japon saldırısının arkasından birdenbire, beklenmedik bir hızla başlamıştı. Yağmur başlamadan on dakika önce İkinci Tabur karargâhı bir haber göndermişti: Sınırdaki hatlarında ağır bir ateş düellosu vardı. Bundan sonra fırtına çıkmış, telefon hatları kopmuş, kendi karargâhı yerle bir olmuş, radyo bağlantısı kesilmişti. Cephede neler olup bittiğinden haberi yoktu. Bu sırada belki de Hutchins, İkinci Taburunu geri çekmişti. Belki Japonlar, fırtınanın yarattığı bir çeşit çılgınlık içinde ilerlemişler, cepheyi birkaç yerinden yarmışlardı. Emirler yerlerine gitmediğine göre ne olduğunu ancak Tanrı bilebilirdi. Karargâh Bataryasının hatları cephede tutunmuş olsalardı hiç değilse.

Bereket versin iki gün önce İkinci Tabura on beş tank göndermişti. Tankları o gece yolda harekete geçiremezlerdi. Bu yüzden de ilerlemeleri olanaksızdı. Ama gerekirse, o gece onların çevresinde bir savunma mevzii kurabilirlerdi. Kimbilir orada ne büyük bir kargaşa vardı. Bütün cephe yarın sabah kopuk kopuk bir sürü parçadan oluşacaktı. Telefon hattının başına geçmedikçe hiçbir şey yapamazdı. Her şey olabilirdi. İki gün içinde, eksen değiştirme harekâtına başladığı zamanki yerine atılabilirdi.

Telefon hattının başına geçer geçmez kararını hemen orada vermeliydi. Cephedeki subaylarının kişiliklerini gözünün önüne

getirdi. Ayrı ayrı bölüklerin, dahası takımların bile, aralarındaki farkları –varsa– hatırladı. Bir sürü olayı ve güç rakamlarını korkunç belleğinden geçirdi; Anopopei'de her topun, her insanın nerede bulunduğunu çok iyi biliyordu. Bu bilgisi o sırada kafasının içinden bir bütün olarak geçmekteydi. Çok basit bir adamdı o anda. Her şeyi tek bir amaca yönelmişti, gerektiğinde bütün bu bilginin bir tek amaca doğru tepki halinde ortaya çıkacağını, kesinliğe yakın bir güvenle, –geçmiş olaylara dayanarak– biliyordu. Yeterince gerilim yaratabilirse içgüdüleri onu hiç aldatmazdı.

Yine de içinde yoğun ve ilkel bir öfke vardı. Fırtına, planlarını altüst etmiş, öfkesi birtakım çocuksu biçimlere girmişti. Zaman zaman gelen sinir krizleri kafasını toplamasına engel oluyor, düşüncelerini altüst ediyordu. İkide bir kendi kendine söyleniyordu, "Fırtınanın çıkacağı konusunda küçük bir uyarıda bile bulunmadılar. Meteoroloji Şubesi var, çalışmıyor. Ordu biliyordu bunu. Bana neden bildirmedi? En küçük bir rapor bile vermedi. Ne kargaşa ne kargaşa. Ama belki kargaşa filan da değil. Ayağımın altına karpuz kabuğu koymak istiyorlar."

Bu sırada şoför, cipi bir tekerlek izinde durdurdu.

Cummings şoföre döndü. Onu vurabilirdi, ama yalnızca şunu mırıldandı, "Haydi oğlum, vaktimiz yok."

Cipin motoru yeniden çalışmaya başladı, yola koyuldular.

Ordugâhı mahvolmuştu. En acı olay da buydu zaten. Tümenin karşılaştığı tehlikeler aklından çıkmıyor, bu tehlikeler onu durmadan tedirgin ediyordu, ama bütün bunlar birtakım soyut düşüncelerdi. Onu doğrudan üzen esas şey, ordugâhının perişan haliydi. Derin bir keder içindeydi; çakıllı yolları sellerin nasıl alıp götürdüğü, portatif karyolasının nasıl devrildiği, çamurlara nasıl bulandığı, çadırın pis ve yıkık hali gözünün önüne geliyordu. Çok yazık olmuştu. Yeniden kızmaya başladı. Şoföre, "Farlarını aç oğlum," dedi. "Yoksa geç kalacağız."

Yakınlarda piyadelerin bulunması olasılığı karşısında böyle bir şey yapmak eşkıyayla dolu bir ormanda elde mumla gezmek gibi bir şeydi. General oturduğu yerde zevkle doğruldu. Yapacağı işin büyüklüğünü anlatan bir yan vardı tehlikede. Hearn'le Dalleson'a, "Yolun iki yanını tutun," dedi.

Hearn'le Dalleson tomsonlarını cipin açık yanlarından uzattılar, ormanı gözlemeye başladılar. Farlar açık olduğu için yapraklar gümüş gibi parlıyordu; daha gizemli bir hal almışlardı.

Teğmen Hearn silahının haznesini yokladı, çıkardı, yeniden yerine taktı. İri elleriyle küçük tomsonunu tutuyor, namlu ormana bakıyordu. Karmakarışık bir ruh hali içindeydi; yüreğinde bir sürü heyecan ve çöküntü vardı. Bütün verilen emirlerden, saati saatine ayarlanmış ilerlemelerden sonra cephede şu anda bir sıfır haline gelmiş olabilirdi, oysa onların cipi –o sırada harekete getirecek bir kas ya da bir organ arayan sinir ucu gibi– dolaşıp duruyordu. Bir ara General kendisine şöyle demişti: "Kargaşayı severim. Deney kabında kristallerin dibe çökmesinden önce reaktifin köpük çıkarması gibi bir şeydir bu. Benim için bir aperitif yerine geçer."

O sırada bu sözün bir yutturmaca olduğu sonucuna varmıştı. General kargaşayı sevmiyordu aslında, ya da daha çok deney kabında olduğu zaman sevmiyordu. Kargaşayı sevenler, kendisi gibi, Hearn gibi, kargaşaya gerçekten katılmamış olanlardı.

General hâlâ çok iyi dayanıyordu. Hearn fırtına yavaşladıktan sonra ilk kez üstüne nasıl bir gevşeklik geldiğini hatırladı. General, çamurlu yatağına aşağı yukarı yarım dakika bakıp durmuş, yatağın üzerinden bir parça çamur alıp parmaklarının arasında ovalamıştı. Fırtına hepsinin elini ayağını kestiği halde General hiç aldırmamış, erlerle inanılmayacak kadar tatlı konuşmuştu. Oysa herkes o sırada başının çaresine bakıyor, sığınacak bir yer bulmak için koşuşup duruyordu. Ama General'in bu tutumunda anlaşılmaz bir yan yoktu; General komuta dizginlerini yeniden ele almak zorundaydı.

Şimdiki durumun da anlaşılmaz bir yanı yoktu. Sesindeki kibarlık ve nitelik General'in seferden ve bu gece olup biteceklerden başka bir şey düşünmediğini gösteriyordu. Bu durum bambaşka bir adam yapmıştı General'i. Sinir uçlarının harekete getireceği bir yer bulmaktan başka düşüncesi yoktu.

General'in durumu Hearn'ü hem üzüyor hem de onda hayranlık uyandırıyordu. Bu türden bir dikkat korkunç bir şeydi; kendi gücünü aşan bir şey. Önündeki ormana, asık bir yüzle bakıyor, elindeki tüfeği durmadan yokluyordu. Virajda bir Japon makineli tüfeği yuvalanmış olabilirdi ya da otomatik silahlı birkaç Japon piyadesiyle karşılaşabilirlerdi. Virajı döner dönmez cipleri hemen bir ateş yağmuruna tutulabilir, böylece birtakım araştırmalar ve sıkıntılar da sona erebilirdi. Kendisinin ölümüyle dünya belki bir dâhiyi, Dalleson gibi koca bir budalayı ve ileride belki de tutarlı bir faşist olacak sinirli bir şoförü kaybederdi. Yazık değil mi? Virajı dönüyorlar.

Ya da tam tersine o birini öldürebilirdi. Bir insanın nişan alması, tetiğe basması ve özlemleriyle kederlerinin belirli bir biçim alması, böylece dünya üzerinden bir iyiliğin kalkması demekti bu. Bir böceğin üzerine basmak kadar kolaydı. Belki daha da kolaydı. İşte sorun buydu; canını sıkan, üzerinde ağırlık yapan tam buydu. Her şey altüst olmuş, çığırından çıkmıştı iyice. Hiçbir şey yerine oturmuyordu. Erler otoparkında şarkı söylemişlerdi; bunda tatlı bir şey, çocuksu ve cesurca bir şey vardı. Oysa şimdi onlar bu yolda, ormanın uçsuz bucaksız, umursamaz alanlarında bir hat üzerinde giden bir noktadaydılar yalnızca. Ve belki başka yerlerde de çarpışmalar oluyordu. Durmadan işittikleri top sesleri, küçük silahların ateşleri belki bir şey değildi, belki de cepheden gelen birtakım dağınık seslerdi, ama belki de tümü birden çarpışmanın küçücük cehennemi üzerinde toplanmış bulunuyordu. Ama bunların hiçbiri de gerçeğe uymayabilirdi. Gecenin karanlığı hepsini ayrı ayrı birlikler yapıp çıkmıştı.

Dalleson'ın görkemli kütlesi, kendi iriyarı bedenine yaslanmıştı. Bunun bir daha farkına vardı, sıkılır gibi oldu. Az sonra gömleğinin üst cebinden bir sigara çekip çıkardı. Kibrit arandı.

Dalleson homurdandı, "İçmesen daha iyi edersin."

"Cipin farları yanıyor ya."

"Evet," diye homurdandı Dalleson, yeniden sustu.

Cipin arkasında çökerttiği yerini hafifçe değiştirdi; Hearn'ün bu kadar yer kaplamasına, sigara içmesine kızıyordu. Dalleson kuşkular içindeydi. Pusuya düşmekten hiç korkmuyordu. Böyle bir şey olursa durumu soğukkanlılıkla karşılayacak, sonuna kadar da şerefini koruyacaktı. Onun canını sıkan esas şey 151. Topçu Taburuna vardıkları zaman ne yapacaklarını bilmemeleriydi. Çalışmadığı dersten sınava giren tembel bir öğrencinin tedirginliği vardı içinde. Harekât ve eğitimden sorumlu bir subay olarak, Dalleson'ın durumu daha iyi olmasa bile, bu konuları en az General kadar iyi bilmesi gerekiyordu. Ama Dalleson yanında haritaları ve evrakı olmazsa şaşırıveriyordu. General birazdan karar almak için ona bir şeyler sorabilirdi, işte o zaman hapı yutardı. Yeniden olduğu yerde kımıldandı, Hearn'ün sigara dumanını canı sıkılarak içine çekti, sonra eğildi, alçak sesle bir şeyler söylediğini sandı oysa sesi gümbür gümbür çıkmıştı, "Öyle sanıyorum ki Generalim, bir-beş-bir'e vardığımızda her şeyin yerli yerinde olduğunu göreceğiz."

General, "Evet," dedi.

Çamurlara batıp duran cipin lastiklerinden çıkan vınıltıları dinliyordu. Dalleson'ın böğürmesi neredeyse kulağının zarını patlatacaktı. On dakikadan beri farları açık vaziyette ilerliyorlardı. General'in tehlike duygusu biraz hafiflemişti. Ama yeniden düşünmeye başladı. Sıcak temas kesilmişse en azından yarım saat daha gitmeleri gerekecekti. Gittikleri yerde de belki temas kuramayacaklardı. Japonlar bu sırada belki de hatlarını yaracaklardı.

Kesinlikle sıcak temas kurmalıydılar. Temas olmayınca... evet olmayınca, sanki satranç oyununun ortasında biri gelip gözlerini

kapamış gibi olacaklardı. Düşmanın sonraki hamlesini ve bu hamleye vereceği karşılığı kestirebilirdi, ama sonraki, daha sonraki hamleleri kestirmek güçtü; düşmanın hamlelerine, yenilecek kadar kötü olmasa bile gereksiz karşılıklar verebilirdi. Cip yan tekerleklerini havaya kaldırarak bir virajı döndü; farları yolun kıyısında mevzilenmiş bir makineli tüfeğin başındaki askerin faltaşı gibi açılmış gözlerini aydınlattı. Cip askere doğru yaklaştı.

"Ulan siz ne biçim insanlarsınız! Geceleyin bu yolda farlar açık gidilir mi?" diye bağırdı asker. Sonra General'i gördü ve gözlerini kırpıştırdı, "Özür dilerim efendim."

"Elbet oğlum. Hakkın var. Doğru bir şey yapmıyorum. Kendi verdiğim emri kendim bozuyorum."

General gülümsedi, asker de güldü. Cip şoseden çıktı, toprak bir yola girdi. Yol Karargâh Bataryasının ordugâhına gidiyordu. Her yer karanlıktı. General yönünü bulmak için bir an durdu.

"Kamufle edilmiş çadır orada," dedi ve gösterdi.

İyi temizlenmemiş köklere ve otlara basarak yürüdü. Üç subayı da söz söylemekten alıkoyan gergin bir hava vardı karanlıkta. Çadıra giden elli metrelik yerde yalnızca tek bir adama rastladılar.

General çadır kapaklarını yanlara doğru açtı. Güvenlik koridorunun karanlığında el yordamıyla yürüdü. Bu çadır da herhalde yıkılmış, çamurda sürüklenmiş, sonra yeniden kurulmuştu. Güvenlik koridorunun sonunda birtakım çadır kapaklarını daha araladı ve içeri girdi. Bir masanın başında bir yazıcı erle bir yüzbaşı oturuyordu. İkisi birden ayağa fırladı.

Yüzbaşı, "Buyurun Generalim," dedi.

General ortalığı kokladı. Çadırın havası çok bozuk ve nemliydi. General'in alnından ve sırtından birkaç ter damlası fışkırmaya başlamıştı daha şimdiden.

"Albay McLeod nerede?" diye sordu.

"Çağırayım Generalim."

"Yok, dur bir dakika. İkinci Taburla buradan konuşulabiliyor mu?"

"Evet Generalim. Konuşulabiliyor."

General'in içi rahat etti. "Bana bağlayın lütfen."

Bir sigara yaktı ve teğmen Hearn'e bakarak gülümsedi. Yüzbaşı bir sahra telefonunun alıcısını kaldırdı ve üç kere manyeto etti.

"B Bataryası üzerinden bağlayacağız Generalim."

General kısaca, "Biliyorum!" dedi.

General'in tek kızdığı şeydi bu; Tümenin harekât alanı içinde bilmediği şey yoktu. Yüzbaşı bir iki dakika sonra telefonu General'e verdi, "İkinci tabur karşınızda Generalim."

General, "Bana Samson'ı verin," dedi.

Yarbay Hutchins'in şifresiydi bu. General konuştu, "Samson, Deve konuşuyor. Ben Kırmızı Eksen'deyim. Ne var ne yok? Beyaz Paragon ve Mavi Paragon hatlarınız çalışıyor mu?"

"Samson konuşuyor. Evet, devreler çalışıyor."

Ses çok uzaktan ve hafif geliyordu. Kulaklıkta bir vınıltı vardı.

General, "Kısa devre var," diye mırıldandı.

"Biz de sizi arıyorduk," dedi Hutchins. "Beyaz B ve C Paragon'u ile Kırmızı G ve E Paragonuna yapılan saldırıları durdurduk."

Hutchins değerleri birer birer saydıktan sonra ekledi, "Ben bunun bir yoklama olduğu kanısındayım," dedi. "Bu gece yeniden saldırıya geçeceklerdir."

"Evet," dedi General.

Olasılıkları hesaplamaya çalışıyordu. Cepheyi desteklemek gerekiyordu. Yedekte tuttuğu ve yol yapımında çalıştırdığı 495. Piyade Alayının Birinci Taburunu iki saat içinde harekete geçirebilirdi. Ancak geride yedek olarak en azından bir bölükle bağımsız bir takım bırakması gerekti. Saldırıya daha erken geçebilirlerdi. General kafasının içinde tarttı ve sonunda şuna karar verdi: Birinci Taburdan yalnız iki bölüğü harekete geçirerek, öteki iki bölüğü herhangi bir çekilme durumunda düşmanı oyalamak için kullanacak, karargâhların ve hizmet bölüklerinin elinde bulunan birlikleri alacaktı. Saatine baktı: sekiz olmuştu.

"Samson," dedi. "Aşağı yukarı 23.00'te Potansiyel Beyaz Able ve Dog konvoy yolundan gelerek size ulaşmış olacak. Beyaz ve Kırmızı Paragon'la temas kuracaklar. Bunlar gerektiği biçimde kullanılacak. Durum gerektirdiğinde emirleri ben vereceğim."

Her şeyi pırıl pırıl görüyordu o sırada. Japonlar o gece saldırıya geçeceklerdi. Belki de bütün cepheye karşı, ama yandan saldıracakları kesindi. Toyaku'nun askerleri fırtına yüzünden toplanma noktalarına geç varabilirlerdi, sonra çok sayıda tank da getiremezlerdi; cephenin zayıf noktalarını araştırmak için yapılacak bir yoklama saldırısı olmayacaktı bu. Toyaku bu çamur içinde hızlı manevra yapamayacağı için birkaç nokta üzerinde direnecek, savunma mevzilerini bu şekilde yapabileceğini sanacaktı. General bu harekâtı durdurabileceği kanısındaydı. Mikrofona şunları söyledi:

"Bu akşam çok güçlü mevzii bir saldırıyla karşılaşacağız. Cephedeki bütün birliklerle temas kurun, bulundukları yerde tutunmalarını emredin. *Genel bir çekilme söz konusu değildir.*"

Hattın öteki ucundaki ses belli belirsizdi, "Başüstüne Generalim."

"Japonlar hatlarımıza sızarlarsa, bırakınız girsinler. Herhangi bir açığın kanatlarında bulunan bölükler mevzilerini bırakmayacaklardır. Taktik nedenlerden birliğini geriye çeken herhangi bir subayı hemen askeri mahkemeye vereceğim. Bize kadar sızacak herhangi bir kuvvet, yedekler tarafından durdurulacaktır."

Dalleson şaşırmıştı. Yeni bir hat kurulduktan sonra, bu hatta geceleyin Japonlar tarafından güçlü bir darbe indirilmesi olasılığı varken yapılacak en iyi şey, kendi görüşüne göre, askerleri iki üç kilometre geriye çekmek, saldırıyı sabaha kadar geciktirmekti. General o sıra görüşünü almadığı için çok hoşnuttu. Birdenbire General'in haklı, kendisinin haksız olduğunu düşündü.

Hutchins yeniden konuşmaya başladı, "Ya ben? Bana da destek güç gelecek mi?"

General, "Powerhouse 23.30'da sana ulaşacak," dedi. "Bunları Kırmızı Paragon George ile Kırmızı Paragon Easy arasında aşağıdaki değerlere göre yayınız: 017.37 - 439.56 ve 018.25-440.06."

General bu mevzileri kafasındaki savaş haritasından söylüyordu.

"Fazladan bir destek olarak da Sarı Paragon Sugar'dan size destekli bir takım gönderiyorum. Bunlar ağırlık kolu ve Beyaz Paragon ile yan bağlantısı olarak –ve elden gelirse– sonradan Beyaz Paragon Baker ya da Cat desteği olarak kullanılacaktır. Ben bu gecelik burada geçici bir savaş yönetim merkezi kuruyorum."

Bütün bunlar rahatlıkla dökülüyordu ağzından. Çarçabuk karar vermişti ve verdiği kararların doğru olduğuna da içgüdüsel olarak inanıyordu. General hiçbir zaman bu kadar mutlu olmamıştı. Telefonu yerine astı. Bir an Hearn'le Dalleson'a baktı. Her ikisine karşı kişisel olmayan bir sevgi duyuyordu.

"Bu gece çok işimiz var," diye mırıldandı.

Eli ayağı hemen hemen titreyen topçu yüzbaşısıyla yazıcı ere sezdirmeden baktı. Sevince benzer bir hava vardı içinde.

Dalleson'a döndü, "Hutchins'e destekli bir takım göndermeye söz verdim. İstihkâm Takımını göndereceğim. Ama buna başka bir takımdan bir manga daha eklemeliyiz."

"Keşif Takımından gönderelim mi Generalim?"

"Güzel. Keşif Birliğini verelim. Şimdi hazırla bakalım yürüyüş emirlerini. Çabuk ol!" Bir sigara yaktı, Hearn'e döndü, "Teğmen, birkaç portatif karyola bul bakalım."

O sırada Hearn'ü düşündüğü yoktu.

İstihkâm Takımına birer manga verilmesi konusunda yaptığı öneri, o geceki çarpışmaya tek katkısı oldu Dalleson'ın.

5

Roth düşünde yemyeşil bir çayırın ortasında kelebek avlıyordu, Minetta onu nöbete kaldırdığı sırada. Homurdandı, yeniden uyumaya çalıştı ama sarsıp duruyordu Minetta.

Roth öfkeli öfkeli fısıldadı, "Peki, peki. Kalkıyorum işte." Yüzükoyun döndü, biraz daha homurdandı. Ellerine ve dizlerine dayanarak kalktı, başını salladı, birden korkuyla hatırladı, "Bu gece nöbet üç saat." Postallarını giydi öfkeli öfkeli.

Makineli tüfek mevziinde Minetta onu bekliyordu. "Bu gece ecinniler dolaşıyor çevrede," diye fısıldadı. "Nöbet bitmeyecek gibi geldi bana."

"Bir şey mi var?"

Minetta önünü kapatan kapkara ormana baktı. Makineli tüfeğin üç metre ilerisindeki dikenli teli görebiliyordu yalnızca. "Çevrede Japonlar dolaşıyor gibi geldi bana," diye fısıldadı. "Gözünü dört aç."

Roth korkuyla, "Doğru mu bu?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Yarım saatten beri durmadan top sesleri işitiyorum. Sanırım bir çarpışma var." Çevresini dinledi. "Dur!"

Birkaç kilometre ileride bir batarya gürledi.

"Japonlar saldırıya geçtiler herhalde. Bizim Keşif Mangası da tam ateşin ortasında şimdi."

Roth, "Şansımız varmış," dedi.

Minetta çok hafif sesle konuşuyordu, "Bilmem. İki misli nöbet tutmak da kolay değil. Bekle görürsün. Böyle bir gecede üç saat nöbette kalmak bir insanın keçileri kaçırması için yetiyor. Ya Japonlar hatları yararlar da senin nöbetin bitmeden saldırırlarsa? Cepheden ancak on beş kilometre uzaktayız. Belki buralarda ileri karakolları bile vardır."

Roth, "Durum ciddi," dedi.

Fırtınadan hemen sonra Goldstein'ın çantasını nasıl topladığını, o sırada yüzünün ne biçim aldığını hatırladı. Goldstein şimdi oradaydı, savaşı görüyordu. Roth'un içinde garip bir duygu vardı. Öldürülebilirdi. İçlerinden herhangi biri de öldürülebilirdi: Reed, Gallagher, Çavuş Croft, Wyman, Toglio, Martinez, Ridges ya da Wilson. Hepsi şimdi oradaydılar, savaşın tam ortasında. İçlerinden herhangi biri de sabahleyin oraya gidebilirdi. Bir insanın öldürülmüş olması korkunç bir şeydi. Minetta'ya anlatmak istedi bunu biraz.

Ama Minetta esnedi, "Artık bitse be şu iş," dedi. Gitmeye kalktı, arkasını döndü. "Senden sonra kimi uyandıracağını biliyor musun?"

"Çavuş Brown'ı."

"Tamam. Şurada Stanley'le birlikte aynı battaniyenin altında yatıyor."

Minetta bulundukları yeri aşağı yukarı gösterdi.

Roth mırıldandı, "Çevrenin bu kesiminde ancak beş kişi varız. Düşün bir kere, beş kişi bu çevrede bir takımın tutacağı alanı tutuyor."

Minetta, "İşte ben de onu söylüyorum ya," dedi. "Dinlenme yüzü görmeyeceğiz. İlk manganın bulunduğu yerde bir sürü adam var." Sessizce esnedi. "Ben gidiyorum."

Minetta gittikten sonra Roth'un içine korkunç bir yalnızlık çöktü. Ormanı gözetliyor, makineli tüfeğin arkasındaki sipere olabildiğince ses çıkarmadan yerleşmeye çalışıyordu. Benim dayanabileceğim şey değil bu, diyordu kendi kendine; sinirleri buna dayanamazdı. Bu iş için daha genç olmalıydı, Minetta ya da Polack gibi küçük bir çocuk, ya da eski bir savaşçı.

İki cephane sandığının üstünde oturuyor, sandıkların kulpları sıska kıçına batıyordu. Durmadan yerini değiştiriyor, ayaklarını oynatıyordu. Bulunduğu siper akşamki fırtına yüzünden çamurla dolmuştu. Çevresindeki her şey sırılsıklamdı. Elbiseleri saatlerden beri ıslak kalmış, battaniyelerini ıslak toprağın üstüne yaymıştı. Ne biçim hayattı bu! Sabahleyin nezle olacaktı garanti. Zatürreye çevirmese yine iyi.

Her şey çok dingin. Ormanda soluğunu kesen korkulu bir sessizlik var. Bekliyor. Birdenbire bu büyük boşluk yarıldı, ormandaki hayatın çıkardığı seslerin farkına varmaya başladı: Yaprakların arasında çekirgeler, kurbağalar ve kertenkeleler çeşitli sesler çıkarıyor, ağaçlar hışırdıyordu. Sonra sesler kesilir gibi geldi ona birdenbire ya da kulakları yalnızca sessizliği duyabiliyordu. Birkaç dakika seslerle sessizlik arasında durmadan gidip geldi, sanki bu iki şey, bir içi bir dışı görünen optik küpler gibi, hem birbirinden ayrı, hem de birbirlerine bağlıydılar. Roth düşünmeye başladı: Uzaklardan gök gürültüleri geliyor, şimşekler çakıyordu, oysa yağmurun başlamasından korkmuyordu. Gecenin bu ağır nemli havası içinde kocaman bir çanın boğuk sesine benzeyen top seslerini uzun bir süre dinledi. Titreyip kollarını kavuşturdu. Eğitim sırasında çavuşları, Japonların savaş hilelerini, nöbetçilere ormanda nasıl hissettirmeden yaklaştıklarını, onları bıçakla nasıl öldürdüklerini anlatmışlardı. Onun sözlerini hatırladı: "Nöbetçi hiç farkında olmaz. Farkına vardığı saniye iş işten geçmiştir zaten."

Roth'un karnına sancılar giriyordu korkudan. Arkasına dönüp baktı. Bunun nasıl bir ölüm olacağını düşünüyor, titriyordu. Korkunç bir şeydi bu. Sinirleri çok gergindi. Dikenli telin ardındaki küçük alanın ötesinden başlayan ormanın içini görmeye çalıştıkça, sinemada sezdirmeden kahramanın arkasına devin yaklaştığını gören çocukların duyduğu heyecanı duyuyor, paniğe kapılıyordu. Yaprakların arasında bir çıtırtı duydu. Siperinde büzüldü, sonra yavaş yavaş siperin üstünü gözlemeye başladı. Ormanın derin gölgeleri ve biçim-

leri içinde insana benzer ya da hiç olmazsa tanıyabileceği bir şey sezmeye çalışıyordu. Ses kesildi, on saniye sonra yeniden başladı. Durmadan kulağını tırmalayan bir sesti bu. Roth siperinde donmuş gibi oturuyor, yüreğinin atışından başka hiçbir şey duymuyordu bütün bedeninde. Kulakları dev bir amplifikatör olmuştu sanki, kulağının işitmediği bütün ses perdelerini, kaymaları, sürtmeleri, dalların kırılmalarını, çalıların çıtırtılarını işitiyordu. Önceleri bu seslerin farkında bile değildi. Makineli tüfeğinin üzerine eğildi, sonra aklına geldi: Minetta tüfeği acaba sonuna kadar kurmuş muydu? Acaba dolu mu bırakmıştı? Durumdan emin olabilmesi için sürgüyü çekip bırakması gerekiyordu. Bu hareketin çıkaracağı ses onu ürküttü. Tüfeği kaldırdı, emniyet mandalını sessizce açmaya çalıştı ama mandal büyük bir çıt sesi çıkardıktan sonra yerine oturdu. Roth sesi işitince irkildi, ormana doğru bakınmaya başladı. Seslerin geldiği yeri kestirmeye çalışıyordu. Ama ses gelmeyen yer yok gibiydi. Ne kadar uzaktaydı? Nereden geliyordu? Hışırtıya benzer bir şey işitti. Tüfeğini o yana çevirdi, bekledi. Sırtından terler boşanıyordu. Çılgınca, gelişigüzel ateş etmek geldi içinden ama bunun tehlikeli olduğunu hatırladı. Belki onlar da beni görmüyorlardır, diye düşündü, ama buna pek inanmadı. Ateş etmemesinin nedeni Çavuş Brown'dan korkmasındandı. "Hedefi görmeden ateş edecek olursanız hemen yerinizi değiştirin, yoksa üstünüze el bombası atarlar," demişti Brown. Roth titredi. Kızmaya başlıyordu. Bir süreden beri Japonlar kendisini gözetliyorlardı herhalde. Ulan neden gelmiyorsunuz, diyordu içinden, üzülerek. Sinirleri o kadar gerilmişti ki herhangi bir saldırıyı sevinçle karşılayabilirdi.

Ormandan gözünü ayırmadan ayağını çukurun kalın çamur tabakasına bastı. Bir eliyle postallarından biraz çamur aldı, bir kil parçası gibi ovalamaya başladı. Farkına varmadan yapıyordu bunu. Kendisini çok sıkmış olacak, gerginlikten boynu ağrımaya başladı. Ona öyle geliyordu ki bulunduğu siper şimdi tabak gibi apaçıktı, korunma düzeni yeterli değildi. Bir erin savunma aracı olarak elinde

yalnızca bir tüfekle, her yanı açık bir siperde nöbet beklemesi olur şey miydi?

Ormanın başladığı yerde bir itişip kakışma oldu; Roth ağzından herhangi bir ses çıkmaması için çenesini sıktı. Sesler, sürünerek ilerleyen birtakım insanlar varmış gibi bir iki metre yaklaşıyor, duruyor, sonra yeniden birtakım kıpırtılarla yaklaşıyordu. Makineli tüfeğin ayaklarının çevresinde bir el bombası arandı, sonra bir tane buldu, nereye atacağını bilmeden elinde tuttu. El bombası çok ağırdı sanki, on metreden ileriye atamayacak kadar güçsüz hissediyordu kendisini. "Bir el bombasının etki alanı otuz metredir," demişlerdi eğitimde ona. Şimdi kendi atacağı el bombasıyla ölmekten korkuyordu. El bombasını makineli tüfeğin altına koydu, geriye çekilip yerleşti.

Az sonra korkusu geçti. Seslerin ne çıkacağını yarım saatten beri beklemiş, bir şey olmayınca güveni yerine gelmeye başlamıştı. Bir türlü anlayamıyordu: Mademki çevrede Japonlar vardı, neden ona elli metre yaklaşmak için iki saat vakit kaybediyorlardı. Bu gerginliğe daha fazla katlanamadığından, yine içinden gelen bir ses, Japonlar böyle bir şey yapmaz dedi ve o da ormanda birtakım hayvanların dolaştığı sonucuna vardı. Arkasına dayandı, gömleği siperin ıslak duvarına yapıştı, Roth kendini salmaya başladı. Sinirleri yavaş yavaş gevşedi, ormandan umulmadık bir ses geldikçe içinde yeniden bir korku uyanıyor, bu korku gelip gelip geriye çekilen sular gibi gittikçe azalıyordu. Bir saat geçtikten sonra uykusu gelmeye başladı. Hiçbir şey düşünmüyor, ormanın havadaki derin sessizliğini dinliyordu. Kulaklarının ve boynunun çevresinde bir sivrisinek dolaşmaya başladı, öldürmek için ısırmasını bekledi. Siperde böcekler olabileceği geldi aklına bu sırada, kıpırdanmaya başladı. Birkaç dakika geçti. Sırtından aşağıya bir karınca iniyordu garanti. Evlendiği zaman taşındığı ilk apartmandaki hamamböceklerini hatırladı. Nasıl da yatıştırmıştı karısını, "Sen korkma Zelda. Ben okudum, biliyorum, hamamböceği kötü bir hayvan değil." Zelda tahtakurusundan da korkuyordu. Kaç kere kendisine "Zelda hamamböcekleri tahtaku-

rularını yer," dediyse de karısı gece yarısı yatakta kalkıp oturuyor, korkuyla "Herman, beni bir şey ısırdı," diyordu.

"Ama söyledim sana, olamaz."

Karısı karanlık odanın içinde öfkeli öfkeli fısıldıyordu, "Rica ederim, bana şu hamamböceklerinin sözünü etme. Hamamböcekleri tahtakurularını yediklerine göre yataklarımıza kadar geliyorlar demek. Öyle değil mi?"

Roth bunları hatırlayınca hem sevindi hem de üzüldü. Umduğunu bulamamıştı hayatta. Kavga, kavga, durmadan kavgayla geçmişti ömrü. Zelda'nın acımasız bir dili vardı; onun okumuşluğuyla, çok para kazanamayışıyla alay edip durmuştu. Yalnız onun suçu değil bu, diye düşünüyordu ama sonra kendisinin de suçu olmadığını anlamıştı. Bunda kimsenin suçu yoktu. Elbetteki insan küçüklüğünde umduğu şeyi bulamazdı. Ellerini pantolonuna sildi uzun uzun. Zelda bir bakıma iyi bir eşti. Şu anda kavgalarını hatırlaması, yüzünü hatırlaması kadar güç oluyordu. Karısını uzun uzun düşündü, kafasında başka bir kadın gibi, diğer kadınlar gibi oluverdi karısı. Gözünün önüne şehvetli bir hayal getirmeye başladı.

Kovboy elbisesi giymiş bir kadın modelin açık saçık resmini çektiğini düşündü. Modelin başında bir kovboy şapkası, göğüslerinde üç santim eninde deri bir saçak vardı. Kalçalarından tabancalı, fişekli deri bir kemer sarkıyordu. Modele poz verdiriyor, model de insanı deli eden bir umursamazlıkla söylediklerini yapıyordu. Kasıkları ağrımaya başladı. Boyuna düşünüyor, sahneyi gözünün önüne getiriyordu.

Bir süre sonra yeniden uykuyla savaştı. İki üç kilometre uzaktan top sesleri geliyordu boyuna. Önce yüksek, sonra boğuk, sonra yeniden yüksek. Bu sesler ona bir güvenlik duygusu veriyordu. Artık ormana pek kulak verdiği yoktu. Gözleri kapanıyordu. İyice uyku bastırdığı sırada esnerken birkaç saniye kapalı kaldı gözleri. Bir iki kere tam uykuya dalacağı sırada ormandan gelen beklenmedik bir sesle uykusu açıldı. Fosforlu saatine baktı, nöbetinin bitmesine

hâlâ bir saat vardı. Canı sıkıldı. Arkasına uzandı iyice, birkaç saniye sonra gözlerini açmaya kesin karar vererek, kapattı ve uyudu.

Aşağı yukarı iki saat sonra uyandığında son hatırladığı şey buydu. Yağmur yağmaya başlamıştı. İnce çisenti içine kadar geçmiş, postallarının içine işlemişti. Korkunç şekilde aksırdı bir daha, sonra uyuyakaldığını anlayınca şaşırdı. Bir Japon gelseydi beni öldürürdü, dedi kendi kendine. Bu düşünce bütün bedenini sarstı, elektrik çarpmış gibi. Siperden çıktı, Brown'ın yattığı yere doğru yürüdü sendeleyerek. Az kaldı görmeyecekti onu, neyseki Brown fısıldadı, "Ulan ne gezip duruyorsun otların içinde öyle?"

Roth utanıyordu. "Bulamadım seni de," diye mırıldandı.

Brown, "Haydi ulan sen de," dedi.

Battaniyelerinin altında gerindi, sonra ayağa kalktı, "Uyuyamadım bir türlü," dedi. "Bir sürü boktan ses... Saat kaç?"

"Üç buçuğu geçiyor."

"Hani beni üçte kaldıracaktın?"

Roth'un ödü patladı bunu işitince. Belli belirsiz, "Düşünürken," dedi, "zamanın nasıl geçtiğinin farkında olmadım."

"Haydi ulan bok!" dedi Brown.

Postallarını bağladı, başka bir söz söylemeden makineli tüfek yuvasına doğru yürümeye başladı.

Roth bir an kıpırdamadan durdu, tüfeğin kayışı omzunu acıtıyordu. Minetta'yla o gece yattıkları yeri aramaya başladı. Minetta battaniyelerini üstüne çekmişti. Roth yavaşça yanına yattı, battaniyeleri kendine çekmek istedi. Evdeyken yorgana sımsıkı sarılmak isterdi, şimdiyse ayaklarının üstüne örttüğü battaniyeler onu rahatsız ediyordu. Her şey sırılsıklamdı sanki. Yağmur, dışarıda kalan bacaklarına yağıyordu. Üşüyordu. Battaniyeler ıslak mıydı, nemli miydi belli değil; ıslak bir küf kokusu vardı, ayak kokusu gibi. Dönüp duruyor, toprakta rahat edecek bir yer arıyordu. Ama sırtının üstüne durmadan bir kök batıyordu sanki. Battaniyeleri yüzünün üstünden çekince yağmur çisentisinden rahatsız oldu.

Hem terliyor, hem titriyordu. Belli ki hastalanıyordu, Brown'ın hesabına yarım saat fazla nöbet beklediğim için onun bana teşekkür etmesi gerek. Neden söylemedim bunu, diye sordu kendi kendine, birdenbire. Onu yanıtlamadığı için canı sıkıldı, üzüldü. Bekleyeyim, sabahleyin veririm yanıtını, diye kararlaştırdı öfkeli öfkeli. Takımın içinde gerçekten sevdiği bir tek kişi bile olmadığı sonucuna vardı. Hepsi de budala, dedi kendi kendine. Yeni gelen birine en ufak bir dostluk gösteren tek kişi yoktu aralarında. Bir yalnızlık ürpertisi geçti içinden. Ayakları buz gibiydi. Ayak parmaklarını oynatmaya çalıştı. Isıtamayacağını anladı. Karısını ve oğlunu düşünmeye çalıştı; hayatta onların arasına dönmekten daha büyük bir mutluluk yokmuş gibi geldi ona. Şimdi karısının gözlerinde yumuşak bir ana bakışı vardı; çocuğu neşeli ve saygılı bakıyordu yüzüne, oğlunun büyüdüğünü, kendisiyle ciddi şeyler konuştuğunu, düşüncelerine önem verdiğini düşünüyordu.

Yağmur şimdi kulağını gıdıklıyordu, battaniyesinin ucunu yeniden başının üstüne çekti. Minetta'nın bedeni sıcaktı ve Minetta ona doğru dönmüş yatıyordu. Yeniden minnacık oğlunu düşündü, koltukları kabardı. Ne sandı beni o eşek, diye düşündü. Ben onlara gösteririm. Gözlerini kapadı, uzun uzun içini çekti, yumuşak, çisentili gecede, büyük umutlar içinde uyudu.

İtoğluit Roth, dedi Brown kendi kendine, nöbette uyuyakaldı, hepimizi öldürtecekti. Hiç kimsenin hakkı yok bunu yapmaya. Ulan sen arkadaşlarını düşünme; bundan daha büyük kötülük yapılır mı?

Hayır efendim, hayır. Bundan daha büyük kötülük yapılmaz, diye yineledi Brown. Ben korku geçirmiş olabilirim, sinirlerim bozuk olabilir ama yine de çavuşluğumu bilir, görevimi yaparım. Kolay mı terfi etmek ya; bir insan görevini yapmalı, sorumluluğu üstüne almalı, o zaman karşılığını görür. Daha başından beri gözüm hep Roth'un üstünde. İyi bir adam değil, tembel beceriksiz. Hiçbir şeyle ilgilendiği yok. Ulan askere alındık diye suratlarından düşen bin

parça olan bu hanım evlatlarının hepsinin Allah belasını versin. Bizim canımız yok mu be, iki yıldır ağzımıza sıçılıyor, daha da ne kadar sıçılacak Allah bilir... Siz karılarınızı, belki bizim karılarımızı da düzerken biz dövüşüyorduk be!

Brown cephane sandığının üzerinde kımıldadı. Ormanı gözetliyor, kısa kalkık burnunun üstünü efkârlı efkârlı ovalıyordu. Ah, ya biz, dedi kendi kendine, ya biz, yağmurun altında, bu pis çukurda, en ufak bir çıtırtıda üç buçuk atarken, karı milleti yan gelmiş keyfine bakıyor.

Kaşarlanmış bir orospuyla evlendiğimi anlamalıydım. Daha ortaokuldayken her önüne gelen pantolonluya sürtünür dururdu. Ah, ah, şimdi aklım başıma geldi ya. Kadınla evlenmek hata, çünkü değiştiremezsin karı milletini. Yıllarca bekleyecek değil ya. Benim elime geçtiği sırada kız olup olmadığını şimdi bile hatırlamıyorum. Artık temiz kız kalmadı zaten. Öyle bir zamandayız ki kızlar ağabeylerine kafa tutuyor, sen kendi işine bak, diyor. Neden? Çünkü niyetleri dalga geçmek. Kocaları yolculuğa çıkmış. Bu zamanda gözünü dört açmalı insan. Çoluklu çocuklu kadınlarla da kaç kere düşüp kalktım. Hepsinin Allah belasını versin.

Brown tüfeğini dizlerinin üzerinden aldı, makinelinin karşısına koydu. Nöbette uyuyan şu itoğluit Roth gibi insanları adam etmek için uğraşırken, Hizmet Birliğini herkesin eşit olarak çalışabileceği bir düzene sokacağım diye didinirken, bir de bizim karı acaba bacaklarını kapalı tutacak kadar namusunu koruyor mu korumuyor mu diye düşün. Aman boş ver; hiçbiri düşünmeye değmez, hiçbiri beş para etmez. Burada, askerlikte imanımız gevriyor, canımız çıkıyor bizim. Ya onlar orada ne yapıyorlar? Düşünmemeli bunu, güveni kalmıyor insanın. Daha güçlü olmalıyım. Ama canına yandığın bir karı olmazsa, düşünecek başka bir şey de kalmazsa, nasıl güçlü olabilirsin? Bütün erkekler aynı şeyi yapmıyor mu?

Evet şimdi ne yapıyordur acaba? Belki de tam bu sırada yatakta bir delikanlıyla söyleşiyordur. Vurulduğum zaman hükümetin

vereceği on bin dolar sigorta parasıyla ne yapacaklarını hesaplıyorlardır. Ama hava alırlar. Ulan şu dinine yandığım savaşından bir sağ salim çıkayım, o zaman karıyı kovacağım başımdan, bol bol da para kazanacağım. Savaştan sonra para kazanmak için kimbilir ne fırsatlar çıkacak. Ama çok çalışmaktan, üstüne sorumluluk almaktan yılmayacaksın; bak işte ben yılmam. Herkes söylüyor, çok iyi bir astsubaymışım ben. Belki Martinez kadar iyi keşifçi değilim, belki Croft kadar soğukkanlı değilim ama namuslu adamım ve görevime bağlıyım. Red gibi değilim işte, çalışacağıma onun gibi maskaralık yapmıyorum, ya da kavga çıkarmayı düşünmüyorum. Neden? Çünkü askerlikte başarı gösterirsen her yerde başarı gösterirsin. Bir şey yapmak istiyorsan her şeyden önce o işi doğru dürüst yapacaksın, ben buna inanıyorum arkadaş.

Bataryanın biri ateş etti birkaç dakika. Brown top seslerini dikkatle dinledi. Bizimkilerin anası ağlıyordur şimdi, dedi kendi kendine, kolay mı ya Japonlar saldırıyor, bizim Keşif Birliği de tam curcunanın ortasında garanti. Kimseye bir şey olmasa bu gece. Karanlığın içine doğru baktı. Gerçekten şanslıymışım ki geride kaldım, dedi kendi kendine, iyi ki Martinez'in yerine geçmedim. Berbat bir gece olacak gerçekten. Hiç burnumu sokmak istemem doğrusu. Ben sıramı savdım arkadaş. Makineli tüfek arkamdan vızır vızır ateş ederken tarlayı koşa koşa geçtim, Japonlar uçaksavar toplarını üzerimize çevirdikleri sırada denizde yüzdüm, yetmez mi. İyi ki çavuş olmuşum, ama bazen de bir er olmayı istemiyor değilim, o zaman durmadan dalga geçerdim; Roth gibi. Ben kendi dümenime bakmalıyım. Neden? Çünkü benim kimsem yok, arkam yok. Çok çektim bu savaşta ben, şimdi vurulmamaya bakmalıyım.

Ağzının kenarındaki tropikal yaralardan birini elledi. Allah vere de bu gece çocuklardan biri vurulmasa, dedi kendi kendine.

Kamyon konvoyu çamurların içinde güçlükle ilerliyordu. Keşif mangası karargâh alanından çıkalı bir saat olmuştu ama onlara

daha uzun zaman geçmiş gibi geliyordu. Kamyonun içinde yirmi beş er sıkış sıkış oturmuştu, kamyonda yalnızca on iki kişilik yer olduğu için erlerin yarısı karmakarışık tüfeklerin, çantaların, kolların ve bacakların üstüne yerleşmişti. Karanlıkta herkes terliyordu. Olağanüstü bir yoğunluk vardı gecede; her iki yandaki ormandan durmadan nem sızıyordu.

Kimsenin söyleyecek sözü yoktu. Ortalığa kulak verdikleri zaman kolbaşının bir yokuşu tırmanmaya uğraştığını duyuyorlardı. Arkalarındaki kamyon arada sırada yaklaşıyor, sisin içinde iki küçük kandil gibi yanan farlarını görebiliyorlardı. Ormana sis basmıştı, erler karanlıkta dünyadan uzaklaşmış sanıyorlardı kendilerini.

Wyman teçhizatının üstüne oturmuştu. Gözlerini kapatıp da kamyonun sarsıntısına bırakınca kendini metroda gidiyormuş gibi hissediyordu. Croft'un gelip, cepheye gitmek üzere teçhizatlarını hemen toplamalarını emrettiği zamanki siniri ve heyecanı yatışmıştı biraz. Wyman tek tek düşüncelerin ve anıların, edilgen bir biçimde gözünün önünden geçmesiyle sıkıntı içinde kalmıştı, bocalıyordu. New York'tan Pittsburg'a kadar annesiyle birlikte yaptığı otobüs yolculuğunu düşünüyordu. Babasının ölümünden sonraydı, annesi para bulmak için akrabalarını görmeye gidiyordu. Ama yolculuktan sonuç alamamış, geceleyin yine otobüsle dönerlerken annesiyle ne yapacaklarını konuşmuşlar, onun işe girmesine karar vermişlerdi. Bunları hep garip bir şaşkınlık içinde hatırlıyordu. O zaman hayatının en önemli gecesiymiş gibi gelmişti ona. Oysa şimdi başka bir yolculuğa çıkıyordu, çok daha önemli bir yolculuktu ve ne olacağı konusunda en ufak bir düşüncesi de yoktu. Bir an kendini olgunlaşmış buldu; daha birkaç yıl önceki olaylar şimdi artık önemsiz şeylerdi. Çarpışmanın nasıl bir şey olabileceğini gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. Bunu kestirmenin olanaksız olduğuna karar verdi. Savaşın zor bir şey olduğunu düşünmüştü her zaman, durmadan günlerce yol yürünecekti. Oysa şimdi, bir haftadır birliğine katılmış olduğu halde hiçbir şey olmamıştı: Her şey rahat, her şey laçkaydı.

Yavaşça sordu, "Bu gece çok şey görecek miyiz, Red. Ne dersin?"

Red homurdandı, "General'e sor."

Wyman'ı sevmişti Red ama ondan uzak durmaya çalışıyordu. Bunun nedeni Wyman'ın kendisine Hennessey'yi hatırlatmasıydı. O gece başlarına gelecek olaylara karşı içinde büyük bir tiksinti duyuyordu Red. Birçok çarpışmaya girip çıkmıştı. Çeşit çeşit felaketler, facialar, ölüler görmüştü. Onun için, artık ölmeyeceği hayaline kapılmıyordu. Öldürülebilirdi, uzun süredir kabul ettiği bir şeydi bu; bu bilginin çevresine kalın bir set çektiği için birkaç dakikadan ilerisini düşünmüyordu artık. Yine de son zamanlarda içinde yeniden rahatsızlık verici bir duygu belirmiş ama bu duyguyu hiçbir zaman sözlere dökmemişti. Oysa içini kemiren bir duyguydu bu. Hennessey'nin ölümüne kadar Red bütün tanıdıklarının ölümlerini müthiş, yıkıcı ve anlamsız bir şey sayardı. Ölenler artık ortalıkta görünmeyen birtakım insanlardı yalnızca; hastaneye gidip de bir daha geri dönmeyen eski arkadaşlar ya da başka birliğe verilen erler gibiydiler. Tanıdık birinin vurulduğu ya da ağır yaralandığı öğrenildiğinde duyulan heyecana benziyordu. Bu bakımdan ölüm, tanıdığı bir kimsenin başına gelen bir şeydi yalnızca ve Red ölüm haberlerini her zaman böyle karşılardı. Ama Hennessey'nin ölümü, içinde gizli bir korku yaratmıştı. Hennessey'nin söylediği sözleri hatırladıkça çok garip, çok açık bir duyguyla içi doluyor, kendisini dipsiz bir korkunun eşiğinde buluyordu.

Eskiden, geleceği ve bir çatışmanın kötü olabileceğini düşündüğü zaman acılardan ve felaketlerden tiksinir, ölümleri soğukkanlılıkla kabul ederdi. Ama şimdi ölüm düşüncesi taptazeydi ve korkutucu olmuştu yeniden.

Wyman'a, "Sana bir şey söyleyeyim mi?" dedi.

"Söyle."

"Elinden hiçbir şey gelmez. Onun için hiç düşünme, kes sesini, otur."

Wyman bozuldu, sesini kesti. Red onun bu haline üzüldü, cebinden bir parça çikolata çıkardı. Çikolatanın üstünde ceplerindeki tütün kırıntıları vardı ve çikolata biraz yumuşamıştı.

"Çikolata ister misin?"

"İsterim. Sağol."

Gece bütün ağırlığıyla bastırmıştı. Arada sırada taşlara çarptıkları zaman kamyondakilerden mırıltı ve küfürlerden başka bir ses çıkmıyordu. Her araç, her kamyon aynı gürültüleri çıkarıyor, çukurlardan geçerken gıcırdıyor, inliyor, lastikler ıslak toprakta vınlıyordu. Ama genel olarak kamyon konvoyunun çıkardığı ses, bir gemiye durmadan çarpan hafif dalgaların çıkardığı anlaşılmaz birtakım yankıların ve titreşimlerin karışımıydı. Melankolik bir ses. Ve karanlıkta erler kamyon döşemesine bırakmışlardı kendilerini; rahatsızdılar, sırtları arkasındaki arkadaşlarının dizlerine dayalı, tüfekleri gelişigüzel oraya buraya çevrili ya da dizlerinin üzerlerine şöylece bırakılmış. Croft miğferleri takmalarını söylemişti. Red alışmadığı bir ağırlığın altında terleyip duruyordu.

"Kafamıza kum torbaları koysak daha iyi," dedi.

Wyman yüz bulmuştu. Sordu, "İşler kötü gibi. Ne dersin?"

Red içini çekti ama öfkesini belli etmedi. "Merak etme evladım. Sen kıçını sıkı tut yalnız, gerisi kendiliğinden gelir."

Wyman yavaşça güldü. Red'i sevmişti, onun yanından ayrılmamaya karar verdi. Kamyonlar durdu, kamyonların içindekiler kıpırdadılar, tutulmuş bacaklarını gererken homurdanıyorlardı. Ses çıkarmadan başları göğüslerine düşüyor, gecenin ağır havasında ıslak elbiseleri bir türlü kurumak bilmiyordu. Hafif bir rüzgâr var gibiydi, yorgunlardı, uyumak istiyorlardı.

Goldstein sinirinden yerinde kıpırdanmaya başlamıştı; kamyonlar beş dakika durunca Croft'a dönüp sordu, "Çavuşum, inip neden durduğumuza bakabilir miyim?"

Croft homurdandı, "Otur oturduğun yerde Goldstein. Kimse yerinden kıpırdamayacak, tüymek yok."

Goldstein kıpkırmızı kesildiğini hissetti, "Ben böyle bir şey söylemedim," dedi. "Çevrede Japonların bulunabileceği bir yerde oturmanın bizim için tehlikeli olabileceğini düşündüm yalnızca. Kamyonların neden durduğunu öğrensek fena mı olurdu?"

Croft esnedi, sonra soğuk, tekdüze bir sesle Goldstein'ı haşladı. "Bana bak, sen şimdi başına gelecekleri düşün, yeter. O kadar meraklanma. Otur ve bekle, ötesini ben düşünürüm."

Kamyondakilerin bir kısmı gülmemek için kendilerini zor tuttular. Goldstein üzgündü. Croft'u sevmiyordu, takıma katıldığından beri Croft'un kendisine söylediği alaylı sözler aklına gelmeye başladı.

Kamyonlar yeniden yola koyuldu, düşük viteste birkaç yüz metre zorlukla gidebildiler, sonra durdular. Gallagher küfrü bastı.

Wilson yavaşça, "Ne oluyorsun be. Acelen ne?" diye sordu.

"Gideceğimiz yere bir an önce varsak artık."

Birkaç dakika hiç seslerini çıkarmadılar, sonra kamyonlar yeniden yola koyuldu. Bir bataryanın yanından geçtiler, batarya ateş ediyordu. Birkaç kilometre ilerideki başka bir batarya da harekete geçmişti. Tepelerinden mermiler uçuyordu, belki de bir iki kilometre yukarıdan. Erler ses çıkarmadan dinliyorlardı. Uzaklarda bir makineli ateş etmeye başlamıştı; sesi onlara kadar geliyordu ve kesik vuruşlar halindeydi, derin ve boş, halı silken birinin vuruşları gibi. Martinez miğferini çıkardı, çenesini ovaladı, sanki kafasına çekiçle vuruluyordu. Bir Japon topu keskin ve dokunaklı bir çığlıkla bu ateşe karşılık verdi. Ufka yakın bir yerden alev yükseldi, birbirlerini görecek kadar aydınlandı ortalık. Yüzleri önce beyaz sonra mavi oldu, karanlık ve dumanlı bir odanın köşelerinden birbirlerine bakıyorlardı.

İçlerinden biri, "Yaklaşıyoruz," dedi.

Alev söndükten sonra ufukta soluk bir sis tabakası kaldığını gördüler.

Toglio, "Bir yer yanıyor," dedi.

Wyman, "Büyük bir çatışma oluyor herhalde," dedi Red'e.

"Yok be, dur bakalım, daha birbirlerini yokluyorlar," dedi Red. "Bu gece bir başlarsa sen o zaman gör curcunayı."

Makineli tüfekler tık tık etti ve sonra durdu. Birtakım yerlere havan mermileri düşüyor, basık, boğuk sesler çıkarıyordu. Başka bir makineli, daha ileride, yeniden başlamıştı ateşe. Sonra yine bir sessizlik çöktü, kamyonlar karanlık ve çamurlu yolda ilerlemeye devam ettiler.

Birkaç dakika sonra yeniden durdular. Kamyonun arkasında oturanlardan biri sigara yakmak istedi.

Croft hemen fırladı, "Söndür ulan o boku!"

Asker başka bir takımdandı. Croft'a küfrü bastı, "Sen kim oluyorsun be? Bekle, bekle, bıktım artık."

Croft bir daha, "Söndür ulan o boku diyorum sana!" dedi.

Asker biraz durdu, sonra sigarasını söndürdü. Croft yerinde duramıyordu, sinirliydi, korkmuyordu ama sabırsızlanıyor, içi içine sığmıyordu.

Bir sigara yaksın mı yakmasın mı diye düşünüyordu Red. Kumsaldaki kavgadan beri Croft'la pek konuşmamıştı, kafa tutmak istiyordu ona. Aslında kafa tutamayacağını da biliyordu ya, ama bunun gerçek nedeni bu sırada sigara içmenin kötü bir şey olması mıydı, yoksa Croft'tan korkuyor muydu? Buna karar vermeye çalışıyordu. Boş ver, dedi Red kendi kendine, zamanı gelince ben o deyyusa gösteririm ama dibine kadar haklı olmalıyım.

Yeniden ilerlemeye başladılar. Birkaç dakika sonra yolda birkaç hafif ses duydular, kamyonları döndü, çamurlu, dar, toprak bir yola saptı. Kamyonun üstünü bir ağacın alçak ve sık dalları süpürüyordu.

İçlerinden biri bağırdı, "Dikkat!"

Eğildiler. Gömleğinden yapraklar çıkarıp attı Red, parmağına bir diken battı. Akan kanı pantolonunun arkasına sildi, kamyona ilk bindiği sırada bir yana fırlattığı sırt çantasını aramaya başladı. Bacakları kaskatı kesilmişti, dizlerini bükmeye çalıştı.

"Emir verilmeden inmek yok," dedi Croft.

Kamyonlar durdu, korkunç bir sessizlik vardı ortalıkta. Karanlıkta dolaşan birkaç kişinin konuştuklarını işitiyorlardı yalnızca. Onlar da oturmuşlar aralarında fısır fısır konuşuyorlardı.

Bir subay kamyonun arka kapağına vurdu, "Haydi bakalım inin. Ayrılmayın birbirinizden."

Kamyondan atlamaya başladılar, hareketleri ağır ve kararsızdı. Karanlıkta nasıl bir yere düşeceklerini bilmeden bir buçuk metrelik yükseklikten atlıyorlardı.

"Haydi bakalım. Hiç ses çıkarmayın."

Hepsi atladıktan sonra ayakta beklemeye başladılar. Kamyonlar bir sefer daha yapmak üzere geri dönüyorlardı.

Subay sordu, "Subay var mı burada?"

Erlerden birkaçı kıs kıs güldü.

Subay, "Peki. Susun," dedi. "Takım çavuşları bir adım öne çıksın."

Croft'la birlikte İstihkâm Takımından başka bir çavuş öne çıktı.

Astsubay, "Erlerin çoğu başka bir kamyonda," dedi.

Subay erlerini toplamasını söyledi ona.

Croft subayla bir dakika konuştu alçak sesle, sonra kendi takımını çevresinde topladı, "Bekleyeceğiz," dedi. "Şu ağacın çevresinde toplanalım."

Ağacı zar zor seçebiliyorlardı. Yavaş yavaş yürümeye başladılar.

Ridges sordu, "Neredeyiz şimdi?"

Croft, "İkinci Tabur karargâhındayız," dedi. "Bu yolda bu kadar çalıştın da nereye gittiğini bilmiyorsun hâlâ."

"Kendi işimle uğraştım ben, o kadar. Çevreye bakıp da vakit kaybetmek istemedim," dedi Ridges.

Sinirli sinirli güldü, ses çıkarmamasını söyledi Croft. Ağacın çevresinde oturdular, ses çıkarmadan beklediler. Beş yüz metre kadar ileride bir batarya ateş etti, bulundukları yeri birden aydınlattı.

Wilson, "Topların bu kadar yakında ne işi var?" diye sordu.

İçlerinden biri, "Topçu Bölüğü var orada," dedi.

Wilson içini çekti, "Burada oturup kıçımızı ıslatmaktan başka bir iş yaptığımız yok."

Goldstein ciddi bir tavırla, "Bana öyle geliyor ki," dedi, "iyi yönetemiyorlar bu işi."

Tartışmak isteyen bir hava vardı sesinde.

Croft sordu, "Sen yine kaşınıyorsun galiba?"

Yahudi düşmanı, ne olacak, dedi Goldstein içinden. Sonra da, "Kendi görüşümü belirtiyorum, o kadar," diye yanıtladı.

Croft yere tükürdü, "Ne görüşü be. Profesörler gibi konuşma."

Gallagher sessizce güldü ve alay etti, "Nutuk mu çekeceksin Goldstein?"

Goldstein hafif bir sesle, "Sus, askerliği sen de benim kadar sevmiyorsun ya," dedi.

Gallagher sustu, sonra dudak büktü, "Haydi canım sen de," dedi. "Nedir yani, *gefüllte*[3] balığı mı istiyor canın?" Durdu, sonra söylediği söz çok hoşuna gitmiş gibi, konuşmasını sürdürdü, "Yok, gerçekten Goldstein'ın canı balık istiyor, ama pantolon balığından."

Bir makineli tüfek ateşe başladı; gece olduğu için çok yakından geldi sesi.

Goldstein, "Sizin konuşma biçiminizi hiç beğenmiyorum," dedi.

"Ne halin varsa gör," Gallagher. Bu sözü söylediğine pişman oldu, unutmak için sert bir biçimde sözünü bitirdi, "Sat ulan anasını..."

Goldstein, "Benimle böyle konuşamazsın," dedi.

Sesi titriyordu. Altüst olmuştu kafası, kavga etmek istemiyordu, ama içinde büyük bir sıkıntı vardı, ne olacak, *Goyim*'ler[4] yumruktan, dövüşmekten başka bir şey bilmezler, diye düşündü.

Red araya girdi. Heyecan gösterileri onu her zaman rahatsız ederdi.

---

3 Balık, galeta, yumurta ve meyaneyle yapılan bir çeşit Yahudi yemeği.

4 (İbr.) Goy, Goyim: İbranice "Ulus" anlamına gelen ancak daha çok Yahudi olmayan kişileri tanımlamakta kullanılan sözcük.

"Yapmayın, rahat durun," diye mırıldandı. "Bir iki dakika sonra bol bol dövüşeceksiniz." Homurdanarak ekledi, "Ordu adına dövüşeceksiniz! Bana kalırsa, Washington'ı ata bindirdiklerinden beri burnumuz boktan çıkmıyor."

Toglio sözünü kesti, "Doğru değil yaptığın, Red. George Washington'dan böyle söz edemezsin."

Red dizine vurdu, "Tamam Toglio tamam! Sen bayrağını seviyorsun."

Toglio, eskiden okuduğu bir öyküyü hatırladı: *Vatansız Adam*'dı öykünün adı. Red'in de bunlardan biri olduğuna karar verdi. Büyük bir ciddiyetle, "Her şeyle alay edilmez," dedi.

"Sana bir şey söyleyeyim mi?"

Toglio bu sözün arkasından bir alay geleceğini biliyordu. Bildiği halde, "Söyle," dedi.

"Ordu hakkında yanlış bilinen tek bir gerçek varsa o da şudur: Şimdiye kadar hiçbir savaşı kaybetmemiştir bizim ordumuz."

Toglio şaşırdı, "Yani bu savaşı da mı kaybetmeyeceğiz demek istiyorsun?"

Red uzaklara sürüklendiğini anladı. "Elin Japonlarıyla ne alıp veremediğim var? İçine sıçtığımın ormanı Japonların elinden alınacakmış, bana ne? Cummings bir yıldız daha takacakmış, bana ne?"

"General Cummings iyi adamdır," dedi Martinez.

"Dünyanın hiçbir yerinde iyi subay yoktur," dedi Red. "Yalnız bir sürü aristokrat vardır, daha doğrusu onlar öyle sanırlar kendilerini. General Cummings'in benden ne farkı var. Bokunda boncuk bulmadılar ya."

Sesleri fısıltının üstünde çıkıyordu.

Croft, "Susalım," dedi.

Konuşmak sıkıyordu onu. Hiçbir işe yaramayanlar böyle konuşup giderler işte.

Goldstein titriyordu hâlâ. Çok utanmış, gözlerinde birkaç damla gözyaşı birikmişti. Red'in söze karışmasıyla ilgilenmişti, çünkü

Gallagher'ın sözleri sinirlerini o kadar bozmuştu ki başka bir şeyle ilgilenme gereği duymuştu. Ağzını açarsa öfkeyle ağlamaya başlayacağını kesin olarak biliyordu, onun için sesini çıkarmıyor, sinirlerini yatıştırmaya çalışıyordu.

Bir asker onlara doğru gelmekteydi.

"Keşiften misiniz?" diye sordu.

"Evet," dedi Croft.

"Peki öyleyse, arkamdan gelin."

Çantalarını topladılar, karanlıkta yürümeye başladılar. Bir insanın önünden gideni görmesi zordu.

Kırk ya da elli metre kadar gittikten sonra yol gösteren asker durdu, "Burada bekleyin," dedi.

Red küfrü bastı. Topçu Bölüğü yeniden ateşe başladı, top sesleri çok yüksek çıkıyordu.

Wilson çantasını yere bırakarak mırıldandı, "Bir iki dakika sonra kıyameti koparacak namussuzlar." İçini çekti, ıslak toprağa oturdu. "Ne diye gece yarısı bütün takımı yürütüp duruyorlar. Donuyor muyum, yanıyor muyum şaşırdım."

Ağır, ıslak bir sis çökmüştü; bazen ıslak elbiselerinin içinde titriyorlar, bazen de havasız gecede sıcaktan boğulacak gibi oluyorlardı. Bir iki kilometre uzağa bir Japon topçusu yerleşiyor ve onlar bunu ses çıkarmadan dinliyorlardı.

Takımın biri sıraya girerken erlerin tüfekleri miğferlerine ve çantalarının tokalarına çarptı. Az uzakta bir alev yükseldi, erler bir ışıldak önünden geçen karaltılar gibi göründü. Tüfeklerini çeşitli biçimlerde asmışlardı. Sırt çantalarıyla kamburlara benziyorlardı. Yürüyüşlerinden karmakarışık birtakım sesler çıkmaktaydı. Bu sesler de denizin hışırtısını andırıyordu. Alev söndü sonra, erler yürüdüler. Uzaklaştıkları sırada, artlarında kalan tek belirti silahlarından çıkan madeni seslerdi. Uzaklarda bir yerde bir çarpışma başlamıştı. Japonlar tüfekleriyle ateş ediyorlardı.

Red Wyman'a döndü, "Bak, dinle," dedi. "Tik-bum, tik-bum. Sakın şaşırma."

Birkaç Amerikan tüfeği karşılık verdi; öteki tüfeklerden daha güçlü çıkıyordu sesleri, bir masanın üzerine deri bir kemerle vurulduğu zaman çıkan bir ses gibi.

Wyman sinirli sinirli kıpırdadı. "Japonlar ne kadar uzakta dersin?" diye sordu Croft'a.

"Ne bileyim be. Biraz sonra görürsün."

Red, "Yok be sen de," dedi. "Bütün gece oturup duracağız burada, görürsün."

Croft yere tükürdü. "Senin için hava hoş. Öyle değil mi Valsen?"

"Tabii oğlum, ben kahraman değilim."

Birtakım askerler gelip geçti karanlıkta ve ordugâha birkaç kamyon girdi. Wyman yere uzanmıştı. Savaşa girdiği ilk geceyi uyumakla geçirdiği için biraz kederliydi. Zaten ıslak olan gömleğinin içine kadar işlemişti yağmur. Titreyerek kalktı, çok boğucu bir hava vardı. Bir sigara yakmak istedi canı.

Yarım saat daha bekledikten sonra hareket emri geldi. Croft ayağa kalktı, kılavuzun arkasına düştü, onun arkasından da ötekiler geliyordu. Kılavuz onları bir fundalığa götürdü. Fundalıkta altı tanksavar topunun çevresinde toplanmış bir takım asker vardı. Yüz seksen santim uzunluğunda ince namlulu 37'lik küçük toplardı bunlar. Bir er düz arazide rahatlıkla çekebilirdi bu topları.

Croft, "Birinci Tabura kadar tanksavarla birlikte gideceğiz," dedi. "Topların ikisini biz çekeceğiz."

Erleri çevresine topladı.

"Gideceğimiz yolun ne kadar çamurlu olduğunu bilmiyorum. Ama kestirmek zor değil. Yürüyüş kolunun ortasında bulunacağız; sizi üç kişilik ekiplere ayıracağım, ekiplerden her biri kendi sırası gelince dinlenecek. Ben Wilson'la Gallagher'ı alıyorum. Martinez de Valsen'la Ridges'ı alsın. Toglio sana kim kaldı? Goldstein'la Wyman. Haydi bakalım, topların başına," diye bitirdi sözünü, soğuk soğuk.

Subaya gitti, birkaç saniye konuştu. Döndüğünde, "İlk molayı Toglio'nun ekibi verecek," dedi. Toplardan birinin arkasına geçti, omuz verdi. "Vay namussuz, amma da ağır be."

Wilson'la Gallagher da Croft'la birlikte topu çekmeye başladılar. Her topun başına birkaç er vermiş olan öteki takım da harekete geçmişti. Topları karargâh alanından çıkardılar. Dikenli tel aralıklarının birinden geçtiler. Aralıkta bir makineli tüfek yuvalanmıştı.

Makinelinin başındaki er bağırdı, "İyi yolculuklar arkadaşlar."

"S...tir ulan," dedi Gallagher.

Top daha şimdiden ağırlaşmaya başlamıştı.

Yürüyüş kolunda elli er vardı ve ormanın içindeki dar patikada çok yavaş ilerleniyordu. Otuz metre kadar gittikten sonra, artık kimse önündekini göremez olmuştu. Patikanın iki yanındaki dallar başlarının üzerinde birleşmişlerdi. Sonsuz bir tünelin içinden geçiyor gibiydiler. Ayakları batıp çıkıyordu çamurlara. Birkaç metre ilerledikten sonra postallarında parça parça çamur birikmişti. Topları çekenler bir metre ilerleyebilmek için hamle ediyor, sonra duruyor, sonra yeniden bir hamle yapıp yeniden duruyorlardı. Her on metrede bir toplardan biri çamura saplanıyor, ayrıca gönderilen üç er topu güçleri tükeninceye kadar çekiyordu. Topu saplandığı yerden çıkarıp üç metre ileriye götürünce güçleri kalmıyordu. Bundan sonra, yeni bir çukura düşünceye kadar topu birkaç metre daha kaldırıp çekiyorlardı. Bütün yürüyüş kolu patikada bin türlü eziyetle, sendeleyerek, çarparak, düşe kalka, çok yavaş yol alabiliyordu. Karanlıkta birbirlerine çarpıp ayrılıyorlardı; topu çekenlerden biri bazen önündeki topun namlusuna biniyordu, ancak geride kalanlar o kadar çok oluyordu ki yürüyüş kolu sonunda birçok parçaya ayrılmış, ama her parçası da ayrı ayrı oynayan bir solucana benziyordu. Geride kalanların durumları büsbütün berbattı. Önlerinden giden toplar ve insanlar patikayı hemen hemen bir bataklık haline getiriyorlardı; kimi yerlerde balçığın en kötü yerini geçmek için iki ekip bir araya geliyor, topu havaya kaldırmak zorunda kalıyorlardı.

Yol bir metre genişliğinde ya var ya yoktu. Erlerin ayakları dev köklere çarpıyor, dallar dikenler yüzlerini ve ellerini durmadan çizip kanatıyordu. Koyu karanlık içinde patikanın nasıl bir dönemeç yapacağını kestirmeleri olanaksızdı. Bir yokuştan inerlerken topu biraz bırakır bırakmaz yokuşun dibinde kendilerini patikanın dışında buluyorlardı. O zaman sarmaşıklardan korunmak için gözlerini kapatarak el yordamıyla fundaların içinde yürümek, topu yeniden yola sokmak için acı ve sert bir çalışma yapmak zorunda kalıyorlardı.

Japonlar ormanda pekâlâ pusu kurmuş olabilirlerdi ama topu ses çıkarmadan çekmek de olanaksızdı: Toplar gıcırdıyor, takırdıyor tukurduyor, lastikleri çamura battığı zaman fışırdıyor, erler bitkin bitkin küfrediyorlar, uzun bir çekişmenin sonunda soluyan güreşçiler gibi sesler çıkarıyorlardı. Emirler boğuk yankılar yapıyor; küfürler, solumalar, büyük çabalar harcayan insanların terledikleri ve sinirlendikleri zaman çıkardıkları sesler arasında kaybolup gidiyordu. Bir saat geçmişti, patikada çekmek zorunda oldukları ince bir toptan başka şey yoktu dünyada onlar için. Ter elbiselerine işlemiş, gözlerini doldurmuş, kör etmişti hepsini. Tökezliyorlar, çarpışıyorlar, küfrediyorlar, küçük toplarını hep birlikte ancak birkaç metre ilerletebiliyorlardı. Artık ne yaptıklarını bilmez olmuşlardı.

Bir ekibin yerine başka bir ekip geçtiğinde, topu çekmiş olan üç er yeniden kuvvet toplamak için topların yanında bir süre sendeleyerek yürüyor, biraz dinlenmek istese hemen kolun arkasına düşüveriyorlardı. Yürüyüş kolu arkada kalanların yetişmeleri için her on dakikada bir duruyordu. Mola sırasında erler, çamura gömüleceklerini düşünmeden, yolun ortasına sırtüstü bırakıveriyorlardı kendilerini. Sanki saatlerden beri koşuyorlar; eskisi gibi soluk alamıyorlardı artık ve mideleri açlıktan bulanıyordu sanki. Erlerden bazıları teçhizatını atmaya başlamıştı; birbiri arkasından miğferlerini bir yana fırlatıyorlar ya da yere düşürüyorlardı. Ormanın büyük kubbesi altındaki hava dayanılmayacak kadar sıcaktı; gecenin sıcağı gündüzün sıcağını aratmıyordu; eğer benzetmek gerekirse, bu yolda

yürümek kadife elbiselerle dolu sonsuz bir gardropta yürümek gibi bir şeydi.

Yürüyüş kolu durduğu bir sırada başta giden subay geriye geldi ve Croft'u bulmaya çalıştı.

"Çavuş Croft nerede?" diye bağırdı.

Bu sözü her er arkaya doğru söyledi; sonunda Croft'a ulaştı.

"Buradayım efendim."

Her ikisi de çamurun içinde bata çıka yürüyordu.

Subay sordu, "Erlerin nasıl?"

"İyi."

Yolun kenarına oturdular.

Subay soluk soluğa, "Burayı geçmeye çalışmak yanlış bir hareket," dedi.

Croft ince, sırım gibi bedeniyle bu yolculuğa iyi dayanmıştı ama konuşurken sesi alçalıp yükseliyor, kısa cümlelerle çabuk çabuk konuşmak zorunda kalıyordu, "Daha ne kadar var?" diye sordu.

"Bir... bir buçuk kilometre daha. Yolun yarısına gelmedik sanıyorum. Bu işe hiç girişmemeliydik."

"Toplara çok mu ihtiyaçları var?"

Subay bir an durdu. Normal konuşmaya çalışıyordu. "Sanırım... tank silahları yok ellerinde... cephede. İki saat önce bir tank saldırısını püskürttük... Üçüncü Taburda. Birinci Tabura 37'lik tanksavar topları gönderilmesi için emir aldık. Oraya karşı bir saldırıya geçileceğini sanıyorlar."

"Yolu geçeceğiz," dedi Croft.

Kendisiyle konuşma ihtiyacı duyduğu için subayı hor görüyordu Croft. Herkes kendisine verilen görevi yapacaktı.

"Tabii, ister istemez... Bence de öyle."

Subay ayağa kalkıp bir an ağaçlardan birine dayandı.

"Toplardan biri saplanırsa bana haber ver. Bir dere geçeceğiz... İleride. Kötü bir yer sanıyorum."

El yordamıyla ileriye doğru yürümeye başladı. Croft da döndü, çektiği topu bulmaya çalıştı. O sırada yürüyüş kolunun uzunluğu iki yüz metreden fazlaydı. Yeniden yola koyuldular, çabalamaya başladılar. İkide bir yükselen alev, üstlerine soluk, hafif mavi bir ışık saçıyor, sık orman yapraklarının arasında kayboluyordu. Bu kısa süre içinde topların başlarındaki gayretleri ilkçağlardaki kabartmaların biçimini ve güzelliğini alıyordu. Elbiseleri iki kat kararmıştı, hem sudan hem de yolun koyu renk balçığından. Şekilden şekle giren yüzleri ışık vurduğunda hemen ortaya çıkıveriyordu. Toplar bile arka ayakları üzerinde duran böceklerin ince, eklemli güzelliğini kazanıyordu. Sonra karanlık sarıyordu çevrelerini yeniden, topları çekip duruyorlardı körü körüne, görmeden; yüklerini yuvalarına çekip götürmeye çalışan bir karınca sürüsüydüler sanki.

Her şeye öfke duyulan bir noktaya gelinmişti, herkes her şeye kızıyordu. Bakıyorsunuz erlerden birinin ayağı kayıp çamura düşüyor, soluk soluğa orada yatıp kalıyor, bir daha ayağa kalkmak istemiyordu. Kolun bu kısmı duruyor, arkadaşlarının yeniden kendilerine katılmasını uyuşuk uyuşuk bekliyordu. Hâlâ soluk alıyorlarsa, kesinlikle küfür de ediyorlardı.

"Dinini s...eyim şu namussuz çamurun."

Başka biri bağırıyordu, "Kalk!"

"Şimdi sıçtırırsın topuna da tüfeğine de."

"Bırak be. Rahatım. Oh, gel keyfim gel. Bırak beni."

"Haydi ulan kalk!"

Ve zar zor birkaç metre daha ilerledikten sonra yine durdular. Karanlıkta ne uzaklığın ne de zamanın önemi vardı artık. Bedenlerinde ısı diye bir şey kalmamıştı; nemli gecenin içinde üşüyor, titriyorlardı; çevrelerinde her şey sırılsıklam, her şey hamur gibi, vıcık vıcık; kokuyorlar ama hayvan kokusu değil artık üzerlerinden çıkan koku; elbiseleri ormanın pis balçık çamuruyla sıvanmış ve bir yerden çürümüş yaprak kokusuyla pislik kokusu arasında, berbat, mide bulandırıcı bir koku geliyor burunlarına. Tek bildikleri şey yürüyüşü

sürdürmekten başka bir çare olmadığı; zaman akıllarına gelince her saniyenin bir mide bulantısı demek olduğunu biliyorlar.

Nasıl olup da ölmediğine şaşıyordu Wyman. Sarsıntılarla karışık, cayır cayır yanan uzun ve derin soluklar alıyordu; çantasının kayışları derisine sürtünüp duruyor, canını acıtıyor, ayaklarından ateşler çıkıyordu. Ağzını açıp bir tek söz söyleme olanağı yoktu. Boğazı, göğsü, ağzı sanki yün bir keçeyle kaplanmıştı. Elbiselerinden ağır, leş gibi bir koku çıktığının farkında değildi artık. Taa içinde bir yer, gövdesinin bu kadar yorgunluğa nasıl dayandığına şaşıyordu. Normal zamanlarda zora gelmedikçe çalışmayan gevşek bir gençti. Çok çalışmaktan, kaslarını germekten, nefes nefese kalmaktan, yorulmaktan her zaman olabildiğince kaçınırdı. Bir zamanlar belirsiz bir istek vardı içinde, kahraman olma isteği; kahramanlığın büyük bir karşılığı olacağını, bunun da hayatını kolaylaştıracağını, annesiyle kendisinin yaşamlarındaki sorunları çözeceğini sanmıştı. Sevdiği bir kız vardı, takacağı şeritlerle onu hayran bırakmak istemişti. Ama savaşı fiziksel zorluklardan uzak, içinde felaket olmayan, ilginç bir serüven şeklinde düşünmüştü. Bu tarlada hiç aldırmadan bir sürü makineli tüfeğe karşı yürüyeceğini sanmıştı düşlerinde, sırtında bu kadar yükle uzun süre koştuğu halde böğrüne bir sancı girmiyordu.

Çelikten yapılma cansız bir "dev"e böylesine zincirleneceği hiç aklına gelmemişti. Bu devi kolları tir tir titreyinceye, yere düşer gibi oluncaya kadar elinden bırakmamak zorundaydı. Hele gece yarısı postallarını balçığa batıra çıkara sürükleyeceği aklının ucundan bile geçmemişti. Topu itiyor, top bir çukura battığı zaman Goldstein ve Toglio'yla birlikte kaldırıyorlardı. Ama bütün bu davranışlar kendiliğinden oluyordu artık. Topu tekerlek başlarından tutup çıkarttıkları sıralarda bu işin ayrıca verdiği acının bile pek farkında değildi. Parmakları kapanmıyordu artık, çamura saplanan topu, elleri kanayıncaya kadar boşu boşuna çekip duruyordu.

Yürüyüş kolu, başlangıçtakinden çok daha yavaş yol alıyordu. Bir top bazen yüz metre ileriye ancak on beş dakikada götürülebiliyor-

du. İkide birde erlerden bir kısmı baygınlık geçiriyordu; baygınlık geçirenler yolun kenarına bırakılıyor, sonra kendilerine geldikleri zaman yerlerine gidiyorlardı yalnız başlarına.

Sonunda yol boyunca arkaya kadar bir haber ulaştırıldı: "Devam, yaklaştık."

Bu haber erlere yeniden güç verdi ve birkaç dakika, yeniden bu umutla giriştiler işe. Ama her dönemeci döndüklerinde önlerinde yeniden bir karanlık ve çamur şeridinin uzadığını görünce sonsuz bir umutsuzluğa kapılmaya başladılar. Bazen ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, bir adım bile atamıyorlardı bir iki dakika. Topları tutmak gittikçe zorlaşmaya başlamıştı. Her molada, artık bir daha çekemeyeceklerini sanıyorlardı.

Birinci Tabura birkaç yüz metre kala bir dereden geçmek zorundaydılar. Yol burada çok dik bir yamaçtan küçük çakıllı bir ırmağa iniyor, sonra birdenbire beş metre yükseliyordu. Subayın sözünü ettiği dere buydu. Yürüyüş kolu buraya gelince olduğu gibi durdu; geride kalanların yetişmeleri beklendi. Her ekip kendi önündeki erlerin ve topun dereyi geçmesini bekliyordu. Ortalığın zifiri karanlık olması yüzünden çok zordu bu iş ve uzun zaman alacaktı. Erler topların dereye düşmemesine dikkat ederek yavaş yavaş sırttan kayacaklar, topu ırmağın kaygan taşları üzerinden geçirmemek için havaya kaldırıp karşı kıyıya geçireceklerdi. Irmağa inen bayır çamurlu ve kaygandı, ayağı tutacak bir yer yoktu; ekipler toplarını karşı sırtın üzerine çıkartsalar bile top yeniden kayarak aşağıya düşebilirdi.

Wyman, Toglio ve Goldstein'ın toplarına sıra gelinceye kadar yarım saat geçmiş ve biraz dinlenmişlerdi. Az çok kendilerine gelmişlerdi, solukları düzelmişti. Sırtın kenarına toplarını götürürlerken bağırarak emri yineleyebiliyorlardı. Az sonra top aşağıya düşmeye ve kendilerinden uzaklaşmaya başladı; dereye düşüp parçalanmaması için büyük bir çaba harcamaktaydılar. Bu yüzden biraz toplamış oldukları güçleri tükendi yeniden. Topu derenin karşısına geçirdikleri zaman yürüyüş sırasındaki kadar yorgunlardı. Kalan güçlerini

toplamak için bir iki dakika durdular. Sonra sırtı tırmanmaya başladılar. Toglio bir öküz gibi soluyordu, emirleri, sanki bedeninin derinliklerinden çekip çıkarıyormuş gibi, kaba ve sertti. "Tamam. ÇEK... ÇEK," diye böğürüyordu. Üçü de kendilerinden geçmişçesine topu bayırın üstüne çıkarmaya çalışıyordu. Top direniyor, ağır ve haince davranıyor, erlerin bütün güçleri titreyen bacaklarından akıp gidiyordu. "TUT!" diye bağırdı Toglio. "TUTUN, KAYMASIN!" Topun arkasına geçerek birbirlerine sarıldılar; ıslak çamurda ayaklarını basacak bir yer arıyorlardı.

Toglio, "HAYDİ, BİR DAHA!" diye bağırdı. Bir metre kadar daha yukarı ittiler güç bela. Wyman gövdesinin içinde bir şeridin tehlikeli biçimde gerildiğini ve her an kopabileceğini hissetti. Yeniden dinlendiler, sonra topu bir iki metre daha çıkardılar. Her dakika sırtın üstüne biraz daha yaklaşıyorlardı. Tepeye belki de bir metre kadar bir şey kalmıştı ki Wyman son gücünü de yitirdi. Titreyen kollarında ve bacaklarında bir parça güç toplamaya çalıştı, ama her an düşecek gibiydi; çöken gövdesinin ağırlığıyla topun arkasına bitkin yattı. Toglio'yla Goldstein topun tekerlek başlarında kalmışlardı. Wyman yere yatınca top sanki yukarıdan itiliyormuş gibi ağırlaştı. Goldstein tekerlekleri parmaklarının altından kayıncaya kadar tuttu, sonra Toglio'ya bağırabildi ancak, "DİKKAT!" Derenin dibine yuvarlandı top. Üç adam topun arkasından koştu. Top derenin dibindeki kayalara çarpmıştı. Tekerleklerinden biri iyice eğrilmişti. Analarının yarasını yalayan köpek yavruları gibi topun başına üşüştüler karanlıkta. Wyman yorgunluktan çocuk gibi ağlamaya başladı.

Kaza büyük bir karışıklığa neden oldu. Croft'un ekibi sıra bekliyordu.

Croft bağırdı, "Ne duruyorsunuz orada be? Ne var?"

Toglio, "Sorma, başımız dertte," diye bağırdı. "Bekleyin biraz!"

Goldstein'la birlikte topu yüzüstü çevirdiler.

Toglio bağırdı, "Tekerlek hapı yutmuş. Topu götüremeyiz artık."

Croft küfürü bastı. "Çekin onu oradan."

Uğraştılar, kıpırdatamadılar.

Croft yeniden sövdü. Sonra Wilson'la birlikte sırttan kayarak indiler. Topu birkaç kere devirerek dere yatağının aşağılarına götürdüler. Croft hiçbir şey söylemeden kendi topunun başına döndü, Toglio'yla ötekiler karşı sırta çıktılar, sendeleye sendeleye Birinci Tabur Karargâhına vardılar. Onlardan önce gelenler yerlere serilmiş, ölü gibi yatıyorlardı. Toglio da çamura uzandı, Wyman'la Goldstein da onun yanına yattılar. On dakika hiçbiri ağzını açıp bir tek söz söylemedi. Arada sırada çevrelerindeki ormanın bir yerinde bir mermi patlıyor, bacakları birden kasılıyordu. Bilinçlerini kaybetmediklerinin tek belirtisiydi bu. Çevrelerindeki erler sürekli hareket halindeydiler ve çarpışmanın sesleri daha yakın, daha hırçındı.

Biri bağırıyordu, "B Bölüğünün ağırlık kolu?"

Verilen karşılık, yerde yatan erlere boğuk bir biçimde ulaşıyordu. Hiçbir şeye aldırdıkları yoktu. Arada sırada gecenin içinden gelen seslerin farkında oluyorlardı; birkaç kere de ormandan gelen sürekli vınıltıya kulak verdiler, ama her seferinde yine hemen uyuşukluğa daldılar, yine hiçbir şey düşünmediler.

Croft, Wilson ve Gallagher az sonra toplarını getirdiler.

Croft, Toglio'ya seslendi. "Ne var? Buradayım," dedi Toglio.

Kıpırdamak istemiyordu canı. Croft karanlıkta ona doğru yürüdü, yanına çöktü. Yarıştan çıkan koşucular gibi derin derin soluk alıyordu.

"Teğmen'e gidiyorum... Topun başına gelenleri anlatacağım. Nasıl oldu?"

Toglio hafifçe dirseklerine dayanarak doğruldu. Hiç anlatmak niyetinde değildi, kafası karmakarışıktı.

"Bilmiyorum," dedi. "Goldstein'ın 'Dikkat!' diye bağırdığını işittim. Sonra birdenbire ellerimizden kayıp gitti sanki."

Toglio, Croft'a yalan söylemek istemiyordu.

Croft sordu, "Goldstein bağırdı demek öyle mi? Nerede o?"

Karanlıkta hemen yanından çıktı Goldstein'ın sesi.

"Neden 'Dikkat!' diye bağırdın?"

"Bilmiyorum. Birdenbire artık tutamayacağım gibi geldi bana. Sanki biri topu elimden çekiyordu."

"Üçüncü kim?"

Wyman doğruldu, "Ben."

Çok zayıf geliyordu sesi.

Croft sordu, "Topu bıraktın mı?"

Wyman, Croft'un karşısında bunu kabul etmekten çekindi, "Hayır," dedi. "Hayır, sanmıyorum. Goldstein'ın bağırdığını işittim, sonra top üzerime doğru gelmeye başladı. Geri geri geldiği için önünden çekildim."

Nasıl olduğunu zaten o da pek bilmiyordu. Kafasının bir yeri doğruyu söylediğine onu inandırmak istiyordu. Yine de bir utanç duymaktaydı içinde.

Sonra düşünmeden dürüst bir karşılık verdi, "Benim yüzümden oldu sanırım."

Ama sesinde o kadar büyük bir yorgunluk vardı ki söylediği söz inandırıcı ve içten olmadı. Goldstein'ı koruduğunu sandı Croft, "Peki." Bir öfke titremesi sardı her yanını, sonra Goldstein'a döndü, "Bana bak Mişon."

Goldstein öfkeyle, "Benim adım Mişon değil," dedi.

"Ne bok olursa olsun. Bir daha böyle bir halt edersen seni askeri mahkemeye veririm anladın mı?"

Goldstein hafifçe diklendi, "Ama topu elimden bıraktığımı sanmıyorum."

Bu sırada topu elinden bırakmadığına o da pek inanmıyordu. Topun elinden kayıp gitmeye başladığı sırada duyduğu şeyler kendisini haklı çıkarmayacak kadar karışıktı. Önce Wyman'ın topu itmekten vazgeçtiğini sanmış, sonra Wyman kendisinin suçlu olduğunu söyleyince Goldstein bir an paniğe kapılmıştı.

Goldstein da Croft gibi Wyman'ın kendisini koruduğuna inanıyordu, "Bilmiyorum," dedi. "Benim yüzümden olduğunu sanmıyorum."

Croft onun sözünü kesti, "Bilmiyorsun demek. Bana bak Goldstein, takımda olduğun zamanlar bir şeyin nasıl daha iyi yapılacağını anlatır durursun, ama iş başa düşünce her zaman bokunu çıkarıyorsun. Amma da baş belasıymışsın."

Goldstein amansız bir öfkeye kapıldı yeniden, elinde olmayan bir tepkiydi bu. Üzülmekten çok sinirlenmişti; boğulmuş, konuşamıyordu. Gözlerinde birkaç damla yaş birikti, sonra döndü, yeniden yere uzandı. Öfkesi şimdi kendine yönelmişti. Umutsuz bir utanç duyuyordu içinde. "Bilmiyorum, bilmiyorum," dedi kendi kendine.

Toglio bazen hoşnutluk, bazen bir acıma duyuyordu içinde. Topun kaybından sorumlu olmadığı için hoşnuttu ama birinin sorumlu olmasına da üzülüyordu. Topla boğuştukları sürede üçünü bağlayan ortak çaba duygusunu hâlâ yitirmemişti. "Zavallı Goldstein," dedi kendi kendine, "İyi çocuk ama biraz şanssız."

Wyman çok yorgundu. Kafası pek işlemiyordu. Kazanın kendi yüzünden olduğunu söyledikten sonra bütün suçun kendisinde olmadığını anlamış, rahatlamıştı. Herhangi bir şeyi bağıntılı olarak düşünemeyecekti ya da herhangi bir şeyi hatırlamayacak kadar bitkindi o sırada. Topu elinden bırakanın Goldstein olduğuna inanmıştı artık; inancının başlıca tepkisi de rahatlamak olmuştu. Kafasında hâlâ canlı olarak yaşayan hayal, sırtı çıkmaya başladıkları sırada göğsünde ve kasıklarında duyduğu büyük ağrıydı. O bırakmasaydı iki saniye sonra ben bırakacaktım, diye düşündü. Bu yüzden Wyman, Goldstein'a karşı belirsiz bir acıma duydu içinde.

Croft ayağa kalktı, "O topu bir süre oradan kaldıramazlar," dedi. "Belki de bütün sefer boyunca orada kalır."

Tokat atacak kadar öfkelenmişti Goldstein'a. Hiçbir şey söylemeden ayrıldı oradan, yürüyüş koluna komuta eden subayı görmeye gitti.

Takımdaki erler yerlere yayılmış, uyumaya başlamışlardı. Arada sırada yakınlarındaki ormanda bir mermi patlıyordu, ama pek aldırdıkları yoktu. Savaş bütün akşam boyunca dinmeyen bir gök gürültüsü gibi sürüp gitmişti, şimdi onları ancak bir baraj ateşi

harekete getirebilirdi. Sonra çukur kazacak kadar bile güçleri yoktu, çok yorgunlardı.

Red ötekilerden daha sonra uykuya dalabildi. Yıllardan beri ne zaman çok nemli bir yerde bulunsa böbrekleri ağrırdı. Şimdi de ağrıyordu. Islak toprağın üzerinde birkaç kere dönüp durmuş, arkasını nemli toprağa vermenin mi, yoksa gecenin serinliğine bırakmanın mı daha az ağrı yapacağını bir türlü kestirememişti. Uzun süre düşünüp durmuş, içindeki duygular derece derece yorgunluktan kedere dönüşmüştü. Nebraska'nın küçük bir kasabasında iş aradığı günü hatırlamıştı: Kasabadan ayrılmak üzere treni bekliyordu. O sırada birinden yiyecek bir şey istemek ona çok ağır gelmişti; şimdi acaba yine aynı gurur var mıydı? O zamanlar yamandım, dedi kendi kendine. Sırtı buz gibi olmuştu, sırtüstü döndü. Bütün ömrünce hep ıslak yerlerde uyumuş da, ısınmaya çalışmış gibi geldi ona. İhtiyar bir işsizin sözünü hatırlıyordu, "Cepte metelik nanay, kış geliyor şinanay." Ve soğuk ekim gecelerinin kederini duymuştu içinde. Midesi bomboştu, az sonra kalkıp oturdu, çantasını karıştırdı. Meyveli şeker buldu, matarasındaki suyla yıkadıktan sonra çiğnemeye başladı. Akşamki fırtınadan ıslanan battaniyesi hâlâ kurumamıştı ama yine de gövdesine sardı, biraz ısınır gibi oldu. Yeniden uyumaya çalıştı, böbrekleri çok ağrıyordu. Sonunda kalkıp oturdu yeniden, fişekliğindeki ilkyardım çantasını karıştırdı, ağrı dindiren hapların bulunduğu küçük kâğıt torbayı çıkardı, içindekilerin yarısını yuttu ve matarasında kalan suyun hepsini içti. Bir an hapların hepsini birden yutmayı düşündü ama ileride bu haplara yine ihtiyaç duyabileceği geldi aklına. Yeniden içine sıkıntı bastı, uzun uzun karanlığa baktı, çevresinde uyuyan insanlar olduğunu ancak bir süre sonra fark etti. Toglio horluyordu. Martinez'in hafif hafif İspanyolca mırıldandığını, sonra bağırdığını işitti, "Ben Japon öldürmedim. Tanrım, öldürmedim!" Red içini çekti, yeniden uzandı. Kim rahat uyuyor sanki, diye düşündü.

Aklından eski bir öfkenin izi geçti. Aldırma, dedi kendi kendine, tepelerinden geçen bir merminin çıkardığı sese kulak verdi. Kış rüzgârında uğuldayan bir ağacın dallarından çıkan sesi çıkarmıştı bu kez mermi. Asfaltta akşamüstü yürüdüğü bir günü hatırladı. Pennsylvania'nın doğusundaki maden kasabalarının birindeydi ve madenciler külüstür Ford'larıyla evlerine dönüyorlardı; madencilerin yüzleri kurum ve kömür tozları içinde kapkaraydı. Yıllar önce çalıştığı Montana'daki kömür madenlerine hiç benzemiyordu orası, ama yine de aynıydı. Efkârlı efkârlı evine dönerken madencilerden biri onu otomobiline almış, kalabalık bir meyhanede ona içki ısmarlamıştı. O anda gecenin hoş bir güzelliği vardı, bir an karanlık bir marşandiz vagonunun içinde yabancı bir kentten ayrılıyormuş gibi geldi ona. Bu gibi şeyler o yıllardaki uzun ve karanlık günlerinin ufak birer pırıltısıydı yalnızca. Bir an hissettiği şeyin anlamını yakalamak ister gibi içini çekti yeniden. Kimse istediğini elde edemez, dedi kendi kendine ve bu sonuç üzüntüsünü artırdı. Yavaş yavaş kendinden geçiyordu. Başını kollarıyla örttü. Bir sivrisinek vızıldamaya başladı kulağının çevresinde. Gider diye aldırmadı. Sanki bir sürü böcek yürüyordu toprakta. Böceklere alışkınım, diye düşündü. Bir şey geldi aklına, gülümsedi.

Yağmur yağmaya başlamıştı. Red battaniyesiyle başını örttü. Bedeni yavaş yavaş uyuşmaya başlıyor, bedeninin ayrı ayrı bölümleri başka başka aralıklarla uykuya dalıyordu. Düşünmesi durduktan çok zaman sonra kafasının bir bölümü yorgun bir kolun ya da bacağın titrediğini ya da seğirdiğini duyuyordu. Mermiler durmuyordu, bir kilometre ileride bir makineli durmadan ateş ediyordu. Croft'un döndüğünü ve battaniyesini yere serdiğini gördüğü sırada uykuya dalmıştı hemen hemen. Yağmur kesilmemişti. Bir süre sonra artık top seslerini işitmez oldu. Ama iyice uykuya daldığı sırada bile kafasının içinde uyanık kalan bir nokta, yine de çevresinde olup bitenlerin farkındaydı. Uyandığı zaman hatırlamadı ama birtakım askerlerin yürüyüş kolu halinde yanından geçtiklerini duyuyor, bir

kısım askerin de tanksavar toplarını karargâhın öte yanına çekip götürdüklerini biliyordu. Karargâha gelen bir Japon yolu var, dedi uykusunda, şimdi onu savunacaklar. Belki de ateşi çıkmıştı.

Birinin bağırdığını işitinceye kadar durmadan düş gördü.

"Keşif mangası? Nerede Keşif Mangası?"

Kaybolup gitti düşü. Croft'un ayağa fırladığını ya işitti ya işitmedi, yarı uyur halde.

"Burada. Buyur!"

Red bir iki dakika içinde harekete geçileceğini biliyordu. Battaniyelerine daha da gömüldü. Bedeni ağrıyor, ayağa kalkmak istediği zaman kaşkatı kesileceğini biliyordu.

Croft bağırıyordu, "Hey arkadaşlar, haydi bakalım, kalkın ayağa! Haydi kalkın, kalkın! Yürüyüşe geçiyoruz!"

Red battaniyeyi yüzünden çekti. Hâlâ yağmur yağıyordu, battaniyenin üstüne elini sürdüğünde sırılsıklam oldu eli, battaniyesini çantaya koyarsa çanta da ıslanacaktı. İğrenerek temizledi boğazını, birkaç kez yere tükürdü. Ağzında pis bir acılık vardı.

Gallagher da yanında, kalkıp oturdu ve homurdandı, "Dinine yandığımın askerliği; bir dakika rahat uyutmazlar insanı. Yetmedi mi bu çektiğimiz?"

"Biz kahraman askerleriz," dedi Red.

Ayağa kalktı, battaniyesini katlamaya başladı. Battaniyenin bir yanı sırılsıklam, öte yanı da çamurluydu. Uyurken tüfeğini yanına koymuş, üstünü de battaniyeyle örtmüştü; ama o da ıslaktı. Her yanının kuru olduğu bir zamanı hatırlamıyordu sanki.

"Allah kahretsin bu ormanı," dedi.

Croft, "Haydi arkadaşlar, çabuk olun," diyordu.

Çevrelerindeki ıslak otların içinden bir alev yükseldi, ıslak kara elbiselerini aydınlattı. Gallagher'ın yüzü çamur içindeydi. Red ellerini yüzünde gezdirdi, çamur içinde kaldı elleri.

"Yurdumuza giden yolu gösterin bize," diye mırıldandı. "Yorgunum, uyumak istiyorum."

"Ya öyle mi," dedi Gallagher.

Çantalarını birlikte hazırladılar, ayağa kalktılar. Alev sönmüştü, her yer yeniden karanlık olunca çevrelerini göremediler bir an.

Toglio sordu, "Nereye gidiyoruz?"

"A Bölüğüne," dedi Croft. "Oraya saldırılacak sanırım."

Wilson içini çekti, "Çok talihsiz bir takım bizimki. Şu tanksavar topları iflahımızı kesti. O namussuzları taşıyacağıma tanka karşı silahsız yürürüm daha iyi."

Manga birerle kolda dizilip yürümeye başladı. Tabur ordugâhı çok küçüktü. Otuz saniye içinde dikenli telin açık yerine vardılar. Martinez kendi mangasının başında, A Bölüğüne giden patikada dikkatle yürüyordu. Uykusu açılmıştı çarçabuk, tetikteydi. Aslında bir şey gördüğü yoktu ama yolun dönemeçlerinde ona bir duyu kılavuzluk ediyor, patikanın dışına pek çıkmıyor ya da yolu şaşırmıyordu. Öteki erlerin otuz metre ilerisindeydi, yapayalnızdı. Yolda bir Japon tuzağı olursa bu tuzağa ilk düşen o olacaktı. Öyle olduğu halde hiç korkmuyordu; Martinez boşlukta kaldığı zaman korkardı; erlerin başına geçtiği zaman cesaretini yeniden toplamıştı. Aklını birtakım sesler ve düşünceler üzerinde yoğunlaştırmıştı o anda. Patikanın kıyısındaki fundalıklar arasında Japonların beklediğini gösterecek seslerdeydi kulakları; arkasından gelenlerin ayak seslerini ve mırıltılarını işitiyor ve kızıyordu aynı zamanda. Savaşın aralıklı seslerini kafasında not ediyor, bu sesleri sınıflandırmaya çalışıyordu. Ufak bir açıklığa geldikleri zaman havaya bakıyor, Kutupyıldızını arıyor, böylece patikanın hangi yöne kıvrıldığını bulmaya uğraşıyordu. Önemli bir noktayı geçtiği zaman o noktayı kafasına kaydediyor, önceden gördüklerine ekliyordu. Bir süre sonra birtakım sözcükleri yinelemeye başladı içinden: Patika üzerinde bir ağaç, çamurlu sırt, patika üzerinde bir kaya, çalılıklar. Aslında bunu yapması gereksizdi çünkü. Birinci Taburdan A Bölüğüne giden bir patikaydı bu yalnızca. Ama ilk karakol görevlerinden alışmıştı buna, şimdi artık farkına varmadan yapıyordu.

Zihninin bir bölümünde ise bir övünç vardı: Başkalarının güvenliği kendisine bağlıydı. İradesini ve bedenini tehlikelere göğüs gerdiren gücü de buradan alıyordu zaten. Tanksavar yürüyüşü sırasında birçok kereler bu işten vazgeçmek gelmişti içinden; öyle Croft gibi, görevi herkesten iyi yapmak tutkusu yoktu onda. Görevi yapmaya gücü yetmeyeceğini gerektiğinde pekâlâ söyleyebilir ve görevi bırakabilirdi, ama korktuğu ve tiksindiği şeylere onu sürükleyen bir yer vardı zihninde. Hemen hemen bütün davranışlarının, düşüncelerinin düğümü çavuş olmaktan gelen bir övünmede toplanıyordu. Kimse Martinez gibi göremez karanlıkta, diyordu kendi kendine. İleri doğru uzattığı kolu bir dala dokundu, Martinez kolayca eğilip dalın altından geçti. Ayakları acıyor, sırtı ve omuzları ağrıyordu, ama bütün bunlar artık kendisini ilgilendirmeyen birtakım rahatsızlıklardı; mangasının başında gidiyordu ya, yeterdi bu ona.

Arkasından birerle kol halinde gelen mangada türlü durumlar vardı. Wilson'la Toglio'nun gözlerinden uyku akıyordu. Red tetikteydi ve düşünüyordu, içinde bir önsezi vardı. Goldstein'ın hali berbattı, üzgündü; sabah karanlığında bir patikadan sürünerek inmenin yarattığı sıkıntı onu büsbütün karamsar yapmış, sonra büyük bir kedere gömmüştü, ölüyordu sanki, yanında da o sırada hiçbir arkadaşı yoktu. Wyman eski gücünü bir türlü toplayamamıştı; sersem sersem yürüyordu, nereye gittiğine ya da başına gelenlere aldırdığı yoktu. Ridges canından bezmişti ama sesini çıkarmıyordu; ilerleyen saatlerde ne olacağını düşünmüyor, kollarının ve bacaklarının ağrımasına bakmıyor, üzülmüyordu; yalnızca yürüyordu. Tembel tembel akan bir ırmak gibiydi zihni.

Croft'a gelince... Croft zehir. Tutkulu ve sabırsız. Manganın bir Hizmet Birliğine verilmesine bütün gece sövüp saymış; bütün gece savaş seslerini işittikçe yerinde duramamıştı. Kafası Hennessey'nin ölümünden sonraki havanın içindeydi. Kendisini güçlü, yorulmak nedir bilmeyen, her şeyi yapabilecek bir insan olarak görüyordu, onun da kasları diğer erlerinki gibi gergin ve yorgundu. Ama kafası

aldırmıyordu bedenine. Adam öldürdükten sonra boğazında duyacağı hızlı ve güçlü nabız atışının açlığını çekiyordu.

Birinci Tabur ile A Bölüğünün arası harita üzerinde yedi sekiz yüz metre kadar bir şeydi, ama yol sık sık çatallandığı ve çok dönemeçli olduğu için aslında bir buçuk kilometreyi buluyordu. Erler iyice sersemlemişlerdi artık, bastıkları yerin farkında değillerdi. Çantaları sarkıyor, tüfekleri omuzlarından kayıyordu. Patika berbattı. Aslında patika filan da değildi ya, avizi gibi bir şey. Şurası burası genişletilmişti ama yine de bir insanın dallara takılmadan, bir yerini çizmeden yürümesi olanaksızdı. Ormanın bu noktası geçit vermiyordu, bir kimsenin otuz metre gitmesi için önünü açа açа en azından bir saat yürümesi gerekti. Geceleyin karanlıkta hiçbir şey görünmüyor, ıslak yaprakların kokusu insanı boğuyordu. Erler birerle kol halinde, birbirlerine yakın olarak yürümek zorundaydılar. Birbirlerinden bir metre uzaklaşsalar hemen birbirlerini kaybediyorlar, bu yüzden her er önündekinin gömleğine yapışarak yürüyordu. Martinez erlerin arkasından geldiğini işitiyor, aralarındaki uzaklığı ona göre kestiriyordu. Ötekiler ise karanlıkta oyun oynayan çocuklar gibi düşe kalka yürüyorlar, birbirlerine çarpıp duruyorlardı. Neredeyse iki büklüm olmuşlardı, dayanılacak gibi değildi. Bedenleri çürüyüp dağılıyordu; son birkaç saatin yorgunluğunu karşılayacak kadar yememişler, uyumamışlardı. Durmadan çıkardıkları gaz zaten pis kokan havada büsbütün mide bulandırıyordu. En geride olanlar en kötü durumdaydı; burunlarını tıkıyorlar, boyuna küfrediyorlar, sonra birkaç saniye soluk almaya çalışıyorlar, yorgunluktan sinirden ürpertiler geçiriyorlardı. Gallagher yürüyüş kolunun en arkasındaydı, iki üç dakikada bir öksürüyor, küfrediyordu.

"Kes ulan osurmayı!" diye bağırıyor, önde gidenler bir an doğruluyor ve gülüyorlardı.

"Bokumu da ye pezevenk," diye mırıldanıyordu Wilson.

Birkaçı kıs kıs gülüyordu. İçlerinden bir kısmı uyumaya başlamıştı yürürken. Hemen hemen bütün yürüyüş sırasında göz-

leri kapalıydı, ayaklarını havaya kaldırınca hafifçe uyukluyorlar, yere indirince uyanıyorlardı. Wyman birkaç dakikadır hiçbir şey hissetmeden yürüyordu; bedeni bir şey duymaz olmuştu. Ridges da boyuna uyukluyordu; on veya on beş metrede bir iyice uykuya dalıyorlar, sonunda patikadan çıkıp çalılıkların içine sersem sersem dalınca yeniden kendilerine geliyorlardı. Karanlığın içinden korkunç sesler geliyor, bu sesler savaş alanına ne kadar yakın olduklarını gösteriyordu. Bir kilometre kadar ileride birtakım silah sesleri vardı.

İçlerinden biri fısıldadı, "Ulan siz çenenizi tutamaz mısınız hiç?"

Yürüyüş bir saatten fazla sürecekti ama ilk birkaç dakikadan sonra artık düşünemez olmuşlardı zamanı. Tek bildikleri şey eğilmek, önündekine tutunarak çamurda kaymaktı; bir işkence aracıydı patika, gittikleri yerle ilgilendikleri yoktu artık. Bu bakımdan yolun bitmesi birçoğu için sürpriz oldu. Martinez daha da eğildi ve ses çıkarmamalarını söyledi.

"On dakika sonra yaklaştığımızı işitecekler," diye fısıldadı.

Erlerin üzerine bir sessizlik çöktü, her adımda bütün kaslarını gererek, gülünç bir titizlik içinde yürüdüler son birkaç yüz metreyi.

A Bölüğünde ne dikenli bir tel ne de bir alan vardı. Patika dörde ayrılıyor, her yol ayrı bir mevziye gidiyordu. Yolların ayrıldığı noktada bir asker karşıladı onları. Manganın önüne düştü, birtakım yaprakların, otların arasında kurulmuş olan birkaç portatif çadıra doğru götürmeye başladı mangayı.

Croft'a, "Ben İkinci Takımdanım," dedi. "Derenin birkaç yüz metre aşağısındayız. Manganız bu siperlerde yatabilir bu gece. Buraya bir de nöbetçi koyarsınız. Sizin için iki makineli yerleştirdik."

Croft fısıldadı, "Durum nasıl?"

"Bilmiyorum. Şafakla birlikte düşman bütün cephe boyunca saldırıya geçecek diyorlar. Bu gece erken saatlerde C Bölüğüne bir takım gönderdik, buradaki ileri karakolu bir takımdan az sayıda erle tutuyoruz."

Karanlıkta eliyle ağzını sildiği zaman bir hışırtı çıktı.

Croft'un dirseğini yakalayarak, "Haydi gel sana yerini göstereyim," dedi.

Croft kolunu askerin elinden kurtardı, dokunulmaktan nefret ederdi.

Yolda birkaç metre kadar gittiler. A Bölüğünden gelen çavuş bir makineli tüfek yuvasının önünde durdu, tüfeğin namlusu yaprakların ve fundaların arasından çıkmıştı. Croft yaprakların arasından baktı, hafif ay ışığında bir dereyle derenin her iki yanında uzayıp giden kum şeridini gördü.

"Dere derin mi?" diye sordu.

"Eh, bir buçuk iki metre kadar var. Geçilebilir."

"Buradan ileride başka bir karakol yok mu?"

"Yok. Sonra Japonlar bulunduğumuz yeri çok iyi biliyorlar. Japonların ileri karakolları var."

Asker yeniden ağzını silip ayağa kalktı.

"Öteki makineliyi de göstereyim sana."

Derenin üç metre kadar kıyısında ormanın içinde açılmış çalılık bir yolda yürüdüler. Birkaç çekirge ötüp duruyordu yüksek sesle. Asker bir ürperti geçirdi.

"İşte öteki," dedi. "Bu yan mevzi."

Yaprakların arasından baktı, sonra derenin kumluğuna çıktı.

"Gel," dedi.

Croft askerin arkasından gitti. Elli metre kadar sağlarında Watamai Sıradağları'nın uçurumları başlıyordu. Croft başını kaldırıp baktı, yarlar belki otuz metre vardı ve hemen hemen dikey olarak yükseliyordu; üstüne çöküyormuş gibi geldi karanlıkta bile. Gözlerini kısarak baktı, ta tepesinde bir parça gökyüzü gördü ama buranın tepe olduğundan emin değildi. Garip bir heyecan duydu.

"Bu kadar yakın olduğumuzu bilmiyordum," dedi.

"Evet. Hem iyi hem kötü. Bu uca kadar gelmelerine pek olasılık yok, ama biz yine de bir kanadız. Sıkı bir saldırıya geçerlerse burada onları pek tutamayız."

Asker yeniden yaprakların arasına girdi ve yavaş yavaş verdi soluğunu.

"Burada iki gece geçirdim ben. Korkudan anam ağladı. Bak şu dereye, ay ışığında nasıl parlıyor. İnsan az sonra keçileri kaçırmaya başlıyor."

Croft ormanın kenarında durmuş dereye bakıyordu; dere ileride sağa dönüyor, sonra dağlara paralel olarak gidiyor, ilk uçurumlar başlamadan hemen birkaç metre önce Japon hatlarına dönüyordu. Buradan her iki yanı da görülebiliyordu. Sol yanda ise dere birkaç yüz metre, geceleyin parlayan bir asfalt gibi dümdüz akıp gitmekteydi.

"Sizin yeriniz neresi?" diye sordu Croft.

Asker ormandan biraz ileri çıkmış olan bir ağacı gösterdi.

"Biz bu yandayız. Bize gelmek istersen yeniden patikanın ayrıldığı yeri bul, sonra sağdaki yola sap. Yaklaştığın zaman 'Buckeye' diye bağır."

"Peki," dedi Croft.

Bir iki dakika daha konuştular, öteki asker fişekliğini kancaladı.

"Burada bir gece geçirmek deli eder insanı. İn yok, cin yok. İşin yoksa önündeki şu boktan makineli tüfekle bekle dur."

Silahını astı, dönüp gitti. Croft bir süre arkasına baktı, sonra birliğine döndü. Erler üç çadırın yanında bekliyorlardı onu. Croft iki makineli tüfeğin yerini gösterdi, öğrendiği şeyleri kısaca anlattı, içlerinden birini nöbetçi seçti.

"Şimdi gecenin saat üçü," dedi. "Mevzinin birine dört, ötekine beş kişi ayrılacak. İki saatte bir nöbet değiştireceğiz. En son nöbette dört kişinin bulunduğu mevziye bir kişi daha gidecek."

Croft erleri ayırdı, kanattaki mevziye gidecek ekibi kendisi aldı.

"Nöbetimi bitirdikten sonra olduğum yerde uyuyacağım," dedi Wilson. "Tam iyi bir düş görürken uyandırılmaktan bıktım usandım artık."

Erler hafifçe gülümsediler.

Croft sözlerine şunları ekledi, "Sonra bana bakın, herhangi bir olay olursa uyuyanlar rap diye hemen fırlayacaklar, bize yardıma koşacaklar.

Wilson'ın makineli tüfeğiyle çadırlarımızın arası birkaç metre, benimki de çok uzakta değil. Gelmeniz herhalde üç dört saat filan sürmez."

Birkaçı güldü yeniden.

"İşte, hepsi bu kadar," dedi Croft.

Erlerden ayrıldı, makineli tüfeğin başına doğru yürüdü.

Mevzinin kenarına oturdu, yaprakların arasından dereyi gözetlemeye başladı. Yöresini çepçevre orman sarmıştı; şu anda hareket etmediği için kendisini çok yorgun ve biraz da üzüntülü hissediyordu. Bu havayı dağıtmak için siperde bulunan birtakım eşyayı karıştırmaya başladı. Bir kere üç sandık fişeklik vardı, yedi tane el bombası makineli tüfeğin altında güzelce sıralanmıştı. Ayağının altında bir sandık alev bombası, bir de alev topu duruyordu. Topu aldı, kamasını yavaşça açtı, doldurdu. Emniyeti çevirdi, sonra yanına koydu.

Havada birkaç mermi vızladı, sonra yere düşmeye başladı. Mermilerin derenin karşısında, yakın bir yere düştüğünü görünce şaşırdı. Birkaç yüz metreyi geçmiyordu; korkunç derecede yüksek bir patlama işitildi, tepesindeki ağaçların yapraklarını birkaç şarapnel parçası kamçıladı. Croft bir bitkinin küçük bir dalını kopardı, ağzına soktu, yavaş yavaş, düşünceli düşünceli çiğnemeye başladı. A Bölüğünün silahları ateş ediyordu herhalde. Erlerini geri çekmek zorunda kalırsa hangi yolun oraya gideceğini kestirmeye çalıştı. O anda rahattı, sabırlıydı; bulundukları yer tehlikeli olduğu için artık çarpışma olacak mı olmayacak mı diye düşünmüyordu; biliyordu yalnızca, soğukkanlıydı... ve çok yorgundu.

Solundaki takımın belki de elli metre önüne havan mermileri düşüyordu. Croft yavaşça tükürdü. Mermiler çok yakına düştüğüne göre bir oyalama ateşi olamazdı bu; derenin öte yanındaki ormanın içinden bir ses duymuş olmalıydı biri, yoksa havan toplarının kendi mevzilerine bu kadar yakın olması olanaksızdı. Yeniden eliyle siperini yokladı, bir sahra telefonu buldu. Croft telefonu kaldırdı, sesini çıkarmadan dinledi. Açık bir hattı bu ve belki de yalnızca

A Bölüğünün takımları arasında çekilmişti. İki kişi çok hafif sesle konuşuyordu. Duymak için dikkatle dinlemek zorunda kaldı.

"On beş metre daha ileri gidin, sonra geri gelirsiniz."

"Japon oldukları kesin mi?"

"Yemin ediyorum, konuştuklarını duydum."

Croft derenin karşı kıyısına dikkatle baktı. Ay bulutların arkasından sıyrılmıştı, derenin her iki yanındaki kum şeridi gümüş gibi parlıyordu. Ardında sımsıkı koyu bir orman duvarı vardı.

Aradaki toplar yeniden dehşetli bir sesle ateşe başlamışlardı. Mermilerin ormana düştüğünü görüyor, sonra birbiri ardınca yaylım ateşiyle dereye yaklaşıyordu. Derenin Japonların elinde bulunan kıyısından bir top karşılık verdi bu ateşe, Croft üç yüz metre kadar solunda birkaç makineli tüfeğin birbirine gelişigüzel ateş ettiğini duydu. Telefonu yakaladı, kulaklığa üfledi:

"Wilson!" diye fısıldadı. "Wilson!"

Telefonda ses yoktu. Wilson'ın siperine kadar gitsin mi gitmesin mi diye düşündü. Telefona yanıt vermediği için Wilson'a sessizce küfretti, sonra başkalarını dinleyeceği yerde bunu araştırmadığı için kendi kendini azarladı.

Derenin karşı kıyısına baktı. Ben iyi bir çavuşum, dedi kendi kendine. Gecenin içindeki bütün seslerdeydi kulağı. Uzun deneylerden sonra bu seslerin içinde anlamsız olanları çıkarabiliyordu. Siperinde bir hayvan çıtırtısı olsa aldırmıyordu; yakınlarda çekirgeler vızıldayıp dursa kulak asmıyordu. O sırada boğuk bir kayma sesi duyuldu. Ormanın seyrek bir yerinde yürüyen bir insandan başka hiçbir şey bu sesi çıkaramazdı. Derenin karşısına dikkatle baktı, yaprakların en seyrek olduğu yeri bulmaya çalışıyordu. Makineli tüfeğin bulunduğu noktayla Wilson'ın makinelisi arasında kalan kesimde birkaç palmiyeden oluşan seyrek bir ağaçlık vardı. Burada birtakım insanlar saklanmış olabilirdi; ormanın bu kısmına bakarken birinin kıpırdadığını işittiğinden kuşkusu yoktu Croft'un. Ağzını sımsıkı kapattı. Eli makinelinin sürgüsüne gitti, silahı palmiyelerin bulunduğu yere çevirdi.

Hışırtı daha da artmıştı; derenin karşısında makineli tüfeğin gösterdiği yöndeki yaprakların arasında birtakım adamlar kıpırdıyorlardı sanki. Croft bir kere yutkundu. Bacaklarında, kollarında nabzının tek tek attığını duydu, donan bir suya dalmış gibi kafasının içi bomboştu ve birden aklı başına gelmişti. Dudaklarını yaladı, oturuşunu değiştirdi, neredeyse kaslarının gerildiğini işitebilecekti.

Japon topu yeniden ateşe başladı ve Croft irkildi. Mermiler öteki takıma düşüp duruyordu; topların sesleri ona acı ve sarsıcı gelmekteydi. Ayın aydınlattığı dereyi gözetledikçe hayaller belirmeye başladı: Suların karanlık anaforlarında insan başları görebileceğini düşünüyordu. Bir an dizlerine baktı, sonra yeniden karşı kıyıyı gözetlemeye başladı. Biraz sola biraz sağa göz gezdirdi, buralarda da Japonlar bulunabilirdi; uzun bir süre karanlıkta bir şeye doğrudan doğruya bakılırsa o şeyin görülemeyeceğini çoktan öğrenmişti. Ağaçların altında bir şeyler oluyordu; sırtından ter boşandı ve yeniden eğildi. Croft'un sinirleri dayanılamayacak kadar gerilmişti, ama bu durum bütünüyle tatsız da sayılmazdı.

Wilson'ın da bu sesleri işitip işitmediğini bilmiyordu. Tam bunu düşünürken bir çıt sesi işitti, bir makineli tüfek sürgüsünün sesinden başka bir şey olamazdı bu. Croft'un gergin sinirleri bu sesin dere içinde yukarıdan aşağı yankılandığını duydu. Wilson'ın, yerini belli etmiş olduğuna kızdı. Yaprakların arasındaki hışırtı daha da yükselmeye başladı. Croft derenin karşı kıyısındaki fısıltıları iyice duymuştu. Bir el bombası aradı, buldu, ayağının altına koydu.

Tüylerini diken diken eden bir ses işitti sonra. Karşı kıyıdan biri bağırıyordu, "Yank! Yank!" Croft hiç kıpırdamadı. Ses ince ve tizdi ve bir fısıltı kadar çirkindi. "Japon," dedi kendi kendine. O sırada herhangi bir hareket yapacak durumda değildi. "Yank!" Ona sesleniyordu. "Biz geliyor yakalamak, Yank!"

Derenin üstüne yayılmış ağır ve boğucu bir hasırdı gece. Croft soluk almaya çalıştı.

"*Biz geliyor yakalamak*, Yank!"

Sanki bir el birdenbire sırtından yakalamış, belkemiğinden kafasına doğru gelmiş, saçlarından yakalamıştı.

"*Biz geliyor yakalamak*, Yank."

Bunu o da kendi kendine fısıldadı, sanki bir kâbus görüyor da bağıramıyormuş gibi, o kadar korkunç bir sıkıntı içinde.

"*Biz geliyor, yakalamak*, Yank!"

Bir an dehşetli bir titreme geçirdi, elleri donmuştu sanki makineli tüfeğin üstünde. Kafasındaki baskıya dayanamayacaktı artık.

"GELİN ULAN! YAKALAYIN BAKALIM DEYYUSLAR!" diye gürledi Croft.

Bedeninin her teliyle bağırmıştı, açılmayan bir kapıyı zorluyormuş gibi.

Birkaç saniye çıt çıkmadı, derede parıldayan ay ışığından ve çekirgelerin kendilerinden geçmişçesine çıkardıkları gevrek cazırtılardan başka bir şey yok.

Sonra yine aynı ses, "Hey, biz geliyor, Yank, biz geliyor."

Croft makineli tüfeğinin sürgüsünü açtı, mermiyi yatağına sürdü. Yüreği yerinden fırlayacak gibiydi hâlâ. Bütün gücüyle bağırdı: "Kıta!.. KITA SİLAH BAŞINA!"

Bir makineli aniden mermi yağdırmaya başladı derenin karşısından. Croft siperine gömüldü. Makineli, karanlıkta, kinci ve beyaz bir alev tükürmekteydi, asetilen lambası gibi. Korkunç bir sesi vardı. Croft yalnızca iradesinin gücüyle tutabiliyordu kendini. Silahının tetiğine bastı, birden ateş aldı silah ve fırladı. Derenin her iki kıyısından ormana mermiler yağmaya başlamıştı.

Makinelinin gürültüsü, titremesi, içine rahatlık verdi Croft'un. Silahını Japon ateşini gördüğü yere çevirmiş, yaylım ateşine geçmişti. Kabza avcuna çarpıyor, tüfeği iki eliyle sımsıkı tutmak zorunda kalıyordu. Namlunun kızgın madeni kokusu ona kadar geliyor, yaptığı işin gerçekliğini, bir düş olmadığını anlatıyordu yeniden. Siperine gömüldü, karşılık beklemeye başladı, mermiler yağarken farkına varmadan büzülüyordu.

CİYUUVVVV!.. CİYUUVV! Seken mermilerin fırlattığı topraklar yüzüne çarpıyordu. Ama Croft farkında değildi bunun. Kavga eden her insanın yüzeydeki duygusuzluğunu yaşıyordu o anda. Her seste yüreği oynuyor, ağzını sımsıkı kapatıyor, açıyor, gözlerini dikiyor, ama bedenine aldırmıyordu.

Croft ateşe geçti yeniden. Uzunca bir yaylım ateşinden sonra siperine saklandı bir daha. Korkunç bir çığlık yükseldi gecenin içinden ve Croft bir an hafif hafif sırıttı, aldım aşağı pezevengi, diye düşündü. Silahtan gelen sıcaklığın içine kadar işlediğini, kemiklerini sızlattığını duydu. "AYYYYY!" Çığlık yeniden Croft'u tepeden tırnağa kadar buz gibi yaptı. Dağlanan bir dananın çıkardığı karışık seslerin, kokuların ve yaptığı hareketlerin tümünü görüyor ve duyuyormuş gibi bir duygu bir an gelip geçti içinden. "KITA... SİLAH BAŞINA!" diye deli gibi bağırdı Croft. Erlerin ilerleyişini örtmek için on saniye durmadan ateş etti. Durduğu sırada birinin arkasından sürüne sürüne yaklaştığını işitti. Fısıldadı:

"Keşiften misin?"

"Evet."

Gallagher sipere atladı, "Sen beni koru Tanrım."

Croft, Gallagher'ın yanında titrediğini hissetti. Kolunu sıksıkı yakaladı, "Kes! Ötekiler silah başındalar mı?"

"Evet."

Croft yeniden derenin karşı yakasına baktı. Çıt yoktu ortalıkta, her yer sessizdi. Beklenmedik ve tek tek atışlar bir biley taşından çıkan kıvılcımlar gibi çarçabuk kaybolup gidiyordu. Yalnız değildi artık. Bir plan yapabilirdi. Erlerin silah başı etmiş olmaları, iki makineli tüfek arasında kalan kıyıda yaprakların ve fundalıkların dağılmaları onda yeniden komuta etmek tutkusunu uyandırmıştı. Gallagher'ın kulağına kaba bir sesle fısıldadı, "Az sonra saldırıya geçecekler."

Gallagher yeniden titredi.

"Peki. Söylemeye bile gerek yok," demeye çalıştı ama sesi gittikçe hafifledi.

Croft yavaşça kulağına, "Bana bak," dedi. "Bu hat boyunca sürüne sürüne git, söyle, Japonlar dereyi geçmeden ateş etmesinler."

Gallagher, "Olmaz. Söyleyemem, söyleyemem."

Suratına bir yumruk indirmek geldi içinden Croft'un.

"Git!" diye fısıldadı kulağına.

"Gidemem."

Japon makineli tüfeği derenin karşısından ateş etmeye başladı. Arkalarındaki ormana mermiler yağıyor, yaprakları delip geçiyordu. Ormanın içine girdikleri zaman küçük şimşeklere benzeyen izler bırakıyorlardı mermiler. Derenin karşısında sanki binlerce tüfek ateş ediyordu. İki asker siperin dibinde birbirine yaslanmış oturuyor, sesler kulak zarlarını patlatıyordu. Croft'un başı ağrıyordu. Makineli tüfeğin işlemesi kulağını neredeyse sağır etmişti. CİYUUVVV! Seken bir mermi biraz daha toprak fırlattı üstlerine. Bu kez topraklar arkasına çarpmıştı. Yeniden başını çıkarıp ateş edildiği zamanı kestirmeye çalıştı. Ateş biraz gevşiyor gibi olunca başını dikkatle kaldırdı. CİYUVV! CİYUUV! Yeniden siperine girdi. Yapraklar arasında onları arıyordu Japon makineli tüfeği.

Keskin bir çığlık işitildi; erler başlarını kollarının arasına sakladılar. BUUUUUMM! BUUUUUMM, BUUUUUMM, BUUUUUMM! Top mermileri patlayıp duruyordu çevrelerinde. Bir şey sanki Gallagher'ı havaya kaldırdı, yakaladı, sonra bıraktı.

"Tanrım!" diye bağırdı Gallagher.

Bir toprak parçasının izi vardı boynunda. BUUUUMM, BUUUUUMM!

"Ah vuruldum!" diye çığlığı bastı biri. "Vuruldum. Bir şey çarptı."

BUUUUMM!

Gallagher patlamalara artık dayanamadı, "Durun be, teslim oluyorum!" diye bastı çığlığı. "DURUN!.. Teslim oluyorum! Teslim oluyorum!"

Neden bağırdığını bilmiyordu o sırada artık.

BUUUUUMM, BUUUUUMM!

"Vuruldum, vuruldum!" diye haykırıyordu biri.

Japon tüfekleri hâlâ ateş ediyordu. Croft siperin dibine yatmış, ellerini toprağa dayamıştı. Gepgergindi bütün kasları.

BUUUUUMM, Tİİİİİİİİİİ! Şarapnel, yaprakların arasında dağılırken ötüyordu.

Croft alev tüfeğini aldı. Ateş azalmamıştı, ama bu arada birinin Japonca bağırdığını işitti. Namluyu havaya tuttu, "İşte geliyorlar," dedi. Alev tüfeğini ateşledi ve bağırdı, "DURDURUN HERİFLERİ!"

Derenin karşısındaki ormandan keskin bir çığlık işitildi; ayağı ezilen bir insanın feryadına benziyordu, "AAHHHH! AAHHHHH!"

Japonlar saldırıya geçtikleri sırada alev tüfeği patladı. Croft, Japon makineli tüfeğinin kanatların birinden ateş ettiğini aşağı yukarı kestirmişti sonra, o da nereye ateş ettiğini bilmeden ama tüfeğini aşağıya doğru çekerek, sağdan sola çevire çevire otomatik olarak durmaksızın ateş etmeye başladı. Öteki tüfeklerin ateş ettiğini duymuyordu, ama namlularından, egzoz borularından olduğu gibi ateşler çıktığını görüyordu.

Dereyi geçmek için ona doğru koşan Japonların donmuş hayalleri kalıyordu kafasında yalnız.

"AHHHHHH!" diye bağırıldığını işitti yine.

Şimşek çaktığı zaman görünen insanların katı, donmuş niteliği vardı alev ışığındaki Japonlarda. Croft hiçbir şeyi net olarak görmüyordu artık. Ellerinin nerede bittiğini, makineli tüfeğin nerede başladığını söylemesi olanaksız; o korkunç gürültünün içinde kendini kaybetmişti; bu gürültü, içinde teker teker çığlıklar ve haykırışlar, kafasında bir an şöylece bir yer edip geçiyordu. Dereyi geçmek niyetiyle saldıran Japonlar kaç kişiydi, sayması olanaksızdı; bildiği tek şey parmağının tetikte kaskatı durduğuydu. Gevşetemiyordu parmağını. Tehlike duygusunu da kaybetti, birkaç dakika yalnızca ateş edip durdu.

Dereyi geçmeye kalkan sıra sıra insanlar yere devrilmeye başlamıştı. Suyun içine girince biraz yavaşlıyorlar, Keşif Takımının toplu ateşi açık araziyi yalayan bir rüzgâr gibi tarıyordu onları. Herkes

önündekinin cesedine çarpıyordu. Croft askerlerden birinin bir ceset arkasında bir şey yakalamaya çalışır gibi havaya ellerini uzattığını gördü. Ateş etti; kol, birkaç saniye sonra düştü gibi geldi ona.

Sağına baktı, üç erin dereyi geçmeye çalıştığını gördü. Dere burada kıvrılıyor, sonra dik kayalara paralel gidiyordu. Tüfeğini çevirdi, üzerlerine ateş etti, bir tanesi yuvarlandı, öteki ikisi bir süre kararsız durdu, sonra gerisingeri dönüp kendi kıyılarına doğru koşmaya başladılar. Croft'un onları izleyecek vakti yoktu; birtakım askerler onların tarafındaki kıyıya varmışlar, makineli tüfeklerini dolduruyorlardı. Gelişigüzel ateş etti üzerlerine, siperine beş metre kadar yaklaşan askerler yere yuvarlandılar.

Croft ateş ettikçe etti; bir futbol topunun arkasından koşan oyuncunun hızlı refleksleriyle hedeften hedefe geçiyor, bir grup erin yere yuvarlandığını görünce başka bir gruba ateş ediyordu. Japon hatları şaşkın küçük çeteler haline gelerek dağıldı, çekilmeye başladı.

Alevin ışığı söndü, Croft çevresini bir süre göremedi. Karanlıkta yeniden bir sessizlik oldu, bir alev bombası daha arandı. Çok acele ediyordu.

Gallagher'a, "Nerede?" diye fısıldadı.

"Ne?"

"Ananın..."

Croft'un eli alev bombası sandığını buldu ve tüfeği yeniden doldurdu. Karanlıkta görmeye başlamıştı artık. Bir an duraksadı. Derede bir şey kıpırdıyordu. Alev tüfeğini ateşledi, tüfek patladığı zaman birkaç Japon askerinin suyun içinde hareketsiz durduğunu gördü. Croft tüfeğini bunlara çevirdi ve ateş etti. Askerlerden biri inanılmayacak kadar uzun bir süre ayakta kaldı. Yüzünde hiçbir ifade yoktu; mermiler göğsünü delik deşik ederken bile hiç aldırmıyor, ağzını açmış bakıyordu.

Derede hiçbir kıpırtı kalmamıştı artık. Gövdeler alev ışığının altında buğday çuvalları gibi şişmişlerdi, insan değildiler sanki. Bir asker, yüzü suyun içinde, derenin aşağılarına doğru sürükleniyordu.

Başka bir Japon askeri kumlukta silahının yanında sırtüstü yatıyordu. Gövdesinden sel gibi kan akıyordu, karnı yarılmıştı, bir tavuğun şişmiş bağırsakları gibi ortadaydı. Croft bir içgüdüyle askere ateş etti ve askerin titreyişi Croft'a zevk verdi bir an.

Yaralı Japonca bağırıyor, inliyordu. Çığlığı bastıkça çıkardığı ses alevin mavi ışığında daha korkunç geliyordu insana. Croft el bombasını yakaladı, "Çok gürültü ediyor namussuz," dedi.

Pimi çekti, el bombasını karşı kıyıya fırlattı. Bomba, cesetlerden birinin üstüne bir bakla çuvalı gibi düştü. Croft kendisiyle birlikte Gallagher'ı da siperin içine çekti. Amansız bir patlama oldu. Camları kıran patlamalar kadar gürültülü bir patlama. Bir dakika sonra azaldı yankıları.

Croft dikkat kesildi. Derenin ötesinden gelen sesleri dinledi. Ormanın içine çekilmekte olan insanların gizli sesleriydi bunlar. "YAYLIM ATEŞİ!" diye bağırdı.

Takımdakilerin hepsi yeniden ateşe başladılar, Croft kısa aralıklarla ormanı bir dakika taradı. Wilson'ın makineli tüfeği de durmadan ateş ediyordu.

"İyi bir ders verdik deyyuslara!" dedi Gallagher'a.

Alev sönüyordu.

Croft ayağa kalktı, "Vurulan kim?" diye bağırdı.

"Toglio."

"Ağır mı?"

Toglio hafif bir sesle, "Bir şeyim yok," dedi. "Dirseğime mermi girdi."

"Bekleyebilir misin sabaha kadar?"

Bir an hiçbir ses işitilmedi. Sonra Toglio zayıf bir sesle karşılık verdi, "Evet, beklerim."

Croft siperinden, "Dur geliyorum," diye seslendi. "Ateşi kesin."

Patikada yürüdü, Toglio'nun olduğu yere geldi. Red'le Goldstein da yanına diz çökmüşlerdi.

Croft hafif bir sesle konuşuyordu, "Peki," dedi. "Siperlerimizde sabaha kadar kalacağız. Bu gece yeniden saldırıya geçeceklerini sanmıyorum ama hiç belli olmaz. Uyumak yok. Bir saat sonra gün ağaracak, bok yemeyin."

Goldstein derin nefes aldı, "Hiç uyur muyum? Söylemene gerek yok."

Gallagher da aynı şeyi söylemişti.

Croft, "Gördünüz, ben kıçımı yayıp oturmadım, gelmelerini de beklemedim," dedi.

Sabah ayazında bir an titredi; hayatında ilk olarak gerçekten korktuğunu sanarak belli belirsiz bir utanç duydu.

"Namussuz Japonlar!" dedi.

Bacaklarındaki güç kesilmişti. Makinelisinin başına gitmek üzere döndü. Şu namussuzlardan iğreniyorum, dedi kendi kendine; yorgun bedeninde korkunç bir öfke dolaşmaktaydı. Yüksekçe bir sesle fısıldadı, "Bugünlerde bir Japonun gerçekten hakkından gelmeliyim."

Dere, cesetleri aşağılara doğru sürüklüyordu yavaş yavaş.

"Burada kalacağımız birkaç günde şu bokların cesetleri kokmasa hiç olmazsa," dedi Gallagher.

ZAMAN ÇARKI:

SAM CROFT

AVCI

Zayıf, orta boylu, ama dik durduğu için uzun görünüyor. Üçgen biçimindeki dar yüzünde hiçbir anlam yok. Küçük, keskin çenesinde, kuru yanaklarında ve düz kısa burnunda hiçbir fazlalık görünmüyor... Gözleri masmavi. Soğuk... Çalışkan, güçlü ve çoğu zaman boş. Kafasının en büyük eğilimi insanları hor görmek. Güçsüzlükten nefret ediyor. Sevdiği hiçbir şey yok hemen hemen. Ruhunda biçimlenmemiş kaba bir görüntü var ama nadiren farkında oluyor bunun.

Peki ama Croft neden böyle?

Bu sorunun türlü karşılığı var. Toplum yozlaştığı için böyledir Croft; şeytan onu kendisine benzettiği için böyledir Croft; Teksaslı olduğu için böyledir Croft; Tanrı'ya meydan okuduğu için böyledir Croft.

Hayatta tek sevdiği kadın tarafından aldatıldığı için ya da öyle doğduğu için ya da topluma uyamadığı için böyledir Croft.

Croft'un babası Jesse Croft derdi ki, "Evet, oğlum Sam kötü bir çocuk. Ama ne yapalım Tanrı onu öyle yaratmış." Jesse sonra, hasta, sıska, tatlı ve yumuşak bir kadın olan karısını düşünür, şunları eklerdi, "Tabii Sam de aynı sütü emdi ama midesi başka türlü yaratıldığı için emdiği süt midesinde bozuldu." Babası sonra kıkır kıkır güler, eline

sümkürür, sümüğünü iş tulumunun kıçına silerdi. *(Viran samanlığın önünde, ayağımın altında doğu Teksas'ın kırmızı kuru toprağı.)* "Bak sana anlatayım. Bir gün Sam'i ava götürdüm, daha bacak kadardı, tüfeği tutacak kadar bile gücü yoktu... ama kerata hemen ateş etmeye başladı. Şunu da söyleyeyim bak, kimse karışmayacak onun işine. Daha piç kurusuyken bile biri işine karıştı mı deliye dönerdi.

"Hiç kimse hiçbir şeyde onu geçmeyecek."

"Yola getirmek olanaksızdı keratayı; eşek sudan gelinceye kadar dayak atardım da gıkı çıkmazdı. Sanki o da bana bir yumruk indiriyormuş ya da kafama bir kurşun sıkıyormuş gibi gözümün içine dik dik bakardı."

Croft çok küçükken başladı avcılığa. Kışın soğuk Teksas çölünde, açık spor Ford otomobiliyle, yağmur gibi yağan tozun içinde, otuz kilometrelik kaskatı toprak yolu üşüye üşüye gitmeye alışmıştı. Önde oturan iki kişi hiç konuşmuyor, direksiyonun başındaki de ikide birde parmaklarına hohluyor. Ormana vardıklarında güneş ufkun koyu kırmızı çizgisinin üstüne çıkmaya uğraşıyor.

Bana bak oğlum, bu izi görüyor musun? Buna geyik izi derler. Geyik izini sürmek kolay değildir. Geyikleri oturup beklemek gerek. Sonra rüzgârın geyik kokularını sana getireceği bir yerde beklemelisin. Çok bekleyeceksin.

Çocuk ormanda oturmuş, titriyor. S...tirici bir geyik için bu kadar bekleyenin ağzına sıçayım. Ben iz süreceğim.

Ormanda av kovalıyor, yüzünde rüzgâr. Karanlık. Ağaçlar parlak kahverengi; yer zeytin rengi kadife. Nerede o namussuz geyik? Yolunun üstündeki bir dalı tekmeleyip fırlatıyor, geyik onun ormanda gezindiğini duyunca kulak kesiliyor. Namussuz! Ne de hızlı kaçıyor.

Bir dahakinde daha dikkatli. Bir geyik izi buluyor, eğiliyor, tırnak izlerini yakından inceliyor, büyük bir heyecan duyuyor. Şu namussuz geyiğin izini bırakmayacağım.

Ormanda iki saat aranıyor, ayaklarını dikkatle yere basıyor, bedeninin ağırlık noktasını değiştirmeden önce topuklarını yere basıyor, sonra ayak parmaklarını. Kuru dikenli dallar elbisesini yakaladığı zaman, teker teker, yavaş yavaş dallardan kurtarıyor kendini.

Geyiği görüyor ormanın küçük bir açıklığında, donup kalıyor. Rüzgâr yüzüne hafif hafif vurmakta. Namussuz hayvanın kokusunu alacağını sanıyor. Ağzına sıçayım, diye fısıldıyor kendi kendine. Namussuz, ne de kocaman. Geyik yavaşça dönüyor, yüz metre ilerisinden ona bakarak geçiyor. Göremez beni namussuz hayvan.

Çocuk tüfeğini kaldırıyor, öyle titriyor ki göremiyor hedefini iyice. İndiriyor, küfrediyor kendi kendine. Kocamış, moruk karılar gibi. Tüfeğini kaldırıyor, sımsıkı tutuyor, geyiğin ön ayak kaslarının birkaç santim altını gösterinceye kadar indiriyor tüfeğini. Kalbinden vuracağım deyyusu.

BOOMMMM!

Başkası attı. Geyik yuvarlandı. Çocuk koşuyor, ağlayacak neredeyse. Kim vurdu bu hayvanı? Benim geyiğimdi o. Geyiği vuran deyyusu öldüreceğim.

Jesse Croft gülüyor. Sana yerinden kıpırdama demedim mi ben.

Geyiği ben izledim.

Geyik korkunca bana kaçtı. Senin iki kilometre uzaktan geldiğini işittim ben.

Yalancı. Namussuz yalancı. Çocuk babasına saldırıyor, babasına vurmak istiyor.

Jesse Croft çocuğun ağzına bir yumruk indiriyor, yere yuvarlıyor oğlanı. Ağzına sıçtığımın moruğu, diye haykırıyor çocuk, babasının üzerine saldırıyor yeniden.

Jesse çocuğu tutuyor, gülüyor. Seni kerata seni. Dur bakalım daha. Babana el kaldırmak için daha on yıl ister.

Geyik benim.

Kim vurduysa onun.

Çocuğun gözlerinde yaşlar donuyor, kayboluyor. Titremeseydi geyiği önce kendisinin vurmuş olacağını düşünüyor.

"Evet efendim," derdi Jesse Croft. "Yenilmeye hiç dayanamazdı Sam. On yaşındayken Harper'da deli bir oğlan vardı, Sam'e dadanmıştı, boyuna dayak atardı." *(Darmadağın kır saçlarını kaşıyor, elinde şapkası)* "Oğlan her gün Sam'i döverdi. Sam de yılmaz, ertesi gün gider yine kavga çıkarır. Ama sonunda oğlan eşek sudan gelinceye kadar dayak yedi, bu iş de böyle bitti.

Büyüdüğü zaman, yani aşağı yukarı on yedisine bastığı sıralarda, Ağustos panayırındaki at yarışlarına girmeye başladı. O yörenin en iyi binicisi olmuştu. Bir ara Denison'dan bir yabancı geldi, yarışta hakemlerin ve halkın önünde Sam'i yendi. Sam buna öyle bir içerledi ki iki gün ağzını açıp kimseyle konuşmadı.

"Kanında var herifin, ne yapacaksın," diye anlatırdı komşularına Jesse Croft. "Bizim aile buraya ilk yerleşenlerden. Belki altmış yıl olmuş geleli, sonra Teksas'ta yüz yıldan uzun süredir Croft'lar var. Belki Sam bunlardan birine çekmiş. Belki bizim aileyi de buraya çeken bu kandı."

Geyik avları, kavgalar, panayırda ata binmeler, yılda toplasan on günü bulmaz. Bunun yanı sıra başka şeyler de var: Ovanın ve uzaktaki tepelerin uzun uzun taranması, büyük mutfakta babası, anası, kardeşleri ve çiftlik ustabaşılarıyla uzun uzun yemek yenmesi.

Kovboyların yatakhanelerinde bitmez tükenmez konuşmalar, hep aynı tekdüzelikte.

O küçük kız öküz gibi sarhoş olup kendinden geçmedikçe unutmaz beni.

Sonra baktım zenciye şöylece, oğlum sen pis bir arapsın, baltayı kaptığım gibi vurdum kafasının ortasına. Ulan namussuzdan çok kan akmadı bile. O kadar vurmayla zenci değil fil de hemen ölürdü.

Orospular yaramaz bana. Şöyle kendime gelebilmek için en azından beş altı kere yapmalıyım, öyle bir kere yaptıktan sonra şapkamı alıp gitmek büsbütün deli eder beni.

Şu boğa var ya, hani kulağının arkasında kırmızı benek olan, işte ben hep onu gözlüyorum, bakalım havalar ısınmaya başlayınca ne yapacak.

İşte Samuel Croft'un eğitimi.

Ve her gün akşamüzerleri, sürülerin çıkardığı tozların güneş altında uzun uzun, pırıl pırıl dalgalanmaları. Yorgun bir adam, eyerin üstünde uyukluyor. Kasabayı düşünüyor belki de. *Barlar, genelevler, dükkânlar.*

Sam sen yerinde duramıyorsun?

Tembel, mızmız bir ateş belinde. Güneş, atının derisinden yansıyor, kalçasını ılık ılık ısıtıyor. Evet, biraz öyle.

Harper'da Ulusal Muhafız Alayının bir kolunu açacaklar.

Eee?

Herhalde üniformalı kadınlar da olacak, iyi avlar da çıkar.

Ben de geliyorum seninle. Atını döndürüyor, sürüyor kasabaya. Dönüyor, yorgun.

İlk kez Ulusal Muhafız üniformasıyla bir insanı öldürdü Croft. Petrol kuyularının bulunduğu Lilliput'ta grev vardı, birtakım sarı sendikacılar dövülmüşlerdi.

Ulusal Muhafızları çağırdılar. *(Grevi başlatan namussuzlar kuzeyden gelmişler. New York'tan. Petrol kuyularında iyi çocuklar vardı, ama kızıllar sıçtı hepsinin kafalarına, ondan sonra zencilerin götlerini yalamaya başladılar.)* Muhafızlar fabrikanın kapısında sıra oldular; yaz sıcağında ayakta terleyip duruyorlar. Grevciler muhafızlara bağırıyorlar, onlarla alay ediyorlar.

Hey, grevci arkadaşlar! Bakın küçük izcileri de göndermişler bize karşı.

Yüklenelim üzerlerine. Onlar da işverenlerin adamları.

Croft dişini sıkmış duruyor sırada.

Saldıracaklar, diyor yanındaki asker.

Muhafızların teğmeni sivil hayatta bir tuhafiyeci. Taş atmaya başlarlarsa yere yatın arkadaşlar. Kavga gerçekten kızışırsa başlarının üstüne birkaç el ateş edin.

Havada bir taş uçuyor. Kalabalık suratını asmış, ikide birde askerlere küfrediyorlar.

Ben hiçbir orospu çocuğuna söyletmem bu sözleri, diyor Croft.

Askerlerden birine bir taş çarpıyor, yere yatıyorlar ve ilerleyen kalabalığın başları üzerine çeviriyorlar silahlarını.

Yarıp geçelim arkadaşlar.

On kişi fabrika kapısına doğru yürümeye başlıyor. Başlarının üzerinde taşlar uçuşuyor ve askerlerin arasına düşüyor. Teğmen borusunu öttürüyor, tamam, ateş edin başlarının üstüne.

Croft tüfeğini indiriyor. En yakındaki adamın göğsüne nişan alıyor ve sanki biri dürtüyor içinden.

Biraz daha çeksem tetiği tamam.

BUUUUUUMM! Yaylım ateşi arasında kim vurduya gidiyor, grevci düşüyor yere.

Croft buruk bir heyecan duyuyor içinde.

Teğmen küfrü basıyor. Ulan kim vurdu herifi?

Nereden bilelim Teğmenim, diyor Croft. Panik halinde kaçan kalabalığa bakıyor. Köpek sürüleri, diyor kendi kendine. Kalbi çarpıyor, elleri kupkuru sanki.

"Janey'yi hatırlar mısın? Hani evlendiği kız. Bir tek şey diyebilirim onun için: Azgın bir mart kedisi." Jesse Croft diyordu bunu. *(Kocaman bir balgam tükürüyor yere, ayağıyla efkârlı efkârlı eziyor balgamı.)* "Evde kalmış bir kız kadar hırçındı ama aralarında hırlaşmalar başlayıncaya kadar ona iyi karılık etti doğrusu. Oğullarımın evlendiği bütün kadınlar kavgalıydı onunla. Bakın ben ihtiyar bir adamım, ama ne yalan söyleyeyim, o namussuza baktığım zaman taşaklarım kaşınmaya başlardı, sevişmek gelirdi içimden onunla." *(Pantolonunu hızlı hızlı kaşır)* Sam'in aklı olsaydı onunla evlenmezdi. Bir erkek, karısının yüzüğünü parmağından almadan o karıyı yola getiremez. Folluğunu seven bir kadın erkeğe alıştıktan sonra bir tek erkekle kalmaz." *(Karşısındakinin göğsüne parmağını koyarak)* "Hayatın yasası böyle."

Oh, namussuz, haydi, DURDURURSAN ÖLDÜRÜRÜM SENİ.

Kocan kim?

Benim kocam sensin, haydi, haydi, haydi.

Kimse sevişemez benim gibi seninle.

Kimse, kimse, oh, sen bir pompasın.

Karın karına sürtüyor durmadan.

Kimse benden iyi sevemez seni.

Evet bebeğim, evet.

Ben gerçekten bir pompayım. *(Şak... Şuk! Şak... Şuk!)*

Croft evlendikten sonra babasının çiftliğindeki küçük evlerden birini kiraladı. Janey ile Croft oldukça sıkıcı ve suskun geçen bir yılın ardından aşklarını yitirdiler, etkileri sürüp gittiği halde asıllarını unuttukları binlerce olayla birlikte. Akşamları salonda oturuyorlar, radyo dinliyor, çok seyrek konuşuyorlar. Croft içgüdüsel olarak yaklaşma yolları arıyor, beceriksizce.

Yatalım mı dersin?

Daha erken Sam.

Doğru. İçinde bir öfke kabarıyor. Birbirlerinden ayrılmak istemezlerdi bir zamanlar, birbirlerine yaklaşınca hastalanıyorlardı şimdi: Aralarında başkaları vardı. Düşlerine giriyordu onlar; üzerindeki ağırlık başkasının bacağı her zaman; birlikte tüketilen geceler; birtakım yenilikler; aralarında sürüp giden o sessiz ağırlık, tabak çanakların yıkanması ve o beylik öpüşmeler.

Arkadaşlık kurumu.

Ama o arkadaşlık istemiyor. Teksas ovalarındaki evlerinin ucuz salonunda geçen sessiz gecelerde anlatılmaz bir öfke kabardıkça kabarıyor içinde. Nasıl anlatacağını bilmediği bir sürü şey var, gecenin büyük boşluğunda aralarındaki azgınlıktan hemen hemen hiç eser kalmamış artık. Kasaba gezileri, aile aralarındaki içki ziyafetleri,

arada sırada eski tutkularına özenerek gövdelerini ateşlemeleri, artık geriye döndürülemeyen durumu daha da bozuyor ve derinleştiriyor.

Croft bakımından, kasabaya yalnız başına gitmelerle, sarhoş orospularla yatmak, karısını arada sırada hiçbir şey söylemeden dövmekle bitti bu iş; Janey için ise, başka erkeklerle, çiftlikteki gündelikçilerle, bir keresinde de kardeşlerinden biriyle yatmakla...

"İşte azgın karılarla evlenenin hali budur," demişti sonradan Jesse Croft.

Croft kavga ediyor.

Ve başka bir şey daha, kasabaya zamparalık yapmaya gidiyorsun, yapmadığın itlik kalmıyor, ya ben, ben burada elimi kolumu bağlayıp seni bekliyorum. Bunu hiç düşünmüyorsun. Benim de sana anlatacağım var.

Ne gibi?

Öğrenmek istiyorsun değil mi? Göt atıyorsun ama söyletme beni sonra kötü olur.

Ne gibi?

Kadın gülüyor. Bir tür söz bu.

Croft suratına, indiriyor tokadı, bileklerinden yakalıyor, sarsıyor.

NE GİBİ?

Namussuz. *(Kadının gözleri parlıyor)* Ne gibi olduğunu biliyorsun.

Öyle hızlı vuruyor ki kadın düşüyor yere.

Senin üstün olmadığın bir şey, diye haykırıyor kadın.

Croft titriyor ayakta, sonra odadan fırlıyor. *(Ağzına sıçtığımın orospusu.)* Hiçbir şey hissetmiyor, sonra kızıyor, utanıyor, sonra yine bir şey hissetmiyor. Bu sırada ilk aşkı, ona olan ilk ihtiyacı, yeniden bütün gücüyle sarıyor her yanını *(gerçekten bir pompa.)*

"Eğer Sam çocuklardan birini Janey ile yakalasaydı öldürürdü," derdi Jesse Croft. "Sanki hepimizi boğazlayacakmış gibi tutkuyla

dolaştı durdu, sonra kasabaya gitti, dayanamayacağı kadar içti, sızdı. Geriye döndüğünde askere yazıldığını öğrendik."

Bundan sonra hep başkalarının karılarıyla düşüp kalktı.

Seninle böyle arkadaşlık ediyorum diye beni o kadınlardan mı sandın.

Bunu demek istemedim. Kim istemez hoşça vakit geçirmeyi?

Tamam. *(Kadın birasını içiyor.)* Benim felsefem bu.

Herkes hoşça vakit geçirmeyi istiyor. Beni o biçim kadınlardan saymıyorsun, öyle değil mi, askerim benim?

Benim için öyle güzelsin ki aklıma bile gelmiyor öyle şey. *(Bir bira daha.)*

Ve sonra. Jack bana sert davranıyor. Oysa sen anlıyorsun beni.

Doğru söylüyorsun canım. Seni ben anlıyorum. Yuvarlanıyorlar yatakta.

Felsefem yanlış değil benim, diyor kadın.

Asla... *(Şak... şuk... şak... şuk!)*

Hepiniz orospusunuz, diyor içinden.

Croft'un ataları çalıştılar çabaladılar, ter döktüler, öküzleriyle sürdüler toprakları, canlarını çıkardılar kadınlarının ve binlerce kilometre yürüdüler.

Croft da kendi iç dünyasında çalıştı çabaladı ve sonsuz bir kin alevi yanıp tutuştu içinde.

(Hepiniz bir sürü orospusunuz.)

(Hepiniz bir sürü köpeksiniz.)

(Hepiniz izlenecek bir geyiksiniz.)

BENDE OLMAYAN HER ŞEYDEN NEFRET EDİYORUM.

6

Fırtına akşamı başlayan çarpışma ertesi gün akşamüstüne kadar sürdü. Keşif Takımının püskürttüğü saldırı, derenin yukarılarında ve aşağılarında girişilmiş olan benzeri saldırılardan yalnızca biriydi ve sonunda iki taraf da ağır bir sessizlik içinde berabere kalmışlardı. Cephedeki bölüklerin hemen hepsi şu ya da bu saatlerde çatışmaya girmişler ve her zaman da aynı durum sil baştan yinelenmişti. Otuz, elli ya da yüz kişilik Japon grupları, otomatik silahlarla donatılmış, siperlerde yuvalanmış manga ya da takım halinde bulunan Amerikan askeri karşısında dereyi geçmeye kalkışmışlardı. O gece Japonlar, Cummings'in deniz yakınlarındaki sol kanadına ilk kez vurmuşlar, şafak vakti de uçurumların yakınındaki iki bölükle çatışmışlardı. İşte Keşif Takımı bu bölüklerin en sağında bulunuyordu. Her iki girişim de suya düşünce, Toyaku, sabahın ilk saatlerinde cephenin merkezine saldırmış, bölüğün birine çok kötü bir darbe indirmiş, ötekini de hemen hemen İkinci Tabur Karargâhına kadar geri çekilmeye zorlamıştı. Hâlâ 151. Batarya Karargâhında bulunan General beklenmedik bir karar vermiş, bir gece önce kararlaştırdığı taktiği sürdürerek merkezin mevzide tutunması için emirler vermeye başlamıştı.

General, topçusuyla cephenin kenarında bulunan bölükleri karşı saldırıya geçirerek, Japonların bu harekâtı sürdürmelerini güçleş-

tirmeden önce, Toyaku dereye dört yüz askerle dört ya da beş tank göndermeyi başarmıştı. Cummings için en tehlikeli anlar bunlardı, ama bir sandalyenin hasırını patlatarak sandalyeye sıkışmış şişman bir adamın kıçını kurtarma derdinden daha kötü değildi. Şimdi o da arkasını ırgalayıp duruyor, götünü kurtarmaya çalışıyordu. General bütün yedekleriyle birlikte saldırıya geçmiş, tümenin topçu ateşini zaten boş olan bir alana toplamış, hatlarının gerisine sızmış olan Japonları bu alana çekilmeye zorlamış, Japonların sızdığı en ileri noktadan hemen iki yüz metre kadar geride bir noktada hazır bulundurduğu tankların yardımıyla kıçını kurtarmıştı. O güne kadar yapılan çarpışmaların en büyüğü, en başarılısı olmuştu bu. O gün akşama doğru Japonların vurucu gücü kırılmış, hayatta kalanlar yeniden ormanın içine çekilmişler, kaçanlar o hafta içinde ya birer birer yakalanmışlar ya da dereyi geçerek kendi hatlarına dönebilmişlerdi. General kendi hatlarına sızan bir kuvveti ikinci kez püskürtüyordu. Bu konuda Hearn'e ufak bir söylev çekti:

"Bunlar benim için çerez taktikler. Âşığının eli entarisinin altına uzanıncaya kadar onun her şeyine göz yuman, ama oraya uzanınca hemen bileğini koparan bir kadınım ben."

Çarpışmanın tozu dumanı birkaç gün yatışmadı, bir sürü yerel çatışma, karakol çarpışmaları oluyordu ama Hearn'ün yanılmaz bir içgüdüye sahip olduğunu kabul ettiği General, ikinci derecedeki çarpışmaları kesti, durumu karıştıran ve birbirleriyle çelişen devriye raporlarını durdurdu; amacı Toyaku'nun planladığı çarpışmanın, merkezdeki darbe önlendikten sonra bitip bitmediğini anlamaktı. General ertesi gün hatlarında açılmış olan gediği kapatmakla uğraştı, yedeklerini yeniden yol yapımına gönderdi. İki ya da üç gün sonra, bir sürü keşif çalışmasının arkasından, hiçbir engele rastlamadan, bir buçuk kilometrelik bir ilerleme sağladı. Böylece cephedeki elemanları Toyaku Hattı'nın birkaç kilometre yakınına kadar geldi. Onun hesabına göre yolun cepheye varması için iki hafta daha gerekliydi ve Toyaku Hattı'nın yarılması da ondan sonra bir hafta

daha sürecekti. Çarpışmadan sonraki hafta içinde keyfine diyecek yoktu General'in; bunun bir belirtisi olarak da Hearn'e durmadan kendi askeri kurallarını aşılıyordu:

"Savunma bakımından Toyaku hapı yuttu," demişti. "Eğer seferinin tüm stratejisi savunmaysa gücünün beşte birini karşı saldırıda kaybetmeyi göze alabilirsin, sonra geri kalan kuvvetle sipere girer beklersin. Toyaku bu fırsatı kaçırdı. Japonlar seferlerini uzun uzadıya düşünüp taşınıp hazırlıyorlar. Durum son derece kritik bir hal alana kadar yatıyorlar, sonra birdenbire fırlıyorlar. İlginç bir aykırılık var bu işte. Kendilerine göre birtakım oyunlar: Amansızca harekete geçmek, yandan çevirmek, kuşatmak gibi, ama iş dövüşmeye geldi mi, hani sinekler canlarını yaktığında beceriksizce böğüren yaralı hayvanlar vardır, onlar gibi oluyorlar. Böyle yürümez bu işler. Bir orduda gereksiz bir sürü önlem aldın mı, sahadakiler aldığın bu önlemleri istemedi mi ya da dinlenmek dışında bir nedenle gevşediler mi, bir komutan olarak gayriahlaki davranmışsın demektir. Düşmandan ne kadar çok çekinirsen, gösterilen çabayı boşa harcamadan ne kadar iyi kullanırsan düşmana o kadar büyük baskı yapmış olursun. Ve karşına çıkacak fırsatlar da o kadar büyük olur."

General bu teori gereğince çarpışmadan iki gün sonra ordugâhını erlerine yeniden kurdurmaya başladı. Çadırlar yeniden yükseldi, ordugâhın subaylar bölümünde çakıl yollar dolduruldu, General'in kendi çadırında yere tahta ızgaralar döşendi. Ordugâhtaki subay kantini daha iyi bir yere taşındı; çadırın kenarlarını düz tutan direkler de fırtınadan sonra bambu ağaçlarıyla desteklendi. Yeni, taze et sevkiyatı ulaştı ve Karargâh Bölüğüne düşen pay eşit olarak bölüşüldü. Yarısı o sırada ordugâhta bulunan seksen ere, yarısı da subay kantinindeki otuz subaya verildi. General'in elektrikli buzdolabı sandıktan çıkarıldı, bütün ordugâhın elektriğini sağlayan benzin jeneratörüne bağlandı.

Hearn tiksinmişti. General'de anlayamadığı bir yan vardı; bu yan onu yeniden rahatsız etmeye başlamıştı. Şu et işi bir haksızlıktı

açıkça; Levazım Müdürü Hobart bu haksızlığı rahatça yapabilirdi, ama sorumlu o değildi ki. Hobart, General'in çadırına sırıtarak girip taze et geldiğini haber verdiği sırada Hearn çadırdaydı. General omuz silkmiş ve etin nasıl bölüneceği konusunda kesin konuşmuştu. İnanılır gibi değildi. General, o inkâr edilmez zekâsıyla, bu davranışın erler üzerinde nasıl bir etki yapacağını elbette bilirdi; öyle olduğu halde aldırmamıştı. Bunun nedeni kendi karnını doyurmak olamazdı, çünkü taze etlerle yapılan yemeklerde bile iştahsız olduğunu daha sonra görmüştü; tabağının yarısını her zaman bırakıyordu. Bir alışkanlık da olamazdı bu; General ne yaptığını çok iyi bilen bir adamdı. Böyle bir paylaştırmanın daha doğru olacağını düşünmüştü herhalde. Hobart çadırdan çıktıktan sonra General iri ve boş gözleriyle anlamsızca Hearn'e bakmış, anlaşılmaz biçimde göz kırpmıştı.

"Seni düşünüyorum Robert. Yemekler iyi çıkarsa belki sinirlerin yatışır biraz."

"Beni düşünmüş olmanıza çok teşekkür ederim Generalim."

General bunun üzerine büyük bir kahkaha atmış, sonra gülmeye devam etmiş, gülmekten katılacak hale gelmiş, en sonunda da iskemlesinde dimdik durarak markalı ipek mendiline tükürmüştü.

"Subaylar için geceleyin dinlenecek bir çadır kurmanın zamanı geldi sanıyorum," diyebildi sonunda. Senin şimdi çok işin yok Robert. Sana vereceğim bu işi."

Komik bir görev. Ama Hearn önemini anlamıştı sonunda. Karargâh Bölüğünün başçavuşunu çağırttı, kendisine biraz asker vermesini söyledi; askerlere bir kısım otları ve kökleri temizletti; temizlettiği yerin üstüne çakıl döktürdü; üzerine bir manga çadırı kurdurdu. Çadırın kurulması bitince çevresine derin bir yağmur siperi kazdırdı. Geceleyin dışarıdan ışık görülmesin diye iki katlı giriş kapısı yaptırdı; ekli köşeleri eski bir çadırın parçalarıyla kapattırdı. Askerler bu işleri bitirdikten sonra Hearn bütün gün öğleden sonra askerlere bambu kestirdi; birkaç yazı masasıyla iki oyun masası

yaptırdı. Bütün bu işleri yaptırırken, suratından düşen bin parça oluyordu. Kendisine kızıldığını biliyor, çevresinde mırıldanılan kimi can acı sözler kulağına kadar geliyordu. Bu işi General neden ona vermişti? Çünkü kızacağını biliyordu. Bu yüzden Hearn işi kusursuz başarmak kararındaydı: Çadır kurulurken en küçük ayrıntılar üzerinde bile büyük bir titizlikle durmuş, askerlerin başındaki çavuşla bir iki kere tartışmıştı. Hepsi iyiydi hoştu ama General yine de pek hoşnut görünmüyordu.

Kendisine verilen dersin asıl öğretisi sonradan ortaya çıktı. Gündüz ordugâhın jeneratörünü işletmekle görevli olan ere, subay dinlenme çadırında ek bir görev verilmişti. Sabahları çadırın kanatlarını bağlayacak, geceleri açacak ve kenarlarını sıkıştıracaktı. Jeneratör çok ses çıkardığı için geceleri çalıştırılmıyordu. Aynı asker, lüks lambalarına da gaz doldurup yakacaktı.

Dinlenme çadırı tamamlandıktan birkaç gün sonra bir akşamüstü Hearn çadıra girince lüks lambalarının hâlâ yakılmamış olduğunu gördü. Birkaç subay çadırın içinde el yordamıyla dolaşıyor, birbirlerine küfrediyorlardı.

İçlerinden biri, "Hey Hearn," dedi. "Haydi fırla da bize ışık bul."

Hearn dinlenme çadırına bakan emir erinin portatif çadırına koştu. Ere bağırdı, "Raffety! Bu ne ulan? Çok mu işin vardı?"

"Bağışlayın Teğmenim. Unuttum."

"Haydi çabuk fırla! Bakma öyle suratıma alık alık!"

Hearn sesinin cıyak cıyak çıktığını işitiyordu, "Fırla ulan!"

Raffety çadırından çıkıp da gaz bulmak için sallana sallana otoparka gittikten sonra kendinden iğrenmeye başladı Hearn. Eşşek, sersem, hayvan, dedi kendi kendine. Hemen arkasından sarsıntı geçirerek, bir ere karşı içinde nefret beslemeye başladığını anladı. Çok hafif, belli belirsiz bir nefretti bu ama böyle bir şey vardı içinde. Çadırı kurarlarken onu atlatmaya çalışmışlar, bunu yapmak için en küçük fırsattan yararlanmışlardı. Erler kendi emrine girmeden,

kendisini tanımadan önce de yapmışlardı bunu ve onu içgüdüsel bir güvensizlikle kabul edivermişlerdi; ama o buna içerlemişti.

General'in kendisine ne gibi bir ders vermek istediğini hemen anladı. Böylelikle yeni bir öge ekleniyordu aralarındaki dostluğa. Eskiden erlerle çalıştığı zaman yine sert davranmıştı, çünkü yumuşak davranmanın belirli bir görevin yapılmasında yeri olmadığı kanısındaydı. İnsanlar çalıştıkları zaman genellikle başkalarına kızarlardı. Önemi yoktu bunun. Ama o onlara kızamazdı.

Şimdi ise bu "kızmalar" başlamıştı. General'in düşüncesi artık açıkça belli oluyordu: O bir subaydı ve uzun bir süreden beri de subaylık ettiğine göre, istesin istemesin, kendi sınıfının duygusal saplantılarına sahip çıkmalıydı. General, bu sınıftan olduğunu ona durmadan hatırlatıyordu. Cummings'in kendisine bön bön bakan sinsi gözlerini ve sonra da nedeni bir türlü anlaşılmayan göz kırpmalarını hatırladı. "Seni sevindirmek istedim Robert." Şimdi anlıyordu ne demek istediğini. General'in yanında çalışmaya başladığı ilk günden beri biliyordu ki isterse savaşın sonunda bir kıta subayının rütbesine kolaylıkla ulaşabilecekti. Ama içinde buna karşı koyan bir tutku vardı, güvenemediği bir tutku. Cummings bunu anlamıştı; isterse, subaylara karşı olan saplantılarını ve sevgisizliklerini atacak kadar güçlü olursa, onun bu tutkusunu doyuracağını Cummings kendisine telkin etmeye çalışıyordu.

Kendi sınıfını anlamak ve onun sınırları içinde çalışmak. Ters yönden bir Marksizm dersi.

Hearn allak bullak olmuştu. Amerikalı zengin bir aristokrat ailenin çocuğuydu. Ancak sonradan ailesiyle ilişkisini kesmiş, onların nefret ettikleri düşünceleri edinmişti, ama on sekiz yaşına kadar yüklendiği duygulardan aslında kendisini bir türlü kurtaramamıştı. İçinde duyduğu soyluluklar, kendisini kızdıran haksızlıklar hiçbir zaman kalıcı değildi. Bu yarasını boyuna kaşıyarak canlı tutuyordu; bunun da farkındaydı. Şu anda anlıyordu ki subay kantininde Conn'la kavga çıkarmasının nedenleri arasında en önemli olanı, Conn'un söylediği sözlere gere-

ken önemi vermekten korkmasıydı. Diğer tepkilerinin de nedeni buydu. Dolaysız çıkarları kendisini geriye, babasının düşüncelerine çektiğine göre, tek başına kalmış bir solcu durumunu sürdürebilmesi için kendisine yeni duygusal bir temel bulmaktan başka çaresi yoktu. Uzun süre bir yol bulduğunu sanmıştı; daha uzun bir süre de politik düşüncelerini özgürce söylemişti, çünkü New York'taki arkadaşları ve tanıdıkları bunu günlük bir alışkanlık haline getirmişlerdi, ama şimdi orduda tek başına, General'in kurnaz eleştirisiyle karşı karşıya kalınca şaşırmaya başlamıştı.

Dinlenme çadırına dönüp içine girdi. Raffety lambaları doldurup yakmıştı. Subaylar her akşamki gibi çadıra gelmeye başlamışlardı. İki yerde kâğıt oyunu oynanıyor, birkaç subay da yazı masalarında oturuyorlardı.

"Hey, Hearn! Poker oynar mısın?"

Bunu söyleyen Mantelli'ydi. Hearn'ün karargâhtaki birkaç dostundan biri.

"Oynarım."

Hearn bir sandalye çekti. Çadır kurulduğundan beri General'e gizli gizli kafa tutuyor, akşamlarını burada geçiriyordu. Sıkıntılı, rahatsız bir yerdi burası aslında. İçerisi korkunç derecede sıcaktı, havası hemen sigara, puro dumanlarıyla doluyordu, ama aynı zamanda General'le arasındaki sürekli çekişmenin bir parçasıydı da. General, çadırın kurulmasını ona emretmişti. Ya öyle mi? O da bunu kullanacaktı. Ama bu gece Raffety olayından sonra General'le karşılaşma düşüncesi Hearn'ü korkutuyordu. Aslında pek kimseden korkmazdı ama artık General'den korkmaya başladığını sanıyordu. Kâğıtlar önüne geldi; karıştırdı ve dağıttı. Oyuna vermemişti kendini, gelişigüzel oynuyordu. Terlemeye başladığını anladı, gömleğini çıkardı, sandalyesinin arkasına astı. Her akşamki hikâye. Bütün subaylar saat on civarında çamaşırlarına kadar soyunurlardı; ter kokusu ve sigara dumanından durulmazdı çadırda.

"Bu gece bana iyi kâğıt geliyor."

Mantelli sırıttı; purosunun çevresinde büzüldü küçük ağzı.

Herkes çadırda durmadan çene çalıyordu artık, sigara dumanı içinde. Bir yerde, ormanın uzaklarında bir top bir kere ateş etti, topun sesi Hearn'ün gergin bir sinire benzeyen başında zonkladı. Tümen eğleniyor, diye mırıldandı.

Baştan savma bir oyunla daha birkaç el çevirmişti ki bütün çadır birden oyunu kesmek zorunda kaldı. General ilk kez çadıra girmişti.

İçlerinden biri bağırdı, "Dikkat!"

General mırıldandı, "Rahat, arkadaşlar."

Çadırın içine göz gezdirdi. Burun deliklerini hafif hafif açıp kapayarak havayı kokladı.

"Hearn," dedi.

"Buyurun Generalim."

"Bana lazımsın."

Elini salladı hafifçe, canlı ve kişiliksiz bir sesi vardı. Hearn gömleğini hâlâ iliklemekle uğraşırken General çıkıp gitti.

Mantelli sırıttı. "Haydi bakalım, baban çağırdı."

Hearn kızdı. General'in ayağına gelmesine normal olarak sevinmesi gerekirdi, ama General'in sesindeki ton aşağılamıştı onu. Bir an çadırdan ayrılmamayı düşündü.

Mantelli'ye, "Ben bu parayı nasıl olsa çıkarırım sizden," dedi.

"Bu gece mi?" diye alay etti masadaki subaylardan biri.

"Sahibimin sesi," dedi Hearn.

Gömleğini iliklediği, iskemlesini arkaya itti, çadırdan çıktı. Birkaç subay bir köşede viski haklarını bitirmeye çalışıyordu.

Şarkı söylediklerini işitti, sonra ışık geçmemesi için iki kat yapılmış olan çadır kapısından sürünerek çıktı. İçerideki aydınlıktan birdenbire karanlık ve serin havaya çıkınca çevresini göremedi, neredeyse General'e çarpacaktı.

"Özür dilerim, gittiniz sanmıştım," diye mırıldandı.

"Zararı yok."

General yavaş yavaş kendi çadırına doğru yürümeye başladı. Hearn hızlı yürümemek için adımlarını biraz yavaşlattı. "Sahibimin sesi" dediğini General işitmiş miydi acaba? Adam sen de, boş ver.

"Bana ne için ihtiyacınız vardı Generalim?"

"Çadırda görüşürüz."

"Başüstüne Generalim."

O sırada aralarında bir çatışma vardı. Sessizlik içinde yürüyorlardı. Ayaklarının çakıllı yolda çıkardığı hışırtı işitiliyordu. Yalnızca bir ya da iki adam geçti yanlarından karanlıkta. Gece bastırdığı zaman ordugâhta bütün çalışmalar duruyordu hemen hemen. Hearn alanın kaba elips biçimindeki çevresinde erlerin siperlerde nöbet beklediklerini, elle tutulacak kadar net hissediyordu.

"Çok durgun bir gece," diye mırıldandı.

"Evet."

General'in çadırının girişinde aralarında bir çarpışma oldu. Hearn çadırın kapaklarını açmış, General'e yol vermişti. Cummings ise Hearn'ün omzuna elini koymuş, kendisinin önce girmesi gerektiğini anlatmak istemişti. Her ikisi de bu davranışlarını aynı zamanda yapmışlar, Hearn General'i itmiş, iriyarı bedeninden yarım metre geriye çekilmek zorunda bırakmıştı onu.

"Özür dilerim."

Bir an yanıt yok. Hearn ufak öfke krizi geçirdikten sonra hemen kapakları açtı ve önce kendisi girdi içeri. Cummings arkasından girdiğinde yüzü sapsarıydı, alt dudağında iki diş izi vardı. Ya çarpışma Hearn'ün sandığından daha hızlı olmuştu ya da General dudağını ısıracak kadar kızmıştı. Ama neden? Bu durum karşısında gülmek daha çok yakışmaz mıydı General'e.

Hâlâ kafa tutar pozundan vazgeçmeyen Hearn, izin almadan hemen bir sandalyeye oturdu. General, bir şey söyleyecekmiş gibi yaptı, sonra sustu. Masasının karşısında duran başka bir sandalyeyi aldı, yavaşça Hearn'ün karşısına getirdi, bir dakika kadar hiç kımıldamadan Hearn'e baktı. Yüzünde yepyeni, Hearn'ün o zamana

kadar hiç görmediği bir ifade vardı. Gri ve sert gözleri, son derece korkunç beyazlıklarının içinde donmuşlardı sanki. General'in gözbebeklerine eliyle dokunsa bile General göz kırpmayacakmış gibi bir duygu vardı Hearn'ün içinde. Ağzının ısırılmış, yüzünün her köşesindeki kasların gerilmiş olması General'in garip bir acı içinde olduğunu gösteriyordu.

Hearn General'i kendisini aramaya yönelten gerilimin ne olabileceğini düşündü birdenbire. Ama şu anda bunun herhangi bir belirtisi görülmüyordu. General'in tertemiz masasında yapacağı bir iş de yoktu. Hearn, kocaman resim masasına açılmış Anopopei haritasına baktı. General'in o sırada yediği mantar.

General'in çadırı çok çıplaktı. Bunu bir kere daha anladı Hearn. Motome'de olsun, gemideki kamarasında olsun, burada olsun, nerede olursa olsun doğru dürüst bir yeri yoktu General'in. Çadırı çok gösterişsizdi. Portatif karyolada yatılmamış gibiydi, masasının üstü tertemizdi, hiçbir şey bırakılmamıştı; boş duran üçüncü sandalye, iki sandığın büyüğüyle tam bir dik açı yapıyordu. Yer çıplak, temiz, en küçük bir çamur izi bile yok. Lüks lambasının ışığı, çadırda dik duran bütün eşyanın üzerine ışık ve gölge kesitleri fırlatıyor. Çadırı, soyut bir resme benzetiyordu Hearn.

Ve Cummings anlaşılmayan bir biçimde Hearn'e gözünü dikmiş bakıyordu hâlâ, onu hiç tanımıyormuş gibi. Uzakta bir top patladı; nabızlarının atışıydı sanki.

"Düşündüm taşındım Robert," dedi sonunda General.

"Evet, Generalim?"

"Seni gerçekten hiç tanımıyormuşum."

Ses tekdüze ve renksizdi.

"Ne oldu Generalim, viskinizi mi çaldım?"

"Belki, evet... bir anlamda."

Ne demekti bu? General sandalyesine yaslandı. Gelişigüzel sordu:

"Dinlenme çadırı ne âlemde?"

"İyi."

"Ordu karartılmış bir çadırın içindeki havayı değiştirmenin yolunu bulamadı henüz."

"Evet, çok kötü bir havası var çadırın."

General'in yalnızlıktan canı sıkılmıştı anlaşılan. Zavallı zengin çocuğu. Konuşmasını sürdürdü:

"Ama şikâyetçi değilim, pokerde yüz dolar kadar bir şey kazandım."

"İki gecede mi?"

"Hayır, üç gecede."

General hafifçe güldü, "Doğru, üç gecede."

"Sanki bilmiyormuşsunuz gibi."

General bir sigara yaktı, elini sallayarak söndürdü kibritini.

"Robert inan ki kafam daha başka şeylerle dolu."

"Ben tersini söylemedim."

General birden dik, özellikle de sinirli bir hava verdi gözlerine, "Son günlerde öyle küstahlaştın ki korkarım yakında bir manga askerin karşısında kurşuna dizileceksin."

Ses değil, zor tutulan bir çığlıktı bu. General'in parmakları titriyordu. Hearn şaşkınlıkla gördü bunu. Aklına bir düşünce gelir gibi oldu ama bu düşünceyi netleştiremedi, sonra kaybetti, iğnenin deliğine bir türlü geçmeyen, kıvrılmadan önce titreyen bir iplik gibi.

"Özür dilerim."

Bunu söylemenin gereği var mıydı sanki. General'in dudağı yeniden uçukladı. Cummings portatif sandalyesinin arkasına yaslandı, sigarasından derin bir nefes çekti, sonra babacan, hoş ve inanılmayacak kadar yapmacık bir tavırla gülümsedi.

"Şu et meselesi yüzünden bana hâlâ biraz kırgınsın sanırım, öyle değil mi?" diye sordu.

Kırgın. General bu sözcüğü daha önce de kullanmıştı bir kere. Ama bu kez başka türlü kullanıyordu. Eline alıyor muydu dümeni yoksa? General'in kendisine geldiğini düşünmek, biraz korku veren, insanı rahatsız eden bir şeydi. Ve kafası durdu, kasıldı, yapmak istemediği bir şey emredilecekti kendisine sanki. Aralarında kurulan

ilişkiyi düzeltmek için hiçbir şey yapmayacaktı General. Birçok generalle emir subayları, kıta subaylarıyla emir erleri aralarında kurulan rahat ve üstü kapalı arkadaşlık, zaman zaman onların arasında da kurulmuştu. Dahası, bundan da ileri gidildiği zamanlar olmuştu. Uzun tartışmalara girişmişler, arada küçük dedikodular da yapmışlardı. Ama her nedense bir aykırılık vardı aralarında. Bütün bu ilişkinin hangi ağaç gövdesine aşılandığını Hearn bir türlü kestirememişti.

"Evet, kırgınım belki," dedi sonunda. "Erlerin eti çalınırsa sonra erler soğurlar sizden."

"Hobart'ı, Mantelli'yi ya da karavana çavuşunu suçlarlar. Çok önemli değil bu. Buna aldırdığın yok aslında, sen de farkındasın bunun."

Allah kahretsin. Hiçbir şey gözünden kaçmıyordu.

"Aldırmış olsaydım da yine farkında olmazdınız sanırım."

"Farkında olurdum herhalde. Gerekli normal tepkilerden yoksun değilim."

"Ya."

"İnanmıyorsun, Robert. Liberallerin etkisiz kalmalarının nedeni düşüncelerini umutsuzca askıda, sallantıda tutmalarıdır, düpedüz."

Düpedüz! General'in kullandığı bütün cilalı ve incelmiş sözcüklerin yüzeyinde halk ağzının bu kadar ufak bir izini bulmak hoş bir şeydi.

"Bir şeye hemen yafta yapıştırmak kolaydır," diye mırıldandı Hearn.

"Yo, biraz düşün rica ederim. Her şeyi sonuna kadar götür, hiçbir düşünce o zaman ayakta duramaz. Yürüttüğümüz bu savaşın bir önemi olduğunu mu sanıyorsun?"

"Evet ama bunun et işiyle ne ilgisi var anlamıyorum."

"Öyleyse iyi dinle söyleyeceklerimi. Bana hak vereceksin, çünkü ben bu işi çok inceledim. Senin yaşındayken, daha ileri yaşlarda da, beni en çok ilgilendiren şey bir ulusu iyi dövüşmeye yönelten etkenin ne olduğunu bulmaktı."

"Bana göre, ister iyi nedenlerle olsun, ister kötü nedenlerle, halk ile ülke arasında bir çeşit kaynaşmadır savaş."

General başını salladı, "Liberal tarihçi görüşü. Bunun ne kadar küçük bir etken olduğunu gördüğün zaman şaşırıp kalacaksın."

Lamba pat pat etmeye başlamıştı. Supabını ayarlamak için uzandı, ışık kaynağı bir an için çenesinin altına gelince yüzü daha dramatik bir görünüm aldı.

General konuşmasını sürdürdü, "Belli başlı iki etken var. Bir ulus, elindeki insan ve malzeme sayısı oranında dövüşür. Öteki denklem de şu: Bir askerin sivillikteki yaşam standardı ne kadar düşük olursa o askerin askerlikteki davranışı o kadar iyi olur."

"İşin bütün sırrı burada mı?"

"Bir ara denediğim başka bir etken de var: Kendi toprağını savunmak için dövüşüyorsan, o zaman biraz daha iyi savaşabilirsin."

"O halde benim görüşüme geliyorsunuz siz de."

"Ancak, bunun ne kadar karışık bir nokta olduğunu bilmiyorsun sanıyorum. Eğer bir insan kendi toprağında çarpışıyorsa, o insanın askerden kaçma olanağı biraz daha çoktur. Anopopei'de hiç düşünmediğim bir sorundur bu. Öteki durumun daha ağır bastığı doğrudur ama bir dakika dur ve düşün. Bir insanın yurdunu sevmesi hoş bir şeydir elbette. Dahası, bu duygu savaşın başında çok önemli moral bir etkendir. Ama çarpışma heyecanlarına hiç güvenilmez, savaş uzadıkça bu duyguların değeri de azalır. İki yıllık bir savaştan sonra iyi bir ordunun yalnız iki şey düşünmesi gerekir bence: Üstün bir maddi güç ve düşük bir hayat standardı. Neden Güney Amerikalılardan oluşan bir alay, Doğu Amerikalıların iki alayına bedeldir?"

"Öyle olduklarını sanmıyorum."

"Evet, ne yapalım ki gerçek böyle."

General parmaklarının uçlarını birbirine bitiştirip Hearn'e baktı. "Ben bir teori bezirgânı değilim. Sana gözlemlerimi söylüyorum. Bu gözlemlerimden çıkardığım sonuçlar bir subay olarak beni zor duruma düşürmekte. Dünyanın en yüksek yaşama standardı

olan ülkemizde, söylediğim nedenlerden ötürü, büyük devletler içinde en kötü dövüşen askerlerin bizim askerler olması gerekir. En azından kendi ülkelerinde, Amerika'da, askerlerimiz öyledirler. Oldukça zengindirler, şımarıktırlar. Çoğu birer Amerikalı olarak demokrasiden payına düşeni almıştır. Birey olarak da sahip oldukları hakların fazlasıyla büyütüldüğünü bildikleri halde, başkalarının hakları konusunda herhangi bir düşünceye sahip değillerdir. Köylü ise bunun tersi. Sana şunu söyleyeyim: Asker dediğin köylüden çıkar."

"Demek onun için erlerin burnunu kırmalı," dedi Hearn.

"Tabii. Kır kırabildiğin kadar. Subayın yeni bir üstünlük elde ettiğini gören erin burnu biraz daha çok kırılmış olur."

"Ben bu kanıda değilim. Bana kalırsa, biraz daha fazla nefret ederler sizden."

"Evet, nefret ederler ama aynı zamanda korkarlar da. Emrime ne çeşit asker verilirse verilsin ben onu bir süre sonra sindiririm. Senin orduda haksızlık dediğin şey, erin her zaman için aşağı durumda olduğu düşüncesini biraz daha açıkça belirtmekten başka bir şey değildir."

Şakağına düşen saçı düzeltti.

"Amerikalıların İngiltere'deki kamplarını bilirim. Biz Avrupa topraklarına ayak bastıktan sonra terör esecekti. Acımasız yöntemler uygulanacaktı burada. Tabii bu yüzden birtakım dertler çıkacaktı. Ama gerekliydi bu. Arka bahçemizde özel bir yedek depomuz vardı. Oranın komutanı olan albayı öldürme girişiminde bulundular bir ara. Sen bu işi anlayamazsın. Ama ben sana şunu söyleyeyim, bir orduyu ordu yapabilmek için her insanı korku merdiveninin bir basamağına koymak gerekir. Esir kamplarındakiler ordu basamağının en altında bulunan kimselerdir. Buralardaki disiplin de ona göre daha sert olmalı. Bir ordu, üstten korktuğu, astını hor gördüğü sürece iyi işler."

"Ben bu merdivenin neresindeyim?" diye sordu Hearn.

"Daha bir yerinde değilsin. Sen özel işlem görüyorsun."

General gülümsedi, bir sigara daha yaktı; çadırda tam bir sessizlik olduğu sırada birdenbire dinlenme çadırından bir kahkaha tufanı işitildi.

Hearn sandalyesinde doğruldu.

"Bu sırada nöbet bekleyen erin bu kahkahaları işittiğini düşünün. Günün birinde makineli tüfeği geriye çevirmek isteyecektir gibi geliyor bana."

"Olabilir. Bir ordu yenilmeye yüz tutunca askerler böyle bir şeye girişebilirler. O zamana kadar kinleri içlerinde birikir. Bu birikim onları biraz daha savaşçı yapar. Kinlerini bize doğru çeviremeyince dışarıya döndürürler."

"Ama bir kumar oynuyorsunuz siz," dedi Hearn. "Savaşı kaybedersek ayaklanma başlatmış olacaksınız. Bana öyle geliyor ki erlere daha iyi davranarak savaşı kaybetmek ve sonradan ayaklanmayı önlemek sizin için daha iyidir."

Cummings güldü.

"Liberal dergilerinizde çok güzel bir başyazı olur bu, öyle değil mi? Sen bir eşşeksin Robert. Biz bu savaşı kaybetmeyeceğiz, kaybedersek devrimi kim yapacak? Hitler mi?"

"Yani ne pahasına olursa olsun savaşı kaybetmeyeceğinizi mi söylemek istiyorsunuz?"

"Sizler! Sizler," dedi General. "Biraz Marksizm kokusu yok mu bunda? Bizler, yani, büyük kapitalist sömürücüler, fesatçılar demek istiyorsun. Marksizmi nereden öğrendin bu kadar?"

"Biraz oralarda dolaşmışlığım var."

"Sanmıyorum. Pek gerçekten dolaşmamışsın gibi geliyor bana."

General sigarasının izmaritini ezdi, düşünceli düşünceli.

"Sen bu savaşı büyük bir devrim gibi görüyorsun, tarihi yanlış yorumluyorsun demektir. Savaşın amacı iktidarı yoğunlaştırmak, artırmaktır."

Hearn omuz silkti.

"Tarihten pek anlamam; düşünür de değilim. İnsanların sizlerden nefret etmesini istemek kötü bir anlayış."

"Bakyine söylüyorum Robert, onlar senden nefret etmedikleri sürece hiçbir önemi yok. Bir an düşün, dünyada bu kadar çok nefret olduğu halde neden bu kadar az devrim olmuş?"

Tırnağıyla çenesini kaşıdı, yavaş yavaş, tatlı tatlı, sanki sakalını kaşıdığı sıra çıkan sesle ilgileniyordu.

"Rus Devrimi'ni bile boşlukta gerçekleştirilmiş bir örgüt biçimi sayabilirsin. Yüzyılımızın makine tekniği, pekiştirmeyi gerektirir. Böylece korku da yaratmış olursun. Çünkü insanların çoğu makineye hizmet zorundadır. İçgüdüsel olarak herkesin hoşlandığı bir iş değildir bu."

Hearn omuz silkti yeniden. Bu tartışma da her zamankilere benzemişti. Ölçüleri, elle tutulur birer ölçü olmadığı ve aşınmış bulunduğu halde yine de bir değere sahiptiler; ama General gibi düşünen bir adama onun düşünceleri, fazla hassas ya da yanlış birer duygu olarak görünebilirdi ve Cummings de kendisine kaç kere açık açık söylemişti. Bunu bildiği halde bir çıkış daha yaptı:

"Başka şeyler de var," dedi rahatça. "Birtakım büyük ahlaki düşüncelerin de ortaya atıldığının nasıl farkında değilsiniz, anlamıyorum."

General hafifçe güldü, "Robert, politikanın tarihle ne kadar az ilişkisi varsa, ahlak kurallarının da belirli bir insanın ihtiyaçlarıyla o kadar az ilişkisi vardır."

Hep özdeyiş, hep özdeyiş. Tartışmaya karşı bir tür tiksinti duydu içinde.

"Generalim, bu savaşı kazandıktan sonra daha büyük bir 'pekiştirmeyle' uğraşıldığı sırada, o günlerin Amerikalıları, Avrupalıların İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki durumuna düşecekler, büyük bir bunalımın içinde yaşayacaklar, gelecek savaşın onların sonu demek olacağını bileceklerdir."

"Belki de. Bunalım yirminci yüzyıl adamının doğal durumudur."

"Ya!"

Hearn bir sigara yaktı, ellerinin titrediğini şaşkınlıkla gördü. Şu anda General saydamdı sanki. Cummings bu tartışmayı bile bile, belirli bir amaçla başlatmış, dengeyi yeniden sağlamış, çadıra girdikleri sırada nedense kaybetmiş olduğu üstün ve benzersiz "çevreye uyma" yeteneğini yeniden kazanmıştı.

"Çok dik kafalısın Robert. Senin yola geleceğin yok."

General ayağa kalktı, sandıklardan birine doğru yürüdü.

"Aslında ben seni tartışmak için çağırmadım buraya. Satranç oynarız diye düşünmüştüm."

Hearn şaşırmıştı, biraz tedirgindi de.

"Sevinerek oynarım," dedi. "Ama size bir savaşın tadını vermez sanırım."

"Görürüz."

General portatif bir masa koydu aralarına. Satranç tahtasına taşları dizmeye başladı. Hearn General'e bir iki kere satrançtan söz etmişti, General de belirsiz bir oynama isteği göstermişti, ama üzerinde durmamıştı Hearn.

"Oynamak istiyor musunuz gerçekten?" diye sordu.

"Elbette."

"Biri içeri girerse garip olmaz mı?"

General gülümsedi. "Gizlilik kötü mü?"

Taşları dizmişti. Bir eline beyaz, bir eline de kırmızı piyonu aldı. Avuçlarında sakladı, birini seçmesi için Hearn'e uzattı. Kibarca, "Bu takımı çok severim," dedi. "Fildişindendir ve elle oyulmuştur. Öyle sandığın kadar da pahalı değil. Usta bir işçilik doğrusu."

Hearn kırmızı piyonu aldı, herhangi bir yorumda bulunmadan yerine koydu. General ilk çıkış hamlesini yaptı. Hearn bu hamleye beylik bir karşılık verdi, başını ellerine aldı rahatça ve oyuna daldı. Ama sinirli olduğunu anlıyordu. Hem heyecanlıydı, hem de sıkıntılı: General'le arasındaki görüşme onu üzmüştü; sonra satranç oynadığına kızıyordu. Böylece aralarında her şey daha çok

açığa çıkmış oluyordu. Durumda, aşağı yukarı bir usulsüzlük vardı. Kazanmasının kendisi için bir felaket olacağını sezmeye başlamıştı.

İlk birkaç hamleyi oldukça dikkatsiz oynadı. Hiç düşünmüyordu gerçekten. Arada sırada duyulan boğuk top seslerini, lüks lambasının sürekli hışırtısını dinliyordu daha çok. Bir iki kere ordugâhtaki yaprakların uğultusunu işittiğini sandı, bir keder kapladı içini. General'in dikkat kesilmiş yüzündeki görünüme daldı. Karaya çıktıkları gün de, cipte gittikleri gece de yüzünde buna benzer bir görünüm vardı General'in. O sıralarda da pembe yüzü böyle güçlü ve kararlıydı.

Hearn altı hamleden sonra hemen kötü duruma düştüğünü anladı. Daha açılış hamleleri tamamlanmadan atını iki kere oynatmış, böylelikle bir kuralı, dikkatsizce ve ileriyi düşünmeden çiğnemişti. Durumu henüz tehlikeli değildi, at daha dördüncü sıradaydı. Kolaylıkla geri alınabilirdi, ama General bambaşka bir saldırıyla açılıyordu. Hearn oyunu bu kez gerçekten düşünmeye başladı. General açılışı bitirdikten sonra elde edeceği üstünlükten yararlanarak oyunu kazanabilirdi. Ama aralarında uzun bir çekişme olacak ve son oyunlar da elbette zor oynanacaktı. General bir piyon saldırısına girişmişti, başaramazsa durumu kötüleşebilirdi, çünkü bu yüzden General açılmakta geç kalıyor, şah tarafındaki piyonları ilerletiyordu.

Hearn bu saldırıya vereceği karşılığı düşündü ve satrancın baş döndürücü havası içinde birdenbire kaybetti kendini. Bir yandan bütün durumu olduğu gibi kafasında tutarken, öte yandan kendi hamleleri karşısında General'in verebileceği karşılıkları, onun hamlelerine de kendisinin verebileceği karşılıkları düşünüyordu. Sonra düşündüğü oyundan vazgeçiyor, başka bir taşın oynamasından doğabilecek çeşitli olasılıkları düşünmeye başlıyordu.

Durum her şeye karşın umutsuzdu. Hearn sıkıştırıldığını, tehdit altında olduğunu, sonra da General'in ilerleyen piyonları tarafından sarıldığını aşağı yukarı büyük bir ustalıkla anladı. Hearn üniversitedeki satranç kulübünde oynamış, hayatının çeşitli dönemlerinde bu oyunla çok ilgilenmişti. General'in ne kadar iyi bir oyuncu olduğunu

anlayacak, bir insanın oyun biçiminden huyunu kestirebilecek kadar soğukkanlıydı. Başlangıçta kazandığı küçük üstünlükten en büyük yararı sağlamayı bilecek kadar soğukkanlıydı. Hearn, iki piyona karşı bir at ve bir piyon verdikten sonra, yirmi birinci hamlede oyunu bıraktı ve sandalyesine yaslandı. Yorulmuştu. Oyun onu sarmış, ilgisini çekmişti. İçinde hafif bir yeniden oynama isteği vardı.

"Fena oynamıyorsun," dedi General.

"Orta," diye mırıldandı Hearn.

Oyun bitmişti. Dışarıdaki ormanın sesiyle yeniden ilgilenmeye başlıyordu.

General taşları yeşil kadife kutuya koyarken sanki parmaklarının ucuyla okşuyordu.

"Bu oyunu gerçekten çok severim Robert. Hayatta bir tutkum varsa o da bu oyundur."

Ne istiyordu General ondan? Hearn birdenbire bir bezginlik duydu içinde; tartışma ve bu oyun, General'in hiç telaşa kapılmadan çok iyi düzenlediği davranışlarının ardında saklı olan katı bir istekten ileri geliyor gibiydi. Anlatılmaz bir hava kapladı Hearn'ü. Ezilmiş biri olma duygusu, bu kez biraz daha artmış biçimde yeniden doğdu içinde. Çadırın havası ağırlaşmıştı sanki.

"Satrancın sonu yoktur," dedi Cummings. "Aslında onu da yoğunlaştıran hayatın kendisidir."

Hearn'ün sıkıntısı gittikçe artıyordu. Kendi açık ve keskin sesini tatsız bir şey gibi dinleyerek, "Ben o kanıda değilim," dedi. "Satrançta başlangıçta beni çeken, sonunda ise sıkan şey bu oyunda hayata benzeyen en küçük bir yan bulunmamasıdır."

"Peki ya savaş? O nedir aslında?"

Yeniden başlıyorlardı. Hearn bu kez tartışmak niyetinde değildi. General'in kendi çevresinde manevralar çevirmesinden bıkıp usanmıştı. Sert bir çıkış yapmak geldi içinden. General'e yumruk atmak, ak saçlarının darmadağın olduğunu, ağzından kanlar geldi-

ğini görmek istedi bir an. Güçlü bir güdüydü bu ama hemen gelip geçti. Sonra yeniden bir bezginlik çöktü içine.

"Bilmiyorum ama savaş elbette satranç değil. Bu oyunu olsa olsa donanmaya benzetebilirsiniz, çünkü donanma çeşitli atış gücüne sahip birliklerin bulunduğu bir açık düzeyde manevra yapar, denizin etkenleri hep Kuvvet, Zaman ve Mekân'dır. Ama karadaki savaş kanlı bir futbol oyunu gibi. Oyun başlar ve hiçbir zaman da başlangıçta düşünüldüğü gibi yürümez."

"Daha karışık tabii, ama yine de aynı yere çıkar."

Hearn birden sinirlendi, kalçasına vurdu.

"Okumanız gereken birçok şey var. Alın örneğin bir mangayı ya da bir bölüğü; bunların içindeki insanların neler düşündüklerini, kafalarının içinden neler geçtiğini biliyor musunuz? Onları bir göreve gönderme sorumluluğunu nasıl üzerinize aldığınıza şaşıyorum. Arada sırada deli etmiyor mu bu sizi?"

"İşte her zaman şapa oturduğun yer burası Robert. Orduda kişisel sorumluluk düşüncesi, bir engeldir yalnızca. Ordunun belirli bir birliğindeki insanlar arasında elbette farklar vardır ama bu farklar birbirlerini götürürler. Ortada bir ortalama kalır. Şu ve bu bölük iyi ya da kötü olabilir, şu ya da bu görev iyi ya da kötü yapılmış olabilir. Ama beni daha büyük teknikler, ortak payda teknikleri ilgilendirir."

"O kadar yükseklerdesiniz ki hiçbir şeyi göremiyorsunuz. Herhangi bir şeyin ahlak hesapları, etkileri o kadar karışıktır ki insan herhangi bir konuda o kadar kolayca karar veremez."

"Yine de karar veriyoruz ve aldığımız kararlar ya uygulanıyor ya da uygulanmıyor."

Cephedeki erin siperinde belki korkudan titrediği sırada böyle bir tartışma yapmanın çirkin bir yanı vardı. Hearn'ün sesi biraz çatlak çıkıyordu, belki o korkunun bir kısmı herhangi bir yoldan ona kadar ulaşmıştı.

"Böyle bir işi nasıl yapabiliyorsunuz? İçlerinde Amerika'yı bir buçuk yıldır görmeyenler var. Bir kısmının geri dönmesi için çoğu-

nun ölmesi mi, yoksa hepsinin burada oturup karılarının onları aldatması mı daha doğru? Bunu nasıl hesaplayabiliyorsunuz? Bu konuda bir yargıya nasıl varabiliyorsunuz?"

"Yanıt: Bu sorunla ilgilenmiyorum."

General tırnağıyla sakalını kaşıdı yeniden. Biraz kararsız konuşuyordu, "Anlamıyorum Hearn. Sen evli filan değilsin benim bildiğim kadarıyla."

"Evet, evli değilim."

"Yoksa arkanda sevgilin mi var? Seni bırakıp başkasına mı gitti?"

"Arkamda hiçbir önemli bağım yok."

"Peki, ne diye kadınların 'aldatmasından' söz edip duruyorsun? Bu onların yaradılışında vardır."

Hearn birdenbire ferahlayarak gülümsedi, kendi küstahlığına kendi de şaşmıştı biraz.

"Sayın Generalim, özel hayatlarımızdan söz etmenin ne gereği var?"

General'in evli olduğunu hemen hatırladı. Bunun pek önemi yoktu görünüşte. Çünkü General şimdiye kadar evliliğinden hiç söz etmemişti, başka bir subaydan işitmişti onun evli olduğunu. Ama son söylediği sözden ötürü üzüldü.

"Belki var," dedi General. Sesi değişti birdenbire, "Sana verdiğim her özgürlüğün, benim gösterdiğim müsamaha olduğunu unutma Robert. Biraz çizmeyi aştın sanıyorum."

"Bağışlayın."

"Susabilirsin."

Hearn sustu. General'in yüzünü seyrediyordu. Çok uzaklardaydı General. Gözlerini kısmıştı, yüzünden otuz santim uzakta, sanki bir şeye bakıyormuş gibiydi. Alt dudağının altında, ağzının hemen hemen tam köşesinde iki beyaz nokta belirdi.

"Şunu sana söyleyeyim ki Robert, karım bir orospudur."

"Ya."

"Beni rezil etmek için elinden gelen her şeyi yapmıştır."

Hearn şaşırıp kaldı, sonra isyan etti. Cummings'in sesinde yeniden o eski, kendi kendine acıma havası belirmişti. Bu gibi şeyler, hele bu ses tonuyla, hiçbir zaman söylenemezdi. General'in altında bir başka General daha vardı, açıkça belliydi bu. Sonunda, "Bağışlayın Sayın Generalim," diye mırıldandı.

Lüks lambası sönüyor, pırıltıları çadırın içinde değişik gölgeler oluşturuyordu.

"Robert, aslında, evet aslında sen Robert, hiç şimdiye kadar bir şeye sızladı mı için?"

General'in sesi işte bu şu anda çırılçıplaktı. Kolunu uzattı, lambayı yeniden ayarladı.

"Sende insanlıktan zerre eser yok," dedi General.

"Belki de."

"Hayatta hiçbir şeyinden vazgeçmedin, öyle değil mi?"

Ne demek istiyordu? Hearn, General'in gözlerine dik dik baktı; pırıl pırıldı, yakaran bir hal vardı gözlerinde. Ona öyle geldi ki daha bir süre öylece hareketsiz durursa belki de General yavaş yavaş kolunu uzatacak, dizine dokunacaktı.

Hayır, gülünç bir sahneydi bu.

Hearn sinirli sinirli ayağa kalktı birdenbire, birkaç adımda çadırın köşesine gitti. General'in portatif karyolasına bakarak orada öylece hareketsiz durdu bir an.

Karyolası. Hayır. Uzaklaş oradan, Cummings ne düşündüğünü anlamadan. Olduğu yerde döndü, General'e baktı. General hiç kıpırdamamıştı. Taş kesilmişti. Kocaman bir kuş gibi oturmuş, bekliyordu... Neyi bekliyordu? Belli değildi.

"Ne demek istediğinizi anlayamadım Generalim."

Gevrek çıkmıştı Hearn'ün sesi.

"Önemli değil."

General ellerine baktı.

"Robert biraz ferahlamak istersen dışarı çık Allahını seversen. Dolaşma çadırda."

"Başüstüne Generalim."

"Şu tartışmayı bir türlü bitiremedik."

Daha iyi ya.

"Sizin bir Tanrı olduğunuzu kabul etmemi neden istiyorsunuz?"

"Biliyor musun Robert, eğer Tanrı varsa herhalde bana benziyordur."

"Yine ortak payda tekniğini kullanıyorsunuz."

"Tastamam öyle."

Artık konuşabilirler, durmadan konuşabilirlerdi. Ama o sırada susmuşlardı. Tedirgindiler ve tatsız bir biçimde, birbirlerini hiç sevmediklerini anlamışlardı.

Yeniden kararsız bir havaya büründü General, küçük bir tartışmadan sonra askeri harekât konusunu ele aldı. Kısa bir aradan sonra General'i tek başına bıraktı Hearn. Tenteli çadırına döndü. Ama bir türlü uyku tutmadı Hearn'ü, karanlıkta palmiyelerin hırçın, sert hışırtısını dinledi. Çevresinde kilometrelerce orman, bilmediği yıldızlarla dolu bir gökyüzünün sonsuzluğu.

Bir olay geçmişti o gece, ama bu olay şimdiden büyütülmüş, kendi boyutlarının dışına çıkmıştı sanki. İşittiklerine hiç inanmıyordu. Allak bullak olmuştu sahne şimdi. Bir düşün çarpıttığı bir şey. Hearn karyolasında oturmuş hafif hafif gülüyordu yalnızca.

Bayağılığı saklamak hastalığı.

Bir şeyin üzerinde uzun uzun durdun mu boku çıkıyor her zaman. Gülerken bile kendi kendini görür gibi oluyor; karyolasında hafifçe eğilmiş, sırıtıyor, siyah saçları karmakarışık, garip, sinirli neşesi altüst etmiş yüz çizgilerini.

Bir zamanlar bir metresi vardı. Bir sabah ona aynayı getirmiş, "Şu haline bak, maymuna benziyorsun," demişti.

Şimdi neşesinde hafif bir öfke de vardı, kolları ve bacakları yanıyordu. Ulu Tanrım, şu hale bak!

Ama ertesi sabah, akşam aslında neler olup bittiğinden pek emin değildi.

KORO:

KADINLAR

İkinci manga yeni bir tuvalet çukuru kazıyor. Vakit erken; güneş palmiyelerin aralarından sızıyor, kabaca kırpılmış olan toprakta pırıl pırıl yansıyor. Polack'la Minetta çukurda ağır ağır çalışmakta. Gömleklerini çıkarmışlar. Pantolonların palaska altlarına gelen yerlerinde geniş bir ter şeridi var. Her on ya da beş saniyede bir çukurdan bir kürek toprak atılıyor ve atılan toprak çukurun yanındaki yığına patırtıyla düşüyor.

MINETTA: *(İçini çekerek)* Ulan şu Toglio denen makarnacı da amma ballı ha. *(Ayağını küreğine dayar)* Burada kalmak iyi mi sanki? Orada olsan yaralanır, eve gidersin. *(Sırıtır)* Ne olmuş yani? Dirseğini iyi oynatamayacakmış? Ne çıkar bundan be?

POLACK: Düzmek için dirsek gerekmez ya.

BROWN: *(Çukurun yanındaki kütüğün üstüne oturmuştur)* Bakın çocuklar, ben size bir şey söyleyeyim mi? Toglio şimdi evine dönecek, bir de bakacak ki karısı kasabada ne kadar pantolonlu varsa hepsiyle dalgasına bakıyor. Arkadaş, hiçbir karıya güvenilmez bu dünyada.

STANLEY: *(Brown'ın yanına uzanır)* Onu bunu bilmem. Ben karıma güvenirim. Karı var, karı var.

BROWN: *(Acı acı)* Hepsi de aynı bokun soyudur.

MINETTA: Evet, ben de güvenirim sevgilime.

POLACK: Benim orospulara on paralık güvenim yoktur.

BROWN: *(Kalkık burnunu çeker)* Ben başka şey bilmem arkadaş. *(Çukur kazmaya ara veren Minetta'ya)* Demek sen güvenirsin sevgiline, öyle mi?

MINETTA: Elbette. İyi malın değerini bilir de ondan.

BROWN: Yani sen ona başkalarından daha mı iyi bir et parçası veriyorsun?

MINETTA: Daha geçen olmadı beni.

BROWN: Bana bak evladım, sen daha çocuksun. İyi malın ne demek olduğunu daha bilmiyorsun... Söyle bakayım bana Minetta, hiç ayakkabılarını çıkarıp da yattığın oldu mu? *(Polack'la Stanley kahkaha patlatırlar.)*

MINETTA: Yuuuuuh!..

BROWN: Bak sana anlatayım Minetta. Kendine tekrar tekrar sor bakayım. Sende bir özellik var mı?

MINETTA: Bunu söylemek bana düşmez.

BROWN: Bak ben sana söyleyeyim. Yok. Sen de sıradan bir adamsın. Hiçbirimizde bir özellik yok. Ne Polack'ta, ne sende, ne Stanley'de, ne de bende. Biz birer asker parçasıyız, o kadar. *(Brown sözünü dinletmekten hoşlanmaktadır.)* Tamam mı? Evde olup da her gece onlara küçük bir et parçası dayadığımız zaman senden iyisi yoktur. Bir dediğin iki olmaz. Ama evden uzaklaşmayagör, o zaman bir düşüncedir alır onları.

MINETTA: Ama Rosie yalnız beni düşünür.

BROWN: Sen öyle san. Sen gittikten sonra sevişmenin ne iyi şey olduğunu hep düşünüp durmuştur. Bana bak, sevgilin genç kız değil mi? Eğer benimki kadar da güzelse gençliği boşa geçiyor demektir. Çevrede bir sürü delikanlı var. Az sonra randevu verir, danslara gider, delikanlılarla sürtmeye başlar...

MINETTA: Rosie bana yazdı, danslara gitmiyormuş *(Polack'la Brown gülerler.)*

POLACK: Enayi, inanıyor orospulara.

MINETTA: Ulan kaç kere denedim, şimdiye kadar hiç yalanını yakalamadım.

BROWN: Demek o senden daha akıllı. *(Stanley tatsız tatsız güler)* Bana bak, onların da senden benden farkları yoktur. Hele tadını almış olanların. Erkekler kadar severler bu işi, onları kandırmak daha kolaydır.

POLACK: *(Falsolu bir sesle)* Kızlar neden sevmezler beni, bir türlü anlayamadım... Oysa ben onlardan daha kolay kandırılırım. *(Hepsi güler.)*

BROWN: Sevgilin ne yapıyordur şimdi dersin? Bak sana söyleyeyim: Şimdi Amerika'da saat sabahın altısı. Sevgilin yatağında uyanmıştır. Yanında bir genç. Genç bu işi senin kadar iyi becermiştir, o da aynı matrakukayı ona vermiştir. Bana bak Minetta, hiçbirine güvenme. Hepsi aldatır seni.

POLACK: Karının iyisi yoktur arkadaş.

MINETTA: *(Yelkenleri suya inmiştir)* Ne yapayım.

STANLEY: Ama benim durumum başka. Çocuğum var.

BROWN: Çocukları olanların durumu daha da kötü. En çok sıkılan çocuklu olanlardır. En çok onların ihtiyacı vardır biraz hoşça vakit geçirmeye. Anlayacağın hiçbiri metelik etmez karıların.

STANLEY: *(Saatine bakar)* Şimdi sıra bizde. *(Çukura atlar, küreğe yapışır.)* Ulan hepiniz kalpsiniz be. Neden payınıza düşeni yapmıyorsunuz. *(Bir dakika kadar hızlı hızlı kürek sallar, sonra durur. Şakır şakır terlemektedir.)*

POLACK: *(Sırıtarak)* İyi ki benim başımda bir orospu yok da düşünmüyorum.

MINETTA: S...tir ulan. Sen de kendini adamdan sayıyorsun.

7

Japonların nehri geçmekte başarısızlığa uğradıkları geceden sonra, birinci manga işgal ettiği mevzide üç gün daha kaldı. Dördüncü gün Birinci Tabur yedi yüz metre kadar ilerledi, Keşif Takımı da A Bölüğüyle birlikte harekâta katıldı. Yeni ileri karakolları kunai otlarıyla örtülü küçük bir vadiye bakan bir tepenin doruğundaydı. Haftanın bütün günlerini yeni siperler kazmakla, dikenli tel çekmekle, normal devriye görevleriyle geçirmişlerdi. Cephe durgunlaşmıştı. Takım hiçbir olayla karşılaşmamıştı. Birkaç yüz metre yakınlarındaki tepede mevzilenmiş olan A Bölüğünün bir takımında olanlardan başka kimseyi gördükleri yoktu. Watamai Sıradağları'nın uçurumları hâlâ sağlarında ve çok yakınlarındaydı, yarlar üstlerine geliyordu sanki her akşamüstü, bir dalga gibi.

Keşif Birliğinin erleri tepenin üzerinde güneşte oturmakla geçiriyorlardı günlerini, istihkaklarını yemekten, uyumaktan, mektup yazmaktan, siperlerinde nöbet beklemekten başka yapacak işleri yoktu. Sabahlar tatlı ve taptazeydi ama akşama doğru üzerlerine bir sersemliktir çöküyordu. Geceleri uyuyamıyorlardı rahat rahat. Çünkü geceleyin rüzgâr altlarındaki vadinin otlarını kıpırdatıyor, bulundukları tepeye birtakım askerlerin geldiklerini sanıyorlardı. Nöbet tutan erler her gece en azından bir iki kere bütün mangayı

uyandırıyor, mangadakiler siperlere giriyor, dolunayın kararsız gümüşsü ışığında parlayan tarlaları hemen hemen bir saat gözetliyorlardı.

Arada sırada uzaklarda birtakım tüfeklerin de patladığını işitmekteydiler; bir sonbahar günü yanan kuru dalların çıkardığı hışırtıları andırıyordu bu sesler. Sık sık, bir ya da iki mermi yarım daire çizerek tepelerinden geçiyor, hatlarının ilerisindeki ormanın içinde patlamadan önce iç çekiyor ve mırıldanıyordu. Makineli sesleri, geceleri derinden derinden geliyor, boğuk çıkıyor, ilkel davulların felaket bildiren havasını taşıyordu. Hemen her zaman el bombası ya da top mermisi patlamasına, ya da küçük tomsonların tıkırtılarına benzeyen sesleri duyuyorlardı ama bu sesler o kadar uzaktan ve o kadar hafif geliyordu ki bunlara aldırmamaya alıştılar zamanla. Böylece bütün hafta, kararsız, tedirgin edici bir gerginlik içinde geçti. Sağlarında dimdik yükselen Watamai Sıradağları'nın dilsiz duvarları karşısında duydukları gizli korkudan başka bir şey değildi bu sinir gerginliği.

Üç kişilik bir ekip, her gün A Bölüğünden bir takımın bulunduğu komşu tepeye tırmanıyor, on kişinin günlük istihkakını ve beş litrelik bidon suyu alarak dönüyordu. Yolculuk her zaman olaysız geçiyordu. Ekiptekiler bu görevden hoşlanmıyor değillerdi. Sabahın tekdüzeliği böylece bozulmuş oluyor, mangada başkalarıyla konuşma fırsatı ele geçiyordu.

Haftanın son günü Croft, Red ve Gallagher tepeden aşağıya indiler, altlarındaki vadinin iki metre boyundaki kunai otları arasından ve bir bambu kamışlığından geçtiler, sonra da A Bölüğüne giden patikayı tırmandılar. Boş su bidonlarını doldurdular, taşıma kayışlarına bağladılar, A Bölüğünden birkaç erle bir iki dakika çene çaldıktan sonra geriye doğru yola çıktılar. Croft önlerinden gidiyordu. Vadideki patikanın başına geldiği zaman durdu, Red'le Gallagher'a yaklaşmalarını işaret etti.

"Bana bakın..." diye fısıldadı, "Tepeden inerken çok gürültü ettiniz. Uzakta değiliz; arkamızda ağır yük yok diye domuz sürüleri gibi oynaşmak mı gerek?"

Gallagher suratını astı, "Peki," dedi.

Red mırıldandı, "Haydi yürüyelim."

Red'le Croft bir haftadır konuşmuyorlardı.

Üç asker onar metre aralıkla patikadan yavaş yavaş yürümeye başladı. Red adımlarını ölçülü attığını anladı. Croft'un komutası altında bulunmanın kendisini etkilediğini hafif bir öfkeyle anlamıştı. Yüzlerce metre yürürken Croft'un öfkesinden mi korktuğunu, yoksa dikkatinin her zamanki alışkanlığından mı ileri geldiğini kestirmeye çalışıyordu. Red kendi kendine bunu hâlâ tartıştığı sırada Croft birdenbire durdu, patikanın kenarındaki otların arasına daldı. Arkasına döndü, Gallagher'la Red'e baktı, ses çıkarmadan ikisine de yavaşça ellerini sallayarak yaklaşmalarını işaret etti. Red, Croft'un yüzüne baktı; Croft'un gözlerinde ve ağzında herhangi bir anlam yoktu. Ama bütün duruşunda ve geriliminde emreden bir hal vardı. Red çömeldi, Croft'un yanına yaklaştı. Üçü bir araya gelince Croft parmağını ağzının üstüne tuttu, sonra patikanın yanındaki yaprakların arasında bir yeri gösterdi. Yirmi beş metre kadar ileride ufak bir delik vardı. Aslında burası ormanın içindeki ufak bir açıklıktı. Bu açıklığın ortasında üç Japon askeri sırt çantalarına dayanarak yere yatmıştı. Dördüncü asker ise yanlarında bağdaş kurup oturmuş, tüfeğini kucağına almış, çenesini avcuna dayamıştı. Croft birkaç saniye sinirleri gergin, askerleri gözetledi, sonra birdenbire öfkelendi, Red'le Gallagher'a döndü. Dişlerini sıkmıştı. Kulağının altında ufak bir kıkırdak parçası durmadan titriyordu. Arkasındaki bidonu usulca çıkardı, sessizce yere bıraktı. Hemen hemen hiç ses çıkarmadan fısıldadı:

"Yerimizi belli etmeden geçemeyiz buradan. Ben şimdi el bombasını atacağım, sonra hep birlikte üzerlerine çullanacağız. Anladınız mı?"

Hiç seslerini çıkarmadan başlarını eğdiler, bidonlarını bıraktılar. Sonra Red açıklık yerle aralarında bulunan otların ve çalıların arasını gözetledi. El bombası Japonlara isabet etmeyecek olursa Japonların ateşiyle karşılaşacaklardı. Aslında bunu pek düşündüğü yoktu; durumun her yönüne isyan halindeydi. İnanılır gibi değil. Birkaç saniye sonra çarpışmaya gireceğini anladığı sıralarda hep aynı tepkiyi gösterirdi. Hep harekete geçemeyecek ya da silahını ateşleyemeyecek, hayatını tehlikeye atmayı göze alamayacak gibi gelirdi ona, ama yine göze alırdı. Red o sırada da yine böyle anları izleyen bir öfkeyi, yani geleceği önlemek istemesi karşısında duyduğu kızgınlığı hissediyordu. Benim de başkalarından aşağı kalır yanım yok, dedi kendi kendine üzülerek. Gallagher'a baktı, yüzü bembeyazdı. Red'le aynı derecede korktuğu halde, onu garip bir biçimde için için hor görürdü. Croft'un burun delikleri açılmıştı; gözbebekleri soğuk ve koyuydu. Tam Croft'un havası, diye içerledi Red.

Croft kemerinden bir el bombası çıkardı, emniyet pimini çekti. Red otların arasından yeniden baktı, Japon askerlerinin sırtları görünüyordu. Oturan askerin ise yüzünü görebiliyor, böylelikle sahne daha çok bir düşü andırıyordu. Bir şey boğuyordu sanki onu. Geniş alınlı, iri çeneli bir Japondu; tatlı ve yumuşak bir yüzü vardı; güçlü ve nasırlı elleriyle bir ineğe benziyordu. Red bir an garip ve oldukça uygunsuz bir zevk duydu, başkası tarafından gözetlenmediğine güven duymaktan doğan bir duyguydu bu. Ama bütün bu duygular korkuyla ve hiçbirinin gerçek olmadığı inancıyla karışmış bir haldeydi. Geniş ve hoş yüzlü askerin birkaç saniye sonra öleceğine inanamıyordu.

Croft parmaklarını açtı, el bombasının sapı hızla ayrıldı ve az öteye fırladı. Fitil ateş aldı ve pıtırtı sessizliği bozdu. Japonlar işitti bu pıtırtıyı. Birdenbire haykırarak yerlerinden fırladılar, yeşilliğin küçük dairesi içinde ileri geri birkaç kararsız adım attılar. Red birinin yüzündeki korku ifadesini gördü, bombanın hışırtısını işitti;

bu ses kulağının çınlaması ve yüreğinin atışıyla karıştı, sonra Croft bombayı açıklığa attığı sırada hemen yere yattı. Tomsonunu yakaladı ve bir otun yaprağına dikkatle baktı. Bomba patlamadan önce, sabah silahını temizlemiş olduğunu düşünecek kadar vakit buldu. Korkunç bir çığlık işitti, askerin geniş yüzü bir daha geldi gözünün önüne. Sonra ayakta buldu kendini; otları yararak koşuyordu.

Üçü de yeşilliğin kenarında durdular, baktılar. Dört Japon askeri, ezilmiş kunai otlarının içinde hareketsiz yatıyordu.

Red'e, "Git de bak," dedi.

Red ölülerin yattığı hendeğin kenarından kaydı. İkisinin ölmüş olduğunu kesinlikle söyleyebilirdi; içlerinden biri sırtüstü yatmış, yüzünün bulunduğu yerdeki kan birikintisini avuçlamıştı. Öteki ise yanına yatmış, büzüşmüştü, göğsünde büyük bir yarık vardı. Geri kalan ikisi ise yüzükoyun yatmışlardı, yaraları var mı yok mu belli değildi.

Croft yukarıdan bağırdı, "Bitir işlerini!"

"Ölmüşler!"

"Bitir diyorum sana!"

Red'in içinde bir öfke kabardı. Ben burada olmasaydım bu işi namussuz kendi yapardı, diye düşündü. Hareketsiz yatan bedenlerden birinin başucunda durdu, askerlerden birinin başına nişan aldı. Soluğunu tuttu biraz, sonra bir tek kurşun sıktı. Elindeki silahın titreyişinden başka bir şey duymadı. Ateş ettiği askerin, kucağında tüfekle oturan Japon olduğunu ancak sonradan anladı. Bir an yoğun bir bunalımın sınırında dolaştı ama hemen bundan sıyrıldı ve son askere doğru yürüdü.

Red askere baktığı sırada, beklenmedik, geçici ve anlaşılması güç bir sürü duygu geçirdi içinden. Kendisine sorulmuş olsaydı, "Hiçbir bok bilmiyorum," diyebilirdi belki, ama ensesi kaskatı kesilmişti ve hızlı hızlı atıyordu yüreği. Yapacağı işe karşı içinde büyük bir tiksinti vardı, ama yerde yatanın gövdesine bakıp da nişan aldığı sırada, kurşunların şarjörde küçük delikler açacağı ve karşısındaki

bedenin mermiler altında kıvranacağı, çırpınacağı dakikaya göre hazırladı kendini. Bütün bunları gözünün önüne getirdi, tetiği çekti... Hiçbir şey olmadı. Silahı sıkışmıştı. Sürgüyü karıştırırken yerde yatan beden, birden sırtüstü döndü. Japonun canlı olduğunu hemen hemen bir saniye sonra anlayabildi. İki insan, gözlerini kırpıştırarak birbirlerine baktılar, sonra Japon birden ayağa fırladı. Saniyenin ufacık bir parçası içinde Red, Japon'a dipçiğiyle vurabilirdi, ama tomsonu sıkıştığı sırada duyduğu şaşkınlığın üzerine askerin canlı olduğunu gördüğü zamanki şaşkınlık eklenince olduğu yerde kalakaldı. Asker ayağa kalktıktan sonra ona doğru bir adım atınca Red'in kasları birdenbire harekete geçti, silahını Japon'a doğru fırlattı. Vuramadı. İki asker birbirine bakışmayı sürdürdüler. Aralarında üç metre kadar bir uzaklık vardı.

Red, Japon'un yüzünü hiçbir zaman unutamayacaktı: Kupkuru bir yüz, gözlere, yanaklara ve burun deliklerine kadar çekilmiş bir kuru deri, bu yüze sert, yabani ve arayış içinde bir görünüm vermişti. Hiçbir insanın yüzünü bu kadar yoğun biçimde görmemişti; karşısındakinin yüzünde bulunan en ufak bir kusuru görecek kadar yoğunlaşmıştı dikkati. Alnındaki sivilceleri, burnunun kenarındaki ufak et benini, gözlerinin çukurlarında birikmiş, olan terleri hep görüyordu. Birbirlerine belki yarım saniye baktılar, sonra Japon süngüsünü çekti, Red döndü, kaçmaya başladı. Japon'un elinde süngüyle arkasından geldiğini gören Red, elinde olmadan korku filmlerini hatırladı. Büyük bir çabayla başını çevirip bağırdı, "Haydi CROFT, TEMİZLE HERİFİ!"

Sonra Red'in ayağı tökezledi, yarı yarıya kendinden geçmiş bir halde yere boylu boyunca uzandı. Arkasından saplanacak bıçağın acısına hazırlıyordu kendini. Soluğunu tuttu. Yüreğinin atışını duydu yeniden, sonra bir daha duydu. Yeniden canlanıyor, bedenini kımıldatabiliyordu. Yüreği çarptı bir daha, bir daha. Hiçbir şey olmayacağını anladı birden sonunda.

Croft'un net soğuk sesi kulağını tırmaladı, "Ulan Red, daha ne kadar yatacaksın orada?"

Red sırtüstü döndü, kalkıp oturdu. Ağzından bir inilti çıkmasını güçlükle önledi. Ama bu çabası onu titretmeye başladı.

"Vay anasını," dedi.

Croft yavaşça sordu, "Dostunun kim olduğunu anladın mı şimdi?"

Japon bir iki metre ileride ellerini kaldırmış ayakta duruyordu. Elinden attığı süngüsü yerdeydi. Croft ilerledi ve ayağıyla süngüyü uzağa fırlattı.

Red, Japon askerine baktı. Bir an onun gözleriyle karşılaştı. Sonra her ikisi de başka yere baktılar, sanki ayıp bir iş yaparken yakalanmışlar gibi. Red ne kadar halsiz olduğunu anladı birdenbire.

Ama bu durumda bile Croft'un karşısında herhangi bir güçsüzlüğünü kabul etmek niyetinde değildi.

"Ne diye o kadar çok beklediniz be?" diye sordu.

Croft, "Hemen indik aşağıya," dedi.

Gallagher hızlı hızlı konuşuyordu. Yüzü bembeyazdı, ağzı titriyordu.

"Deyyusu vuracaktım ama siz vardınız arada."

Croft yavaşça güldü. "Herif senden daha çok korkmuştu Red. Bizi görür görmez seni bıraktı," dedi.

Red yeniden titremeye başladığını anladı. Croft'a karşı içinde hınçlı bir hayranlık, bu hayranlıkla birlikte ona borçlu olmaktan doğan büyük bir üzüntü duyuyordu, ama ağzını açıp bir şey söylemedi.

Croft'un yüzündeki ifade değişir gibi oldu. Gözlerinde bir heyecan pırıltısı vardı.

"Sen git daha iyi Red," dedi. "Gallagher'la ben birkaç dakika sonra geliriz."

Red güçlükle konuşabildi, "Japon'u ben götüreyim mi?"

Hiç de istemiyordu ya. Askere dönüp bakamıyordu hâlâ.

"Hayır," dedi Croft. "Biz Gallagher'la gereğini yaparız."

Red o sırada Croft'un halinde bir gariplik sezdi.

"Ben pekâlâ götürebilirdim," dedi.

"Hayır, biz gereğini yaparız."

Red hendeğin içinde yatan gövdelere bir daha baktı. Yüzünü kaybetmiş olanın bedeni üzerinde birkaç böcek dolaşmaya başlamıştı bile. Gördükleri bir düş gibi geldi ona yeniden. Arkasından koşmuş olan askere baktı. Yüzü şimdiden adsız ve küçük göründü. Kafasının bir bölümü ona niçin bakamadığını soruyordu. Yorgunum, diye düşündü. Tomsonunu alırken bacakları biraz titredi. Çok yorgundu, daha fazla konuşamadı.

"Peki. Tepede görüşürüz," diye mırıldandı.

Anlayamadığı bir neden, gitmemesi gerektiğini söylüyordu ona; patikadan inerken Japon askerinin üzerinde bıraktığı garip utancı ve suçluluk duygusunu yeniden hissetti. "Şu Croft ne it herif," dedi kendi kendine. Red bir ağırlık duydu üzerinde, ateşi vardı.

Red gittikten sonra Croft yere oturdu, bir sigara yaktı. İnadına hiç konuşmadan içiyordu sigarasını. Gallagher da yanına oturdu, tutsağa bakmaya başladı.

"Şu heriften kurtulalım, hemen dönelim yerimize," dedi birdenbire.

Croft ağır ağır, "Kes sesini," dedi.

"Zavallı herife neden işkence ediyoruz?" diye sordu Gallagher.

"O durumundan hoşnut," dedi Croft.

Japon sanki onların konuştuklarını anlamış gibi, birdenbire dizinin üstüne kapandı, yüksek ve tiz bir sesle solumaya başladı. İki üç saniyede bir onlara dönüyor, yalvaran hareketlerle ellerini onlara doğru uzatıyor, sonra derdini anlatamadığı için çok üzüldüğünü belli etmek ister gibi ellerini yere vuruyordu. Gallagher, Japon'un ağzından sel gibi akan sözcükler arasında yalnızca "Kud-say", "Kud-say" sözünü seçebiliyordu.

Çarpışmanın çarçabuk bitmesi, Gallagher'ın sinirlerini bozmuştu biraz. Tutsağa karşı duyduğu geçici acıma azalmış, yerini yoğun bir sinire bırakmıştı. Japona bağırdı, "Kes ulan şu kud-say bokunu be!"

Asker bir an sustu, sonra yine yalvarmaya başladı. Sesinde Gallagher'ın kafasını tırmalayan bir umutsuzluk vardı.

"Ulan nedir öyle be, Yahudi gibi yalvarıp duruyorsun, elini kolunu sallaya sallaya!" diye bağırdı.

"Yeter be!" dedi Croft.

Asker bulundukları yere yaklaştı, Gallagher askerin yalvaran gözlerine baktı, rahatsız oldu. Giysisinden ağır bir balık kokusu geliyordu.

"Ne pis kokulu herif bunlar," dedi Gallagher.

Croft, Japon'dan gözünü ayırmıyordu. Kafasından bir şeyler geçirdiği belliydi. Çünkü kulağının kıkırdağı yine atmaya başlamıştı. Croft'un bir şey düşündüğü yoktu aslında. Daha çok bir işin yarıda kalmasına üzülüyordu. Red'in ateş almayan silahının patlamasını bekliyordu sanki hâlâ. Bedene giren mermilerin yaratacağı şiddetli titremeleri ve debelenmeleri önceden Red'den daha çok hissettiği için, şimdi içinde yoğun bir tatminsizlik vardı.

Sigarasına baktı, birden içinden gelerek sigarayı Japon askerine verdi.

"Neden veriyorsun?" diye sordu Gallagher.

"Bırak içsin."

Tutsak hırsla ama yine de şaşkın şaşkın birkaç nefes çekti. Croft'la Gallagher'a korkak korkak bakıp duruyor, yanaklarındaki terler parlıyordu.

Croft, "Hey," dedi. "Otur, otur."

Japon bir şey anlamadan baktı Croft'a.

"Otur, otur."

Croft, elleriyle birtakım işaretler yaptı, tutsak yere oturdu, sırtını bir ağaca dayadı.

Croft, "Yanında yiyecek bir şey var mı?" diye sordu Gallagher'a.

"Bir parça çikolata var."

"Ver."

Croft çikolatayı Gallagher'dan aldı, askere verdi. Asker donuk donuk bakıyordu Croft'a. Croft "ye" diye işaret yaptı eliyle. Ne demek istediğini anlayan tutsak, çikolatanın kâğıdını çıkardı, acele acele yemeye başladı.

Croft, "Vay anasını, amma da açmış ha," dedi.

"Ulan ne yapıyorsun?" diye sordu Gallagher.

Gözlerinden yaş gelecek kadar sinirlenmişti. Çikolatayı dünden beri yememiş, saklamıştı. Elinden alınınca içerlemiş; sonra da tutsağa kızmıştı, ya da elinde olmayarak, kızma ile acıma duygusu arasında bocalayıp duruyordu. Bir köpeği yağmur altında titrerken gördüğü zaman duyabileceği acıma duygularının en üstünü vardı içinde.

"Bir deri bir kemik pezevenk," dedi. Ama bu sözün ardından son çikolata parçasının da Japon'un ağzında kaybolduğunu görünce öfkeyle mırıldandı, "Ye ağzına sıçtığımın deyyusu!"

Croft, Japonların dereyi geçmeyi çalıştıkları geceyi düşündü. Bir ürperti geçirdi, sonra bir süre tutsağa baktı. Onun karşısında derin bir heyecan duydu ve dişlerini sıktı. Ama bu heyecanın nedenini söyleyemezdi, bilmiyordu. Matarasını çıkardı, bir yudum içti. Su gırtlağından geçerken tutsak, kendisine bakıyordu, yine birdenbire içinden gelen bir dürtüyle matarayı uzattı.

"Al, iç," dedi.

Tutsak, suyu büyük büyük yudumlarla içerken Croft da ona bakıyordu.

"Ulan deli olacağım, ne yapmak istiyorsun?" diye sordu Gallagher.

Croft karşılık vermedi. Tutsağa bakıyordu, suyunu içmişti. Japon'un yüzünde birkaç damla sevinç gözyaşı vardı. Birdenbire güldü, göğüs cebini gösterdi. Croft askerin cebinden bir portföy çıkardı, açtı, içinden bir fotoğraf çıktı. Fotoğrafta sivil bir Japonla karısı, yanlarında yusyuvarlak, bebek yüzlü iki küçük çocuk vardı. Japon askeri, kendisini işaret etti, sonra çocuklarının ne kadar olduklarını göstermek için elini yerden yüksekte tutarak iki hareket yaptı.

Gallagher resme baktı, yüreği sıkıştı. Bir an kendi karısını hatırladı, çocuğunun doğunca kime benzeyeceğini düşündü. Karısının şimdi doğum sancıları içinde kıvrandığı birdenbire aklına geldi. Anlayamadığı bir nedenden ötürü Japon'a:

"Birkaç güne kadar benim de çocuğum olacak," dedi birdenbire.

Tutsak kibarca gülümsedi. Gallagher kendisini işaret etti öfkeyle, sonra kollarını uzatarak ellerini birbirinden otuz santim açık tuttu.

"Benim," dedi. "Benim."

Tutsak, "Ha..." dedi, "Cisai." Yavaş yavaş başını salladı ve gülümsedi yeniden.

Croft askere yaklaştı. Bir sigara daha verdi. Japon başını eğdi, uzatılan kibriti aldı.

"Arigato, arigato, doma arigato," dedi.

Croft kafasındaki damarların heyecandan tak tak attığını duyuyordu. Tutsağın gözleri yeniden yaşardı ve Croft o gözlere soğuk soğuk baktı. Küçük yeşilliğe yeniden göz gezdirdi, ölülerden birinin ağzında bir sineğin uçtuğunu gördü.

Tutsak bu sırada derin bir nefes çekmiş, ağacın gövdesine yaslanmıştı. Gözleri kapalıydı. Yüzünde hayal dolu bir ifade vardı ilk olarak. Croft boğazında bir gerginlik duydu; ağzı kurumuş, acıkmış, susamıştı. O zamana kadar kafasında tasarladığı hiçbir şey yoktu, ama birdenbire silahını kaldırdı ve tutsağın kafasına nişan aldı. Gallagher durdurmak istedi Croft'u, Japon gözlerini açarken.

Yüzündeki ifadeyi değiştirmeye vakit bulamadan parçalandı tutsağın kafası. Önüne yıkıldı ve yana yuvarlandı. Hâlâ gülümsüyordu ama bir aptallık gelmişti yüzüne.

Gallagher yeniden bir şeyler söylemeye çalıştı ama söyleyemedi. Çok korkmuştu, bir an kendi karısını düşündü yeniden. "Tanrı Mary'yi korusun, Tanrı Mary'yi korusun," diye söylendi kendi kendine. Sözcüklerin anlamını düşünmeden.

Croft, Japon'a hemen hemen bir dakika kadar baktı. Damarlarının atışı hafifliyor, boğazında ve ağzındaki gerginlik azalıyordu. Daha

Red'i geri gönderdiği zaman tutsağı öldürmek niyetinde olduğunu kafasının derinliklerindeki bir yer ona birdenbire hatırlattı. Tam bir boşluk duyuyordu. Ölünün yüzündeki gülümsemeden hoşlandı. Dudaklarında ufacık, kaba bir gülüş belirdi.

"Tanrı biliyor," dedi.

Japonların dereyi geçmeye çalıştıkları geceyi düşündü yeniden. Askerin gövdesini ayağıyla dürttü.

"Tanrı biliyor, bu Japon mutlu gitti," dedi.

Gülüşü daha da kabarttı içini.

O gün öğlene doğru Keşif Birliği geriye dönme emri aldı. Herkes çadırını dürdü, çadır bezlerini sahra çantalarına koydu. Red, Gallagher ve Croft'un getirdiği suyla doldurdu matarasını; yerlerine başkaları gelinceye kadar karavanalarını yediler. Öğleüstü A Bölüğünden gelen bir manga, mevzilerini aldı, Keşif Birliği tepeden indi, Birinci Tabura giden patikada yürümeye başladı. Ormanın çamurlu yolunda uzun ve zor bir yürüyüş oldu bu. Yarım saat sonra çamurda sürüklenmekten bıkıp usanmışlardı. Birkaçı hoşnuttu. Martinez'le Wyman'ın üzerinden büyük bir ağırlık kalkmıştı, Wilson ise viski geçiriyordu aklından. Croft hiç ağzını açmıyor, düşünüyordu. Gallagher'la Red sinirli ve heyecanlıydılar, umulmadık bir ses duyduklarında hemen irkiliyorlardı. Red arkasına bakmak için ikide birde farkına varmadan başını geriye çeviriyordu.

Bir saat sonra Birinci Tabura vardılar ve ufak bir dinlenmeden sonra İkinci Tabura giden başka bir yola saptılar. Oraya vardıklarında ikindi olmuştu; Croft o gece mangasının tabur çevresinde konaklaması için emir aldı. Erler çantalarını çıkardılar, çadır bezlerini açtılar, çadırlarını yeniden kurdular. Önlerinde bir makineli tüfek yuvası vardı, onun için daha fazla siper kazmaya kalkışmadılar. Oturup dinlendiler ve konuşmaya başladılar. Geçen hafta duydukları sıkıntının yeniden başlayacağını yavaş yavaş anlıyorlardı.

"Bizi uzaklaştırıyorlar yine," dedi Wilson. "Orada oturup balayı yaşamak niyetinde değilim."

Wilson'ın içinde bir tedirginlik vardı. Boğazında bir gıcık hissediyor, bacakları ve kolları çekilir gibi oluyordu.

"Ben şimdi gidip kendime bir şişe içki bulacağım." Bacaklarını uzattı ve oldukça umutsuzca esnedi. "Nasıl mı? Bakın anlatayım size. Bir kantin çavuşu varmış burada, içki yapıyormuş."

Hiçbiri karşılık vermedi.

Wilson ayağa kalktı, "Ben biraz dolaşacağım. Bakayım bir içki bulabilir miyim?" dedi.

Red sinirli sinirli baktı. "Ulan paran var mı? Tepede bütün paralarını bitirmedin mi sen?"

Bütün gün poker oynamışlardı.

Wilson gücendi bu söze. "Bana bak Red," dedi. "Ben son meteliğime kadar hiçbir zaman yutulmadım. Pokerde bir iddiam yok ama 'herifi oyunda silip süpürdük' diyen olursa alnını karışlarım."

Aslında bütün parasını kaybetmişti ama belli belirsiz bir gurur bunu kabul etmesine engel oluyordu. O anda parası olmadığı halde viski bulursa ne yapacağını düşünmüyordu. Viskiyi bulmakla ilgiliydi yalnızca. Ben bir kere içkiyi göreyim, diyordu içinden, ne yapar yapar yolunu bulur içerim.

Yürümeye başladı ve uzaklaştı. On beş dakika kadar sonra sırıta sırıta döndü. Croft'la Martinez'in yanına oturdu, elindeki dalla toprağı karıştırmaya başladı.

"Çocuklar kantin çavuşunu buldum ormanda viski veriyor. Herifle konuştum, bizim için bir fiyat üzerinde anlaştık."

Croft sordu, "Ne kadar?"

"Söyleyeyim, ama," dedi, "fiyat biraz yüksekçe... İyi mal doğrusu. Şeftali, kayısı ve üzüm kompostolarını şeker ve mayayla karıştırarak yapmış. Bir parça tattırdı bana, ağzına layık."

Croft bir daha sordu, "Ne kadar?"

"Şey, üç bidon dolusu için yirmi beş pound istiyor. Bizim paramızla ne kadar eder bilmiyorum ama sanırım elli dolardan çok değil."

Croft yere tükürdü. "Elli dolar mı? Haydi be sen de. Seksen dolar. Üç bidon için çok tuzlu."

Wilson başıyla onayladı. "Doğru, ama ne yapacaksın. Yarın bakarsın bir kurşun yer, hepimiz öteki dünyayı boylarız." Biraz durdu, sonra yine konuştu. "Bak sana bunun çaresini söyleyeyim. Red'le Gallagher'ı da katarız bu işe. Adam başına beş pound düşer. Çünkü beş kişi oluruz o zaman. Beş kere beş yirmi beş. Öyle değil mi?"

Croft düşündü. "Demek Red'le Gallagher'ı da katıyorsun. Martinez'le benden de kabul."

Wilson, Gallagher'la konuşmaya gitti. Ondan beş Avustralya Poundu aldı, cebine attı. Red'in yanına gitti, fiyatı söyledi.

Red güldü. "Üç ufacık bidon için beş pound ha? Ulan Wilson, yirmi pounda sen beş bidon alırsın be, anladın mı?"

"Ama şimdi alamazsın, Red."

Red küfrü bastı. "Peki, ya sen beş poundu nereden bulacaksın, Wilson?"

Wilson, Gallagher'ın parasını çıkarıp gösterdi. "İşte, Red."

"Ulan sakın başkasının parası olmasın?"

Wilson içini çekti. "Aşkolsun sana Red. İnsan canciğer arkadaşı için böyle şey düşünür mü?"

O sırada tamamen içtendi.

Red homurdandı, "Peki, al beş poundu."

Wilson'ın yine yalan söylediğini düşünüyor ama buna aldırmıyordu. Ne olursa olsun sarhoş olmak istiyordu, gidip içki arayacak hali yoktu. Patikadan gelirken Croft'un ateş ettiği zaman uğradığı paniğe bir an yeniden kapıldı, bedeni kaskatı kesildi. "Birbirimizi düzmekten başka bir iş yaptığımız yok. Allah belasını versin." Japon tutsağının ölümünü unutamıyordu, yanlış bir hareket yapılmıştı. Madem Japon ilk saldırıda öldürülememişti, o zaman tutsak edilmeye hak kazanmıştı. Dahası vardı: oradan ayrılmamalıydı. Tepede

geçirdikleri bir hafta, deredeki o gece, öldürmeler... Derin derin içini çekti. "Eh, bırak Wilson da keyfine baksın, gün geçtikçe bulması güçleşiyor böyle zamanları."

Wilson paranın geri kalan kısmını Croft'la Martinez'den aldı. Dört boş küçük bidon alıp kantin çavuşunu bulmaya gitti. Pazarlık ettiği yirmi poundu verdi, dört küçük bidon dolusu içkiyle döndü. Bidonlardan birini portatif çadırında battaniyesinin içine sakladı. Sonra ötekilere katıldı. Bidonları kemerinden çözdü.

"Hızlı içmeyelim. Bu alkol mideyi berbat edebilir."

Gallagher bir yudum çekti. "Ulan neden yapılmış bu be?" diye sordu.

Wilson güvence verdi, "Merak etme arkadaş, çok iyi mal."

Bu kez uzun uzun içini çektikten sonra soluğunu tatlı tatlı verdi. İçki, boğazını ve göğsünü yakarak midesine inmiş, midesinde sıcak sıcak oturmuştu. Zevk filizlerinin kollarına ve bacaklarına yayıldığını duyuyordu. Tatlı bir sıcaklık bedenini gevşetmeye başladı.

"Bana çok iyi geldi arkadaşlar."

İçki bir yandan, daha içeceğini bilmesi bir yandan, dâhi olup çıktı Wilson, felsefi konularından konuşma isteği duydu, "Bilmiyor musunuz arkadaşlar, insan her şeyden vazgeçer ama viskiden vazgeçemez. Bu ağzına sıçtığımın savaşında en büyük bela bu; para kazanamazsın, keyif çatamazsın, oysa bunun kimseye en ufak bir zararı yok."

Croft belli belirsiz homurdandı, içkiyi içmeden önce ağzını sildi. Red'in parmakları arasından çamurlu sular akıyordu. İçki tatlı ve sertti, boğazını tırmalamıştı; bu tırmalama bütün bedenine yayılmıştı. Şişkin, kırmızı burnunun kenarını ovaladı ve öfkeyle tükürdü.

"Sana bir şey soran var mı?" dedi Wilson'a. "Ulan geberesin diye gönderiyorlar seni buraya." Bir an yeşillikteki cesetler, parçalanmış etlerin çıplak görünüşleri geldi gözünün önüne. "Oğlum aldanma sakın. İnsanın uyuz köpek kadar bile değeri yoktur burada."

Croft, Japon tutsağının öldürüldükten sonra bir saniye kollarını ve bacaklarını nasıl oynattığını hatırladı.

Gallagher, "Bir tavuğun boynunu kesmişsin gibi," diye mırıldandı, hırçın hırçın.

Martinez başını kaldırıp baktı. Yüzü gepgergindi. Gözlerinin altı morarmıştı.

"Ne diye anlatıyorsunuz," diye sordu. "Hepimiz aynı şeyleri yaptık."

Hemen hemen her zaman yumuşak ve kibar olan sesinde, Gallagher'ı şaşırtan ve susturan bir öfke vardı.

Wilson, "Haydi bakalım, bidonu geçirelim," dedi. Bidonu dikti ve son damlasına kadar içti. İçini çekerek, "Ötekini de açsak artık," dedi.

Croft, "Hepimiz para verdik. Fazla içmek yok," dedi.

Wilson kıkır kıkır güldü.

Çepeçevre oturmuşlardı. Zaman zaman bidonu elden ele dolaştırıyorlar, alçak ve umursamaz bir sesle aralarında konuşuyorlardı. İkinci bidon da bittikten sonra artık konuştukları anlaşılmamaya başladı. Güneş batıya iniyor, ağaçlar ve çadırların koyu yeşil bezleri o gün öğleden sonra ilk kez gölge yapmaya başlıyordu. Goldstein, Ridges ve Wyman otuz metre kadar ileride oturmuşlar, alçak sesle konuşuyorlardı. Arada sırada birtakım ufak tefek sesler, ordugâha giden yolda ilerleyen bir kamyonun tıkırtısı ya da birtakım başka sesler, palmiyelerin arasından sızıyordu. Her on beş dakikada bir, iki kilometre kadar uzakta bulunan bir bataryanın top sesi işitiliyor, mermiler yere düştüğü zaman, akıllarının bir köşesi, merminin patlama sesini bekliyordu. Dikenli telden ve palmiye ağaçlarının arkasında başlayan koyu sık ormandan başka bir şey yoktu önlerinde bakılacak.

Wilson, "Eh, yarın yine Karargâh Bölüğünde olacağız. Şerefe!" dedi.

Gallagher, "Galiba artık seferin sonuna kadar o dinini s...tiğiminin yolunu yapacağız yalnızca," dedi.

Croft dalgın dalgın palaskasını elledi. Tutsağı öldürdükten sonra duyduğu heyecan, çevresindeki her şeye karşı boş ve sıkıntılı bir umursamazlığa dönüşmüştü. Sıkıntısı içmekle de geçmiyordu ama içinde birtakım değişiklikler olmaktaydı. Kafası uyuşmuş, dumanlanmıştı. Dakikalarca konuşmadan hareketsiz duruyor, bedeninin içindeki dönmeler ve yuvarlanmalarla ilgileniyordu. Dalgalanıp duruyordu sarhoş kafası, denizde bir kazığın çevresinde oynayan gölgeler gibi. "Janey sarhoş bir orospu." Kaskatı bir acılık gelip oturdu göğsüne. "Vur kamçıyı!" diye mırıldandı kendi kendine. Kafası başka bir anıya atladı tembel tembel. Atın üstünde giderken tepeden aşağı güneşli bir vadiye bakıyordu. Alkol bacaklarına yayılmaktaydı. Bir an güneşin altında ısınmış bir eğere oturduğu zaman duyduğu karmakarışık tadı duydu yeniden ve kızgın köselenin, terli atın kokusunu aldı. Bu sıcaklık, Japon ölülerinin yattığı yeşillikteki güneş pırıltısını yeniden yarattı, ölmeden bir saniye önce tutsağın yüzündeki belirsiz şaşkınlığı düşündü, kısa bir gülme geldi içinden, bu gülüş hasta bir adamın ağzındaki salya gibi sımsıkı dudaklarının arasından sızıverdi. "S...tir et," dedi.

Wilson'ın keyfi çok yerindeydi. Viski bütün bedenini tatlı bir rahatlığa kavuşturmuş, kafasına belli belirsiz hayaller getirmeye başlamıştı. Sıcak havada bir kadının terinden çıkan mayalanmış koku aklına geldikçe kasıkları dolmaya, şişmeye başladı. "Şimdi bir karıyla sevişmek için her şeyi veririm. Hotel Main'de çalıştığım sırada kente gelen orkestrada şarkı söyleyen bir kız vardı. İkide bir beni çağırır, içki isterdi. O zaman daha küçük çocuktum, durumu hemen çakamadım. Bir gün yine odasına girdiğim zaman bir de ne göreyim, kız anadan doğma çırılçıplak, beni bekliyor. İnan bana, üç saat inmedim aşağıya, işi gücü bıraktım, kızın da bana yapmadığı bok kalmadı." İçini çekti, uzun uzun içti. "İki ay, her Allahın günü öğleden sonraları seviştik durduk. Senin gibi erkek yok derdi bana." Bir sigara yaktı, gözlerini kırpıştırdı gözlüklerinin ardından. "Ben iyi bir adamım, istediğine sor. Her şeyi onarırım,

hiçbir makinenin karşısında afallamam. Ama karılara gelince, işte o zaman aptallaşıveriyorum. Oysa bir sürü karı 'senin gibi erkek yok' demişti bana." Elini kocaman alnında ve kabarık altın sarısı saçlarında gezdirdi. "Ama karı olmayınca insanın ağzına sıçılıyor." Biraz daha içti. "Kansas'ta bir sevgilim var, evli olduğumu bilmiyor. Fort Riley'ye gittiğimde onunla gezip tozarım. Kızcağız bana durmadan yazar. İnanmazsanız Red'e sorun, mektuplarını o okuyor bana, bekleyip duruyor beni zavallı. Bizim karıya yazıyorum, ulan kes artık şu boktan mektupları, yok çocuklar böyle, yok çocuklar şöyle, anlatıp durma; neden daha çok para göndermiyormuşum! Bıktım usandım artık. Dönmeyeceğim ona. S...tiret. Benim gönlüm Kansas'taki kızda. Öyle bir yemek pişiriyor ki parmaklarını yersin."

Gallagher homurdandı, "Ulan ne boktan herifsin be, aklın fikrin ya düzüşmekte, ya yemekte."

Wilson tatlı tatlı güldü, "Ondan daha iyi şey var mı ulan dünyada."

Gallagher, "Oğlum insan adam olmaya bakmalı, yükselmeli," dedi. "Ama bana ne, sen istersen kıçını yay otur."

Suratını astı. "Benim şimdi bir çocuğum oluyor, belki şu anda dünyaya gelmiştir bile. Ben burada oturmuş kafayı çekiyorum, hem de içim şu kadar sızlamadan. İşte gördün mü, asıl işin boktan yanı bu."

Bir öfke homurtusu çıktı ağzından, sonra gerinerek eğildi, "Bana bak, bir zamanlar yalnız başıma gezintiler yapardım ve... ve... ne çok şey görürdüm, büyük adam olacağımı düşünürdüm."

Bir an kederli kederli durdu, ses çıkarmadı.

"Ama her zaman beni düzen biri çıktı karşıma."

Durdu, büsbütün öfkelenmişti; öfkesini anlatacak sözcükleri arıyordu sanki, sonra efkârlı efkârlı bakmaya başladı.

Red çok içmişti, çok dalgındı.

"Çocuklar, bakın size bir şey söyleyeyim mi... Hiçbirinizin düşündüğü olmayacak. Hepiniz iyi çocuklarsınız, ama hepiniz... nah, başını alacaksınız. Anlıyor musunuz, boklu başını."

Croft kahkahayı bastı ve Gallagher'ın sırtına vurarak, "Ulan çok namussuzsun sen!" diye bağırdı. Her şeyi kaplayan büyük bir sevinç vardı içinde. "Sana gelince Wilson, sen, sen, sen bir aygırsın. Hem de çok azgın bir aygır." Kaba kaba çıkıyordu sesi.

Ötekiler o kadar sarhoş oldukları halde Croft'a tedirgin tedirgin baktılar. "Yemin ederim anandan doğarken bile dimdikti seninki."

Wilson kıkır kıkır gülmeye başladı. "Galiba öyleydi."

Hep birlikte kahkahayla güldüler.

Croft sanki başının dönmesini durdurmak ister gibi başını salladı.

"Bakın çocuklar, size bir şey söyleyeyim," dedi. "Hepiniz iyi çocuklarsınız. Ama hepiniz çocuksunuz daha. Hepinizin ağzı süt kokuyor. Ama iyi çocuklarsınız. Hiçbir kötülük yok kalbinizde."

Ağzını çarpıtarak afili bir gülümsemeden sonra yeniden güldü, uzun uzun içini çekti.

"İşte al bizim Japon avcısı Minetta'yı. Onun kadar iyi arkadaş bulunmaz dünyada. Meksikalı filan. Ne olursa olsun. Kimseye baş eğmez. Sonra Red. Ne itoğluittir o. Bu yüzden günün birinde onu vurmak istediğim halde, o bile –serserilikleri bir yana– fena çocuk değil."

Red sanki çürük dişine iğne batırılmış gibi korku geçirdi bir an.

"Buyur Çavuşum."

Croft büyük bir neşe içinde güldü. "Ne demek istediğimi anladın," dedi.

Red kederli bir uyuşukluk içine gömülmüştü. Elini havada rastgele sallayarak, "Hepiniz s...erine düşkün iyi çocuklarsınız," dedi.

Croft birdenbire kıkır kıkır güldü. Erler böyle bir ses çıkardığını ilk kez işitiyorlardı, "Tıpkı Gallagher'ın dediği gibi, namussuz, boynu burulmuş bir tavuk gibi debelendi."

Wilson da Croft'la birlikte güldü. Croft'un neden güldüğünü bilmiyordu ama bu onu ilgilendirmiyordu. Çevresindeki her şey karmakarışık, belirsiz ve tatlıydı. Birlikte içtiği arkadaşlarına karşı derin bir sıcaklık duyuyordu içinde yalnızca; kafasının baş dön-

düren anaforlarında onlar da kendisiyle birlikte üstün ve sevimli birer yaratıktılar.

"Ulan korkmayın be, arkanızda Wilson var," diye güldü.

Red burnunu çekti, artık hissizleşmiş burnunun kenarını ovaladı. Tahmin edemediği kadar çok sayıda ve kurnazca bir sürü şeyin birleşmiş olması onda yabani bir sinirlilik hali yaratmıştı.

"Wilson sen iyi bir arkadaşsın," dedi. "Ama o kadar çok da iyi değilsin. Sana bir şey söyleyeyim mi, hiçbirimiz çok iyi değiliz."

"Red sarhoş oldu," dedi Martinez.

"Çok doğru!" diye bağırdı Red.

İçki Red'i mutlu kılmazdı. Birbirine benzeyen pis kokulu meyhaneler, insanların ses çıkarmadan bardaklarının dibine baka baka dalıp gitmeleri gözünün önüne geldi. Bir an bardağının dibindeki donuk yuvarlağı görür gibi oldu. Gözleri kapandı, yuvarlakların içinden kafasına içki akıyordu sanki. Sarhoş sarhoş yalpa vurduğunu sandı, gözlerini açtı ve birden dikeldi.

"Hepinizin ağzına sıçayım," dedi.

Ötekiler aldırmadılar. Wilson çevresine bakındı. Yanındaki çadırda Goldstein yapayalnız oturmuş mektup yazıyordu. Mangasından birini aralarına almadan içki içmeleri birdenbire ayıp geldi Wilson'a. Birkaç saniye Goldstein'a baktı. Goldstein eline bir kurşunkalem almış, dudaklarını oynata oynata yazıyordu. Wilson, Goldstein'ı sevdiğine karar verdi. Goldstein'ın onlarla birlikte içmemesi karşısında belirsiz bir kızgınlık duydu içinde. "Goldstein iyi çocuk," dedi kendi kendine, "ama biraz hıyar. Hayatın temeli ne. Farkında değil enayi," gibi geldi Wilson'a.

"Hey, Goldstein!" diye gürledi. Gel ulan buraya!"

Goldstein başını kaldırdı, çekingen çekingen gülümsedi. "Teşekkür ederim, karıma mektup yazıyorum."

Sesi tatlı ve yumuşaktı, ama bu davranışının kötüye kullanılacağını biliyormuş gibi altında ufak bir korku da seziliyordu.

"Bırak mektubu be," dedi Wilson. "Sonra yazarsın."

Goldstein içini çekti, ayağa kalktı, yürüdü. "Ne istiyorsun?"

Wilson güldü. Saçma geldi bu soru ona. "Gel ulan, sen de iç biraz. Başka ne isteyeceğim senden?"

Goldstein duraksadı. Ormanda yapılan içkilerin çoğunlukla zehirli olduklarını işitmişti. Alttan aldı, "Ne içkisi bu? Gerçekten viski mi yoksa orman suyu mu?"

Wilson'ın canı sıkıldı, "Ne olacak be, içki işte. İnsana ikram edilince nedir diye sorulmaz."

Gallagher homurdandı, "Ulan çıfit, ya iç şu boku, ya s...tir git."

Goldstein kıpkırmızı oldu. Onlardan korktuğu için ikramı neredeyse kabul edecekti, ama başını salladı, "Teşekkür ederim, istemem," dedi. İçinden de, ya beni zehirleyeceklerse, diye düşünüyordu. O zaman Natalie dul kalırdı. Karısı ve çocuğu olan insan böyle tehlikeleri göze almamalıydı. Sert ve umursamaz yüzlerine bakarak başını salladı. Çok hafif, yumuşak bir sesle, "Canım istemiyor gerçekten," dedi ve sözünün nasıl karşılanacağını görmek için bekledi.

Hepsi onunla alay etti. Croft yere tükürdü, uzaklara baktı.

Gallagher hak verir gibi yaptı. "Onlar içki içmez," diye mırıldandı.

Goldstein arkasını dönüp gidebilir ve mektubunu yazabilirdi, ama kendini haklı çıkarmak için ufak bir girişimde bulundu. "Ben içerim," dedi. "Arada sırada, tatlı bir sohbet sırasında, ya da yemeklerden önce..."

Arkasını getiremedi. Wilson kendisini çağırdığı dakikada başının belaya gireceğini aklının bir köşesi önceden sezmişti zaten, ama aklının bu köşesi bağıntısız, gelişigüzel uyarılarda bulunduğu için Goldstein bu uyarıları dinlememişti.

Wilson öfkeli öfkeli baktı. "Sen bir hıyarsın, anlıyor musun, evet, hem de hıyarın önde gidenisin."

Goldstein'a verdiği fırsatı kullanmayacak kadar budala olan herkesi kendi üstünlüğünün ve rahatlığının ölçüsüne vuruyor, onları zavallı buluyordu.

"Haydi be, sen git de mektubunu yaz!" diye bağırdı Red.

Red pis bir havaya girmişti; Goldstein'ın boyun bükmesine, korkmasına içerlemişti. Goldstein'ın aklından geçenleri gizlemesini sevmemişti; dahası, Wilson'ın Goldstein'a içki ikram ettiği anda hem acı hem eğlenceli şeyler geçebileceğini de tahmin etmişti. Neler olacağını kesin olarak gözlerinin önüne getirmiş, bu da ona alaylı bir tat vermişti. İçten içe Goldstein'a sempati duyuyordu ama bu duygusunu bastırmıştı.

"Kendini korumasını bilmeyen insan on para etmez," diye mırıldandı.

Goldstein birden döndü ve uzaklaştı. İçki âleminin çevresi daha da daraldı. Şimdi aralarında hemen hemen elle tutulur, gözle görülür bir bağ vardı. Üçüncü bidonu da açtılar.

Wilson, "Enayilik bende," dedi. "Kibarlık ettik sanki."

Martinez başıyla onayladı, "Kim verdi parayı, içecek o içkiyi. Yok bedava."

Goldstein mektubuna dalmak istedi yeniden. Ama bir türlü yazamıyordu. Ötekilerin ne dediğini, kendisinin nasıl yanıtlayacağını durmadan düşünüyor, keşke aklıma gelenleri söyleseydim, diyordu. Niye bu kadar saldırıyorlardı ona? Bir an ağlamak geldi içinden. Mektubunu aldı, yeniden okudu, sözcükler üzerinde toplayamıyordu aklını. Savaştan sonra bir kaynak atölyesi açacaktı; denizaşırı ülkelere gönderildiğinden beri mektuplarında karısıyla hep bunu tartışıyordu. Wilson'ın kendisini çağırdığı sırada yazısını bırakmış, kalemini ağzına almış, kendi başına bir atölye sahibi olmanın, bir toplumda yerleşmenin nasıl bir şey olabileceğini heyecanla ve sevinerek düşünüyordu. Atölye bir hayal değildi, yerini bulmuştu bile. Savaş bir yıl, bilemedin iki yıl –yakında biteceğini umacak kadar iyimserdi de– sürecek olursa, karısıyla kendisinin ne kadar para biriktireceklerini inceden inceye hesaplamış, dahası onbaşı ya da çavuş olursa ne kadar para artırabileceğini bile düşünmüştü.

Amerika'dan ayrılalı beri tek zevki buydu. Geceleri çadırında uyumuyor, geleceği planlıyor, ya oğlunu düşünüyor ya da karısının o anda nerede olabileceğini gözünün önüne getirmeye çalışıyordu. Ve arada sırada akrabalarına gittiğinde neler konuşacaklarını kafasında kurmaya çalışıyor, aile içindeki şakaları hatırladıkça da bastırdığı neşesini buluyordu biraz.

Ama bu düşünceler yetmiyordu artık ona. Karısının iç açan neşeli sesini işitmeye çalıştıkça, sol yanında hâlâ içmekte olan adamların açık saçık gülüşleri kulağına geliyordu. Bir ara gözleri doldu, ama başını hemen öfkeli öfkeli salladı. "Neden bu kadar nefret ediyorlar benden?" diye sordu kendi kendine. İyi bir asker olmak için elinden geleni yapmıştı. Hiçbir zaman kaytarmamıştı; onlar kadar güçlüydü; çoğundan daha çok çalışıyordu. Nöbette olduğu zamanlar, içinden gelse bile, bir kere olsun ateş etmemişti, ama kimse farkında değildi bunun. Croft onun değerini hiçbir zaman anlamamıştı.

Hepsi de bir alay Yahudi düşmanı, dedi içinden. Bunların tek bildikleri şey orospularla düşüp kalkmak, bir de hayvanlar gibi içmek. Birçok kadınla düşüp kalkmamış olmanın kıskançlığını derinlerine gömmüş, içkinin sakladığı rahat ve açık dostluğu tatmamıştı. Dostluk aramıyordu artık. Çünkü onunla dostluk etmek istemiyorlardı, ondan kaçıyorlardı. Goldstein öfkeyle yumrukladı avcunun içini. "Ulu Tanrım, neden yaşatıyorsun bu Yahudi düşmanlarını?" diye sordu kendi kendine. Dindar değildi ama Tanrı'ya inanıyordu. Boyuna kavga ettiği, zaman zaman azarladığı kişisel bir tanrıydı bu. "Bu şeylerin önüne neden geçmiyorsun?" diye sordu acı acı. Bunu yapmak iş miydi sanki... Goldstein inandığı tanrıya kızıp durdu; sanki iyi kalpli, ama biraz düşüncesiz, biraz tembel biriydi tanrısı.

Goldstein kalemi yeniden eline aldı, mektubunu yazmaya başladı. "Bilmiyorum neden canım, arada sırada o kadar kızıyorum ki şeytan bırak git diyor. Söylemesi çok korkunç ama birlikte çalıştığım

askerlerden nefret ediyorum, bir sürü *grobe jungen*.[5] Güzel ideallerin hepsini unutmamak çok güç canım benim. Arada sırada Avrupa'daki Yahudileri bile unutuyor, neden dövüştüğümüzü anlamıyorum." Yazdıklarını bir daha okudu, sonra hepsini karaladı. Soğuk bir korku içinde birkaç dakika oturdu öylece.

Değişiyordu. Birdenbire anladı bunu. Güveni kalmamıştı, kendinden emin değildi. Birlikte yaşadığı, çalıştığı insanlardan tiksiniyor, geçmişte ise hemen hemen herkesi sevdiği bir zamanı hatırlamıyordu. Goldstein bir an başını dik tuttu, sonra büyük bir çabayla yeniden yazmaya başladı: "Çok güzel bir düşüncem var: Demir hurdası üzerine bir iş yapmaya çalışabiliriz. Hurda depolarında çok şey var. Görünüşü o kadar güzel olmasa bile, ufak bir kaynakla bunları işler duruma getirebiliriz..."

Wilson'a sıkıntı basmıştı. Saatlerden beri aynı yerde oturuyor, içindeki rahatlık yavaş yavaş kaybolmaya başlıyordu. Hep aynı şeyi hissederdi içtiği zaman: İlk saatlerde mutlu ve iyi niyetli olurdu; sonra da içtikçe, içmeyen herkese karşı içinde bir üstünlük duymaya başlardı. Ama bir süre sonra dışa dönük bir heyecanın gereksinmesini duyar, sıkılırdı. Ayık sanırdı kendini. Bu duruma gelince yerinde duramaz, sinirlenir, sonra meyhaneden ya da içtiği evden birdenbire fırlar, her türlü serüvene atılmaya hazır, sokak sokak dolaşırdı. Birçok kez kendisini yatakta tanımadığı bir kadınla bulurdu ertesi gün, ya da su kanalında, ya da küçük evinin salonundaki koltukta. Başından geçenleri pek hatırlamazdı.

O sırada üçüncü bidonda kalan son birkaç yudumu da içmiş bulunuyordu. Yüksek sesle içini çekti, sesi çok kalınlaşmıştı. "Ee çocuklar, ne yapıyoruz şimdi?" diye sordu.

Croft ayağını salladı, yeniden güldü. Akşamüstü hep böyle gülüp durmuştu kendi kendine. "Ben yatmaya gidiyorum," dedi.

---

5 (Alm.) Kaba herifler.

Wilson başını salladı, öne doğru eğildi. Croft'un bacağını tuttu. "Çavuşum," dedi. "Sana 'Çavuşum' diyorum, çünkü aslansın sen. Çavuşum, daha havanın kararmasına iki saat var, ne diye gidip tavuk gibi yatıyorsun?"

Gallagher ağzını çarpıtarak güldü. "Görmüyor musun be, herifin gözleri kapanıyor."

Croft eğildi, Gallagher'ın yakasından tuttu. "Sarhoşum filan ama anlamam ben, böyle konuşamazsın benimle. Hiçbiriniz konuşamazsınız." Gallagher'ı birden itti. "Söylediğini unutma..." Dili dolanıyordu, "Ben unutmuyorum, yarın sabah görüşürüz..." Durdu, yeniden güldü, sonra kendi çadırına doğru kararsız adımlarla yürüdü.

Wilson boş bidonu ileri geri salladı. Geğirdi. "Peki, ne yapıyoruz şimdi?" diye sordu yine.

Martinez, "Namussuz içki bitiverdi çabucak," dedi.

Çok para verdiğini düşündükçe canı sıkılıyordu.

Wilson önüne eğildi. "Bana bakın arkadaşlar. Bir düşüncem var. Biliyor musunuz Japonlar gezici genelevlerini cepheye de getirmişler."

"Kim söyledi?" diye sordu Gallagher.

"Kim söylediyse söyledi. Yalan değil. Haydi bu gece heriflerin hatlarına sızalım, kızlardan birini kaçıralım. Var mısınız?"

Red yere tükürdü. "Nedir ulan niyetiniz? Yarıkları yanlamasına mıymış, ona mı bakacaksınız?"

Wilson, "Çinlilerinki öyledir," dedi.

Gallagher hızla eğildi. "Wilson sen zenci düşkünüsün."

Wilson güldü, "Hass...tir," dedi.

Dili dolanıyordu. Tasarladığı planı unutmuştu.

Red yeşillikte gördüğü gövdeleri düşünmeye başlamıştı yeniden. Onları gözünün önüne getirdikçe garip bir büyülenme oluyordu içinde. Fırıl fırıl dönen kafasını bir korku seli kaplamıştı. Arkasına baktı. Birdenbire deli gibi bağırdı, "Hatıra toplayalım!"

"Nerelerden?"

"Buralardan," dedi Red. "Japon ölüleri çoktur buralarda."

Geri dönüp ölülere bakma dürtüsünü bastırmaya çalışıyordu.

Wilson kıkır kıkır güldü, "Tamam tamam," dedi birdenbire. "Kantin çavuşunun imbiği var ya. İşte oranın iki üç yüz metre ilerisinde bir çarpışma olmuş. Hatırlıyorum, yanından geçtik. Hemen yanından.

Martinez söze karıştı, "Ne zaman biz derede, geldi Japonlar o zaman, yine geldi o gece buraya."

"Doğru," dedi Wilson. "Tankları buralara kadar gelmişti."

Red mırıldandı, "Peki, haydi gidip bakalım. Biraz hatıra toplayalım."

Wilson ayağa kalktı. "Ben içki içtiğim zaman yerimde duramam, dolaşmalıyım," dedi. Kollarını açtı, "Haydi arkadaşlar, gidiyoruz."

Ötekiler boş gözlerle Wilson'a baktılar. Uyuşuk bir haldeydiler. Gelişigüzel ve amaçsızca konuşmuşlardı. Akıllarına ne gelirse söylemişlerdi ama şimdi Wilson'ın enerjisi onları şaşırtmıştı.

"Haydi arkadaşlar, haydi," diye yineledi Wilson.

Dediğini yaptılar, karşı koyacak güçleri yoktu. Kim ne derse onu yapacaklardı. Wilson silahını aldı, onu gören ötekiler de silahlarını omuzlarına astılar. Gallagher sordu, "Nereye gidiyoruz be?"

"Siz gelin arkamdan, karışmayın," dedi Wilson, sarhoş kafayla hıçkırdı bir kere.

Ötekiler dağınık bir sıra halinde sallana sallana arkasından geliyorlardı. Wilson onları karargâhtan çıkardı. Neşesi yerine gelmişti.

"Yurdumuza giden yolu gösterin bize" şarkısını söylüyordu.

Askerlerin bir kısmı ona bakmaktaydılar.

Wilson durdu. "Arkadaşlar, namussuz subayın biri belki şu sırada gözetliyordur bizi, onun için siz yine askerliği bozmayın."

Red askeri komut verir gibi bağırdı, "Sağa bak!"

Birden bir sevinç duymuştu içinde.

Büyük bir dikkatle yürümeye başladılar, Gallagher bir kere tökezleyince hepsi birden dönüp ona baktı.

Wilson yavaşça azarladı, "Ulan Allah belanı versin Gallagher."

Wilson yalpalayarak yürüyor, bacaklarını bir türlü düz tutamıyordu. Islık çalmaya başlamıştı. Dikenli tellerin aralıklarından birine vardılar, göğüslerine kadar gelen kunai otlarının arasından geçtiler. Gallagher durmadan düşüyor, sövüyordu, her keresinde Wilson arkasına dönüyor, parmağını dudaklarına götürüyordu.

Yüz metre kadar gittiler, sonra çevrelerini orman sardı yine. Bir süre otların arasında, ormana paralel yürüdüler, sonunda bir keçiyoluna rastladılar. Uzaklarda bir batarya ateş ediyordu. Martinez titredi. Yürürken durmadan terlemişti. Büyük bir sıkıntı vardı içinde.

"Ulan nerede o ağzına sıçtığımın savaş alanı?"

Wilson, "Patikanın sonunda," dedi.

Battaniyenin altına sakladığı dördüncü bidonu hatırladı, yeniden kıkır kıkır gülmeye başladı.

"Haydi çocuklar, bir şey kalmadı."

Patikada yüz elli metre kadar yürüdüler sallana sallana. Sonunda dar bir yola vardılar.

Wilson, "Japonların yolu bu," dedi.

Gallagher sordu, "Nerede ulan bu s...tiğimin Japonları?"

Wilson güvence verdi, "Kilometrelerce ötedeler ulan. Ama biz onlara burada dayak attık."

Gallagher çevreyi kokladı. "Burnuma pis kokular geliyor," dedi.

Wilson, "Tabii, çok var buralarda," dedi.

Yol bir palmiye koruluğundan geçiyor, sonra kunai otlarıyla kaplı bir tarlaya çıkıyordu. Yolda yürüdükçe iki yanlarından da, bildikleri bir kokunun yükselmekte olduğunu fark ettiler yavaş yavaş. Bir çürüme kokusuydu bu ama tatlı bir çürüme kokusu değil, daha çok süprüntüyle karışık pislik ve berbat bir bataklık kokusu. Yoğunluk ve nitelik bakımından çeşit çeşit. Bazen burunlarına çürüyen patateslerin keskin iğrenç kokusu geliyordu, bazen de sanki daha çok bir kokarcanın ininden gelen koku duyuluyordu.

"Hay Allah belasını versin," dedi Red.

Ortalık yerde ezilmiş yatan bir Japon askerinin cesedine basmamak için yolunu değiştirdi.

Tarlanın kenarındaki palmiye koruluğunda ağaçların yaprakları kalmamıştı; gövdeleri sanki kuraklıktan dökülmüş gibi kararmış, simsiyah olmuştu. Çoğunun dalları kalmamıştı. Denizin çekilmesinden sonra kumun üzerinde kalan kazıklar gibiydiler, yapayalnız ve çıplak. Korulukta yeşil olan hiçbir şey kalmamıştı.

Her yanda yanmış tankların kapkara siluetleri, ağaç yıkıntılarıyla, yanmış kara otlarla sarmaş dolaş, aralarında kaybolmuşlar; insan başlarının gizlendiği çocuk bulmacalarında olduğu gibi. Bütün alan baştan başa bir yıkıntı. Her yanda Japon ölüleri. Japonların birkaç saat dayandıkları küçük köprünün bir yerinde top mermileri toprağa iri iri et parçaları fırlatmışlar.

Erler belki de dört yüz metre tutan bu alanı dolaşmaya başladılar. Otların içinde birkaç ölünün ezilmiş, bozulmuş bedenini gördüler. Ölülerin yüzlerinde hiçbir rahatlık görülmüyordu. Korkunç bir debelenme sonunda hareketsiz kalmışlardı. Ölülerin dolaylarında dolaşıp durdular, yolun aşağılarına doğru yürümeyi sürdürdüler. Birkaç metre ötede bir Japon tırtıllı arazi kamyonetiyle bir Amerikan tankı yan yatmış, yıkılmak üzere olan eski evler gibi birbirlerine yaslanmışlardı. Birlikte yanmışlardı; kararmış ve eğri büğrü olmuşlardı. Japonların ölülerini kimse kaldırmamıştı; arazi kamyonetinin şoförü koltuğundan fırlamıştı. Başı kulağından çenesine doğru ezilmiş, bir fasulye çuvalı gibi aracın basamağına kendini bırakmış, öylece yatıyordu. Parçalanmış olan ön camın içinden geçmişti bacaklarından biri; kalçadan sarkan öteki bacağı ise başıyla dik açı halindeydi, sanki kendisinden ayrı varlıklardı bunlar.

Başka bir Japon da az ötede sırtüstü yatmıştı. Bir deniz çiçeğinin şişmiş taçyapraklarını andıran, kalın beyaz birer salkım halindeki bağırsaklarında büyük bir delik açılmıştı. Karnının derisi kıpkırmızıydı. Ölüm sancısı çektiği sırada ellerini yarasına sokmuştu. Bakın buraya, der gibi bir hali vardı. İddiasız, tatlı yüzünde ufak

çizikler görünüyor, öldükten sonra rahata kavuşmuşa benziyordu. Bacakları ve kalçaları şişmiş, üzerindeki pantolon gerilmiş, Napolyon zamanının pantolonları gibi bedenine sımsıkı yapışmıştı. Kıtığı çıkmış bir bebek gibiydi.

Üçüncü asker de yatıyordu yanında, ona dik olarak. Göğsünden korkunç bir yara almıştı. Arazi kamyonetinden kaçarken kalçaları ve gövdesi yanmış, sırtüstü yere serilmiş, bacaklarını açmış, dizlerini kaldırmıştı. Yanan üniforması dağılmış, yanıp kavrulmuş, cinsel organları ortaya çıkmıştı. Ufacık yanık iplikler haline gelmişlerdi, ama kıllarının külleri sık bir çelik yumağı gibi duruyordu yerli yerinde.

Wilson ölülerin arasında dolaştıktan sonra içini çekti. "Bütün hatıraları almışlar," dedi.

Gallagher sarhoş sarhoş ileri geri sallandı. "Kim almış? Hangi dinini s...tiğimin deyyusu almış? Wilson sen alçak bir yalancısın. Bütün hatıraları sen çaldın."

Wilson kulak asmadan konuştu:

"Bütün hafta bizim ağzımıza sıçılsın, sonra bir hatıra alamayalım! Çok ayıp be!"

Dili dolanıyordu.

"Çok, çok ayıp," diye söylendi kendi kendine.

Martinez kavrulmuş ölünün cinsel organlarına postalıyla dokundu. Organlar bir sigara külüne parmakla dokunulmuş gibi hafif bir çıtırtıyla döküldü. O sırada duyduğu kederin arasında kaybolup giden tat alma duyusu böylece biraz artmış oldu. İçki içini ezmiş, bu yürüyüş ezikliğini daha da artırmıştı; ölüler karşısında ne bir dehşet, ne de bir korku duyuyordu; kendi duyduğu ölüm korkusunun bu korkularla ve fiziksel ölümün bir bedene vereceği acı biçimleriyle hiçbir ilişkisi yoktu, içinin neden bu kadar ezik olduğunu söylemesi olanaksızdı, ama bunu bir şeye bağlaması gerekiyordu. Viski için bu kadar para harcadığına kızıyordu, aldığı maaşla bu parayı ne kadar zamanda yeniden toplayabileceğini yarım saattir hesap edip durmaktaydı.

Red arazi kamyonetine yaslandı, başı dönüyordu. Kolunu çamurluğun üzerine bıraktı. Eli yumuşak bir meyvenin üzerinde kapandı, hemen fırlatıp attı. Meyve kırmızıydı ve bir armuda benziyordu. O zamana kadar hiç böyle şey görmemişti.

"Ulan bu da nereden çıktı?" dedi kısık bir sesle.

Wilson, "Japonlar yer," dedi.

"Nereden bulurlar?"

"Bilmiyorum."

Wilson omzunu silkti. Meyveye tekme atarak kenara fırlattı.

Red'in sarhoşluğuna biraz da korku karışmıştı. Bir an Hennessey'yi düşündü.

"Ulan Wilson, nerede o ağzına sıçtığımın hatıraları?" diye sordu acı acı.

Wilson, "Arkamdan gelin," dedi.

Araçlardan uzaklaştılar. Japonların yol kıyısında mevzilenmiş olduğu sırtta ufak bir araştırma yaptılar. Pek yüksek olmayan tepenin her yanında savaştan önce siperler ve çukurlar kazılmıştı, ama şimdi top ateşi çoğunu harap etmiş bulunuyordu. Hani çocuklar kumda kuyu kazarlar da bırakıp giderler, sonra giden gelen kenarlarına basar, kuyu dolar ya, işte bu çukurların da içleri toprakla öyle dolmuştu. Bütün sırt Japon ölüleriyle doluydu; iki, üç, dört küme olmuş, belki yirmi, belki otuz asker vardı. Aralarında küçük moloz parçaları, taşlar görülüyordu. Yanan süprüntü kokusuna benzeyen güçlü ve yoğun bir koku çıkıyordu sırttan: Çürüyen erzak, yarı yarıya boşalmış teçhizat sandıkları, dökülmüş içkiler, ezilmiş torbalar, çantalar, paslanmış tüfekler, postallar, mataralar, bidonlar ve altı üstüne gelmiş, toprağın her yanına dağılmış çürüyen insan organları. Bütün sırtta süprüntüsüz bir karış yer yoktu. Çöplüğün her yanında binlerce kalem eşya vardı. Japon ölüleri bir haftadır burada yatıp duruyordu. Kocaman bacaklı, kocaman karınlı ve kalçalı insanların boyutlarını almışlar ve üzerlerindeki giysileri

parçalamışlardı. Yeşil ve mor bir renkteydiler; yaraları kurtlanmış, ayaklarını kurtlar kaplamıştı.

Kurtların her biri birer santim kadar vardı; kabuksuz sümüklüböceklere benziyorlardı ancak balıksırtı rengindeydiler. Arılar arıcının başına nasıl üşüşürse, bu kurtlar da ölülerin bedenlerine öyle üşüşmüşlerdi. Yaraların nerede olduğunu görmek olanaksızdı; kurtlar ölen derinin en küçük parçalarını bile örtmüş, yavaş yavaş ölülerin en ufak çatlaklarına girmişlerdi. Gallagher'in ölülere sarhoş baktığı sırada bir sürü kurt ölü bir askerin açık ağzına girdi. Kurtların birtakım sesler çıkaracağını sandı; onların ses çıkarmadan, kendilerinden geçmişçesine beslenmeleri Gallagher'ı kızdırdı. Çok keskindi koku. Ölülerin üzerine sinekler üşüşmüştü.

"Allah kahretsin bu sinekleri!" diye mırıldandı Gallagher.

Bir ölünün çevresinde dolaştı, yerde duran ufak, mukavva bir kutuyu aldı. Mukavva kutu ıslaktı, elinde dağıldı. İçinden birkaç küçük şişe çıktı, şişelerin içinde koyu renkli bir sıvı vardı. Birkaç dakika suratını asarak şişelere baktı.

"Nedir bunlar?" diye sordu.

Kimse yanıtlamadı. Az sonra hepsini yere attı.

"Ulan nerede şu ağzına sıçtığımın hatıraları be?"

"Ben kendime bir Japon samuray kılıcı almak istiyorum," dedi.

Japon tüfeğinin dipçiğiyle bir Japon ölüsünü dürttü ve yüzünü buruşturdu.

"Pis leş! Hepimiz arkadaşlar, hepimiz böyle pis birer leşiz."

Kadavranın göğüs kemiklerinden birkaçı fırlamıştı. Akşam güneşinde gümüş gibi parlıyordu. Üzerindeki etler kara-yeşil bir renk almıştı.

"Kuzu pirzolası gibi tıpkı," dedi Wilson.

Yeniden içini çekti, bayır aşağı yürümeye başladı. Sırtın arkasında birkaç doğal mağara vardı. Bu mağaralardan birinin içinde, bir sürü kutu ve sandığın tepesinde altı yedi ölü birbiri üzerine yığılmıştı.

"Hey, arkadaşlar!" diye bağırdı Wilson. "İşte buldum!"

Koltukları kabarmıştı. Arkadaşlarının sarhoş ağızla yaptıkları şakalar onu çok kızdırmıştı.

"Ulan, Wilson bir şey söyledi mi yapar."

Karargâha doğru bir kamyon gidiyordu yoldan. Wilson elini salladı bir çocuk gibi, sonra eğildi ve mağaranın içine göz gezdirdi. Ötekiler de yanına gelmiş, mağaranın içine bakıyorlardı.

"İşte arkadaşlar, alın size bir sürü çekmece."

Red, "Ulan sandık bunlar be," dedi.

"Ben de başka bir şey demedim. İçini boşaltır, çekmeceleri alır gideriz."

Red sövdü, "Sandık istiyorsan, karargâhta dolu."

"Yok," dedi Wilson, "Bizdekiler işe yaramaz. Bunlar tam sandık."

Red yeniden baktı. "Eğer ben de buradan oraya bu sandıklarından birini sürüklersem Allah belamı versin."

Martinez birkaç metre uzakta dolaşıp duruyordu. Ağzı açık bir ölü dikkatini çekti. Ağzında bir sürü altın diş vardı. Martinez büyülenmiş gibi dönüp dönüp bakıyordu ölüye. Sonunda dayanamadı, ölünün başına geçti, dişlerine bakmaya başladı. Ölünün ağzında som altından en aşağı altı yedi diş vardı. Martinez öteki erlere hemen bir göz attı, onlar mağaraya giriyorlardı.

Birdenbire içinde altın dişlere karşı bir tutku kabardı. Arkadaşlarının mağarayı karıştırdıklarını, birbirlerine ağız dolusu sövdüklerini işitiyor, ölünün ağzına eğilip eğilip bakmaktan kendini alamıyordu. Dişlerin ne kadar edeceğini sinirli sinirli hesaplamaya çalışıyordu. "Belki otuz dolar eder," dedi kendi kendine.

Ölüden uzaklaştı, sonra geri geldi. Savaş alanı çok sessizdi. Bir an sırttaki sineklerin sürekli vızıltısından başka bir şey işitmedi. Aşağıdaki vadide her şey leş gibi kokuyordu; paramparça insan ve araç ölüleri her yana dağılmıştı. Yer yer yeşillikler arasında paslı kırmızılıkları ve siyahlıklarıyla sanki bir hurda deposuydu. Martinez başını salladı. Her şey kokuyordu. Yerde, ayağının altında bir tüfek vardı. Hiç düşünmeden silahı aldı ve ölünün ağzına dipçikle vurdu.

Islak, çürük bir kütüğe baltayla vurulmuş gibi bir ses çıktı. Tüfeği kaldırdı, bir daha vurdu. Dişler dağıldı. Bir kısmı yere düştü, birkaçı da kırılan çenenin üstüne dağıldı. Martinez dört ya da beş altın dişi çarçabuk topladı, cebine koydu. Ter içinde kalmıştı; yüreğinin her atışıyla birlikte kuşkusu da sanki bütün bedenine yayılıyordu. Birkaç kere derin derin soluk aldı ve yavaş yavaş bıraktı. Suçlulukla sevinme arasında bir şeyler hissediyordu; çocukken annesinin çantasından birkaç kuruş çaldığı günleri hatırladı. Ölünün dağılmış ağzı onu rahatsız ediyordu. Ayağıyla tersine çevirdi. Kurtlar ortaya çıktı. Martinez titredi. Bilmediği bir nedenden ötürü çok korktu, döndü ve mağaradaki arkadaşlarının yanına gitti.

Mağara küçüktü; havası ıslak ve boğucuydu. Erler durmadan terliyorlar ama içerisi yine de soğuk geliyordu onlara. Ölüler sandıkların üzerine un çuvalları gibi yığılmıştı. Ölülerden birini oynatmak istedikleri zaman kurtlar balık sürüleri gibi yayılıveriyorlardı her yana. Mağaranın içinde, oraya buraya atılmış bir sürü öteberi, yanmış kömür olmuş, paslanmış metal eşya yığınları, mermi parçaları, birkaç top mermisi sandığı, birkaç kül yığını ve küçük küçük ceset parçaları, bir çöp ve kül yığınının içinden fırlamış yanık bir bacak kemiği... Mağarada nemli ve ağır bir koku vardı.

Red, "Sandık mandık alacak değiliz," dedi.

Kendini iyi hissetmiyordu, parmak uçlarıyla ölüleri çevirmekten sırtı ağrımaya başlamıştı.

"Çıkalım buradan," dedi Gallagher.

Mağaranın ağzından giren güneş boğuyordu insanı sanki.

"Arkadaşlar, hemen gitmeyin, olmaz mı?" diye yalvardı Wilson.

Bir sandık alıp götürmeye karar vermişti.

Martinez'in gözlerine kadar giriyordu ter. Sinirli ve sabırsızdı, "Biz hemen dönüyoruz, tamam mı?" dedi.

Wilson bir ölüyü kenara fırlatır fırlatmaz hemen bağırarak geri çekildi. Bir yılan, sandıkların tepesinden kaldırdığı başını sağa sola çevirip duruyordu. Hepsi korkuyla mırıldanarak geriye

çekildi, mağaranın duvarına yaslandı. Red silahının emniyetini açtı, yılanın başına yavaş yavaş nişan aldı. Elleri titriyor, yılanın soğuk gözlerine dikkatle bakıyordu.

Wilson, "Aman dikkat et, kaçırma," diye fısıldadı.

Tüfeğin sesi duvardan duvara yankılandı ve bir top kadar gürültü çıkardı. Yılanın kafası eriyip kayboldu, gövdesi bir süre titredi. Erler sahneyi dikkatle seyrediyorlardı; korkmuşlardı, silah sesi kulaklarını sağır etmişti.

"Haydi çıkalım artık buradan!" diye bağırdı Gallagher.

Bir an önce dışarı fırlamak için itişip kakıştılar. Hepsi büyük bir paniğe kapılmıştı. Wilson yüzünü sildi ve mağaranın dışındaki havayı ciğerlerine bol bol çekti. Bu arada, "Galiba o sandığı alamayacağım artık," dedi.

Gerçekten çok yorulmuştu. İçi içine sığmazlığı da geçmişti şimdilik.

"Artık dönsek," dedi.

Sırttan indiler, karargâha giden yola yeniden girdiler. Yolun kenarında çürüyüp duran, içi dışına çıkmış bir tankın yanından geçtiler, tırtılları kırılmış ve paslanmıştı; bir kertenkele iskeletine benziyordu.

"Vay ağzına sıçtığımın yılanı," dedi Wilson.

Red homurdandı. Yüzükoyun yerde yatan ve hemen hemen çırılçıplak bir ölüye bakıyordu. Bedeninde hiçbir yara izi yoktu; eller o her zamanki yanıtsız soruyu sanki son bir kere daha sormuşçasına toprağı tırmalamıştı. Çıplak omuzlar acı içinde kamburlaşmıştı. Red bu ölünün ağzında olması gereken acı ifadeyi kolaylıkla gözünün önüne getirebildi. Ne yazık ki ölünün başı yoktu ve Red adamın yüzünü görmek olanağından yoksun olduğunu anlayınca üzülür gibi oldu. Boynun ucunda kanlı bir parça vardı yalnızca. Beden, suskudan yapılma bir çerçevenin içinde yatıyordu.

Red aklının başında ve çok yorgun olduğunu birdenbire anladı. Ötekiler yolda metrelerce önde gidiyorlardı ama o bakmayı sürdürdü. Anlatamadığı bir duygu onu yerinden kıpırdatamıyordu. Bir zamanlar

bu adamın da bir şeyler istediğini iç dünyasının çok derinliklerinde düşünüyordu. Kendi ölümü ona her zaman için inanılır bir şey gibi gelmemişti. Bu adamın bir çocukluğu, bir delikanlılığı ve bir gençliği olmuştu; hayaller ve anılar yaşatmıştı. Red sanki bir ölüye ilk kez bakıyormuş gibi, bir insanın gerçekten ne kadar çabuk kırılıveren, nazik bir şey olduğunu birdenbire ve şaşkınlıkla anladı.

Mağaranın kokusu hâlâ burnundan gitmemişti; bir çimenliğin ortasında insan kafalarından oluşmuş yığına bastığı zamankine benzeyen bir korkuyu bu ölünün karşısında da duydu. O başlardaki kendine yeterlik, meydan okuma, bu bedenin gövdesinde, kol ve bacaklarında da vardı. Ölüdeki ilginç koku bir süre sonra toprağa karışacak ve kalmayacaktı, ama şimdi korkunçtu. Bu yüzden içinde derin bir korku duyuyordu. Mağaranın kokusunu hâlâ hatırlıyordu; o kokuyla bu koku birleşmiş, onu dehşet içinde bırakmıştı. Bu leş kokusu, kendisini parmaklarıyla boğan bu mide bulandırıcı koku, önceki ılık çürüme kokusunu çok geride bırakmıştı. Bir tabutun kapağı kaldırılsa kesinlikle böyle kokardı. Bu koku, ölüye baktığı uzun ve kötü süre içinde burnundaydı, sonra bakmadı, hiçbir şey düşünmedi; hayat ve ölüm konusundaki fiziksel bilginin –onun başına da aynı şeyin gelebileceği korkusunun farkına varmadan– kafasında çalkanıp durduğunu gördü.

Sonra bitti hepsi; yolun sağında ve solundaki savaş döküntülerine baka baka yürüdü. Kokunun ağırlığını hâlâ duyuyordu üstünde. Karınca sürülerinin birbirlerini öldürmeleri gibi, diye düşündü. Arkadaşlarının arkasından sürüklendi, palmiye ağaçlarının arasından düşüne düşüne geçti, onlarla birlikte. Keçiyolunda yürüdü. İçki hepsini sersem etmişti, konuşmuyorlardı. Red'in başı ağrıyordu. Ayaklarını sürüyor, sövüyordu. Sonra konuştuklarıyla hiçbir ilişkisi olmadan, birdenbire mırıldandı, "Ölünce bu kadar pis koktuktan sonra insanın üstünlüğü nerede kaldı?"

Wyman'ın tam da bir böceği yaraladığı sırada tabura döndüler. Uzun, siyah, benekli, altın renginde, kullı bir tırtıldı bu. Wyman

tırtılın gövdesine bir kıymık batırmıştı. Hayvan bunun üzerine kaçmaya başlamış, sonra sırtüstü düşmüştü. Yeniden doğrulmaya çalışırken Wyman sigarasını hayvanın sırtına yaklaştırmıştı. Hayvan büzülmüş, sonra yeniden uzamış, sırtı L biçiminde kamburlaşmış, ayaklarını havada oynatmaya başlamıştı. Sanki soluk almaya çalışıyordu umutsuzca.

Ridges bu sahneyi tiksintiyle izlemekteydi. Uzun, şişman yüzü öfkeden buruş buruş olmuştu.

"İnsan bir böceği böyle öldürmez," dedi.

Wyman böceğin kıvranmalarına dalmıştı. İşine karışılmasına sinirlendi. Biraz utandı.

"Ne demek istiyorsun, Ridges? Ne önemi var bir tırtılın?"

Ridges içini çekti. "Sana bir zararı dokundu mu hayvanın? Kendi halinde yaşayıp gidiyor zavallı."

Wyman, Goldstein'a döndü. "Tırtıla yaptığıma içerledi bizim vaiz," dedi.

Alaylı alaylı güldü. "Demek Tanrı'nın yarattıklarından birini öldürmek günah, öyle mi?"

Goldstein omuzlarını silkti. "Herkesin bir görüşü var," dedi kibarca.

Ridges inatla eğdi başını. "Tanrı'nın söylediklerine inanan bir adamla alay edilmez," dedi.

Wyman sordu, "Sen et yiyorsun, değil mi?"

Wyman güçlü bir kanıt ileri sürdüğü için hoşnuttu. Mangadaki bütün erlerden üstün buluyordu kendini.

"Peki, hem et yiyeceksin, hem de böcek öldürmeyeceksin diye yazılı mı Tanrı'nın kitabında?"

"Ama et aynı şey değil. Böcek yemiyorsun ya."

Wyman tırtılın üstüne biraz toprak serpti; tırtılın kurtulmak için nasıl debelendiğini seyretti.

"Japonları öldürmekten çekinmiyorsun ama."

"Onlar kâfir," dedi Ridges.

"Kusura bakma ama," dedi Goldstein, "ben seni pek haklı bulmuyorum. Birkaç ay önce bir yazı okumuştum: Japonya'da yüz bin Hıristiyan varmış."

Ridges başını salladı. "Öyleyse iş değişir o zaman. Ben Hıristiyan öldürmem."

"Ama öldüreceksin," dedi Wyman. "Haksız olduğunu neden kabul etmiyorsun?"

"Tanrı beni Hıristiyan öldürmekten korusun," dedi Ridges inatla.

"Ya..."

"Benim inancım bu," dedi Ridges.

Aslında kafası altüst olmuştu. Tırtılın debelenmeleri, Japonların dereyi geçmeye çalıştıkları gecenin sabahındaki debelenmelerini hatırlatmıştı ona. Babasının çiftliğindeki hayvanlar da böyle ölmüşlerdi. Bunu görünce Japonların kâfir olduklarını düşünmüştü ama şimdi Goldstein'ın sözlerinden sonra allak bullak olmuştu kafası. Yüz bin onun için çok büyük bir sayıydı; Japon halkının en azından yarısı Hıristiyandı demek. Şimdi de deredeki ölülerin bir kısmının Hıristiyan olabileceğini düşünüyordu. Durumu bir iki dakika aklında evirdi çevirdi, sonra anladı. Çok basitti.

"Sen insanların ruhu olduğuna inanıyor musun?"

"Bilmem. Ruh dediğin de nedir?"

Ridges güldü. "Sen düşündüğün kadar akıllı değilsin Wyman. İnsanın öldükten sonra arkasında kalan şeye ruh derler. Cennete giden de odur. Deredeki ölülerin o kadar kötü görünmelerinin nedeni de budur. Çünkü beden eskisi gibi değildir artık. Önemli olan ruhtur. İnsan ölünce ruhu da çıkıp gider."

"Kim görmüş gittiğini?" dedi Wyman.

Filozof gibi düşündüğünü sanıyordu.

Son bir avuç toprağın altında ölüyordu tırtıl.

Wilson son içki bidonunu da o gece nöbetçi olduğu sırada bitirdi. Yeniden sarhoş oldu, yeniden içi içine sığmamaya başladı. Siperin

kıyısında oturmuş, dikenli telin arasından uzakları gözetliyor, iki üç dakikada bir oturuşunu değiştiriyordu. Başı bir yandan bir yana yatıyor, gözlerini zor açabiliyordu. Dikenli telin arkasında, on beş metre uzunluğunda bir fundalık vardı. Bu fundalık, içine sıkıntı veriyordu. Gölgesi ormana kadar uzanıyor, alanın bir kısmını görmesini engelliyordu. Fundalığa baktıkça sıkıntısı artıyordu. "Ağzına sıçtığımın fundalığı," dedi kendi kendine. "Japonları benden saklıyorsun ha?" Başını salladı. "Ulan beni sotaya getirecek Japon daha doğmamış anasından."

Siperden çıktı, birkaç adım attı. Bacaklarını doğru dürüst tutamıyor, kızıyordu. Yeniden siperine gelip oturdu, fundalığı gözetlemeye başladı.

"Ulan sana kim dedi orada büyü diye?" diye sordu.

Gözlerini kapattığı zaman başı fırıl fırıl dönüyor, ağzında sanki bir sünger parçası çiğniyordu. "O fundalık orada durdukça gel de nöbette uyu," dedi kendi kendine. İçini çekti, makineli tüfeğin harbisini ileri oynattı. Namluya bir göz attı, fundalığın altına doğru nişan aldı.

"Ulan ben size orada büyümeyin demedim mi?" diye mırıldandı ve tetiği çekti.

Uzun uzun ateş ederken silahı zangır zangır titriyordu. Ateş bittikten sonra fundalıklar yine orada değil mi? Bu sefer büsbütün tepesi attı, verdi ateşi, verdi ateşi.

On metre gerisinde uyumakta olan Keşif Takımının erleri makineli tüfek sesi üzerine korktular. Elektrik çarpmış gibi hemen yataklarından fırladılar, başlarını toprağa soktular, sonra dizlerini başlarına kadar çektiler. Wilson'ın neden ateş ettiğini bilmiyorlardı; Japonların yeniden saldırıya geçtiğini sandılar. Birkaç korkulu saniye boyunca tekrar yatıp yatmamaya karar veremediler, akıllarından binbir düşünce geçti.

Goldstein nöbette uykuya daldığını sandı. Birkaç kere yalvararak fısıldadı, "Uyumuyordum, Japonları aldatmak için uyur gibi

yaptım yalnızca. Elim tetikte bekliyordum, yemin ederim, elim tetikte bekliyordum."

Martinez inledi, "Geri vereceğim dişleri, söz veriyorum, geri vereceğim."

Wyman tanksavar topunu elinden kaçırdığını görüyordu düşünde.

"Benim suçum yok gerçekten, Goldstein elinden bıraktı."

Kendisini suçlu bulurken uyandı hemen ve her şeyi unuttu.

Red yüzükoyun yatıyordu. Japon askerinin süngüyle üzerine saldırdığını görüyordu.

"Haydi bakayım, gel. Gel ulan namussuz, haydi, gel," diye mırıldanıyordu.

Gallagher, "Beni yakalamak istiyorlar, BENİ," diye düşündü.

Ve Croft, Japonların dereyi aşmak için saldırıya geçtiklerini, onun da makineli tüfek başında eli tetikte beklediği sırada insanın elini ayağını kesen korkuyu bir an duydu. İkinci ateşte bütün bağları koptu ve gürledi, "GELİN ULAN GÖREYİM!" Yüzünde terler birikti, sonra Wilson'ın makinelisine doğru sürünerek yürümeye başladı. "KITA, SİLAH BAŞINA!" diye haykırdı.

Wilson bir daha ateşe başladı. Croft, Japonların değil, Wilson'ın ateş ettiğini anladı. Sonra dereden çok uzakta, İkinci Tabur karargâhında olduklarını hatırladı. Siperin içine atladı, Wilson'ın yanına oturdu, kolunu dürttü.

"Nereye ateş ediyorsun?"

Croft ancak o sırada iyice uyandı.

"Yakaladım deyyusu," dedi Wilson, "aldım aşağıya."

Croft, "Kimi?" diye fısıldadı.

Wilson eliyle göstererek yanıtladı, "Fundalığı. Bak orada. Göstermiyordu bana. Deli edecekti beni."

Keşif Takımındaki öteki erler de onlara doğru sürünerek yaklaşıyorlardı.

Croft sordu, "Japonların geldiğini işittin mi?"

"Yok be," dedi Wilson. "Japona karşı makineli mi kullanırım ben. Tüfek atarım. Boktan bir Japon için yerimi belli eder miyim ben?"

Croft içinden gelen öfkeyi bastırmaya çalıştı. Wilson'ı omuzlarından yakaladı, kendisinden daha iriyarı olduğu halde bir ağaç gibi salladı. Kısık bir sesle bağırdı, "Bana bak, yemin ediyorum, anladın mı, yemin ediyorum, bir daha böyle bok yersen seni kendi elimle temizlerim. Anladın mı? Seni ben..."

Durdu, öfkesinden tir tir titriyordu. Onlara doğru sürünerek gelen erlere seslendi:

"Yerinize! Yanlış alarm verilmiş!"

Biri fısıldadı, "Kim ateş etti?"

Croft komut verdi, "Gidin yerinize!" Yeniden Wilson'a döndü. "Bütün bu yaptıklarından sonra... sen de boktan adamlar listesine girdin artık, anladın mı?"

Siperden çıktı. Battaniyesinin altına girdi. Elleri hâlâ titriyordu.

Wilson şaşırmıştı. Düşünüp duruyordu. Oysa Croft'un o akşam keyfi ne kadar yerindeydi. Neden böyle çarçabuk öfkelenmişti. "Bu kadar kızacak ne var ortada?" diye şaşırıp kaldı. Kendi kendine güldü, sonra Croft'un kendisini nasıl sarsaladığını hatırladı. Bu kez o kızdı. Eski arkadaş filan ama, dedi kendi kendine, bana böyle davranamaz. Bir daha böyle bir şey yaparsa ona bir çakarım, aklı başına gelir. Düşünmekten vazgeçti, dikenli telin arkasını gözetlemeye başladı. Fundalar köklerinden biçilmişti. Artık pırıl pırıl görüyordu her yanı. Neden bunu önceden düşünmemişti. Croft'un öfkelenmesi onu çok kızdırmıştı. Bir makineli tüfek ateş etmiş, ne var bunda sanki. Bu sırada bütün karargâhın ayağa kalkmış olabileceği, herkesin kulak kesildiği aklına geldi. "Ulan Allah belanı versin Wilson, zaten sarhoş olunca her zaman yersin bu boku..." kıkır kıkır gülmeye başladı.

Manga ertesi sabah tümen karargâhına döndü. Yedi gün sekiz geceden beri oradan uzak kalmışlardı.

ZAMAN ÇARKI:

RED VALSEN
GEZGİN HALK ŞAİRİ

Her şeyi kemik kemik, düğüm düğüm; bir seksen boyunda, ama yetmiş beş kilo bile yok. Yandan bakıldığında, yalnız koca bir burun, uzun sarkık bir çene. Bu iki şey birden yüzüne kızgın ve öfkeli bir ifade vermiş. Yoğun bir küçümseme havası var üstünde; ama acı maviye kaçan ve bir sürü kırışıklıkla çil lekeleri ağının ortasında yapayalnız kalan yorgun gözlerinin ardında bir rahatlık var, daha çok.

Ufuk hep yakındır. Kasabayı saran tepelerden uzağa gitmez, madencilerin eski püskü ahşap evlerinin arkasına geçmez ya da maden kuyularının tepelerini aşmaz. Bütün vadide Montana tepelerinin koyu renk toprağı vardır. Önce şunu iyi bilin: Her şeyin sahibi şirkettir. Çok eskiden vadiye demiryolu döşeyen, maden kuyuları açan, madencilerin evlerini yapan, dükkân açan, dahası madencilere bir kilise bile armağan eden hep şirkettir. Ücretler kuyularda kazanılır, şirket kasalarının birinden çıkar; şirketin meyhanesinde içilir, yiyecek ve giyecek satın alınır. Kira verilir, elde hiçbir şey kalmaz. Bütün ufuklar maden ocağının asansöründe son bulur.

Ve Red bunu çok erken öğrenmiştir. Babasını maden kuyusu patlamasında kaybettikten sonra bir insan için başka şey kalır mı öğrenilecek? Birtakım şeyler vardır ki katıdır ve şirketin kasabası

da bunlardan biri; baba ölürse en büyük erkek çocuk bakar aileye. 1925 yılında Red henüz on üçündedir. Madende çalışan kendisinden küçük madenci çocuklar da vardır. Ailenin en büyük çocuğu ya, yeter bu.

On dördünde matkap kullanabiliyordu. Çocukluğunda iyi para kazanmaktaydı. Ama kuyuların dibinde, tünelin ucunda, ayakta duracak yer yoktu. Son vagondan artakalan maden cevheri içinde bacakları titreye titreye ancak bir çocuk çömelerek çalışabilir. Elbette çok sıcak ve ıslak; şapkalarındaki ışıklar kara koridorlarda çabucak kayboluyor. Matkap çok ağırdır. Matkap ucu kayayı titreterek delerken ağır kabzayı göğsüne dayamak ve bütün gücüyle matkabı kulplarından yakalamak zorunda.

Delik açılmıştır, patlayıcı madde konulmuştur; madenciler geriye kaçıp köşeyi dönüyorlar ve dinamit patlıyor. Dökülen maden vagonete kürekle dolduruluyor, vagonet dolunca gerisingeriye gidiyor, üzerine yayılan toprak parçalarının temizlenmesi için duruyor. Sonra başka bir araba geliyor ve kürekler çalışıyor. Red günde on saat, haftada altı gün çalışıyor. Kışın gökyüzünü pazar günleri görebiliyor ancak.

Kömür tozları içinde geçen bir ergenlik çağı.

İlkbaharın sonlarına doğru şirket caddesinin sonundaki küçük parkta kız arkadaşıyla birlikte oturuyor. Arkalarında kasaba bitiyor, koyu renk çıplak tepeler, ay ışığında daha da kararmış ve batıya uzanmış. Vadi karardıktan sonra bile doğudaki tepelerin arkasında gün batışının son çizgilerini görebiliyorlar.

Ne güzel görüntü, diye mırıldanıyor kız.

Allah belasını versin, gidiyorum buradan. Red on sekiz yaşında.

Tepelerin ardında ne var, merak ederim her zaman, diyor kız rahatlıkla.

Red parkın seyrek otlarına ayakkabılarını sürtüyor. Durmadan ayaklarımı oynatıyorum, babam gibiyim ben de, bir sürü fikri vardı onun ve bir sürü de kitabı, ama anam hepsini sattı. İşte kadın dediğin.

Nasıl gidebilirsin Red? Senin eline bakan bir anan var.

Bana bak, zamanı gelince eşyamı aldığım gibi gideceğim yola. Bir erkek, kimseye boyun eğmeyeceği bir yere gitmeli. *(Karanlık basıyor. Daha o zamandan, içinde bir sabırsızlık, bir öfke ve daha başka bir şey, çevresindeki tepelerin ardında günbatımının son ışıkları.)* İyi bir kızsın sen Agnes. *(Kızı bırakacağını düşündükçe, içinde önemli bir şeyin yitirildiği duygusu ve tatlı bir kendine acıma.)* Ama bak söyleyeyim sana, hayatımın babamınki gibi bitmesini istemiyorum. Ömrümü madende tüketmek niyetinde değilim.

Demek çok şey yapacaksın Red.

Elbette. *(Red gecenin tatlı havasını ciğerlerine çekiyor ve toprağı kokluyor. Gücün bilincine varılması ve çevreyi saran dağlara kızılması.)* Bak sana söyleyeyim mi, ben Tanrı'ya inanmıyorum.

Şaka yapıyorsun Red.

(Babasının örtü altında yatan ölüsü, göçüğün altında ezilmiş, dümdüz olmuştu neredeyse.) Hayır, şaka yapmıyorum, ben inanmıyorum.

Arada sırada ben de inanmıyorum, diyor Agnes.

Evet, nedenini anlatırsam, o zaman anlarsın.

Ama sen gitmek istiyorsun.

Evet. *(Başka bir şeyin daha bilinci. Kızın bedeni körpe, güçlü; göğüslerinin kokusunu biliyor, pudralanmış bebek gibi kokuyor. Ama kasabadaki kadınların hepsi sonradan birer odun olurlar.)* Joe Mackey'yi düşünme. Alice'den bir çocuğu oldu, sonra bırakıp kaçtı. Alice benim kız kardeşim, ama ben Joe'ya hak veriyorum. Bunun nedenini anlayabiliyor musun Agnes.

Sen çok zalimsin.

Evet, doğru. On sekiz yaşındaki biri için büyük bir övgü.

Kuyuların kapanacağını hesaba katacaksın elbet her zaman.

O hafta çok iyi geçti; tavşan avına gidildi, bir iki kere top oynandı, ama hepsinin tadı çabuk kaçtı. Vaktinin çoğu evde, mutfakta değil de yatak odasında geçti. Küçük kardeşleri durmadan gürültü ettiler;

Alice piçine meme verirken suratı asık. Çalıştığı günler daha kolaydı yaşamak, ama şimdi bütün gün onların arasında.

Ben bu kasabadan gidiyorum, diyor sonunda.

Neee? Olmaz, diyor anası, Tanrı korkusu yok mu sende. Tıpkı babası. *(İsveçli aksanını kaybetmemiş, kısa, tıknaz bir kadın.)*

Daha fazla dayanamayacağım, gençliğim çürüyüp gidiyor burada. Eric büyüdü artık, kuyular açılınca o çalışmaya başlasın.

Gidemezsin!

Önüme geçmeyin! diye bağırıyor. Burada bir lokma ekmekten başka ne kazanabiliyoruz?

Bir süre sonra çalışmaya başlar Eric madende. Evlenir. Güzel bir İsveçli kız alır.

Fincanını tabağına hızla koyuyor. Yok, ben evlenip başıma bela alamam *(Agnes. Düşünce aslında kötü değil, hemen öfkeyle reddediyor.)* Ben gidiyorum buradan, bir matkabın arkasında ömrümü tüketecek değilim, s...tiğiminin tüneli üstüme ne gün yıkılacak diye bekleyip duramam.

Kız kardeşi giriyor mutfağa.

Pis sümüklü, daha yaşın on sekiz, nereye gidiyormuşsun bakalım?

Sen karışma! diye bağırıyor.

Hayır karışacağım! Annemden çok beni ilgilendirir bu. Siz erkekler ne işe yararsınız zaten, başımızı belaya sokar, sonra defolup gidersiniz. Evet, gidemezsin! diye basıyor çığlığı.

Neden? Merak etme zıkkımlanacak bir şey bulursun her zaman.

Ben de başımı alıp gitmek isterim belki, ben de burada beni alacak bir erkek peşinde koşmaktan bıktım usandım artık belki.

Bu senin bileceğin iş, anlıyor musun. Beni durduramazsın, s... tir ol!

Sen de beni bırakıp giden alçak herif gibisin, zorluğa katlanamayan erkek on para etmez.

(Titreyerek) Ben de Joe Mackey'nin yerinde olsaydım seni bırakıp kaçardım. Aferin. Akıllı çocukmuş.

Demek kız kardeşine kötülük eden heriften yana çıkıyorsun.

Ne suçu var oğlanın, sana elinden geleni yaptı. *(Tokadı indiriyor. Red'in gözlerinde öfke ve suçluluk gözyaşları. Hepsine göz kırpıyor ve kız kardeşine bakıyor.)*

Anası içini çekiyor. Peki git istiyorsan. Bütün ailenin hayvanlar gibi savaştığı bir sırada doğru bir şey değil bu yaptığın.

Madende kim çalışacak? *(Zayıfladığını hissediyor.)*

Eric. Anası içini çekiyor yeniden. Günün birinde bu geceyi hatırlayacak ve büyük bir kötülük yaptığını anlayacaksın.

Erkek dediğin basar gider. Burada kapana girmiş gibi oturmaz. *(Bu son çıkış bile içini ferahlatmıyor.)*

1931'de bütün yollar serseri yataklarına çıkar.

Ama güzergâhlar çeşit çeşittir:

Montana'dan kalkan marşandiz Nebraska'ya uğrar, oradan Iowa'ya varır.

Çiftliklerde bir günlük çalışma karşılığı bir parça sadaka verilir.

Hasat kaldırılır ve ambarda çalışılır.

Gübreler yığılır.

Parklarda uyunur ve serserilikten yakalanılır.

Islahevinden çıktıktan sonra kasabaya dönülür, artırılan bir tek dolarla karın bir güzel doyurulur, bir paket sigara alınır, o gece yeniden bir marşandize atlanır. Mısır tarlalarında ay parlamakta. Yük vagonunda sırtüstü yatmış, gökyüzünü seyrediyor. Bir saat sonra başka bir işsiz atlıyor vagona. Elinde bir viski şişesi. Birlikte kafayı çekiyorlar ve Red'in sigarasını bitiriyorlar. Tren sarsıldıkça sırtüstü seyrettikleri gökyüzü de titreşiyor.

Hey Tanrım, cumartesi bu gece, diyor öteki aylak.

Evet.

Bulunduğu maden kasabasında her cumartesi gecesi kilisenin altında dans edilirdi. Yuvarlak masaların üzerinde temiz örtüler olurdu; her aile, madenciler, yetişkin yetişkin çocukları, karıları

ve kızları, büyükbabaları ve büyükanneleriyle küçük çocukları, bir masanın çevresinde otururlardı. Annelerinin memelerini emerken uyuklayan küçük bebekler de vardı.

Taşra hayatı.

Pis kokulu yalnız. Her madenci bir şişe içki getiriyor yanında. Gece yarısına doğru karılarıyla kavga ediyorlar. Şirketin bandosu –bir keman, bir gitar ve bir piyano– bir kadril ya da bir polka cızırdattığı sırada, babasının anasına sövdüğünü işitmişti bütün çocukluğu boyunca.

Madenci bir kasabadan yetişmiş bir delikanlı için cumartesi gecesi, yük vagonunda da olsa, sarhoş olmak hoş bir şey hâlâ. Gümüş rengi mısır tarlalarının milyonlarca kilometre ötesinde uzayıp gidiyor ufuk.

Kentin dışında, demiryolu yakınlarındaki bataklıklarda, işsiz güçsüzlerin yaşadıkları yerler, otlar içinde birkaç kulübe; paslanmış oluklu saclardan damların, kulübelerdeki ahşap yer döşemelerinin arasında otlar büyüyor. Erkeklerin çoğu dışarıda, toprakta yatıyor ve demiryolunun kenarlarındaki durgun, bulanık suda yıkanıyorlar. Güneşin altında tembel tembel geçiyor zaman. Gri ve turuncu çöplüğün üzerinde yeşil-altın sarısı renkte sinekler uçuşuyor. Kampta birkaç kadın var, geceleri Red ve birkaç kişi daha onlarla kalıyor. Gündüz kasabada dolaşıp duruyor, çöplüklerdeki kutuları karıştırıyorlar, sadaka toplamaya çalışıyorlar. Ama daha çok gölgede oturup trenleri seyrediyor ve yalnızca konuşuyorlar.

Joe'dan işittim bizi atacaklarmış buradan.

Ağzına sıçtığımın deyyusları!

İhtilal çıkacak çocuklar, biz de o zaman Washington'a yürüyelim.

Ulan, Hoover senin ananı s.ker! Dalga mı geçiyorsun sen Mac?

Yürüsek iyi olur ama. "Töreni severim, trampet sesine bayılırım."

Bakın çocuklar, ben biliyorum bu işi başından beri. Namussuz Yahudiler bu bokları yiyenler; o namussuz enternasyonal Yahudiler yok mu, hep onlar.

Mac sen işin farkında değilsin. Bizim istediğimiz devrimci eylem; bizi sömürüyorlar. Proletarya diktatörlüğünü beklemek zorundayız.

Ulan sen komünist misin nesin? Bana bak, benim kendi işim vardı. Kasabada sözü geçen bir adamdım. Bankada param vardı, işim tıkırındaydı. Ama el altından gizli gizli işleri bozdular.

Büyükler bunu yapanlar; bizden korkuyorlar. "Sen öl ben yaşayayım, pis herif." Bu şarkıları anlamsız mı sanıyorsun? Kimse unutmuyor bunu.

Red aralarında oturuyor, uyku basmış. *(Hepsi de birbirinden bok. Konuşması kolay. Sen işe bak oğlum. Konuşma, iş gör, iş.)*

Ben komünist miyim, öyle mi? Bana bak, ben insanları inceleyen, kendi kendini yetiştirmiş bir adamım. Amerika'nın idealleri; şarkılarda hep bunlar... halk yığınlarının afyonu bu, insanları avlamak için yem. Bana bak... bütün bunlar bir heyecan yaratmak, bizi olduğumuz yerde mıhlayıp sömürmek için.

Yaaaaa...

Bizi buradan atacaklarmış çocuklar.

Ben gidiyorum nasıl olsa, diyor Red. Ayağımın altı kaşınıyor.

Ne olursa olsun her şeyin bir çaresi bulunur, Tanrısal bir sadaka yetişir, ayağınızdaki pabuçlar paramparça olduğunda bir yenisini alabilirsiniz. Ne olursa olsun, her zaman ufak bir iş bulunur ya da ölmeyecek kadar bir şey yenir ya da gidilecek bir kent bulunur, ayda bir ya da iki kere şafak vakti bir marşandize atlar, keyif bile edersiniz ve ortalık ağarırken pek aç değilsinizdir artık.

Bir nehre bir avuç saman çöpü atsanız, nehrin anaforlarında bile bir kısmı su üstünde kalır ya, sizi de suyun üstünde tutacak bir şey bulunur her zaman. Ölmezsiniz, yaz biter ve geceler soğumaya başlar *(Cepte metelik nanay, kış geliyor şinanay)* ama güneye giden bir demiryolu vardır her zaman, geceleri uyuyabileceğiniz bir hapishaneye atarlar sizi çoklukla.

O da biterse yardım başlar az sonra, hatta birkaç iş de bulunur. Bulaşıkçılık, aşçı yamaklığı, dam aktarıcılık, çiftliklerde gündelikçilik, badanacılık, muslukçuluk, dahası benzin istasyonlarında işçilik.

1935'te bir yıldır çalışmaktadır bir lokantada; öyle bulaşıkçı görmemiş lokanta o zamana kadar. *(Sıkışık, saat on ikiden üçe kadar, mutfağın bu yanında. Tabaklar yemek asansöründen takır tukur iniyor. İçlerinden biri yiyecek artıklarını ve yağları eliyle alıyor, bardakların üzerindeki ruj lekelerini parmağıyla çıkarıyor, bir masanın üzerine koyuyor tabakları. Makineden istim çıkıyor ve tabaklar çalkalanıyor. Makine öteki ucundan atıyor tabakları, uçtaki adam tabakların bulunduğu tepsiyi maşayla tutuyor ve tabakları yığın yığın dizerken parmaklarıyla oynatıyor. Eldivensiz tutma Jack.)*

İş bittikten sonra Red möbleli odasına gidiyor. *(Haftada elli iki dolar, merdivenlerin üstündeki halılar zamanla kalınlaşmış, ayak altında yumuşak tozlu bir çimen gibi)* ve yatağına giriyor. Çok yorgun değilse az sonra kalkıyor, köşedeki meyhaneye gidiyor. *(Çatlak, gri asfalt, dükkânların önlerinde süprüntü tenekeleri, ışıklı neon yazısı, iki harfi düşmüş.)*

Herkesin bir felsefesi var. Bak anlatayım Red, bir zamanlar evlenmekle büyük yanlışlık yaptığımı düşünüyorum diye. Ama, eh. Geçelim şimdi bunları. Şu masada birbirine sarılan iki gence bak. Sanki biri olmasa öteki soluk alamayacak. Benim karı da eskiden böyleydi. Onun için boş veriyorum, işin nereye varacağını çok iyi biliyorum, bu gençler de senin gibi, benim gibi, herkes gibi olacaklar.

(Bira bozuk, sidik gibi bir şey.) Ben, diyor Red, karıların çevresinde pek dolaşmam. Adamı kafeslemeye çalışır bu karı milleti, çok gördüm geçirdim.

Yok canım, o kadar kötü değillerdir. Evliliğin de, karıların da iyi yanları var. Ama başlangıçta umduğunu bulamazsın. Bak söyleyeyim, evli adamın birçok derdi vardır başında, Red arada sırada senin yerinde olmayı ne kadar isterdim bilsen.

Bana orospular yeter.

Genelevlerde kızlar şimdi sutyen takıyorlar, üzerinde tropikal desenler olan, bedene yapışık pantolonlar giyiyorlar, bir kadın artist çıkardı bu yıl modayı. Salonda komik kraliçeler gibi toplanmışlar. Kül tablaları ve modern eşyalar.

Peki Pearl, haydi çıkalım.

Sünger gibi yumuşak halılarla kaplı merdiveni kızın arkasından çıkarken kalçaların kendiliğinden nasıl oynadığına bakıyor.

Uzun zamandan beri ortalıkta görünmedin Red.

İki hafta oldu yalnızca.

Evet, en son Roberta'ya gitmiştin, öyle değil mi? Azarlıyor.

Odada, yatağın ucunda katlanmış bir battaniyeyi başkalarının ayakkabıları kirletmiş. Pearl bir şarkı mırıldanıyor, *Betty Co-Ed has lips of red for Harvard*[6]. Kız yastığın altına bir dolar koyuyor. Acele etme Red, bugün mama çok iş yaptı.

Red'in bütün sırtı titriyor, ağrıyor, kasıkları şişiyor, rahatsız.

Gözüne bir yumruk patlatırsam anlarsın. Bu evin en iyisi ben değil miyim?

Ah şekerim, bizim bedava verdiğimizi bir duyarsa Eddie'nin ne yapacağını biliyorsun.

Çarçabuk giyiniyor, kızın kolu omuzlarında hâlâ. Çok üzüldüm Red, bir dahakinde sana Fransız usulü yaparım, aramızda kalsın tamam mı?

Bu sırada kızın ağzı yumuşak, göğüsleri şişmiş gibi. Memesinin başını elliyor; yapmacık bir heyecan, parmağına sert geliyor. Çok iyi bir kızsın Pearl.

En iyilerinden biri.

Ampul çıplak, gözünü alıyor, pudrasını kokluyor, koltuk altlarının tatlı terini kokluyor.

Nasıl başlayacaksın Pearl?

Bir gün bir bira ısmarlarsan anlatırım.

---

6 Dönemin popüler şarkılarından olan *Betty Co-Ed*'in sözleri.

Dışarıda hava soğuk, ekşi ve sert bir elma gibi. Bir sıkıntı duyuyor içinde, derin, tadına varılabilen ve yaygın, ama odasına döndüğünde uyuyamıyor yine.

Bu kentte çok kaldı. *(Koyu çıplak dağlar alacakaranlıkta derinleşiyor. Batıya doğru uzaklaşıyor gece.)* GENÇLİĞİMİZDE YİTİRDİĞİMİZ GÜZELLİK NEREDE?

Yataktan kalkıyor ve pencereden dışarıya bakıyor. Ulu Tanrım, yaşlanmış gibiyim, yirmi üçündeyim ve ihtiyar bir adamım. Bir süre sonra uykuya dalıyor.

Sabahleyin ter gözlerinin içine doluyor, yıkanıyor ve dizi dizi tabaklardan buhar çıkıyor. Bardaklar makineye girmeden üstlerinde kalan ruj lekelerini sil.

Yola çıkmalı yine. Aynı yerde çalışmak doğru değil. Ama bu kez umut az.

Parklardaki banklar bir insanın rahatça uyuyamayacağı kadar küçüktür. Ayağın kenarından sarkarsa, tahtalar dizlerinin arkasını keserse ve eğer dizini çekersen kalçana kramp girer, uyanırsın. Sıska bir adam yan yatıp uyuyamaz. Tahtalar kalça kemiklerine batar ve omuzları kaskatı kesilir. Dizlerini havaya dikerek sırtüstü yatacaksın, ellerini başının altına koyacaksın, kalktığın zaman parmakların birkaç dakika hiçbir şey hissetmeyecek.

Red kafasına indirilen büyük bir darbeyle uyandı. Fırladı yerinden. Bir polis, ayakkabılarının altına copla bir daha vurmak için elini kaldırmıştı.

Peki peki, gidiyorum, kusura bakma.

Burada uyumak yasaktır, anlıyor musun!

Sabahleyin saat dörtte, şafak sökerken süt arabaları sessiz caddelerden yavaş yavaş geçer. Red bir atın torbasından yem yediğini görür, demiryoluna doğru yürür. İstasyonun kara demirlerine bakan bir sabahçı kahvesinde sabah oluncaya kadar bir fincan kahve içer ve poğaça yer. Uzun bir süre yerin pisliğine, kahve fincanlarının

asıldığı halkalara, mermer tezgâha, yuvarlak kek kalıplarına bakar. Başını tezgâha dayayarak yeniden uykuya dalar.

Eh, nicedir dolaşıp duruyorum. Bir yerde küflenmek iyi değil, serserilik de. İstediğin bir şeyin üstüne gitme, kaçar.

Önce az çok bir refah dönemi oldu, sonra bir kuyrukluyıldız, ama sonunda hepsi hava. Boston ile New York arasında geceleyin işleyen kamyonlarda bir iş buldu, şoför oldu, iki yıl bu işte çalıştı. 1 No'lu Yol, gide gele kafasında yer etti. Boston'dan Providence'a, oradan Groton'a, oradan New London'a, oradan New Haven'a, Stamford'a, Bronx'a, oradan pazarlara, ertesi gece yeniden gerisingeriye. 10. Cadde yakınlarında 48. Sokak'ta bir odası var, uğraşırsa para da biriktirecek.

Ama kamyonları sevmiyor. Açık havada gezen birer kömür madeni bunlar, sırtını sarsıp durur, binlerce, milyonlarca küçük sarsıntı. Sonra böbreklerini ağrıtır ve miden o kadar bulanır ki sabahleyin ağzına bir şey koyamazsın. Belki parklarda bank da kolay bulunmaz, belki açık yerlerde yağmur yağıyordur ama kamyon da hoş bir şey değil. Son yüz kilometreyi dişlerini sıka sıka aşıyorsun. İçkiyi de biraz fazla kaçırıyorsun. Boş vakitlerini arada sırada bir sinemadan çıkıp başkasına gitmekle geçiriyor; 42. Cadde'de eski filmleri oynatan külüstür sinemalar var.

Bir gece, meyhanenin birinde kendinden geçmek üzere olan bir sarhoştan on dolara bir gemici kimlik kartı aldı, işini bıraktı. Güney Sokağı'nda bir hafta iş aradıktan sonra yorgun argın döndü ve içkiye verdi kendini. Bir hafta sonra parası bitince gemici kartını beş dolara sattı, satın aldığı viskiyle bütün gün öğleden sonra kafayı çekti.

O gece sokakların birinde uyandı; yanağında kurumuş bir kan lekesi. Yüzünü buruşturunca ya da gülünce kabuk çatlıyor. Polis alıp götürüyor, alkoliklerin yattığı hastaneye bırakıyor, orada iki gün kalıyor, oradan çıktıktan sonra bir iki hafta dileniyor.

Ama kul sıkışmayınca Hızır yetişmez ve bu film de böylece tatlıya bağlanır burada. 60. Cadde'deki lüks lokantaların birinde bulaşıkçılık işi bulur, oradaki garson kızla arkadaşlık kurar. 27. Cadde'de möbleli iki oda kiralamakla sonuçlanır bu öykü. Kızın sekiz yaşında bir çocuğu vardır; çocuk Red'i sevmektedir ve birkaç yıl kavgasız gürültüsüz gül gibi geçinip giderler.

Red, Bowery'deki bir düşkünler evinde gece işi buldu. Tabak yıkamaktan daha kolay bir iş; beş dolar fazla alıyor, haftada yirmi üç dolar geçiyordu eline. Savaştan önce iki yıl burada çalıştı; yazları Bowery'nin leş kokan nemli sıcağında, kışları duvarlardan suların aktığı, badana boyalarını gri lekeler kapladığı ıslak soğuklarda. Uzun geceler geçirdi burada hiçbir şey düşünmeden, zaman zaman 3. Cadde'den geçen trenlerin gürültüsünü dinleyerek; sabah olmasını, evine Lois'in yanına gitmesini bekleyerek.

Her gece büyük salonu birkaç kere dolaşırdı. Burada demir karyolalarda kırk elli kişi yatardı. Durmadan öksürenleri işitir, keskin formol kokusunu ihtiyar sarhoşların bedenlerinden çıkan ağır ve ekşi kokuyu duyardı. Koridorlar ve yıkanacak yerler dezenfektan kokardı; tuvaletlerde sifonun yanındaki fayansa dalgın dalgın tutunmuş kusan bir sarhoş bulunurdu hemen her zaman. Tuvaletin kapısını kapatır, oyun odasına giderdi. Bu odada yuvarlak bir masa çevresinde birkaç ihtiyar oturmuş kumar oynar; yerler yağdan ve izmaritlerden görünmez. Red konuşmalarını dinler, ağızda gevelenen, anlaşılmayan, kesik kesik cümleler.

Maggie Kennedy çok güzel kadındı bir zamanlar, bana şimdi ne dedi biliyor musun:

Tommy Muldoon'a söyledim, beni araya sokma dedim, işini bitirdikten sonra peşimi bırakt. Ricchio'nun çenesini dağıttığımdan beri benden ödü kopar, polis komiseriydi, eski memur, dur tarih de vereyim, sekiz yıl önce bir yılbaşı gecesi kırmıştım çenesini bir yumrukta, 1924'tü, hayır, dur, bir dakika 1933'tü sanırım.

Hep o bildiğimiz yalanlar. Hey, sarhoş pezevenkler, bırakın şu boku. Öteki odada paralı konuklar bekliyor. Yoksa hepinizi zorla kovarım.

Susuyorlar bir an, sonra içlerinden biri anlaşılmaz bir sesle mırıldanıyor. Doğru konuş delikanlı, kapa gaganı, yoksa bir koyarım aklın başına gelir.

Haydi bakayım yürü sokağa sen de, aklın başına gelsin.

İçlerinden biri Red'e kadar geliyor, kulağına fısıldıyor. Seni de merdivenden atar, onun için ses çıkarmıyorsun değil mi? Son gece bekçisi boynunu kırmıştı herifin.

Tabii tabii oğlum, ne senin ne de benim başım belaya girsin.

Caddenin karşısında bir meyhanenin müzik sesi geliyor.

Red gece masasının ardında radyosunun düğmesini çeviriyor. Radyo hafif hafif çalıyor, *The leaves of brown came tumbling down.*[7] Adamlardan biri haykırarak uyanıyor. Red hole çıkıyor, omzuna vuruyor, yatağına götürüp yatırıyor, adamı yatıştırıyor.

Evsiz barksız takımı sabahleyin giyiniyor acele acele, büyük salon yedide boş. Sabah karanlığında soğuk sokakları arşınlıyorlar, kasketleri gözlerinin üstüne kadar indirilmiş, eski ceketlerinin yakalarıyla kapatmışlar boyunlarını. Utanıyor gibiler, birbirlerine bakmıyorlar ve kurulmuş makineler gibi doğruca Kanal Caddesi'ne gidiyorlar, çorba dağıtan aşevlerinin önünde bir fincan kahve için kuyruk oluyorlar. Red 27. Cadde'ye giden otobüse binmek için bir süre yürüyor. Uykusuz geçen bir gece insanın içine her zaman sıkıntı verir.

Uzun uzun attığı adımlara bakıyor. Bu dünya bir boka değmez, diyor.

Ama yeniden möbleli odasında, Lois bir tencerede kahvaltısını pişiriyor, küçük Jackie koşarak geliyor, okuldaki yeni kitabını gösteriyor. Red yorgun ve mutlu.

---

7 Frank Sinatra'nın *September In the Rain* şarkısının girişi.

Evet yavrum, çok güzel, diyor ve omzunu okşuyor.

Jackie okula gittikten sonra Lois oturup kahvaltısını ediyor onunla. Düşkünler evinde çalıştığından beri yalnız sabahları birlikteler. Saat on birde Lois lokantaya gidiyor.

"Yumurtalar istediğin gibi olmuş mu şekerim?" diye soruyor Lois.

Evet, iyi.

Dışarıda, yeni bir günün sabahında, 10. Cadde'de birtakım kamyonlar görülüyor. Sabah trafiğinin sesi. O yeter, diyor Red.

Beğendin mi Red?

Evet.

Bardağını elliyor. Bana bak Red, dün gidip bir avukata danıştım. Mike'tan ayrılacağım.

Yaaa?

Yüz dolar, belki de daha çoğu yeter herhalde, ama... yani nasıl diyeyim, bir şeye yaramayacaksa bu işe başlamamak daha iyi.

Bilmem yavrum, diyor Red.

Red benimle ille de evlen demiyorum sana. Bilirsin seni kırmak istemem ama ben de yarınımı düşünmek zorundayım.

Her şey yeniden başlıyor. Yeniden bir seçim yapacaksın, her şeyin bitmiş olduğunu kabul etmek demek bu. Bilmiyorum Lois, hakkın var. Seni çok seviyorum, iyi bir kızsın, bunun tersini hiçbir zaman söylemedim, ama haklısın. Bir düşüneyim ben de. Bir yerde duramam ben, bilmiyorum neden, içimde büyük, koskocaman bir ülke var sanki.

Yalnız bana açık söyle Red, öyle ya da böyle.

Gel gör ki kararını vermeden önce savaş başladı. O gece düşkünler evindeki bütün sarhoşlar coştular.

Son savaşta çavuştum. Hemen gidip yazılacağım, "Beni gönderin," diyeceğim.

Eh, seni bu kez binbaşı yaparlar.

Bak kardeşim Red, sana söyleyeyim, ben gerekliyim onlara, hepimiz gerekliyiz.

İçlerinden biri bir şişe dolaştırıyor ağızdan ağıza, birden Red içinden gelen bir dürtüyle adamlardan birine on dolar veriyor, onu viski almaya gönderiyor.

Lois'in işine yaradı bu on dolar; demek vereceği yanıtı biliyor Red. Lois'le evlenebilir, savaşın dışında kalabilir, ama ihtiyarlamadı daha, yorgun değil daha. Savaşta oradan oraya dolaşırsın.

Sarhoşlardan biri şarkı söylüyor: *There's a long long trail a-winding.*[8]

Bir hayli temizlik olacak, Washington'da zenciler varmış, gazetelerde okudum, bir zenci çıkmış, beyazlara şöyle yapın böyle yapın diyormuş.

Savaş hepsini düzeltir merak etme.

Haydi oradan sen de, diye söze karışıyor Red, yine parsayı büyükler toplar. Ama Red sinirli. Hoşçakal Lois, kafese girmek için müttefik gerekmez.

Ve Jackie de. Ufacık bir felaket. Ama durmayalım düşeriz, sonra güme gidersin.

İçebilir miyiz?

"Benim değil mi içki," diye bağırıyor Red, "Ne demek, tabii içelim! *(Gülüşmeler.)*

Red denizaşırı ülkelere gitmeden önce aldığı son izninde San Fransisco çevresinde dolaştı. Telegraph Hill'in tepesine tırmandı, tepeden inen şelalenin rüzgârlarından titredi. Golden Gate'e bir tanker geliyordu, onu seyretti, sonra Oackland'ın ötelerine, göz alabildiği kadar uzaklara, doğuya baktı *(Chicago'dan sonra topraklar binlerce kilometre dümdüz. Trende bütün bir öğleden sonra gazete okumaya dal, sonra pencereden bak, görüntü başlangıçta gördüğünün tıpatıp aynı. Tepeler yavaş yavaş ova olmuş, yüz kilometre sonra tek tek tepeler haline gelmiş. Ancak bin kilometreden sonra dağ oluyorlar.*

8 1. Dünya Savaşı sırasında popüler olmuş bir şarkı.

Yolda gördüğün koyu renk dağlar Montana'ya kadar gider.) Bir mektup yazmalıyım onlara, ya da Lois'e.

Hey, geriye bakma ulan!

Telegraph Hill'de, yolu asfalt tepenin bir ucunda iki teğmenle kürklü iki kız gülüşüyorlar, birbirlerine sarılıyorlar. Aşağıya insem iyi olacak artık.

Çin Mahallesi'nde dolaşıyor, bir komedi tiyatrosuna giriyor. Günlerden salı, tiyatro bomboş. Kızlar isteksizce dans ediyorlar. Komedyenler soğuk şakalar yapıyorlar. Son sahnenin ardından ışıklar yandı, satıcılar Nestlé çikolatası ve resimli kitaplar satmaya başladılar. Red yerinden kalkmadı. Biraz kestirdi. Ne pis yer.

Yapacak bir şey yok. Bütün film boyunca nasıl bir gemiyle gideceğini düşündü. Yuvarlanıp gidiyorsun, başına ne geleceğini de hiçbir zaman bilemiyorsun. Çocukken adama bir bok söylemezler, çocuk olmadığın zaman da senin öğrenecek şeyin kalmaz. Boyuna olayları iter durursun, arkana bakmadan.

Film bittikten sonra yeniden şov başladı. Müzik dinledi biraz, sonra dışarı çıktı. Acı akşam güneşi altında bandonun çaldığını işitiyordu hâlâ.

YUMRUĞU ATALIM PİS JAPONA.

S...tiret!

8

Üsteğmen Dove, çıplak ayaklarını kumla kapattı ve homurdandı.

"Hayvanlık bu."

"Nedir hayvanlık olan?" diye sordu Hearn.

Dove ayak parmaklarını kumdan çıkardı. "Burada olmak. Görülmemiş bir sıcak. Bir yıl önce Washington'daydım. Kimbilir şimdi orada nasıl yaşıyorlar. Of, bıktım bu ağzına sıçtığımın ikliminden."

Conn viskili sesiyle, "Ben de bir buçuk yıl önce Washington'daydım," dedi.

Sustular. Hearn içini çekti, kendini kuma bıraktı, başını toprağa dayadı, göğsünü güneşe verdi. Yaman bir sıcak vardı; güneşin gözkapaklarını delip geçtiğini hissediyor, retinası görmez oluyor, gözünün önünde kırmızı öfkeli yuvarlaklar beliriyordu. Zaman zaman ormandan, sanki bir fırın kapağı açılmış gibi, ıslak ve kükürtlü bir rüzgâr esiyordu.

Hearn yine kalkıp oturdu. Kollarını kıllı dizlerinin üzerinde kavuşturdu, kumsala bakmaya başladı. Birlikte kumsala geldiği subayların bir kısmı o sıra denizde yüzüyordu, birkaçı da kumsala doğru yatmış bir palmiyenin yuvarlak gölgesinde yayılmış bir battaniyenin üstünde briç oynuyordu. Yüz metre kadar ilerideki bir kum tümseğinde Binbaşı Dalleson arada sırada havaya taş atıp ateş

ettikçe keskin bir tüfek sesi işitiliyordu. Sabahki saydam maviliğini yitiren deniz, koyu menekşe rengini almıştı ve güneş yağmurlu bir gecede asfalt üzerindeki yansımalar gibi parlıyordu. Bir kilometre kadar uzakta, sağda, tek bir çıkarma botu kıyıya doğru tembel tembel yaklaşıyor, denizde demirlemiş olan şileplerden birinden malzeme getiriyordu.

Plajda bir pazar günü. İnanılır gibi değil. Bu görüntüye birkaç renkli plaj şemsiyesi, ortalama bir kadın ve çocuk sayısı eklense ailesinin yaz mevsiminde denize girdiği özel plajlardan farkı olmazdı. Yalnız çıkarma botu yerine bir yelkenli, Dalleson'ın taşlara ateş etmesi yerine balık tutan adamlar konulacaktı. Ama ne olursa olsun gerçekten bu ikisi arasında büyük bir yakınlık vardı.

Hiç mi hiç inanılır gibi değil. Ayıptır söylemesi, böyle bir plaj sefası yapmak için yarımadanın ucuna, yani cephedeki askerlerin Toyaku Hattı karşısında pazar sabahı ileri karakol görevi yaptıkları üssün tam otuz kilometre gerisine çekilmişlerdi. Gerçi General de, "Gidin evlatlarım gidin, Tanrı'ya emanet olun," demişti. Yol boyundaki nöbetçilerle kumsalda ordugâh kurmuş olan ve yüzdükleri yere yakın ormanın çevresinde o sabah devriye görevinden sorumlu bulunan levazım birliklerindeki askerler onlara elbet kızacaklar, Cummings'in dediği gibi, onlardan daha da çok korkacaklardı.

Keşke gelmeseydi. Hearn bu sonuca vardı ama o sabah bütün subaylar gittikten sonra tümen karargâhının fazla sakin olacağını düşündü. General kendisiyle konuşmak isteyecekti; o sıralarda General'den uzak durması önemliydi. Sonra şunu kabul etmeliydi ki burası hoştu. Güneşin bedenini gevşetmesini, gerilimlerini eritmesini uzun zamandır unutmuştu.

"Bunalım yirminci yüzyıl adamının normal durumudur," demişti General.

Yirminci yüzyıl adamı güneşlenen insandı da. Çok açık bu. Hearn katılaşmış bir kum topağını parmaklarının arasında ufaladı.

O sırada Dove anlatıyordu:

"Bakın, bir ara Wardman Park Hotel'de Fischler'in dairesinde bir parti verdik. Fischler, kıdemli yüzbaşıydı, kardeşimin Cornell Üniversitesinden eski dostu, çok iyi bir arkadaş. Büyükler arasında bir sürü tanıdığı var. Wardman Park'taki daireye de bu yüzden kondu. Partinin ortasında herkesin başına bir iki damla içki damlatmaya başladı. 'Kepeğe iyi gelir,' diyordu. Harika."

Dove, o günü hatırlayarak kıkır kıkır gülmeye başladı.

Conn, "Gerçek mi?" dedi. "Doğru mu söylüyorsun?"

Hearn, Dove'a baktı. Üsteğmen Dove. Amerikan Deniz Kuvvetlerinde yedek subay. Delta Kappa Epsilon Seçkinler Kulübü üyesi, bok oğlu bokun biri. Boy bir seksen iki, kilo seksen, saçlar külrengi sarı, yüz tatlı, boş ve dümdüz. Kaymak tabakanın en kaymağı sayılan ve kürek sporu yapan Harvard Üniversiteli birine benziyor daha çok.

Conn burnunun kırmızı tokmağına parmağını sürdü, kendine güvenen boğuk bir sesle konuştu, "Doğru, doğru. Ben de Washington'da çok iyi vakit geçiriyordum. Tuğgeneral Caldwell'le Tümgeneral Simmons, tanırsın değil mi, benim eski arkadaşlarım. Sonra Deniz Kuvvetlerinde de dostlarım var. Tuğamiral Tannache. O da yakın dostum. Dehşet adam, çok ama çok iyi bir subay."

Conn şortunun hemen altından fırlayan ve şişkin bir topa benzeyen göbeğini gözden geçirdi.

"Aramızda kavga olmadı değil. Örneğin Caldwell kadın konusunda sinir olur. Bir ara aramız öyle açılmıştı ki anlatsam şaşarsın."

Dove hemen atıldı, "Bizim de aramızda kavgalar oldu. Jane'i alıp Washington'a gitmem dünyada, çünkü çok kız var orada, Jane yanımdayken birine rastlayacak olsam tatsızlık çıkar. Jane çok iyi kız, çok iyi eş ama çok dindar, kiliseye gider, hiç şakası yoktur."

Üsteğmen Dove. O da hemen hemen Hearn'ün geldiği sıralar tümene çevirmen olarak verilmiş ve rütbesinin Kara Kuvvetlerinde yüzbaşıya eşit olduğunu, bir üsteğmenin bir binbaşının ya da yarbayın sorumluluklarından daha çok sorumluluk taşıdığını, insanı

şaşırtan ve kızdıran bir saflıkla herkese uzun uzadıya anlatmıştı. Motome'deki subay kantininde de bunları subaylara söylemiş, subaylar da kendisini ona göre sevmişlerdi. Conn bir hafta onunla konuşmamıştı. "Ama engeller gerçek aşkı güçlendirir," der şair. Her neyse, şimdi artık birbirlerine bayılıyorlardı. Hearn, Dove'un tümene ilk geldiği zaman söylediği şu sözü hatırladı: "Biliyor musun Hearn, söylediklerimin değerini ancak sen anlayabilirsin, çünkü sen okumuş bir adamsın, ama biliyor musun, kara subaylarında bir kabalık var nedense. Donanma daha derli toplu, daha kibar." Elbette Dove büyük bir çaba göstermişti, artık Conn'un dostuydu.

Hepsi de zamanla dost olmuşlardı, elbette bu dostluk için gereken bütün dedikodularla birlikte. Züppelik iliklerine işlemişti. Birbirlerinden normal olarak hoşlanmıyorlardı, ama aralarındaki anlaşmazlık resmen unutulmuştu. Kavgalarından bir hafta sonra istihbarat çadırında ona rastlamış, Conn o sırada boğazını temizleyerek, "Bugün hava serin olacağa benziyor," demişti.

Hearn de, "Evet," karşılığını vermişti.

Conn, "Bugün yapacak çok işim var, hava serin olsa bari," diye sözünü bitirmiş, bundan sonra birbirlerine selam verir gibi yapmışlardı.

Conn bugün Dove'la konuşuyordu, "Evet, çok eğlenceli günler geçirdik. Sen bir viski ve kepek sözü ettin, neydi adamın adı, Fischler değil mi? Tuğamiral Fischler'le bir ilişkisi var mı?"

"Sanmıyorum."

"Tuğamiral çok iyi dostumdur benim. Hiç unutmam Caldwell bir karı bulmuştu. Karı iki taraflı çalışıyordu."

Dove, "Eh, öyleyse kadının çok canı yanmış olmalı," dedi.

"Yok, karıya bir şey olmaz, özelliği bu. Caldwell gülmekten kırılıyordu; çok hoşuna gitti Caldwell'in."

Dove şaşırmıştı besbelli. "Ben hiç böyle şey görmedim. Ayıp ayıp, biz böyle açık havada yan gelmiş yatıyoruz, belki şu sırada papaz ayin yapıyor."

Conn hak verdi, "Gerçekten pazar günü böyle konuşmamalıyız. Ama ne yaparsın, hepimiz erkeğiz."

Bir sigara yaktı, kibriti kumda söndürdü. Dalleson tüfeği yine patlattı. Sığ suda itişip kakışan birkaç subayın bağrıştıkları duyuldu.

Conn, "Partileri çok incelemişimdir ben," dedi. "İyi bir partinin iki koşulu var: biri bol içki, öteki de bir iki iyi mal. Hazır, yumuşak başlı ve usta olacaklar ama."

Hearn gözlerini kısarak kumsala baktı. Belki de partileri dörde ayırmak olasıydı. Gazetelerin sosyete sütunlarını dolduran partiler vardı; bunlarda senatörler, önemli milletvekilleri, sanayiciler, ordu büyükleri, yabancı önemli kişiler bulunurdu. Babası bile bunlardan birine gitmiş ve tabii sıkılmıştı. Ama oradakilerin hepsi sıkılmışlardır. Bu partiler sanayici kapitalist kültürün zirvesiydi; sosyal biçimleri, iktidarın değişen tutumu ve zamanın durumu konusundaki ince görüşleriyle ötekilerden çok farklıydı. Bu partilerde hiç kimse normal olarak başkasından hoşlanmazdı, çünkü iş ticarete geldiğinde herkes kendisinden başka kimsenin bu işi yapamayacağına inanır, sahte kibarlığa gelince herkes iktidara sahip ancak konuşma yeteneğinden yoksun olanlara kızardı.

Sonra daha aşağı rütbedeki subayların, American Legion Washington kolunun, Indiana eyaletinde güzel fabrikaları olan ne büyük ne küçük işadamlarıyla lüks orospuların bulunduğu otel partileri vardı. Bu partilerde bulunanların hepsi sarhoş oluncaya kadar partide ağır ve sıkıntılı bir hava eser, sonra herkes bol bol eğlenir, sonunda da herkes Washington ve Indiana'daki masasının başına boşalmış ve tazelenmiş olarak yeni açık saçık öykülerle dönerdi. Arada sırada yumuşak başlı bir milletvekilinin koluna girilir, ayrıca bir iki sarhoş kucaklaşmasından, herkesin iyi insan olduğu konusunda duygusal bir anlaşmadan sonra işler yoluna girer ve lüks kız arabada bağırır: "Dur şekerim yapma, acele etme, dur." Babası bu çeşit partilerden hiç söz etmemişti ona. Ama belki o da bu partilere gitmişti.

Kendi arkadaşlarının düzenlediği partiler vardı bir de. Bu partilerde durmadan içilirdi, genel olarak neşesizdi hava. Bütün üniversiteli aydınlar –hasta olanlar dışında– açık ve mantıklı sesleriyle, kibar davranışları anlayışları, incelikleri, zavallı, kasvetli ve parlak zekâlarıyla hep oradaydılar. Şimdi hepsi ya bir hükümet dairesinde çalışıyorlardı, ya birer demir, ya yıldız takmışlardı ya da gizli servislerdeydiler. Ya bir casusluk görevinde kaybolan filan beyden söz ederler, ya da arada sırada umutla, bazen de üzüntüyle, çaresizlik içinde ve hiç belli edilmemeye çalışılan üstün bir tavırla politika konuşurlardı. Güzel espriler, kesin ama her zaman ikinci elden alınmış bilgiler, hepsinde kupkuru bir umutsuzluk, ve içi kurumuş rasyonel kafalar ve hayal kırıklığına uğramış şehvet düşünceleri ve bedenlerinde bulamadıkları şeytanlar... William Blake'in melekleri, gri ve net, at bokunun üstünde uçuşan melekler.

Gelelim Dove'un partilerine. Bu çeşit partiler San Francisco'da, Chicago'da, Los Angeles'ta ve New York'ta elbette zaman zaman yapılıyor. American Legion'un Washington kolu, gençler takımı... ama daha başka şeyler de var. Biraz bekleyin. Belirli gözlüklerle belirli bir ışık altında bu partiler, arada sırada hüzünlü ve esrarlı olur; partiye gelenleri getiren bütün trenlerin yankıları, onların dönecekleri büyük ve boş istasyonların acısının önceden içlerine çökmesi süsler bu partileri. Hepsi de gençtirler. Hava Kuvvetleri pilotları, Deniz Kuvvetleri teğmenleri, kürklü kızlar ve bakanlıklardaki sekreterler, çalışan kızlar. Onları kandırmak daha kolaydır, tavşanlar gibi sevişme konusunda alt sınıftan kadınlara nedense daha çok güvenilir. Hepsi bilirler ki yakında bir İngiliz gibi romantik ve ölçülü ölecekler, düpedüz sahtecilik. Hiçbir zaman okumadıkları kitaplardan, görmedikleri filmlerden öğrenmişlerdir bunları; analarının gözyaşlarıyla beslenmişlerdir; şaşılacak şey, inanılmayacak şey, çoğu denizaşırı ülkelere gittikten sonra geri dönmeyecek. Bu bilginin kaynakları uydurma, yalan; kendilerini bekleyen ölümün romantikliğiyle, bir uçağı mekanik olarak uçurmayı ve havaalanlarının çevresindeki

çorak tekdüze ordu kamplarında yaşamayı aslında hiçbir zaman birbirine bağlayamayacaklardır. Ama bunun bir tılsım olduğunu keşfetmişler; yakında ölecekler ve onlarla birlikte olduğunuz sürece, siz de inanıncaya kadar bu tılsımı ustaca kullanacaklardır. Ve daha da ustaca şeyler yapacaklardır, birbirlerinin başlarından aşağı viski dökecekler, şilteleri ateşe verecekler ya da ünlü bir işadamının şapkasını kafasından alıp havaya atacaklardır. Bütün partilerin içinde en iyisi belki de budur. Hearn onların içinde yaşlı kalıyordu.

"...sonra bir de ne görelim, kılları göbeğine kadar gelmiyor mu?" diye bitirdi hikâyesini Conn.

Dove güldü. "Jane bizim yaptıklarımızı bir bilse."

Aralarındaki bu konuşma Hearn'e isyan etmeleriyle sona erdi. Hearn kendisinin bir softa olmaya başladığına karar verdi. Kimse sevmiyordu onu, bunun için bir neden de yoktu ortada. Yavaş yavaş kollarını ve bacaklarını uzattı, yere uzandı, midesinde bir gerginlik vardı. Bir an Conn'la Dove'u kollarından yakalayarak kafalarını birbirine vurmak geldi içinden. Evet, sert bir adamdı. Son günlerde subay kantininde, General'e vurmak istediği zaman, ya da şimdi bile, içinden buna benzer düşünceler geçiyordu. Büyük adam olmak kolay değil. Başını kaldırdı, bedenine baktı, göbeğinde belirginleşen yağ tabakasını çimdikledi. Göğsünü kaplayan kılların altındaki deri beyazlaşmıştı. Beş, bilemedin on yıl sonra kadınları parayla satın almaya başlayacaktı. İriyarı bir adam bir kere yaşlanmayagörsün, çabuk bozulur.

Hearn omuzlarını silkti. Demek ki onun da sonu Conn gibi olacaktı, Allah belasını versin. Kadın satın alacak, durmadan kadından konuşacaktı; ama kendisinde olmayan ya da vermekten çekinmediği bir şeyi onda bulan kadınlardan kurtulmaktan belki daha kolaydı bu.

"Baktı, baktı, sonra 'Binbaşım,' dedi, o zaman binbaşıydım, 'sonra ne yapacaklar? Beyaz var, gümüşi var, altın var, belki de üstüne Amerikan bayrağı koyarlar.'"

Conn güldü ve kumun üstüne ufak bir balgam tükürdü.

Neden gitmiyorlar? Hearn yüzükoyun döndü, güneşin iliklerine kadar işlediğini duydu. Er geç bir kadına ihtiyacı olacaktı, birkaç yüz kilometre ilerideki adaya kısa bir yolculuk, orada birtakım kadınlar vardı belki, biraz rahatlayabilirdi:

"Hey," dedi birden Conn'la Dove'a. "Madem buraya bir genelev getiremiyorsunuz, o zaman kadın konusunu kapatın."

Conn gülerek sordu, "Fena mı oluyorsun?"

Hearn, Dove'u taklit etti, "Hayvanlık bu."

Sigara paketinin üstündeki kumu silkti, bir sigara yaktı.

Dove, Hearn'e baktı, başka bir oyun denemeye çalıştı.

"Bana bak Hearn, babanın adı William mı senin?"

"Evet."

"Bizim kulüpte yirmi beş yıl kadar önce William Hearn adında biri varmış, sakın o olmasın?"

Hearn başını salladı. "Olamaz. Benim babam okuma yazma bilmez. Çek imzalar yalnızca."

Güldüler.

"Bir dakika," dedi Conn. "Bill Hearn, Bill Hearn... Tamam, tanıyorum. Middlewest'de, Indiana'da, Illinois'da, Minnesota'da fabrikaları var değil mi?"

"Evet."

Conn, "Elbette tanıyorum," dedi. "Bill Hearn. Tıpkı ona benziyorsun, tıpatıp. Otuz yedide ordudan ayrıldığımda birkaç şirketi organize ederken tanımıştım. Aramız çok iyiydi."

Olabilirdi. Babası belki de düz siyah saçlarını geriye iterek, etli ve nemli elleriyle Conn'un omzuna vurmuştu. "Kes!" diye gürlediğini işitiyordu babasının. "Kem küm etme, açıkça konuşalım, ya da bir dolandırıcı olduğunu kabul et." Sonra göz kırpmıştı garanti. Onun hoş yanı. "O zaman birlikte çalışırız, istediğimiz de bu, her şeyden önce." Ama hayır, Conn doğru söylemiyordu, Conn bu sahneye uymuyordu.

"Bir ay önce gazetelerde resmini gördüm. Bana düzenli olarak on tane gazete gelir. Baban şişmanlamış biraz."

"Sanmam. Kendine iyi bakar."

Son üç yıldan beri hastaydı babası; kendi boyundaki bir adamın normal kilosunun altına düşmüştü. Conn babasını tanımıyordu. Tabii tanımıyordu. Conn, otuz yedide çavuş bile değildi. Çavuş olduğu zaman şirketleri organize etmek için ordudan ayrılmadı. Conn'un Washington'da General Caldwell ve General Simmons'la zamparalık yapmadığını da birdenbire anladı. Eh, belki onlarla bir kere içki içmişti, ya da daha doğrusu savaştan önce bir astsubay olarak yanlarında bulunmuştu. Hepsi uydurmaydı ve biraz da iğrençti. Conn büyük bir yalancıydı. Sarkık, sulu gözler, koca göbek, benek benek ve yusyuvarlak burun, şu anda bile ona içtenlikle bakıyor. Bill Hearn'ü tanıdığından kuşku yoktu. Conn'u mahkemeye çıkarsalar tanıdığına yemin eder, tanıdığına inanırdı.

"Bill Hearn'ü görürsen beni gördüğünü söyle, ya da mektup yazarsan anlat."

Orduda bulunduğu yirmi yıl içinde ne düşünmüştü Conn? Şu önündeki denizde bir subay olarak yüzebileceğini öğrendiği son beş yıl içinde acaba nasıldı kafasının içi?

"Bom!" etti Dalleson'ın tüfeği.

"Anlatırım tabii. Sen kendin gidip görmek istemez misin? Çok sevinir."

"Belki giderim. Kendisini bir daha görürsem ben de çok sevinirim. Baban kadar kibar adam zor bulunur."

"Tabii."

Hearn tatlı bir çabayla tuttu kendini. "Belki bütün işçileri babam hemen atar, sana da kapıda iş verir," demedi.

Bu sözü söyleyeceği yerde ayağa kalktı.

"Ben bir kere dalacağım," dedi.

Ok gibi fırladı, doğruca suya yürüdü, içine girdi; soğuk suyun tadı, ısınmış göğsündeki sevinci, nefretini, yorgunluğu alıp götür-

dü. Ayağa kalktı, neşe içinde sular sıçrattı çevresine ve yüzmeye başladı. Kumsalda subaylar hâlâ güneşleniyor, briç oynuyor ya da konuşuyorlardı. İçlerinde iki kişi birbirine top atıyordu. Orman güzel görünüyordu denizden belki.

Ufukta birkaç top patladı. Hearn yeniden suya daldı ve yavaş yavaş suyun yüzüne çıktı. Bir ara General şöyle bir özdeyiş kullanmıştı: "Kokuşma, orduyu parçalanmaktan alıkoyan yapıştırıcıdır." Conn? General Cummings özdeyişi bu biçimde uygulamıştı, ama Conn yine de bu kokuşmanın bir ürünüydü.

Evet, kendisi de öyleydi. Kokuşmak, erdemin ne olduğunu bildiğin halde bundan kaçınmak değil miydi? Her şey çok açık. General Cummings bunun neresindeydi? Sorunun büyüğü buradaydı işte ve insan bu sorunu bir tek yere koyamazdı. Ne olursa olsun General'den uzak kalacaktı. Cummings onu yalnız bırakmıştı, o da General'in bu övgüsüne karşılık verecekti. Sığ suda ayağa kalktı, korkunç derece güzel. Temiz. Suyun altında bir takla attı, sonra suya çarpa çarpa kıyıya paralel yürümeye başladı. Conn belki hâlâ palavra sıkıp duruyor, hâlâ kendisinin nasıl bir adam olduğu efsanesini anlatıyordu.

"Teğmen Wakara, *umareru* ne demek?" diye sordu Dove.

Teğmen Wakara, sıska bacaklarını uzattı ve ayak parmaklarını oynattı dalgın dalgın.

"Doğmak galiba."

Dove, gözlerini kısarak kumsala baktı, bir an Hearn'ün yüzmesini seyretti.

"Ha, evet, *umareru*, doğmak demek. *Umaşi, masu, umaşu.* Ana fiilleri bunlar, öyle değil mi? Aklıma şimdi geldi." Conn'a döndü. "Wakara olmasa hapı yuttum. Bu berbat dilin içinden ancak bir Japon çıkabilir." Wakara'nın sırtına vurdu. "Hey. Tom, haklı değil miyim?" diye sordu.

Wakara ağır ağır onayladı bu sözü, başını eğerek. İnce ve duygulu yüzü, kısa boyu vardı Wakara'nın. Gözleri oldukça mahmur bakardı. İnce, keskin bir bıyığı vardı. Dove "Aslan Wakara" derdi ona. Wakara ayaklarına bakmayı sürdürüyordu. Bir hafta önce Dove'un bir subaya şunu söylediğini işitmişti: "Japon çevirmenleri gözümüzde çok büyütüyoruz. Ben kendi adıma birliğimdeki bütün işleri kendim yapıyorum, tabii sorumlusu da benim, Wakara'nın hiçbir yardımı dokunmuyor. Yaptığı çevirileri boyuna düzeltiyorum."

O sırada Dove getirdiği havluyla sıska göğsünü ovuşturuyordu.

"Güneşte terlemek nefis bir şey," diye mırıldandı. Sonra yine Wakara'ya döndü. "Bu sözcüğü bilmeliydim. Japon binbaşının ölüsünden çıkan günceyi hatırladın mı? İlginç bir belge. Göz gezdirdin mi bu belgeye?"

"Henüz bakmadım."

"Harika. İçinde askeri hiçbir bilgi yok. Herif delinin biriymiş. Japonlar garip insanlar Wakara!"

Wakara kısaca, "Tembeldirler," dedi.

Conn söze karıştı, "Japonya'ya seninle birlikte gideceğim Wakara. Otuz üçte Japonya'da bulundum, halk çok bilgisiz. Bu halka bir şey öğretmek mümkün değil."

"Ya albayım, demek Japonya'da bulundunuz, bakın bilmiyordum," dedi Dove. "Bildiğiniz Japonca bir sözcük var mı?"

"Uğraşmadım öğrenmek için. Halkı sevmedim ve aralarına da karışmak istemedim. Japonlarla savaşa tutuşacağımızı biliyordum."

"Gerçekten biliyor muydunuz?"

Dove avcuyla kumda ufak bir tümsek yaptı. "Çok değerli bir deneyim olmalı bu. Wakara Japonya'dayken Japonların savaşa gireceklerini düşünür müydün?"

Wakara bir sigara yaktı. "Hayır. O zamanlar çok küçüktüm. Hiç aklıma gelmemişti."

"Çünkü kendi halkın," dedi Conn. "Ondandır."

"Bom!" Dalleson'ın tüfeği.

Wakara, "Herhalde," dedi.

Sigarasının dumanını dikkatle üfledi. Kumsalın burnunda bir erin nöbet beklediğini görüyordu; başını dizlerine doğru indirdi, görülmek istemiyordu. Buraya gelmesi doğru değildi zaten. Amerikan askerleri bir Japon'un korunmasından hoşlanmıyorlardı.

Conn efkârlı efkârlı vurdu koca göbeğine. "Çok sıcak be, ben yüzmeye gidiyorum."

"Ben de," dedi Dove. Ayağa kalktı, kollarındaki kumların bir kısmını sildi, çok kısa bir sessizlikten sonra sordu, "Sen de gelmek ister misin, Wakara?"

"Hayır, teşekkür ederim, henüz hazır değilim."

İkisinin yürüyüşlerine baktı. Dove komik, oldukça tipik bir adam, dedi Wakara kendi kendine. Dove kumsalda yürürken kendisini görmüş, hemen yanına çağırmış, *umareru* sözcüğü hakkındaki budalaca soruyu sormuş, sonra da kendisiyle ne konuşacağını şaşırmıştı. Wakara garip bir yaratık muamelesi görmekten bıkıp usanmıştı artık.

Kuma uzandı, yeniden yalnız kalmaktan hoşnuttu. Ormana baktı uzun uzun: Kırk metre ilerisini görmek olanaksızdı. Bir izlenimi oldu: Bu ormanın resmi yeşil-siyah bir fon üzerine yapılabilirdi ama bu tekniğin içinden çıkmak kolay değildi. İki yıl resmi bıraktıktan sonra bunu başaramazdı elbette. Wakara içini çekti, keşke ailesiyle birlikte Japon asıllı Amerikalıların kampında kalsaydı. Hiç olmazsa şu anda resim yapabilirdi.

Kızgın kumun üstünde güneşin sıcaklığını sırtında duyan Wakara, büyük bir bunalım içinde olduğunu anladı. Dove'un "İşimara güncesi" konusunda söyledikleri neydi? "İlginç belge" gerçekten Dove'u ilgilendirmiş miydi? Wakara omuz silkti, Dove'a benzeyen Amerikalıları anlaması olanaksızdı, nitekim Japonları anlaması da olanaksızdı. Arafta kalmış bir adamdı; gerçi bir ara resimleri dikkati çekmeye başladığı sıralarda Berkley Üniversitesinin son sınıfında okurken Amerikalı öğrencilerin çoğu kendisine karşı çok dostça davranmışlardı. Ama savaşta bu dostluktan eser kalmamıştı.

S. İşimara, Japon ordusunda piyade binbaşısı. Kendini belli etmemek için bu imzayı atmış. Dove, "Günceye göz gezdirdin mi?" diye sormuştu.

Wakara kumlara bakarak gülümsedi. Çevirisi o sıra göğüs cebinde bulunuyordu. Zavallı İşimara, kimin nesi olursa olsun, Amerikalılar ölüsünü talan etmişlerdi ve astsubaylardan biri getirmişti günceyi. Hayır, diye düşündü Wakara, İşimara'nın kafasından geçenleri anlayamayacak kadar Amerikanlaşmıştı. Bir Amerikalı hiç günce tutar mı? Saldırıdan bir saat önce güncesine bir şey yazar mı? Zavallı deli İşimara. Aptal, aptal, bütün Japonlar gibi aptal. Wakara çevirisini açtı, yeniden okudu:

Güneş bu akşam batarken kıpkırmızıydı. Bugün ölen askerlerimizin kanları vurmuştu göğe. Yarın benim de kanım karışacak onlarınkine.

Bu akşam uyuyamadım, kendimi tutamadım, ağladım.

Çocukluğumu acıyla hatırladım, arkadaşlarımı, birlikte oynadığımız oyunları hatırladım. Coşi'de dedemle büyükannemin yanında geçirdiğim bir yılı düşündüm.

Doğdum ve öldüm diye düşündüm. Doğdum, yaşadım öleceğim diye düşündüm bu gece. Yücelerin Yücesi İmparatora inanmıyorum, itiraf edeyim.

Öleceğim, doğdum, öldüm.

Soruyorum kendi kendime: NEDEN? Doğdum, öleceğim: NEDEN? NEDEN? Anlamı ne?

Wakara omuz silkti yeniden. Bir düşünür, bir ozan; onun gibi çok Japon vardı. Kitlesel heyecanlar, toplum çılgınlıkları içinde ölen ozanlar gibi ozanca ölmeli bunlar. NAZE, NAZE DESU KA? Bunları İşimara yazmıştı büyük harflerle ve titreyen eliyle, NEDEN, NEDEN BU? Japonların büyük saldırıya geçtikleri gece derede vurulup ölmüştü. Çığlığı basarak yuvarlanmıştı elbette. Kendinden

geçmiş adsız bir kitlenin ufacık bir parçasıydı. Onu anlamak elde mi, diye düşündü Wakara.

On iki yaşında Japonya'da bulunduğu sırada, Japonya, ona gördüğü ülkelerin en güzeli, en kusursuzu gelmişti. Her şey küçüktü; on iki yaşındakilerin boyuna göre yapılmış bir ülkeydi. İşimara'nın dedesi ve büyükannesi yanında bir yıl kaldığı Coşi'yi iyi biliyordu Wakara; İşimara'nın dedesiyle konuşmuştu belki Coşi'den üç kilometre uzakta bir yarımada vardı; insan her şeyi görebilirdi oradan, Pasifik Okyanusu'na bakan kırk elli metre yüksekliğinde kesme yarlar, zümrüt gibi ince ince işlenmiş minik koruluklar, gri tahta ve taşlardan yapılma ufak balıkçı köyleri, çeltik tarlaları, kederli ufak tepeler ve Coşi kasabasının insan dışkısı ve balık kokan kalabalık, sıkışık sokakları, balıkçı rıhtımlarının pis, kalabalık dokları. Hiçbir şey boşa harcanmamıştı. Bütün ülke binlerce yıldan beri işlenip duruyordu.

Wakara sigarasını kuma bastırarak söndürdü, seyrek bıyığını kaşıdı. Her yeri böyleydi Japonya'nın; nereye gidersen git, erişilmez bir düş gibi her zaman güzeldi; bir sergi ya da panayır için yapılmış minyatür bir panorama; Japonlar binlerce yıldan beri ve belki de daha uzun süre, değerli mücevherleri koruyan fukara muhafızlar gibi yaşamışlardı. Toprağı işlemişler, bu toprak üzerinde yaşamlarını geliştirmişlerdi; kendilerine bir şey kalmamıştı. On iki yaşındayken bile farkına varmıştı: Japon kadınlarının yüzleri Amerikan kadınlarının yüzlerinden çok farklıydı. Ve geriye baktığı zaman, Japon kadınlarında, yaşamlarında tadamadıkları neşeyi düşünmekten bile korkan garip bir çekingenlik olduğunu anlıyordu.

Bu güzelliğin arkası çoraktı, yaşamlarında çalışmaktan ve özveriden başka bir şey yoktu. Japonlar soyut bir halktı, soyut sanat anlayışını onlar geliştirmişlerdi; soyut düşünürler ve soyut konuşurlardı; hiçbir şey konuşmamak için törenler düzenlerler, dünyada herhangi bir halktan çok kendi büyüklerinden korkarlardı.

Bir hafta önce bu kederli halkın bir taburu büyük ve korkunç çığlıklarla ölümüne koşmuştu. Ha, evet, şimdi anlıyorum, diye düşündü Wakara, neden Japonya'da bulunmuş olan Amerikalıların Japonlardan nefret ettiklerini. Savaştan önce Japonlar pek yumuşak, çok ilginç insanlardı; Amerikalılar Japonları av köpekleri gibi nazlı alıştırmışlardı, kendi köpeği insanı ısırdığı zaman nasıl kızarsa şimdi onlar da öyle kızıyorlardı. Japonlara, Japonların onlara öğrettikleri konuşma yöntemleri, efendice cinaslar, tatlı gülüşler şimdi birdenbire bambaşka bir anlam almış, savaş başlar başlamaz kötü niyetli oluvermişlerdi. Demek ki son zamanlara kadar Amerika'nın kuyusunu kazıyorlardı. Ne budalaymışlar, nasıl farkına varmamışlar. Öldürülecek olan milyonlarca köylüden pek azının neden öldürüldükleri konusunda bilgisi olacaktı belki. Amerikan ordusunda bunu anlayacakların sayısı daha yüksekti.

Ama öldürüleceklerdi, çünkü Japonlar tembeldiler. Wakara bir sigara daha yaktı, parmaklarından biraz kum akıttı.

"Bom!" Tüfek patladı yeniden.

Evet yapacağı bir şey yoktu. Amerikalılar ikide birde ülkeye girecekler, yirmi ya da otuz yıl sonra ülke yine eskisi gibi olacak, halk eski soyut yolundan şaşmayacak, yeni bir isterik kıyım için malzeme hazırlamayı sürdürecek, iki milyon, üç milyon ölecek. İşte Malthus Yasası'nın Doğu'daki uygulaması. Bunu kendisi duyuyor, Amerikalılardan daha iyi biliyordu.

İşimara aptaldı. Olayları nüfus artışı açısından görmemişti, miyop gözleriyle kendi dar açısının dışına çıkamamış, atavik bir korkuyla güneşin batışını seyretmişti. Kızıl güneş ve kendi kanı; İşimara'nın bütün bildiği bundan ileri gidememişti. Japonların Tanrı'ya adadıkları bir kurbandı o. Japonlar yüreklerinin çok derinliklerinde ve güncelerinin kişisel havasında, birer filozof, birer küskün filozof oluyorlar, neyin kendilerini sürüklediği konusunda hiçbir şey bilmiyorlardı. Wakara, kuma tükürdü, sonra elinin gizli ve sinirli bir hareketiyle örttü, başını döndürüp denize bakmaya başladı.

Tembeldiler.

Ve yalnızdı, derisi soyulmuş bir bilgeydi.

Deniz yükseliyordu. Binbaşı Dalleson'ın üzerinde tüfekle ateş ettiği kum tümseğini sular kaplıyordu. Küçük dalgacıklar topuklarına çarptıkça bir iki adım geri çekilmiş, sonra bir çakıltaşı daha almak için yere eğilmişti. Hemen hemen bir saattir çakıltaşlarına ateş ediyordu, artık yorulmaya başlamıştı. İri göğsü ve karnı güneşin altında kıpkırmızı olmuş, pamuklu şortunun beli iyice ıslanmıştı. Homurdandı, elindeki çakıltaşlarına baktı, başparmağıyla işaretparmağı arasında tuttuğu çakıltaşını seçmişti. Bir manda gibi eğildi, başı kuma paraleldi hemen hemen; tüfeğinin namlusu ayağının yanında, dikine yere bakıyor. Başı dizine otuz santim yaklaşıncaya kadar eğildi, sonra sol eliyle taşı havaya fırlatırken tüfeği sağ koluyla kaldırıp birdenbire doğruldu. Taşı bir an nişangâhında gördü, masmavi gökyüzünde ufacık bir toz parçası. Ve sonra tetiği çekti, taş dağıldı.

"Namussuz," dedi Dalleson, içi rahat.

Kalın koluyla gözlerindeki terleri siliyor, ağzının köşelerinde kurumuş olan tuzları yalıyordu. O gün dördüncü taştı bu vurduğu.

Bir tane daha seçti, aynı hareketlere başladı, taşı attı, ama bu kez vuramadı. Kendi kendine söylendi, "Ne olursa olsun, ortalama beş taştan üçünü vuruyorum demektir."

Demek formundaydı, nişancılığını kaybetmemişti. Allentown'daki Nişancılar Kulübüne bir mektup yazarak bunları anlatacaktı.

Bu nişan eğitimini beğenmişti. Amerika'ya döndüğü zaman bırakmayacaktı. Havadaki beş taştan üçünü tüfekle vurabildiğine göre bir tabağı çifteyle gözü kapalı vurabilirdi. Tüfeğin patlamalarından kulağı ağrıyordu, ama hoşnuttu.

Conn'la Dove yüz metre kadar ileride yüzüyorlardı. Onlara elini salladı. Yeni bir dalgacık topuklarına kadar geldi. Nişancılar Kulübüne mektup yazmaktansa bir resmini gönderse daha iyiydi.

Dalleson olduğu yerde döndü. Kumsalda subayların briç oynadığı yere baktı.

"Hey Leach, neredesin be?" diye böğürdü.

İnce uzun yüzlü, gözünde gümüş çerçeveli gözlüğüyle, uzun boylu, sıska bir subay kumda kalkıp oturdu.

"Buradayım Binbaşım, buyurun!"

"Fotoğraf makinesi yanında mı?"

Leach merakla başını eğdi.

"Peki öyleyse, al da gel buraya!" diye bağırdı Dalleson.

Yüzbaşı Leach harekât ve eğitimde kendisinin yardımcısıydı.

Leach kendisine doğru yaklaşırken, Dalleson sırıtıyordu. Leach iyi, hoş bir arkadaştı; görevini iyi yapar, onu hoşnut etmeye çalışırdı.

"Leach! Bir fotoğrafımı çeksene taşı vururken, olmaz mı?"

"Biraz zor Binbaşım. Benimki eski bir kutu makine. Yirmi beşten fazla enstantanesi yok."

Dalleson kaşlarını çattı. "Aldırma, yeter o kadar."

Leach yumuşak, güneyli aksanıyla konuştu:

"Sayın Binbaşım, açık söylemem gerekirse," dedi, "Fotoğrafınızı çekmeyi çok isterim ama makinede yalnızca üç poz kaldı, film bulmak kolay değil."

Dalleson, "Ben parasını veririm," dedi.

"Hayır, Sayın Binbaşım, bunu demek istemedim, ama biliyorsunuz ki..."

Dalleson sözünü kesti, "Haydi, haydi, başka bir şey istemiyorum senden. Bir fotoğraf çek, o kadar. Zaten ne diye bir sürü adamın fotoğrafını çekip de filmlerini ziyan ediyorsun?"

"Başüstüne, emredersiniz Binbaşım."

Dalleson gülümsedi, "Tamam Leach, sen şu tümsekten biraz uzaklaş, beni kadraja al, arkadan orman da görünsün ki arkadaşlarım fotoğrafın nerede çekildiğini anlasınlar, sonra havaya fırlattığım zaman taş da görünsün."

Leach'in suratı asıldı. "Sayın Binbaşım, hepsini aynı kareye almak olanaksız. Bunun için doksan derecelik bir açı ister, oysa bir makinenin açısı yirmi beş dereceyi geçmiyor."

"Bana bak arkadaş, bu boktan bilgileri bana satma. Küçük bir fotoğraf çekmek bu kadar zor olmasa gerek."

"Ön planda sizi arkadan alabilirim ve makineyi taşı alacak biçimde havaya kaldırabilirim. Ama bakın yine söylüyorum, Sayın Binbaşım, filmi boş yere harcamış olacağız, çünkü taş filmde görünmeyecek. Çok küçük kalacak."

"Amma da karıştırıyorsun işi Leach. Ben de fotoğraf çektim. Bütün yapacağın, boktan bir düğmeye basmak. Haydi artık bırakalım bu palavraları."

Ne yaparsın, söz anlatamazsın ki... Leach, Dalleson'ın arkasında diz çöktü, iyi bir açı bulmak için sağa sola sıçradı.

"Deneme olarak bir taş atabilir misiniz Binbaşım?"

Dalleson havaya bir taş savurdu. "Bu kadar deneme yeter," diye mırıldandı.

"Tamam Binbaşım, hazırım."

Dalleson eğildi, sonra doğruldu, taş parabolün üst noktasındayken ateş etti. Vuramadı, Leach'e döndü. "Bir daha deneyelim."

"Peki," dedi Leach, istemeye istemeye.

Dalleson bu kez taşı vurdu ama Leach deklanşöre basmakta geç kalmıştı. Taş parçaları dağıldıktan sonra düğmeye basmıştı.

"Allah kahretsin!" diye gürledi Dalleson.

"Ne yapayım Sayın Binbaşım..."

"Peki, bir dahakine gözünü aç."

Dalleson elindeki çakıltaşlarını attı ve daha büyük bir taş aradı.

"Makaranın son filmi bu Binbaşım."

"Peki, zararı yok. Vururum."

Dalleson gözlerindeki teri yeniden sildi, eğildi, dizlerine baktı, kalbi biraz hızlı atıyordu.

"Tüfek patlar patlamaz düğmeye bas!" diye gürledi.

"Başüstüne komutanım."

Taş fırladı. Dalleson taşı nişangâhta izledi. Birden kaybetti, sonra düşerken yine yakaladı, içgüdüsüyle nişanı ayarladı, tetiğe bastığı zaman tüfeğin geri teptiğini hissetti.

"Bu kez yakaladım Binbaşım."

Denize düşen taş parçalarından hâlâ sular sıçrıyordu.

Dalleson yeniden sevinçle, "Namussuz," dedi. "Teşekkür ederim Leach."

"Bir şey değil komutanım."

"Parasını vereyim."

"Rica ederim."

"Yok, olmaz," dedi Dalleson.

Tüfekten kovanı çıkardı, haznede kalan mermileri havaya ateş ederek boşalttı.

"Üç resmi yirmi beş sentten sayalım. Sanıyorum hepsi de iyi çıkacak." Leach'in sırtını okşadı. "Haydi dostum, birlikte yüzelim. Herhalde hak ettik bunu."

Doğruydu.

9

Keşif Takımı cepheden döndükten sonra yol yapımında çalışmaya başladı yeniden. İleri hatlarda bulunan bölükler mevzilerini birkaç kere ilerletmişlerdi. Cephe gerisinde bulunanların kulağına gelen söylentilere göre birlikler Toyaku Hattı'na yaklaşıyorlardı. Ama geridekilerin sefer sırasında fiilen ne olup bittiği konusunda pek az bilgileri vardı; günler olaysız geçiyordu. Bir günün olaylarını birkaç gün önceki olaylardan ayırmaları olanaksızdı. Geceleri nöbete kalkıyorlar, gün ışıdıktan yarım saat sonra uyanıyorlar, kahvaltılarını ediyorlar, sefertaslarını yıkıyorlar, tıraş oluyorlar, kamyonlara atlıyorlardı. Kamyonlar onları alıp çalıştıkları yere kadar ormanın içinden götürüyordu. Öğleyin dönüyorlar, karavanadan sonra yeniden yola çıkıyorlar, akşam geç vakte kadar çalışıyorlardı. Sonra akşam karavanası için dönüyor, bazen ordugâhın yanındaki derede yıkanıyorlar, karanlık basar basmaz yatıyorlardı. Her gece bir buçuk saatlik nöbetleri vardı; alışmışlardı buna iyice, sekiz saat deliksiz uyumanın nasıl bir şey olduğunu unutmuşlardı. Yağmur mevsimi başlamıştı, üstleri başları sırılsıklamdı her zaman. Ama bir süre sonra bir rahatsızlık olmaktan çıktı bu. Giysilerinin ıslaklığı onlara çok olağan gelmeye başladı, kuru bir giysinin insanda nasıl bir duygu uyandırdığını hatırlamaları çok zordu artık.

Geriye gelmelerinden hemen hemen bir hafta sonra adaya yüklü bir posta ulaştı. Haftalardan beri ilk kez mektup alıyorlardı. Yaşamlarının değişmeyen biçimi bir gece için bozuluverdi. Seyrek çıkan bira istihkakları o gece verildi; erler verilen üç teneke kutu birayı bir solukta bitirdiler ve pek konuşmadan oturdular. Bira sarhoş edecek kadar bol değildi; onları yalnızca dalgın ve efkârlı yapmış, anılarının kapılarını açmış, onları kedere boğmuştu; adını bilmedikleri bir şeyi arayıp duruyorlardı.

Posta gece dağıtıldı. Red birasını Wilson ve Gallagher'la birlikte içmiş, karanlık basıncaya kadar çadırına dönmemişti. Ona mektup gelmemişti. Bir yıldır kimseye mektup yazmadığı için buna şaşmadı ama ne de olsa içi burkuldu biraz. Lois'e hiç mektup yazmadığı için ondan da haber çıkmıyordu; adresini bile bilmiyordu. Ama arada sırada, özellikle posta dağıldığı geceler, geçici ve mantıkdışı küçük bir umut beliriyordu içinde. Lois'le hesabı kesmişti, ama öyle de olsa insan...

Öteki arkadaşlarıyla birlikte olduğu zaman daha da artıyordu sıkıntısı. Gallagher karısından gelen on beş mektupta yer alan sorulara yanıt yazıyordu.

Wilson ise karısından dert yanıyordu, "Şu ağzına sıçtığımın karısına öyle bir ders vereceğim ki bir daha tadını unutamayacak, hep dırlanıp duruyor, neden para göndermiyormuşum."

Red genzini temizledi. "Ulan bak görürsün sen kodeste can vereceksin."

Kendi çadırına döndüğü zaman canı çok sıkkındı. Çadırın giriş yerinde duran boş bir bira kutusunu tekmeledi ve sürünerek çadıra girdi. Katlanmış battaniyesini açarken sövdü biraz.

"İşte ağzına sıçtığımın askerliği hep böyledir," dedi Wyman'a. "Üç kutu bira. İnsanı büsbütün çileden çıkarıyorlar!"

Wyman yatağında döndü, yavaşça, "Ben biralardan birini içtim. Öteki ikisini istersen sen al, Red."

"Sağol," dedi Red çekinerek.

Aynı çadırda yattıklarından beri aralarında açıkça söylenmeyen bir dostluk kurulmuştu, ama son zamanlarda durmadan ortamı yoklayan asıl Wyman'dı. Bu keratalarla dostluk kurarsın, sonra geberip giderler, diye düşünüyordu Red. Wyman ona Hennessey'yi her gün gittikçe daha çok hatırlatıyordu.

"Sen kendi biralarını iç evladım," dedi. "Bir daha ne zaman verecekleri belli değil."

"Ben birayı pek sevmem de ondan."

Red kutunun birini açtı, Wyman'a uzattı. "Herkese bir tane."

İkisini de alıp içseydi daha kolay uyuyabilecekti belki. Cepheye doğru yürüdükleri geceden beri Red'in böbrekleri durmadan sancıyor, geceleri ağrıdan uyuyamıyordu. Ve uykusuz kaldığı geceler de kendisini süngülemek için arkasında koşan Japon askeri geliyordu hep aklına. Ne de olsa, iki kutu bira büyük bir ikram sayılırdı, çok büyük bir ikram. Wyman'a bu yüzden borçlu kalabilirdi. Oysa bir insana borçlu olmamak en iyisi.

Birkaç dakika hiç ses çıkarmadan içtiler.

"Çok mektup aldın mı?" diye sordu Red.

"Annemden bir paket geldi."

Wyman bir sigara yaktı ve uzaklara baktı.

"Kız arkadaşın ne âlemde. Adı neydi onun?"

"Bilmiyorum. Mektup almadım."

Red suratını buruşturdu karanlıkta. Şimdi artık boyuna dinle. Hepsi anlatılacaktı. Bira ikram etmesinden, çadırda yalnız yatmasından anlamalıydı bunu. Wyman'ın canının niye sıkıldığını tahmin etmeli ve sözü uzatmamalıydı. Beceriksizce, "Eh, günün birinde yazar, merak etme," dedi.

Wyman battaniyesine elini sürdü.

"Sanmıyorum Red. Denizaşırı sefere çıkalı beri bir tek mektup almadım. Amerika'dayken her hafta yazardı."

Red birayla ağzını çalkaladı, "Ordu içine ediyor postanın!" dedi.

"Ben de öyle düşünüyordum ama artık buna inanmıyorum. Önceden mektup beklemiyordum; ama şimdi iki kere posta geldi, her defasında annemden bir sürü mektup aldım, ondan bir tane bile çıkmadı.

Red elini burnuna sürdü ve içini çekti. Wyman konuşmasını sürdürdü:

"Bak sana gerçeği söyleyeyim mi Red... Aynı zamanda ondan bir mektup alacağım diye de ödüm kopuyor. 'Sevgilim. Biriyle tanıştım, durumumu anlayacağını sanıyorum,' diyecek gibi geliyor bana."

"Oğlum, kadından bol ne var. Bunu ne kadar erken öğrenirsen senin için o kadar iyi."

Wyman'ın sesi sıkıntılı ve küskündü:

"Benimki öyle kızlardan değil Red. Gerçekten çok iyi kızdır. Ah Tanrım, ötekilerden farklı bir şeyi var mı gerçekten, bilmiyorum."

Red homurdandı. Wyman'ın heyecanlanması onu ilgilendiriyordu. Anlatacaklarını ister istemez dinleyecekti artık. Biraz daha bira içti ve gülümsedi. Şu namussuz biranın bedelini ödüyorum, dedi içinden. Wyman'ın bütün gece karşısında böyle arpacı kumrusu gibi düşüneceğini birdenbire gözünün önüne getirdi, onu yumuşatmak istedi.

"Oğlum, düşün düşün boktur işin," dedi.

O sıra içinde ona karşı, hiç olmazsa küçük de olsa bir sempati besliyordu. Başkalarının dertleri çoklukla sıkardı onu. Herkes sırasını savar. Şimdi sıra Wyman'da, diye düşündü.

"Nasıl tanıştın onunla?" diye sordu.

"Larry Nesbitt'in kız kardeşiydi. Sana o arkadaştan söz etmiştim. Hatırlıyorsun, değil mi?"

Red şöyle böyle hatırlıyordu. "Evet," dedi.

"Onun evinde görüyordum. Daha o zaman küçük bir kızdı. Dikkatimi bile çekmiyordu. Ama askerliğe alınmadan birkaç ay önce bir gün arkadaşımın evine gitmiştim. Arkadaş evde yoktu, o vardı. Büyümüş, gelişmiş. Birlikte biraz şöyle yürüyelim, dedim.

Parkta oturduk, konuştuk..." Biraz durdu, sonra devam etti. "Kıza bir sürü şey anlattım, spor yazarı olmak istediğimi söyledim. O da giysi modelleri çizmek istediğinden söz etti. Gülmeye başladım. Ama sonunda ciddi olduğunu anladım. Böylece ileride ne olmak istediğimiz konusunda uzun bir süre aramızda konuşup durduk." Birasını yudumladı. "Önümüzden bir sürü insan geçiyordu, başladık aramızda bir oyun oynamaya. Önümüzden geçenlerin yaşlarını ve ne iş yaptıklarını tahmin ediyorduk. O da onların mutlu olup olmadıklarını kestirmeye çalışıyordu. Sonra arkadaşlarımızı incelemeye başladık. Böylece uzun süre konuşup durduk."

Red sırıttı, "Sonra sen sordun: 'Benim için ne düşünüyorsun?' diye. Öyle değil mi?"

Wyman şaşkınlıkla sırıttı, "Nereden biliyorsun?"

"Hiç. Sadece öyle olduğunu düşündüm."

Red şirketin kasabasını, anacaddenin sonundaki parkı hatırladı. Bir an Agnes'ın yüzünü gördü ve sesini hatırladı.

"Biliyor musun, ben inanmam Tanrı'ya."

İçinde bir küskünlük duydu, sonra kendi durumuna güldü. O zamana kadar hiç duymadığı bir güzellik vardı içinde.

"Mevsim neydi? Yaz mı?" diye sordu Wyman'a.

"Evet. Yazın başları."

Red bir daha gülümsedi. Ulan bu kerataların başına hep aynı şeyler gelir, diye düşündü, sonra da çok farklı bir şey yaptıklarını sanırlar. Wyman herhalde utangaç, çekingen bir delikanlıydı. Onun parkta konuşması, o güne kadar kimseye söylemediği birtakım şeyleri kıza anlatması gözünün önüne geldi. Elbette kız da onun gibiydi.

"Durumunu anlıyorum evladım," dedi.

Wyman sanki Red'in güleceğini biliyormuş gibi meydan okurcasına, "Kız beni sevdiğini söyledi." dedi. "O geceden sonra hep buluşmaya başladık."

"Annen ne dedi?"

"Hiç hoşlanmadı bu işten. Ama ben aldırmadım. Onu yola getireceğimi biliyordum."

Red, "Zor olur bazen," dedi. "Başını nasıl bir derde soktuğunun farkına varmamışsındır."

Wyman başını salladı. "Sana budalaca gelir belki ama Red, şunu söyleyeyim ki Clair'le tanıştıktan sonra bambaşka bir insan oldum. Ne zaman görüşsek, ondan ayrıldıktan sonra yalnız başıma yürürken –neden bilmiyorum– günün birinde büyük adam olacakmışım gibi geliyordu. Hiç kuşkum yoktu bundan."

Bir an durdu, söylediği sözlere dalmıştı.

Red buna ne karşılık vermek gerektiğini düşünüyordu. "Ama birçok insan hisseder bunu," dedi.

"Bizimki başkalarına benzemiyordu Red. Gerçekten hiç görülmemiş bir şeydi."

Red'in içi burkuldu. "Bilmiyorum," diye mırıldandı, "İnsanların çoğu hisseder bunu. Sonra, kimbilir nedense kavga ederler ya da birbirlerine bozulurlar."

"Biz birbirimize hiç kırılmadık. Söylüyorum sana, o beni çok sevdi." Bir an bu sözü düşündü, yüzü gerildi, battaniyesine sarındı, sonra, "Yalan söylemesi gerekmezdi Red," dedi. "Bildiğin kızlardan değildi o. Mahalle kızlarından değildi." Sustu, sonra birdenbire, "Bana yalan söylememiştir, öyle değil mi Red?" diye sordu.

"Hayır, söylememiştir, ama insanlar değişir, bilir misin Wyman?"

"Hayır, o değişmez," dedi Wyman. "Biz başkalarına benzemeyiz."

Duygularını sözlere dökememekten doğan bir sıkıntı vardı yüzünde.

Wyman'ın annesini düşündü Red. Wyman bu kızla evlenirse annesi kıza yardım edecekti. Sonra binbir türlü dert: Tartışmalar, para sorunları, parkta önlerinden geçenler gibi oluncaya kadar gençliklerini yiyip bitirmeleri. Hepsini biliyordu Red. Yalnız Wyman'ın kızı değil, bütün öteki kadınlarda da aynı şey olacaktı, çünkü otuz yaşından sonra her kız aynı olurdu. Wyman da bir bok olama-

yacaktı. Wyman'ın geleceğini eliyle koymuş gibi biliyor ve buna başkaldırıyordu. "Takma kafana, değmez"den daha rahatlatıcı bir şey söylemek istedi Wyman'a. Ama aklına başka bir şey gelmedi ve battaniyesine sarıldı. Sırtı ağrıyordu.

"Uyumaya bak evladım," dedi.

Wyman mırıldandı, "Peki, olur."

Red yavaş yavaş ateşi çıkıyormuş gibi, yaşlanmanın, kederin ve bilgeliğin o bilinen ağrısını duydu yeniden.

Croft'la Martinez'e de mektup gelmemişti. Zaten şimdiye kadar hiç mektup almamışlardı.

Ridges'a babasından bir mektup gelmişti. Çizgili kaba kâğıda kurşunkalemle bastırıla bastırıla yazılmış. Ridges mektubu Goldstein'a verip okutturdu.

Mektup şöyleydi:

Sevkili Olum. Ben hepimiz senin eksikliğini duyuyoruz, masulü hasatetik, ve elimize az para geçti, ölmicek kadar, Allah şükür. Sim biraz daha büyüdü ve öteki kadeşlerinle kazkardeşlerin ona bakıyorlar, en o iyidir, bizim ihtiyar Henry 3 dönüm topranı kaybetti, çok yazık oldu, ama banka nuh dedi peygamber demedi, könderdin parayı aldık, çok teşekkür ederiz, sen bizim iyi olumuzsun, hepimiz söylüyoruz bunu. Baban.

Goldstein mektubu bitirdiği zaman Ridges, "Çok esaslı bir mektup," dedi. "Babam yaman yazar."

"Gerçekten güzel yazılmış," dedi Goldstein.

Karısının gönderdiği mektuplardan birinin son satırlarını birkaç kere okudu:

Danny dün seni sordu. Ben her zaman ona baban askerde deyip duruyorum, biraz olsun unutmadı seni. Ah sorma Joey, öyle akıllı, öyle akıllı ki bir görsen. Dün ne dedi biliyor musun... "Babam bombomdan ne zaman gelecek?" dedi. Güler misin ağlar mısın. Manny Straus söz verdi. Birkaç fotoğrafını çekecek.

Birasını yudumladı Goldstein ve korkunç bir özlem duydu içinde.

Wilson ertesi sabah, karısından gelen mektuplardan birini Gallagher'a bir daha okutuyordu. Gallagher mektubu okurken öfkeli öfkeli güldü birkaç kere:

Benim dayanma gücüm kalmadı artık, benim gibi karı zor bulursun sen, bunu sen de biliyorsun. Paramı istedin al dedim, şimdi ayda yüz dolar gerek bana. Kaymakam Wes Hopkins'e gittim, askerlikten aldığı paranın hepsini sana göndermeli dedi, orada para harcayacak yerin yokmuş. Para gönder, yoksa Woodrow bak söyleyeyim, yemin ediyorum, orduya mektup yazacam. Adresini biliyorum. Wes nasıl yazılacak, anlattı bana. Bıktım artık sevgili karıcığımdan, çünkü senin anlayacağın yok...

"Nasıl beğendin mi boku?" dedi Wilson.

Öfkelenmişti. Vereceği karşılığı düşünüyordu. "Benim için bir mektup yazacaksın bu gece. Bu numaraları yutmadığımı ona anlatacaksın."

Kafasında birkaç cümle hazırladı:

"Bana bak karı, ya adam gibi namusunla otursun, dırdır etmeyi, vızıldanmayı bırakırsın, yoksa bir daha eve dönmem." "Ağzına sıçarım" deyimini kullanmak istemedi. Mektuplarda ayıp sözler kullanılmasına karşı anlaşılmaz bir saplantısı vardı Wilson'ın. "Benimle evlenmek isteyen bir sürü kadın var. Bunu sen de çok iyi biliyorsun. Kocasının cebindekileri son meteliğine kadar sızdırmak isteyen kadına katlanamam ben. Benim askerlikte biraz paraya ihtiyacım var. Onun için para göndermeyeceğim sana. Artık bu tahsisat sözünü duymak istemiyorum."

Wilson bir acılık ve haklılık duydu içinde. Mektubu düzenlemek ona baş döndürücü bir zevk vermişti. Karısına anlatacağı bir sürü şeyle kafası dolmuş, dokunaklı sözler buldukça rahatlamıştı.

Çadırın ağzında bir kenara oturdu, güneşe bakmaya başladı.

"Gelelim öteki kıza," dedi Gallagher. "Bak o iyi kızdır. Son gelen postada ondan da bir mektup çıktı. Red okudu bana. 'Kansas'a gel,' diyor. 'Gel de bir an önce evlenelim, güneye gidelim,' diyor. İşte

karı dediğin böyle olur. Bana ne güzel yemekler pişirir, giysilerimi onarır, cumartesi denetlemeleri için gömleklerimi kolalar, sonra da tanıdığım günden beri güzel sevişir benimle."

Gallagher tükürdü yere, tiksintiyle ve kıskançlıkla, "Amma da namussuz herifsin be. Mademki onu bu kadar seviyorsun, neden evli olduğunu söylemiyorsun. O da kendi başının çaresine bakar hiç olmazsa."

Wilson, Gallagher'a baktı. Bu herif budala mıydı?

"Niye anlatayım ulan?" diye karşı çıktı. "Askerlikten ayrıldığım zaman ne yapacağımı kesin olarak bilmiyorum ki. Belki Kansas'a giderim, belki de eski karıya dönerim. Ama bilmiyorum ki. Sonra söylersem ayıp da olur, askerlikten sonra canım istediği zaman onu elimin altında bulamam." Başını salladı ve hafif hafif güldü. "Bir kadına ne kadar az şey söylersen o kadar göze girersin."

Gallagher'ın tepesi attı. "Ulan ne namussuz heriflersiniz siz be! Ne hayvan oğlu hayvansınız!"

"Hey, kendine gel."

Gallagher'ın içi yanıyordu. Wilson gibi bir herif hayatı bu kadar hafife alıyor ve başkalarını kendi hesabına rahatça harcıyordu. İyi bir şey miydi bu. Ormana baktı, kıskanmakta haklıydı.

Az sonra yatıştı, kendisine gelen mektupları karıştırmaya başladı yeniden. Bir gece önce yalnızca karısından gelen mektupları okumaya vakit bulabilmişti. Mektupların tarihleri eskiydi. En yenisi bir aylık. Şu anda belki de baba oldum, deyip duruyordu. Karısının bildirdiği doğum günü, birkaç gün önce geçmişti ama hâlâ inanamıyordu baba olduğuna. Mektuptaki olayların mektubu okuduğu gün geçtiğini sanıyordu; eğer karısı "ertesi gün arkadaşlarından birini ziyaret edeceğini" yazmışsa, mektubu okuduğunun ertesi gün Mary o arkadaşını ziyarete gidecek gibi geliyordu ona. Aklı bu saçma düşünceleri düzeltiyordu ama karısı yine de onun mektubu okuduğu günü yaşıyordu yalnızca.

O sırada öteki mektupları da karıştırdı. Annesinden gelen bir mektubu hızlı hızlı gözden geçirdi, Whitey Lydon'dan aldığı bir mektubun eğlenceli birkaç bölümünü Wilson'a okudu. Sonra uzun kalın bir zarf açtı, içinden bir gazete çıktı. Dergi boyunda, sekiz sayfalık kötü bir baskı. Wilson'a, "Ben bir zamanlar bunda çalıştım," dedi.

"Ay, senin gazeteciliğin de var mı?"

"Yok, gazete değil bu. Siyasal bir dergi. Ön seçimler başlamadan parti tarafından çıkarılır."

Tarihine baktı: Haziran.

"Çok eski," dedi.

Yazı kurulundakilerin adlarını okuyunca içinde ufak bir kıskançlık uyandı; o sıra askerde bulunmayan arkadaşlarından biri reklam kurulunun başına getirilmişti. Gallagher bunun ne demek olduğunu biliyordu. Askerlikten önce yapılan son seçim sırasında kendi ilçesinde kapı kapı dolaşmış, dergi için para toplamaya çalışmıştı. Kampanyalar sırasında en çok para toplayan reklam müdürü olur ve bölgesindeki okulun yönetim kurulunda kendisine bir iş verilirdi. Birkaç dolar yüzünden bu işi kaybetmişti ama ertesi yıl kesinlikle kazanacağını söylemişlerdi ona. "Askerlik ağzıma sıçtı benim," dedi üzülerek. Gazeteyi okumaya başladı. Başlık dikkatini çekti.

9'UNCU İLÇE'DEKİ HAİN ANDREWS'U PARTİMİZDEN ATALIM

Tanınmış palavracı Andrews yeniden sahnede. Tıpkı son meclis seçimlerinde olduğu gibi yine aynı sloganlar: ANDREWS KOMÜNİZME KARŞI, hatırladınız mı? Peki o zamandan bu yana KOMÜNİZME karşı ne yaptı? Bildiğimiz kadarıyla H-İ-Ç. Yardımcılarından biri CIO'nun başyardımcısı, başka biri New York Nazi Düşmanları

Derneğinin başkanı. Bu derneğin Papaz Coughlin'den hoşlanmadığını ve Katolik Franco'yu boykot etmek istediğini unuttunuz mu?

Ey Jimmi Andrews, ihtiyar soytarı, artık eskisi gibi değilsin. Yanlış kapı çalıyorsun. Halkı ya da eski muharipleri aldatamazsın. Sözlerini iyice tart. Eski muhariplere elini uzat. Yutturmasyonları bırak. Gözümüz üstünde Jimmy Andrews. 9'uncu İlçe seçmenleri bir haini seçmek istemiyorlar. Onun için yanındakilere DİKKAT ET. Partimizde SENİN gibilere yer yok. Bu oyunlara karnımız tok.

KAHROLSUN HAİNLER!
KAHROLSUN KOMÜNİSTLER!
ANDREWS'U PARTİMİZDEN ATALIM!

Okudukça öfkesi arttı Gallagher'ın. Bu tipler çok tehlikeliydi, dikkatli olmalıydı. "Ağzına sıçtığımın komünistleri!" Bir kamyonda şoförlük yaptığı zamanı hatırladı. Amerikan İşçi Sendikaları Federasyonu onları örgütlemeye çalışıyordu. Partinin ilçe yönetim kuruluna haber vermişti bunu, sonra örgütçü bir daha görünmemişti ortalıklarda. Garip bir şeyler dönüyordu, birtakım partililer Kızıl Sendikalara göz kırpıyorlardı. Ama örneğin, al şu Big Joe Durley'i, al şu Jim Andrews'u, bu hainlerle bir türlü başa çıkamıyor parti, diye sonuca vardı Gallagher. Zaten bu herifler hep onun karşısındaydılar. Bir türlü yükselememişse bunda şaşılacak bir şey yoktu. Whitey Lydon'ı düşününce içinde az da olsa bir kıskançlık duydu. Herkes geçiyordu onu. Oysa o bulunduğu yerde mıhlanıp kalmıştı. Kimseye güven olmuyor ki... Gücü gücü yetene.

Gazeteyi katladı, cebine koydu. Croft ikisini de çağırıyordu. Çadırlarından çıktılar. Çalıştıkları yere götürecek kamyona doğru yürüdüler. Güneş çıkalı bir saat oluyordu ve sabah hâlâ taptaze, tertemiz ve güzeldi. Sıcak bastırmamıştı daha. Gallagher yazın erken saatlerde işbaşı yaptıkları zamanları, yolun geceki serinliği ve

tazeliği koruduğu saatleri hatırladı. Gazeteyi unutmuştu, kamyona binerken mırıldanıyordu.

Posta kolunun iki portatif masadan oluşan konik çadırında posta memuru, yanlış gelen mektupları ayırmaya çalışıyordu. Hennesey adına yirmi mektup gelmişti. Hepsini topladı, bir sicimle bağladı, paketledi. Paket, masanın bir köşesinde saatlerce kaldı. Sonunda memurun dikkatini çekti. Birliklerde bulunan herkesin adını hatırlamakla övünürdü, ama şimdi Hennessey'yi bir türlü gözünün önüne getirememiş, buna şaşıp kalmıştı.

Yardımcısına sordu, "Hennessey Karargâh Bölüğünden miydi?"

"Bilmiyorum. Ama bu ad yabancı değil." Yardımcı bir an düşündükten sonra, "Dur bakayım, aklıma geldi," dedi. "Adaya çıktığımız gün vurulmuştu."

Yardımcı hoşnuttu. Posta memuru adı hatırlamamış, kendisi bulmuştu.

Posta memuru hemen, "Tamam," dedi. "Kumsalda vuruldu. Ben o sırada Brown'la konuşuyordum."

Paketlenmiş mektuplara baktı, içini çekti, üstlerine bir damga bastı: "Mektupların sahibi harekât sırasında ölmüştür." Paketi ayağının yanında duran çuvallardan birine atacağı sırada iade adresleri dikkatini çekti. Mektupları birer birer elden geçirdi yeniden hepsinin aynı adresten geldiğini gördü. Yardımcısına, "Hey şunlara bak!" dedi.

Mektupların iade adresleri şöyleydi: "Annesi ve babası, 12 Riverdale Avenue, Tacuchet, Indiana." Bir kere de yardımcısı okudu adresleri. Pembe yanaklı bir adamla ak saçlı bir kadın geldi gözünün önüne bir an... Binlerce gazoz, ağız temizleme suyu ve diş macunu reklamında görülen ana baba tipi.

"Çok kötü be. Öyle değil mi?" dedi.

"Elbette. Kolay mı?"

"İnsanı düşündürüyor," dedi yardımcısı.

Gallagher öğle karavanasından sonra çadırda oturuyordu. Croft'un çağırdığını işitti.

"Ne var?"

"Papaz seni görmek istiyor," dedi Croft.

"Neden acaba?"

Gallagher omuz silkti. "Bilmiyorum. Yoksa gitmek istemiyor musun? Sen papazdan döndüğünde biz gitmiş olacağız. O zaman öğleden sonraki karargâh nöbetini sen tutarsın."

Gallagher ordugâhta yürüdü, papazın çadırı önünde durdu. Yüreği hızlı hızlı çarpıyor, içinde kabaran umudu bastırmaya çalışıyordu. Anopopei'ye çıkmadan önce yeni bir yardımcı isteyip istemediğini papaza sormuş, papaz da kendisini düşüneceğine söz vermişti. Gallagher için böyle bir görev, savaştan uzaklaşmak demekti. Bu olasılığı birkaç kere düşünüp durmuştu.

"Günaydın, Peder Leary," dedi. "Beni istemişsiniz."

Sesinde bir kibarlık ve çekingenlik vardı. Ağzından ayıp bir söz kaçıracak diye ödü kopuyordu.

"Otur bakalım Gallagher."

Papaz Leary orta yaşlı, uzun boylu, zayıf bir adamdı. Seyrek saçları ve tatlı bir sesi vardı.

"Ne oldu Sayın Peder?"

"Oğlum, otur bakalım da bir sigara yak."

Papaz Leary, Gallagher'a bir sigara uzattı, sigarayı yaktı.

"Evinden çok mektup geldi mi Gallagher?"

"Karım hemen hemen her gün yazıyor Peder. Bugünlerde bir bebeği olacak."

"Ya..."

Papaz Leary sustu, dudağına parmağını sürdü ve sonra birdenbire oturdu. Gallagher'ın dizine elini koydu. "Oğlum, sana kötü bir haberim var."

Gallagher bir ürperti geçirdi, "Ne oldu Peder?"

"Bak oğlum, öyle şeyler vardır ki anlaşılması güçtür. Her işin doğruluğuna, her şeyin bir nedeni olduğuna, Tanrı'nın en iyi yolu bildiğine ve ona göre hareket ettiğine inanmalıyız, bunlar bize anlaşılmaz görünse bile..."

Gallagher yerinde duramıyordu. Sonra birdenbire çılgına döndü. Aklından binbir türlü felaket geçti.

"Karım beni bırakıp kaçtı mı yoksa?" diye kekeledi.

Bu sözü söyler söylemez utandı.

"Hayır oğlum, bir ölüm."

"Annem mi öldü?"

Papaz Leary başını salladı. "Annen baban değil."

Çocuğunun doğarken öldüğünü düşündü. Bir an içinde bir ferahlık duydu. Çok kötü bir şey değil, diye geçirdi aklından. Sakın papaz yine yardımcılık için çağırmış olmasın gibisinden aptalca bir düşünce geçti aklından bir an.

"Hayır oğlum, galiba karın..."

Sözcükler Gallagher'ın aklında bir iz bırakmadı. Öylece oturuyor, hiçbir şey düşünmüyordu. Çadırın kapısından vızıldayarak giren bir böceğe baktı.

"Ne?" diye sordu.

Papaz uzaklara bakıyordu.

"Karın çocuk doğururken ölmüş. Ama çocuğu kurtarmışlar."

Gallagher, "Mary çok zayıftı zaten," dedi.

Şu anda "ölü" sözcüğünün onda somut bir biçimi vardı, çünkü bu sözcük onun için bir anlam taşıyordu: Mary'nin ormandaki yeşillikte öldürülen Japon askeri gibi debelendiğini ve titrediğini görüyordu. O da elinde olmayarak titremeye başladı.

"Öldü," dedi.

Sözcük, kavramdan yoksundu. Duyguları buz gibi donmuş, öyle durup duruyordu; düşünceleri kafasının çok gizli ve güvenli bir köşesine çekilmiş, papazın söylediği sözler beyninin uyuşturulmuş yüzeyine soyut olarak çarpmıştı. Birkaç saniye, kendisini

hiç ilgilendirmeyen bir konuda bir öykü dinliyor sandı. Gariptir, bu sırada kendi kendisine söylediği tek şey, papazı etkilemek için sağlam durması gerektiğiydi.

"Yaaa!" dedi sonunda.

"Bana pek bilgi vermediler ama yeni haberler alırsam sana hemen bildiririm. Bu sırada evinden çok uzakta bulunman, sevdiğin insanı son kez görememen korkunç derecede zor."

"Evet, çok zor Sayın Peder."

Gallagher bu sözü farkına varmadan söylemişti. Gün ışımaya başladığı zaman ortalık nasıl yavaş yavaş ortaya çıkarsa, o da şimdi çevresindeki eşyanın yavaş yavaş farkına varıyor, verilen haberi anlamaya çalışıyordu. Kötü bir şey olduğunu söylüyordu aklı; Mary bu haberi duysa o kadar üzülmezdi, diye düşündü. Sonra birdenbire Mary'nin üzülecek halde olmadığını anladı. Bu çelişki karşısında geriledi, papazın oturduğu sandalyenin tahtasına aptalca gözünü dikti. Kendisini kilisede sandı; farkına varmadan ellerine baktı, ciddi bir görünüm takınmaya çalıştı.

Papaz, "Yaşam sürüp gidiyor," dedi. "Çocuğunun hayatta kalması anlamsız değil. İstersen çocuğuna kimin bakacağını sorup anlayayım. Belki de sana bir izin alabiliriz."

Gallagher biraz kendine geldi, cesaretini topladı. Karısını görebilecekti. Ama Mary ölmüştü; bu kez kafası o kadar gerilere gitmedi. O sabah kamyona tırmandıkları sırada güneşin ne kadar tatlı olduğunu düşündü, yeniden o dakikayı yaşamak istediğini belli belirsiz anladı.

"Cesur ol oğlum."

"Peki Sayın Peder."

Gallagher ayağa kalktı. Ayaklarının yere bastığını hissetmiyordu; elini ağzına sürdüğü zaman dudakları şişmiş ve yabancı geldi ona. Bir an paniğe kapıldı ve mağaradaki yılanı düşündü. "Namussuzum eğer doktor Yahudi değilse," dedi kendi kendine, sonra bu düşünceyi

unuttu. Ama bu düşüncenin ardından haklı olmanın tatlı mırıltısı kaldı içinde.

"Teşekkür ederim," dedi.

"Çadırına gidip yat," dedi Papaz Leary.

"Peki Sayın Peder."

Gallagher ordugâhta yürüdü. Yapayalnız kalmıştı hemen hemen, öteki erlerin hepsi çalışmaya gitmişlerdi; bu durum ona rahatça başını dinleme duygusu verdi. Çadırına geldi, içeriye girdi, battaniyesine uzandı, aşırı bir yorgunluktan başka hiçbir şey hissetmiyordu. Başı ağrıyordu, ilkyardım çantasından bir aspirin alması gerekip gerekmediğini sersem sersem düşündü. Belki de sıtmaya yakalandım," dedi kendi kendine. Evlendiklerinin ilk günlerinde önüne bir tabak yemek koyduğu sırada Mary'nin yüzündeki ifadeyi hatırladı. Bilekleri çok inceydi. Kolunda pırıldayan sarı tüyleri yeniden görüyordu sanki.

"Doktor garanti Yahudi'ydi!" dedi yüksek sesle.

Kendi sesini işitince birden irkildi, sırtüstü yattı. Düşündükçe öfkeleniyordu, bir iki kere mırıldandı, "Yahudiler öldürdü."

Bu düşünce biraz ferahlattı onu. İçinde hoş bir acıma duydu kendi durumuna, bu duygunun bütün bedenini kaplamasına birkaç dakika sevindi. Gömleği ıslanmıştı, ikide birde dişlerini gıcırdatıyordu, çenesindeki gerilim rahatlatıyordu onu.

Birdenbire bedenindeki ıslaklığı duydu ve karısının öldüğünü büyük bir hızla gerçekten anlamaya başladı. Korkunç bir acı ve özlem duydu; bu duygu göğsünde birikti, kabardı, sonunda ağlamaya başladı. Çıkardığı seslerin farkına varması birkaç dakika aldı, durdu. Korkmuştu. Bu sesler uzaktan geliyor gibiydi. Sanki bütün duygularının çevresinde bir yalıtım tabakası vardı, bu tabaka yalnızca bir iki dakika açılıyor, sonra yeniden acının çevresini sarıyordu.

Yeşillikteki ölü askerleri düşünmeye başladı; ölülerin ayrı ayrı her duruşunda Mary gözünün önüne geliyordu. Yeniden titremeye başladı ve bütün bedenine yoğun bir dehşet, bir mide bulantısı ve

korku yayıldı. Battaniyeyi elinde sıktı ve ne söylediğini bilmeden, "Uzun süredir günah çıkarmadım," diye mırıldandı.

Giysilerinden bir koku çıktığının farkına vardı. Leş gibi kokuyorum, yıkanmalıyım diye diye düşündü. Bu düşünce onu rahatsız etti, ırmağa inmek ve giysilerini çıkarmak istedi. Çadırdan çıktı, yüz metre bile yürüyecek hali yoktu, bu yüzden Red'in çadırına gelince durdu. Bir miğfere bidondan su doldurdu. Yere bırakınca miğfer devrildi, su ayağına döküldü. Gömleğini çıkardı, miğferi yeniden doldurdu, suyu başından aşağıya boca etti. Üşüdü, ürperdi, titredi. Hiç düşünmeden gömleğini giydi yeniden, ayağını sürüyerek çadırına gitti, çadırda yarım saat hiçbir şey düşünmeden yattı. Güneş çadır bezini cayır cayır yakıyordu. Uyuklamaya başladı, sonunda uyudu. Uykusunda sıçrıyordu.

GALLAGHER TERSİNE DEVRİMCİ

Kısa boylu, kupkuru, sıska bir adam. Çarpık çurpuk ve hırçın bir insan izlenimi bırakıyor. Yüzü ufak tefek ve çirkin; büyük bir çıban, pürtükler ve yer yer mor lekeler bırakmış yüzünde. Belki yüzünün bu renginden, belki de kötü bir biçimde yana yatmış olan İrlandalı burnundan ötürü, her zaman öfkeli bir hali var. Ama yirmi dördünde daha.

Güney Boston'da, Dorchester'da ve Roxbury'de kurşuni renkli ahşap evler birer çirkinlik, perişanlık ve pislik dizisi halinde uzar gider kilometrelerce. Parke taşı ve eski tahta deryasının içinden tramvaylar geçer, çanlarını çala çala; tuğlalar eskidir ve kuvvetlice ovalarsanız parmaklarınızın altında un ufak olurlar. Her yere egemen olan kurşuni rengin altında bütün renkler kaybolmuştur ve en sonunda insanların yüzleri de aynı rengi almıştır. Burada Yahudi, İtalyan, İrlandalı yoktur. Bunların izleri adsız bir harcın içinde erimiş ve bağdaşık bir toz olmuştur. Bu toz, dilleridir. Hepsi de aynı kaba saba, aynı ağır ve sert dili konuşmaktadırlar: "Bir aaarabaam olsa, ayı bakar, yanı ayı kadar, onu hiçbir yere park etmeeem."

Kent, tüccarlar ve kentsoylular yani burjuvalar tarafından yönetilmektedir. Her şey kaygan zemin üzerindedir. Birbirinin aynı olan gazeteleri okuyacak olursanız Boston'da her şey iyidir, siyasal

yaşam kusursuzdur, çünkü bütün siyasal partiler birbirinin aynıdır. Herkes orta sınıftandır; herkes, cumartesi geceleri saat ikide Doğu Boston'daki Maverick Meydanı'na giden metroda uyuklayan ve kusan bütün serserilere kadar herkes, küçük burjuvadır. Bu çarkın dişlisi olmak istemeyenler çıkmıştır illaki ama artık hepsi kaybolup gitmiş bugün.

Bu kaygan zeminin altında, *Boston Herald*'ve *Post, Traveler, Daily Record, Boston-American* gazetelerinin cilaları altında, öldürücü bir düzen ve pis bir inatçılık sürüp gider, metroları kirleten içkiler en çok bu kentte kusulur; Scollay Meydanı'na sıçrar ki burada şehvet her zaman iğrençtir ve Sodom çöplüklerde çiftleşir. Trafik karmakarışık, asık suratlı ve çılgıncadır; çocuklar sokaklarda dövüldüğü sırada kaşlar çatılır; sinagoglarla mezarlar birtakım yazılar ve işaretlerle doludur: "Kahrolsun Yahudiler!" altında haç ya da gamalı haçlar. "Bu olaylardan ötürü çok üzgünüm," diyor Vali Curley, Saltonstall ve Tobin.

Çocuklar taşlarla, sopalarla, muştalarla mahalle kavgalarına girişiyorlar; kışın kartoplarının içine taş koyuyorlar. Bu elbette zararsız bir şeydir, "sağlıklırekabetiçgüdüsü"nü geliştirir bu yalnızca.

Hey Gallagher, Lefty Finkelstein'ın çetesi bizimle kavga edecekmiş.

S...tir et pezevenkleri, alırız paçalarını aşağıya. *(Korku, çeteye yabancı bir şey, midelerinin çok derinlerinde saklı.)* Ben de zaten bahane arıyorum.

Packy'yi, Al'ı, Fingers'ı, Yahudileri temizleyeceğiz.

Ne zaman başlıyoruz?

Ulan sana ne be? İnanmıyor musun?

Kim inanmıyor abi? Sopamı hazırlayacağım da.

(Bir sinagogun önünden geçiyor. "Kim inanmıyor?" Sinagoga tükürüyor.) Hey Whitey, şans getirsin diye tükürüyorum.

Hey Gallagher! diye çocuklar bağırıyor...

Babana bak, yumruk yemiş.

Evde anası ses çıkarmadan, parmaklarının ucuna basa basa yürüyor. Babası salondaki yuvarlak masanın başında, sarı işlemeli masa örtüsünü kaptığı gibi kocaman elinde eziyor. Sonra yeniden yayıyor masaya.

Canına sıçtığımın. Elbette ben de... orospu çocuğu. Ulan, PEG!

Ne var Will?

Babası burnunu ve çenesini ovuşturuyor. Böyle miskin miskin dolaşma be karı gibi, yürü!

Peki Will!

S...tir ol, gözüm görmesin.

Will Gallagher gibi büyük bir hergeleyse baban, gözünün altında bir yumruk izi olduğunda hiç yanaşma ona. Sakın yumruğu gelmesin ağzının kenarına.

Yuvarlak masada taş gibi oturuyor, ikide birde yumruklarını vuruyor. Duvarlara bakıyor. *(Orman kenarında çoban kızları, bir zamanlar yeşil renkteymiş resim. Takvimden koparılmış.)* AĞZINA SIÇTIĞIMIN EVİ.

Masaya vurunca odada ne var ne yok zangır zangır titriyor.

Will çok içiyorsun.

KES SESİNİ! Kapa o pis ağzını. Zar zor kalkıyor ayağa, sallana sallana duvara doğru yürüyor. Çoban kızının üstündeki cam paramparça oluyor resim yere atılınca. Havı dökülmüş, rengi atmış koltuğa bırakıyor kendini. Parlayan eski halıya bakıyor, iplikleri ortaya çıkmış. Dinim s...iliyor. NEDEN?

Karısı şişeyi masadan kaldırmaya çalışıyor usulca. BIRAK ONU!

Will belki başka bir iş bulabilirsin.

Evet evet. Sen durmadan dırdır et, şu gerek, bu gerek de. Bakkala şu kadar, kasaba bu kadar borcumuz var de. Kamyon benim sırtımın anasını s...sin. BAŞKA, daha ötesi var mı? Ben boku yedim artık. Kurtulamam. ŞİŞEYİ BIRAK ORADA!

Ayağa kalkıyor, karısına yaklaşıyor yalpalaya yalpalaya ve yumruğu indiriyor. Kadın yere yuvarlanıyor, kıpırdamadan yatıyor yerde, donuk heyecansız bir inilti çıkıyor ağzından. *(Narin bir kadıncağız, şimdi solmuş, cansız.)*

KES ULAN SESİNİ! Kadın bakıyor soğuk soğuk, burnunu kaşıyor yeniden, kapıya doğru gidiyor. Çekil önümden Roy. Kapıda tökezliyor, içini çekiyor, fırlıyor sokağın karanlığına.

Gallagher annesine bakıyor. Bir boşluk var içinde, ağlayacak gibi. Buradayım anneciğim. Yerden kaldırıyor. Kadın hüngür hüngür ağlamaya başlıyor. Çocuk dalgın, tutuyor annesini, düşmesin diye.

Babanın gözünü morarmış gördün mü sakın ağzını açıp bir şey söyleme, diye düşünüyor.

Sonra odasına gidiyor, kitaplıktan aldığı bir kitabı okuyor. *Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri.* Akıllı çocuk. Kadınları getiriyor gözünün önüne... Lavanta giysili kadını beğeniyor o.

Ben babama benzemeyeceğim. *(Karısını kılıcıyla savunacak.)*

Gençliğin o parlak ve mutlu çağı.

Ortaokulda öğretmenleri onu hiç hatırlamıyorlar; soğuk, asık yüzlü bir öğrenci. Okulu bitirmesine bir yıl kala ayrılıyor ve ekonomik buhranın kuyruğuna takılıyor, asansörcü oluyor. Babası o yıl işsiz, annesi gündeliğe gidiyor, Brookline'deki, Newton'daki sömürge konakların mermerlerini, İspanyol çinilerini temizliyor. Geceleri yemekten hemen sonra yatıyor, kocası meyhanede; birinin kendisiyle konuşmasını ya da içki ısmarlamasını bekliyor.

Roy mahallesindeki Demokrat Kulübüne yanaşmaya başlıyor yavaş yavaş. Kulübün arkadaki küçük odalarında poker oynanmakta, zar atılmakta, fiskos edilmekte. Girişteki büyük holde gençler puro dumanlarıyla, serj takım elbiseleriyle ve dalkavuklarla sarmaşdolaş.

Nedimeler.

Ve kandırmacalar. Steve Macnamara partide yükseliyor.

Evet arkadaşlar, evet şöyle bir bakın çevrenize göreceksiniz. İnsanların bir lokma ekmek için neler çektiklerini göreceksiniz.

Siz budala mısınız? Ne varsa politikada var, politikada, anlıyor musunuz. Ancak o zaman bir baltaya sap olabilirsiniz. Bir iki yerde güvenilir biri olduğunu göster, ondan sonra korkma. Gerisini sen örgüte bırak. Ben de böyle sizin gibi acemiydim. Ama yavaş yavaş iyi niyetli olduğumu gösterdim, çalışmak istediğimi gösterdim. İşte şimdi karşılığını alıyorum. Burası iyi bir ilçedir, oy toplamak güç değildir.

Evet, diyor Gallagher, kabul ediyor, evet.

Beni dinleyin çocuklar, sizi yakından izliyorum. Roy sen iyi bir çocuksun. Geleceğin parlak. İyi niyetli olduğunu göster arkadaşlara yeter. Ben biliyorum senin iyi olduğunu, biliyorum ama büyükler bilmez ki. Onlara kanıtlamalısın. Bak gelecek ay ön seçimler var, bir sürü ayak işi olacak, broşürler dağıtılacak, adaylarımız konuşurken birtakım delikanlılar kalabalık arasında slogan atacak. Biz sana söyleyeceğiz ne zaman slogan atacaklarını.

Peki, olur.

Sonra bak, bu işte para da var. Birtakım işverenlerle ahbaplık kuracaksın, sana kolayca iş bulurlar, zengin olursun günün birinde. Vallahi adım gibi gibi biliyorum, insan sarrafı oldum, sen bu örgüte gir yeter, politika için biçilmiş kaftansın. Biliyor musun ne var sende? İnsanları büyüleme özelliği.

Geceleri burada çalışacağım.

Güzel. Kaç yaşındasın şimdi? On sekizinde varsın. Bak görürsün, yirmiye bastığın zaman bugünkünün on katı para kazanacaksın.

Eve dönerken, bir iki kere konuştuğu kıza rastlıyor. Biraz dalga geçeyim diyor, duruyor.

İşimden bıktım, daha iyi bir işe gireceğim, diyor Gallagher.

Ne işi?

Büyük, çok büyük bir iş. *(Birdenbire utanıyor.)* Büyük bir şey.

Garip çocuksun Roy, palavrayı bırak. *(Kıkır kıkır gülüyor kız.)*

Evet. *(Söyleyecek bir şey bulamıyor.)* Evet, ben yolumu buldum artık, gözüm açıldı.

Sen fiyakadan başka bir şey bilmiyorsun.

Evet. *(Kıza bakıyor, özenli bir umursamazlıkla sigarasını yakıyor, inadına koltuklarını kabartıyor.)* Evet. *(Bir kere daha kıza bakıyor, paniğe kapılıyor.)* Yine görüşürüz.

Yirmi yaşında yeni bir işe giriyor, bir antrepoda çalışıyor. *(Çok iyi çalıştın Roy, demişti ona Steve Macnamara, sen başkalarının söylediğine bakma, arkadaşlar çalışmanı beğeniyorlar, çok yükseleceksin. Gallagher şunu söyleyebiliyordu ancak: Evet ama Whitey kadar çalıştığım halde beni görmediniz... Bak evladım, bak Roy, aman kimse duymasın böyle konuştuğunu, sonra gücendin sanırlar; adın geçtiği zaman, bırakın şu herifi derler, hiç göze almaya değer mi bunu canım kardeşim.)*

Bir gece bir kızla Cambridge'de randevusu var ama kız atlatıyor. Sonunda sokaklarda dolaşıp duruyor ve Charles Nehri'nin kıyısında geziniyor. Canına sıktığımın orospuları, zor kandırırlar beni, hepsi enayilerin peşinde, bana gelmezler, hiç şansım yok benim, kızla uğraşmaya vaktim yok ki dinine yandığım. Kulüpten çıktığım yok, bir boka yarasa bari.

Bir banka oturuyor, nehre bakıyor, nehir tembel tembel akıyor. Harvard Üniversitesinin ışıkları yansıyor. Çalış babam çalış, çalış babam çalış, inek gibi, kim si..kine takıyor sanki, ulan sen bir hıyarsın be, kızda bal gibi ekmek vardı, senin için bacaklarını açmaya hazırdı, ama kimbilir hangi Yahudi piçi ekmek çıkarıyor şimdi. Bilmiyorum, elimdeki avcumdakini sızdırıp duruyorlar, ver ha ver, durmadan ver, sanki hayatta başka bir şey yok. İğrenç.

Harvard Üniversitesinden iki öğrenci geçiyor önünden; bir an paniğe kapılıyor. Oturabilir miyim? Allah Allah, babamın yeri değil ya.

İki ibne. Ulan ne biçim konuşma bu be karı gibi. Başını çeviriyor, Harvard Üniversitesinin binalarındaki ışıklara bakıyor. Bu pezevenkleri buradan atmalı. Memorial Drive'den geçen otomobilleri seyrediyor. Dayanacaksın, basacaksın gaza, çarp çarp, hızlı git gidebildiğin kadar, kır ağzını sıktığımın deyyuslarının kafasını.

Harvard değil mi, solcuların yuvası, dinini si...tiğimin yerini bombalayacaksın, bak bakalım o zaman sıçtığımın ibnetorları karı gibi dolaşırlar mı! Oh gel keyfim gel, ekmek elden su gölden, ulan nasıl da uyduruyorlar işlerini be, ah hak yerini bulmuyor ki bu deyyusların hepsini birer birer ipe çekeceksin, ama bunu yapacak biri gerek işte, bombayı koyacak.

Bir saattir oturuyor tahta bankta, sonunda biraz yatışıyor. Nehir tembel tembel akıyor, madeni bir levhanın üzerindeki ışık oyunları gibi pırıldıyor, ışıldıyor ve titreşiyor. Karşısındaki Yüksek Ticaret Okulunun yatakhaneleri suya yansıyor, uzaktaki otomobiller ufacık ve canlı. Ayağının altındaki toprağın ilkbahar gecesinde filizlendiğini hissediyor, insanı gevşeten tatlı bir hava var. Gökyüzünde yıldızlar gecenin sıcak ve yumuşak kadifesine çivilenmiş.

Ulu Tanrım, ne güzel hava. Bir sürü özlem, yitirilmiş ve hiçbir zaman belirlenmemiş. Düşündürüyor insanı. İçini çekiyor. Gerçekten güzel, insanı düşündürecek kadar. Bir kadınla paylaşabilirdi bunu. Ben bir şey olacağım.

Orada öylece oturup duruyor, geceye dalmış. Ben ötekilere benzemeyeceğim, bende başka bir şey var. İçini çekiyor yeniden. Ulu Tanrım, şey... şey... düşüncesini yakalamaya çalışıyor, suda balık avlar gibi. Ulu Tanrım, şey...

Sen bizim işimize çok yarayacaksın Roy. Şimdi açıklamak istemiyorum sana ama yakında özel bir görev alacaksın, bak o zaman büyüklerimizin senin için ne düşündüğünü anlarsın. Senin yanına küçük bir ekip vereceğiz, doğrudan bize bağlı olmayacak *(Macnamara, eliyle uyarma işareti yapıyor)* adlarını söyleyemeyeceğim ama uluslararası komplo ile savaşan birkaç büyüğümüze bağlı olacak, biliyorsun, zengin Yahudiler yurdumuzda komünizmi yaymak istiyorlar.

Yalnız geceleri çalıştığı halde haftada on dolar alıyor. Büro iki katlı bir tavan arasının üst katında; bir masa, odanın içi paket yapılmış bir sürü broşür ve dergi dolu. Masanın arkasında büyük bir bayrak var, üzerinde bir haç ve birbirine geçmiş C ve U harfleri.

Christians United[9] Buradaki ekibin adı. CHRISTIANS UNITED. Anladın değil mi, komplolarını bozacağız namussuzların, kan akıtmadan kurtulmaz bu ülke. "Korkuyor musun kandan?" diye soruyor masanın arkasında oturan şef. Soluk kahverengi gözleri var, mat camlar gibi. Seferber olmalıyız, hazır bulunmalıyız, enternasyonalist Yahudiler bizi savaşa sürüklemek istiyorlar, önce onları vuracağız, bütün işler onların ellerinde biliyorsun, bunun karşısında elimizi kolumuzu bağlayıp durursak bütün fırsatları onlara sunmuş oluruz, yüksek mevkilerde adamları var, ama bizim de var.

Sokak köşelerinde dergi satıyor, *(YAZIYOR! YABANCILARIN HAZIRLADIĞI BÜYÜK KOMPLOYU YAZIYOR! PAPAZ KILIAN'IN DERGİSİ, OLAYLARIN İÇYÜZÜNÜ YAZIYOR!..)* gizli toplantılara gidiyor, eskiden kalma silahlar kullanan bir spor kulübünde haftada bir saat atış eğitimi yapıyor.

Ne zaman işe başlıyoruz? Biraz eyleme geçelim.

Sabırlı ol Gallagher, bu gibi işler zaman ister, her şey hazırlandıktan sonra elbette açığa çıkacağız, ülkemize düzen getireceğiz, sen tabandasın ve bizimlesin.

Evet. *(Bazı geceler uyuyamıyor, ağır ve şehvetli düşler, göğsünde hızlı kalp atışları.)* Sabrım kalmadı artık, patlayacağım... harekete geçmezlerse...

Ama...

Sonunda bir kız bulmuş, hormonları artık sirke damıtmıyor.

Sevgilim, diyor Gallagher dönüp Mary'ye, çok iyi kızsın; seninle... seninle konuşunca içim bir tuhaf oluyor.

Çok güzel bir gece, öyle değil mi Roy... *(Kıyıdan uzaklara bakıyorlar, Boston Limanı'nın ışıklarını arıyorlar, az bulutlu bir gökyüzünün yıldızları gibi parlıyor liman. Avcuna kum dolduruyor, kumu ayakkabısına döküyor, bir kamp ateşinin ışığında saçları altın sarısı*

9 Birleşik Hıristiyanlar.

kızın. İnce, uzun yüzlü, ergenlikli, mahzun, ama o sıra tatlı ve çok da sevimli.)

Bir sosisli sandviç yesek mi?

Konuşalım Roy.

Onlarla birlikte gelen çiftler kamp ateşinden uzaklaşmışlar, kıyının koyu gölgeliklerinde gülüşüyorlar. Bir kız korkmuş gibi bağırıyor, sesi işitince irkiliyor, rahatsız. Sıvının aşk seslerine karıştığını işitir gibi oluyor.

Evet, nefis bir gece, diyor yine. Acaba kızla sevişebilecek mi? Birden bir utangaçlık çöküyor üstüne. *(Öteki kızlara benzemiyor, temiz bir kız bu, dindar bir kız.)* Aklından böyle bir şey geçirdiği için suçluyor kendini.

Seninle konuşmak istediğim bir sürü şey var.

Peki Roy.

Bak, birkaç aydır birlikteyiz, biliyorsun. Benim hakkımda ne düşünüyorsun? Kaba bir çıkış yaptığı için kızarıyor, çünkü kafasının bir kısmı, aslında onu fizik olarak elde etmeyi düşünüyor. *(Kıyıdan gelen sesler daha da yükseliyor.)* Yani benden hoşlanıyor musun?

Gerçekten fena çocuk değilsin, Roy. Bir kere kibarsın, ötekiler gibi kaba saba değilsin.

Ya. Hayal kırıklığına uğramıştır, belli belirsiz bir utanç duymaktadır, ama yine de bir övünme var içinde. Benim aklım başka yerde.

Her zaman düşünceli bir halin var Roy. Kafandan neler geçiyor, bilmiyorum. Ama bilmek isterdim, çünkü sen başkalarına benzemiyorsun.

Nasıl?

Yani çekingensin, yani utangaçsın demek istemiyorum, naziksin demek istiyorum.

Bir de arkadaşlarla nasıl konuştuğumu görsen. *(Gülüşürler.)*

Tabii sen de ötekiler gibisin, farklı olamazsın. *(Kızın elleri Gallagher'ın dizine düşüyor, dalgın dalgın. Heyecanlanarak çekiyor birdenbire.)* Kiliseye daha sık gitmelisin.

Her zaman giderim.

Ama seni üzen bir şey var içinde, nedir bilmiyorum. Sen kapalı bir kutusun.

Öyle mi? Hoşnut bundan.

Roy bak, sende kızgın bir adam hali var her zaman, beni korkutuyor bu. Babam senden söz ediyordu bir gün. Sen Christians United'danmışsın. Ben politikadan anlamam ama içlerinden birini tanıyorum. Jackie Evans, hiç iyi bir çocuk değil o.

Yo, hiç de bildiğin gibi değil. Çok iyi çocuk. Kulübün başka bir davası var, beni deniyorlar, hepsi bu kadar.

Başın derde girmesin, onu istiyorum.

Neden?

(Kız Gallagher'a bakıyor, gözleri heyecansız ve sakin. Bu kez elini koluna koyuyor.) Neden olduğunu biliyorsun Roy.

Boğazı gerildi, göğsü ağrıyor, sıcaklıktan ve açlıktan. Gülüşmeleri yeniden işitince titriyor. Burası güzel yer, diyor. *(Geceleri gördüğü ağır, şehvetli düşler, ne olduğunu bilmediği.)* Bak anlatayım. Mary, eğer çok zamanımı alırsa –sesinde pişmanlık– ayağımı biraz keserim oradan, çünkü biliyorsun ki seninle olmak istiyorum daha çok.

Öyle mi?

Dalgaların sesini dinliyor. Seni seviyorum Mary, diyor birdenbire, sıkı ve soğuk duruyor, geçici bir kararsızlık içinde, hafifçe üzgün.

Sanırım ben de Roy...

Evet, az sonra kibarca öpüyor, sonra aç aç, ama kafasının bir köşesi gerilmiş ve soğumuştur. Ah, seni seviyorum, diyor boğuk bir sesle, içindeki kuşkuyu belli etmemeye çalışarak. Gözleri ufka bakıyor.

Burası ne güzel, diyor kız.

Kıyı boyunca yayılmış olan süprüntüleri, yosunları, tahta parçalarını, köpüklerin kenarında küçük çirkin deniz hayvanları gibi yüzen kabukları görmüyorlar.

Evet, çok güzel, diyor ağır ağır.

Hey Roy, anlat bakalım nasılmış evlilik, aile hayatı?

Eh, fena değil. *(Kurşuni kaldırım taşlarında ve pis ahşap evlerin üstlerinde hafif hafif belirmeye başlayan eylül sabahı; titriyor.)* Vay anasını amma da ayaz. Şu seçim başlasa artık.

Bu sabah birlikte olduğumuza çok sevindim Roy! Biliyorsun biz seni beğeniyoruz, ama bugüne kadar pek fazla bir şey görmedik senden.

Ya, peki öyleyse ben de CU'dan ayrılıyorum, diye mırıldanıyor, belki artık büyükler beni aralarında görmek istemiyorlar.

Aman sakın bunu onlara söyleme, bak aramızda kalsın, kulüp bir süre senin ekibinle ilgilenmeyecek; yukarıdan baskı yapmışlar, sanırım yukarıdan. Kulübe bağlı kalmak her zaman yararlıdır. Sakın böyle bir yanlış iş yapma, CU'da çalışmamış olsaydın, yemin ediyorum bugün seçim başkanıydın. Konuştuklarımız burada kalsın Roy.

Peki. *(Ağır bir üzüntü var içinde. Başladığı yere geri dönecek).* CU'nun ayağına karpuz kabuğu koyan garanti partideki Yahudi zenginlerdir.

Olabilir.

Karım partiden ayrılmamı istiyor.

Karın nasıl?

İyi. *(O sırada karısının evde mışıl mışıl uyuduğunu düşünüyor; ondan beklenmeyecek kaba, erkekçe horlamasını duyuyor.)*

Evlilikten hoşnutsun demek? Şimdi ne iş yapıyorsun?

Evet, hoşnutum. Şimdi kamyon şoförlüğü yapıyorum, babam gibi. *(Mary masaya işlemeli bir örtü satın aldı.)*

Bana bak, Kızıllar M'GILLIS'İ aday gösteriyorlar. M'Gillis namussuz bir İrlandalı, dinsiz; bizim büyükler ön seçimlerde ondan hiç korkmuyorlar, ama bizim bölgemizde bir sürü sendikacı var, Mac diyor ki ayaklarının altına karpuz kabuğu koymak için bir şey yapmalıyız.

"İki kere sandık başına gidecek adam mı toplayacağız?" diye sordu Gallagher.

Yo, şimdi benim başka bir düşüncem var. *(Bir kesekâğıdından iki şişe domates suyu çıkarıyor, kaldırıma dökmeye başlıyor.)*

Ne yapıyorsun?

İşte ökse bu. İşi bu yapacak. Kafalarına vuracak. Sen burada duracaksın. Haney'nin bildirisini dağıtacak ve bağıracaksın; kazanacağız, göreceksin.

Güzel bir buluş. *(Kendisi neden akıl etmedi bunu?)* Senin fikrin mi?

Tümüyle benim. Söylediğim zaman Mac şaşırdı. Sandık başında duracak olan iki polisi çağırdı. Bize dokunmayacaklar.

Gallagher domates suyunun yanında duruyor, ilk seçmenler sandık başına giderken bağırıyor: BAKIN, BAKIN EY MİLLET, GÖRÜN. İŞTE KAN. BİR KIZILA OY VERMEK İSTEMEYEN NAMUSLU AMERİKALILARIN BAŞINA NELER GELDİĞİNİ GÖRÜN. M'GILLIS'İ DESTEKLEYEN YABANCILAR TARAFINDAN DÖVÜLEN BİR YURTTAŞIN KANI. M'GILLIS'İN BECERİSİ. KAN, İNSAN KANI.

Ortalık tenhalaştığı bir sırada domates suyunu yayıyor, daha kırmızı görünüyor. Üstüne biraz toprak atıyor. *(Çalış babam çalış. Sonra açıkgözün biri çıksın, bir fikir ortaya atsın, bütün saygıyı o kazansın, ulan şu namussuz Kızıllar yok mu, hep onların yüzünden bu başımıza gelenler.)*

İŞTE YURTTAŞLARIM, İŞTE BAKIN BURADA, diye bağırıyor seçmenler yaklaşırken.

Nereye gidiyorsun Roy, diye soruyor Mary. İnler gibi çıkıyor sesi. Gallagher kapıda dönüp bakıyor, başını sallıyor. Şöyle bir çıkıyorum. Karısı haşlanmış patatesi ortadan ikiye bölüyor, büyük parçayı ağzına atıyor. Birkaç patates parçası ağzına yapışıyor, kızıyor Gallagher. Patatesten başka yiyecek yok mu, diye soruyor.

Et var...

Evet, biliyorum. Kafasına bir sürü soru takılıyor. Geceleri neden kendisiyle birlikte yemek yemediğini, önce kendisine yemek ver-

diğini sormak istiyor karısına; nereye gittiğinin sorulmasından hoşlanmadığını anlatmak istiyor.

CU toplantısına gitmiyorsun, değil mi? diye soruyor.

Sana ne? *(Şu kombinezonun üstüne neden bir türlü entari giymez bu kadın?)*

Roy bak, başın belaya girecek, ben bu herifleri hiç beğenmiyorum, kulüpte boş yere kendini harcıyorsun, artık savaş başladı. Partinin, bu heriflere ihtiyacı yok.

CU iyi örgüttür. Sen karışma bana, sıçarım ağzına sonra...

Ağzını bozma Roy!

Kapıyı çarparak kapatıyor, karanlığa karışıyor. Hafif hafif kar yağmakta; sokak köşelerinde ayakkabıları sulu karın içinde gıcırdıyor. Bir iki kere hapşırıyor. Bir yere gidip... bir yere gidip kafa dinlemeli. Örgütte çalışmak, düşünce uğruna savaşmak istiyorsun, öte yandan karın sana engel oluyor. Günün birinde göreceksin, yükseleceğim.

Toplantı salonu. Kalorifer iyice ısıtmış içeriyi; kızgın ve metalik bir hava var içeride, bir de ıslak giysilerden çıkan keskin koku. Sigaranın izmaritini ayağıyla eziyor.

Evet arkadaşlar, savaşa girmiş bulunuyoruz, diyor konuşmacı, ülkemiz için savaşacağız ama kendi iç düşmanlarımızı da unutmayacağız. Üzerine haçlı bir bayrak örtülmüş masaya vuruyor konuşmacı. İçimizden atmamız gereken birtakım yabancılar var. Bunlar ülkeyi ellerine geçirmek için el altından çalışıyorlar. Portatif sandalyelerde oturan yüzlerce insan bağırıyor. Birbirimize sımsıkı bağlı kalalım, birbirimizden ayrılmayalım, yoksa karılarımızın ırzına geçerler. Kızıl Yahudi Faşist Rusya'nın Kızıl Orak-Çekici KAPINIZI KIRIP İÇERİ GİRER!

Ne güzel söylüyor, diyor Gallagher'ın yanında oturan adam.

Evet, Wat'ın hakkı var. Gallagher tatlı bir öfkenin yerleştiğini duyuyor içinde.

İşinizi elinizden alan kim, karılarınızı, kızlarınızı, analarınızı bile her gün daha çok bir şeyler istemeye kışkırtan kim; bir Kızıl

ve Yahudi olmadığın için, Tanrı'ya inanmayan, hep daha fazlasını isteyen, elindekiyle yetinmeyen pis, namussuz bir komüniste boyun eğmediğin için SENİN peşini bırakmayan kim?

Gebertelim hepsini! diye çığlığı basıyor Gallagher. Heyecandan tir tir titriyor.

Tamam arkadaşlar, hepsini temizleyeceğiz, merak etmeyin, savaştan sonra kusursuz bir örgüt kuracağız. Dostlarımız olan yurtseverlerimizden aldığım telgraflar işte burada, hepsi bizimle birlik. Arkadaşlar, şimdilik sesimizi çıkarmayacağız askere gidenler silah kullanmayı iyi öğrensinler, çünkü, sonra... sonra... anlıyorsunuz ya arkadaşlar. Yenilmiş değiliz, daha da güçleniyoruz.

Toplantı bittikten sonra Gallagher bir meyhaneye gidiyor. Boğazı kurumuş, göğsünde acı bir sıkıntı. İçtikçe dağılıyor öfkesi; bir ağırlık, bir acılık çöküyor içine.

Hep son dakikada atıyorlar kazığı bize, diyor yanındakine. Birlikte çıkmışlardı toplantıdan.

Komplo.

Evet, ağzıma sıçsınlar eğer bunun altında bir bit yeniği yoksa ama ben yemem bunları, partide yüksek kademelere çıkacağım.

Eve dönerken ayağı kayıyor, yere düşüyor, pantolonu baştan aşağı ıslanıyor. Ağzına sıçayım, diye bağırıyor kaldırımda. Komplo, komplo, her zaman her yerde dinini s..tiğimin komplosu, ama bana bir şey yapamazsınız.

Kendi katına çıkıyor, yalpa vura vura, paltosunu bir kenara atıyor. Burnu zonkluyor, durmadan hapşırıyor ve sövüyor kendi kendine.

Mary uyanıyor koltukta, bakıyor. Sırılsıklam olmuşsun.

Roy eve döndüğün zaman hep böylesin.

Sen benim yükselmemi istemiyorsun, bütün istediğin şu boklu ekmek değil mi? İSTEDİĞİN KADAR EKMEK VERECEĞİM SANA.

Roy ne olursun böyle konuşma. Dudakları titriyor.

Hah, şimdi de ağlamaya başla bakalım, ağla, ağla, biliyorum.

Yatmaya gidiyorum.

Gel buraya.

Sana kızmıyorum Roy, canın neye sıkıldı bilmiyorum ama anlamadığım bir şeyler var sende, ne istiyorsun benden?

Beni yalnız bırak!

Roy çok ıslanmışsın, çıkar pantolonunu, şekerim neden içtin bu kadar, bilmiyor musun sana dokunuyor, senin için dua edip duruyorum, inan bana.

Evet, bırak, çekil git. Birkaç dakika yalnız başına oturup masanın üzerindeki işlemeli örtüye dalıyor. Of, bilmiyorum, bilmiyorum.

Yaşam nedir?

Yarın sabah kalkıp işe gitmek.

(Lavanta giysili hanımı kılıcıyla koruyacak.)

Sandalyede uyudu, sabahleyin nezle olmuştu.

10

Gallagher'ın durgunluğu devam ediyordu. Mary'nin ölüm haberini izleyen günlerde yol yapımında deli gibi çalıştı, siperlerde durmadan kürek salladı, yola kütük döşemek gerektiğinde ağaç üstüne ağaç devirdi. Saat başı verdikleri mola sırasında da dinlendiği pek yoktu. Geceleri yemeğini tek başına yiyor, battaniyesinin içine kıvrılıp yatıyor, dizlerini çenesine çekerek sabaha kadar deliksiz uyuyordu. Wilson gece yarıları Gallagher'ın titrediğini duyuyor, battaniyesini üstüne örtüyor, onun bu kadar acı çekmesine çok üzülüyordu. Gallagher'da hemen hemen hiçbir keder belirtisi yoktu, yalnız biraz zayıflamış, gözleri ve gözkapakları şişmişti, sanki uzun bir içki âleminden çıkmış ya da kırk sekiz saat durmadan poker oynamış gibiydi.

Onun adına arkadaşları üzülmeye çalışıyorlardı. Bu olay yol çalışmalarında geçen birörnek günlerine bir canlılık katmıştı. Gallagher yakınlarında bulunduğu sıralarda, kısa bir süre içlerinden ona karşı sessiz bir acıma duyuyorlar, alçak sesle konuşuyorlardı. Sanki varlığı rahatsız ediyordu onları. Sonunda bu duyguların yalnızca rahatsız etme yanı kaldı, Gallagher yanlarında oturduğu zaman sıkılmaya başladılar, çünkü ne konuşacaklarını bilmiyorlar, iyice tedirgin oluyorlardı. Red biraz utanç duyuyordu bundan, bir gece nöbette düşünmüştü bu konuyu da, elinden bir şey gelmeyeceği sonucuna varmıştı. "Zor, ben neyi değiştirebilirim..." Geceleyin uzaklara

dalmış ve omuzlarını silkmişti. "Allah Kahretsin. Ne yapalım, her koyun kendi bacağından asılır."

Posta hemen her gün gelmeye başlamıştı. Bu arada korkunç bir şey oldu: Gallagher'ın karısından durmadan mektup geliyordu. Papazın verdiği ölüm haberinden birkaç gün sonra Gallagher karısından ilk mektubu aldı. Hemen hemen bir ay önce postaya verilmişti. Wilson o gece takıma gelen mektupları karargâhtan almış, mektubun Gallagher'a verilip verilmemesini tartışmıştı.

"Ulan, herif mahvolacak," dedi Croft'a.

Croft omzunu salladı. "Ne biliyorsun? Belki ister."

Croft ne olacağını merak ediyordu.

Wilson mektubu Gallagher'a verirken umursamıyormuş gibi yaptı, "Sana bir mektup var arkadaş."

Heyecanlandı ve uzaklara baktı.

Gallagher mektuba bakar bakmaz bembeyaz kesildi.

"Bana değil," diye mırıldandı. "Bir yanlışlık var."

"Senin mektubun..."

Wilson omzuna elini koydu, Gallagher omzunu silkerek elinden kurtuldu.

"Yırtıp atayım mı?" diye sordu Wilson.

Gallagher mektubun üzerindeki tarihe baktı. Titrer gibi oldu.

"Hayır, ver bana," diye kekeledi.

Birkaç metre öteye gitti, mektubu açtı. Sözcükleri sökemiyordu; okuyamayacaktı. Titremeye başladı. Tanrı, Peygamber, İsa, Meryem diye kendi kendine tekrarlayıp durdu. Gözlerini birkaç satır üzerinde topladı, anlamları kafasına sızdı: "Aklım hep sende Roy, her zaman her şeye o kadar çok kızarsın ki, onun için sana bir şey olmasın diye gece gündüz dua ediyorum. Doğacak bebeği düşündükçe seni o kadar seviyorum ki! Yalnız arada sırada onun bu kadar çabuk dünyaya geleceğine inanamıyorum. Şimdi yalnızca üç hafta kaldığını söyledi doktor."

Gallagher mektubu katladı, kör gibi dolaşmaya başladı çevrede. Çenesinin üstündeki mor çıban izi seğiriyordu durmadan.

"Ulu Tanrım, sen bana acı!" diye bağırdı ve yeniden titremeye başladı.

Gallagher Mary'nin öldüğüne inanamıyordu. Geceleri nöbette, döneceği günü düşünürken buluyor kendini. Mary kendisini karşılayacakmış gibi geliyordu ona. O zaman ağır bir umutsuzluk çöküyordu üstüne ve kendi kendine durmadan tekrarlıyordu: "Öldü, öldü." Yine de inanamıyordu buna.

Ama şimdi, iki üç günde bir mektup geldikçe Mary'nin sağ olduğuna inanmaya başladı. Herhangi biri karısı hakkında bir şey soracak olursa, "Öldü," diyordu; diyordu ama yine de alıştığı biçimde düşünmekten vazgeçmiyordu. Karısı mektupta, "Çocuk on güne kadar doğacak," dediğinde, mektubun tarihinden on gün sonrasını hesaplıyordu. Bir gün önce annesini görmeye gittiğini yazmışsa, bir gün öncenin karavana saatine rastladığını düşünüyordu. Karısının yaşamını aylarca mektuplardan izlemişti, şimdi bu alışkanlık bozulamayacak kadar yerleşmişti içine. Mutluluk duymaya başlamıştı; her zamanki gibi mektup bekliyor, geceleri uykuya dalmadan önce mektupları düşünüyordu.

Ama birkaç gün sonra hastaneye yatma tarihinin yaklaşmakta olduğunu büyük bir dehşet içinde anladı. Artık son mektup gelecek ve ölecekti. Bu dünyada olmayacaktı artık. Hiçbir haber gelmeyecekti. Gallagher paniğe kapılmakla inanmazlık arasında bocaladı: Bir süre, karısının yaşadığına iyice ve doğal bir biçimde inanmıştı. Papazla yaptığı konuşma bir rüyaydı. Ama birkaç gün geçip de mektup alamayınca karısı uzaklaşıyor ve yeniden onu bir daha göremeyeceğini anlamaya başlıyordu. Ama mektuplar çoğu zaman onu boş inançlara sürüklüyordu; karısının ölmediğine, ama bir çaresini bulamayacak olursa öleceğine inanmaya başladı. Papaz kendisine kaç kere izin isteyip istemediğini sorduğu halde bir türlü

böyle bir şeyi düşünemedi; inanmak istemediği bir şeyi kabul etmesi demek olurdu bu.

Başlangıçta öfkesini önlemeye çalıştığı halde şimdi arkadaşlarından ayrılarak uzaklara gidiyor, yol boyunca uzun yürüyüşlere çıkıyordu. Japonların bir tuzağına düşebileceği kendisine kaç kere söylendi, ama aldırış edecek durumda değildi. Bir keresinde karargâha kadar yürümüştü. On kilometrelik yol. Arkadaşları, Gallagher'ın aklını oynatacağını düşünüyorlardı, arada sırada geceleri toplanıp konuşuyorlardı.

Croft, "Oğlan keçileri kaçıracak," diyordu. Ellerinden bir şey gelmiyordu, ne söyleyeceklerini bilemiyorlardı.

"Artık ona mektup vermeyin," diyordu Red.

Ama ötekiler bu işe burunlarını sokmak istemiyorlardı. Kaçınılmaz bir olay karşısında duydukları korkuyu ve ürpertiyi yaşıyorlardı. Gallagher onlara heyecan vermiyordu artık; günleri sayılı bir hastaya bakar gibi bakıyorlardı ona.

Durum posta memuruna anlatıldı, ama o gidip papaza danıştı. Papaz da Gallagher'la konuştu. Papaz artık mektup almamasının daha iyi olacağını söylediği zaman Gallagher papazı bundan vazgeçirmeye çalıştı ve şöyle mırıldandı:

"Mektupları keserseniz ölürüm."

Papaz, Gallagher'ın ne demek istediğini anlamadı, ama onun derin duygulara dalmış olduğunun farkına vardı. Şaşırmıştı, hastaneye gönderilmesini önerse mi önermese mi diye düşündü içinden. Akıl hastanelerinden çekiniyordu, onları hiç sevmezdi. Gallagher'a haber vermeden izin istemişti onun için; ama önerisi geri çevrilmiş, Kızılhaç'ın durumu incelediğini, Mary'nin ana babası tarafından çocuğa bakılmakta olduğunu bildirilmişti. O da Gallagher'ın durumunu uzaktan seyretmek dışında bir şey yapamadı.

Gallagher çevrede dolaştı durdu, birtakım şeylerle ilgilendi ama ağzını açıp tek söz etmedi. Yalnız kendisinin bildiği bir şey varmış gibi arada sırada gülümsediğini görüyordu arkadaşları. Gallagher'ın

gözleri gittikçe kızardı; öfkeli bakıyor, gözkapakları şiş görünüyordu. Kâbuslar görmeye başladı. Wilson onun bağırmasıyla uyandı bir gece.

"Ne olur Tanrım, karım ölmesin. İyi insan olacağım ben artık! Yemin ediyorum, iyi insan olacağım!" diye bağırıyordu.

Wilson titredi ve Gallagher'ın ağzını eliyle kapattı.

"Kâbus görüyorsun oğlum," diye fısıldadı.

"Tamam..."

Gallagher sustu, Wilson ertesi sabah bu durumu Croft'a söylemeye karar verdi, ama Gallagher ertesi sabah hiçbir şey olmamış gibi uyandı, ciddi ve rahattı. Yolda çalışıp durdu. Wilson da ağzını açıp kimseye bir şey söylemedi.

Bir ya da iki gün sonra takım, kıyıda bir boşaltma ekibine verildi. Gallagher bir gece önce karısından son mektubu almıştı; mektubu okuyacak cesareti bulmaya çalışıyordu. Düşünceli ve dalgındı; kumsala gelince bir süre dolaşmaya çıktı. Bir çıkarma botundan sandık sandık iaşe maddesi boşaltacaklardı. Omzundaki sandığın ağırlığı Gallagher'ı kızdırmıştı. Taşıdığı yükü yere bırakarak, "Ağzına sıçayım," diye mırıldanmış, başını alıp gitmişti.

Croft arkasından bağırmıştı. "Nereye gidiyorsun?"

"Bilmiyorum. Birazdan dönerim."

Arkasına bakmadan söylemişti bu sözü. Daha başka sorularla karşılaşmaktan çekiniyormuş gibi kumda hızlı hızlı yürüdü. Yüz metre kadar gittikten sonra birdenbire yorgunluk duydu, yavaş yavaş yürümeye başladı. Kumsalın burnunu dönmeden önce arkasına dönüp askerlere baktı ilgisizce. Birkaç çıkarma botu daha kıyıya yanaşıyor, ikmal deposuyla botlar arasında erler iki sıra oluyorlardı. Denizin üstüne yayılmış olan hafif bir sis yüzünden uzaklara demirlemiş birkaç şilebi zorlukla seçebiliyordu. Burnu döndü, kumsalın ilerisinde birkaç manga çadırı gördü. Çadırın kapakları açıktı, içindeki karyolalarda birkaç kişinin yattığını ve aralarında konuştuklarını görüyordu. Dalgın dalgın üzerindeki yazıyı okudu: 5279. Karargâh Kamyon Bölüğü. İçini çekti ve yürüyüşünü sürdürdü. "Namussuz

karargâh, hep yan gelip yatıyor," dedi kendi kendine; bir acılık yoktu içinde ama.

Hennessey'nin öldüğü yerden geçti. Bir acıma duydu, durdu, bir avuç kum alarak parmaklarının arasından akıttı. "Gencecik çocuk, bu dinine yandığımın yaşamını bile göremedi," diye düşündü. Hennessey'nin ölüsünü denizden uzaklaştırmak için kaldırdığında miğferinin nasıl yere düştüğünü hatırladı. Miğfer cansız bir ses çıkarmış, hışırtıyla kumda yuvarlanmıştı. Delikanlı ölmüştü. Yaşadığı sürece bütün elde ettiği şey buydu işte. Cebindeki mektubu hatırlayınca titremeye başladı. Tarihine şöylece bir göz atmış, son mektup olduğunu anlamıştı. Başka bir mektup daha yazmıştır belki, diye düşündü. Kumlara bir tekme savurdu. Yere oturdu, ininde avını yemeye hazırlanan bir hayvanın kuşkusuyla çevresine bakındı, zarfı yırttı. Yırtılırken çıkan ses sinirine dokundu; her hareketinin artık son olduğunu anlamaya başlıyordu. Birdenbire Hennessey'ye acımanın gülünçlüğünü anladı.

"Kendi başımdaki bok yetmiyormuş gibi..." diye mırıldandı.

Elindeki kâğıtları hissetmiyordu sanki.

Mektubu bitirince son paragrafı bir daha okudu:

> *Roy... Canım, bu sana yazdığım son mektup olcak, birkaç gün sana yazamaycam. Ağrım biraz önce başladı. Jamie Doktor Newcome'ı çaarmaya gitti. Çok korkuyorum, çünküm doktor doğum kolay olmaycak dedi, ama ben üzülmüyorum, çünküm her şey düzelecek, biliyorum. Yanımda olsaydın ne iyi olurdu, sen kendine iyi bak, n'olursun. Çünküm yalnız kalmaktan korkuyorum. Seni çok seviyorum canım benim.*

Mektubu katladı. Yeniden cebine koydu. Belli belirsiz bir ağrı duydu içinde, alnı yanıyordu. Birkaç saniye hiçbir şey düşünmedi, sonra acı acı yere tükürdü. Ah şu ağzına sıçtığımın karıları, başka şey bilmezler, seviyorum, seni seviyorum, canım benim, hep

insanın iflahını kesmek için bunlar. Yeniden titredi; evlilik yaşamının çatışmalarını ve üzüntülerini hatırladı, aylardan beri ilk kez. Kadınların bütün istedikleri bir koca bulmak. Sonra hepsi de boku yiyorlar ama. Hepsinin de Allah belasını versin. Mary'nin sabahları nasıl soluk bir renk aldığını, geceleri uyurken çenesinin sol yanının nasıl şiştiğini düşündü. Olaylar, yaşamlarının tatsız yanları, şimdi tencerede kaynamak üzere olan bir et parçası gibi, kafasında acı acı fokurdamaya başlamıştı. Kafasında sımsıkı bir saç filesiyle ve kenarları tarazlanmış bir kombinezonla dolaşırdı evde. En kötüsü hiçbir zaman kabul etmek istemediği başka bir şey daha vardı: Banyonun duvarları inceydi ve banyoda çıkardığı bütün gürültüleri işitirdi. Evli kaldıkları üç yıl içinde Mary iyice salmıştı kendini. Ah, kendine doğru dürüst hiç bakmadı bu kadın, diye düşündü acı acı. O anda karısının anısından nefret etti, son birkaç hafta içinde kendisine verdiği acıdan tiksindi. Hep bu sevgi, çifte kumrular havası, ama aman güzel görüneyim diyen yok. Yeniden tükürdü. Adam gibi davransalar bari, yani "hadlerini bilseler" demek istiyordu. Gallagher o sırada Mary'nin anasını düşündü: Şişman, şapşal bir kadın. Gallagher içinde bir sürü şeye karşı büyük bir öfke duydu. Kaynanasının iriyarı olmasına, küçük bir apartman dairesinde oturmasına neden olan parasızlığa, karısının ölmesi yüzünden büyük bir acı çekmesine ve bir türlü rahat edememesine kızdı. Hennessey'yi düşündü ve dişlerini sıktı. "Bizim de kafamız paramparça olsun burada... Neden, neden?" Bir sigara yaktı, kibriti fırlattı, kumda nereye düştüğüne baktı. "Canına sıçtığımın Yahudileri için savaşıyoruz." Goldstein'ı düşündü. "Bir sürü pezevenk, boktan bir topun kaybedilmesi, efkârlı zamanlarda bir yudum içki bile içememek." Ayağa kalktı, yeniden yürümeye başladı. Kafasında bir acı ve kin dolaşıyordu.

Kocaman bir deniz yosunu sürükleniyordu kumsala doğru. Denize yaklaştı, yosuna baktı. Koyu kahverengi ve çok uzundu; belki on beş metre vardı boyu. Yosunun üstü koyu, lastik gibi bir

dokuyla kaplıydı ve yılan derisi gibi parlıyordu. Ürktü. Mağaradaki ölüleri hatırladı.

"Ulan ne eşşoğlueşşek sarhoşlarız biz," dedi.

Ama pişmandı; daha doğrusu kötü bir şey yaptığını hissettiğinden, içinde bir pişmanlık duygusu vardı. Yosun korkutmuştu onu. Yürüdü.

Birkaç yüz metre gittikten sonra bir kum tümseğinin üstüne çıkıp oturdu. Fırtına geliyordu. Birdenbire üşüdü; elli metre kadar uzunlukta, yassı bir balık biçiminde kapkara bir bulut bütün gökyüzünü kaplamıştı. Bir rüzgâr çıktı. Kıyıdaki kumları yatay olarak savurdu. Gallagher orada kıpırdamadan oturuyor, yağmurun başlamasını bekliyordu. Ama yağmur başlamadı. Tatlı bir üzüntü vardı içinde, görüntünün çıplaklığını, kararsızlığını, uzaklardaki çırpıntıları sevmişti. Farkına varmadan kumda bir kadın resmi çizdi. İri memeleri, ince beli ve çok geniş dolgun kalçaları vardı. Yaptığı resmi ciddi ciddi seyretti ve ufak memeli olduğu için Mary'nin utandığını hatırladı. Bir gün şöyle demişti:

"Ne olurdu benimkiler de büyük olsaydı."

"Neden?"

"Sen öylesini seversin de."

O da yalan söylemişti, "Yok canım, böylesi daha iyi."

İçinde ince bir sızı duydu. Karısı ufak tefekti, zaman zaman onun kendisine nasıl küçük bir kız gibi göründüğünü, kendisinin ciddiliğiyle nasıl alay ettiğini hatırladı. Hafifçe güldü ve sonra birdenbire, hiçbir savunuya kalkışmadan, onun kesin olarak öldüğünü, bir daha onu göremeyeceğini anladı. Bu anlayış hiçbir direnmeyle karşılaşmadan bütün bedeninde dolaştı, bir su barajının kapağı açılmış da su her yanı basmış gibi. Soluduğunu işitti, sonra bunalımın boğucu seslerini duymaz oldu artık. Büyük bir acı duydu yalnızca, bu acı onu yumuşattı, yoğurdu, acı, keder ve korku şişkinliklerini indirdi ve kumun üzerinde onu ağlattı. Mary'nin, daha yumuşak, daha kibar anıları yeniden gelmeye başlamıştı aklına; bedenlerinin

sıcaklık ve aşk içindeki ağır ve akışkan ritmini hatırladı, sabahları işine giderken sefertasını verdiği sıradaki gülümsemesinin anlamını yaşadı; son izninden dönmeden bir gece önce birbirlerine karşı duydukları kederli ve çekici sevecenlik aklına geldi. Boston Limanı'nda ay ışığının aydınlattığı bir geceydi; el ele tutuşarak bir geminin güvertesine çıkmışlar, dalgaların çırpıntılarını hiç ses çıkarmadan dinlemişlerdi. "İyi bir kızdı," dedi kendi kendine. Başka hiç kimsenin kendisini bu kadar iyi anlayamayacağını, sözcüklere dökmeden düşünüyordu. Kendisini anlamış olduğunu ve hâlâ sevdiğini düşününce içinde bir rahatlık duydu. Bu kez içindeki yaralar yeniden açıldı, nerede olduğunu bilmeden, hiçbir şey hissetmeden, yalnız bütün bedeni keder içinde orada öylece yattı, acı acı, ağlaya ağlaya. İkide birde son mektubu aklına geliyor, üzüntüyle titriyordu yeniden. Bir saat ağladı belki.

Bitkin düştü sonunda, temiz ve iyi bir his duydu içinde. Çocuğu olduğunu düşündü ilk kez; kime benzediğini, kız mı oğlan mı olduğunu merak etti. Bir an ufak bir sevinç duydu ve düşündü: Eğer erkekse onu bir an önce eğitmeliydi. Profesyonel futbolcu olmalıydı, para onda. Döne döne uzaklaştı düşünceleri, kafası dinlendi ve boşaldı. Arkadaki sık ormana düşünceli düşünceli baktı, geriye dönmesi için ne kadar yürümesi gerektiğini düşündü. Rüzgâr kumsalı süpürüyordu hâlâ; duyguları buhar gibi belirsizleşiyor, yön değiştirip duruyordu. Bozulmuştu yeniden. Kışın kumsalda esen bir rüzgâr kadar soğuk ve yalnız düşünceler geliyordu aklına.

Gallagher'ın başına böyle bir felaketin gelmesi doğrusu çok yazık, diye düşündü Roth. Erlerin yemek yemeleri için boşaltma ekibine bir saatlik dinlenme verilmiş, bu sırada Roth kumsalda dolaşmaya başlamıştı. Gallagher'ın dolaşmaktan döndüğü sıradaki halini düşünüyordu Roth. Gözleri kıpkırmızı olmuştu, herhalde ağlamış diye düşündü. Yine iyi dayanıyor, dedi içinden ve içini çekti. Gallagher cahilin tekiydi, eğitimsizdi, belki bir sürü duygudan

yoksundu, Roth kafasını salladı. Kumsalda ayağını sürüye sürüye yürüdü. Çok düşünceli bir hali vardı, çenesi neredeyse göğsüne değecekti, bu yüzden de büsbütün kambur görünüyordu.

O sabah gökyüzünü kaplayan büyük yağmur bulutu seyrelmişti; başındaki iş kepini cayır cayır yakıyordu güneş. Durdu, elini ovuşturdu. Bu tropikal bölgenin havasına da hiç güven olmuyor, dedi kendi kendine. Sağlığına dokunan bir hava bu, hastalıklı bir hava. Botlardan depoya sandık taşımaktan bacakları kolları ağrıyordu. İçini çekti. Bu yaşta yapılmaz bu iş. Wilson, Ridges, dahası Goldstein bile altından kalkabilir bu işin ama bana göre değil. Çarpık bir gülümsemeyle, Goldstein için yanlış düşünüyorum, dedi kendi kendine; iriyarı, güçlü kuvvetli bir adam ama değişti ve nedenini bilmiyorum. Hep suratı asık, omzunda da bir tik belirdi. Birinci manga cepheden geldiğinden beri bir hal var üzerinde; savaş insanı değiştiriyor belki. Ama ilk tanıdığında ne kadar neşeli bir adamdı, sanki Pollyanna. Herkesçe sevilecek sanmıştım. İnsan ilk izlenimlere kanmamalı. Al işte Brown'ı, kendine çok güveniyor, ilk izlenimlere fazla güveniyor, işte onun için de bana taktı ya. Neden? Çünkü bir gece nöbette fazla kalmışım; kendi nöbetimi az tutsaydım neyse, ama bu durumda artık bana takmış olmasından başka bir şey düşünemem.

Roth burnunu ovaladı ve içini çekti. Onlarla ne kadar iyi dost olabilirim, ortak bir yanımız yok ki! Ne ben onları anlıyorum ne de onlar beni. Onlarla dostluk etmen için kendine bir çeşit güvenin olacak. Bende ise o yok. Üniversiteden çıktığımda ekonomik buhran patlamıştı... Ama ne diye kendimi aldatayım, ben saldırgan bir insan değilim, hiçbir zaman büyük bir başarı gösteremem. İstediğin kadar aldat kendini. İşte askerlikte örneğin, hep bilinen şu: Madem onlar kadar kol gücüne sahip değilsin, öyleyse onların seni hor görmeye hakları var. Acaba kafamın içindekileri biliyorlar mı? Ama aldırdıkları bile yok. Yüksek düşüncelerin, bilginin onlar için ne önemi var? Oysa ne kadar iyi arkadaş olurum onlarla. Olgun bir adamım ben.

Bayağı tecrübeliyim, onlara birçok şey anlatabilirim. Ama dinlerler mi beni? Roth hayır demek ister gibi ağzını şapırdattı. Hep böyle davranılmıştır bana karşı. Ama yine de kendi yeteneklerime uygun bir iş bulabilirsem başarı gösterebilirim.

Kumsalda dev yosunun olduğu yere geldi, şaşıp kaldı. Yosunu incelemeye başladı. Dev yosun. Bu konuda oldukça bilgisi olması gerekir. Başlıca konularımdan biri de buydu ama unuttum hepsini. Eski durumu aklına gelince büsbütün canı sıkıldı. Şu eğitim denen şeyin ne yararı var. İnsan hepsini unuttuktan sonra. Yosuna baktı, kollarından birini eline aldı. Yılan gibi. Basit bir organizma. Ucu bir kayaya dokununca hemen yapışıp kalır. Bundan daha basit ne olabilir? Temel organizma. Kahverengi suyosunları, tamam, biraz daha uğraşırsam aklıma gelecek. Macrocystis bilmem ne adı, halk arasındaki adı şeytanpabucu, ya da buna benzer bir şey. Macrocystis pyrifera, tamam hatırladım. Bu konuda bir konferans da vermişti. Botanik bilgim belki işe yarayabilir, on iki yıl geçti üzerinden, anılarımı tazeleyeyim, bu konuda bundan sonra daha iyi işler çıkacak. İlginç bir konu da.

Yosunun başını elinden attı. Garip bir bitki, keşke daha çok şey kalsaydı aklımda. Bütün bu deniz bitkileri incelenmeye değer şeyler, planktonlar, yeşil suyosunları, kahverengi soyosunları, kırmızı suyosunları, bak bak hâlâ ne kadar çok şey hatırlıyorum. Dora'ya yazayım da benim eski botanik notlarımı göndersin. Belki yeniden çalışmaya başlarım.

Suyosunlarını ve öbür küçük yosunları inceleyerek dönüşe geçti. Bütün bunlar ölü, diye düşündü, her şey ölmek için yaşıyor. Şimdiden hissediyorum yaşlanmaktayım. Otuz dört. Belki de hayatımın yarısını yaşadım, bundan sonra ne yapabilirim? Yidişçede[10] bunun bir karşılığı vardı. Goldstein bilir herhalde. Yidiş dilini öğrenmediğime üzgün değilim, modern insanların hepsi benim gibi yapsa ne iyi olur.

10 Avrupa Yahudilerinin konuştuğu dil.

Of, omzum ağrıyor, bir gün de çalıştırmasalar olmaz mı sanki? Uzaktaki erleri görünce Roth'un içi hafifçe burkuldu. Hepsi yeniden çalışmaya koyulmuşlardı. Dev bir suyosununa bakıyordum desem kimbilir ne kadar alay ederler benimle. Anlamazlar ki. Neden bir an önce dönmek aklıma gelmedi?

Koşmaya başladı, yorgun argın, korka korka.

"Sen nerelisin... Sicilyalı mı?" diye sordu Polack, Minetta'ya.

Kumsalda yürüyorlardı birlikte.

Minetta yemek kutusunu yeni bir süprüntü yığınına homurtuyla attı. "Hayır, Venedikliyim," dedi. "Büyükbabam tanınmış bir adammış, Venedik yakınlarında aristokrat bir aileden."

Çıkarma botuna gitmek üzere geri döndüler.

"İtalya hakkındaki bu şeyleri sen nereden biliyorsun?"

"Nereden mi? Yabancılar arasında çok bulundum. Onları senden daha iyi tanırım."

"Yok, bilemezsin," dedi Minetta. Kimseye bir şey anlatmıyorum –çünkü bizim çocukları bilirsin sallıyorum sanırlar– ama inan bana namussuzum gerçek bu. Eski yurdumuzda biz sosyetedeydik, soylu kişilerdik. Babam bir gün çalışmadı, ava çıkmaktan başka bir iş yapmadı. Kocaman bir malikânesi vardı."

"Ya!"

"Dalga geçiyorum sanma. Bak bir kere yüzüme. Hiç İtalyana benziyor muyum ben. Saçlarım açık kumral, tenim beyaz. Hele ötekileri görsen, hepsi sarışın. Ben yine esmer sayılırım. Aristokratlar nasıl tanınır bilir misin? Tenlerinin beyazlığıyla. Atalarımdan biri Minetta düküdür. Bizim kasabamıza da onun adı verilmiştir."

Polack yere oturdu. "Ne diye hıyar gibi dolaşıyoruz, oturalım biraz, boş ver."

Minetta durmadan anlatıyordu artık. "İnanmayacaksın, ama günün birinde New York'a gelir de beni ararsan, sana ailemin

madalyalarını gösteririm. Babam çıkarır bize gösterirdi. İnan ki bir sandık dolusu."

Croft geçti yanlarından, başını çevirip bağırdı, "Hey millet, götümüzü yaymayalım!"

Polack içini çekti ve ayağa kalktı, "Anlaşıldı, rahat yok. Biraz kaytarsan Croft'a ne sanki?"

"O da kendi şeridini düşünüyor," dedi Minetta.

"Hepsi öyle," dedi Polack.

Minetta başıyla onayladı. "Savaş bitsin de o zaman görürüz onları."

"Ne yapacaksın? Croft'a içki mi ısmarlayacaksın?"

"Ondan korktuğumu mu sanıyorsun?" dedi Minetta. "Altın Eldiven Amatör Boksörler Şampiyonasına katıldım. Bunların hiçbirinden korkmam."

Polack'ın gülümsemesi Minetta'yı kızdırdı.

Polack, "Sen burada ancak Roth'un hakkından gelebilirsin," dedi.

"Hass...tir ulan, sana da söz söylenmez ki."

"Ne yapalım, cahiliz işte."

Bottaki yığından iki sandık aldılar, ikmal deposuna doğru yürümeye başladılar.

Minetta öfkeyle patladı, "Artık katlanamayacağım. Bütün özlemlerimi yitiriyorum."

"Ya!"

"Sen beni buradakiler gibi bir adam mı sanıyorsun? Sen gel de beni sivilken gör. Giyinmesini bilirim, hayatla yakından ilgilenirim, her işte önder olurum. Eğer şeritte hevesim olsaydı ben de çavuştum. Ama bunu yapmak için Stanley gibi göt yalamak gerek, değmez buna. Onur diye bir şey var."

"Peki insan ne diye çalışıyor?" diye sordu Polack. "Haftada yüz elli dolar alıyordum, arabam vardı. Solak Rizzo'yla çalışıyordum ama esaslı kazanıyordum. Elimden geçmedik karı kalmadı dünyada, modeller mi istersin, artistler mi istersin, güzel orospular mı istersin. Haftada en fazla yirmi saat çalışıyordum –yok hayır

yirmi beş– geceleri beşten dokuza kadar dört saat, haftada altı gece, bütün yaptığım iş biletleri toplayıp içeriye vermekti. Sen hiç şimdiki halimden yakındığımı işittin mi? Alınyazısı bu arkadaş. Şimdi böyle. Onun için sesini kes otur, boş ver."

Polack olsa olsa yirmi birinde, diye hesapladı Minetta. Acaba para konusunda söyledikleri doğru muydu? Polack'ın kafasından geçenleri anlayamaması onu rahatsız ediyordu. Polack ise onun ne düşündüğünü hep kestiriyordu. Ne karşılık vereceğini bilmeden Polack'a saldırdı:

"Sesimi keseyim mi? Orduya sanki kendi isteğinle mi girdin?"

"Sanki istemeseydim girmeyeceğimi nereden biliyorsun?"

Minetta alay etti, "Biliyorum elbette, çünkü insan aklını kaybetmedikçe girmez."

Taşıdığı sandığı ötekilerin üstüne koydu, yeniden gemilere döndü.

"Bir kere askere girmeye gör, artık hapı yuttun demektir. Kimse dönüp bakmaz. Başına bir felaket geldi mi boku yediğinin resmidir. Gallagher'a bak, zavallının karısı ölüyor da buradan ayrılıp gidemiyor."

Polack gülümsedi. "Gallagher'ın neden üzüldüğünü biliyor musun?"

"Biliyorum."

"Hayır, bilmiyorsun. Benim kuzen karısını bir kazada kaybetti. Aman Tanrım, halini bir görseydin çocuğun. Neye üzülüyordu? Karıya mı acıyordu? Bir gün konuştum onunla. Dedim ki, 'Oğlum, yazık değil mi sana, ne diye bu kadar gözyaşı döküyorsun? Dünyada karı mı kalmadı? Altı aya kalmaz kendine gelir, eskisinin nasıl olduğunu unutursun bile.' Bu söz üzerine suratıma bakıp 'of, of, of' diye dövünmeye başladı. Yeniden kendisini avutmaya çalıştım. Sonra bana ne dedi biliyor musun?"

Polack bir an durdu.

"Ne dedi?"

"'Sen altı ay diyorsun, ben bu gece kiminle yatacağım onu düşünüyorum,' dedi."

Minetta elinde olmayarak güldü. "Yani inanayım mı bu söze?"

Polack omzunu silkti ve yerden sandığı aldı. "İster inan ister inanma. Benden söylemesi."

Yürümeye başlamıştı.

"Hey, saat kaç?"

"İki."

Polack içini çekti. "Bokun daha iki saati var." Kumsalda ayaklarını sürüye sürüye yürüyordu. "Kitap yazan karının öyküsünü de sana başka bir gün anlatırım," dedi.

Saat üçte takıma son dinlenme molası verildi. Stanley kumun üzerinde Brown'ın yanına uzanmış, ona sigara uzatıyordu.

"Haydi bakalım al bir sigara da sen. Sigara masrafına yardım etmiş oluyorum böylece."

Brown şöyle bir gerindi. "Yaşlanıyorum artık. Nereden mi anladım? Bu tropikal sıcaklarda çalışamıyorum artık da ondan."

"Neden 'kaytarıyorum artık' demiyorsun?"

Onbaşı olduğundan beri Stanley'nin Brown'a karşı davranışı değişmişti. Artık Brown'la her zaman tam bir görüş birliğinde olmuyor, onu daha çok gırgıra alıyordu.

"Birkaç hafta sonra Roth'a benzeyeceksin."

"Sıçtırma ağzına."

"Şaka yapıyorum Çavuşum, boş ver."

Stanley değiştiğinin farkında değildi. Takıma ilk geldiği aylarda cin gibiydi. Düşünmeden ya da nereye varacağını hesaplamadan bir tek söz etmez, arkadaşlarını özenle seçer, onları Brown'ın hoşuna gidip gitmeyeceği süzgeçinden geçirirdi. Brown'ın aslında pek tanımadığı erlere –bu erleri uzun uzadıya incelemediği halde– farkında olmadan Brown'ın davranışını uygulardı. Stanley zamanla Brown'ın beğendiği erleri sevmenin politik bir tutum olduğunu öğrendi. Ama bütün bunları hiçbir zaman söze dökmedi. Onbaşı olmak istediğini biliyordu ama bunu kendi kendine hiçbir zaman kabul etmemişti.

Brown'la olan ilişkileri sırasında kafasında doğan düşüncelerin ve korkuların verdiği emirlere göre hareket ediyordu Stanley.

Brown anlamıştı onu. İçinden alay ediyordu onunla. Ama sonunda onbaşı olmasını öneren de o oldu. Kendini farkına bile varmadan Stanley'nin avcunda bulmuştu; kendisine karşı gösterdiği saygı ve hayranlık Brown'ı ısıtmıştı. "Stanley benim kıçımı yalıyor, bense onunla alay ediyorum," diyordu ama Croft onbaşılığa birinin terfi ettirilmesi gerektiğini kendisine söyleyince de aklına Stanley'den başkası gelmemişti. Diğerlerinin hepsine çeşitli itirazları vardı; ikisinin de aklına gelen erler için Brown'ın ileri sürdüğü itirazların sebeplerini kendisi bilmiyordu, ama bunun kaynağı Stanley'di. Stanley'yi Croft'a övdüğünü şaşkınlıkla gördü.

Stanley sonradan komut vermeye alıştıkça değişmeye başladı. Stanley'nin üzerine bir otöriterlik geldi, kızdığı erlere kafa tutmaya ve Brown'la senli benli konuşmaya başladı. Yine açıkça düşünmüş olmamakla birlikte, Brown'ın artık işine yaramayacağını biliyordu çünkü çavuşlardan biri yaralanmadıkça ya da ölmedikçe onbaşı olarak kalmaya mahkûmdu. Başlangıçta ona saygı göstermeyi, onun görüşlerini desteklemeyi sürdürdü, ama bunun bir düzenbazlık olduğunu anladı, rahatı kaçtı. Brown açıkça bir pot kırdığı zaman artık bu potun farkına varıyordu. Kendi görüşlerini açıklamaya başlamıştı. Böbürlenmeye bile başladı zamanla.

O sırada Stanley yavaş yavaş verdi soluğunu ve sözlerini tekrarladı, "Ama gerçekten Roth'a benzemeye başladın."

Brown karşılık vermedi.

Stanley yere tükürdü. "Bak sana Roth için bir şey söyleyeyim." Stanley'nin sesinde de Brown'ınki gibi bir bildiri havası vardı. "Aslında fena çocuk değil ama dayanıklılığı yok. Her şeyi sonunda bombok eden bir tip. Neden? Çünkü hiçbir şeyi göze almak istemiyor."

"Oğlum kandırma kendini. Öyle adamlar vardır ki kurşundan kurtulmanın yolu varken ne diye tehlikeyi göze alayım derler."

"Ben bunu kastetmedim," dedi Stanley. "Roth'un sivil hayatını düşün bir kere. O da senin benim gibi yükselmek istemiştir ama bir işe sonuna kadar sarılmak cesaretini gösterememiştir. Çok kuruntulu bir adam. Yükselmek isteyen gözüpek olacak."

Brown sordu, "Ulan sen şimdiye kadar neyi göze aldın ki sanki?"

"Ohoooo! Ben ne tehlikeleri göze aldım, üstesinden de geldim."

Brown güldü, "Diyelim ki kocası yolculukta olan bir karıyı düzdün mü?"

Stanley yeniden tükürdü yere. Croft'tan kaptığı bir huydu bu.

"Bak sana anlatayım. Ruth'la evlenmemizden hemen sonra karşımıza bir fırsat çıktı. Memleketten giden biri eşyasının bir kısmını satıyordu. Tatlı bir iş. Ama adam parayı hemen istiyor. Bende para yok. Babamda da yok o zaman. Üç yüz dolar verirsem koskoca bir takımı alacağım. Ama bin dolar eder takım. Eşi dostu çağır fiyaka yap. Bu durum karşısında ne yaptım sanırsın? Elimi kolumu bağlayıp durdum mu? Hayır. Ulan, dedim yuh olsun sana be, yakışır mı böyle uzaktan yalanmak? Hayır. Çalıştığım garajdan para aldım."

"Nasıl aldın?"

"Zor değil, yalnız gözünü açacaksın o kadar. Garajda hesap tutuyordum. Günde onarımdan belki bin dolar giriyordu kasaya. Büyük bir garajdı. Kasadan parayı aldım. Ertesi gün onarım için gelen üç arabanın üstüne 'onarıldı' kâğıdını yapıştırdım. Üçünün onarımı üç yüz dolar ediyordu. Arabalar o gün öğleden sonra sahiplerine verildi. O gün bitirilmiş ve parası ödenmiş işlerin makbuzlarını deftere işlemedim. Ertesi gün işledim, bu sefer üç arabanın onarım parasını işlemeyi ertesi güne bıraktım."

Brown sordu, "Ne kadar sürdü bu iş?"

"Tam iki hafta. Nasıl? Bazen birkaç gün yalnız bir iki araba geldi onarıma. O zaman üç buçuk atıyordum, çünkü üç yüz doları aldığım zaman kasada para kalmamıştı. Elbetteki deftere geçirmediğim bir gün önceki makbuzları o gün işliyordum, ama bazen

o kadar az araba oluyordu ki biri deftere bakacak olsa işin boku çıkardı garanti.

"Peki nasıl çıktın sonra işin içinden?"

"Patlama. Eşyayı satın aldıktan sonra üç yüz dolara rehin ettim, sonra birkaç gün içinde paraları yerine koydum. Rehin borcunu da taksit taksit ödedim. Böylece besbedava eşyaya sahip oldum. Eşe dosta fiyaka yaptım. Gördün mü? Tehlikeyi göze almasaydım yapabilir miydim bunu?"

Brown kabul etti sonunda, "Harbiden iyiymiş."

Etkilenmişti, Stanley'nin bu yanını hiç bilmiyordu.

"Ama ne yalan söyleyeyim, üç buçuk attım ha," dedi Stanley.

O iki hafta içinde sabahı sabah ettiğini hatırladı. Bir sürü korku doluşuyordu kafasına geceleri. Defterlerde yaptığı değişiklikleri kafasında döndürüp dolaştırıyor, ertesi gün garanti ortaya çıkacağına inanıyordu. Kafasını bu iş üzerinde yoğunlaştırdıkça içinde birtakım toplamalar yaptığını görüyordu boyuna, "Sekiz artı otuz beş, eder... eder... sekiz artı otuz beş eder, üç bir daha..." Midesi altüst olmuş, yemek içmekten kesilmişti. Zaman zaman yatağında terliyor, keder ve kuşkular içinde bunalıyordu. Nasıl olup da herkesin işin farkına varmadığına şaşıyordu.

Aşk işleri de sarpa sarmıştı bu yüzden. Birkaç hafta önce evlendiği sırada on sekizindeydi daha, deneyimsiz oluşu yüzünden budalaca hareketler yapmış, kendini denetleyememişti. Aşk titremeleri kısa ve sinirli olmuştu; başarısızlığı yüzünden bir iki kere karısının kollarında ağlamıştı. Evlenmekte acele etmesinin nedeni aşka tutulmasıydı; aynı zamanda yerinde de pek duramıyordu ve kendine güveni vardı. Herkes yaşından büyük gösterdiğini söylüyordu; sorumluluk taşımak gerektiğine inanıyordu, bu yükü taşıyacağından kuşkusu yoktu. Bu nedenle satın almıştı eşyayı, bu nedenle evliliğin ona yüklediği görevler çok büyük olmuştu; birinde gösterdiği başarısızlık, diğerinin üzerinde fazla durmasını gerektirmişti.

Parayı yerine koyduktan sonra aşk hayatı da biraz daha iyi gitmeye başladı, ama gerekli güvenden yine yoksundu; evlenmeden önce karısını saatlerce tutkuyla sıkıştırdığı günleri hatırlıyor, üzülüyordu. Stanley pek belli etmiyordu bu üzüntüsünü; möblenin nasıl satın alındığını karısına hiç açıklamadı. Yattıkları sırada içinde büyük bir aşk fırtınası varmış gibi yapıyor, sonunda buna kendi de inanıyordu. Daha sonra Stanley garajdan ayrıldı. Bir muhasebe bürosuna girdi. Bir yandan da gece okulunda muhasebe dersleri aldı. Böylece para yürütmenin daha başka yollarını da öğrendi ve düşüne taşına planlı bir biçimde çocuk sahibi de oldu. Yeni para sıkıntıları çıktı ortaya, yeniden birçok geceler tavana bakarak yatağında kıpırdamadan yattı ve terleyip durdu. Ama sabahları yine güveni yerine geldi ve göze almaya değer buldu tehlikeleri.

"İnsanın anası ağlıyor," dedi yeniden Brown'a.

Rahatsız ediyordu onu anılar, ama derinden derine de bir güven sağlıyordu ona.

"Hayatta yükselmek istiyor musun, dümen çevirmeyi bileceksin," dedi.

Brown hatırlattı, "Ama kimi düzeceğini de."

Stanley soğuk soğuk, "O da var ya," dedi.

Stanley'ye karşı kullanacağı birkaç silahı vardı Brown'ın.

Stanley kumsala uzanmış olan erlere baktı; Brown'a verilecek daha iyi bir yanıt arıyordu. Croft kumsalın kıyısında durmuş, ormana bakıyordu.

"Belki bir şey görmüştür," dedi Brown.

Doğrulup ayağa kalktı. Takımdaki bütün erler yeni bir sese ya da kokuya kulaklarını diken koyunlar gibi tedirgin olmuşlardı.

Stanley homurdandı, "Bırak be, her zaman bir şeye bakar Croft."

Brown mırıldandı, "Bir şey yapıyor."

Tam bu sırada Croft ormana doğru ateş etti ve yere yattı. Silah sesi beklenmedik bir gürültü çıkardı, takımdaki erler birden toparlandılar ve yüzükoyun kumsala uzandılar. Bir Japon tüfeği karşılık verdi,

erler ormana gelişigüzel ateş etmeye başladı. Stanley çok terliyor, bu yüzden iyi nişan alamıyordu. Duyguları donmuştu, bulunduğu yerde olduğu gibi yatıyor, her mermi geçtiğinde farkına varmadan siniveriyordu. Sanki bir arı geçiyordu yanından; aklına şöyle bir düşünce gelince şaşırdı: insan yaralanır. Bu düşünceden hemen sonra bu konuda söylenen alaylı bir sözü hatırladı ve hafif hafif gülmeye başladı. Arkasında, kumsalda, biri çığlığı bastı, sonra ateş durdu. Erler arasında tedirgin bir sessizlik vardı. Stanley kumların üstünde sıcak havanın titreştiğini görüyordu.

Sonunda Croft dikkatle çevresine bakınarak ayağa kalktı ve ormana doğru fırladı. Ormanın kıyısına gelince yakınında olanlara arkasından gelmelerini işaret etti. Stanley kumlara baktı, Croft'un kendisini görmediğini umdu. Bir sessizlik oldu, birkaç dakika beklenildi, sonra Croft, Wilson ve Martinez çalılıkların arasından ortaya çıktılar, kumsala doğru gelmeye başladılar.

"İkisini vurduk," dedi Croft. "Başkaları olduğunu sanmıyorum. Olsaydı çantalarını bırakarak kaçmış olurlardı."

Kumun üzerine tükürdü.

"Kim vuruldu?"

"Minetta," dedi Goldstein.

Goldstein, Minetta'nın yanına diz çökmüş, ilkyardım çantasından çıkardığı kompresi bacağına bastırıyordu.

"Bakayım," dedi Croft.

Minetta'nın pantolonunu sıyırdı, yaraya baktı.

"Ufak bir sıyrık," dedi.

Minetta inledi, "Senin başına gelseydi görürdün."

Croft gülümsedi, "Korkma, ölmezsin oğlum."

Arkasını döndü ve çevresine toplanmış olan öteki keşif erlerine baktı.

"Ağzına sıçayım," dedi. "Haydi dağılın bakayım. Çevrede başka Japonlar olabilir."

Erler sinirli ama rahatlamış biçimde aralarında konuşuyorlardı.

Croft saate baktı, "Kamyonun gelmesine kırk dakika var. Kumsala yayılın ve gözünüzü dört açın. Boşaltmaya paydos."

Çıkarma botlarından birinin makinisti yanında duruyordu. Ona döndü, "Siz bu gece burada nöbet tutacak mısınız?" diye sordu.

"Evet."

"Çevrede Japonlar var, onun için sabahlayacaksınız gibi geliyor bana."

Croft bir sigara yaktı, Minetta'nın yanına gitti yeniden.

"Sen buradan kıpırdama oğlum, kamyon gelinceye kadar. Kompresi üzerinde tut, merak etme bir şey olmaz."

Stanley'le Brown yüzükoyun yere yatmışlar, aralarında konuşuyorlar, ormana bakıyorlardı. Stanley'nin üzerinde bir halsizlik vardı. İçindeki panik havasını anlamazlıktan geliyor, Japonların bu kadar yakınlarda olduğu bir sırada kendilerini nasıl güvende saydıklarına şaşıyordu. "Ne zaman güvende olduğunu kestirmek olanaksız," dedi kendi kendine. İçindeki boğuk korkuyu zorlukla bastırabiliyordu. Bütün sinirleri boşalmıştı sanki. Çok geçmeden ağzından saçma bir söz çıkacağını düşündü. Brown'a döndü, aklına gelen ilk düşünceyi söyledi, "Gallagher ne düşünmüştür acaba?"

"Ne demek?"

"Yani Japonlar öldürülürken karısını düşünmüş müdür?"

"Haydi canım sen de. İki şeyi birbirine bağlayamamıştır bile."

Stanley, Gallagher'a baktı. Gallagher da Wilson'la konuşuyordu alçak sesle.

Stanley, "Kendine gelmeye başladı galiba," dedi.

Brown omzunu silkti. "Zavallı çocuk, ama bir şey söyleyeyim mi, belki de şansı varmış."

"Öyle deme."

"Yooo. Bir kadından kurtulmanın ne rahatlatıcı bir şey olduğunu sen bilmezsin. Gallagher'ın karısını tanımıyorum ama güçlü kuvvetli bir herif değil Gallagher belki karısını hoşnut edemiyordu iyice. Ulan bu karı milletine unutamayacağı bir bok vermedin mi

yandın; seni aldatır, ufak tefek dalgası olmadıysa ben adam değilim. Hele son aylarda, gebe olduğunu da anlayınca daha da rahat, hiç tehlikesi yok."

"Ulan sen de başka hiçbir şey düşünmezsin," dedi Stanley.

Brown'dan tiksindi bir an. Brown'ın kadın düşmanlığı, kıskançlık damarlarını kabarttı. Oysa Stanley bu duygusunu genellikle bastırırdı. Bir an karısının kendisini boynuzladığına inanır gibi oldu. Bu düşünceyi hemen aklından attı ama sıkıntısını ve sinirini üzerinden atamadı.

"Ben sana bir şey söyleyeyim mi arkadaş," dedi Brown. "Şimdi gözümüzün önünde olan bir şey yok. Bak, burada yatmış konuşuyoruz değil mi," pat diye başlıyor hemen. "Başına ne geleceğini biliyor musun? Minetta korkmuyor mu sanıyorsun şimdi? Aklı şimdi başına geliyordur. Bana bak, geri dönüp de ayağımı Amerika toprağına basıncaya kadar başıma ne geleceğini bilemem. Bir kenara çekilir, ölüm saatini beklersin, hepsi bu kadar."

Adını koyamadığı bir kuşkunun kendisini canlandırdığını hissetti Stanley. Bu kuşkunun bir kısmı ölüm korkusuydu. Az çok farkındaydı bunun. İlk kez gerçekten korkuyordu ölmekten. Ama çarpışma başlamadan önce de bu düşüncenin her şeye egemen olduğunu biliyordu. Kıskançlığı, aşk durumları karşısındaki umursamazlığı, evde geçen uykusuz ve sinirli geceler beslemişti bu korkuyu. Gallagher'ı ve karısının beklenmedik ölümünü düşünmeyi nedense tatsız buldu birdenbire. Sen gözünü istediğin kadar aç, diye düşündü, yine vururlar seni arkandan. Tuzak. Stanley büyük bir sıkıntı duydu içinde. Çevresine bakındı, uzaktan gelen bir top patlamasına kulak verdi, kuşkusu arttıkça arttı, bir an dayanılmaz oldu hemen hemen. Terliyordu, neredeyse ağlayacaktı. Günün sıcaklığı, kumların parlaklığı, bir de çalışmanın verdiği sinirli yorgunluk, hepsi bir araya gelmiş ve Stanley'de güç diye bir şey bırakmamıştı. Zayıflamıştı, korkmuştu, anlamıyordu. Olaysız geçen birkaç devriye görevi dışında savaş diye bir şey görmemişti daha. Bir sürü şey daha

göreceğini düşündükçe yoğun bir tiksinti ve korku duyuyordu içinde. Bu kadar korktuğu halde bir savaşta erlerin başına nasıl geçeceğini düşünüyor, ama bir şerit daha takması, sonra bir daha takması, terfi etmesi gerektiği de aklından çıkmıyordu. O sırada kendisini altüst eden esaslı bir şey daha vardı besbelli. Brown'a, "Dinine yandığımın sıcağı mahvediyor adamı," diye mırıldandı. Kalkıp oturdu. Su gibi terliyordu. Belirsiz ve boğucu bir korku vardı içinde.

Her şeyi bildiğini, gördüğünü sanıyorsun, bilemiyorsun, göremiyorsun," dedi Brown'a. "Şu garaj dalgasından önceki durumun gibi, yine şanslıymışsın o zaman. Çevremizde Japonların dolaştığını biliyor muydun? Yo. Bak Stanley, durumun orada da aynıydı. Bir şeyin ne zaman patlak vereceğini kestirebilir misin? Eski işimde de, satış işinde de hep böyleydi. Birtakım dalavereler, büyük para kaldırmak için çevrilecek dümenler vardı, ama bilemezsin ki."

"Evet," dedi Stanley. Aslında söylenenleri dinlediği yoktu Stanley'nin. Kendisini üzen ve kıskandıran şeylere karşı dağınık bir isyan duyuyordu içinde. Bunu doğuran nedeni bilmiyordu, ama bundan sonra bütün hayatı boyunca gözünü bile kırpmadan kan ter içinde geçireceği ve büyük acılara katlanacağı daha birçok gece olacağını, sözcüklere dökmeden düşünüyordu.

11

Harekât tatsızlaşmıştı. Japonların ırmağı geçmek için giriştikleri saldırının başarısızlığa uğramasını izleyen hafta içinde kaydedilen ilerlemelerden sonra, Cummings hatlarını düzeltmek ve yol şebekesini tamamlamak üzere harekâta birkaç gün daha ara verdi. Toyaku Hattı'nın yarılmasından önce geçici bir duraksama olarak planlanan bu ara verme kötü sonuçlar doğurdu. Cummings yeniden harekâta başladığı zaman, uyguladığı taktiği her zamanki gibi iyi düşünmüş, çeşitli birlikler arasında yine işbirliği kurmuş ve devriye harekâtını özenle planlamış olduğu halde hiçbir sonuç alamamıştı. Cepheye ilk kez kendini toparlama fırsatı verilmiş, ama cephe bu arada yorgun bir hayvan gibi davranmıştı: Kendini olduğu gibi salıvermiş, kış uykusuna yatmıştı. İleri hatlarda bulunan askerlerin üzerine derin ve ağır bir tembellik çökmüştü.

Dinlenme dönemini izleyen iki hafta içinde, yoğun devriye hareketlerinden ve güçlü yerel saldırılardan sonra, General'in hatları birkaç keresinde topu topu dört yüz metre ilerlemiş, topu topu da üç Japon karakolu ele geçirilmişti. Bölükler karakol çarpışmalarına çıkmışlar, karşılıklı dağınık atışlarda bulunmuşlar, sonra yeniden ordugâhlarına dönmüşlerdi. Birkaç kere önemli bir alan ele geçirilmiş, ama erler ilk ciddi karşı saldırıda hemen geri çekilmişlerdi. İleri hatlarda bulunan en iyi subayların bu sırada kaybedilmesi,

askerlerdeki isteksizliğin en iyi belirtisiydi ve Cummings çarpışmaların nasıl sürüp gittiğini bundan anlıyordu. Tahkim edilmiş bir mevziye karşı herhangi bir saldırıya kalkışıldı mı erler geride kalıyor, işbirliği sağlanamıyor, saldırı birkaç er, birkaç subay ve astsubayın hayatına mal oluyor, böylece üstün kuvvetlerle karşılaşıldıkça yedek güçler de eriyordu.

Cummings cepheyi birkaç kere ziyaret etti ve erlerin yan gelip yattıklarını gördü. Ordugâhlar düzeltilmiş, bulaşık çukurları açılmış, siperlerin üzerine tenteler gerilmişti. Birkaç bölük de çamurda yürüyebilmek için tahtalardan yollar yapmıştı. Erler daha ileriye gideceklerini ummuş olsalardı bunları yapmazlardı. Bütün bu hazırlıklar güvenliğin ve sürekliliğin belirtisiydi; tutumlarında çok tehlikeli bir değişim olduğunun belirtisiydi. Askerler bir yerde uzun süre kalıp da bir şeye alıştılar mı onları yeniden savaşa sürmek son derece zorlaşır. Cummings bu sonuca varmıştı. Şimdi askerler kulübelerine bağlanmış köpekler gibi her emre havlayacaklar.

Cephede önemli bir değişiklik olmaksızın geçecek günler, onların bu gevşekliğini artıracaktı; yine de Cummings bir süre için bir şey yapabileceğini sanmıyordu. Bir ara yoğun bir hazırlıktan sonra iyi bir topçu desteğiyle büyük bir saldırıya kalktı. Bir sürü başvurudan sonra sağladığı bombardıman uçakları da saldırıyı destekledi, tankları ve yedek birliklerini de savaşa sürdü, ama bir gün sonra saldırı sıfıra indi; askerler önemsiz bir direnişle karşılaşınca duralamışlar, belki dört yüz metrekareyi geçmeyen küçük bir kesim elde edebilmişlerdi. Saldırı bittikten, kayıplar sayıldıktan, cephede ufak tefek değişimler yapıldıktan sonra Toyaku Hattı, Cummings'in önünde yine de eskisi gibi, geçilmemiş, bozulmamış biçimiyle durmaktaydı. Çok ayıptı.

Gerçekten korkunç bir durum vardı ortada. Kolordudan ve ordudan gelen haberler, gittikçe artan sabırsızlığın belirtisiydi. Bu baskı, tıpkı bir trafik sıkışıklığı gibi, kısa süre sonra Washington'a kadar ulaşacaktı. Cummings, Pentagon'un odalarında kısa süre sonra neler konuşulabileceğini kolayca kestiriyordu: "Ee, ne oluyor, ne var,

nedir bu Anopopei'nin durumu, neden hiçbir hareket yok, kim var tümenin başında, Cummings mi, ha şu Cummings, atın şu herifi oradan, başka birini getirin."

Askerleri bütün bir hafta oldukları yerde tutmanın tehlikeli olduğunu biliyordu, ama yol bitince ister istemez bu tehlikeyi göze almak zorunda kaldı. Bu durum geri tepti ve General'in kendine olan güvenini büyük çapta sarstı. Çoğu zaman anlaşılmaz olaylarla karşılaşıyordu. Motorunun neden çalıştığını, neden durduğunu bilmeyen bir şoförün şaşkınlığını ve korkusunu yaşıyordu. Bu olayı biliyordu, askerlik tarihi buna benzer yüzlerce korkulu masalla doluydu. Ama aynı şeyin kendi başına geleceğini hiç düşünmemişti. İnanılır gibi değildi. İlk beş hafta içinde birlikler sanki kendi bedeninin bir parçası gibiydiler. Şimdiyse görünürde hiçbir neden olmadan, –ya da kendisinin bir türlü bulamadığı bir nedenden ötürü– birliklerin üzerindeki titiz denetimini kaybetmiş bulunuyordu. İnsanlara ne kadar yeniden biçim vermeye çalışırsa çalışsın, insanlar sulu bir kil gibi karşı koyuyorlardı çabalarına: İstediği biçimi alamayacak kadar yumuşak ve ıslaktılar. Geceleri portatif karyolasında gözüne uyku girmiyor, dayanılmaz bir sıkıntı içinde bunalıyordu; arada sırada öfkesinin hiçbir işe yaramayacağını düşündükçe deliye dönüyordu. Bir gece, komadan çıkan bir felçli gibi yattı saatlerce, elleri durmadan açılıp kapanıyordu, gözleri çadır direğindeki çizgilere dikilmişti. Gücü ve içindeki itilimlerin yoğunluğu anlatılmaz bir hal almış, bunlar oldukları yerde tıkanıp kalmışlardı; sanki kollarına ve bacaklarına yayılmıştı, anlamsız bir öfke bedeninin sınırlarını zorluyordu. Her şeyi ama her şeyi avcunun içine almak, her şeyi denetlemek istiyordu; oysa altı bin insana bile yön verecek durumda değildi, bir tek insan bile onu engelliyordu.

Bir ara öfkeyle çabalamış, şu son saldırıyı düzenlemiş, sürekli devriye çalışmalarıyla birlikleri oyalamıştı, ama içten içe –kendisi kabul etmemekle birlikte– korkmaya başlıyordu. Binbaşı Dalleson bile kurmayını günlerce çalıştırarak hazırlattığı yeni saldırı planını

birkaç kere erteledi. Her seferinde de sudan sebepler buldu ertelemek için: Ya bir iki gün içinde Liberty gemileriyle yeni malzeme gelecekti, ya da saldırıyı önemli biçimde engelleyecek olan ikinci derecede önemli birkaç metrekare arazi parçasının ele geçirilmesini daha doğru buldu. Ama aslında korkuyordu; bu kez başarısızlık korkunç sonuçlar doğurabilirdi. İlk saldırıda çok şey harcamıştı, eğer bu saldırı da suya düşecek olursa üçüncü büyük saldırı için haftalar ve belki de aylar geçmesi gerekecekti. O zamana kadar da yerine başkası gönderilirdi.

Kafası tehlikeli bir uyuşukluk içindeydi; bedenine gelince, bir süreden beri ishaldi. Hastalığını iyileştirmek çabasıyla subay kantininde çok amansız denetlemeler yapmış, ama alınan yeni temizlik önlemlerine karşın bağırsakları düzelmemişti. Son günlerde çok küçük ayrıntılar üzerinde durduğunu saklaması da oldukça güçleşmişti, çevresindeki her şey etkiliyordu bu durumu. Kızgın, ıslak günler birbirini kovaladı, karargâhtaki subaylar birbirleriyle kapıştılar, ufak tefek kavgalar çıktı aralarında, ardı arası kesilmeyen sıcak havaya ve yağmura sövüp durdular. Ormanın sıkıntılı, yoğun derinliklerinde hiçbir şey kımıldamıyor, bu yüzden herhangi bir şeyin harekete geçeceğini kimse ummuyordu. Tümen farkına varmadan ve önüne geçilmez bir biçimde hapı yutuyordu ve Cummings bu gidişi değiştirecek gücü kendisinde bulamamaktaydı.

Bu durumun acısını doğrudan doğruya Hearn çekti. Emir subayı olduğunun ilk haftalarında generalinin ona tanıdığı sıkıntılı ve garip dostluk ortadan kalkınca, görevi birdenbire berbat ve aşağılatıcı bir tekdüzelik içine girmişti. İlişkisinde sessiz sedasız bir değişiklik olmuş, eninde sonunda resmi durumunu almış, yani Hearn tam anlamıyla bir ast olmuştu. General artık kendisine açılmıyor, ona söylevler çekmiyordu. Yakın zamana kadar aralarında bir tür dolaylı şaka sayılan görevi, zoraki ve çekilmez bir hal almıştı. Askeri harekât her geçen gün biraz daha çıkmaza girdikçe General, karargâhta-

ki disiplin üzerinde daha da çok duruyor, bunun acısını en çok Hearn'den çıkarıyordu. Cummings her sabah çadırını denetleme görevini Hearn'e veriyor ve hemen her gün Hearn'ün, emir erini yönetme biçimini eleştiriyordu. Aslında kurnazca, dolaylı bir biçimde yapılan bir azarlamaydı bu, ama insanı rahatsız ediyor ve son olarak da canından bezdiriyordu.

Anlamsız ve budalaca olan başka görevler de vardı ki bu görevler uzayıp gittikçe artık küstahlık derecesine varıyordu. Bir seferinde, satranç oynadıkları gece aralarında geçen uzun konuşmadan iki hafta kadar sonra gözünü birkaç saniye Hearn'e dikmiş ve şunu söylemişti:

"Hearn bu sabah çadırıma biraz taze çiçek koysam hiç de fena olmayacak."

"Taze çiçek mi dediniz Generalim?"

"Evet, herhalde ormanda vardır. Clellan'a söyle toplasın. Allah Allah, basit bir iş."

Basit olmasına basitti ama bu görev Hearn'le Clellan arasındaki gerginliği daha da artıracaktı. Hearn, Clellan'ın her sabah General'in çadırını düzeltmesiyle yakından ilgileniyor, elinde olmadan bu iş üzerinde titizlikle duruyor, bu yüzden Clellan'la aralarında kötü bir tartışma başlıyordu. General artık ona istediğini yaptırabiliyordu, bunu şaşkınlıkla gördü. Hearn çadırın iyice düzeltilmiş olup olmadığına büyük önem veriyordu. General'in çadırına her sabah istemeyerek yaklaşıyor, ayakları geri geri gidiyor, sonra çadıra giriyor, Clellan'la arasındaki kan davası sürüp gidiyordu.

Kavgayı Clellan başlatırdı. Clellan ince uzun, kendisinden hiçbir zaman kuşku duyulmayacak küstah bir güneyliydi. Başından beri Hearn'ün her sözüne kızıyordu. Hearn önceleri aldırmamıştı buna, Clellan kendi görevine sahip çıkmasıyla bir parça alay etti, ama bu kan davasına kendisinin de biraz yardım ettiğini artık biliyordu.

Bir sabah neredeyse tutuşacaklardı. Clellan işini bitirdiği sırada Hearn çadıra girdi, yatağı inceledi. Clellan yatağın yanında, ellerini

yanına sarkıtmış duruyordu bu sırada. Hearn yatağa eliyle vurdu. Çok güzel ve düzenli yapılmıştı, ikinci battaniye dörde katlanmış, ayakucuna konulmuştu, yastık da yatağın başına tam orta yere konmuş, uçları kıvrılmıştı. "Yatak güzel olmuş," dedi Hearn.

"Ya öyle mi Teğmenim?" Clellan hiç kıpırdamamıştı.

Hearn döndü, çadırın kapaklarını gözden geçirdi. Çok düzenli ve özenle bağlanmıştı; iplerden birini çektiği zaman düğüm takılmıyordu. Çadırın çevresinde dolaşarak kazıkları inceledi. Hepsi bir hizadaydı, hepsinin eğrilikleri de aynı açıda. Bir gece önce yağmur yağmıştı. Hearn, Clellan'ın kazıkları dikleştirdiğini biliyordu. Yeniden çadıra girdi, yerdeki tahtaya baktı. Süpürülüp yıkanmıştı. Clellan, suratını asmış, Hearn'ün ayaklarına bakıyordu; "Teğmenim, ayağınızın izi kalıyor," dedi.

Hearn ayakkabılarının bıraktığı çamur izlerine baktı, "Kusura bakma Clellan," dedi.

"Yeniden bir sürü iş çıktı Teğmenim."

Hearn'ün tepesi attı. "Pek bir iş yaptığın da yok zaten." dedi.

Clellan üstüne basa basa, "Yapmayan bilmez," dedi.

Buyur bakalım! Evet, hak etmişti bu yanıtı. Hearn yeniden döndü, harita tahtasını gözden geçirdi. Haritanın örtüsü özenle örtülmüştü, tahtanın altındaki mavi ve kırmızı kalemler dikkatle yontulmuş, ayrı ayrı yerlere konulmuştu. Çevreyi dolaştı, gardrobu açtı, giysilerinin temiz olarak yerleştirilip yerleştirilmediğine baktı, General'in masasına oturdu, çekmecelerini açtı, içindekileri gözden geçirdi. Çekmecelerin altına elini sürdü, tozlu olup olmadığına baktı. Hearn birden tatsızca homurdandı, hemen ayağa kalktı, çadırın çevresindeki yağmur çukurunu incelemeye koyuldu. Clellan geceki yağmurun getirdiği çamurları atmıştı, çukurda kuru toprak vardı. Hearn çukurun içine girdi.

"Clellan," dedi.

"Evet?"

"Bugün her şeyi iyi yapmışsın ama çiçekleri unutmuşsun. Değiştir çiçekleri."

Clellan dik dik, "Sayın Teğmenim," dedi. "Ben Generalimizin çiçeklerle ilgilendiğini pek sanmıyorum."

Hearn başını salladı. "Çiçekleri götür ve at."

Clellan yerinden kıpırdamadı. "General dün bana 'Bu bok çiçekleri de buraya koymak kimin aklına geldi?' dedi. 'Bilmiyorum,' dedim, ama herhalde sizin aklınıza gelmiş olabileceğini söyledim."

"Demek General öyle dedi?" Hearn önce işi alaya aldı, sonra kızdı. Namussuz herif! Bir sigara yaktı, dumanını yavaş yavaş üfledi. "Sen çiçekleri değiştir. Azarı yine ben işiteceğim."

"Teğmenim, ben General'in yanına günde belki on kere girip çıkıyorum. Kızarsa kızsın, merak etmeyin azarı yine ben işitirim."

"Sen benim dediğimi yap, Clellan."

Clellan dudaklarını ısırdı, biraz kızdı. Öfkelenmişti besbelli. "Teğmenim, şunu unutmayınız ki General de bir insandır. Sizden benden farkı yoktur. Ne diye ondan bu kadar korkuyorsunuz?"

Artık yeterdi bu kadar. Clellan'la çene yarıştıracak değildi ya, olacak iş değil. Hearn çadırdan çıkmadan önce soğuk soğuk, "Sen çiçekleri değiştir, Clellan," dedi.

Çok pis. Ayıp. Hearn kahvaltısını etmek üzere subayların kantinine doğru yürürken suratını asmış, karargâhın yeni biçilmiş çimenlerine bakıyordu. Bu iş bir ya da iki yıl sürebilirdi, her sabah aç karnına bu pis görevi yapacak mıydı? Clellan elbetteki severdi bu işi. Clellan'ın verdiği her yanıt onun kendine olan güvenini artırıyor, her azarlanmada ezilmişleri rahata kavuşturan kini besliyordu içinde. Basit bir er olmanın iyi yanları vardı. Hearn bir çakıltaşını tekmeledi.

Zavallı subaylar! Hearn kendi kendine gülümsedi, subay kantinine doğru giden Mantelli'ye elini salladı.

Mantelli, Hearn'e yaklaştı, sırtına vurdu. "Bugün babaya hiç yaklaşma."

"Nedir, ne oldu?"

"Dün gece kolordudan bir zılgıt geldi. Cummings'e ayağını sıkı bas diyorlar. Vay anasını! Bu gidişle beni kurmay başkanı yapacak galiba." Mantelli bir puro çıkardı, ucunu ok gibi sivriltti.

"Sen ancak karavana başkanı olabilirsin."

"Yo, yanlış. Bir kere masa başından ayrılmam ben, büro adamıyım, sonra düztabanım, kurmay olmak için daha başka ne ister? Sonra gözlüklerim de var. Öksürüğüm de fena değildir. Bak."

Hearn, Mantelli'yi itti gülerek. "Sen General'e bir şey söyleyeceksin galiba?"

"Söyleyeceğim ya. Beni ateş hattından uzak bir yere alsın."

İkisi de kahvaltılarını etmek üzere çadıra girdiler.

Hearn kahvaltıdan sonra General'in çadırına çağrıldı. Cummings masasında oturmuş, Hava Kuvvetlerinden bir mühendisin verdiği raporu inceliyordu. "Havaalanını iki aydan önce hazır edemeyecekler. Beni sonraya aldılar."

"Çok kötü Generalim."

"Bu ağzına sıçtığımın seferini hava desteği olmadan kazanacağımı sanıyorlar anlaşılan!" General önündeki adamın kim olduğunun farkında değilmiş gibi gelişigüzel yumruğunu sıktı. "Şu anda iyi bir hava desteğine sahip olmayan tek tümen biziz." General özenle sildi ağzını, Hearn'e baktı. "Bu sabah çadır çok iyi düzeltilmişti."

Hearn, General'in söylediği sözden hoşnut olmasına üzüldü.

Cummings masasındaki çekmecelerin birinden bir gözlük çıkardı, yavaş yavaş sildi, gözüne taktı. General nadiren gözlük takardı. Gözlük onu daha ihtiyar gösteriyordu. Biraz sonra çıkardı, elinde tuttu. "Küçük subaylar, yani sizler, içki istihkaklarınızı tam alıyor musunuz?"

"Tabii, evet; öyle sanıyorum efendim."

"Ya..."

Cummings ellerini birbirine kavuşturdu.

Peki neydi bunun nedeni? Hearn şaşırmıştı. Sonunda, "Neden soruyorsunuz?" dedi.

General karşılık vermedi. "Bu sabah İkinci Tabura kadar gideceğim; Richman'a söyler misin, on dakikaya kadar cipi hazır etsin."

"Ben de gelecek miyim Generalim?"

"Ha? Yo. Sen Horton'ı gör. Kumsala git, subay kantini için biraz fazladan öteberi al."

"Başüstüne Generalim."

Hearn biraz şaşkın bir halde otoparka gitti, General'in şoförü Richman'a emir verdi, sonra Binbaşı Horton'ı gördü. Horton kendisine bir erzak listesi sundu, listede limandaki ikmal gemisinden alınacak öteberinin adları yazılıydı.

Hearn Karargâh Bölüğünün başçavuşundan üç kişilik bir ekip aldı, bir kamyonet hazırlattı. Kamyoneti kumsala götürdü. Daha sabah olduğu halde ortalık sıcaktı. Güneş görünmüyordu, ama ormanda yansıyor ve ıslak, nemli havayı ısıtıyordu. Yolda giderlerken arada sırada arkalarından gelen top seslerini işitiyorlardı. Bir yaz gecesinin sıcak fırtınasında çıkan gürültüleri andırıyordu bunlar. Yarımadanın ucuna vardıklarında Hearn ter içinde kalmıştı.

Birkaç dakika bekledikten sonra bir çıkarma botu sağladı, şilepplerin demirlemiş olduğu yere kadar durgun denizde bir iki mil gitti. Anopopei'yi bir sis tabakası sarmıştı. Dumanlı sarı bir renk alan güneş, bulutların arasında açılan tembel bir boşluktan yakıcı bir sıcaklık yayıyordu.

Çıkarma botunun motoru durdu ve bot, şilebe yanaştı. Hearn şilebin merdivenine atladı, güverteye tırmandı. Merdivenin başında bir sürü denizci ona bakıyordu. Yüzlerindeki boş, eleştiren ve biraz da hor gören ifade Hearn'ü kızdırdı. Geminin basamaklarından aşağıya bakınca, çıkarma botunun kıçını vinç ağzına yanaştırdığını gördü. Hearn merdiveni çıkmanın verdiği ufak bir yorgunluktan ötürü yine terlediğini gördü. Merdivenin başındaki deniz erine sordu, "Gemideki yükten sorumlu olan kim?"

Deniz eri, Hearn'e baktı. Sonra hiçbir şey söylemeden bir lombozun bulunduğu yönü gösterdi. Hearn yanından geçti, ağır lomboz

kapağını açtı ve merdivenden inmeye başladı. Birdenbire yüzüne bir sıcaklık çarptı, gemi ambarlarının ne kadar sıkıntılı yerler olduğunu unutmuştu.

Kokuyordu da elbette. Sanki bir atın bağırsaklarında dolaşan böcekti Hearn şimdi. "Allah belasını versin!" diye mırıldandı iğrenerek. Gemi her zaman olduğu gibi bayatlamış yemek kokuyordu. Tavada kalmış yanık yağ kadar iğrenç bir şeyle karışmış, içyağı kokusu. Farkına varmadan elini bir bölmeye sürdü, eli ıslandı, çekti. Gemideki bütün bölmelerin üzerinde bir yağ ve su tabakası vardı.

Ara bölmeden dikkatle yürüdü. Dardı ve çok kötü ışıklandırılmıştı. Demirden zeminin üzerinde, şurada burada malzeme yığınına rastlıyordu. Üzerlerine birer muşamba örtülmüştü. Bir ara ayağı kaydı, az kalsın bir yağ birikintisinin üstüne düşecekti. "Amma pis yer be, içine sıçtığımın!" diye sövdü.

Kızmıştı, son derece öfkeliydi. Ama ne diye öfkeleniyordu? Durdu, alnını ovaladı. Nedir ulan bu başıma gelenler be? "Sizler, yani küçük subaylar, içki istihkakınızı tam olarak alıyor musunuz?" diye sormuştu General. O sırada bir kurt düşmüştü içine, o zamandan beri sinirleri gergin ve bozuktu. General ne demek istemişti?

Birkaç dakika sonra yeniden koridora döndü. Gemi ambarlarından sorumlu olan subayın bürosu, koridorun ucunda yer alan küçük bir odaydı. Ufak tefek bir sürü erzak sandığı, kırılmış sandık tahtaları, sepetinden taşmış bir sürü kâğıt ve köşeye sıkışmış eski püskü kocaman bir masa.

Hearn masada oturan subaya sordu, "Kerrigan siz misiniz?"

"Evet evlat, söyle bakayım ne istiyorsun?" Kerrigan'ın ince uzun, biraz çarpık bir yüzü vardı. Ağzında birkaç diş noksandı.

Hearn bir an dik dik baktı, tepesi atmaya başlıyordu yeniden. "Bu 'evlat' sözünü bıraksan fena olmayacak." Öfkelenmesine kendisi de şaşırmıştı.

"İstediğin gibi olsun Teğmenim."

Hearn kendini zor tuttu. "Gemiye bir çıkarma botuyla geldim. İşte istediğim şeylerin listesi. Bir an önce ver de senin de benim de vaktim ziyan olmasın."

Kerrigan listeye şöyle bir göz attı. "Subay kantini için, öyle değil mi Teğmenim?" Hem yüksek sesle okuyor, hem de eliyle gösteriyordu, "Beş sandık viski, bir kutu ayçiçek yağı, bir kutu miyonez." Kerrigan "mayonez" sözcüğünü alaylı bir ağızla "miyonez" diye okumuştu. "İki sandık kemikli tavuk konservesi, bir kutu baharat, on iki şişe Worcestershire sosu, on iki şişe Şili salçası, on iki şişe ketçap..." Başını kaldırıp baktı, "Ben de fazla bir şey sandımdı. Ağzınızın tadını pek bilmiyorsunuz. Belki yarın da iki kutu hardal için bir mavna gönderirsiniz." İçini çekti. Listedeki kalemlerin çoğunu çizdi. "Viskiyi vereyim. Ötekilere gelince, daha bakkal dükkânı açmadık burada."

"Liste, General adına Horton tarafından imzalanmıştır. Dikkatini çekerim."

Kerrigan bir sigara yaktı. "General ancak bu geminin başına geçtiği zaman bana emir verebilir." Hearn'e sevinerek baktı. "Horton'ın adamlarından biri, yüzbaşı mı neydi, bilmiyorum, dün buraya geldi. Tümen karargâhı için erzak alıp gitti. Subayların kantini için kurulmuş özel bir lokanta değiliz biz. İstihkakınızı toptan alıyorsunuz. Karada ne yaparsanız yapın."

Hearn kendini zor tutarak konuştu, "Bunları parayla satın alıyoruz. Subay kantini veriyor parasını."

"Ama istediğinizi vermek zorunda değilim. Siz de ne yapsanız alamazsınız. Sığır eti konservesi istemiş olsaydınız verebilirdim. Ve cebinizden de beş kuruş çıkmazdı. Ama bu küçük fazlalıkları almanız için yeni bir geminin gelmesini beklemeniz gerekecek. Size tavsiyem budur. Ben size miyonez satamam, kusura bakmayın." Listeye bir şeyler yazdı. "Bunu 2 numaralı ambara götürün, viskinizi alın. Size istediğinizi veremiyorsam, bu olanaksızdır da ondan."

"Peki. Teşekkür ederim Kerrigan."

"Kusura bakmayın Teğmenim, her zaman beklerim."

Hearn gözlerini kırpıştıra kırpıştıra koridorun aşağılarına yürüdü. Bir dalga gemiyi salladı; Hearn birdenbire bölmeye fırladı, çarpmamak için elini demire vurdu. Sonra durdu. Alnındaki teri ve ağzını yeniden sildi.

Listedeki şeyleri almadan gitmeyecekti. Kerrigan'ın gülümsemesine yeniden öfkelendi, zorla gülmeye çalıştı. İş kötü gidiyordu; Kerrigan da eninde sonunda bir emir kuluydu, onun için işi alaya vuruyordu. İstenilen şeyleri almanın başka yolları da vardı ve alacaktı. General'in karşısına çıkıp "Kusura bakmayın," diyecek değildi ya.

2 numaralı ambara geldi, merdivenden indi, soğuk hava deposuna geldi. Nöbetçi memura listeyi verdi.

"Yalnız beş sandık viski, öyle mi?"

Hearn çenesini ovuşturdu. Bir tropikal sivilcesi vardı çenesinde, kaşırken acıdı. "Ötekileri de alsak fena olmaz, Jack," dedi birdenbire.

"Olamaz. Kerrigan silmiş."

"Verirsen beş pound var sana."

Yüzünden kuşku akan ufak tefek biriydi denizci. "Yapamam. Ya yüklerken görürse Kerrigan?"

"O bürosunda oturmuş çalışıyor şimdi. Dışarı çıkmaz."

"Teğmenim ben bu tehlikeyi göze alamam. Sayımda ortaya çıkar sonra."

Hearn başını kaşıdı. Sırtına bir sıcaklık basmıştı. "Haydi soğuk hava deposuna girelim. Biraz serinlemek istiyorum."

Görkemli kapılardan birini açtılar, içeriye girip konuşmaya başladılar. Çevrelerinde çengele asılmış hindiler, domuz etleri ve sandık sandık Coca-Cola vardı. Hearn hindilerden birinin beyaz etinden bir parça aldı, konuşa konuşa yiyordu. "Sen de bilirsin ki sayımda filan ortaya çıkmaz." Hearn'ün aklına başka bir şey geldi.

"Ben de böyle bir yerde bulundum evladım. Yiyecek maddelerinin hesabını vermek zorunda değilsin."

"Bilmiyorum Teğmenim."

"Yani Kerrigan hiç buraya inip de kendisi için yiyecek almadı mı?"

"Ama size vermek tehlikeli."

"On iki pounda fit misin?"

Deniz eri düşündü... "On beş olsa?"

Tamamdı, yakalanmıştı, "On ikiden fazla vermem, pazarlık yok."

"Peki. Öyle olsun. Ne yapalım."

"Yamansın be."

Hearn hindiden bir parça kopardı, iştahla yedi. "Sen sandıkları ayır. Ben adamlarımı getireyim de yukarı alsınlar."

"Peki Teğmenim. Ama ellerini çabuk tutsunlar, olmaz mı?"

Hearn yukarı çıktı, merdivenin başından eğildi, birlikte getirdiği üç ere, "Güverteye çıkın!" diye bağırdı. Erler, vincin halatına yapışarak güverteye çıktılar. Hearn onları ambara indirdi, her biri birer karton kutu aldı eline, güverteye çıktılar. Üç kere inip çıkmadan sonra her şey taşındı: Viski, tavuk konservesi, soslar ve öteberi. Hearn deniz erine on iki poundu verdi. "Haydi çocuklar gidiyoruz!" diye bağırdı.

Her şey tamamdı. Kerrigan'ın güverteye çıkıp işi çakmasından korkuyordu. Hemen botun içine atladı, sandıkların üzerine bir muşamba örttü.

Tam geriye dönmeye hazırlanırken Kerrigan'ın merdiven başından baktığını gördü.

"Teğmenim, kusura bakmayın, neler götürüyorsunuz bir görelim!" diye bağırdı.

Hearn gülümsedi. Dümendeki ere, "Motoru çalıştır," dedi. Sonra Kerrigan'a soğuk soğuk baktı. "Çok geç!" diye bağırdı.

Ama motorlar bir iki kere pat pat ettikten sonra durdu. Bunu gören Kerrigan merdivenlerden inmeye hazırlandı.

"Motorları çalıştırın!" diye bağırdı Hearn, öfkeyle. Dümendeki ere, "Açıl!" dedi.

Motor yeniden tekledi, bir an çalışır gibi oldu, yavaşladı, sonra çalışmaya başladı. Kıç tarafından pervanenin düzenli dalgaları çıkıyordu.

"Haydi tamam, gidiyoruz!" diye bağırdı Hearn.

Bot yavaş yavaş geriye gitti, Kerrigan merdivenin ortasında kalakaldı. Kerrigan yeniden merdiveni tırmanırken geminin kenarından bakan birkaç deniz eri gülüyordu.

"Hoşça kal Kerrigan!" diye bağırdı Hearn. Hearn'ün keyfi yerindeydi. "Ulan bok herif," dedi dümendeki ere, "az kalsın bu pis motor yüzünden yakayı ele verecektik."

Çıkarma botu dalga yaparak kıyıya doğru ilerlerken motor da düzenli olarak çalışıyordu.

"Kusura bakmayın Teğmenim."

"Peki."

Hearn rahatlamıştı, hem de çok rahatlamıştı. Aldıkları malları yüklerken geçirdiği heyecandan eser kalmamıştı; üzerindeki giysinin ne kadar ıslanmış olduğunu şaşkınlıkla gördü. Botun rampasından sular sıçrıyordu. Hearn yerinden kıpırdamadı, suların üstüne sıçramasından hoşlanıyordu. Güneş tepede bulutlardan sıyrılıyor, bulutlar, aleve tutulmuş kâğıtlar gibi, güneşin önünden kaçışıyorlardı. Bir daha sildi alnını. Yakası boynunun çevresinde ıslak bir ip âdeta.

Evet, on iki pound pahalı sayılmazdı. Kerrigan olsaydı, bu mallar için on yedi, belki de yirmi pound isterdi. Bu denizciler eşşektiler, General'den daha eşşek. Cummings onun yalnız viski alarak döneceğini sanmıştı herhalde. Horton dün geminin kâtibiyle görüşmüştü. Sonra da gelip "Eşşoğlueşşek hiç işbirliğine yanaşmıyor," demişti. Eşşoğlueşşek, Kerrigan'dı.

Bu görev Horton'ın yanındaki subaylardan birinin işi olduğu halde General kendisini göndermişti. General'in ne yapmak istediği anlaşılıyordu şimdi; yoksa ne diye bir denizciye rüşvet vermeyi göze alsın, ya da Kerrigan'ın küstahlıklarına kızsındı: Demek General artık onu etkisi altına almaya başlamıştı. Hearn sandıkları örten muşambanın üstüne oturdu, gömleğini çıkardı, gömleğiyle göğsünü sildi, asık suratla, elindeki gömleğe baka baka bir sigara yaktı.

Bot karaya yanaştıktan sonra Hearn aldığı sandıkları ve kutuları bir araca yükletti, yanındaki erlerle birlikte karargâha yollandı. Tümene vardığında henüz öğlen olmamıştı. Durumu rapor etmek üzere hemen General'in çadırına koştu. Cummings'i mahcup etmek istiyordu. Ama General çadırında yoktu. Hearn küçük bir sandığın üstüne oturdu, çadırı sıkıntılı sıkıntılı gözden geçirmeye başladı. Clellan'ın sabah temizliğinden beri hiçbir şey değişmemişti. Kanatları açık duran kapıdan giren güneşin altında çadır, kareli köşeleriyle, dimdik ve asık yüzlüydü. Çadırda bir insanın yaşadığını gösteren en küçük bir belirti yoktu. Yer tertemizdi, battaniyeler yatağın üstüne düzgün ve katlanarak konulmuştu, masa dağılmamıştı. Hearn içini çekti, belirsiz bir tedirginliğin kıpırdadığını duydu içinde. O garip geceden beri bu tedirginliği duyuyordu zaten.

General onun üzerindeki baskıyı durmadan artırıyordu. Aslında kendisine verdiği görevler kolayca yapılacak işlerdi, ama bu görevlerin hepsinde de aşağılayıcı bir şeyler vardı. General kendisini bir bakıma ondan daha iyi tanıyordu. Hearn bir görev aldığı zaman, kendisi için kötü de olsa üstesinden geliyordu; her seferinde görev –ne kadar kötü olursa olsun– bir öncekinden biraz daha kolay geliyordu ona. Kurnazca bir yöntem. O sabahki Kerrigan olayı, bu bakımdan başka bir anlam kazanıyordu. Uzaktan soğukkanlılıkla bakıldığında bu olay, birine rüşvet vermek, birtakım malları kaçırmak ve yakalanmamak için terlemekten başka bir şey değildi. Bir bakıma da, babasının bir dümeniydi. "Herkesin kendine göre bir değeri, her şeyin bir yolu vardır." Ulu Tanrım! İşi belli etmemek için bu kadar bayağı, bu kadar dolambaçlı yollara ne gerek vardı? Ama General kendisinin bayağı yollara başvurmaktan geri kalmayacağını da böylece göstermiş oluyordu. Dinlenme çadırı öyküsünün elli, belki de yüz çeşidini tekrarlamıştı. "Unutma ki Robert, kuraldışı diye bir şey vardır." Peki öyleyse artık kuraldışı diye bir şey kalmamıştı. Yukarıdan ve aşağıdan sıkıştırılan bir teğmendi yalnızca, kendisini öteki subaylardan daha haysiyetli, daha sakıncalı bir biçimde koru-

yacak durumda değildi. Bu böyle sürüp gittikten sonra tepkileri otomatikleşecek, davranışlarına korku egemen olacaktı. Generalinin karşısında hiçbir zaman kazanmamıştı zaten. Satranç oynadıkları gece bile bunalan Cummings değil, kendisi olmuştu; yatağına uzanıp anıların yaraları ve izleri içinde bocalayan da yine kendisiydi.

"Sizler, yani küçük subaylar, içki istihkakınızı tam olarak alıyor musunuz?" Ulan ne demek istemişti bu sözüyle? Hearn içinden gelen bir dürtüyle içki dolabını açtı; açılmış şişeleri inceledi. Cummings, hemen hemen her gece viski şişesinden dört beş santim kadar alır, sonra şişeyi yerine koymadan önce, garip bir cimrilikle, kalan viskinin yerini kalemle işaretlerdi. Hearn General'in bu davranışını gülünç bulmuş, ama diğer tüm çelişkilere bakarak bunu ufak, ilginç bir nokta saymıştı.

O gün şişedeki viski son işaretin yedi santim aşağısında bulunuyordu. Cummings o sabah bunu görmüş, kendisinin bunu içtiğini dokundurmak istemişti. "Sizler küçük subaylar, içki istihkakınızı tam olarak alıyor musunuz?" Ama saçmaydı bu artık. Cummings'in bunu kendisinden iyi bilmesi gerekirdi.

Belki de Clellan yapmıştı. Belki. Ama Clellan'ın emir erliği gibi rahat bir işi içki yüzünden tehlikeye atması pek olası değildi. Kaldı ki Clellan biraz içmiş bile olsa viskinin yerini işaretlemeyecek kadar budala değildi.

Birden Cummings'in bir gece önceki durumu gözünün önüne geldi: Yatağına yatmadan önce önündeki viski şişesinin etiketine efkârlı efkârlı bakıyordu. Kalemini eline aldı, bir iki dakika düşündü, sonra şişeyi işaretlemeden dolabına koydu belki. Kimbilir o anda yüzü ne haldeydi?

Bu işin şakası yoktu artık. Hele dinlenme çadırı, çiçekler ve Kerrigan olaylarından sonra. Bu küçük olay aralarında geçinceye kadar General'in bütün maskaralıklarını, sapık ve yoğun hırsının kustuğu birtakım şımarıklıklar saymıştı. Bir bakıma da arkadaşlar arasında yapılan birtakım şakalar. Ama bu düpedüz ahlaksızlıktı. Ve

korkutucuydu da biraz. Bütün işlerinin arasında, üzerine bu kadar ağır baskı olduğu bir zamanda, Cummings bunları tasarlamaya vakit buluyor, büyük sıkıntısının bir parçasını böylece üstünden atabiliyordu.

Aralarındaki ilişkinin aslında böyle bir şey olduğunu o anda anladı Hearn. Efendisinin sevgili köpeğiydi; şımartılmış, üzerine titrenmiş, şekerle beslenmişti hep... efendisini ısırabileceği anlaşılıncaya kadar. Ondan sonra, birçok insanın ancak hayvanlara yapabileceği korkunç ve özel bir sadizm işkencesi uygulanmıştı ona. General'in eğlencesi olmuştu. Köpek rolünü kabul ettiğini, köpeklerin gördükleri düşlere bile kendini kaptırdığını, günün birinde efendisine eşit olmayı bile düşündüğünü hatırlamanın yarattığı soğuk ve sessiz bir öfkeyle anladı bunu. Belki Cummings de bunu anlamış ve oldukça da eğlenmişti.

Cummings'in kendisine anlattığı bir öyküyü hatırladı. Savaş Bakanlığında bir memurun çekmecesine komünizmle ilgili belgeler konulduktan sonra memur işinden atılmıştı.

Cummings bunu anlattıktan sonra Hearn, "Olacak şey değil, ne diye işinden atıldı? Oysa adamın zararsız biri olduğunun herkes tarafından bilindiğini siz söylediniz," demişti.

"Bu dalavereler her zaman işe yarar Robert. 'Büyük Yalan'ın ne kadar etkili olduğunu sen daha anlamaya başlamadın. Senin ortalama adamın, kendisinde bulunan pis dürtülerin iktidardaki insanlarda da bulunduğundan kuşkulanmaya hiçbir zaman cesaret edemez; ortalama adamlar, tasarıları gerçekleştirmeye yararlar. Kaldı ki masum olduğuna yemin edecek bir tek adam yoktur. Hepimiz suçluyuz, gerçek bu. Söz konusu adam, belki partide olsaydı şaşkınlığa uğrardı. Hitler'e neden bu kadar uzun zaman dokunmadılar? Çünkü diplomat kafası, yeni numaralar altında eski oyunun oynanmakta olduğuna inanmadı da ondan. Hitler'in yirminci yüzyıl adamının yorumcusu olduğunu ancak senin ve benim gibi tarafsız insanlar anladı."

Evet, gerekli bulduğu anda bu çeşit belgeleri insanın çekmecesine kolayca koyabilecek bir adamdı. Nitekim viski şişesi dalaveresini o hazırlamıştı. Ama Hearn General'in istediği biçimde oynatabileceği bir satranç taşı olmayacaktı. Ancak Cummings'in o sırada kendisiyle oynadığı kesindi.

Hearn çadıra göz gezdirdi. General'i beklemek, istenilen şeyleri başarılı bir biçimde elde ettiğini kendisine bildirmek zevkli bir şey olurdu, ama pis bir zevkti bu ve General de hemen anlardı bunu. "Kendini gözünde biraz fazla büyütüyorsun, öyle değil mi Robert?" diyebilirdi. Hearn bir sigara yaktı, kibriti atmak için çöp sepetine doğru yürüdü.

İşte içinden gelen bir tepki: *General'in çadırında yere kibrit atılmaz. Durdu.* General'in onu sinirlendirmesine göz yummasının da bir sınırı vardı.

Yer temiz olacak. Bu düşünce askeri yasakların büyüsüne kapılmadan açıkça ele alınacak olursa saçma, sapık ve insanı kızdıran bir düşünceydi.

Kibriti General'in küçük sandığının yanına attı, yüreği aptal gibi çarpa çarpa; sigarasını da General'in tertemiz döşemesinin ortasına özenle fırlattı ve ayağının tüm gücüyle ezdi. Sonra sigaraya büyük bir hayranlıkla ve tatsız bir övünüyle baktı. Görsün bunu Cummings, görsündü bakalım.

Personel Şubesi çadırında hava öğlene doğru boğucu bir hal almıştı. Binbaşı Binner gümüş çerçeveli gözlüğünü temizledi. Dertli dertli öksürdü, kusursuz alnının köşesindeki bir damla teri sildi. Sakin sakin, "Çavuş, ortada ciddi bir durum var," dedi.

"Evet efendim, biliyorum."

Binbaşı Binner bir an General'e göz attı, sonra masasına birkaç kere vurdu, önünde hazır olda duran Çavuş'a baktı. Birkaç adım ötede, köşe kazıklarının birine yakın bir yerde, Cummings ileri geri gidip geliyor, küçük bir daire çiziyordu.

"Bize doğruyu söyleyecek olursan askeri mahkemede senin lehine kuvvetli bir kanıt olur," dedi Binner.

Lanning karşı koydu, "Ne söyleyeyim, bilmiyorum ki." Kısa boylu, sarı saçlı, açık mavi gözlü bir adamdı Lanning.

Binner sıkıntılı bir sesle, "Bildiklerini söyle, yeter," dedi.

"Devriye görevine çıkmıştık, bir gün önce de aynı yere gittiğimiz için bir şey olacağı benim aklıma gelmedi."

"Bunu düşünmek sana mı kaldı?"

"Tabii bana kalmadı efendim ama erlerin üstünde bir tatsızlık vardı. Yarı yola gelince mangamı küçük bir açıklıkta oturttum, bir saat bekledim, sonra geri döndüm ve raporumu sundum."

Binner'ın sesinde farklı bir hava vardı, "Ama rapor baştan sona uydurmaydı. O yere geldik diyorsun ama o yerin bir kilometre içinde bile bulunmamışsın."

Cummings öfkesi arasında, biraz da Binner'ın cümleyi kurma biçimine kızmıştı.

Çavuş Lanning, "Evet efendim, doğru," dedi.

"Sen öyle anladın demek, yani sana öyle geldi?"

Cummings kendini zor tuttu, sorguyu kesmemek için işe karışmak istemedi.

Lanning sordu, "Anlayamadım Binbaşım?"

Binner suratını asarak sordu, "Görevini kaç kere yapmadın?"

"İlk kez efendim."

"Bölüğünde ya da taburunda bulunan öteki çavuşlar da böyle yalan yanlış raporlar veriyorlar mı?"

"Hiçbiri vermiyor efendim, hiç işitmedim."

General, birdenbire üzerine yürüdü, "Lanning, Amerika'ya mı dönmek istersin, yoksa burada hapiste gebermek mi?"

Lanning, "Efendim," diye kekeledi, "üç yıldan beri birliğimde, ve..."

"Yirmi yıl da olsa bana vız gelir. Başka çavuşlar da yanlış raporlar veriyorlar mı?"

"Bilmiyorum Generalim."

"Sevgilin var mı?"

"Evliyim Generalim."

"Karını bir daha görmek ister misin?"

Lanning kıpkırmızı oldu. "Bir yıl önce beni bırakıp başkasına kaçtı Generalim."

General arkasını dönerken ayakkabıları kuru bir gıcırtı çıkardı. "Binbaşım, bu eri lütfen yarın askeri mahkemeye verin." Kapıdan çıkarken durdu, "Lanning bak seni uyarıyorum, doğruyu söylemen senin için daha iyi olur. Bölüğünde bu işi yapan çavuşların adını ver."

"Kimin yaptığını bilmiyorum Generalim."

Cummings adımlarını açarak dışarıya çıktı ve ordugâhın içinde yürüdü. Öfkesi bir işe yaramadığı için dizlerinde bir halsizlik hissediyordu. Küstah herif, "Kimin yaptığını bilmiyorum Generalim." Bütün cephede onun gibi astsubaylar vardı, gelen raporların dörtte üçü uydurmaydı; belki cephedeki subaylar bile uydurma rapor veriyorlardı. İşin kötüsü, bu durum karşısında yapacak hiçbir şey yoktu. Lanning'i askeri mahkeme karşısına çıkaracak olursa, mahkemenin vereceği karar yargıtaya gidecekti, böylece tümenindeki adamların artık güvenilmez hale geldiğini bütün Güney Pasifik Komutanlığı öğrenecekti. Lanning öteki astsubayların adını verseydi yine dava açamazdı. Onların yerine gelecek olanlar belki daha da kötü çıkacaktı. Ama Lanning'i ceza vermeden bölüğüne göndermek de işine gelmezdi. Kendi kendini yesin pis herif. Seferin sonuna kadar –sefer eğer biterse– Lanning'i mahkemeye çıkarmayacaklar, bu arada bir sürü sorgu daha yapacaklar, bugün yarın mahkemeye çıkacaksın diye Lanning'i oyalayacaklardı. General gittikçe artan öfke ve hoşnutluk içinde yürüdü. Lanning'i bu yoldan konuşturamazsa, başka yollar da vardı. Emrindeki askerleri daha fazla sıkacak olursa, savaşı kazanmalarının daha rahat bir yol olduğunu anlayacaklardı. Ordugâhlarından pek hoşnuttu hepsi de. Öyle değil mi efendim? Peki. Her şeyin bir yolu var öyleyse yarın şu ya da bu yönde genel bir askeri harekâta başlayacak. Birkaç yüz metrelik yeni ayarlamalar yapılacak, yeni siperler kazılacak, yeni dikenli

teller çekilecek, yeni çadırlar kurulacak. Yeniden ızgaralar sermeye, tuvaletlerini düzeltmeye başlarlarsa bir harekete daha girişilecekti. Amerikalıların eski hastalığı: Malını temiz tutmak, düzeltmek. Kendine bir yuva yapacaksın, içine geçip oturacaksın, şişmanlayıp öleceksin.

Bütün tümende disipline yeniden ağırlık vermek gerekiyordu. Erler devriye görevlerinde kaytarıyorlarsa, demek ki hastanede yalandan hasta numarası yapanlar da vardı. Gezici hastaneye bir yazı gönderecek ve bütün kuşkulu vakalar karşısında yeni önlemler alınmasını emredecekti. Tümende bu tip işlere büyük ölçüde göz yumma vardı; birçoğu onun otoritesi karşısında direniyor, onu atlatıyordu. Ah, onun yerine başka bir General, gözyaşlarına bakmadan onları harcayacak bir kasap atanmalıydı ki akılları başlarına gelsin. Eh, ne yapalım akıllarını başlarına toplamazlarsa, kasap er geç gelir elbette. Orduda odun mu yok.

Öfkeyle çadırına girdi, masasına oturdu, farkına varmadan kurşunkalemiyle oynamaya başladı. Kalemi yere fırlattı, yatağının üzerindeki harita tahtasına büyük bir tiksintiyle baktı. Tahta kendisiyle alay ediyor gibi geldi.

Ama çadırda bir başkalık vardı. O sabah Clellan tarafından temizlendikten sonra değişmiş olan bir şey. Odanın çevresine oldukça büyük bir kuşkuyla göz gezdirdi.

"Vay!" Hırıltıyla boğuk çıkan çığlık arası bir ses. Derin bir acı ve korku sıkıştırdı göğsünü. Çadırın tam ortasında, yerde bir kibrit ve bir sigara izmariti, siyah bir kül; kirli bir kâğıt ve koyu renk bir tütün karışımı berbat bir pislik tahtaların üzerinde ezilmiş.

Masanın üstünde kendisi için bırakılmış bir kâğıt hiç dikkatini çekmemişti o zamana kadar.

Sayın Generalim,

Sizi bekledim, gelmediniz.
Emrettiğiniz yiyecek ve içecekleri getirdim.

Hearn

Demek yeri kirleten Hearn'dü. Elbette oydu. Cummings kibritle izmarite doğru yürüdü. Büyük bir tiksintiyle aldı ve çöp sepetine attı. Biraz siyah kül kalmıştı, onu da ayağıyla dağıttı. Sönmüş sigara kokusundan nefret ettiği halde parmaklarını ikide birde koklamaktan kendini alamadı.

Bağırsaklarının ta içinde bir şey hissetti, bir ishal sancısı; sonra terlemeye başladı. Kolunu uzattı, sahra telefonunu kaldırdı, bir kere manyeto ettikten sonra mırıldandı, "Hearn'ü bulun, çadırıma gönderin." Yüzünün sol yanını bastıra bastıra ovaladı, donmuş gibiydi.

"Bunu yapsın ha?" Öfkesi daha yeni başlıyordu; önleyemediği delice bir öfke, ağzını sımsıkı kapatmıştı; kalbi küt küt atıyor, parmak uçları sızlıyordu. Buzdolabına doğru yürüdü, bir bardak su aldı, suyu kısa ve sinirli yudumlarla içti. Bir an, öfke dalgalarının çok derinlerinde başka bir şey, belki de garip bir tiksinti ve korku karışımı bir duygu, tuhaf tatsız bir heyecan, geçici bir teslim olma duygusu hissetti, sanki bir oda dolusu yabancı erkek karşısında soyunmuş bir genç kızdı. Ama öfkesi bu duygusunu boğdu ve bütün heyecan kapılarını tıkayacak kadar genişledi, dayanılmaz bir öfke içinde durmadan titremeye başladı. Eğer o sırada avcunda bir hayvan olsa boğardı.

Bununla birlikte açık, kesin, başka bir çeşit korku da vardı içinde; Hearn'ün bu davranışı, bir askerin kendi kişiliğine el koyması demekti. Cummings'e göre bu davranış askerlerin bağımsızlığını, kendisine karşı yürütülen direnişi gösteren bir simgeydi. Askerlerin kendisine karşı besledikleri korku ve saygı, akılcıydı. Askerler Cummings'in kendilerini cezalandırabileceğini, gücünü kabul ediyorlardı ama bu korku yetmezdi. Asıl önemli olan öteki korkuydu, o ise yoktu ortada; akıl ile ilgisi olmayan işte bu çeşit korkuydu. Bu korkuda muazzam bir gücü olurdu onun ve onu köstekleyen bir çeşit "dinsel küfür" de buydu. Yerdeki izmarit bir tehditti, kendisinin inkârı demekti, Lanning'in gerçeği gizlemesi ya da Japonların hatlarına saldırmaları gibi bir şey. Bu tür saldırıları kimsenin gözünün yaşına bakmadan

doğrudan doğruya karşılaması gerekirdi. Direnişi karşılamakta ne kadar geç kalırsan o kadar büyür. Direniş yok edilmelidir.

"Beni istemişsiniz Generalim." Hearn çadıra giriyordu.

Cummings yavaşça döndü, Hearn'e baktı. "Evet, otur. Seninle konuşmak istiyorum."

Sesi soğuk ve tekdüzeydi. Hearn'ü karşısında görünce öfkesi, kontrollü ve keskin bir araca dönüşmüştü. Uzun uzun düşündükten sonra bir sigara yaktı. Şimdi eli titremiyordu artık. Sigaranın dumanını kayıtsızca savurdu. "Son konuşmamız üzerinden uzun bir zaman geçti Robert."

"Evet Generalim, öyle."

Satranç oynadıkları gecenin üstünden değil. Bunu ikisi de biliyor. Cummings, Hearn'e tiksinerek bakıyordu. Hearn bir yanılmanın, yani göz yumduğu tek şeyin simgesiydi. Uzun süreden beri kendisiyle yaşamak dayanılmaz bir hal almıştı. "Benim karım orospudur, Robert." Cummings bu anı karşısında kasılıp kaldı. Gösterdiği bu geçici güçsüzlüğe isyan etti. O sırada...

Şimdi karşısındaydı Hearn. Portatif sandalyede kurulmuş oturuyordu. İriyarı gövdesi göründüğü kadar rahat değildi; somurtkan ağzıyla, soğuk gözleriyle ona bakıyordu. Bir ara Hearn'de bir şey olduğunu, onun kendisininkine eşit bir zekâya, anlamı olan belirli bir açlığa sahip bulunduğunu düşünmüştü ama yanılmıştı. Hearn, tepkileri yüzeyde, öfkeleri yüzeyde bir boşluktu. İzmariti düşünmeden ezdiği kesindi.

"Sana ufak bir ders vermek istiyorum." Cummings o zamana kadar nasıl başlayacağını bilmiyordu. Hearn'ü yola getirirken içgüdülerine güveniyordu. En iyi yol buydu. İçgüdüyü bir aklın çerçevesine sokacaksın, Hearn'ü içine alacaksın ve bugün her şeyin biteceğini ona belli etmeyeceksin.

Hearn bir sigara yaktı. "Evet Generalim." Kibriti hâlâ elinde tutuyor, ikisi de kibrite bakıyorlardı. Hearn kibriti parmağıyla

söndürdükten sonra tablaya atmak üzere eğildiği sırada belli bir sessizlik oldu.

"Çok titizsiniz bakıyorum," dedi Cummings, ters ters.

Hearn gözlerini kaldırdı, bir an vereceği karşılığı aradı, dikkatli olmaya çalıştı, yanıtını kafasında yargıladı. "Aile görgüsü," dedi kısaca.

"Biliyor musun Robert, babandan öğrenmiş olman gereken daha birçok şeyler var gibi geliyor bana."

"Bunları bildiğinizi sanmıyorum," dedi Hearn sakince.

"Bu tipleri tanırım." Cummings oturduğu iskemlede yayıldı. Bu sözü başka bir soru izledi, Hearn bu soruya hazır değildi daha. "Robert, bu savaşa neden girdiğimizi hiç düşündün mü?"

"Ciddi bir yanıt mı istiyorsunuz Generalim?"

"Evet."

Hearn iri elleriyle kalçasını ovuşturdu. "Bilmiyorum, pek emin değilim ama bütün çelişkilerine karşılık bizim tarafta objektif bir haklılık var. Yani, Avrupa'da demek istiyorum. Buradaysa, anladığım kadarıyla emperyalist bir yazı-tura durumu var. Asya'yı ya biz soyacağız ya Japonlar. Öyle sanıyorum ki bizim yöntemlerimiz onlarınkinden biraz daha dramatik."

"Senin görüşün bu mu?"

"Tarihi vaktinden önce biliyorum diye bir iddiam yok. Gerçek yanıtımı size belki yüz yıl sonra verebilirim." Hearn omuzlarını silkti ve ekledi, "Benim bu konudaki görüşümü sormanıza şaşıyorum Generalim." Gözlerini yeniden tembelleştirdi, bile bile umursamaz bir hal aldı. Hearn poz yapıyordu, inkâr edilmezdi bu.

"Bana öyle geliyor ki Robert, bu konuda bana daha iyi bir karşılık verebilirsin."

"Peki, vereyim. Savaşta geçişme mi dersiniz ne derseniz deyin, öyle bir şey var; zaferi kazananlar her zaman... her zaman kaybedenin hazırladığı tuzağa düşerler. Bu savaşı kazandıktan sonra hemen kolayca faşizme gidebiliriz ve işte o zaman soruya karşılık vermek gerçekten güç olur." Sigarasının dumanını üfledi. "Uzun uzadıya

tartışmalara girişmek istemem. Daha iyi bir düşünce olarak şunu söyleyebilirim ki bir soytarının var olan toplum düzeninden bir şeyler koparabilmesi için milyonlarca insanın ölmesi kötü bir şey."

"Ama senin gerçekten üzerinde durduğun nokta bu değil."

"Belki de değil. Ama siz bunun yerine geçebilecek başka bir görüş söyleyinceye kadar ben bu düşünceden vazgeçmeyeceğim."

Cummings gülümsedi. Öfkesi soğuk ve sağlam bir karara dönüşmüştü. Hearn tökezliyordu, bunu anladı Cummings, Hearn kendi düşüncelerini tartarken her zaman rahatsız olurdu. Başka sonuçlara varmaktan çekiniyordu açıkça.

Hearn yalnızca bir an dalıp gitti, "Daha büyük bir örgüte doğru gidiyoruz ve ben solun Amerika'da kazanabileceğini sanmıyorum. Bir zamanlar Gandi'nin haklı olduğunu düşünmüştüm."

Cummings yüksek sesle güldü. "Daha az gerçekçi birini bulamazdın çünkü. Pasif direniş, öyle mi? Bu rolü çok iyi oynarsın sen. Sen, Clellan ve Gandi."

Hearn sandalyesinde biraz doğruldu. Bulutlardan sıyrılan sert öğle güneşi ordugâhın üzerinde yanıyor, çadırın kapısından görülen gölgeleri daha da belirginleştiriyordu. Cummings yüz metre kadar ileride, seyrek yapraklı bir sırtta, yavaş yavaş ilerleyen iki yüz elli erlik uzun bir karavana kuyruğuna bakıyordu.

"Bana öyle geliyor ki," dedi, "Clellan daha çok sizin tarafınızda. Bu durumda çiçeklerin sizin düşünceniz olduğunu ona söyleyebilirdiniz." Cummings yeniden güldü, istediği etkiyi yapmıştı. Gözlerini iyice açtı. Gözlerindeki akların etkisini biliyordu. Sonra yapmacık bir sevinçle dizine vurdu. "Yeterince içki aldın mı Robert?"

Elbette, izmariti bunun için ezmişti yerde.

Hearn karşılık vermedi ama çenesi gözle görülür biçimde titriyordu.

Cummings arkasına dayandı, hoşnuttu. "Konudan biraz uzaklaştık. Sana savaşı anlatacaktım."

"Evet, lütfen." Hearn'ün tatsız, ama keskin sesinde pek az bir sinirlilik vardı.

"Ben savaşa tarihsel bir enerjinin başlaması diyorum. Ortaya çıkmamış güçleri, gerçekleştirilmemiş kaynakları olan ülkeler vardır. Bunlarda bir bakıma bol potansiyel enerji bulunur. Bir yandan da bu potansiyeli ortaya çıkaracak, dile getirecek düşünceler vardır. Bir ülke kinetik enerji olarak bir örgüttür, koordine edilmiş bir çabadır; senin kullandığın yaftayı kullanayım: Faşizmdir." Sandalyesini hafifçe çekti. "Tarihsel olarak bu savaşın amacı, Amerika'nın potansiyelini kinetik enerji haline getirmektir. Faşizm düşüncesi, düşünecek olursan, komünizmden daha sağlamdır, çünkü insanın gerçek yaradılışına tıpatıp uygundur. Yalnız faşizm yanlış bir ülkede çıkmıştır ve bu ülkenin özünde faşizmi iyice geliştirecek potansiyel güç yoktur. Almanya'da fiziksel araçların sınırlı olması yüzünden ister istemez aşırılığa kaçtı ama hayal, yani düşünce gayet yeterliydi." Cummings ağzını sildi. "Senin de, oldukça doğru olarak söylediğin gibi, bir osmosis alışverişi var. Amerika bu hayali benimseyecekti ve şu anda bunu yapmaya çalışıyor. Bir iktidar, bir malzeme, bir ordu yarattığın zaman bunlar kendiliklerinden ortadan kalkmazlar. Bir ulus olarak bizdeki boşluğun sınırlarını iktidar, yani güç doldurmuştur. Ve sana şunu söyleyebilirim ki tarihin gerilerinden yeni yeni çıkmaktayız."

"Demek alınyazısı biziz, öyle mi?" dedi Hearn.

"Kesinlikle öyle, önündeki seddi yıkan sular geriye dönmez artık. Sen bundan kaçınabilirsin ama dünyaya sırtını dönmek demektir bu. Ben konuyu inceledim. Geçmiş yüzyılda tarihin akışı iktidarın gittikçe daha çok pekiştirilmesi yönündeydi. İçinde bulunduğumuz yüzyıldaki fizik iktidar, evrenimizin genişlemesi, siyasi iktidar, politik örgüt hep bunu gerçekleştirmek içindir. Amerika'da iktidarda bulunanlar, tarihimizde ilk olarak gerçek amaçlarının bilincine varmaktadırlar. Göreceksin, savaştan sonra bizim dış politikamız daha çıplak, daha az iki yüzlü olacaktır. Sağ elimiz emperyalist bir pençeyken sol elimizle gözümüzü kapatmayacağız artık."

Hearn omuzlarını silkti. "Çok mu kolay olacak bu sanıyorsunuz? Direnen olmayacak mı?"

"Umduğundan daha az bir direnişle karşılaşacağız. Bak üniversitede bir kural öğrenmişsin: Her şey hasta, her şey kokuşmuş. Çok doğru. Yalnız masumlardır sağlam olan ve bu masum insanlar kuşağı da artık yavaş yavaş tükenmekte. Sana şunu söyleyebilirim ki insanlığın hemen hepsi ölmüştür, şimdi yalnızca mezarından çıkarılmayı bekliyor."

"Ya seçkinler?"

"Soruyorum sana, insanın en büyük dileği nedir?"

Hearn gülümsedi, Cummings'in gözlerini tartıyordu. "Güzel bir çift kaba et belki."

Bu yanıt üzerine Cummings irkildi, içi gıcıklandı. Bir an için Hearn'ü unutmuş, konuya dalmıştı. Görüşünü açıklamakla ilgileniyordu daha çok. Hearn'ün ayıp sözü birtakım sıkıntılar yarattı içinde. Yeniden öfkelendi.

Ama o an için Hearn'ün sözü üzerinde durmadı. "Sanmıyorum."

Hearn yeniden omuz silkti; suskunluğu tatsız bir yanıt olmuştu. Hearn'de yaklaşılmayan ve elde edilemeyen bir şey vardı. Bu şey Cummings'e her zaman batıyor, onu her zaman kurnazca sinirlendiriyordu. Hearn boş bir çukurdu ve içinde insan yoktu. O sırada çenesini birdenbire nasıl sıktıysa, yine o denli hızlı biçimde Hearn'da bir heyecan yaratmak istemişti. Kadınlar onda biraz aşk uyandırmaya çalışmışlardı, ama Cummings –bir an için bile olsa– Hearn'ün utanarak korktuğunu gördü.

Cummings konuşmasını sürdürdü. Sesi dingin ve ifadesizdi. "Ortalama insan, başkasıyla olan ilişkilerinde kendisini ya aşağı ya da üstün görür. Kadınların burada bir rolü yoktur. Onlar öteki ölçüler gibi, üstünlüğün ölçülmesine yarayan birer gösterge, birer metredirler."

"Bütün bu sonuçlara tek başınıza mı vardınız Generalim? İlginç bir çözümleme doğrusu."

Hearn'ün alaycı yanıtı General'i yeniden sinirlendirdi. "Şunu çok iyi biliyorum ki Robert, sen herhangi bir şeyin ABC'sini böyle elde ettin;

ama daha ileri gidemedin. Orada kaldın, yeniden başladığın noktaya geldin, sonra yeniden başladın. Gerçek şu ki insanlığın başlangıcında da her şeyden önce büyük bir düşünce vardı; bu düşünceyi önceleri doğanın baskısı ve sertlikleri, sonra da –insanlar doğaya egemen oldukça– ikinci büyük bir etken yani ekonomik korku ve ekonomik kavga bozmaya başladı. Düşünce bozuldu ve yolundan şaştı, ama şimdi öyle bir zamana doğru gidiyoruz ki tekniğimiz artık bu düşünceye ulaşmamızı sağlayacak." Sigarasının dumanını yavaş yavaş üfledi. "Herkeste yanlış bir düşünce var: İnsan, yaban ile melek arasında bir şeydir. Aslında insan yaban ile Tanrı arasında gidip gelmektedir."

"Yani insanın en büyük dileği sınırsız iktidar mıdır? Bunu mu söylemek istiyorsunuz?"

"Evet. Din değildir bu, açık. Aşk değil, maneviyat değil. Bütün bunlar o yolun önündeki engellerdir. Varlığımızın sınırlılıkları bizi düşten ayırdığı zaman kendi kendimize uydurduğumuz bahaneler. Gördüğümüz düş, Tanrı'ya eşit olmaktır. Dünyaya tekmeyi savurduğumuz zaman *Tanrıyız.* Evren, duygularımızın sınırıdır. Ama yaşlandığımız zaman, evrenin kendimiz demek olmadığını anladığımız zaman, varlığımızın en derin yarası bu olur."

Hearn yakasına elledi. "Yani, siz demek istiyorsunuz ki benim en büyük dileğim sınırsız iktidardır, hepsi bu, değil mi?"

"Evet, senin dileğin de bu. İster kabul et, ister etme."

Alaycı havası, Hearn'ün ince sesini biraz yumuşatmıştı, "Peki bütün bunlardan nasıl bir ahlak dersi çıkarmamı istiyorsunuz?"

Cummings'in gergin tutumunda bir değişiklik oldu. Bu sözde derin bir rahatlık vardı, Hearn'le yaptığı bu tartışmanın öteki ilginç yanlarında bulunmayan bir zevk. "Robert, sana şunu söylemek istiyorum. Geleceğin tek ahlakı, iktidar ahlakı olacaktır. Kendisini buna göre ayarlamayan bir insan ölüme mahkûmdur. İktidarın kendisine özgü bir kuralı vardır: İktidar yukarıdan aşağıya gider. Orta kademelerde küçük bir direnme çalkantısı olduğu zaman, iktidarın direnişi ortadan kaldırmak için aşağıya daha fazla güç uygulaması gerekir."

Hearn ellerine bakıyordu. "Ama henüz gelecekte değiliz."

"Orduyu geleceğin öncüsü sayabilirsin Robert."

Hearn saatine baktı. "Yemek zamanı geldi."

Çadırın dışındaki topraklar, tepelerinde yanan güneşin altında hemen hemen bembeyazdılar.

"Serbest bıraktığım zaman gidersin."

"Başüstüne Generalim." Hearn ayağını yere sürttü; soğuk soğuk, biraz da kuşkuyla baktı.

"Bu izmariti bugün yere sen attın değil mi?"

Hearn gülümsedi. "Görüşmenin amacının bu olduğunu anlamıştım zaten."

"Sana yakışmayan basit bir şey, öyle mi değil mi? Birtakım davranışlarıma kızdın ve çocukça bir kaprise kapıldın. Ama böyle bir şeye göz yummak istemem." General, yarı içilmiş sigarasını elinde tutuyor, konuşurken ona doğru sallıyordu. "Bu sigarayı yere atarsam alır mısın?"

"Allah sizi kahretsin, derim."

"Sanmıyorum. Sana çok göz yumdum. Ciddi olduğuma gerçekten inanmıyorsun, öyle değil mi? Diyelim ki yerden sigarayı almazsan seni askeri mahkemeye vereceğimi ve beş yılını hapishane parmaklıkları arasında geçireceğini anladın, o zaman ne yaparsın?"

"Buna gücünüz yeter mi bilmem."

"Yeter. Oldukça zor olur benim için, askeri mahkemenin vereceği hüküm temyiz edilir ve savaştan sonra küçücük bir gürültüye neden olabilir, dahası beni de insan olarak üzebilir. Ama kararımın doğruluğu onaylanır. Beni desteklemeleri gerekir. Bir rastlantı olarak davayı sen kazansan bile, yine de karar verilinceye kadar en azından bir iki yıl hapiste yatarsın."

"Peki bunu biraz aşırı bir davranış saymıyor musunuz?"

"Hem de nasıl. Son derece aşırı. Ne yapalım. Eski efsanelerde Tanrı'nın arada sırada nasıl işe karıştığını unutma. Sen şimdi Tanrı'ya başkaldırdın ve Tanrı da şimdi bir şimşek göndererek seni

cezalandıracak. Bu davranış elbette biraz aşırı. Ama eğer ceza suçla orantılı olsaydı, iktidar yumuşardı. İyi bir korku ve itaat yaratmanın tek yolu çok güçlü ve orantısız iktidardır. Bu böyle olunca, benim davranışıma nasıl bir tepki göstermeyi düşünürsün bakalım?"

Hearn yeniden kalçasını ovuşturmaya başladı. "Üzülürüm. Aslında tatsız bir öneri olur bu. Böylece sizinle benim aramda bir..."

"Silahlı adam konusunda sana anlattıklarımı hatırlıyor musun?"

"Evet."

"Bu iktidara sahip olmam bir rastlantı değildir. Senin de bu durumda olman bir rastlantı değildir. Bunu anlamış olsaydın o izmariti yere atmazdın. Eğer ben beylik, gürültücü patırtıcı, kaba bir general olsaydım, yine de atmazdın. Ciddi olduğumu gerçekten anlamıyorsun, bütün iş burada."

"Belki de."

Cummings sigarasını Hearn'ün ayağına fırlattı. Sakin sakin, "Evet Robert," dedi, "Sigarayı alır mısın?"

Uzun bir sessizlik oldu. Cummings göğüs kemiğinin altında yüreğinin tak tak ettiğini duyuyordu.

"Alacağını umuyorum Robert. Seni düşünerek." Hearn'ün gözüne yeniden baktı dik dik.

Ve Hearn General'in ciddi olduğunu yavaş yavaş anlamaya başladı. Yüzündeki ifadeden belliydi bu. Yüzünün altında kurnazca ve birbiriyle çatışan bir sürü heyecan geçiyordu. Hearn, "Mademki oynamak istiyorsunuz..." dedi. Sesinin titrek çıktığını Cummings ilk olarak işitiyordu. Bir iki dakika sonra Hearn eğildi, sigarayı aldı ve tablaya attı. Cummings, Hearn'ün yüzündeki nefret dolu ifadeye dik dik baktı. Sonsuz hoşnuttu durumdan.

"Şimdi istersen yemeğe gidebilirsin."

"Generalim, lütfen beni başka bir tümene naklediniz." Hearn yeniden bir sigara yakıyordu, ellerinin titremediği söylenemezdi. "Ya nakletmezsem?" Cummings çok rahattı, hatta neşeliydi. Sandalyesinde arkasına dayandı. Ayağını yavaşça yere vurdu. "Açık söylüyorum,

emir subayım olmanı istiyor değilim artık. Sana verdiğim bu dersi henüz anlayacak durumda değilsin. Seni tuz madenlerine göndersem daha iyi ederim. İstersen yemekten sonra Dalleson'ın bölümüne git, bir süre onun emrinde çalış."

"Başüstüne Generalim." Hearn'ün yüzü yeniden donuklaştı. Çadırın kapısına doğru yürümeye başladı, sonra durdu. "Generalim?"

"Evet?"

Artık her şey bitmişti, Hearn'ün dışarı çıkmasını istiyordu Cummings. Zafer, keskinliğini yitiriyordu; ufak tefek pişmanlıklar, küçük ince sakıncalar yüreğini yumuşatmaya başlamıştı.

"Birliğinizdeki her adamı, yani altı bin kişiyi de buraya getirip sigaralarınızı toplattıramadığınıza göre, onları nasıl yola getireceksiniz?"

Ağzının tadını bozan sözler. Cummings hemen anladı. Evet, başka bir sorun daha vardı. Asıl büyük sorun.

"Onun da çaresine bakacağım Teğmen. Sen kendi işinle ilgilensen daha iyi edersin."

Hearn gittikten sonra Cummings ellerine baktı. "Küçük direnme çalkantıları olduğu zaman iktidarın aşağıya daha fazla güç uygulaması gerekir." Ama bu reçete cephedeki askerlere sökmemişti. Hearn'ü ezebilmişti, tek tek herkesi ezebilirdi, ama ötekilerin hepsi hâlâ ortaklaşa bir direnme gösteriyorlardı. Soluğunu verdi, biraz yorgun hissediyordu kendini. Bir çaresini bulacaktı, bulmalıydı. Bir zamanlar Hearn de kendisine karşı direnmişti.

O dakikaya kadar baskı altında tuttuğu başarı zevki Cummings'i güçlendirdi, son birkaç haftanın yaralarını ve dertlerini bir dereceye kadar ona unutturdu.

Hearn kendi çadırına gitti, yemek yemedi. Yarım saat yatağında yüzükoyun yattı. Kendinden utanıyor, iğreniyor, öfkesinin hiçbir işe yaramayışına kızıyordu. Kendisiyle alay eden canavarca bir utancın altında eziliyordu. General'in kendisini çağırdığını öğrendiği zaman başına bir dert geleceğini anlamış, teslim olmamak kararıyla girmişti içeriye.

Yine de Cummings'ten korkmuştu; daha çadıra girdiği an korkmuştu. Bedeninin her parçası "Sigarayı alma!" diyordu, Hearn bu işi hasta, uyuşturulmuş, kararsız bir iradeyle yapmıştı.

"Asıl iş üsluptadır." Bir ara söylemişti bu sözü. Başka hiçbir şey kalmadığı zamanlar bununla yaşamıştı, şimdiye kadar hemen hemen doyurucu bir çalışma kılavuzu olmuştu bu. Önemli olan, temel konularda insanın özgürlüğünü, onurunu kırdırmamasıydı ve bu konu da öyleydi. Hearn pis kokulu, ufunetli ve irinli bir şişliğin içinde patladığını, kan dolaşımına mikrop saçtığını, beklenmedik ve şiddetli bir değişimle bütün bedenine yayıldığını hissediyordu. Ya bir tepki gösterecek ya da ölecekti. Ve hayatta birkaç kere olduğu gibi, yeteneğinden yine iyice kuşkulanmaya başladı. Olanaksızdı bu; bir şey yapmalıydı. Ne yapacağını bilmiyordu. O an dayanılır gibi değildi. Öğle güneşi keskindi, çadırın içi havasızdı ama hiç kıpırdamadan öylece yattı; geniş çenesi portatif karyolasının çarşafına dayalı, gözleri kapalı. Sanki bütün olup bitenleri, hayatta bütün öğrendiklerini ve öğrenmediklerini düşünüyor, bu düşünceler uzun zaman baskı altında tutulmuş herhangi bir şeyin bütün heyecanıyla ve şiddetiyle kafasının içini allak bullak ediyordu.

"Önünde yerlere kapanacağım hiç aklıma gelmemişti."

Bu tam bir şoktu, anlaşılmayacak kadar korkunç bir şey.

ZAMAN ÇARKI:

ROBERT HEARN
KISIR DÖLYATAĞI

Siyah sık saçlı, ince sesli, ağır ve hareketsiz yüzlü, iriyarı bir adam. Kısa, basık ve hafifçe gaga burnunun üstünde kahverengi, inatçı gözleri soğuk soğuk bakmakta. Yayvan ince ağzı ifadesiz; çenesinin kunt yapısı üstünde ince bir çizgi. Çok az insanı sever, insanların çoğu kendisiyle birkaç dakika konuştuktan sonra bunu anlar ve rahatsız olur.

Tam ortada kent, insanın duyularını kamçılayan.

Binlerce ve binlerce kilometrelik yollar ve topraklar bu kente varır. Yollarda dağlar tepe, tepeler ova, ovalar geniş ve görkemli dalgalar halinde uzayıp gider. Amerika'nın bu uçsuz bucaksız tablosunu ve bu tablonun üstündeki sivriliği, yani büyük kenti ve bu kente giden demiryollarını hiç kimse gerçekten anlayamamıştır şimdiye kadar.

Bir ağ örgüsü.

(Hep çılgınca alavere dalavereler, puro dumanları, kömür isleri, yerüstü metrosunun mide bulandıran kokusu, birdenbire ürkmüş bir karınca yuvasının içini andıran delice gidip gelmeler, bir caddenin, bir kahvenin ötesine geçmeyen büyük, acele, tutku dolu planları binlerce insanın. Tek anlayış: Bugün. Bir omuz silkmeyle hatırlamıyor tarih; büyüklükleri bizimkilerle yarışamaz deniyor.

Kent halkının akıl almaz bencilliği.

Pazara giden bütün bu mermer sütunlar, tuğla köprüler ve metrolar arasında kendi ölümünüzü, insanın yarattığı bütün bu büyüklük içinde kendi önemsizliğinizi nasıl düşünüyorsunuz? Dünyanın sizin ölümünüzle aşağı yukarı sona ereceğine her zaman inanmışsınızdır. Dünya daha yoğun, daha sert, daha çok iz bırakarak yaşamasını sürdürecektir.)

Ve mantarların altındaki humuslu toprakta banliyöler büyüyor.

Binaya bu eki yaptıktan sonra şimdi yirmi iki odamız oldu. Bu kadar odayı ne yapacağız, diye bağırıyor Bill Hearn. Ama Ina'ya söz geçirmek olanaksız. Bize lazım dedi, biz de yaptık.

Ama Bill, diyor Ina. *(Hoş bir kadın, on iki yaşındaki bir çocuğun annesi gibi değil, daha ince gözüküyor. Güzel değil, ama ince, mikropsuz bir ağız, hafifçe fırlak dişler, Middlewest kadınının çekingenliği yok üstünde.)*

Evet, ben eski bir ayakkabı kadar rahat bir adamım, diyor Bill Hearn. Hiçbir iddiam yok, ve eskimiş, harap olmuş bir çiftliğim var desem şu kadarcık utanmam. Bence bir ailenin bir salona ya da oturma odasına, bir iki yatak odasına, bir mutfağa, belki de bodrum katında bir odaya ihtiyacı vardır, hepsi bu kadar. Yetmez mi? Siz de böyle düşünmüyor musunuz Bayan Judd?

(Bayan Judd, daha şişman, daha yumuşak, daha boş bakışlı.) Ben de öyle düşünüyorum Bay Hearn. Bay Judd ve ben Alden Park Manor'daki apartman dairemizden hoşnutuz; temizliği, bakımı daha kolay.

Germantown güzel yerdir. Ina, bir gün Judd'ları ziyarete gidelim.

Ne zaman isterseniz buyurun, size çevremizi gösterelim, diyor Bay Judd. Sessizlik. Masadakiler çatal kaşıkları gürültü çıkarmadan götürüp getiriyorlar, yemeklerini yiyorlar. Ne güzel görüntü, diyor Bayan Judd.

Chicago'nun sıcağından ancak burada kurtulabiliyoruz, diyor Ina. New York'a göre o kadar geriyiz ki bundan önce bir otelde *ruf*

garden[11] yapsalardı daha iyi ederlerdi. Mayıs ayının sıcağı değil bu. Charlevoix'ya gitmeyi bekleyecek değilim ya. Söylerken "Çolivoyl" diyor.

Michigan yeşil belde, diyor Bill Hearn. Yeniden sessizlik... Bayan Judd, Robert Hearn'e dönerek, hiç on iki yaşında görünmüyorsun Bobby, diyor; daha büyümükşsün gibi.

Hayır, on ikisinde. Garson ördek kızartmasını önüne koyarken başını eğiyor canı sıkılarak.

Utanma Bobby. Biraz sıkılgan da, diye gürlüyor Bill Hearn. Hiç babasına çekmemiş. Seyrek siyah saçını tepesindeki çıplak yere çekiyor, küçük kırmızı burnu yüzünün, yuvarlak terli yanaklarının ortasında sanki sivilce.

Biz Hollywood'dayken bir müdür yardımcısı, diyor Bayan Hearn, Musevi ama iyi bir adam bize Paramount Stüdyolarını gezdirdi. Sinema yıldızlarına dair neler anlattı neler.

Mona Vaginus'un bir kokot olduğu doğru mu, diye soruyor Bayan Judds.

(Bobby'ye bakarak fısıldıyor.) Hem de nasıl, ne söyleniyorsa doğru. Ama şimdi artık sesli filmden başka bir şey yapılmadığı için geleceği pek parlak değil.

Burası iş konuşulacak yer değil, Budd'ın Bay Judd'u *(Hearn gülüyor)* bu sözü her zaman işitemiyorsunuz sanıyorum, ama siz de iş yapmaktan başka bir şey düşünmüyorsunuz, ve işin asıl garibi ben de aynı yolun yolcusuyum; demek ki bütün iş fiyat üzerinde anlaşmakta, ama Thompson makinesinin piyasaya sürülmesinde bir sorun var ortada, eğer işçi reformcuları ortaya çıkarlarsa başımız belaya girer. Biz de o zaman fabrikadaki tuvaletlere parfüm koyarız, kumaş parçasını iç çamaşırından ayıramayan Polack'lara buna benzer kolaylıklar yaparız. Onun için parasal bir angajmana girmeden önce çok düşünmek zorundayız. Ben aslında iflasa gitmek istiyordum

11 (İng.) *Roof garden*: Çatıda yapılan bahçe.

çünkü bizim ekonomimiz oldukça açılmış bir ekonomi. Budd'la fiyatlarınız benim durumumu biraz olsun düzeltecek nitelikte değil.

Bay Judd ile ben Paris'e gideceğiz. Önlerine bisküviler ve eriyen buzlar konuyor.

Yarın Indianapolis'e gidip otomobil yarışlarını izlemek ister misiniz, diye soruyor Bill Hearn.

Zavallı Robert, uykusu gelmiş, diyor Ina, dirseğiyle dürterek.

Öf ne kadar sıcak, diyor Bayan Judd.

Ina uzanıyor, başucundaki gece lambasını yakıyor. Bill, Holyoke Dağı'nın nerede olduğunu Judd'lara ne diye sordun? Bilmediğin şeyler üzerinde sorular sorup durman doğru mu ya...

Kızları oraya gidecekmiş de. Judd'lardan korkar mıyım ben. Bak sana bir şey söyleyeyim mi Ina. Bu sosyete kuralları beni ilgilendirmez, çünkü önemli olan paradır, sonra bizim kızımız yok ki düşünelim. Robert'ın başı kitaplardan kalkmadıkça, sen de şu bok evle uğraşıp durdukça Robert sosyeteye giremez. Zenci aşçı annelik ediyor ona.

Bill senden hiç böyle sözler işitmek istemezdim.

Şu kadarcık değişmen bile olanaksız Ina. Ben sabahtan akşama kadar işle uğraşıyorum, sen sosyete toplantılarıyla, her birimiz teker teker mutluluk peşindeyiz. Ama bana öyle geliyor ki Robert'a biraz vakit ayırsan iyi olacak; çocuk büyüdü, sağlam yapılı, ama buz gibi bir şey, sanki yaşamıyor.

Bu yaz kampa gidecek, sonra sonbaharda Country Day okuluna başlatacağız.

Gerçek şu. Başka bir çocuk yapmayalım, yoksa serseri olur.

Buralara girme Bill. Ina yorganın içine dalıyor.

Yok, bütün suç senin değil, yemin ediyorum Ina.

Bill!

Bana bakın çocuklar, diyor gözetmen. İyi çocuklar düzeni bozmaya kalkmaz, dürüst ve namusluysanız görevlerinizi yapmalısınız. Bu sabah yatağını kim toplamadan bıraktı?

Yanıt yok. Sen bıraktın Hearn, öyle değil mi?

Evet.

Gözetmen içini çekiyor. Çocuklar, Hearn'ün yüzünden bu çadıra ceza veriyorum.

Geceleri nasıl olsa bozduktan sonra neden yatakları düzeltiyoruz anlamıyorum. Çocuklar kıs kıs gülüyorlar.

Sorun nedir Hearn? Pis misin nesin, yatağını yapmayı öğrenmeden olur mu? Sonra neden adam gibi ortaya çıkıp da suçlu olduğunu kabul etmiyorsun?

Siz bana karışmayın.

Bir uyarı cezası daha veriyor gözetmen. Çocuklar, Robert'ı ancak siz getirebilirsiniz yola.

Öğleden sonra yapılan boks maçlarında uyarı cezaları bağışlanıyor. Karşısındakine sert ayak oyunları yapıyor, ağır boks eldivenleri kollarını yoruyor ve yumruklarını rastgele savurup duruyor.

Babası gelmiş oğlunu seyretmeye. Vur Robert vur, kafasına kafasına, midesine midesine vur.

Karşısındaki çocuk suratına yumruğunu indiriyor, Hearn bir an sersemliyor, eldivenlerini düşürüyor, burnunu elliyor, yumruğu yemiş; başka bir yumruk kulaklarında çınlıyor. *Pes etme Bobby*, diye bağırıyor babası. Başka bir yumruk başını ıskalıyor ancak kolunu sıyırıyor. Neredeyse ağlayacak.

Karnına vur Robert.

Kollarını savurarak birden dönüyor. Karşısındaki çocuk yumruğu yiyor, şaşırarak oturuyor, sonra kalkıyor yavaş yavaş. Robert dönüp dönüp vuruyor, çocuk yeniden oturuyor ve hakem maçı durduruyor. Bobby Hearn nakavt etti, diye bağırıyor, Maviler beş puan. Çocuklar haykırıyor. Robert çayırda gerilmiş halatlardan çıkarken Bill Hearn çocuğunu kucaklıyor.

Aşk olsun Bobby, karnına vur demedim mi sana, kavga dediğin böyle olur, bak sana daha neler öğreteceğim, aferin, gözünü budaktan esirgemiyorsun.

Babasının kollarından kurtulmaya çalışıyor. Bana karışma baba, bırak. Çayırda çadırına doğru koşuyor, gözyaşlarını zor tutuyor.

Charlevoix'da yazlar geçiriliyor, Chicago'nun banliyösündeki ev daha büyütülüyor, geniş yeşil çayırlar, sessiz kıyılar, kroket dersleri ve tenis kulüpleri dünyası; zenginliğin bütün gizli ve açık ayrıntıları, hazırlop konduğu şeyler hep; anlıyor bunları, ancak sonradan kopuyor bunlardan. Fieldmont Country Day'de altı yıl daha, yeni arkadaşlar ve cezalar, arada sırada ayinler, Doğu'nun kibar ilkokullarına özgü bireyci normal ahlak kuralları:

Yalan söylemeyeceksin — Kimseyi aldatmayacaksın
Sövmeyeceksin — Düzmeyeceksin
Ve kiliseye gideceksin.

Bill Hearn'ün sesi kulakta çınlıyor hep, tombul eli geri planda olmak koşuluyla –inanılır şey değil– cumartesi sabahları dans dersleri ve Ina Hearn'ün doymak bilmeyen tutkuları. Bobby neden Elizabeth Perkins'in kavalyesi olmuyorsun?

Beni saran dölyatağının çok derinliklerinde,
Evler arasındaki çimenler kadar yeşil...
Yalnız bu düşünce sonradan geliyor aklına.

Fieldmont Country Day'i bitirdikten bir hafta sonra aynı okuldan çıkan birkaç arkadaşıyla, yani yaşıtlarıyla birlikte ormanda bir eve gidip kendilerine içkili bir ziyafet çekiyorlar. İki katlı evin sahibi arkadaşlarından birinin babası ve evde bir Amerikan bar.

Geceleyin üst kattaki yatak odalarının birinde çepçevre oturuyorlar ve içki şişesini elden ele geçiriyorlar.

Babam bir duysa.

Canı cehenneme babanın. Hepsi de şaşırıyor, ama konuşan Carsons. Babası 1930'da intihar etti. Carsons'ı hoş görmek gerekir.

Elveda Fieldmont, sevgili okulumuz, iyi günler geçirdik orada.

Doğru.

Müdür kötü adam değildi, ama ben o herifi anlayamadım, ne güzel karısı vardı, hatırlıyor musun?

Karının şerefine! Geçen yıl herifi bir ay bırakıp kaçmış karı.

Ya! Öyle mi? Şişe ikinci, sonra üçüncü kez dönüyor aralarında.

Ne olursa olsun çok iyi günlerdi, ama artık bittiğine de seviniyorum; hepimiz birlikte Yale'e gitsek ne iyi olur, değil mi?

Bir yıl önceki mevsimin futbol kaptanı bir köşede Hearn'ün kulağına fısıldıyor. Gelecek sonbaharda bunun için yeniden gelmek isterim buraya, bak görürsün, küçüklerle birlikte nasıl bir takım çıkarırız, sen bu sözümü unutma. Haskell dört yıla kalmaz, bütün Amerika'da ün kazanır. Hazır bu konuya gelmişken sana küçük bir öğüt vermek isterim Bob. Uzun zamandır senin üstünde duruyorum, çalışmıyorsun, uğraşmıyorsun, iriyarı olduğun için takımını kazandırabilirsin, doğuştan yeteneğin var, ama istemiyorsun, seni zorlamak bize mi düşer?

Başını buzlu suya sok.

Hearn sarhoş oldu, diye bağırıyor kaptan.

Şu bizim Hearn'e bak yine kara kara düşüncelere daldı. Adeleide'la arası açılmıştır garanti.

Kız malın gözü, dalgası çok, Princeton Üniversitesine gitmeden önce Lantry'nin başı nasıl belaya girecek görürsün bak.

Aman ya, erkek kardeşler umursamaz, benim teorim bu. Benim bir kız kardeşim var, kimseyle dalgası yok. Ama olursa da umurumda olmaz.

Dalgası yok da onun için söylüyorsun bunu... Ulan başımı döndürmeye başladı bu içki. İçinizde sarhoş olan var mı?

Yihhuu! İşte Hearn odanın ortasında, başını arkaya atmış, şişeyi kafasına dikiyor. Ben eşşoğlueşşeğin biriyim, size de söylüyorum. Ulan herkes ne mal olduğunu koysun ortaya.

Çocuklar, herif zom oldu.

Haydi bakalım, pencereden kendimi atabilecek miyim, yoksa korkacak mıyım? Terliyor, yüzü öfkeden kıpkırmızı, birini kenara itiyor, pencereyi açıyor ve pervazında sallanıyor. Atlayacağım.

Tutun şunu.

Yihhuu! Atladı karanlığa. Pat, dallar kırıldı, hepsi pencereye koşuyor. Nasılsın Hearn, bir yerine bir şey oldu mu? Neredesin Hearn?

Fieldmont, Fieldmont über alles, diye bağırıyor Hearn. Karanlıkta sırtüstü yatmış gülüyor, bir yeri acımayacak kadar sarhoş.

Ulan ne garip herif şu Hearn be, diyorlar. Geçen yıl yine zom olduğu zaman ne yaptığını unuttunuz mu?

Üniversiteye girmeden önceki son yaz, birbiri ardınca parlak günler, pırıl pırıl plajlar, yaz akşamları göz kamaştıran ışıklar, yüzme kulübünde dans orkestrası, ROMANTİK YERLERE HAVAYOLU BİLETİ, genç kızların sürtünmeleri, esans kokuları, ruj kokuları, pudra kokuları, yatak olabilen koltuklardan çıkan ağır kokular. Gökyüzünde yıldızlar vardır her zaman, ay ışığı vardır her zaman, kapkara ağaçları süsler. Yollarda farlar, ağaçlardaki yaprakların içinde gümüş bir tünel açar.

Ve yanında bir kız arkadaşı, esaslı bir vurgun, sayfiye güzeli. Lake Shore Drive'in Miss Sally Tendecker'ı. Ve birtakım anlamlı sözler, ister istemez; noel tatili, kürk mantolar, parfümler, büyük otellerin renkli salonlarında okul dansları. Yatak olabilen koltuklardan çıkan hafifçe ağır koku.

Bob senin kadar hızlı araba süren görmedim ben ömrümde, başına bir kaza gelecek bir gün.

Hah! Kadınlarla ağır ağır konuşuyor daha ve o sırada hep virajı dönmekte aklı. Buick sola doğru geniş bir viraj alıyor, araba direniyor, sağa doğru savaşıyor, sonra virajı düzlüyor. Bir an bir panik havası ve sonra bir oh, bir rahatlık, tekerlekler düzelirken.

Sen delinin tekisin Bob Hearn.

Bilmiyorum.

Aklın nerede bilmem ki Bob!

Yolun kıyısına çekerek park ediyor, dönüyor, çenesi açılıyor. Bilmiyorum Sally, bazen aklıma öyle esiyor... ama doğru değil, hep bir telaş var içimde, içim içime sığmıyor, bir yerde duramıyorum, hep serserilik etmek istiyorum, babam Yale Üniversitesi hakkında bir sürü şey söylediği için Harvard'a gideceğim, bilmiyorum, birtakım şeyler var, başka bir şeyler, üstünde duramıyorum, kimsenin beni bir yere götürmesini, sürüklemesini istemiyorum, bilmiyorum.

Kız gülüyor. Sen delisin Bob. Bütün kızlar da bunun için seviyor seni herhalde.

Sen de seviyor musun beni?

Bırak konuşsun, sen dinle. Tabii Bobby. Deri koltuğun üzerinden gelen parfüm kokusu on yedi yaşındaki bir kız için biraz fazla yoğun, biraz fazla olgun. Kızın takılmaları altında yatan gerçeği anlıyor. Kızı öpmek için eğiliyor, yüreği çarpa çarpa. Ama arka planda neler var, hepsini görüyor: Tatillerde, hafta sonlarında verilecek randevuları, yaz günleri anılarını, banliyödeki evin yeşil çayırlarını, babasının arkadaşları arasındaki görüşmeleri ve büyük düğünü.

Doktor olmayı filan düşündüğüm yok, çünkü sekiz yıl, on yıl, çok uzun zaman.

Bob Hearn sen kendini beğenmişin tekisin. Umurumda mı sanıyorsun? Sen kendini çok beğenmişsin. Başka bir diyeceğim yok sana.

Oğlum, bak, şimdi üniversiteye gideceksin artık, söylemek istediğim birkaç şey var, birbirimizle pek konuşma fırsatı bulamadık ama ne olursa olsun birbirimizle iyi arkadaş olduğumuzu düşündüm ben daima, bana her zaman güvenebileceğini unutma. Hayatına birtakım kadınlar girecek, zaten aksi halde oğlum olduğundan kuşkulanırdım, evlendikten sonra hayatıma kadın girmedi elbet –her ikisinin de üzerinde durmadıkları açık bir yalan–, başın derde girdiği zaman

bana güvenebilirsin, benim babam mahalle kızlarıyla başın belaya girerse bana haber ver derdi –büyükbaba, kararsız bir adam, bazen çiftçi, bazen fabrikatör– aynı şeyi sana ben de söylüyorum Bob; şunu da unutma ki bir kadınla sürekli birlikte olmaktansa, o kadını parayla satın almak her zaman çok daha normaldir, sen bana haber ver, antetli kâğıdıma yazacağın bir mektup yeter.

Peki.

Sonra doktor olunca, hiç merak etme bak burada bir sürü dostumuz var, iyi bir pratik yapabilirsin, mesleği bırakmak isteyen eski bir şarlatanın müşterilerini de satın alabiliriz.

Ben araştırma yapmak istiyorum.

Araştırma mı? Bana bak Bob. Şunu bil ki tanıdıklarımız arasında araştırmacı alıp satan tek bir kişi yok, bu saçma düşünceyi kafana kim soktu, değiştireceksin elbette, şimdiden elimle koymuş gibi biliyorum. Gerek annen gerek ben şuna kesinlikle inanıyoruz ki eninde sonunda dönüp dolaşıp iş hayatında karar kılacaksın, çünkü senin yerin orası.

Hayır.

Peki öyle olsun. Tartışacak değilim seninle, sen daha çocuksun, düşünceni değiştireceksin, görürsün bak.

İlk haftalar çabalayıp duruyor, bahçede dolaşıyor çekine çekine. Herkes ondan daha çok şey biliyor burada, onlara karşı içinden gelen bir direnme var –mantarın çevresindeki humus katının son kalıntıları– kendi odasında, kendi kafasında düşündüğü şeyleri herkes gelişigüzel ve rahatlıkla konuşuyor burada.

Oda arkadaşı, ortabatı kentlerinden biriden, başka bir Country Day okulundan çıkma, Hearn'ü kandırmaya çalışıyor, Ralph Chestley buraya gelecek, çok iyi çocuk, tanış onunla, Delphy Kulübünden, kulüp ondan iyisini bulamaz, ama bu işte şansımız az, şimdiki aklım olsaydı hazırlık derslerini Exeter ya da Andover'da alırdım ama oralarda öğretilen şeyler de pek işe yaramazdı ya, yine de iyi birileriyle tanışırsak Speakers Kulübünün üyesi olabiliriz, hiç zor değil. Hasty

Pudding'e garanti gireriz ama asıl iş Final Club'a girmek. Bu kulüptekiler son zamanlarda daha demokratik olmaya başlamışlar.

Hiç düşünmedim bunları.

Düşünmen gerek, dikkatle üzerinde durman gerek.

İradesini ilk kez kullanıyor. Allah hepsinin belasını versin.

Bak Hearn beni dinle, şunun şurasında geçinip gidiyoruz, onun için sinirimi bozma benim, yani demek istiyorum ki bir insanın oda arkadaşı şansını açar da kapatır da. Onun için edepsizlik etme, beni kızdırma, ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi?

İlk yıl Hearn'ün eline edepsizlik etmek fırsatı pek geçmiyor zaten. Henüz bulunduğu yere alışmış değil. Tökezliyor, oda arkadaşını seyrek görüyor, öğleden sonra hemen hemen hep laboratuvarda, gecelerini ise okumakla geçiriyor. Her şeyi en küçük ayrıntılarına kadar planlıyor, o kadar ki ancak pazar sabahları resimli romanları on beş dakika okumaya izin veriyor kendi kendine, cumartesi geceleri sinemaya gidebiliyor. Bütün öğleden sonraları oradan oraya koşuyor, deney kabındaki termometrenin değişikliklerini gözlüyor ve hidrometredeki değişiklikleri kaydediyor. Kurbağanın beyninde bir sinir ayıracak. Dördüncü denemede kurutulmuş kurbağanın kafasına iskarpelasıyla giriyor, sinir parlıyor, ipince bir salya gibi ayrılmış. Başarısına rağmen üzgün. Gerçekten bunu mu yapmak istiyorum ben?

Sınıfta bütün çabasına karşın uyku bastırıyor. Gözlüğü gümüş çerçeveli, sıska, bilimadamı görünümlü profesörün sesi kulağında sinek vızıltısı, gözleri kapanıyor.

Baylar, deniz yosunu olayına dikkatinizi çekerim. Deniz yosunu, yani Nereocystis lütkeana, macrocystis pyrifera, pelagopyhycus porra; karatahtaya yazıyor. Bunlar deniz hayvanlarının ayrı bir türüdür: Kökleri yoktur, yaprakları yoktur, güneşten ışık almazlar. Bu dev yosunlar denizlerin altındaki büyük ormanları oluştururlar, besinlerini buralarda hiç hareket etmeden denizden sağlayarak yaşarlar.

Bitkilerin burjuvası, diye fısıldıyor yanındaki arkadaşı, Hearn uyanıyor, aklının ve duygularının bir teline dokunulmuş gibi. O da hemen hemen aynı şeyi söylemişti içinden.

Yalnız fırtınalarda, diyor profesör, kıyılara vururlar; bu bitkileri normal olarak sık deniz ormanlarında yaşayan, kıpırtısız, kendi besin çevresini aşmayan yaratıklar saymalıyız. Öteki deniz bitkileri karaya doğru ilerledikleri halde bu türler oldukları yerde kalmışlardır. Karanlık denizaltı ormanlarında onlara büyük yararlar sağlayan kahverenkleri, karanın şiddetli ışığından zarar görür. Profesör, kahverengi kurutulmuş bir ot tutuyor elinde. Halata benziyor. Dolaştırın, diyor.

Öğrencilerden biri elini kaldırıyor. Efendim, bu bitkiler ne işe yarar?

Ne işe mi? Çok işlere. Bir kere çok iyi gübre olurlar. Bunlardan potas çıkarılır.

Ama böyle dakikalar çok az. Hearn boş, bilgiye aç; boş kabını doldurması gerek.

Yavaş yavaş dolaşmalar başlıyor, birkaç kişiyle tanışıyor, birtakım yerlere gidiyor. İlk yılın baharında Harvard Tiyatro Kulübünün toplantısını merak ediyor. Başkan işine tutkun, planların tartışılması uzun sürüyor.

Bu konuyu bir yana bırakmak çok saçma. Bu aptal müzik gürültülerinin bizi uyutmasına göz yummamalıyız, bakış açımızı genişletmemiz gerek.

Radcliffe'de bir kızla tanıştım, Stanislavsky üzerinde çalışmış, diyor biri ağır ağır, iyi bir plan yaparsak ve iyi bir çalışma yöntemimiz de olursa bu kızı aramıza alabiliriz.

Çok iyi, Çehov'u oynarız o zaman.

Bağa gözlüklü zayıf bir genç ayağa kalkıyor, söz istiyor. Eğer kendimizi göstermek, bir şey yapmak istiyorsak, o zaman, o zaman ben *The Ascent of F6*'yı oynayalım derim; bir şeyi hemen kestirip

atıyor, hiç tartışmadan hemen karar veriyorsunuz. Bir şey üzerinde düşünmeyi bırakmak kolay, ama bize ne sağlar bu.

Ted, senin Auden ve Isherwood konusunda ortaya attığın teze katılmıyorum diye yanıt veriyor biri.

İriyarı, siyah saçlı, sesinde önemli biri havası olan başka bir öğrenci konuşuyor. Odets'i oynasak daha iyi, Amerika'da ciddi bir şey yapan tek yazar o bence, hiç olmazsa halkın dertlerini ve dileklerini dile getiriyor.

Yuuuuuuh, diye bağırıyor biri.

O'Neill ya da Eliot, bunlardan biri.

Eliot nerede O'Neill nerede. *(Gülüşmeler.)*

Bir saat tartışıyorlar ve Hearn bir sürü yazar adı duyuyor durmadan. Birkaçını tanıyor: Ibsen, Shaw, Glasworthy; ama Strindberg'i, Hauptmann'ı, Marlowe'u, Lope de Vega'yı, Webster'i, Pirandello'yu bilmiyor, adlarını işitmemiş. Yazar adları sürüp gidiyor ve sonunda üzülüyor, okuması gerektiğini söylüyor içinden.

İlk yıl, yaza doğru, kolları sıvıyor, hazırlık okulunda okuduğu Hausman'ın kitabını yeniden keşfediyor, ama buna Stephen, Rilke, Blake, Spender gibi ozanları da ekliyor. Yaz tatili için eve döndüğü sırada İngilizceyi başlıca konu olarak ele alıyor, birçok günler öğleden sonraları plajları, Sally Tendeckers ve onun dublörlerini bir yana bırakıyor, geceleri kısa öyküler yazıyor.

Hepsi de yeterince kötü, ama şimdilik onu heyecanlandırıyor ya, az çok bir başarı. Harvard'a döndüğünde okulun edebiyat dergilerinden birinin sonbahar yarışmasını yönetiyor, açılış töreninde projektörün altında sarhoş gibi sallanıyor, parıl parıl parlıyor ve kendisiyle pek alay ettirmeden işin içinden çıkıyor.

Önce yavaş yavaş, sonra hızlı hızlı oluyor değişim. Eline geçen her şeyi okuyor, zamanının büyük bölümünü kitaplıkta geçiriyor, cuma akşamları senfonik konsere gidiyor. Eski möblelerin, eski kitapların tatlı ve esinleyici kokusunu, dergi odalarındaki boş bira

bardaklarının ekşiliğini içine çekiyor. İlkbaharda Cambridge'in tomurcuklanan caddelerinde dolaşıyor, Charles Nehri kıyılarında yürüyor, ya da akşamüzerleri kapısının önünde ayaküstü sohbet ediyor ve özgürlüğün bütün tadını çıkarıyor.

Birkaç kere bir iki arkadaşıyla Scollay Meydanı'na giderek kafa çekiyor. Önceden planlanmış eğlenceler, hepsinde eski püskü giysiler, bütün barlar ve meyhaneler sırayla geziliyor.

Önce New York'ta 3. Cadde'deki gece kulüpleri.

Yerde kusmuk varsa tamam; sinema yıldızlarıyla dans edenler var ya, işte onlar bizim öğrenciler. Ama hava değişiyor. Kafayı çektikten sonra ilkbahar akşamlarının kederi çöküyor üzerlerine, zamanın gelişigüzel ve boktanca aşınmasını durdurabilecek sıra sıra umutlar ve özlemlerle karışık hoş bir havanın içindeler.

Ulan şunlara bak, diyor Hearn, hayvan yanımız konuşuyor.

Başka ne bekliyorsun, diyor arkadaşı, bunlar mal biriktiren bir toplumun yan ürünleri, süprüntüleri, evet Spengler'ın dünya-kentindeki irinler.

Jansen amma da sallıyorsun, mal biriktiren toplum konusunda ne biliyorsun ulan, daha pek çok şey var, başka şeyler, sen bir papağansın, anlıyor musun.

Sen de, biz de, hepimiz papağanız. Parazitiz. Serada yetiştirilmiş çiçekleriz. Asıl iş bu çevreyi yarıp eyleme katılmak.

Ne o yani, diye soruyor Hearn, bana politika mı yapıyorsun?

Ben politikacı değilim. Politika boktan şey, her şey boktan. Kolunu sallayıp duruyor.

Hearn çenesini avcuna gömüyor. Artık her şey bittiği zaman bir peri olacağım, ama şu pis ibnelerden değil, yeşil çayırlarda yaşayan, toplumun sağlam temellerinden biri, yani çift cinsiyetli olacağım. Sıkıntı nedir bilmeyeceksin, kadınmış erkekmiş, hepsi bir olacak senin için, ilginç olacak.

Jansen'ın başı sarkıyor. Donanmaya gir öyleyse.

Yok, teşekkür ederim. Sizin makineleşmiş cinsel birleşmelerinizden hiçbiri bana göre değil. Biliyor musun, Amerikalıların en büyük sıkıntısı nereden geliyor, düzüşmeyi bilmemelerinden, yaşamamızda sanat diye bir şey kalmamış, her aydının yüreğinde bir Babbitt[12] yatıyor. Bak işte onu ben çok seviyorum. Benim için onu koru olmaz mı?

Hepimiz akıl hastasıyız.

Elbette.

Her şey bir an apaydınlık. Akıllıdır, biliyorlar, hastadırlar, dış dünya kokuşmuş ve bunu bilen yalnız onlar. Weltschmerz[13], melankoli, Weltanschauungen[14] tek geçer akçe.

Ama her zaman işe yaramıyor. Ben bir papağanım, diyor Hearn, ve bazen bu papağanlık aşırı özgürlüğün de ötesine geçiyor, kolay bir ruh çöküntüsü oluyor, hemen hemen hoşnut edici bir kendi kendinden iğrenme. Sanki yapılacak bir şey varmış gibi bu konuda bazen.

Yazın düşünüp duruyor bunu, babasıyla arasında bir kavga geçiyor.

Bak Robert, sendika konusundaki bütün bu boş sözleri nereden öğrendin bilmiyorum, ama mademki bu sendikacıların birtakım gangsterler olduğunu ve benim de işçilerime iyi bakmadığımı düşünüyordun, neden onları Tanrı'nın yardımıyla birçok beladan kurtardığım zaman, onlara Noel yardımı yaptığım zaman bütün bunlardan uzak kaldın, o zaman neredeydin? Sen ne söylediğini bilmiyorsun.

Pişmanım evet ama paternalizm denen şeyin ne demek olduğunu siz hiçbir zaman anlayamazsınız.

Belki de, çünkü ben bu büyük sözü bilmiyorum ama bana öyle geliyor ki besle kargayı oysun gözünü, çok kolay bir şey bu.

---

12 Sinclair Lewis'in 1922 yılında yazdığı romanın kahramanı Babbitt, bayağı bir orta sınıf zenginidir ve sınıfın sosyal ve moral kurallarına şiddetle bağlıdır.

13 Dünya acısı, varoluş acısı.

14 Dünya görüşü.

Üzülmeyin artık bu konuda.

Peki görüşürüz.

Ama bir sürü yalvarma ve kavgadan sonra okula dönüyor daha açılmadan, bulaşıkçılık işi buluyor ve okul açılınca yine işini sürdürüyor. Uzlaştırma girişimleri, araya girmeler... Ina üç yıldan sonra ilk kez Boston'a geliyor, zoraki bir anlaşma. Zaman zaman evine mektup yazıyor ama onlardan para almıyor; o yıl okul yayınlarına abone bulan, alt sınıftakilerin görevlerini hazırlayan, hafta sonları şurada burada çalışan, yemekhanede bulaşık yıkamadığı zaman masaların başında bekleyen çalışkan bir öğrenci. Bütün bu işlerin hiçbirini sevmiyor ama yeni yollar, yeni güç kaynakları bulmuş. Ana babasından para almak konusunu artık tartışmıyor bile.

O yıl daha büyüdüğünü, daha sertleştiğini hissediyor, buna şaşıyor ve bir yorum yapamıyor. Belki babamın inatçılığı bana geçmiş. En yakın şeylerin, en büyük değerlerin genellikle bir yanıtı yok. On sekiz yılı bir boşluk içinde geçmiş, her gence özgü özlemlere doymuş ve bıkmış; üniversitenin sarsıcı ve yeni dünyasına girmiş, çevresini anlaması, kabuklarını açması ve antenlerini uzatması için iki yıl gerekmiş ve içinde bir değişim, ne olduğunu bilmediği bir değişim olmuş. Babasıyla arasında rastlantı kabilinden geçen kavga bir isyana dönüşmüş, sınırları aşmış ve her şeyin toplamı, dahası unuttuğu bütün şeylerin toplamı olduğunu biliyor bunun.

Yine eski arkadaşlarının arasında; onları hâlâ seviyor ama eski sevimlilikleri azalmış. Her gün masaların başında beklemekten, kitaplıkta çalışmaktan, ders vermekten sıkıntı basmış içine. Sözcükler, sözcükler, şimdi hayatında başka gerçekler de var. Zorunluluklara göre hazırlanacak bir plan. Artık dergiyle pek ilgilenmiyor, derslerinin bir kısmında sinirli.

Yedi sayısının Thomas Mann için büyük önemi vardır. Hans Castorp dağlarda yedi yıl geçirir; eğer hatırlarsanız ilk yedi günün üzerinde fazla durur yazar. Ünlü kişilerden çoğunun adlarında yedi

harf vardır: Castorp, Clavdia, Joachim, dahası Settembrini bile, çünkü bu adın Latince kökü yedi harflidir.

Notları karıştırıyor, dindarca bir kabul. Hearn soruyor: Hayat dediğin ne? Doğrusunu söyleyeyim, ben kitabı biraz şişirilmiş buldum ve sıkıldım. Bu "yedi" meselesi belki de virtüözlüğe varan Alman didaktizminin çok ustaca bir örneği, ama beni hiç etkilemedi.

Konuşması sınıfta biraz heyecan, küçük bir tartışma yaratıyor; konuşmacı sözünü uzatmadan önce bu tartışmayı özetliyor, ama Hearn için önemli bir sıkıntı bu. Bir yıl önce bunları söyleyemezdi.

Bir ay siyasal bir balayı yaşıyor. Marx'ı ve Lenin'i okuyor, John Reed Derneğine giriyor ve derneğin üyeleriyle çekişe çekişe tartışıyor.

Sendikalistler için bu sözleri nasıl söylüyorsunuz anlamıyorum, İspanya'da büyük işler başarmadılar mı; ama eyleme katılan elemanlar daha fazla işbirliğine yanaşmadılarsa, suç...

Hearn sen günün sorunlarını iyice değerlendiremiyorsun. Sendikalistlerle bizim aramızda büyük siyasal bir çatışma tarihi var ve tarihte erişilmeyen, koordine edilmemiş bir ütopyayla kitlelerin dikkatini başka yere çekmekten daha olumsuz bir davranış yoktur. Eğer devrimi incelemek zahmetine katlanırsan görürsün ki durumun gergin olduğu zamanlarda sendikalistler, yalnız kendilerini düşünmüşler ve siyasal bakımdan aşırılığa kaçmışlar, öte yandan terörist önderler bir derebeyi disiplini uygulamaya çalışmışlardır. 1919'da Batko Mahno'nun yaptığı işleri neden incelemedin? Kropotkin'in devrime katılmadığı için aşırı anarşistler tarafından dışlandığını biliyor musun?

Peki öyleyse İspanya'daki savaşı kaybetmemiz mi gerek?

Bugün için bizimle birlikte çalışan, ama ileride Rusya'yla birleşmeyecek olan ters elemanlar bu savaşı kazanmış, ne çıkar? Bunlar bugün Avrupa'da artan faşist baskılara ne kadar dayanabilirler?

Bunlar benim için çok uzak olasılıklar. Yatakhaneye, yatakların üstünde, yerde ve iki eski sandalye üzerinde yayılmış yedi üyeye

bakıyor. Bana kalırsa siz şu anda gerekeni yapmalısınız, sonraki olasılıkları ileride düşünmelisiniz.

İşte buna burjuva ahlakı derler Hearn, orta sınıfın eylemsizlik yeteneğinin sınırları içinde kaldıkça pek zararı yoktur bunun, kapitalist bir devlette ahlakı temsil edenler aynı ahlakı başka amaçlar için kullanırlar.

Toplantıdan sonra başkan, birahanede bir bira bardağının arkasından konuşuyor onunla. Yüzü baykuş kadar ciddi, ama daha çok kederli. Şunu kabul ederim ki senin üye olmana sevinmiştim, ama sonradan kendi kendimi tarttım ve bu duygunun bir burjuva özlemi kalıntısı olduğunu anladım. Tam bir eğitimden geçmediğim için hâlâ kıskançlık duyduğum bir sınıftan geliyorsun sen, ama senin üyelikten çıkmanı rica ediyorum, çünkü sana bir şey öğretebileceğimiz gelişme aşamasına henüz varmış değilsin.

Demek ben bir burjuva aydınıyım, öyle mi Al?

Bunun içinde şöyle bir gerçek de var; sen düzenin yalanlarını yutmadın, ama havada kalan bir isyan bu. Senin daha yetişmen gerek, sen bir burjuva idealistisin, onun için sana güvenilemez.

Burjuva aydınına karşı gösterilen bu güvensizlik biraz eski bir davranış değil mi?

Hayır Robert. Marx'ın düşüncelerinden geliyor bu, geçmiş yüzyılın denemeleri de bunu doğruluyor. Eğer bir insan ruhsal ya da entelektüel nedenlerden ötürü partiye giriyorsa, her şeyden önce onu partiye yaklaştıran belirli psikolojik ortam değişir değişmez hemen partiden ayrılır. Ancak ekonomik eşitsizliğin her gün kendisini ezmesinden ötürü partiye gelen bir insan iyi bir komünist olur. Senin ekonomik sıkıntıların yok, onun için korkun da yoktur, iyi bir kavrayışın da yoktur.

Evet doğru Al, sanırım çıkmalıyım. Ama arkadaşlığımız bozulmasın.

Hayır. Heyecanla birbirlerinin ellerini sıkıyorlar ve ayrılıyorlar. *Kendi kendimi tarttım ve bu davranışın bir burjuva özlemi kalıntısı*

olduğunu anladım. Amma da hıyarlık ha, diye düşünüyor Hearn. Hoşuna gidiyor, biraz da hor görüyor. Bir dükkânın önünden geçerken vitrinde kendisini görüyor, siyah saçlarına ve kemerli burnuna bakıyor. Ortabatılı bir ailenin çocuğundan çok bir Yahudi oğlana benziyorum; eğer sarı saçlarım olsaydı, Al yine kendi kendini tartmak zorunda kalacak mıydı gerçekten?

Ama bu işin başka yanları da vardı. *Senin daha yetişmen gerek,* belki de başka bir şey mi, daha az tanımlanabilen bir şey mi var acaba?

Üniversitenin birinci yılında daha da dağılıyor, şaşırtıcı ve delice bir rahatlıkla Amerikan futbolu oynuyor. Bir maçı hiç unutmuyor. Karşı takımda topu alan oyuncu, hatlarındaki bir açıktan sızmış; önüne geçildiği ve ne yapacağını bilmediği bir sırada Hearn oyuncuya saldırıyor. Bütün gücüyle yükleniyor, dizi çıkan oyuncu sahadan çıkarılırken, Hearn arkasından mırıldanıyor.

Nasılsın Ronnie?

İyiyim. Yaman saldırdın ha Hearn.

Çok üzüldüm. Üzgün olmadığını kendisi de biliyor. Oyuncu şaşkın şaşkın çevresine baktığı sırada, içinde bir an sevinç uyanmıştı. Kendi takımının kazanmasında bile herhangi alaycı bir zevk bulamadı.

Başka çalışma alanlarına da geçti. Boston sosyetesinden bir kızı becererek kötü bir ün kazandı. İlk yıl aynı odada yattıkları arkadaşının tanıştırdığı adamlarla yeniden bağlantı kurdu. Bunlar şimdi Speakers Kulübündeydiler, Brattle Hall'da verilen danslı suareye dört yıl sonra çağrılıyordu.

Kavalyeler duvarın önüne dizilmişler, birbirleriyle şurdan burdan konuşuyorlar, hoşlandıkları bir kızla ya da tanıdıkları birinin kızıyla dans ediyorlar. Hearn bir iki sigara yakıyor, sıkılıyor, uzun boylu sarışın bir kulüp üyesiyle dansa kalkmış olan küçük sarışını dansa çağırıyor.

Aralarında şöyle bir konuşma:

Demek adın Betty Carreton öyle mi, hangi okula gidiyorsun bakayım?

Ha, evet, Miss Lucy'nin okuluna gidiyorum.

Ya! Yabanlıktan bir türlü vazgeçemiyor. Miss Lucy, evlenmeden önce kızların kendilerini nasıl koruyacaklarını anlattı mı size?

Ne dediniz, özür dilerim anlayamadım?

Nedeni bilinmeyen bu davranış gittikçe artıyor. Al'ın, Jansen'ın, dergideki yazar arkadaşlarının, edebiyat eleştirmenlerinin delik deşik ve elbetteki kokuşmuş ortak beyin dokularında, sanat galerilerinde, Cambridge'in arka sokaklarındaki evlerin modern salonlarında sıkıntısını gidereceği, Brattle Hall'daki danslardan daha üstün, doyurulmamış bir heyecan var herhalde. Ya bunu kabul edecek ya da İspanya'ya gideceksin.

Bir gece bu konuyu düşünüyor. Brattle Hall'un sosyetik hayatına gerçekten boş verebilir: Yeşil çimenli okullardaki, dans okulundaki eğitimden, Çolivoyl yollarında geceleyin otomobillerde yaptıklarından sonra onun için ilginç değil bu hayat. Aşırı zenginliğin çekiciliğine kapılmak, işkencelerine katlanmak, hoş sosyal ortamlarda bulunmak başkalarına göre evet, ama ona göre değil.

İspanya sorununa gelince, bu konuda hiçbir zaman ciddi olmadığını biliyor. Savaş orada son ilkbaharını yaşıyor, oraya gitmekle doyurmak istediği bir şey yok içinde, doyurmaya çalıştığı büyük bir düşüncesi ya da tutkusu yok. Dersleri var önünde, sınavlar var. Ana babasına karşı da yumuşak ve dostça davranıyor, ama sıkılıyor da onlardan.

Ne yapmayı düşünüyorsun Bob, sana yardım etmemi ister misin, diye soruyor Bill Hearn.

Hayır, hemen New York'a gidiyorum, Ellison'ın babası bana söz verdi, orada bir iş bulacak.

New York büyük kent Bob, diyor Bill Hearn.

Evet dört yıl da çok uzun bir süre. Bir şey geriliyor içinde. Gidin, beni yalnız bırakın. Hepiniz gidin. Ancak bu sözü yüksek sesle söylememeyi öğrenmiş artık.

Hazırladığı tez için *magna cum laude*[15] kazanmıştır: *Herman Melville'deki Kozmik İtilim Üzerine Bir Deneme.*

Bundan sonraki iki yılı kolay geçiyor, kendisini New York'ta Bir Genç Adam rolünde görmek hoşuna gidiyor. Ellison and Co. New York yayınevinde önce düzeltmen, sonra editör yardımcısı oluyor. Doğu Sixties'de bir oda ve bir mutfak. Oh, artık edebiyatçı sayılırım, diyor.

Ah bilseniz bu yapıtı yazarken ne kadar acı çektim, diyor tarihçi kadın yazar. Çok durdum Julia'nın dürtüleri üzerinde, ele avuca sığmayan bir orospu hınzır, ama sanıyorum aradığım etkiyi verdim ona, ancak beni en çok üzen Randall Clandeborn oldu.

Evet Miss Helledell, –garson, aynısından iki tane daha– Hearn bir sigara yakıyor, yuvarlak köşesinde deriden çarklar çevire çevire. Evet, ne diyordunuz Miss Helledell?

Başarılı buldunuz mu Randall'ı?

Randall Clandeborn. Haaa. *(Ulan kimdi bu be?)* Ha, evet. Genel olarak başarılı, ama belki de biraz daha keskin çizmek gerekiyordu, büroda konuşuruz bunu daha iyi. *(Şimdi içkiden sonra bir baş ağrısı başlayacak.)* Açık söylemek gerekirse Miss Helledell, sizin tipleriniz beni korkutmuyor, nasıl olsa sapasağlam ayaktalar.

Gerçekten mi Mister Hearn? Sizin görüşünüz benim için korkunç derecede önemli.

Evet evet, gerçekten çok başarılı.

Peki George Andrew Johanneson'u nasıl buldunuz?

Evet, gerçeği söylemek gerekirse Miss Helledell, elimizdeki metin üzerine konuşsak daha iyi olur. Karakterleri çok iyi hatırlıyorum

15. (Lat.) Büyük övgü ile. Diplomatlarca kullanılan bir derece deyimi.

da, hani adlar pek hatırımda kalmıyor. Bu da benim kusurlarımdan biri, hoş göreceğinizi umarım.

Ve her zamanki oyun, kadının şapkasındaki tüyleri birer birer yoluyor aklından.

Ya da genç çalışkan bir romancı, ama daha pek pişmemiş, diye karar veriyor sonunda.

Evet Mister Godfrey, olağanüstü bir roman yazmışsınız ama ne yazık ki baskı zorlukları olanak vermiyor, mevsim geçti, belki otuz altıda basarız, yirmilerde çıkmış olsaydı klasik bir kitap olurdu. Örneğin George çok beğendi yapıtınızı.

Anlıyorum tabii. Ama yine de bir deneyebilirsiniz gibi geliyor bana, evet biliyorum, o süprüntüleri para kazanmak için çıkarıyorsunuz ama ciddi bir kitap çıkarmak da bir yayınevinin görevi değil mi?

Elbet, biz de çok üzülüyoruz. İçkisini yudumluyor kederli kederli. Peki size söz veriyorum, başka bir kitap yazacak olursanız çok ilgileneceğiz.

Yazın hafta tatilleri:

Carnes'la konuşmanı isterim, çok esprili adam. Garip yanları filan da yok; apaçık, dosdoğru, kendi bildiği yoldan şaşmayan biri ama bir bahçıvan gibi gizli bir yetenek. Yerliler bile Lancashire şivesini işitince onu yabancı sanıyorlar, havadan çorba yağsa benim elimde çatal olur diyor ev sahibi, içkisini masaya koyarak.

Balkonun köşesinde yapılan dedikodular kulağına geliyor. Ne orospu olduğunu anlatamam sana, aklın durur. Geziye çıkarken yanına alacağı erkek arkadaşını yalnızca cinsel organlarının yeteneğine göre seçiyor, herif küçük Juddy ile dalga geçmeye başlayınca Beroma'nın ziyafeti başlıyor. Judy'den ve suç delilinden başka herkesi çağırıyor.

İkindi üzeri büroda: Bugün geliyor Hearn, garanti orada olacak, hepimiz davetliyiz. Ellison söyledi. Biz de bulunacakmışız.

Hay Allah kahretsin.

Beş altı kadeh yuvarladıktan sonra hemen yanına yaklaşıyor, ilginç şeyler söylüyor. Onun karısıyla –yeni karısıyla– da konuşuyor, enfes bir kadın.

Harvard'dan bir akranıyla barın önünde:

Hearn, Space'de çalışmak o kadar zor ki. O herif yok mu! İğrenç bir adam, bir faşist. Çalıştırdığı yazarların hepsi birer yetenek, ama hepsinin de canına okuyor, ne yapsınlar bırakıp gidemiyorlar ki haftada iki yüz doları bırakmak kolay mı? Kendi başlarına kalırlarsa ne yaparlar? Herifin önlerine attığı yemi onların geveleldiklerini görünce midem bulanıyor. Bir sigara alıyor. Senin bu hırsız çetesi içinde ne işin var Allahını seversen?

Gönlümü eğlendiriyorum.

Elbette, yazarlığa ters yönden başlayacak değilsin herhalde.

Ben yazar filan değilim, pek bir hevesim de yok zaten.

Oysa milyonlarca insan can atıyor, ama içlerinde beş para eden yok.

Sanki onların dışındakiler eder mi?

Adam sen de, çekelim, düzelim, her sabah ayağa kalkalım yeter.

Elbette.

Ve kadınlar:

Hearn, diyor kız boğuk bir sesle, sırf pozsun sen, başka bir bokun yok, anlıyor musun? Buraya elli bin kadın getirdikten sonra, belki de o şeyini kesecek, bir yana asıp kurutacaksın. Nasılsa bir normal gidip gelmeyi öğrenmişsin, bu kadarı da yetiyor sana. Sen anal kompleks aşamasındasın daha tamam mı; hiç heyecanlanmaya niyetin yok. Binlerce kilometre uzaktan seni görünce deli oluyorum da sana vız geliyor. Hiçbir şey seni heyecanlandırmıyor.

Ah, diyor genç kız, soluk soluğa, çocuksu sesiyle, gerçekten çok iyi adamsın, bir iyilik havası var sende, ama yanlış bu, anlıyor musun, çünkü gerçek ilgi kötülük yapmak isteyen ilgidir, hastanede olduğum sırada bir doktoru sevdim birkaç dakika, ama sonra kendisiyle hiç ilgilenmedim artık, şok tedavisi görürken birleşmenin kötü bir

şey, tek değerli şeyin ise özgürlük olduğunu anladım. İşte sen beni onun için istemiyorsun, çünkü özgürsün ve iyisin.

Kızın sesi tiz bir düdük gibi, çok iyi ayarlanmış. Ah sevgilim, daha ne yapabilirdim sana, son derece komik olurdu; bütün bu acemilikler benim midemi bulandırır, elbette benden daha iyi yapanlar vardır. Onların da söylediklerini duymalısın, onlar sana kötülük de ederler, çünkü onlar her şeyde ustalaşmışlardır, kaşarlanmışlardır, Eddie'yle bana bak örneğin. *Sing at Breakfast*'ta bana saf kız rolü oynatacaktı, ne diye kalıp seninle kalıp vaktimi kaybediyorsam.

Güzel ilişkiler de yok değil. Çeşit çeşit kadınlar, çeşit çeşit geceler, dayanılmayacak bir zevk verinceye kadar bir kadının etine gömülerek demlenmek, sarmaş dolaş yatmalar. Aşk ürünleri de yok değil. Arada sırada bir tek kadınla aylarca süren tek serüven; birbirinin gizli yerlerini, nasıl çiftleştiklerini, birbirlerini nasıl duygulandırdıklarını ve hangi pozisyonları denediklerini, bazen şehvetli, bazen sert, bazen hafif hafif nasıl seviştiklerini, bazen de nasıl genç âşıklar gibi tatlı ve masum olduklarını, kendi aralarında bilmenin verdiği gururlu ve gizli bilginin paylaşılması.

Yalnız uzun sürmüyor, hiç.

Bilmiyorum, diyor bir gece bir arkadaşına. Bir ilişkiye başladığım zaman nasıl biteceğini biliyorum sanki. Benim için her şeyin sonu başlangıcında. Hareketin kendisinde var bu.

Benim ruh doktoruma sorarsan...

Boş ver ruh doktorunu. Şeyimin kesilmesinden ya da buna benzer şeyden korktuğumu söyleyecek olursa vız gelir bana. Bu bir tedavi olmaz, aşağılama olur, *deus ex machina*[16] olur. Sorunu çözdüm tamam, mutluyum, hemen Chicago'ya gidiyorum, bir sürü döl yumurtluyorum, babam bana hangi fabrikayı verirse o fabrikadaki

16 Herhangi bir öyküde bir zorluğu yenmek için zoraki olarak sokulan kimse ya da şey; umulmadık, tepeden inme, kurtarıcı olay.

binlerce işçinin canına okuyorum. Bana bak eğer sen iyileştiysen, bütün tedavin, bütün öğrendiklerin, hepsi boşa gitmiş demektir.

Ama sen de kendini tedavi ettirmezsen daha çok hastalanacaksın.

Hasta olduğumu düşünmüyorum. Boşlukta buluyorum kendimi... Üstünlük; aldırdığım yok, yalnızca sıramı bekliyorum.

Belki de. Yanıtını kendi de bilmiyor, aldırdığı da pek yok. Birkaç ay, yüzeysel tepkilerden, eğlencelerden ev sıkıntılarından bir şey yok pek kafasında.

Avrupa'da savaş başlayınca Kanada Hava Kuvvetlerine girmeye karar veriyor, ancak gece görüşü yeterince iyi değil. Hep New York'tan kaçmayı düşünüyor ve artık orada kalmaya katlanamayacağını anlıyor. Bazı geceler yalnız başına sokaklara çıkıyor. Brooklyn ya da Bronx'da dolaşıyor, otobüslere ya da yerüstü metrosuna binerek caddenin sonuna kadar gidiyor, sessiz, kıpırtısız sokaklar keşfediyor. Çoğu geceler fukara mahallelerinde dolaşıyor, kapısının önündeki taş merdivende oturmuş, fersiz gözleri bu evlerin ve bu sokakların altmış yetmiş yıllık geçmişine dalıp gitmiş yaşlı bir kadının kendine özgü melankolisinin, kaskatı asfaltta yankılanan hüzünlü çocuk seslerinin tadını çıkarıyor.

Yeniden eyleme karışmakla bitiyor bu aşama da, bir arkadaşının aracılığıyla New York kuzeyindeki bir sendikada yönetmenlik işi buluyor. Bir ay yönetmenlik kursu görüyor, sonra kışın bir fabrikada çalışıyor, işçileri örgütlüyor. Sonra yeniden bir kopma. Çünkü çoğunluk elde edilip de sendika tanınınca önderler greve gitmeme kararı alıyorlar.

Hearn anlamıyorsun, bizi suçlayamazsın, sen işçi hayatında henüz amatörsün, işler senin bildiğin kadar basit değil.

Peki greve gitmedikten sonra sendika kurmanın ne yararı var? Bütün bunlar yalnızca işçilerin gündeliklerinden para koparmak için miydi?

Merak etme, ben de biliyorum işin bu yanını. Ama greve gidersek sendikayı tanımaktan vazgeçerler. Çoğumuzu işten atarlar, itleri üstümüze saldırtırlar.

Biz de olayı İş Uyuşmazlıkları Ulusal Komitesi'ne götürürüz.

Elbette ama lehimize bir karar çıkması için sekiz ay ister, bu arada işçiler ne yer, ne içer?

Peki öyleyse ne diye sendika kurmaya kalkıştık, işçileri ne diye bu bokun içine soktuk? Yüksek politika nedenlerinden ötürü mü?

Bu konuda bir yargıya varacak kadar bilgin yok senin. Gelecek yıl CIO'dan Starkley ekibi gelir buraya, tepeden tırnağa hep kızıl onlar. Şimdiden savunma mevzilerimizi hazırlamalıyız. Çocuk gibi konuşuyorsun be, her şeyi ne kadar da basit görüyorsun, işler senin bildiğin gibi yürümez, bu adamları bir savunma çemberinin içine almamız gerek.

Başyazarlığa paydos, bu işe paydos, öteki işlere de, bunu anlıyor. Meğer bir lağımın çevresinde seken bir amatörmüş. Her şey bombok, her şey fasafiso, her şey pıhtı oluveriyor dokunur dokunmaz. Bu yalnız bir deneme değildi. Başka bir şey de vardı içinde, belirsiz... Neyin özlemi?

Birden duyduğu ani bir istekle birkaç hafta içinde Chicago'ya ailesinin yanına gidiyor.

Görüyorsun ya Bob, serseriliğin sonu yok, başkalarının yanında çalıştın durdun, aldığın sonucu gördün, biraz da benimle çalış bakalım, Avrupa'ya savaş malzemeleri vermek için anlaşmalar yaptık, ordulara vereceğimiz teçhizat işinde seni kullanabilirim. O kadar büyüyeceğim ki kaç fabrikada hissem olduğunu bilmeyeceğim bile, işler çok ama pek çok büyüyecek. Şimdiki işler benim çocukluğumdaki işlere benzemiyor, şimdi her şey birbirine bağlı, biliyor musun sanki artık fabrika senin değil, işlerin büyüklüğünü düşündüğüm zaman beynim duruyor, hepsi birbirine bağlı, sapasağlam, taş gibi. Sen benim oğlumsun, tıpkı bana benziyorsun, böyle dolaşıp durmanın nedenini biliyor musun: Dişini geçirecek kadar büyük bir şey bulamadın da ondan.

Belki. Şaşkın, çok derinden gelen dürtülerine kulak veriyor. Biraz düşünmek istiyorum.

Mademki her şey pis, neden bu pisliği daha büyük çapta yapmamalı?

Bir toplantıda Sally Tendecker Randolph'a rastlıyor, kadınla bir köşede konuşuyor.

Evet Bob, ben artık iki çocuklu bir ev kadını oldum. Don *(bir okul arkadaşı)* gittikçe şişmanlıyor, görsen tanıyamazsın. Sana bakınca aklıma neler geliyor bir bilsen.

Bu başlangıçtan sonra ufak bir yakınlaşma, sonra bir iki ay Sally'nin çevresinde dolaşmalar. *(Birkaç hafta uzuyor.)*

Garip bir dünya. Hemen hemen hepsinin bir ya da iki çocuğu, birer de mürebbiyeleri var; çocuklar ancak yatmaya gittikleri zaman görülüyor arada sırada, göl kenarındaki evlerde hemen hemen her gece bir partiden ötekine taşınıp durmalar, karılar kocalar birbirine karışmış, her zaman sarhoş. Her şey gelişigüzel, her şey fevri bir şehvet havası içinde, boynuzlatmaktan çok sıkıştırmak şeklinde.

Haftada bir iki kere de herkesin önünde güzelce bir iki kavga ya da sarhoş bayağılıklar, Hearn'ün tüylerini diken diken ediyor.

Bana bak ahbap, diyor Don Randolph, sen ve Sally eski arkadaşsınız, belki hâlâ da arkadaşsınız *(sarhoşun suçlayan bakışı)*, ama şunu bil ki Sally'le ben birbirimizi seviyoruz, aramızda büyük bir aşk var, ama ben itlik ediyorum, ben bir hayvanım, büromuzda bir kadın var, Alec Johnson'un karısı, Beverly'deki Alec, otomobille dönüp geldiğimizde evinin önünde durduğumuz zaman sen oradaydın, ah, ah, ne nefis şey, ama ben bir hayvanım, ahlaktan zerre kadar nasibim yok, ben... ben... *(ağlamaya başlar)* ah ne güzel çocuklarım var bir görsen, ama Sally onlara üvey ana gibi bakıyor. Don ayağa kalkıyor, dans pistine gidiyor, Sally'yi kavalyesinden ayırıyor.

İçme artık.

Git be canım, git be Don.

İşte yine Randolph'lar, biri kıkır kıkır gülüyor. Bütün bunlar Hearn'ün kafasının içinde dönüp dolaşıyor ve Hearn sarhoş olduğunu anlıyor.

Hatırlıyorsun değil mi Bob, diyor Sally, ne yeteneklerim vardı benim. Hiçbir şey durduramazdı beni, ama Don'la olanaksız; belirli

bir kalıp içinde tutmak istiyor beni, ah sorma bir de sapık, hangisini anlatayım, asık suratlı, bir ara bir buçuk ay birbirimize elimizi bile sürmedik, sonra işinde başarılı olsa ya, ne gezer, hani babam söylemedi de değil, çocuklar var diye ayrılmıyorum, yoksa aramızda hiçbir şey yok, yani bir şey yok diyorsam yapışacağım sağlam bir şey yok demek istiyorum, ah keşke erkek olsaydım. Dorothy'nin dişine tel taktırmak için randevu almam gerek, hele şu kanser illeti yok mu, hiç aklımdan çıkmıyor, bu hastalığın bir kadın için ne kadar büyük bir korku olduğunu bilemezsin, bazen hayatın çok gerisinde kalıyorum, bir ara bir hava teğmeniyle tanıştım, gençti ama hoş çocuktu, çok tatlıydı, ah, öyle de saftı ki onun yanında kendimi ne kadar ihtiyar hissettim anlatamam, imreniyorum sana Bob, keşke ben de erkek olsaydım.

Bunlar da sarmıyor onu, göl kenarları, toplantılar ve eğlenenler sıkıyor canını, bir büronun sert havası, annesinin kurduğu evlilik kumpaslarından uzak durması, içinden gelen gücü ve isteği kamyonlara, sözleşmelere, seçim kampanyalarında yumuşak başlı milletvekillerine, senatörlere harcamak, yataklı vagonlar, tenis kortları, golf oyunları, seçkin oteller ve bir apartmanın içki ve halı kokusu... Bütün bunların ardında ilkel bir zevk var elbette, ama o artık çok daha başka şeyler öğrenmiş hayatta.

Yeniden New York, bir radyo kuruluşu için metin yazmak, ama geçici bir çare, o da biliyor. Pek derin düşünmeden, dalgın dalgın, İngiltere'ye gönderilecek koliler için bir hayli çalışıyor. Alman ordularının Moskova'ya doğru ilerlediğini bildiren gazete başlıklarını izliyor, pek ciddiye almamakla birlikte partiye girmeyi düşünüyor. Geceleri arada sırada, yorganını üstünden atıyor ve yatağında çırılçıplak yatarak pencereden giren sonbahar havasını içine çekiyor, sisin içinde yüzen liman seslerinin derin acısını dinliyor. Pearl Harbour baskınından bir ay önce orduya yazılıyor.

İki yıl sonra soğuk bir kış günü alacakaranlıkta Golden Gate Köprüsü'nün altından geçerek Pasifik'e doğru yol alan asker nakliye

gemisinde Hearn güvertede durmuş San Francisco'ya bakıyordu. Bir şöminenin sönen ışıkları gibi kayboluyordu kent. Gittikçe koyulaşan geceyi denizden ayıran ince ve karanlık çizgiyi görebiliyordu hâlâ. Dalgalar gemiye soğuk soğuk çarpıyordu.

Yeni bir aşama. Eski aşamada, aramış taramış, başını durmadan kendi yaptığı binanın duvarlarına çarpmıştı.

Ambar ağızlarından birini siper aldı, bir sigara yaktı. Hep söylediği şu: "Bir şey arıyorum..." ama böylelikle aslında önemli olmayan sorununa bir önem vermiş olmuyor muydu? Seni bozan şeyi hiçbir zaman bulamayacaksın, çünkü o şey hemen önemini yitirecek her zaman.

Şu anda Amerika'nın pek çok kentinde, taş merdivenlerin üzerinde kent süprüntüleri, elektrik ışıkları ve bu ışıkların buyruklarını yerine getiren insanlar ve araçlar vardı.

(Bütün bu çılgınca dalaverеler, puro dumanları, kömür dumanları, bir karınca yuvasındakini andıran hareket tutkusu birdenbire durdu. Pazar yerine giden bütün bu mermer sütunlar, tuğla duvarlar ve bacalar altında kendi ölümünün nasıl bir şey olduğunu düşünüyor musun?)

Şimdi artık kayboluyor, karayı iyice kaplıyor deniz, Pasifik'in uzun gecesi sarıyor her yanı. Karanın özlemidir kaybolan.

Ne sevgi, ne nefret zorunlu, hiçbir şey, ummadığı zamanların heyecanı.

Her zaman üstüne sıçrayan, her zaman seni çağıran bir güç var.

Hearn içini çekti, yeniden parmaklığa gitti. Kendi kuşağının bütün parlak gençleri de kafalarını çarpmış, çarpa çarpa parçalamışlardı güçlerini yitirinceye kadar ve o şeyler yine duruyordu yerli yerinde hâlâ.

Yoksullaştırılmış bir sürü insan... Amerika'nın boğuk kucağında.

12

Minetta yaralandıktan sonra tümenin sahra hastanesine gönderildi. Çok küçük bir yerdi burası. Kıyıya yakın bir alanda, dörder çadırlık iki sıra halinde kurulmuştu ve sekiz çadırın her birinde on iki yatak vardı; her çadır bir buçuk metre yüksekliğinde kum torbalarından yapılma siperlerle çevrilmişti. Hastanenin tümü bu kadardı, yalnız alanın bir ucunda birkaç çadır daha vardı –sahra mutfağı ile doktorlara ait çadırlar– ve hastanede çalışan erlerin yattığı çadırlar da buradaydı.

Her zaman sessizdi hastane. İkindiye doğru çadırların içindeki hava ağırlaşıyor, güneşin yoğun sıcağı altında dayanılmaz bir hal alıyordu. Hastaların çoğu uykularında sayıklıyor ya da yaralarının acısından inliyorlardı. Yapacak pek bir şey yoktu gerçekten. İyileşme döneminde olan birkaç hasta kâğıt oynuyor, dergi okuyor ya da en azından alanın ortasında hindistancevizi kütüklerinden yapılma bir sundurmanın üstündeki benzin bidonundan akan suyun altında duş yapıyordu. Ayrıca gündüz üç öğün yemek veriliyor, doktor her sabah viziteye geliyordu.

Minetta'nın hoşuna gitti burası önceleri. Aldığı yara bir sıyrıktan başka bir şey değildi, kalça kemiğinden birkaç santim aşağıdaydı bu sıyrık. Mermi de içeride kalmamıştı, kanamıyordu da pek. Yaralandıktan bir saat sonra hafif topallayarak yürüyebilmişti.

Hastanede kendisine portatif bir karyola ve birkaç battaniye verilmiş, o da yatakta rahatça yatarak ortalık kararıncaya kadar dergi okumuştu. Doktorun biri gelmiş, gelişigüzel muayene etmiş, taranın üzerine sülfamit tozu ekmiş, ertesi sabaha kadar da uğramamıştı. Minetta kendini yorgun ve rahat hissediyordu. Olay onu oldukça sarsmıştı ama ancak halsiz bırakacak kadar; yoksa mermi çarptığı sırada duyduğu şaşkınlığı ve acıyı unutmuştu çoktan. Altı haftadan beri ilk olarak gece nöbetine kaldırılmadan uyumuş, yer yatağından sonra buradaki portatif karyola ona yumuşacık ve konforlu gelmişti. Ertesi sabah dipdiri ve çok neşeli kalktı. Doktor gelene kadar çadırdaki askerlerle dama oynadı. Çok hasta yoktu çadırda. Bir gün önce karanlık basmadan bu askerlerle konuşmuş olduğunu şöyle böyle hatırlıyordu Minetta. Oh, yaşadık, dedi içinden. Hastanede bir ay yatacağını ya da kendini başka bir adaya göndereceklerini umuyordu. Yaram çok ağır, demeye başladı kendi kendine.

Oysa muayeneye gelen doktor yaraya şöyle bir baktı ve pansumanı değiştirdikten sonra, "Yarın çıkarsın," dedi.

Bu söz üzerine Minetta'nın canı sıkıldı. "Demek yarın çıkacağım." Yatağında zorla dönüyormuş gibi yaparak, "Ne iyi," diye ekledi, "bir an önce arkadaşlarımın yanına döneceğim."

"Merak etme oğlum, döneceksin," dedi Doktor. "Yarın sabah bir daha bakalım da." Doktor not defterine bir şeyler yazdı, öteki yatağa geçti. Namussuz herif, dedi Minetta içinden, ulan zor yürüyorum be. Sanki bunu doğrulamak istiyormuş gibi hafif hafif ağrımaya başladı bacağı ve "İster yaşa ister öl, heriflerin umurunda mı," diye mırıldandı. Bütün istedikleri, seni yeniden ateşin ağzına sürmek. Suratını astı, öğleden sonra bütün gün kestirdi. Yarayı dikmediler bile, dedi bir ara kendi kendine.

Akşama doğru yağmur başladı. O sırada çadırda bulunduğuna çok sevindi. Oh, bu gece nöbete kalkmayacağım ya sen ona bak, dedi kendi kendine. Yağmurun çadıra vuruşunu dinledi, ıslak battaniyeler altında yatan arkadaşlarının nasıl uykularından uyandırılacaklarını,

çamurlu makineli tüfek yuvasında nasıl titreşeceklerini, yağmurun nasıl içlerine işleyeceğini düşündü, tatlı bir acıma duydu içinde. "Ben yokum ya, sen ona bak," dedi.

Sonra doktorun sözlerini hatırladı. Yarın da yağmur yağardı elbette. Her gün yağıyordu zaten. Yolda kumsalda yeniden çalışacak, geceleyin nöbete kalkacaktı. Er geç devriye görevine gönderilecek ve bu görev sırasında bu kez yaralanacağı yerde belki de vurulacaktı. Kumsalda nasıl yaralandığı aklına geldi, büyük bir şaşkınlık duydu, mermi gibi ufacık bir şeyin yaralayabilmesi sanki olamazmış gibi geldi ona. Silah seslerini, geçirdiği heyecanı yeniden yaşadı, biraz ürperdi, sanki gerçek değildi; hani insan bazen aynada yüzüne uzun süre bakınca içine böyle bir duygu gelir ya, işte öyle. Minetta battaniyesini omuzlarına çekti. Yarın beni taburcu etmezler, görürsün bak, diye güvence verdi kendi kendine.

Sabahleyin doktor viziteye gelmeden önce Minetta sargılarını çıkardı, yarasını gözden geçirdi. Hemen hemen iyileşmişti; yaranın kenarları bitişmiş, arası pembe beyaz bir deriyle kapanmıştı. Öteki askerler ya bir şeyle oyalanıyor ya da uyuyorlardı. Acele yarayı açtı. Yara kanamaya başladı. Titreyen parmaklarıyla sargıları yeniden sardı. Hoş bir suçluluk duygusu vardı içinde. Arada sırada battaniyenin altına elini sokarak yarayı ovuşturuyor, yeniden kanatıyordu. Sinirli bir sabırsızlıkla doktorun gelmesini bekledi. Kalça kemiği sargıların altında yanmaya başladı. Minetta yanındaki yatakta yatan askere döndü, "Bacağım kanıyor," dedi. "Bu yaralar amma da berbat şeyler."

"Evet."

Doktor yarayı gözden geçirirken Minetta hiç sesini çıkarmadı.

"Yaran açılmış."

"Evet doktor."

Doktor sargıya baktı. "Yoksa yaraya dokundun mu?"

"Sanmıyorum. Yalnız birden kanamaya başladı." Herif farkına vardı galiba, dedi içinden Minetta. "Ama zararı yok. Bugün birliğime dönerim herhalde, öyle değil mi doktor?"

"Bir gün daha bekle oğlum. Yaranın böyle açılmaması gerekirdi ya." Doktor yarayı yeniden sarmaya başladı. "Artık sargıya dokunma," dedi.

"Peki doktor." Doktor uzaklaşırken arkasından bakıyordu. Minetta üzüldü. Bu numarayı bir daha yapmamaya karar verdi.

Bütün gün tedirgindi, hastanede kalmanın yolunu düşünüyordu. Takıma döneceği aklına geldikçe canı sıkılıyordu. Önünde daha bir sürü çalışma günleri, savaşlar, bitmez tükenmez monoton işler vardı. Takımda bir tek arkadaşı bile yoktu. Polack'a güvenemezdi. Brown'la Stanley aklına geldi. İkisini de sevmiyordu. Croft'tan korkuyordu. Canına sıçtıklarım, dedi kendi kendine. Savaşı düşündü: Yayılacak ve büyüyecekti. Bu ada bittikten sonra başka bir ada başlayacaktı; ondan sonra da başkası, bir türlü bitmek tükenmek bilmeyecekti... Of, sonu yok bu işin. Biraz uykuya dalar gibi oldu ama çok daha kötü kalktı. Artık dayanamayacağım, dedi kendi kendine. "Gerçekten kötü yaralanmış olsaydım şimdi uçağa bindirilmiş Amerika'ya gidiyor olurdum." Minetta kara kara düşüncelere daldı. Bir ara Polack'a fıyaka yapmıştı, "Ben bir kere hastaneye gireyim, bak bir daha döner miyim," demişti. "Bir gireyim ben yapacağımı bilirim."

Her şeyin bir yolu bulunurdu elbet. Minetta'nın aklına korkunç düşüncelerin biri geliyor biri gidiyordu. Yarasına bir süngü saplamayı ya da karargâha gönderilirken kamyondan atlamayı düşündü. Yatağında iyice büzüştü, kendine acımaya başladı. Karyolalardan birinde yatan askerin hafifçe inlediğini işitti, sinirlendi. Herif susmazsa keçileri kaçıracağım, dedi kendi kendine.

Birden aklına bir fikir geldi ve hemen kalkıp oturdu, unutacak diye ödü patlıyordu. "Tamam, işte buldum!" Sonra işin ne kadar zor olduğunu düşündükçe korkmaya başladı. Bunu yapacak yürek var mı sende, diye sordu içinden. Hiç kıpırdamadan yattı, bu yüzden aklını kaçıran askerlerle ilgili işittiği şeyleri hatırlamaya çalıştı. Hey gidi Sekizinci Koğuş, dedi kendi kendine. Eğitim Bölüğünde bir

asker vardı, atış eğitimi sırasında silahını ateşlerken hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Asker hastaneye kaldırılmış, bir hafta sonra da taburcu edildiğini işitmişlerdi. Tamam, dedi Minetta kendi kendine. Benim de onlar kadar aklım var, ben bu işin üstesinden gelirim. Sinir krizi numarası yapacaktı, anlaşıldı mı? Yaralandım. Bir asker yaralanırsa askerlikten uzaklaştırılır sanırsın sen, oysa onarır yine cepheye gönderirler adamı. Topun ağzına sürülecek mermiyiz biz onlar için, başka bir şey değil. Minetta kendini haklı buldu.

Bu havası gittikçe arttı, arttıkça yeniden korkmaya başladı. Polack'la bir konuşsa mıydı, bu işin söküp sökmeyeceğini o bilirdi. Minetta ellerine baktı. Ulan benim Polack'tan aşağı kalır yerim var mı? O konuşadursun, ben kendimi askerlik dışı bıraktırayım da görsün. Alnını ovuşturdu. Beni burada birkaç gün tutarlar, sonra delilerin yattığı başka bir hastaneye gönderirler. Bir kere oraya gittim mi de onları durmadan taklit ederim, olur biter. Yeniden bozuldu birdenbire. Ulan bu doktor dalgayı çaktı gibi; buradan gitmek kolay olmayacak. Minetta çadırın ortasında duran masaya doğru topallayarak yürüdü, dergilerden birini aldı. Askerlik dışı bırakılırsam, dedi kendi kendine, Polack'a bir mektup yazarım, "Kim deliymiş, gördün mü şimdi?" derim. Polack'ın bu mektubu okuduğu sırada yüzünün alacağı biçim gözünün önüne geldi, kıkır kıkır güldü. Bütün iş bu yürekliliği göstermekte, dedi kendi kendine.

Yatağına uzandı, dergiyi yüzüne kapattı, yarım saat kadar hiç kıpırdamadan yattı. Güneş bir buhar kazanına çevirmişti çadırı. Minetta bitkin ve perişandı. İçinin sıkıntısı gittikçe arttı ve sonra birdenbire, hiç düşünmeden fırlayıp kalktı ve çığlığı bastı: "S...tir ulan, namussuz!"

"Hey, rahat dur," dedi yakınında yatan bir asker.

Minetta elindeki dergiyi askerin yüzüne fırlattı ve haykırmaya başladı, "Ulan çadırın dışında Japon var, koskoca, görmüyor musunuz, bakın bakın, orada işte, Japon, işte, işte!" Minetta çevresine yaban yaban bakarak sürdürdü, "Nerede benim silahım? Verin bana

silahımı?" Heyecanla titriyordu. Tüfeğine uzandı, çadırın kapısına nişan aldı. "Bakın işte orada, Japon!" diye haykırdı ve ateş etti. Silahın sesi boğuk gibi geldi kulağına. Davranışına kendi de şaşıp kaldı. Ulan ben artist olmalıymışım be, dedi içinden. Askerlerin üzerine saldırmalarını, kendisini yakalamalarını bekledi. Ama kimse kıpırdamadı yerinden. Hepsi de şaşkınlıktan donakalmış, korkmuşlardı. Çekine çekine bakıyorlardı Minetta'ya. "Silahlarınızı atın arkadaşlar, Japonlar saldırıya geçti," dedi ve silahını yere fırlattı. Bir tekme savurdu silahına, sonra yatağına gitti, yatağı havaya kaldırdıktan sonra yere bıraktı. Arkasından kendini yere attı, haykırmaya başladı. Askerlerden biri Minetta'yı yakaladı, Minetta bir an karşı koydu, sonra koyverdi kendini. Herkesin bağırdığını işitiyor, ayak sesleri yaklaşıyordu. Ulan becerdim ya, sen ona bak, aşk olsun bana, diyordu içinden. Titremeye başladı, dudaklarından biraz salya salıverdi. Oldu bu iş. Bir zamanlar bir film görmüştü, delinin ağzından köpükler geliyordu.

Biri onu yerden kaldırdı, yatağına oturttu. Yarasını saran doktordu bu. "Bunun adı ne?" diye sordu.

"Minetta," dedi, erlerden biri.

"Peki peki," dedi doktor. "Yeter artık, kes Minetta. Sökmez bu."

"S...tir ulan, sen Japonu yakalasana bakalım!" diye haykırdı Minetta.

Doktor Minetta'yı sarstı. "Bana bak Minetta, karşında *Amerikan Ordusunun subayı var.* Doğru dürüst konuşmazsan askeri mahkemeye veririm seni."

Minetta'nın içine korku düştü bir an. Ama ucu girdi bir kere, köküne kadar girecek, dedi kendi kendine. Açık saçık bir öykünün son satırıydı bu. Biraz isterik bir havayla gülmeye başladı. Çıkardığı seslerden güçlendi, daha yabani sesler çıkarmaya başladı. Bu oyunu iyi oynarsam bir şey yapamazlar bana, diye düşündü belli belirsiz. Ve sonra birdenbire gülmeyi kesti, "S...tir ulan, namussuz Japon," dedi.

Sessizlik arasında bir askerin şöyle söylediğini duydu: "Tamam, herif keçileri kaçırdı."

Biri de şöyle karşılık verdi: "Ulan, herif nasıl nişan aldı, gördün mü? Vay anasını, hepimizi öldürecekti az kalsın."

Bir düşüncedir almıştı doktoru. "Numara yapma Minetta. Bana yutturamazsın," dedi birdenbire.

"Sen Japonsun." Minetta alt dudağından biraz salya akıttı. Güldü. Ağzına sıçtım, dedi içinden.

"Uyku iğnesi yapın," dedi doktor, yanında duran hastabakıcı ere, "sonra da Yedi Numara'ya kaldırın."

Minetta aptal aptal yere baktı. Ağır hastaların oraya kaldırıldıklarını işitmişti. Yere tükürmeye başladı. "Sen Japonsun!" diye bağırıyordu doktorun ardından.

Hastabakıcı er tarafından yakaladığında kaskatı kesildi. Sonra kendini bıraktı ve anlamsız gülmelere başladı. Deri altına iğne yapılırken hiç kıpırdamadı. Ben de bu işi beceremezsem bana da Minetta demesinler, dedi içinden.

"Haydi bakalım, gel peşimden," dedi hastabakıcı.

Minetta ayağa kalktı, çadırların arasından yürüdü. Bundan sonra ne yapacağını düşünüyordu. Eri yakaladı, kulağına fısıldadı, "Sen namussuz bir Japonsun, ama beş dolar verirsen kimseye söylemem."

"Haydi haydi, yürü," dedi hastabakıcı er, yorgun yorgun.

Minetta ayaklarını sürüyerek erin arkasından yürüyordu. 7 numaralı çadıra geldikleri zaman durdu, yeniden bağırmaya başladı, "Girmem, burada Japon var! Beni öldürür sonra! Girmem!"

Er, Minetta'nın koluna pehlivan gibi yapıştı. Minetta'yı çadıra soktu. "Bırak beni! Bırak beni!" diye haykırıyordu Minetta. Bir yatağın önünde durdular. Er, Minetta'ya yatmasını söyledi. Minetta yatağa oturdu ve postallarını çıkarmaya başladı. Biraz rahat durayım, diyordu içinden. Uyku ilacı etkisini göstermeye başlamıştı. Sırtüstü uzandı, gözlerini kapadı. Bir an ne yaptığını düşündü ve göğsünün üstünde belirsiz bir heyecan duydu. Birkaç kere yutkundu. Sevinç, korku ve övünme duyguları kafasında birbirine karıştı.

Sürdürmeliyim bu işi, başka çare yok, diye geçirdi içinden. Bir iki gün içinde çıkarırlar beni buradan.

Birkaç dakika sonra uyudu. Sabahleyin uyandı ancak. Hemen birkaç dakika içinde bir gün önceki olayları hatırladı, yeniden korkmaya başladı. Acaba normal bir adam gibi mi davransam, vaz mı geçsem yoksa, diye düşündü bir an, ama takıma döneceği aklına gelince... Hayır hayır! Olmazdı. Olamazdı. Dayanacaktı. Minetta kalkıp oturdu, çadıra göz gezdirdi. Çadırda üç er vardı. İkisinin başları sarılıydı; üçüncüsü yatağında kıpırdamadan yatıyor, çadır direğine gözünü dikmiş aptal aptal bakıyordu. Sekizinci Koğuş, dedi Minetta titreyerek kendi kendine, sonra durumunun gülünç yanı garibine gitti. Ama biraz sonra yeniden korktu; deliler belki de böyle yapıyordu, adam hiç kıpırdamıyor, hiç konuşmuyordu. Dün belki biraz ileri gitmişti. Minetta kuşkulanmaya başladı. Aynı biçimde davranmaya karar verdi sonunda. Ses telleri bakımından da kolaydı bu numarayı yapmak.

Doktor saat dokuzda viziteye geldi; Minetta sırtüstü yatıyor, zaman zaman da bir iki sözcük mırıldanıyordu. Doktor Minetta'ya şöyle bir baktı hiçbir şey söylemeden bacağını sardı, sonra çekip gitti. Minetta hem rahatlamış, hem de üzülmüştü. Ulan ölsen dönüp bakmayacaklar adama, dedi kendi kendine. Gözlerini kapattı, düşünmeye başladı. Öğlene kadar vakit kolay geçti, neşesi ve güveni yerindeydi, vizite aklına gelince doktorun kendi üzerinde pek durmamasını hayra yordu; beni gözden çıkardılar, kısa süre sonra başka bir adaya gönderirler, bak görürsün, diye söylendi.

Evine nasıl döneceğini gözünün önüne getirmeye çalıştı. Koluna takacağı şeritleri düşündü, mahallede nasıl gezeceğini, karşılaştığı insanlarla nasıl konuşacağını hayal etti. "Nasıldı? Çok mu zordu?" diye soracaklardı. "Hayır hayır, o kadar zor değil," diye karşılık verecekti. "Numara yapma, ne kadar zor olduğunu biliyorum ben," diyeceklerdi. O başını sallayacaktı, "Valla nasıl geçti anlamadım bile, bana kolay geldi," diyecekti. Minetta güldü kendi kendine. Şöyle

söyleyeceklerdi arkasından, "Ulan şu Steve Minetta yok mu, yaman oğlan gerçekten, güvenilir bir insan. Düşün bir kere çektiklerini, sonra sanki bir şey olmamış gibi."

Evet evet, dedi Minetta, bir an önce memlekete dönmeye bakmalı. Kendisini eğlence partilerinde görüyordu; amma da sükse yapacaktı. Kızlar peşinden koşacak, ona yalvaracaklardı. Rosie de bana asılacak, dedi kendi kendine. Döndüğünde artık onunla ilgilenmeyecekti; götünü zor kurtardığı bir yere insanın yeniden girmesi için enayi olması gerekti.

Bu düşünceler içinde hiç kıpırdamadan saatlerce yattıktan sonra aklına çeşit çeşit seks âlemleri gelmeye başladı. Güneşin altında yeniden kızışmaya başlamıştı çadır; Minetta tatlı bir sıcaklıkta, ter içinde yatıyordu. Uzun uzadıya baştan çıkarma sahneleri düşündü, bu sahnelerin ayrıntılarını yarattı, sevişirken Rosie'nin vücudunun nasıl dalgalandığını ufak titremeler geçirerek hatırladı. Rosie iyi kız, dedi kendi kendine, yakında evlenirim onunla. Kullandığı esansın kokusunu, insanın içine işleyen kirpiklerini hatırladı. Kirpiklerine vazelin sürüyordu garanti. Ama kızların bütün dümenlerini biliyordu o. Çeşitli ordu görevlerinde bulunduğu sıralarda elinden geçen kadınları düşünmeye başladı. Hayallerini bunlara uyguladı, yattığı kadınları saydı: On dört tane. Benim yaşımda biri için hiç fena değil, benim rekorumu kıracak pek yoktur, dedi. Yeniden seks âlemlerini gözünün önüne getirdi, ama artık acı vermeye başlamıştı bu sahneler. Kızları tavlamak çok kolaydı, bütün yapacağın iş onları önüne dizip, seni seviyorum demekten geçiyordu. Aptal olanları hemen verirdi. Rosie'yi düşünmeye başladı yeniden, kızdı. Kandırıyor beni, bilirim ben onu, diye geçirdi. Bayılır dansa. Artık bunun için yalan söylerse var gel sen hesap et ötekileri. Kıskandı, sıkıntıdan kurtulmak için birdenbire çığlığı bastı, "Öldürün şu Japonu!" İşte bu kadar kolay. Yeniden bağırdı.

Hastabakıcı er sandalyesinden kalktı, yanına geldi, koluna iğne yaptı. "Aklın başına geliyor sanmıştım."

"Japon!" diye bağırdı Minetta.

"Evet, evet, evet, evet." Hastabakıcı gidip yerine oturdu. Minetta az sonra uyudu, sabaha kadar da uyanmadı.

Ertesi gün gözlerini açamıyordu. Başında bir ağrı vardı, elleri ayakları uyuşmuştu. Doktor bu kez hiç bakmadan geçip gitti yanından. Minetta kızdı. Ah şu namussuz subaylar, sanki bütün ordu onların keyfi için kurulmuş, diye söylendi. Çok üzgündü. Ulan benim neyim eksik be; neden eşşoğlueşşeğin biri kalksın da bana emir versin. Yatağında tortop oldu. Bunda bir bit yeniği vardı. Her şeye karşı içinde belirsiz bir acılık duydu. Dümen dünyasıydı bu; başa geçmedin mi babayı yedin demekti. Herkes vururdu beline, altta kalanın canı çıksındı. Croft'un yaraya bakarak nasıl güldüğünü düşündü. Herifin kimseye metelik verdiği yoktu, hepimiz ölsek kılı kıpırdamayacaktı. Mermi girdiği sırada duyduğu acıları, şaşkınlığı ve korkuya benzeyen birtakım duyguları yeniden duymaya başladı. Hep tetikte olacaksın, anladın mı. Ha vuruldum ha vurulacağını! Hayat mı bu be... Böylece kara kara düşünüp durdu akşama kadar. İki gün içinde neşesi kaçmış, bunalmaya başlamıştı. Biraz da umutsuzluğa kapılmıştı. Ben çok iyi insanım, dedi kendi kendine, bana da fırsat verselerdi ben de çavuş olurdum, ama Croft olmasaydı... Croft bir insana şöyle baktı mı hemen notunu verirdi. Battaniyesine tekmeyi attı. Neden çalışacakmışım ulan? Neden ağzıma sıçılsın hemen? Haydi çalışayım, ama bir geleceği yok ki bu işin. Benim akıntıya kürek çekeceğimi sanıyorlarsa aptallıklarına doymasınlar. Eğitim Bölüğündeyken takımın başına gittiği günleri düşündü. Benden daha iyi asker var mıydı, dedi, ama insanda iştah bırakmıyorlar ki. Şimdi artık serseri oluyorum. Neden? Çünkü çok şey biliyorum da ondan, enayi miyim ben, değer mi kendini harcamaya, ordu insana yükselme fırsatı veriyor mu? Bunun üzerine bir keder bastı içini ve hayatının nasıl mahvolduğunu hoş bir rahatlık içinde düşündü durdu: Dönen bütün dolapları biliyorum, ben aptal mıyım? Ne diye kendimi boş yere mahvedeyim? Terhis olduktan sonra ne yapa-

cağımı bilemeyeceğim, çalışamayacağım, bombok biri olacağım. Hep birinin kuyruğuna yapışmak isteyeceğim. Yüzükoyun yattı. Dünyada başka ne var ki? İçini çekti. Polack'ın hakkı var. Yapılacak tek şey kendine bir yol çizmek. Bu düşünce ona hınç dolu bir zevk verdi, kendisini hapishanede gördü, katildi, haline acıdı, gözlerinden yaşlar gelmeye başladı. Yeniden sinirli sinirli döndü. Buradan çıkmalıyım, bakmıyorlar etmiyorlar, daha ne kadar tutacaklar beni burada? Yani beni bir an önce çıkarsınlar ya da ben gerçekten aklımı kaçıracağım. Ordunun bu ahmakça davranışlarına güldü içinden. Böylece bir asker kaybetmiş olacaklar, neden? Çünkü insanlara aldırdıkları yok da ondan.

Uyuyakaldı, gece yarısı birden birtakım gürültülerle uyandı. Hastabakıcılar, birkaç yaralıyı çadıra sokmaya, çadıra yerleştirmeye çalışıyorlardı. Arada sırada bir gece fenerinin önünde kırmızı bir el iskeleti görüyor, ya da bir tutam ışık bir hastanın yüzünde korkunç gölgeler yapıyordu. Ne oluyordu? Minetta şaşırdı. Birinin inlediğini işitiyor, tüyleri diken diken oluyordu. Doktor da geldi, hastabakıcılardan birine bir şeyler söyledi, "Şu göğsünden yaralı olanın tüpünden gözünü ayırma, fazla kıpırdayacak olursa normal miktarın iki katı iğne yap."

"Başüstüne Binbaşım."

İşte hep bildikleri bu, diye düşündü Minetta: iğne, iğne... Ulan böyle olduktan sonra ben bile doktor olurum be. Yarı açık gözleriyle olup bitenleri seyrediyor; kafaları sarılı iki hastanın konuşmalarını dikkatle dinliyordu. İlk kez duyuyordu konuştuklarını. "Hey, hastabakıcı, ne oluyor?" diye soruyordu biri.

Hastabakıcı er kalktı geldi, bir süre konuştu onlarla, "Bugün çok devriye hareketi olmuş, bunlar destek taburundan gelenler," dedi.

"E Bölüğünden de var mı?"

"Ben ne bileyim, General'e sor," dedi hastabakıcı er.

Hastalardan biri mırıldandı, "İyi ki ben yoktum."

"Vah zavallı," dedi hastabakıcı.

Minetta bir daha döndü yatağında. İnsan böyle uyandırılır mı, diye düşündü. Çadırın öteki ucunda yatan hasta, göğsünü ve boğazını yırtarcasına, yüksek ve kaba bir sesle ağlıyordu. Minetta gözlerini kapadı. Amma film, diye düşündü iğrenerek. Canının sıkıntısı korkusunu bir hayli geride bırakmıştı; çadırın dışındaki ormandan sesler geldiğinin birdenbire farkına vardı ve karanlıkta birdenbire uykusundan kaldırılan çocukların korkusunu duydu. "Ulu Tanrım," diye mırıldandı. İki buçuk günden beri, karyolanın altındaki oturağın kullanılmasını gerektiren küçük aptesiyle, önüne konulan yemeği yemekten başka bir şey yapmamıştı. Bu hareketsizlik onu büsbütün tedirgin ediyordu. Artık dayanamayacağım, dedi kendine. Ağlayan hasta o sırada bağırmaya başladı. Çok korkunç sesler çıkarıyordu, Minetta dişlerini gıcırdatıyor, battaniyesiyle kulaklarını kapatıyordu. Hasta top sesini taklit ediyor, "BOOOOMMMMM, BOOOOMMMMM!" diye çığlığı basıyordu. Sonra yeniden bağırdı, "Tanrım, sen buradan kurtar beni, *sen beni kurtar!*"

Karanlık çadırda uzunca bir sessizlik oldu bundan sonra. Arkadan hastalardan biri mırıldandı, "Al sana bir kaçık daha."

"Ne diye bizi deliler koğuşuna koydular anlamıyorum."

Minetta titredi. Bu deli uykudayken beni öldürebilir, diye düşündü. Kalça kemiği sızlamaya başladı. Oysa hemen hemen iyileşmişti. Uyumamalıydı. Çadırın ardındaki fundalıkların arkasından çekirge ve hayvan seslerine kulak veriyor, yatağında dönüp duruyordu. Uzaklardan birkaç silah sesi geldi, yeniden titremeye başladı. Sabaha kadar delireceğim, diye düşündü, güldü kendi kendine. Midesi bomboştu, açtı. Ne diye bu boka burnumu soktum? diye düşündü.

Yeni gelen hastalardan biri inlemeye başladı, sonunda hırıltılı hırıltılı öksürdü. Bu oğlanın durumu iyi değil, diye düşündü Minetta. Ölüm o sırada elle tutulur bir şeydi. Soluk almaya korkuyordu, hava kirlenmişti sanki. Karanlıkta çevresinde dönüyormuş gibiydi. Ne korkunç bir gece, dedi içinden. Yüreği hızlı hızlı çarpıyordu. Ulu Tanrım, sen bizi kurtar buradan.

Midesinde bir gerginlik ve huzursuzluk hissediyordu; birkaç kere boşu boşuna öğürdü. Uyuyamayacağım, bak görürsün, diye söylendi. Kıskançlık içini yiyip bitirmeye başladı. Rosie'nin başkasıyla sevişti-ğini gösteren bir sahne yarattı aklında; Roseland'e tek başına dansa gitmesiyle başlıyordu olay ve hepsi birbirine kendiliğinden eklenerek zorunlu olan sonuca varıyordu; omuzlarında ve kalçasının arkalarında soğuk ter damlaları biriktiğini hissetti. Ailesini düşünmeye başladı. Bir iki ay benden haber alamayacaklar. Bu durumda onlara nasıl mektup yazarım? Beni öldü sanacaklar, diye geçirdi içinden. Anasının üzüleceğini düşününce yüreği sızladı. Ulu Tanrım, birazcık soğuk alsam kadıncağız nasıl üstüme titrerdi. İtalyan analarıyla Yahudi ana-ları böyledir işte. Anasının düşkünlüğünü unutmaya çalıştı, yeniden Rosie'yi düşünmeye başladı. Benden mektup almazsa, başkasıyla düşüp kalkmaya başlar. Kötü oldu. Haydi be sen de, s...tir et, ondan daha güzel kızlarla düşüp kalkmışım ben. Kadın mı yok dünyada. Rosie'nin gözlerinde insanı kudurtan pırıltıyı düşündü, bir rahatlık duydu ve kendi kendine acıdı. Özlemişti onu.

Çarpışmada sinirleri bozulan yeni hasta bir çığlık daha kopardı ve Minetta titreye titreye yatağında doğrulup oturdu. Biraz uyuma-lıyım yoksa dayanılacak gibi değil, diye düşündü. O da bağırmaya başladı, "Japon geliyor, bakın, bakın. İşte, işte. Öldüreceğim onu!" Yatağından fırladı, çadırın toprak tabanını araştırmaya başladı, ayağı çıplaktı; toprak soğuk ve ıslaktı. Zangır zangır titriyordu.

Hastabakıcı sandalyesinden kalktı. İçini çekti, "Ulan ne koğuş be!" Yanındaki masadan bir iğne aldı ve Minetta'ya yaklaştı. "Yat bakalım."

"Ağzına sıçayım." İster istemez yatağına döndü. İğne kasığı-na girerken soluğunu tuttu, sonra bıraktı. "Nedir ulan bu başıma gelenler," diye inledi.

Göğsünden yaralı olan er, yeniden hırıltı hırıltılı öksürmeye başladı ama Minetta'ya çok uzaktan geldi hırıltının sesi. Gevşedi, rahatladı, ısındı, uyku ilacını düşünüyordu. İyi ilaç... Morfinman olacağım bu gidişle... ah bir çıkabilsem... Uyudu.

Sabahleyin kalktığında hastalardan birinin ölmüş olduğunu gördü. Başına kadar battaniyeyle örtmüşlerdi ölüyü, ayakları battaniyede dik bir çıkıntı yapmıştı. Minetta'nın sırtı boydan boya ürperdi. Ölüye baktıktan sonra sırtını döndü. Boğuk bir sessizlik sarmıştı her yanı. Bir insanın ölmesi garip bir şey, diye düşündü Minetta. Adamın battaniye altındaki yüzünü merak etti, acaba nasıldı. Çadırda başkaları olmasaydı gidip battaniyeyi kaldırır bakardı. Göğsünden yaralanan çocuk, dedi kendi kendine. Yeniden korktu. Askerin biri insanın yanı başında ölür de o adam aynı yerde yatabilir mi? Korku ve dehşet ürpertileri geçirdi; biraz hasta hissetti kendini. Uyku ilacı baş ağrısı yapıyordu, midesi kazınıyor, kolları ayakları ağrıyordu. Ulu Tanrım, şuradan bir kurtulsam, diye söylendi.

İçeriye iki hastabakıcı girdi, ölüyü bir sedyeye koydular, çadırın dışına çıkardılar. Hastaların hiçbiri sesini çıkarmadı ama Minetta hâlâ boş karyolaya baktığının farkına vardı. Akşamki gibi bir gece geçirmedim daha, diye düşündü. Ağzına ekşi bir sıvı geldi. Midesinden gelen sıvıyı yuttu kendiliğinden. Cinayet.

Kahvaltısı gelince elini sürmedi. Yatağında oturmuş kötü kötü düşünüyordu; hastanede bir gün daha kalamazdı. Takımına dönmek istiyordu. Ne olursa olsun buradan çıkmalıydı.

Doktor viziteye geldi. Doktor sargıyı çözerken Minetta hiç ses çıkarmadan bakıyordu. Yara iyice iyileşmişti, üzerinde pembe deriden başka bir şey kalmamıştı; doktor yaranın üzerine kırmızı bir antiseptik sürdü, yarayı yeniden sarmadı. Minetta'nın yüreği hızlı hızlı çarpıyordu. Kafası sanki uyuşmuş, sallanıyordu.

Sesinin tonuna kendisi de şaştı, "Doktor, ne zaman çıkıyorum?"

"Ne o? Ne oluyor?"

"Bilmiyorum. Bu sabah uyandım. Neredeyim ben?" Minetta korkuyla gülümsedi. "Ayağım yaralı olarak başka bir çadırda yattığımı hatırlıyorum; şimdiyse buradayım. Ne oldu acaba?"

Doktor hiç ses çıkarmadan Minetta'ya baktı. Minetta başını çevirmek zorunda kaldı, bütün çabasına karşın yine de hafif hafif sırıttı.

"Adın ne senin?" diye sordu doktor.

"Minetta." Sicil numarasını da söyledi. "Bugün çıkabilir miyim, doktor?"

"Evet."

Minetta hem bir rahatlık hem de hayal kırıklığı duydu içinde. Konuştuğuna pişman oldu bir saniye.

"Evet! Minetta giyindikten sonra bana gel, seninle konuşacaklarım var," dedi.

"Başüstüne Komutanım." Minetta omzunu salladı. Neden acaba, diye düşündü. Bu işi nasıl kolayca becerdiği aklına geldikçe biraz seviniyordu. Bütün iş çabuk düşünüp çabuk karar vermekte, o zaman her işin içinden çıkarsın. Yatağının başucundaki torbaya konulan elbiselerini giydi, postallarını ayağına geçirdi. Güneş çok sıcak değildi daha, içinde bir sevinç vardı. Bana göre değil arkadaş, diye düşündü. Bütün gün sırtüstü yatabilir miyim ben. Askerin öldüğü yatağa baktı, bir ürpertiyi önlemek için omzunu silkti. Kurtuldu ya buradan, sen ona bak. Birdenbire dünkü devriye harekâtını hatırladı, bozuldu. Umarım bizim takımı göndermezler. Yanlış bir şey yapıp yapmadığını düşündü.

Giyindikten sonra acıktı. Hastanenin kantinine gitti, aşçıbaşıyla konuştu, "İnsanı aç açına cepheye mi göndereceksin?"

"Peki peki. Haydi bir şeyler ye bakalım."

Minetta aşırılmış yumurta artıklarını hapur hupur yedi, on galonluk kazanın dibinde kalan ılık kahveden biraz içti. Fazla klor vardı içinde, yüzünü buruşturdu. Tentürdiyot içer gibi, diye düşündü.

Aşçının sırtına vurdu. "Sağol ahbap," dedi. "Ah ne olurdu, bizim birlikteki yemeği de bu kadar güzel pişirselerdi."

"Ya."

Minetta levazım çavuşundan silahını ve miğferini aldı, doktorun çadırına gitti. "Beni görmek istemiştiniz doktor?"

"Evet."

Minetta portatif sandalyeye oturdu.

"Kalk," dedi, doktor. Minetta'ya soğuk soğuk bakıyordu.

"Buyur?"

"Ordunun senin gibi adamlara ihtiyacı yok Minetta. Çok aşağılık bir numara yaptın."

"Ne demek istediğinizi anlayamadım komutanım." Minetta'nın sesinde bir alay havası da vardı.

"Ben bu numaraları yemem," dedi doktor. "Daha uzatsaydın, sonunda yola gelmeseydin, seni askeri mahkemeye verecektim."

Minetta hiç sesini çıkarmadı. Yüzünün kızardığını anlıyordu; doktorun önünde dimdik durmuş öfkesinden kendi kendini yiyordu; elinden gelseydi öldürecekti doktoru.

"Cevap ver bana!"

"BAŞÜSTÜNE KOMUTANIM!"

"Bir daha bu boku yemeye kalkarsan beni bulacaksın karşında. On yıl hapse attıracağım seni. Şimdi komutanına yazıyorum, sana bir hafta angarya işler verecekler."

Minetta umursamaz görünmeye çalıştı. Yutkundu, sonra da "Neden benimle bu kadar uğraşıyorsunuz Komutanım?" dedi.

"Sus ulan!"

Minetta öfkeli öfkeli bakındı. Sonunda, "Başka bir emriniz doktor?" diye sordu.

"Defol, çık dışarı. İnşallah bir dahakine karnın delik deşik gelirsin buraya da o zaman aklın başına gelir."

Minetta suratını asarak kabara kabara çıktı dışarı. Öfkesinden tir tir titriyordu. Eşşoğlueşşekler, dedi içinden. Hepsi aynı bokun soyu. Ayağını yerdeki bir kütüğe çarptı, sonra öfkeyle bastı toprağa. Hele savaş bitsin de ben göreyim onu bir yerde, gösteririm pezevenge. Hastanenin kenarından geçen şoseye çıktı, kumsaldan gelen bir kamyonun geçmesini bekledi, birkaç kez tükürdü yere. Savaştan önce deyyusun nefesi açlıktan nasıl kokuyordu kimbilir. Ne biçim doktor. İçinden bir utanç geçti. Neredeyse hüngür hüngür ağlayacağım, diye düşündü.

Birkaç dakika sonra yoldan geçen bir kamyon durdu önünde. Minetta kamyonun arkasından tırmandı, küçük silahlara ait mermi sandıklarının üstüne çıkıp oturdu. Yeniden homurdanmaya başladı. Ulan bak görüyor musun, yaralanmış bir ere nasıl davranıyorlar. Köpek muamelesi. On paralık değerimiz yok heriflerin gözünde. Şunun şurasında ne olmuş yani? Eninde sonunda memlekete dönmek istemişim. Sonra herif tutuyor, bize katilmişiz gibi davranıyor. Haydi be sen de, sıçayım hepsinin ağzına, puşt sürüsü. Miğferini arkaya itti. Bir daha da böyle bir şeye kalkarsam Allah benim belamı versin. Kendimden başka kimseye güvenmeyeceğim artık... Mademki onlar bana böyle davranmak istiyorlar, peki, öyle olsun. Bu düşünce rahatlattı onu. Çok iyi, öyle olsun, dedi sonunda.

Kamyonun iki yanından kayıp giden sık ormana baktı. Peki, öyle olsun. Bir sigara yaktı. Öyle olsun.

Takım öğle üzeri yol yapımından karavana için döndüğünde Minetta'yı gördü Red. Karavana kuyruğundan çıktıktan sonra Minetta'nın yanına oturdu, yiyeceklerini yere koydu. Bir ağaca dayadı arkasını, homurdanarak "Yeni mi döndün?" dedi Minetta'ya.

"Evet, bu sabah."

"Ufak bir sıyrık için amma da uzun tuttular işi," dedi Red.

"Evet." Minetta bir an sustu. Sonra konuştu, "Biliyor musun Red, girmesi de kolay, çıkması da." Ağız dolusu salamı olduğu gibi yuttu. "Kötü geçmedi, anlayacağın."

Red suyu alınmış ve doğranmış patatesleri kaşığıyla taze fasulye konservesine karıştırdı. Elindeki tek yemek aracı bu kaşıktı; çatalını da bıçağını da aylar önce atmıştı. "İnsana iyi davranıyorlar mı bari?" Neden merak ediyorum diye üzüldü içinden Red.

"Çok iyi," dedi Minetta. Biraz kahve içti. "Yalnız orada doktorla kapıştık, namussuzun biri. Kendimi tutamadım, verdim ağzının payını, onun için angarya cezası verdiler, bunun dışında fena geçmedi."

"Ya," dedi Red. Sesini çıkarmadan yemeğine yumuldu.

Red'in durumu iyi değildi. Haftalardan beri süren böbrek ağrıları son günlerde daha da azıtmıştı; o sabah yolda kazmayı yerden zor kaldırmıştı. Kazmayı salladığı sırada sırtına amansız bir ağrı saplanmış, dişlerini sıkmış, parmakları titremişti. Birkaç dakika sonra işi bırakmak zorunda kalmıştı, sonra öğlene kadar sırtı hafif hafif ağrıyıp durmuştu. Kamyonlar geldiği sırada arka kapaktan kendisini güçlükle içeriye atabilmişti. O sırada Wyman, "İhtiyarladın sen Red," demişti.

"Öyle." Kamyonun sarsıntısı ağrısını büsbütün artırmış, yolda ağzını açıp tek laf etmemişti. Toplar durmadan ateş ediyor, erler yakında bir saldırıya geçileceğini söylüyorlardı. Bizi yeniden cepheye sürecekler, diye düşünmüştü Red. Bunun bir çaresine bakmalıyım. Bir an gözünün önüne geldi hastane, tiksinerek vazgeçti bu düşünceden. Şimdiye kadar hiç kaytarmadım, şimdiden sonra da kaytarmam. Ama yine de başını çevirmiş, sinirli sinirli Minetta'ya bakıyordu. Bu haftayı atlatamam," dedi kendi kendine.

"Demek iyi davranıyorlar, ha?" diye sordu Minetta'ya.

Minetta kahvesini yere bıraktı, Red'e çekinerek baktı. "Evet, öyle."

Red bir sigara yaktı, sonra güçlükle ayağa kalktı. Sefertaslarını sıcak su kaplarında yıkarken viziteye çıksın mı çıkmasın mı diye düşünüyordu. Biraz ayıp gibi geliyordu ona.

Sonunda Wilson'ın çadırında aldı soluğu. "Bak arkadaş, ben hastayım galiba, viziteye çıkacağım. Benimle gelir misin?"

"Bilmem ki. Ben hiçbir doktorun bir insanı iyileştirdiğini görmedim şimdiye kadar."

"Ben seni hasta sandım da onun için söyledim."

"Hasta olmasına hastayım Red. Karnım ağrıyıp duruyor, işerken bile yanıyor."

"Sana biraz maymun yumurtası gerek."

Wilson güldü. "Bende bir dert var ya, dur bakalım."

"Neyse," dedi Red, "doktora çıksak ne olur?"

"Bana bak Red, bir şey bulamazlarsa boşuna gitmiş olursun. Bu pezevenklerin bütün bildikleri şu: Ya çüküne bakarlar ya da aspirin

verirler. Sonra yolda çalışmaktan kaçmak da istemiyorum. Bazen ben de namussuzluk etmiyor değilim ama kimse doğru dürüst çalışmıyor ki zaten."

Red bir sigara yakarken sırtına birden ağrı saplanınca gözlerini kapadı ve yüzünü buruşturdu. Ağrı geçince mırıldandıü, "Haydi bakalım, bir günlük izine hak kazandık."

Wilson içini çekti. "Peki ama hiç canım istemiyor."

Sağlık çavuşunun çadırına birlikte yürüdüler, adlarını bölüğün yazıcısına yazdırdılar. Sonra karargâhtan çıkarak sahra hastanesine gittiler. Çadırda birtakım erler sıra olmuş, muayene edilmeyi bekliyorlardı. Çadırın bir köşesinde iki portatif karyola vardı; beş altı er, yatakların üstlerine oturmuş, çıplak ayaklarındaki mantar yaralarına kırmızı bir ilaç sürüyorlardı. Bir er de onları muayene etmekteydi.

Wilson yakındı, "Kuyruk yavaş ilerliyor."

"Bütün kuyruklar yavaş ilerler," dedi Red. "Her şeyin bir düzeni var oğlum. Kuyruğa gir, bekle, kuyruğa gir, bekle. Kuyruğa giriliyor da işler düzeliyor mu sanki."

"Sanırım memlekete döndüğümüz zaman bir de karı kuyruğuna gireceğiz."

Bir yandan kuyruk ilerliyor, öte yandan da onlar şuradan buradan konuşup duruyorlardı. Sağlık erinin önüne gelince Red'in çenesi kilitlendi bir an. Amerika'ya eskiden gelmiş ihtiyar göçmenleri hatırladı; elleri ayakları romatizmadan, frengiden eğri büğrü olmuştu; gözleri dalıp dalıp giderdi; genellikle sarhoştular; arada sırada ona sokulur ve uyku ilacı dilenirlerdi.

Şimdi dünya tersine dönmüştü. Ağzını açıp tek söz söyleyemedi bir an. Sıhhiye eri sıkıntılı sıkıntılı ona bakıyordu:

"Sırtım," dedi Red sonunda, heyecanlanarak.

"Peki, çıkar gömleğini. Elbisenin üstünden nasıl anlayayım," dedi birden er.

Bu söz üzerine Red'in tepesi attı, "Gömleğimi çıkarsam da bir şey anlayamazsın," dedi. "Böbreklerimde çünkü."

Sıhhiye eri içini çekti. "Demek sen benden iyi anlıyorsun, öyleyse şuradaki doktora git."

Red ileride daha kısa bir kuyruk gördü, hiç ses çıkarmadan oraya doğru yürüdü. Öfkeden gerilmişti sinirleri. Bu boku yememeliydim ya, dedi kendi kendine.

Wilson da biraz sonra ona katıldı, "O adamdan o adama göndermekten başka bir şey bildikleri yok."

Red tam muayene olacağı sırada çadıra bir subay girdi ve doktoru selamladı. "Gel bakalım, diye seslendi doktor. Birkaç dakika konuştular. Red konuştuklarını işitiyordu. "Nezle olmuşum," dedi subay. "Berbat bir havası var buranın. Nezlemi geçirecek bir ilaç verebilir misin bana doktor. Aman Allahını seversen aspirin olmasın." Doktor güldü, "Sana başka bir şey vereyim Ed. Son gemiyle geldi. Ama çok yok. Ona göre. Bir tane vereyim sana."

Red döndü Wilson'a, homurdandı, "Biz soğuk almış olsak, bize bunu nah verirler." Subayların işiteceği kadar yüksek sesle söylemişti bu sözü.

Doktor soğuk soğuk baktı Red'e, "Senin neyin var?"

"Nefritim."

"İzin ver de teşhisi ben koyayım."

"Biliyorum ben," dedi Red. "Amerika'da bir doktor söyledi."

"Oh ne güzel, hastalığınızın ne olduğunu hepiniz biliyorsunuz." Doktor şikâyetini sordu, Red'in verdiği yanıtları baştan savma dinledi. "Demek nefritin var. Şimdi ne istiyorsun benden?"

"Ben de bunu anlamaya geldim işte."

Doktor çadır direğine baktı, yüzünde bir tiksinti vardı. "Hastaneye yatmak istemezsin herhalde."

"Ağrının durmasını istiyorum." Doktorun söylediği sözler Red'i sinirlendirmişti. Buraya ne diye gelmişti?

"Bugün hastaneden bir yazı aldık, yalancıktan hastalananlar var, dikkat edin diyorlar. Söylediğin belirtilerin uydurma olmadığını ben nereden bileyim?"

"Birtakım testler yapabilirsiniz. Öyle değil mi?"

"Savaşta olmasaydık yapardım." Masanın altına elini uzattı, Red'e bir kutu hap çıkarıp verdi. "Bol suyla yut bunları, yok eğer söylediklerin yalansa kutuyu at bir kenara." Red sapsarı kesildi. "Sıradaki gelsin," dedi doktor.

Red döndü ve çadırdan çıktı. "Bu ağzına sıçtığımın doktorlarına bir daha çıkarsam Allah belamı versin." Öfkesinden titriyordu. "Yalansa, ha..." Kışın nerede yattığını, parklardaki bankları, buz tutmuş sokakları düşündü, haydi be sen de, s...tiret.

Red Amerika'da hastaneye alınmadığı için ölen bir askeri hatırladı. Çocukcağız üç gün ateşli ateşli eğitime çıkmıştı, çünkü mevki hastanesinin bir genelgesi vardı: Ateşi otuz dokuzu geçmeyen er hastaneye alınmayacaktı. Er dördüncü gün hastaneye kaldırıldıktan birkaç saat sonra ölmüştü. Ağır bir zatürreye yakalanmıştı.

Tabii bunların hepsi düşünülüp taşınılmış şeyler, diye düşündü Red. Heriflere kızacaksın, viziteye çıkmak istemeyeceksin, onlar da seni istedikleri gibi cepheye sürecekler. Elbet ikide birde erler ölecek ama ordu için ha şu ölmüş ha bu, ne fark eder? Bu şarlatan herifler böyle hayvanca davranmak buyruğunu garanti yukarıdaki eşşoğlueşşeklerden almışlardır, işin burası aklına gelince acı ve haklı bir tat duydu. Sanki biz insan değiliz.

Ama sonra öfkesinin korkudan ileri geldiğini anladı. Beş yıl önce olsaydı bu doktoru kovardı. Eski bir söz vardır ve bu söz orduda daha da geçerlidir: Kaderde varsa düzülmek neye yarar üzülmek. Ulan Red, her isteneni yaparsan bir ay dayanamazsın, dedi kendi kendine. Öte yandan hayvan gibi oradan oraya güdülecek olursan da hiçbir değerin kalmaz. Ama ne kadar düşünsen de çaresi yok bunun.

Wilson'ın sesini duyunca birdenbire irkildi, "Haydi Red, gidelim artık."

"Peki." Birlikte yürümeye başladılar.

Wilson hiç sesini çıkarmıyordu, kaşını çattığı için geniş alnı kırış kırıştı.

"Ulan keşke doktora çıkmasaydık."

"Evet."

"Ameliyat gerekiyor."

"Hastaneye mi havale ettiler?"

Wilson başını salladı. "Doktor, 'Sefer bitinceye kadar bekleyebilir,' dedi. Acelesi yokmuş."

"Neyin var?"

"Bilmiyorum ki... Oradaki herif karnımda bir bokluk olduğunu söyledi." Wilson bir ıslık çaldı, sonra devam etti, "Babam ameliyat masasında öldü, onun için hiç istemiyorum."

"Yok canım, merak etme," dedi Red. "Kötü bir şey olsa hiç bırakırlar mı, hemen ameliyat ederler."

"Anlamıyorum be Red. Beş kere ilaç aldım ona, hepsinde de iyileşti. Bir arkadaşım bir ilaç salık vermişti, Pirdon mu Pridon mu neydi, öyle bir şey. İlaçları alınca düzeliyordu, ama doktor düzelmediğini söyledi."

"Haydi canım, bir bok bildiği yok deyyusun."

"Evet evet, deyyusun biri... Ama benim içim gerçekten bombok Red. Kolay işeyemiyorum, sırtım ağrıyor, arada bir kramp giriyor." Wilson hor gören bir havayla parmaklarını çıtlattı. "Garip bir hastalık Red. Tıpkı sevişmek gibi: başta iyi, tatlı, sıcak, hoş, pelte gibi hissediyorum kendimi, ama sonunda içim dışıma çıkıyor, anlamıyorum neden böyle. Bu herif yanıldı. Benim hastalığım başka. Sevişmek insanı böyle mahveder mi?"

"Edebilir," dedi Red.

"Benim aklım ermiyor, sen ne dersen de Red. İyi bir şeyin sonunda insanın canının yanması akıl alır şey mi?" Sonradan içini çekti. "Bana bak arkadaş, ne yapacağım, bilemiyorum."

Çadırlarına doğru yürüdüler.

ZAMAN ÇARKI:

WOODROW WILSON
YENİLMEZ ADAM

Kısa, fırça gibi kesilmiş altın sarısı saç; sağlam, sağlıklı, pespembe geniş bir yüz; hatları belirgin, otuz yaşlarında iriyarı bir adam. Yapısına aykırı düşen yuvarlak gümüş çerçeveli gözlükleri, ilk bakışta okumayı seven, ya da en azından, yöntemli bir adam havası veriyor. "Yattığım kızların içinde o küçük yavruyu unutmayacağım hiçbir zaman," derken, elinin tersini geniş alnından, altın sarısı fırça gibi saçlarına götürüyor.

Tembellik, yozlaşma, ölüm ve hastalık, tekdüzelik ve zorbalık gibi klişeler yerleşmiş kafanıza. Ama caddedeki fiyakalı refah sıkıntılıdır, sıcaktır, kalabalıktır, dükkânlar küçük ve pistir. Güneş pis asfaltın üzerinde parıldarken ve yerdeki basılmış kâğıtların toz dolmuş yırtıklarını ortaya çıkarırken, yorgun ve telaşlı kızlar, sıska bacaklarıyla, makyajlı yüzleriyle, şatafatlı afişleri olan sinemaların önünde, yüzlerindeki sivilceleri kopara kopara ve gözlerini kısa kısa bakarlar.

Yüz metre gerideki arka sokaklar yeşildir, güzeldir, ağaçların yaprakları birbirlerine girmiştir. Evler eskidir ve kendilerine göre havaları vardır, köprüyü geçerseniz aşağıya bakarsınız: küçük bir dere, birtakım yuvarlak yumuşak kayaların çevresinde dönmekte-

dir yavaş yavaş, durgun ve uyuşuk mayıs. Büyüyen şeylerin sesleri, yaprakların hışırtıları var esintilerde. Az ileride de her zaman küçük bir ev vardır; pancurları kırılmış, sıvaları dökülmüş, duvarlarının koyu gri mat rengi çürük diş gibidir. Bu ev sokakların güzelliğini bozuyor, koyu ve sert ölümü resmediyor.

Kentin merkezindeki alanda boş bir çimenlik vardır; General Jackson'ın heykeli durur kaidesi üzerinde: Yerdeki betonun üzerinde piramit biçiminde yığılmış top güllelerine, kuyruğu kalmamış eski topa bakmaktadır, düşünceli. Heykelin arkasındaki zenci mahallesinin toprak yolları, kentin dışındaki tarlalara kadar uzayıp gider.

Burada, bu zenci gettosunda, kulübeler ve gecekondular, direkleri üzerinde sarkmıştır, tahtaları kurumuş, kıymık kıymık olmuştur, ölmüştür; birbirinden ayrık döşeme tahtalarının üzerinde fareler ve hamamböcekleri dolaşmaktadır. Her şey sıcağın altında eriyip gitmektedir.

Mahallenin sonuna doğru, hemen hemen tarlaların içinde, beyaz ırkın fukaraları aynı biçimdeki kulübelerin içinde yaşamaktadırlar ve günün birinde, kentin öte başında, ağaçları gökyüzünü örtecek kadar büyümüş dümdüz caddelerdeki küçük evlerde oturacaklarını, bir ayakkabı satıcısı, bir bankada kasadar ve bir fabrikada ustabaşı olacaklarını ummaktadırlar.

Bütün bunların üzerinde, mayısın ağır, uyuşuk ve hafif rüzgârı, boğucu bir ilkbahar havası.

Bazıları yalnız sıcağı duyarlar. Aşağı yukarı on altı yaşındaki Woodrow Wilson, toprak yolun kenarında bir kütüğün üzerinde serilip yatar ve güneşte uyuklar. Beli sıcaktır ve bütün bedeninde tatlı bir tembellik dolaşmaktadır. Birkaç saat sonra Sally Ann'i görmeye gideceğim. Sıcağın kokusu, meme ucunun ve kadın kalçasının hayali, burnunu gıdıklıyor hırsla. Of, artık akşam olsa. İnsan güneşin altında, düzüşmeyi düşüne düşüne eriyip gider. İç çekiyor, ayaklarını gelişigüzel uzatıyor.

Babam uyuyordur şimdi.

Arkasında, tahta direklerin üzerinde çarpık duran verandada, babası pas tutmuş salıncaklı bir koltukta uyuyor, ıslak gömleği göğsüne yapışmış.

Babam gibi içen var mı... Gülüyor kendi kendine. Yalnız ben varım, bir iki yıl sonra görüşürüz. Ulan güneşin altında yatmaktan başka ne ister insan.

İki zenci çocuk geçiyor. Dizginlerinden yakalamış sürüklüyorlar bir katırı. Silkinip kalkıyor.

Hey zenci piçleri, adı ne bu katırın?

Çocuklar bakıyorlar, korkuyorlar, biri ayağını toza sürtüyor. Josephine, diye kekeliyor.

Ya... Vay anasını. Kahkahayla gülüyor. Oh ne güzel; bugün iş yok. Esniyor. Sally Ann benim on dokuzuma basmadığımı anlamasa bari. Benden hoşlanıyor. Çok iyi kız.

On sekiz yaşında bir zenci kız geçiyor önünden. Çıplak ayakları ufak toz bulutları kaldırıyor önünde yürürken. Kazağının altında sutyen yok, sallanan memeleri çok dolgun ve yumuşak. Yuvarlak, şehvetli bir yüzü var.

Kıza bakıyor, yeniden oynatıyor bacaklarını. Vay anasını. Kızın güçlü kalçaları oynuyor yavaş yavaş, uzaklaşmasını zevkle seyrediyor.

Bugünlerde buna benzer bir şey deneyeceğim.

İçini çekiyor yeniden, rahat rahat esniyor. Güneş vuruyor beline, dayanılmayacak kadar tatlı. Bana kalırsa insanın mutlu olması zor değil.

Gözlerini kapıyor. Binbir türlü eğlence var insanın tat alacağı.

Bisiklet dükkânının içi karanlık. Yağ lekesi içinde tezgâhlar. Bisiklet döndürüyor, el frenlerini sıkıyor. Bugüne kadar arka tekerlek frenlerinden başkasını görmemiş, şaşırıyor. En iyisi Wiley'ye sorayım, dinine yandığımın şeylerini nasıl tamir ediyor; ustasına dönüyor, sonra duruyor, kendim de yaparım, diye karar veriyor.

Loşlukta kısıyor gözlerini, bağlantı çubuğunun frenleri nasıl çektiğini inceliyor, pedalı tekerleğin çamurluğuna doğru itiyor. Biraz araştırdıktan sonra somunun gevşemiş olduğunu görüyor, tel açıkta kalmış bu yüzden. Somunu sıkıştırıyor. Frenler çalışıyor. Tamam.

Bunu icat eden amma da akıllı adammış, diyor kendine. Tam bisikleti bir yana bırakmak üzereyken parçalarını sökmeye karar veriyor. Bu frenin bütün dalgalarını öğreneceğim.

Bir saat sonra, bisikleti parçalayıp yeniden takınca sevinçle gülümsüyor. Makineye benzer bir şey yok. El frenini oluşturan telleri, somunları, manivelaları gözünün önüne getirirken büyük bir sevinç var içinde.

Makine denen şey ne ki. Çok basit bir şey, kendin de yapabilirsin. Islık çalıyor hafif hafif, keyfine diyecek yok. Bak görürsün, birkaç yıla kalmaz her şeyi tamir ederim ben.

Ama birkaç yıl içinde bir otelde çalışıyor. Ekonomik buhrandan ötürü dükkânı kapanmış. Tek bulabildiği iş, anacaddenin sonundaki elli odalı otelde bahşiş karşılığı kat garsonluğu. Biraz para biriktiriyor, istediği her an kadın ve içki bulabiliyor.

Arkadaşlarından birinin eski bir Ford otomobili var. İzinli olduğu zamanlar arkadaşıyla birlikte bu arabayla dolaşıyor toprak yollarda, vites kolunun yanındaki gevşek lastik ayakların üzerinde bir galonluk şişe sarsılıp duruyor aralarında. Arada sırada bir iki kız da alıyorlar yanlarına, pazar sabahları çoğunlukla bilmedikleri odalarda uyanıyorlar, ne olup bittiğinin farkında değiller.

Bir pazar sabahı uyandığında bir de bakıyor ki evlenmiş. *(Yatakta mahmur mahmur uyanıyor, kolunu yanındakinin beline doluyor. Başının üstünde çarşaf; sıcak tene ve üçgen oluşturmuş, koyu siyah kıllara bakıyor. Parmağını kızın göbeğine koyuyor.)* Haydi. Kalk. Kızın adını hatırlamaya çalışıyor.

Günaydın Woodrow. Kızın kaba ve güçlü bir sesi var. Durmadan esniyor ve ona dönüyor. Günaydın sevgili kocacığım.

Kocacığım mı? Başını sallıyor, geceleyin olup bitenleri kavramaya çalışıyor. Demek ikiniz de evlenmek istiyorsunuz, demişti Sulh Yargıcı. Gülmeye başlıyor. Hay Allah kahretsin! Kızla nerede tanıştığını hatırlamaya çalışıyor.

Bizim Slim nerede?

Öteki odada, Clara'yla yatıyor.

Bizim Slim de evlendi mi? Evet evet, o da evlendi. Wilson yine gülmeye başlıyor. Sevişmelerini hatırlıyor ve sıcak bir ürperti geçiriyor. Kız okşuyor yavaş yavaş. Çok güzelsin sevgilim, daha önce de söylediğim gibi.

Sen iyi bir adamsın Woodrow, diyor kız, kupkuru bir sesle.

Evet. Bir an düşünüyor. *(Nasıl olsa evlenecektim. Babamın evinden ayrılırım, Tolliver Street'de bir ev tutarım, geçinip gideriz.)* Bir daha bakıyor kıza, gözünü gezdiriyor bedeninde. *(Sarhoş da olsam ben bilirim yaptığımı.)* Kıs kıs gülüyor. Evlenmiş, vay anasını, öpüşelim bari hayatım.

İlk çocuğunun doğduğu günün ertesi, hastanede karısıyla konuşuyor.

Alice, hayatım, bana biraz para verir misin?

Ne için Woodrow? Sana neden para vermediğimi biliyorsun. Son kez olanlar yine olacak Woodrow, bu para bize lazım, çocuğun parasını ödemeliyiz, hastanede doğurdum.

Başını eğiyor. Alice bak erkek kısmı arada sırada içmek ister. Garajda çok çalışıyorum. Biraz dinlenmek istiyor canım. Bak sana ne kadar açık söylüyorum.

Kuşkuyla bakıyor karısı. Sakın gidip başka bir kadınla yatmayasın?

Bu sözlerin beni hasta ediyor.

Alice kocana güvenmezsen daha çok hastalanırsın. Bu sözlerinle incitiyorsun beni.

Karısı on dolarlık bir çek imzalıyor, kargacık burgacık bir imza. Çek defterinden ötürü övündüğünü biliyor karısının. Çok güzel bir imzan var, diyor.

Yarın sabah yine gel hayatım.

Elbette.

Çekin tutarını aldıktan sonra caddede bir meyhaneye dalıyor. "Biliyorum, kadın Tanrı'nın yarattığı en boktan hayvan," diyor. Evlendiğin sırada başka, evlendikten sonra başka. Şeker gibi bir kız alıyorsun, bir de bakıyorsun orospu oluyor sonra. Bir orospu alıyorsun, bir de bakıyorsun aşçılık onda, dikiş onda; senden başka kimseye bacaklarını açmıyor, zamanla bacaklarını sana bile kapatır Allah bilir! *(Gülüyor.)* Ne olursa olsun, bir iki gün özgürüm ya, sen ona bak.

Yollarda yürüyor; otostopla kırlara gidiyor. Otomobilden indikten sonra bir galonluk içki şişesini sırtına vuruyor, bodur çamların arasına iniyor. Bir çiftlik kulübesinin önünde duruyor, kapıyı tekmeleyerek açıyor. Clara, aşkım.

Woodrow? Neden geldin buraya kadar?

Şey, biraz göreyim seni dedim. Hani bizim Slim bir hafta burada yok da, işi çıkmış sanırım.

Ama senin arkadaşın o.

Elbette ama onun karısı benimkinden güzel. *(Gülüyorlar.)* Gel bakayım buraya canım, içelim biraz. Gömleğini açıyor, kadını kucağına oturtuyor. Kulübenin içi çok sıcak, kadını sıkıştırıp duruyor. Bak sana bir şey anlatayım, bir süre önce başımdan savdığım bir orospu vardı, bir gecede on iki kere, bak inanmazsan şimdi görürsün. Balımı akıtayım. Canını çıkarayım da anlarsın.

Çok içme Woodrow, halin kalmaz.

Hiçbir şey düşüremez beni çaptan. Ben bu işe düşkün bir adamım. Şişeyi dikiyor ağzına, boynunu siliyor, içki sızıntıları kulağından doğru akarak göğsünün altın sarısı kıllarının arasında kayboluyor.

Woodrow sen kötü bir adamsın, insan hastanede doğum yapan karısına yalan söyler mi? Cebindeki bütün parasını harcar mı? *(Alice'in sesinde sızlanma var.)*

Ne diyeyim bilmem ki Alice. Kapatalım bu konuyu artık. Sana çok iyi kocalık ediyorum ya sen ona bak, ne diye bunları karıştırıp duruyorsun. Biraz gönlümü eğlendirmemden ne çıkar, haydi haydi, yine kızdırma beni.

Woodrow bak sen benim gibi karıyı bulmuşsun da bunuyorsun, evlendiğimiz günden beri sana bağlı kalmadım mı? Şimdi artık baba oldun, otur oturduğun yerde. Benim imzamı taşıyan bir çek daha doldurmayacağını, bütün parayı bankadan çekmeyeceğini ben nereden bileyim.

Biraz hoşça vakit geçirmemden hoşlanırsın sandım, ben ne bileyim. Ah bu karılar, bütün istedikleri kocaları yanlarından ayırmamak.

Ama boyuna orospulardan hastalık alıp getiriyorsun.

Haydi haydi, yine kızdırma beni. Piridin midir ne Allahın belası ise onu aldım. İyi geldi işte. Kaç kere tedavi ettim kendimi.

Ama sonra öleceksin bu hastalıktan.

Saçmalama. *(Bir an korkuyla ürperiyor, sonra hemen bastırıyor bu duygusunu.)* Hastalıktan korkanlar hasta olur. Aldırmazsan bir şey olmaz. *(İçini çekiyor ve kolunu okşuyor.)* Haydi bakayım hayatım, canım benim, bu masallarını bırak, seni çok seviyorum, biliyorsun, arada sırada senin de hesabını görüyorum ya.

İçini çekiyor yeniden. *(Her istediğini yap, yine de dırdır. Onun için yalan söyleyeceksin, yutturacaksın, ama yine on metre kuzeye gideceğin yerde elli metre güneye gidersin o da başka.)*

Anacaddede yürüyor, yanında en büyük kızı, şimdi altı yaşında.

Neye bakıyorsun May?

Hiç babacığım, bakıyorum işte.

Peki yavrum.

Vitrinde bir bebeğe baktığını görüyor. Bebeğin ayağında fiyat etiketi: 4,59 dolar. Ne yani, o bebeği mi istiyorsun?

Evet babacığım.

En sevdiği çocuğu, içini çekiyor. Yavrum, babacığının yüreğini sızlatıyorsun. Cebini karıştırıyor, beş dolar buluyor; bütün haftalık harçlığı. Daha perşembe. Peki alalım öyleyse kızım.

Babacığım, annem kızar sonra aldın diye?

Hayır yavrum. Babacığın anneciğini yola getirir, sen merak etme. İçinden gülüyor. *(Ne de güzel işini biliyor hınzır.)* Küçük poposuna eliyle hafif hafif vuruyor. *(Bugünlerde biri mutlu olacak.)* Gir içeri May.

Eve dönerlerken, Alice'in bebek yüzünden koparacağı kavgayı düşünüyor. *(Haydi be, salla, kavgaya başlarsa ben de beylik çirkefliklerime başlarım hemen. Yelkenleri suya indirir. Karı milletini korkutacaksın arkadaş, kadınlar başka şeyden anlamazlar.)* Haydi yürü, May.

İkisi birlikte caddede giderlerken dostlarına selam veriyor, gülüyor. *(Düzünce neden çocuk oluyor bir türlü anlamıyorum; bir tek şey bir tek şeydir, başka bir şey başka bir şeydir. Hiç akıl erer gibi değil, ne yapacağını şaşırıyor insan. Allah kahretsin, ne yapacaksın, başa gelen çekilir, kendini alıştırmaya bak.)*

Çocuk düşüyor, o kaldırıyor. Haydi yavrum, bebeğini sıkı tut, ben de seni tutuyorum korkma, her şey düzelir, sen merak etme. *(Tek çare, boş vermek, o zaman rahat eder insan.)* Sevinçli ve rahat evine dönüyor. Alice bebeğe çok para vermişsiniz diye yakınınca, o da beylik çirkefliğini takınıyor, içkisini dolduruyor.

13

Hearn, Dalleson'ın bölüğüne gönderildikten sonra Cummings çok hızlı bir hafta geçirdi. Hemen hemen bir aydan beri ertelemekte olduğu Toyaku Hattı'na yapılacak son ve büyük saldırı, artık fiilen bir zorunluluk olmuştu. Kolordudan ve ordudan aldığı mesajlar saldırıyı daha fazla ertelemeye izin vermeyecek nitelikteydi; yüksek katlarda da bunu haber veren birtakım adamları vardı. Bir iki hafta içinde bir başarı elde etmek zorunda olduğunu biliyordu. Kurmayı bütün olasılıkları hesap ederek son ayrıntılarına kadar bir saldırı planı hazırlamış, saldırının üç gün içinde başlaması kararlaştırılmıştı.

Ama Cummings üzgündü. Elindeki güç, birkaç bin kişilik bir güç karşısında oldukça yeterli sayılabilirdi, ama girişilecek hareket cepheden bir saldırıydı; bu saldırının da önceki saldırı gibi başarısızlığa uğramaması için hiçbir neden yoktu ortada. Erler ilerleyecek, belki de ilk karşılaşacakları direnmenin önünde yavaşlayacaklardı. Onları ilerlemeye zorlayacak hiçbir araç yoktu elinde.

Cummings birkaç haftadan beri başka bir planla oynuyordu ama bu planın gerçekleşmesi için denizden desteğe ihtiyacı vardı, oysa bunu sağlayacağı kuşkuluydu. Birkaç kez bu konuyu deşmiş, ancak birbiriyle çelişen birtakım yanıtlar almıştı, bu yüzden bir türlü karar veremiyordu. Somut ve iyi bir şey ortaya çıkarabilmek için ikinci derecedeki planı şimdilik kafasında bir yana bırakmıştı.

Ama onu asıl çeken bu plandı; kurmay subaylarıyla bir sabah yaptığı toplantıda deniz desteğini de hesaba katacak birtakım ek planlar hazırlanmasına karar verildi.

O plan basitti ama sağlamdı. Toyaku Hattı'nın sağ kanat ucu, yarımadayı adaya bağlayan noktanın iki üç kilometre gerisindeydi. Bunun on kilometre gerisinde Botoi Körfezi denilen küçük bir koy vardı. General'in planına göre bu koya yaklaşık bin kişilik bir kuvvet çıkarılacak, bu kuvvet karadan ilerleyecek, Toyaku Hattı'nın merkezini geriden kuşatacaktı. Bu sırada azalan kuvvetleriyle girişeceği cephe saldırısı, Japonların gerisinden gelecek kendi kuvvetleriyle birleşmek üzere ilerleyecekti. Bu geriye sarkma harekâtı ancak başarılı bir çıkarma hareketinden sonra gerçekleşebilirdi.

Planın en tehlikeli noktası işte burasıydı. General Cummings'in elinde şileplerin getirdiği malzemeyi karaya çıkaracak kadar çıkarma botu vardı; General herhangi bir hareket sırasında gerektiğinde kuvvetlerini nakletmek için bunları kullanabilirdi ancak Botoi Körfezi kendi toplarının menzilinin hemen hemen dışında kalıyordu, ve hava keşif raporlarından anlaşıldığına göre elli ve belki de yüz kişilik bir Japon kuvveti bu kıyıda makineli tüfek yuvalarının ya da beton mevzilerin içine yerleşmiş bulunuyordu. Ne top ne de pike bombardıman uçakları onları bu mevzilerden atabilirdi. En azından bir ve belki de iki savaş gemisinin, belki de bin metre uzaktan doğrudan doğruya hedefe ateş etmesi gerekiyordu. Buraya donanma desteği olmadan bir tabur asker çıkaracak olursa kanlı ve korkunç bir kıyım olabilirdi.

En azından yetmiş beş kilometrelik bir kıyı boyunca askerlerini çıkaracak tek yer Botoi Körfezi'ydi. Botoi'nin ilerisinde Anopopei'nin en sık ormanları başlıyor, bu ormanlar kıyıya kadar uzanıyordu. Kendi cephesine yakın olan kıyılarda ise dik uçurumlar vardı. Karaya çıkacak askerlerinin bu uçurumları aşması olanaksızdı. Başka bir çare de görünmüyordu. Toyaku Hattı'na geriden sarkmak için Deniz Kuvvetlerinin yardımı gerekti.

Bu geriden sarkma hareketinde Cummings'i saran "psikolojik bir etken" vardı: Botoi Körfezi'nde düşmanın gerisinde karaya çıkacak askerlerin geriye çekilmekle hayatlarını kurtarmaları olanaksızdı. Bu kuvvet ne yapıp yapıp ilerleyecek, kendi birlikleriyle birleşecekti. Askerler ilerlemek zorundaydılar. Sonra cepheden saldırıya geçecek askerler de daha hevesli olacaklardı. Cummings deneyimleriyle biliyordu ki askerler kendilerine kolay bir görev düştüğü kanısında olurlarsa daha iyi savaşıyorlardı. Cepheden saldıranlar kara çıkarma birliklerine verilmediklerine sevinecekler; daha önemlisi, düşman geriden kuşatıldığı için –aslında çok önemli değildi ya– daha yumuşak bir direnişle karşılaşacaklarını sanacaklardı.

Cepheden saldırı planı tamamlandıktan sonra artık yapılacak iş, bütün malzemenin cepheye taşınması için birkaç gün beklemekti. Bu arada Cummings, kurmayındaki subaylarla özel bir toplantı düzenledi, yeni planını açıkladı, büyük bir saldırının temelini oluşturacak birtakım emirler verdi; eline fırsat geçer geçmez kullanacaktı bunları. Aynı zamanda da gerekli kanallardan üç savaş gemisi verilmesini rica etti. Sonra da olduğu gibi kurmayın başına sardı işi.

Binbaşı Dalleson öğle yemeğini acele acele yedikten sonra kendi G-3 çadırına döndü, Botoi Çıkarması planlarını hazırlamaya başladı. Masasına oturdu, yakasını açtı, dikkatli ve yavaş hareketlerle birkaç kalemin ucunu yonttu; alt dudağı, ıslak ıslak ve düşünceli düşünceli sarkıyordu. Sonra bir kâğıt çekti, üzerine büyük harflerle "Coda Harekâtı" diye yazdı. Hoşnutlukla içini çekti, bir puro yaktı; hiç işitmediği "Coda" sözcüğünün ne olduğuna aklı takıldı bir an. "Belki de Kod anlamında," diye mırıldandı, sonra unuttu. Yavaş yavaş, dikkatli dikkatli önündeki görev üzerinde kendini toplamaya çalıştı. İşte tam ona göre bir problemdi bu.

Hayal gücü olan bir insan, böyle bir göreve sinirlenebilirdi, çünkü aslında yapılacak iş uzun uzun kuvvet ve malzeme listeleri hazırlamak, bir de program yapmaktan başka bir şey değildi. Bir kelime oyununu çözmek için gereken sabıra ihtiyaç vardı yalnızca. Ama

Dalleson önündeki işin ilk bölümünden hoşlandı, çünkü başaracağını biliyordu, yalnız bu işin bir de pek güven duymadığı başka yanları vardı. Bu işler ancak talimnamenin gösterdiği ilkeleri izlemekle yapılabilirdi ve Dalleson bu konuda, kulağı pek iyi olmayan bir insanın bir müzik parçasını tanıdığı zaman duyduğu zevki duyardı.

Dalleson karaya çıkarılacak askerlerin cephedeki koruganlarından deniz kıyısına taşınması için ne kadar kamyon gerektiğini hesaplamakla başladı işe. O sırada cephe saldırısı elbette ki gelişmekte olacağından hangi birliklerin kullanılacağına şimdiden karar vermek olanaksızdı. İlerideki duruma bağlıydı bu. Ama herhalde adadaki dört silahlı piyade taburundan biri olacaktı; bu yüzden Dalleson bu problemi dört ayrı probleme böldü, her olasılığa farklı sayıda kamyon verilmesini tasarladı. Karadan yapılacak saldırı için kamyonlar gerekirdi ve bunun sağlanması da Lojistik Şubesine aitti. Dalleson başını kaldırdı, çadırında çalışan memurlara ve subaylara kaşlarını çatarak baktı.

"Hey, buraya bak Hearn!" diye bağırdı.

"Buyurun?"

"Şunu Hobart'a götür, kamyonları nereden alabileceğimizi bize söylesin."

Hearn selam verdi, Dalleson'dan kâğıdı aldı, hafif hafif ıslık çalarak çadırdan çıktı. Dalleson arkasından şaşkınlıkla baktı; yüzünde düşmanca bir görünüm vardı. Hearn'e biraz sinirleniyordu. Bu duygusunu açığa vurmuyordu ama ondan pek hoşlanmıyor, ona ne yapacağını bilmiyordu. Hearn her zaman kendisiyle alay ediyor gibiydi, ama bu duygusunun dayandığı somut bir olay yoktu ortada. General kalkıp Hearn'ü kendi bölümüne verdiği zaman biraz şaşırmıştı ama kendisini ilgilendirmeyen bir şeydi bu; Dalleson da Hearn'ü harita kopya eden yazıcıların denetlenmesiyle görevlendirmiş ve onunla bir daha ilgilenmemişti. Hearn görevini çadırda bulunan on on beş erle birlikte, sessizce, hakkıyla ve hemen hemen aralıksız yapıyordu. Dalleson'ın pek aldırdığı yoktu ona. Daha doğrusu başlangıçta

aldırmıyordu en azından. Sonraları Hearn'ün çadıra yeni, alaycı bir hava getirdiği anlaşıldı. Çok sıkıntılı ve anlamsız işler karşısında bir çeşit bıyık altından gülmeler başlamıştı çadırda. Bir ara Hearn'ün şöyle dediğini işitti: "Elbet bizim Yağ Tulumu tümenin üstüne titreyecek; çoluğu yok çocuğu yok, köpek bile gitmiyor yanına, ne yapsın adamcağız?" Bu sözler üzerine bir gülüşmedir başlamıştı. Dalleson'ın kafasına takılmıştı: Hearn onu kastetmişti.

Dalleson alnını ovuşturdu, masasının başına döndü, karaya çıkacak askerlerin indirme ve bindirme çizelgesi üzerinde çalışmaya başladı. Çalışması ilerledikçe purosunu zevkle çiğniyor, ikide birde dişine yapışan tütün yapraklarını çıkarmak için kocaman parmaklarından biriyle ağzının içini kazıyordu. Zaman zaman da alışkanlıkla başını kaldırıyor, çadıra göz gezdiriyor, haritaların yerli yerinde olup olmadığını, adamlarının çalışıp çalışmadıklarını denetliyordu. Telefon çaldığı zaman duruyor, başkasının yanıt vermesini bekliyor, eğer yanıt uzarsa ters ters başını sallıyordu. Masası çadırın yüksek bir yerindeydi; istediği zaman bütün ordugâhı masasından görebiliyordu. O sırada küçük bir rüzgâr çıkmıştı; rüzgâr ayağının altındaki az çiğnenmiş otları titretiyor, yüzünün bütün geniş ve kırmızı alanlarını serinletiyordu.

Binbaşı yoksul bir ailenin bir sürü çocuğundan biriydi; ortaokulu bitirdiğinde kendisini şanslı saymıştı. 1933'te orduya girinceye kadar ise peşini bırakmayan şanssızlıklar ve kaçırdığı birçok fırsat yüzünden hayatta yükselememişti. Sürekli ve sıkı çalışma niteliği, üstlerine gözü kapalı bağlılığı, o zaman pek dikkat çekmemişti, çünkü çekingen ve sessizdi gençliğinde. Ama orduda iyi bir asker oldu. Astsubaylığı sırasında özenle izlediği bütün ayrıntılar, büyük değer kazandı ve terfiler birbirini izledi. Ama savaş başlamasaydı Dalleson belki de emekli oluncaya kadar başçavuş kalırdı.

Orduya yeni elemanların akını başlayınca Dalleson hemen teğmenlikten üsteğmenliğe, sonra da yüzbaşılığa yükseldi. Eğitim sırasında bölüğüne çok iyi komuta ediyordu; bölüğündeki erler çok

disiplinliydi; denetlemelerde hep birinci geliyordu birliği, erlerin yürüyüş güçleri bir harikaydı. Bütün bunlardan başka, bütün tümen, onun bölüğündeki askerlerle övünüyordu. Dalleson özellikle buna önem veriyordu. Kışla alanında bölüğü karşısında yaptığı konuşma uzun süre alay konusu olmuştu. "Ulan siz en sıkı alayın, en sıkı taburunun, en sıkı bölüğünün en sıkı erlerisiniz... vb." Askerler bu sözleriyle alay ettikleri halde onun gıllığışsız yanını beğenmişlerdi. Klişe sözlere bayılıyordu. Binbaşılığa terfi ettirilmesi kadar doğal bir şey olamazdı elbette.

Ama Dalleson'ın bütün dertleri binbaşı olur olmaz başladı. Erlerle doğrudan doğruya ancak seyrek olarak ilişki kurabileceğini, hemen hemen yalnızca subaylarla konuşabileceğini, bu yüzden biraz kıyıda köşede kalacağını anladı. Şurası bir gerçekti ki Binbaşı subaylardan pek hoşlanmıyordu; yüzbaşı olduğu zaman bile kendisini çoğunlukla erlere daha yakın buluyordu. Şimdi ise argo konuşmalarının erlerce beğenildiği günler geride kalmıştı; binbaşı olunca oturup kalkmasına, söylediği sözlere dikkat etmek zorunda kaldı. Nasıl davranması gerektiğini kesin olarak hiçbir zaman bilmiyordu. Sonunda –içten içe, farkında olmadan– bulunduğu rütbeye yaraşmadığı sanısına kapıldı. Birlikte çalıştığı yüksek rütbedeki subayların yanında biraz eziliyordu; işin yüklediği sorumluluklar onu zaman zaman umutsuzluğa düşürüyordu.

Harekât dairesinde bulunması da rahatını kaçıran nedenler arasındaydı... Bu daire, tümenin harekâttan ve eğitiminden sorumlu olan bölümüydü. Bu bölümün verimli olabilmesi için kusursuz, yöntemli ve hızlı bir çalışma kadar, ayrıntıların altından kalkabilecek bir yetenek de gerekliydi. Başka bir tümende olsaydı Dalleson belki de bu görevde uzun süre kalamazdı, ama General Cummings harekât işleriyle herhangi sıradan bir tümen komutanından daha çok ilgileniyordu; kendisinin başlatmadığı pek az plan vardı ve kendisinin onaylamadığı en küçük bir askeri hareket yoktu. Bu durumda, General'in haritalarında birtakım yerleri gölgelerle gösterebilmesi

için Dalleson'ın bir harekât dairesi subayının bütün yeteneklerine sahip olması gerekmiyordu. Binbaşı yerinde kalabilmişti; çünkü selefinden ibret alınıştı. Selefi bir yarbaydı ve tam bu yerin adamıydı, ancak sonradan başka bir yere atandı. Gönderilme nedeni, General'in kendisinden başkasının kullanmasını istemediği yetkilerden bir kısmını bu yarbayın üzerine almak istemesiydi.

Binbaşı işler arasında bocalayıp duruyordu, daha doğrusunu söylemek gerekirse: ter döküyordu. Parlak bir biçimde ortaya çıkaramadığı şeyi çok çalışarak elde etmeye kararlıydı. Zamanla günlük rutin işleri, ordu planlama mekanizmasını, doldurulacak formülleri öğrenmişti ama yine de sürekli bir tedirginlik vardı içinde. Kafasının yavaş işlemesi, elinde kâğıt olmadan –hele de zaman darsa– karar vermek için uzun uzadıya düşünmesi kaygılandırıyordu onu. Japonların saldırıya geçtiği gece, General'le aralarında geçenlere benzeyen olayları hatırlayabilseydi, elbette ki çok acı çekecekti. Elindeki birlikleri, General'in sahra telefonunda yaptığı kadar kolaylıkla, dahası bu kolaylığın çok küçük bir parçasıyla bile yapamayacağını biliyordu ve General bu işi kendisine bıraksaydı apışıp kalacaktı. Bulunduğu mevkinin önemli yetenekler gerektirdiği bir durumun ortaya çıkmasından ödü kopuyordu, çünkü bu yetenekler onda yoktu. Harekât dairesinden başka herhangi bir görevde bulunmayı yeğlerdi.

Bununla birlikte başka bir yere atanmasını istemek Binbaşı'nın aklından bile geçmiyordu; bundan daha iğrenç bir düşünce olamazdı onun için. Yanında çalıştığı komutanın iyi bir subay olduğunu anlarsa, ona her zaman sonuna kadar bağlı kalırdı. Şimdiye kadar hiç kimse onu General kadar etkilememişti. General, kendisine görevinden ayrılmayı emretmedikçe General'i bırakmak Binbaşı Dalleson'ın aklından bile geçmezdi; Japonlar ordugâhı ele geçirseler, belki Generalini savunurken ölecekti. Ağır işleyen kafasının ve ağır bedeninin tek romantik yanı buydu. Bundan başka, General'i desteklemek Binbaşı'nın bir tutkusuydu da. Elbette ki çok geri bir

tutkuydu bu; ortaçağda zengin bir adam günün birinde kral olmayı nasıl aklından geçirmezse, o da general olmayı öylece düşünemezdi. Binbaşı, savaş bitmeden önce yarbay, çok çok belki de albay olmak istiyordu. Harekât Dairesi Başkanı olarak da bu rütbeyi alabilirdi. Basitçe şöyle düşünmekteydi: Savaştan sonra orduda kalacaktı. Savaş zamanında yarbaylığa kadar yükselirse, savaştan sonra orduda en çok yüzbaşılık rütbesine indirilebilirdi. En çok beğendiği rütbe –başçavuşluktan sonra– yüzbaşılıktı. Yeniden astsubay olmanın kendisine yakışmayacağını düşünüyordu. Onun için ıkına sıkına Harekât Dairesi Başkanlığıyla güreşip duruyordu.

Zaman çizelgelerini bitirdikten sonra, yürüyüş emirlerini hazırlamaya başladı, isteksizce. Cephedeki bir taburu yerinden kaldırmak ve kumsala yürütmek için bu emirlere ihtiyaç vardı. Pek karışık bir iş değildi aslında, ama hangi taburun yerinden alınacağını bilmediği için dört tane takım nakli emri hazırladı ve her duruma göre açılacak boşluğu doldurmak üzere birliklerin yapacakları yan hareketleri saptadı. Öğleden akşama kadar bu işle uğraştı, gerçi bu arada işin bir kısmını Leach'e ve başka bir yardımcısına verdi, ama onların da hazırladıkları şeyleri denetlemek gerekiyordu. Binbaşı çok titiz ve çok ağırdı.

Sonunda bitirdi işini, Botoi'de karaya çıkacak tabur için bir yürüyüş emri tasarısı hazırladı. Bu konuda deneyimi olmadığından, ne yapacağını bilmiyordu. General saldırının genel hatlarını vermişti, ama bu pek kesin değildi. Şimdiye kadarki deneyimlerine göre Dalleson General'e bir tasarı sunar, General bu tasarıyı inceler, harekâtın ayrıntılarını kendisine bildirirdi. Bu kez tasarı sunmaktan kaçınabileceğini umdu, ama bunun çok küçük bir olasılık olduğunu biliyordu; bu yüzden çadırın içinde terleye terleye, ana patikalardan birini savaş yürüyüş yolu olarak gösterdi ve yolun her bölümünün geçilmesi için gerekli olan zamanı hesapladı. Buralar kafasının bakir alanlarıydı, onun için çoğu kez durdu, alnını ovaladı, korkularını kendisinden saklamaya çalıştı ama başaramadı. Çadırındaki bitmez

tükenmez mırıltılar, adamlarının durmadan bir masadan öbürüne gitmeleri ya da teknik ressamların çizim yaparken söylenmeleri onu sinirlendiriyordu. Birkaç kere başını kaldırdı, konuşanlara sert sert baktı, sonra işitilecek biçimde homurdanarak yeniden işine gömüldü.

Telefon sık sık çalıyordu ve Dalleson bütün çabasına karşın konuşulanlara kulak vermekten kendini alamıyordu. Bir ara Hearn telefonda başka bir subayla birkaç dakika gevezelik etti; Dalleson sonunda kalemini atarak bağırdı, "Ulan siz çenenizi tutup çalışmayı bilmez misiniz?" Aslında bu söz, o sırada telefona bir şeyler mırıldanan Hearn için söylenmişti. Hearn de Dalleson'a dik dik baktıktan sonra telefonu kapattı.

Dalleson, "Evrakı Hobart'a verdin mi?" diye sordu Hearn'e.

"Evet."

"Peki o zamandan beri ne iş yapıyorsun sen?"

Hearn gülümsedi ve bir sigara yaktı. "Pek bir şey yaptığım yok Binbaşım." Çadırda bulunan birkaç yardımcı gülmemek için kendilerini zor tuttular.

Dalleson ayağa kalktı, birdenbire öfkeye kapıldığını anlayınca şaşırdı. "Gevezelik istemiyorum, anladın mı Hearn." Bu söz, durumu daha da kötüleştirdi. Bir subayı erlerin karşısında azarlamak doğru bir şey değildi. "Git ve Leach'e yardım et."

Hearn birkaç saniye kıpırdamadan durdu, sonra selam verdi, sallana sallana ve hiç aldırış etmeden Leach'in masasına gitti, yanına oturdu. Dalleson yeniden işe başlayamıyordu bir türlü. Tümenin cephede yerleştiği günden beri yanında çalışanlarla yakından ilgileniyor, emrindekilerin tembelliğinden, işleri baştan savma yaptıklarından yakınıp duruyordu. Bu durumu düzeltmek amacıyla yazıcı erlerin başından hiç ayrılmıyor, bir yanlış, dahası bir silinti bile olsa yazıyı yeniden yazdırıyor, subaylardan daha çok iş çıkarmalarını istiyordu. Boş inattan başka bir şey değildi bu aslında. Dalleson kendi emrindekileri kusursuz biçimde çalıştırırsa, bütün tümenin onu örnek alacağı kanısındaydı. O güne kadar Hearn'e kızmasının

nedenlerinden biri de Hearn'ün kendi işiyle pek ilgilenmediğine inanmış olmasıydı. Ortada tehlikeli bir durum vardı. "Bir kötü, bütün bir birliği bozar," sözünü Dalleson düşürmezdi dilinden. Hearn bu açıdan bir tehlikeydi. Emrinde çalışan biri ilk kez yüzüne karşı "boş oturduğunu" söylemişti. Bu olaydan sonra... bütün gün, akşama kadar sinirleri bozuldu Dalleson'ın. Yürüyüş emrinin ana çizgisini belli belirsiz çizdi. General'e sunulabilecek bir savaş planını akşam karavanasından bir saat önce hazırlamıştı.

Cummings'in çadırına gitti, planı verdi, General'in yanında tedirgin tedirgin durdu, ne söyleyeceğini merak ediyordu. Cummings planı dikkatle inceledi, zaman zaman başını kaldırıp planı eleştirmek istedi. "Dört ayrı kaydırma emri ile dört ayrı yığınak hazırlamışsın."

"Evet Generalim."

"Bunu gerekli görmüyorum Binbaşım. İkinci Taburun gerisinde bir yığınak noktası olacak, hangi birliği karaya çıkaracaksan o birlik oraya gidecek. Hangi taburu alırsak alalım yedi buçuk kilometreden çok yürünmeyecek."

"Başüstüne Generalim." Dalleson, küçük bir deftere not almaya çalışıyordu.

"Denizdeki yolculuk için 104 yerine 108 dakika koysaydın daha iyi olurdu."

"Başüstüne Generalim."

Bu ve buna benzer bir sürü söz daha. Cummings eleştirilerini söyleyip durdu, Dalleson da defterine durmadan not aldı. Cummings biraz küçümseyerek bakıyordu Dalleson'a. Bu adamın telefon santraline benzeyen bir kafası var, diyordu içinden, kafasındaki deliklerden birine fişini soktun mu alıyorsun yanıtını, yoksa ses vermiyor.

Cummings içini çekti, bir sigara yaktı. "Bu plan üzerindeki kurmay çalışmasını biraz daha koordine etmemiz gerekiyor. Hobart'la Conn'a söyler misin, sabahleyin ilk iş olarak buraya gelsinler."

"Başüstüne Generalim," diye gürledi Dalleson.

General üst dudağının ucunu kaşıdı. Hearn yine emir subayı olsaydı bu işi o yapacaktı. Oysa şimdi yaveri yoktu. Sigarasının dumanını üfledi. "Ee, söyle bakalım Binbaşım," diye sordu, "Hearn'le aran nasıl?" Cummings gelişigüzel esnedi ama aslında sinirliydi. Hearn'ü o sırada her gün görmediği için birtakım pişmanlıklar, birtakım düşünceler onu yeniden sinirlendirmeye başlamıştı. Ama bu düşüncelerini baskı altında tutuyordu. Şu Hearn artık geri gelemezdi. Kesindi bu.

Dalleson geniş alnını buruşturdu. "Fena çocuk değil Generalim. Biraz geveze ama ben onu yola getiririm."

Cummings o sırada düşündüğünde, bu olayın kendisini biraz hayal kırıklığına uğrattığını anladı. Subay kantininde Hearn'le birkaç kere göz göze gelmiş ve Hearn'ün yüzünde herhangi bir ifade görememişti, her zamanki gibi suratı asıktı. Hearn kafasından geçenleri belli etmeyecekti elbette, ama yine de... Ceza etkisini yitirmiş, her günkü küçük olayların arasında boğulup gitmişti. Hearn'ü daha da yerin dibine sokmak geliyordu içinden. Aralarında geçen son sahne, şimdi o kadar hoşuna gitmiyordu. Çok kolay bırakmıştı Hearn'ün yakasını.

"Onu yeniden başka bir yere göndermeyi düşünüyorum," dedi Cummings, soğuk soğuk. "Siz ne dersiniz?"

Dalleson şaşırmıştı. Hearn'ün başından gitmesine herhangi bir diyeceği yoktu, işine gelirdi ama onu asıl şaşırtan General'in tutumuydu. Cummings kendisine Hearn konusunda herhangi bir şey söylemiş değildi ve Dalleson'ın tahminine göre Hearn, General'in tuttuğu adamlardan biriydi. Bu bakımdan Cummings'in sorduğu sorunun arkasındaki gizli nedeni anlayamadı. "Benim için hepsi bir, Generalim," dedi sonunda.

"Şunu unutmayın ki ben Hearn'ün karargâhta çalışabilecek bir subay olduğunu sanmıyorum." Yani Dalleson da Hearn'ü önemsemiyorsa, Hearn'ü orada tutmanın hiçbir yararı yoktu.

Dalleson dikkatle, "Sıradan biri," dedi.

"Cephedeki bir birliğe versem ne dersin?" deyiverdi Cummings rastgele. "Kendisini nereye verebileceğimiz konusunda herhangi bir düşüncen var mı?"

Bu söz Dalleson'ı büsbütün şaşkına çevirdi. Bir teğmenin gönderileceği yerle bir generalin ilgilenmesi görülmüş şeylerden değildi. "Generalim, 458. Baker Bölüğü subaysızlıktan yakınıyor, takımlarından birinin devriye raporlarını hep çavuş imzalıyor, sonra F Bölüğünün iki subaya ihtiyacı var, 459. Charley Bölüğüne de bir subay gerekli."

Bunlardan hiçbiri Cummings'i ilgilendirmiyordu. "Başka var mı? Başka?"

"Buradaki Karargâh Bölüğünde bir Keşif Takımı var ama aslında onların pek subaya ihtiyacı yok."

"Neden?"

"Takım çavuşları 458'in en iyi çavuşlarından biri de ondan Generalim. Size ondan söz etmek istiyordum zaten, sefer bittikten sonra bu çavuşu subay yapmalı. Adı Croft. Çok iyi adam."

Cummings, Dalleson'ın kime iyi adam diyeceğini düşündü. Adam kesinkes cahilin tekiydi, bir parça sağduyusu vardı ve sinirleri yoktu. Yeniden parmağını ağzına götürdü. Hearn'ü Keşif Takımına verirse onu gözünün önünden de ayırmamış olacaktı. "Bir düşüneyim bakayım. Acelesi yok," dedi Dalleson'a.

Dalleson gittikten sonra Cummings koltuğuna gömüldü, uzun süre hiç kıpırdamadan öylece durdu.

Hearn'e karşı o şey duruyordu hâlâ içinde. Sigarayı yerden alması için verdiği emirde en yüksek noktasına varan belli birtakım istekler yatışmış değildi, gerçekten değildi. Ve Deniz Kuvvetlerinden destek sağlamak sorunu da olduğu gibi önünde duruyordu hâlâ.

Birdenbire Cummings'in içini bir üzüntü kapladı yeniden.

O gece harekât dairesi çadırında Hearn birkaç saat nöbetçi kaldı. Çadırın kenarları indirilmiş, iki katlı giriş kapısı yerine konul-

muş, köşeler kapatılmış, böylece çadır kamufle edilmişti. İçerisi her zaman olduğu gibi yine korkunç derecede nemliydi. Hearn'le nöbetçi kâtip iskemlelerinde uyukluyorlardı; gömleklerinin yakaları açıktı, lüks lambalarının ışığına arkalarını vermişlerdi; yüzlerinden terler akıyordu. Tam oturup düşünceye dalınacak zamandı, çünkü cepheden her saat gelen raporların dışında yapılacak bir iş yoktu. Çevrelerindeki masaların çıplaklığı ve boşluğu, harita tahtalarının örtülü olması bu uykulu ve düşünceli havayı yaratıyordu; arada sırada, çok uzaklardan, boğuk bir gök gürültüsü gibi gelen top seslerini işitiyorlardı ardı ardına.

Sandalyesinde yayılmış olan Hearn saatine baktı. "Senin nöbetin kaçta bitiyor Stacey?" diye sordu.

"Saat ikide Teğmenim."

Hearn'ün nöbeti saat üçe kadardı. İçini çekti, kollarını yaydı, sandalyesine gömüldü. Kucağında bir dergi vardı ama şöylece bir karıştırdıktan sonra sıkıldı, bir masanın üzerine fırlatıp attı. Birkaç dakika sonra göğüs cebinden bir mektup çıkardı, mektubu yavaş yavaş yeniden okudu. Bir üniversite arkadaşından geliyordu.

> *Burada, Washington'da bütün politik eğilimleri görebilirsin. Gericiler sinmiş durumda. Bütün inançlarına karşın bunun bir halk savaşı haline geldiği ve dünya ihtilalinin başlayacağı kanısındalar. Bu bir halk hareketidir gerçekten; onun için eski baskı araçlarını yeniden ortaya çıkararak hareketi önlemeye çalışıyorlar. Savaştan sonra gericilik başlayacak, ama bu gericilik başarıya ulaşamayacak ve halkın toplumsal özgürlük isteği ortaya konulacak. Gericilerin ne kadar sinmiş olduklarını anlaman olanaksız, son kalan koruganlarında savaşıyorlar artık.*

Bunun gibi bir sürü cümle daha. Hearn mektubu bitirdi, omzunu silkti. Bailey zaten iyimser biriydi, tam Marksist bir iyimser.

Bunların hepsi boktan şeyler ama. Evet, savaştan sonra gerici bir hareket başlayacaktı, ancak bu hareket korkudan doğan bir gericilik olmayacaktı. Cummings ne demişti? Amerika'nın enerjisi kinetik enerji olmuştur, artık geri dönemez. Cummings korkmuyordu bundan. General'i dinlerken görülen en korkunç şey onun soğukkanlılığı ve sarsılmaz kesinliğiydi. Sağcılar bir mücadeleye girişmek için hazırdı, ama bu kez korkusuzdular; tarihin zorunlu adımlarına, korkularından ötürü kulak verecek değillerdi. Bu kez iyimserdiler, bu kez saldıran taraf onlardı. Cummings'in sözlerinde açıkça söylemediği bir şey vardı ve bu şey dolaylı olarak çıkıyordu bütün savlarından: Tarih, sağın eline geçmek üzereydi, savaştan sonra çok yoğun olacaktı politika kavgaları. Bir tek büyük atılım, büyük bir saldırı ve sonra... bu yüzyılın, belki de ondan sonraki yüzyılın tarihi, onların ellerinde. Sınırsız Güce Sahip İnsanlar Kurumu.

O kadar basit değildi elbette, hiç de olmamıştı ama Amerika'da hâlâ güçlü insanlar vardı. Bunlar dimdik ayaktaydılar ve harekete geçmişlerdi, bir kısmı da belki kendi belli düşlerinin bilincine bile varmıştı. Gereken araçlar, babasına benzeyen adamlar, bu yolun onları nereye götüreceğini bilmeden, aldırmadan, içgüdülerine göre harekete geçecek insanlar ellerinin altında hazırdı. Bu çevre belki beş on kişi, belki de on on beş kişiydi; bunlar birbiriyle bağlantı bile kurmamıştı, belki hepsi durumun bilincine aynı derecede varmamıştı bile.

Ama dahası da vardı. Bu beş on kişiyi öldürsen, onların yerine başka beş on kişi geçecek, onlar da giderse yerine başkaları geçip oturacaktı. Tarihin baskıları ve karşıt akımları içinde yirminci yüzyıl adamının temel örneği çıkıyordu ortaya. Bu yüzyıla yön verecek olan belirli insan, "doğal durum... bunalımdır" sözünü gerçekleştirecekti. Teknik, çok geride bırakmıştı psikolojiyi. "İnsanların çoğunluğu makineye boyun eğecektir ve onların içgüdüsel olarak hoşlandıkları bir şey değildir bu." Ve düşü doğuran gerilimler boş kalan bölgede bulunuyordu, aradaydı.

Hearn mektubu biraz iç sıkıntısıyla fırlatıp attı. "İnsan Tanrı'ya ulaşabilmek, ona eşit olmak istiyorsa Tanrı'yı yok etmelidir." Yine Cummings'in sözü. Yoksa Cummings söylememiş miydi bu sözü? Kafaları arasındaki sınırı kaybediveriyordu arada sırada. Bunu Cummings söylemişti garanti. Cummings'in düşüncesi de buydu aslında. Mektubu katladı ve yeniden bir kenara koydu.

Bütün bunlar onu nereye getirmişti? Evet, neredeydi? Bir ara, dahası birçok zaman, Cummings'in bütün tepkileri ilgisini çekmişti... Onun yapabileceği her şeyi yapmak istemişti. Evet, durum buydu. Doğal çevresinin bütün tuzaklarından, alıştığı bütün çetrefil ve yanıltıcı davranışlardan uzak kalınca Cummings gibi olmuştu o da. Cummings'in hakkı vardı. İkisi de aynı soydandılar. Önce içli dışlı olmak, sonra birbirlerine karşı yakınlık duymak... ve sonra kin.

Bu kin –kendi açısından– hâlâ aralarında vardı. Cummings'i ne zaman görse, bir an karşılaşsalar bile, aynı korkunun ve kinin pençesini, sigarayı yerden almak için eğildiği zamanki acı çığlığı içinde duyuyordu yine. Hâlâ aşağılayıcı, hâlâ her şeyi açıklayan bir hareketti bu. İçindeki boşluğu, yaralandığı zaman bu boşluğun ne kadar büyük bir kin yaratabileceğini hiçbir zaman tahmin edememişti. Şimdiye kadar hiç kimse Cummings'in yarattığı kini yaratamamıştı onda. Dalleson'ın emrinde Harekât Dairesinde çalıştığı hafta kendisini pek işe verememişti; formaliteleri öğrenmiş, işini makine gibi yapmış, hemen hemen dayanılmaz bir sıkıntı içinde bunalıp durmuştu. Şimdi şimdi kendine gelmeye başlıyordu. O gün öğleden sonra Dalleson'a şöylece bir dokunuvermişti. Başka bir şeyin, tatsız bir şeyin belirtisiydi bu: Orada kalacak olursa üst üste patlayacak isyanlarla kendini harcayacak, sonunda bu davranışları yiyeceği yeni bir tokatla sona erecekti. Yapılacak şey oradan ayrılmak, başka bir yere gönderilmekti ama Cummings bırakmazdı ki. Bütün hafta sımsıkı bastırmaya çalıştığı öfkesi yeniden kabarıyordu içinde. Doğrudan doğruya Cummings'e gidip cephedeki birliklerden

birine verilmesini istese hiçbir sonuç alamazdı. Cummings her şeyi kabul eder ama bu isteğini kabul etmezdi.

Telefon çaldı. Hearn telefonu kaldırdı. Telefondaki ses hızlı hızlı konuşuyordu ve karmakarışıktı, suratına tükürür gibiydi: "Burası Kırmızı Paragon. 00.30'dan 01.30'a, rapor olumsuz."

"Tamam." Hearn, telefonu yerine astı, bir kâğıda yazdığı mesaja baktı. Her tabura her saat otomatik olarak telefonla verilen raporlardan biriydi. Normal bir gecede bu raporlardan elli tane gelirdi. Mesajı kayıt defterine geçirmek üzereyken Dalleson çadıra girdi. Önündeki derginin üzerinde uyuklamakta olan yazıcı Stacey hemen ayağa fırladı. Dalleson'ın saçları alelacele taranmış ve koskoca yüzü uykudan kızarmıştı; çadırın içine göz gezdirdi, kamaştırıp durdu ışıktan gözlerini. "Her şey yolunda mı?" diye sordu.

"Evet," dedi Hearn.

Harekâtı düşüne düşüne Dalleson'ın birdenbire uyandığını anladı Hearn, içinden güldü.

"Telefonun çaldığını işittim," dedi Dalleson.

Kırmızı Paragon'du. Olumsuz rapor verdi hepsi bu kadar."

"Deftere geçirdin mi?"

"Hayır efendim."

"Tamam, yaz o zaman," dedi Dalleson ve esnedi.

Hearn deftere birkaç rapor daha geçirmişti; bir yanlışlık yapmamak için önce yazdıklarına baktı. Sonra onları kopya etmeye başladı.

Dalleson, Hearn'e doğru yürüdü, deftere baktı. Defterin kenarıyla oynayarak, "Bir dahaki sefere daha iyi yazalım," dedi.

Dalleson kendisine sanki çocukmuş gibi konferans çekmeye kalkarsa çok kızacaktı. Hafif alaylı bir ağızla mırıldandı, "Elimden geleni yapacağım Binbaşım."

Dalleson kalın işaret parmağını satırların altında gezdirdi. Birden sordu, "Bu rapor kaçtan kaça?"

"00.30'dan 01.30'a."

"Peki ulan ne diye öyle yazmadın? 23.30'dan 00.30'a diye yazmışsın, görmüyor musun be. Senin okuman yok mu? Saatin kaç olduğunu bilmiyor musun?"

Bir önceki raporun zamanını kopya etmişti, "özür dilerim," diye mırıldandı, yaptığı yanlışlığa kendi de çok kızmıştı.

"Peki raporu aldığın zaman başka ne yapacaksın? Söyle bakalım."

"Ben ne bileyim, bu işi yapmadım ki hiç."

"Bak öyleyse anlatayım da dinle," dedi Dalleson, koltuklarını kabartarak. "Eğer kafanı örümcek ağlarından temizleyecek olursan bunun bir Savaş Raporu olduğunu anlar, deftere kaydettikten ve haritaya işaretledikten sonra benim *Periyodik Raporlar* dosyasına koyarsın; yarın sabah ben onun işlemini yaptıktan sonra sen bir gün önceki dosyayı boşaltır, *Tarih* dosyasına koyarsın, yazıcılardan birine de bir kopya çıkarttırırsın bu kopyayı alır *Günlük* dosyaya koyarsın. Üniversiteyi bitirmiş biri için pek zor olmasa gerek Hearn."

Hearn omuz silkti. "Gelen raporda hiçbir şey yoksa, ne diye bütün bu işlemleri yapmalı?" Alay etme fırsatını yeniden eline geçirdiğine sevinmiş, gülümsüyordu. "Bence saçma."

Dalleson kızdı. Çenesi kıpkırmızı oldu, ağzını sımsıkı kapattı. İlk ter damlası gözünün kenarından indi, yanağını çizdi. "Sence saçma ha?" dedi. "Demek saçma sence?" Hızını artırmak için bir ayağının üstünde zıplayan gülle atıcısı gibi birdenbire Stacey'e döndü. "Teğmen Hearn için saçmaymış bütün bunlar." Stacey sıkıntılı sıkıntılı gülümserken Dalleson öfkeyle karışık bir alaya başladı, "Evet Teğmen, bu dünyada bir sürü saçma şey vardır elbette, örneğin benim asker olmam saçmadır belki." Dudak büktü. "Senin subay olman da belki normal değildir, belki o da saçmadır. Belki ben asker olmasaydım, belki, evet Teğmen, ben bir... bir..." Dalleson yeterince ağır bir kelime aradı, sonra yumruğunu kuvvetle sıkarak bağırdı, "Belki şair olsaydım daha iyi olurdu."

Söylev uzadıkça Hearn renkten renge girdi. Öfkelendiği zaman ağzını açıp bir tek söz söyleyemezdi. Dalleson'ın gösterdiği tepkinin

gücü karşısında şaşırmıştı aslında. Dalleson ordu formalitelerinin dışında pantolonu düşük yoksul bir mahalle çocuğuydu. Hearn yutkundu, masanın kenarını yakaladı. "Lütfen kızmayın Binbaşım," diye mırıldandı.

"Peki neden?"

Tam bu sırada Cummings çadıra girince sustular. "Sizi arıyordum Binbaşım, burada olacağınızı tahmin ettim." Cummings'in sesi her zamankinden farklıydı. Çok kesin ve açık konuşuyordu, en küçük bir duygudan eser yoktu.

Dalleson geri çekildi, hazır ol vaziyetindeymiş gibi farkında olmayarak dimdik durdu. "Buyurun Generalim?"

Ve Hearn bu tartışmanın yarıda kesilmiş olmasından memnuniyet duyduğu için kendi kendine kızdı içinden.

Cummings parmağını yavaş yavaş çenesine götürdü. "Genel Karargâhtaki dostlarımın birinden yeni bir haber aldım." Sanki kendisini ilgilendirmeyen bir konuymuş gibi konuşuyordu, "Mesaj Bürosundan geldi."

Bunu açıklaması gereksizdi, üstelik söylediği bir sözü yinelediği görülmemişti pek. Hearn, Cummings'e bakıyordu. General allak bullak, dedi içinden. Hearn ayakta dimdik duruyor, General'in orada bulunmasından ötürü terler döküyor, yüreği çarpıyordu. Cummings'e yakın olmak tatsız bir şeydi.

General gülümsedi, bir sigara yaktı. Yazıcıya döndü, "Nasılsın Stacey?" diye sordu.

"Sağ olun Generalim, iyiyim."

Cummings'in numaralarından biriydi bu. Bir iki kere konuştuğu erlerin adlarını unutmazdı hiç. Yine soğuk ve donuk bir sesle, "Binbaşım," dedi, "ne yazık ki Coda Harekâtı üzerindeki çalışmanız hiçbir işe yaramayacak gibi görünüyor."

"Deniz Kuvvetleri desteklemiyor mu Generalim?"

"Sanırım hayır. Karargâhtaki dostum bunu pek olası görmüyor." Cummings omuz silkti. "Biz de önceden planladığımız Plunger

Harekâtını uygularız. Yalnız bir tek değişiklik yaparız: İleri karakolu önce I Bölüğünün karşısına alırız. Bu gece Taylor için bir emir hazırla, sabahleyin harekete geçsin."

"Başüstüne Generalim!"

"Haritaya bakalım bir kere." Hearn'e döndü. "Teğmen lütfen haritayı bana getirir misin?"

"Efendim?" dedi Hearn.

"Haritayı bana getirir misin dedim." Cummings yeniden Dalleson'a döndü. "Bunu mu?"

"Başka bir harita var mı orada?" dedi Cummings.

Selofan kaplı harita büyük bir resim tahtasının üzerine raptiyeyle iliştirilmişti. Ağır değildi ama büyüktü. Hearn bastığı yeri göremediği için dikkatle yürüyordu.

Haritayı yerinden alıp götürmenin gereksizliğini birdenbire anladı Hearn. Cummings pekâlâ haritaya kadar gelebilirdi, üstelik haritayı ezbere biliyordu.

"Çabuk ol!" diye bağırdı Cummings.

Hearn kendisini General'den üstün gördü bir an, her şey koskocaman oluverdi. Cummings'in her yanını çok yakından görüyordu: Çadırın sıcaklığı yüzünden terleyen pembe derisini, umursamazlıkla ve küçümseyerek ona bakan iri açık renk gözlerini...

Cummings kolunu uzattı. "Ver bana, tutma artık." Elini uzattı.

Hearn tahtayı zamansız elinden bıraktı, dahası yere attığı bile söylenebilir. Ama aradaki fark önemli değildi, çünkü Cummings onun tahtayı yere düşürmesini istiyordu, biliyordu bunu ve başarmıştı. Harita General'in bileğine tak diye çarptı, sonra yere düştü.

Düşerken dizine de çarptı.

Tahta yerde zıpladı, harita ve örtüsü birbirinden ayrıldı. Hearn, Cummings'e bakakaldı, korku ve zafer arası bir şey duydu içinde, soğuk ve alaycı bir havayla çıktığını işitti sesinin, "*Özür* dilerim Generalim."

Gerçekten çok acıyordu canı. O zamana kadar dengesini hiç bozmamaya çalışan Cummings için bu acıya dayanmak çok zordu. Gözlerinde yaşların biriktiğini korkuyla hissetti, yaşları tutabileceğini umarak gözlerini kapattı. *'Allahın belası herif!'* diye gürledi. "NİYE DİKKAT ETMİYORSUN?" Cummings'in böyle bağırdığını ilk kez işitiyorlardı hepsi ve Stacey korkusundan titriyordu.

Cummings bağırdıktan sonra rahatladı, dizkapağını ovalama isteğine bile karşı koyabiliyordu. Duyduğu acı hafif bir ağrı olmaya başlamıştı. Ama Cummings sanki bitmişti, bir ishal buruntusu hissetti içinde... Buruntuyu önlemek için oturduğu iskemlede öne doğru eğildi. "Haritayı tamir edebilir misin Hearn?"

"Başüstüne Generalim!"

Dalleson'la Stacey yerde debelenip duruyorlar, düşerken yırtılan haritaların parçalarını topluyorlardı. Hearn hemen Cummings'e baktı, gözlerinde en küçük bir ifade yoktu, haritanın örtüsünü almak için diz çöktü. "Çok acıdı mı Generalim?" Sesinde gerçekten merak eden bir hava vardı.

"Hayır. Teşekkür ederim."

Çadırın içindeki hava da ağırlaşmıştı. Cummings'in içinde bir bulantı vardı. "Harita tamir edildikten sonra lütfen bu harekâtı ele alın Binbaşım," dedi.

Dalleson yerden başını kaldırarak, "Başüstüne Generalim," dedi.

Cummings birkaç saniye köşe direğine dayandıktan sonra çadırdan çıktı. Gecenin havası ıslak elbisesine soğuk soğuk çarptı, çevresine bakındı, dizini yavaş yavaş ovaladıktan sonra karargâhın içinde topallaya topallaya yürüdü.

Çadırından çıkmadan önce lüks lambasını söndürmüştü. Karanlıkta portatif karyolasına yattı, çadırın loş çizgilerine gözünü dikti. Birer kedi gözü gibi ışık yansıtıyordu gözleri. Çadıra bir giren olsa onun gözlerini fark ederdi önce. Dizi şimdi oldukça ağrıyordu, midesi de altüsttü. Tahtanın dizine çarpması sanki iki aylık gerilimin ve yoğun çalışmanın biriktirdiği bütün hastalıkları

ayağa kaldırmıştı. Her yanı uyuz olmuş gibi kaşınıyordu, su gibi terlemişti. Bu durumu daha önceden biliyordu, "dikiş yerlerinden sökülmek" derdi buna. Motome'de ve geçmişte birkaç kere başına gelmişti. Bedeninin aradığı bir şeydi bu ve Cummings bedeninin bu isteğine boyun eğer, onu başıboş bırakır, bir ya da iki saat kadar kafasının istediği yolu izlemesine göz yumar ve sonra gece uykusunda bu karabasandan kurtulur, ertesi sabah taze bir kafayla ve güçlü olarak uyanırdı.

Bu kez hafif bir uyku ilacı aldı ve bir saat geçmeden uyudu. Uyandığında ortalık hâlâ karanlıktı ama Cummings'in siniri geçmemişti, kafası büyük bir hareket içindeydi. Dizi hâlâ ağrıyordu, bir iki dakika karanlıkta oğuşturduktan sonra yatağının yanındaki lüks lambasını yaktı, sıyrığı dikkatle inceledi.

Bu bir kaza olamazdı. Hearn tahtayı bilerek düşürmüştü, ya da en azından olayın küçük bir parçası kazaydı. Cummings buna emindi. Bu gerçek karşısında yüreği hızla çarpmaya başladı. Belki kendisi bile istemişti bunun olmasını, haritayı getirdiği zaman Hearn'ün dikkatini çekmiş, kendisinin orada olduğunu belli etmişti. Cummings başını salladı. Bu gibi şeylerin üzerinde durmaya değmezdi. Kendi kendini anlamıştı, onun için üzerinde düşünmek gereksizdi. Uyanalı birkaç dakikayı geçmediği halde kafası korkunç derecede açıktı, ama yine de birtakım kuşkular vardı sözlerinin eşiğinde.

Hearn'ü başka bir yere gönderecekti. Onu elinin altında bulundurması tehlikeliydi. Bunu yapmazsa yeni yeni olaylar olacak, yeni yeni diklenmeler görülecek ve belki de iş askeri mahkemeye kadar varacaktı. Askeri mahkeme büsbütün karışık bir iş olacaktı, üstelik de her zaman için tatsız bir şeydi bu mahkeme işi. Önce sigara izmariti, şimdi de bu olay... Onu askeri mahkemeye verebilirdi, ama askeri mahkemeye başvurmak çok ayıp geliyordu Cummings'e. Yüksek kademeler kararı bozacak değildi elbette, ama kendisi için kötü bir puan olurdu bu.

Hearn gidecekti. Cummings'in içinde hem bir zafer duygusu hem de sıkıntı vardı. Hearn'ü istediği yere gönderebilirdi ama Hearn'de kökünü kazıyamadığı bir başkaldırma dürtüsü kalacaktı yine. İşte bütün sorun buradaydı. Lambanın ışığına bakarak gözlerini kıstı, alevi küçülttü, sonra kalçalarını bir eliyle ovaladı, o sırada bunun Hearn'ün hareketlerinden biri olduğunu hatırladı.

Nereye göndermeliydi onu? Çok önemli bir iş değildi bu. Dalleson'ın sözünü ettiği Keşif Takımı pekâlâ bu işi görebilirdi. Böylece Hearn karargâhta kalmış olacaktı. Hearn'ün başına gelecek belaları her zaman kolaylıkla öğrenebilecekti. Ne olursa olsun, o sabah ilk bu işle ilgilenecekti. Dalleson'la I Bölüğü konusunu konuştuğu zaman öyle davranacaktı ki kararı sanki Dalleson vermiş olacaktı. Böylesi daha iyiydi, daha gizli kapaklı.

Cummings yeniden uzandı, ellerini başının altına koydu, gözlerini yeniden çadır direğine dikti. Sanki alay ediyordu direk onunla. Çadır bezinin üstünde Anopopei'nin haritasını görüyordu. Sıkıntıyla döndü. Deniz Kuvvetlerinin desteğini belki sağlayamayacağı haberini aldığı zamanki bunalımı ve öfkeyi yeniden yaşıyordu. Büyük umutları vardı. Botoi Körfezi'ne çıkma düşüncesini bir türlü kafasından atamıyordu. Belki başka bir manevra yapablirdi, yapmalıydı da, ama cephe saldırısıyla birlikte geriden yapılacak kara çıkarmasının kıskaçları vardı kafasında hâlâ. Denizden destek sağlanmadığı sürece böyle bir çıkarmanın başarı şansı var mıydı yok muydu? Ama bu bir insan kıyımı olurdu, yeni bir şişme bot hikâyesi. Botoi savunmasız bir koy olsaydı yapabilirdi bunu ancak.

Bir düşüncenin çekirdeği vardı bu görüşte. Kumsaldaki savunma mevzilerini yok ettikten sonra çıkarma gemilerini gönderse... Belki de küçük bir birlik, kumsalı geceleyin ele geçirebilirdi ve sabahleyin de öteki birlikler karaya çıkarlardı. Ama çok tehlikeli bir iş olurdu bu. Geceleyin karaya çıkmak. Bunu da başaracak kadar becerikli askerler yoktu elinde.

Botoi'yi ele geçirecek vurucu bir kuvvet, donanmanın yerini tutabilirdi. Ama bunu nasıl yapabilecekti? Kendi hatlarından bir bölüğü göndermesi olanaksızdı çünkü bunun için bir yarma hareketi yapmak gerekirdi. Belki Japon hatlarının otuz kilometre gerisine asker çıkarabilir ve bu askerler kıyı boyunca ilerleyebilirlerdi. Ama çok sık ormanlıktı buralar. Bazı yerlerde kıyıdan ayrılmak zorundaydılar, sonra Botoi'nin arkasındaki kıyı boyunda geçilmez bir orman vardı. Eğer...

Bir düşünce, ama belli belirsiz bir düşünce... Başlangıçta yalnızca bir düşünce olarak bir kenarda tuttu. Yataktan kalktı, çıplak ayağıyla yerdeki tahtalara basa basa masasına gitti, masanın üzerinde duran, uçaktan çekilmiş fotoğrafları inceledi. Acaba bir bölük başarabilir miydi bu işi?

Niye olmasındı? Bir bölüğü bir hücumbota bindirebilir, bot adanın çevresini dolaşır, güney kıyısında ayak basılmamış bir yerde bölük karaya çıkabilirdi. Askerlerin çıkacakları kıyıyla Toyaku'nun askerleri arasında Watamai Sıradağları vardı. Bölük, adayı doğrudan doğruya ortasından geçer, Anaka Dağı'nın yanından dolaşır, Japonların gerisine sarkar, buradan Botoi Körfezi'nin kumsalına saldırır, karaya bir tabur asker çıkarıncaya kadar bu saldırıyı sürdürürdü. Akla yatkın bir saldırı olurdu bu, çünkü Botoi'deki kıyı savunma sistemi denize bakıyordu. Hemen hemen bütün Japon mevzileri gibi ateş hattı bakımından bunların da çok az manevra yeteneği vardı.

Çenesini ovaladı. Zaman faktörü çok önemliydi burada. Ama ne kusursuz bir buluştu. Burada alışılanın dışına çıkmak, tehlikeyi göze almak gibi bir şey vardı ki işte asıl hoşuna giden de buydu. Ama Cummings buluşunun bu yanıyla ilgilenmiyordu. Yeni bir plan düşündüğünde her zaman olduğu gibi bu kez de aklı pratik ve dosdoğru işliyordu. Hemen uzaklıkları düşündü. Adanın öte yanıyla geçidin Japonlar tarafındaki ağzı arasında otuz sekiz kilometre vardı; orasıyla Botoi Körfezi arası on kilometreydi. Geciktirici olaylar

çıkmazsa, bu uzaklığı bir bölük üç günde, zorlarsa iki günde bile yürüyebilirdi. Havadan alınan haritaları inceledi. Kötü bir bölgeydi burası elbette, ama geçilmez değildi. Denizin kıyısında birkaç kilometreyi aşmayan sık bir orman vardı; sonra tepelerin üzerinde, oldukça açıklık bir arazide, kunai otları arasında yürünecek, sonunda dağlara ve geçide varılacaktı. Başarılabilirdi. Bütün sorun, askerlerin geçidi aştıktan sonra Japonların gerisindeki tropikal ormanın içinde bir yol bulabilmeleriydi. Buraya bir bölük göndermeye karar verecek olursa, bu bölüğün bir pusuya düşmesi hemen hemen yüzde yüzdü.

Cummings sandalyesine iyice yaslandı ve düşüncelere daldı. Önce bir keşif gerekliydi. Çünkü sonunda belki de gerçekleşmeyecek bir işe bir bölüğü bir hafta bağlamak çok pahalıya mal olurdu, bu çok tehlikeliydi. Birkaç kişilik bir devriye, bir ya da iki manga, evet bu olabilirdi. Bunlar karaya çıkarlar, bir yol bulurlar, Japonların gerilerindeki yolları keşfederler, sonra gittikleri yoldan dönerler, aynı şekilde geri gelirlerdi. Başlarına bir bela gelmeden dönerlerse bundan sonra bir bölük gönderir ve planını uygulardı. Cummings birkaç saniye lambaya baktı. İlk keşif beş gün alabilirdi, bilemedin altı gün. Onlar döndükten sonra göndereceği bölük üç günde Botoi Körfezi'ne varırdı. Güvenlik payını da ayırarak hepsine birden on gün koydu; daha doğrusu, bu işe ancak ertesi günün gecesi başlayabileceğine göre on bir gün dedi, öte yandan saldırı iki gün içinde başlayacaktı, Botoi Körfezi Çıkarması'na hazır olacağı sırada saldırı da dokuz günlük olacaktı. Şansları varsa Japonların hatlarına biraz girebilirlerdi ama cepheden saldırının başarı olasılığı pek yoktu. Bu bakımdan zaman çok iyi belirlenmeliydi. Bir sigara yaktı. Bu düşünce ilginç gelmeye başlamıştı.

İlk Keşif Birliğiyle birlikte kimi gönderebilirdi? Hemen Keşif Takımı aklına geldi, sonra düşündü uzun uzun; bu birlik konusunda hafızasını yokladı: Birlik şişme botlarla karaya çıkmak istemiş, ama içlerinden pek azı sağ kalmıştı. O zamandan beri hiçbir şey yapmamıştı hemen hemen. Japonların nehri geçmek için saldırdık-

ları gece, çok iyi, hem de çok çok iyi savaşmıştı. Bunların başında Croft diye biri vardı. Dalleson'ın sık sık sözünü ettiği çavuş. İşin en güzel yanı, bu birliğin küçük bir takım olmasıydı. Hepsini birden gönderebilirdi. Daha büyük bir takımı bölseydi keşif için ayrılanlar şanslarına küsebilirlerdi.

Hearn'ün ertesi sabah Keşif Birliğinde göreve başlayacağı aklına gelince, birden bir ürperti geçirdi. Takımını henüz tanımayan bir subayı böyle bir göreve göndermek doğru olmazdı, ama bir keşfin başarı şansını bir astsubayın eline de bırakamazdı. Hearn bu çapta bir işin gerektirdiği fizik koşullarına sahip olduğu gibi, akıllıydı da. Cummings o sırada Hearn'ü yan tutmadan ve soğukkanlı bir gözle inceliyor, sanki bir atın erdemlerini ve kusurlarını tartıyordu. Hearn yapabilirdi bu işi; Hearn'de bir komutanlık yeteneği vardı belki.

İçinde bir kuşku uyanmaya başladı. Yeni planın tehlikeli yanları vardı ve pek çok şey hemen hemen tümüyle bu planın başarılmasına bağlıydı. Cummings bir iki dakika bu plandan vazgeçmeyi düşündü. Ama başlangıç yatırımı ucuzdu yeterince. Bir düzine, bilemedin on beş kişi. İşler kötü giderse bir şey kaybetmiş olmayacaktı. Bu arada Deniz Kuvvetleri de büsbütün bir yana bırakılmış sayılmazdı. Saldırı başlar başlamaz belki de Genel Karargâha gider, savaş gemilerini sağlamaya çalışırdı.

Yatağına döndü ve yattı. Pijamasıyla girdiği yatak birdenbire soğuk geldi ona, ürperdi, hafif bir güvenç ve sevinç duydu içinden. Bunu pekâlâ deneyebilirdi. Hearn'ü gönderebilirdi.

Ya bir de başarırsa. Bir an için bu zaferin sağlayacağı ünü düşündü rahat rahat. Lambayı söndürdü, yatağına uzandı, yeniden karanlığa bakmaya başladı. Uzaklarda bir yerde top patlıyordu.

Gün ışımadan uykuya yeniden dalamayacağını biliyordu. Dizinin ağrısını duydu bir daha, yüksek sesle güldü, boş çadırın ve gecenin içinde sesini işitince şaşırdı sanki. Rastlantı olamazdı bu. Kafasının yeraltı kanallarında gelişmiş, yön verilmiş, gerektiğinde ortaya çıkmış

bir durumdu bu. Hearn'e karşı davranışlarından bir kısmı şimdi artık yerli yerine oturuyordu. İnsan isterse her şeyi kitabına uydururdu.

"Yok, bu keşif işinde kararlıyım."

Yoksa? Bir anda bu fikir hem güzel hem de uygulanamaz göründü ona, bu düşünce karşısındaki davranışlarının karmaşıklığı, anlaşmazlığı yeniden onu tedirgin etti ve sinirlendirdi; neredeyse gülecekti yine.

Güleceği yerde esnedi. Keşif düşüncesi iyi bir belirtiydi; uzun bir süreden beri düşünme açısından kısırlaşmıştı, ancak gelecek hafta içinde aklına daha bir sürü yeni fikir geleceğinden kuşkusu yoktu artık. Son davranışlarına giydirilen deli gömleğini böylelikle üstünden çıkarmış olacak... Hearn de temize çıkacaktı. Son tahlilde zorunluluk ve bir insanın kendi zorunluluklarına karşı gösterdiği tepki kalacaktı yalnızca.

GENERAL CUMMINGS AMERİKA'YA ÖZGÜ BİR İŞBİRLİĞİ

İlk bakışta öteki subaylardan farksız. Ortadan biraz uzun boylu, düzgün tenli, yüzü güneşten yanmış, kır saçlı, yakışıklı, ama ötekilerden yine de farklı. Gülümsediği zaman yüzündeki ifade Amerikan senatörlerinden ve işadamlarından birçoğunun yüzündeki tatlı, rahat pembeliğe ve sert görünüşe yaklaşıyor. Ama bu dost görünümünü arada sırada yitirdiği de oluyor. Yüzünde belirli bir boşluk... görüntüsü var ama kendisi yok. Hearn, onun yüzünün duygudan yoksun olduğunu sanır her zaman.

Midwest'in bu bölümünde kasaba çok eskiden beri vardı; kurulalı yetmiş yıldan çok olmuştu 1910'da, ama kent olması yeniydi. "Ne diyorsun," derlerdi, "bu kasabada bir postane, bir okul ve bir Presbiteryen kilisesiyle bir otelden başka yapıya benzer bir şey bulunmadığı zamanları hatırlarım. Bizim Ike Cummings'in o zamanlar bir bakkal dükkânı vardı, bir de berber vardı ama uzun süre dayanamadı, başka bir yere gitti. Yine o sıralarda," gözünü hafifçe anlamlı anlamlı kırparak, "bu bölgede çalışan bir orospu vardı."

Ve Cyrus Cummings *(o zaman yaşlanmış olan McCormick'in adından alınmıştı)* bankacılık işlerini yapmak için New York'a gittiğinden, vaktini boş geçirmezdi. "Bakın, anlatayım size," diyecekler günün birinde, "o fabrikayı burada kurmak istiyorlardı. Cy Cummings, bin

sekiz yüz doksan altılarda McKinley'i boş yere desteklemedi; ilk Amerikan tüccarlarındandı. O günlerde bugünkü kadar çok banka yoktu belki, seçimden bir hafta önce çiftçi borçları affedilince burası oldu sana bir McKinley bölgesi. Cy, ihtiyar Ike'tan daha akıllıydı. Hatırlar mısın, Ike'ın dükkânı varken kimse ona hastalıklı bir at satamadı." Rengi atmış bir bisküvi sandığının üstünde oturan ihtiyar, yırtık mendilinin köşesine bir balgam savuruyor, "Elbette," diyor sırıtarak, "kasabada pek seveni olduğunu söyleyemem. Ama kasaba..." *(yeni bir sırıtma)* "pardon kent, ona oldukça borçlu, hem saygı bakımından hem de para olarak."

Kasaba büyük Amerikan ovasının ortasında kurulmuştur. Çevresinde birkaç küçük tepe ya da nehir vardır; bunlar Midwest'in geniş ve düz yüzeyindeki toprak engebelerinin önemsizlerindendir; demiryollarının rüzgârsız yerlerinde birkaç ağaç bulabilirsiniz; caddeler geniştir; karaağaçlar ve meşe ağaçları yazın yemyeşildir ve on dokuzuncu yüzyıl sonu mimari stilinde yapılmış evlerin cicili bicili sert çizgilerini yumuşatarak, sivri pencerelerin köşelerine ve tepesi pencereli sivri çatılarına ilginç gölgeler yansıtmaktadır. Anacaddede eski yüzlü birkaç yapı kalmıştır, bir sürü dükkân vardır bu caddede artık; cumartesi öğleden sonraları kasabaya o kadar çok çiftçi gelir ki atları çamurlara batmasın diye caddeye kaldırım taşları döşemeye başlarlar.

Kasabanın en zengin adamı olan Cy Cummings'in evi, öteki evlerden farklı değildir. Cummings ailesi bu evi otuz yıl önce yapmıştır. O zaman kasabanın kıyısında tek başına bir evdi. İlkbaharla sonbaharda eve gitmeniz için dizlerinize kadar çamura batmanız gerekirdi. Ama kasaba, evi içine almıştır artık; Cy Cummings'in evini tamir ettirmesi olanaksızdır.

Değişikliklerin en kötüsünü karısı yapmıştır denebilir. Onları tanıyanlar, "Kadının yanlışıdır bu," derler. Doğudan gelme süslü, kültürlü bir kadındı karısı. Cy sert bir adam, fantazileri filan yok, ama yeni yaptırdıkları sokak kapılarının üzerindeki camlar Fransız

stili. Bir kilise toplantısında adını söylemişti, Newvelle miydi neydi. Cy Cummings kadının hatırı için Anglikan kilisesine bile geçti ve kilisenin yapılmasına yardım etti.

"Garip bir aile," diye anlatacaklardır size onları.

Salonun duvarlarında portreler, altın yaldızlı çerçeveler içinde bulutlu manzara resimleri, koyu renk halılar, kahverengi möbleler, şömine... Aile çepçevre oturmuş salonda.

Bu Debs de başımıza dert açtı yeniden, diyor Cy Cummings. *(Keskin çizgili bir yüz, saçlarının bir kısmı dökülmüş, gözlüğü gümüş çerçeveli.)*

Ya öyle mi sevgilim? *Kadın* dikişine ara veriyor, dantelanın ortasındaki melek resminin kıçına bir sırma daha geçiriyor. *(Güzel bir kadın, biraz titrek, entarisi uzun, zamanın dikkat çeken açık göğüs modası.)* Peki neden başına dert açıyor?

Ah, diyor Cy. Bir kadının düşüncesi karşısında duyulan her zamanki tiksinti.

Asmalı bu herifleri, diyor Ike Cummings, ihtiyar bir adamın titrek sesiyle. Savaşta *(İç savaşta)* bu gibi herifleri yakalar, bir kısrağın üstüne oturtur, kısrağa vurur, üzerinde nasıl debelendiklerini seyrederdik.

Cy o sırada elindeki kâğıdı hışırdatıyor. Asmaya gerek yok. Ellerine bakıyor, gülüyor tatsız tatsız. Edward yatmadı mı?

Kadın başını kaldırıp bakıyor, çabuk çabuk karşılık veriyor, sinirli; yatmıştır, yatmaya gidiyorum dedi bana. Matthew da, o da yatmaya gidiyoruz dedi. *(Matthew Arnold Cummings, Edward'ın küçüğü.)*

Bir gidip bakayım.

Çocukların odasında Matthew uyumuş, yedi yaşındaki Edward köşede oturmuş kumaş parçalarını birbirine dikiyor.

Baba ona doğru ilerliyor, gölgesi düşmüş çocuğun yüzüne. Ne yapıyorsun orada oğlum?

Çocuk başını kaldırıp bakıyor, taş kesilmiş. Dikiş dikiyorum. Annem zararı yok dedi.

Ver bana onları. Kumaş parçaları ve iplik çöp sepetine atılıyor. Gel şuraya bak Elizabeth.

Çevresinde öfkeli sesler işitiyor anında, uyuyan kardeşini uyandırmamak için kaba birtakım fısıltılar. Karı gibi olmasını istemiyorum. Onun eline böyle kitaplar verme, bütün bunlar karı gibi... saçma sapan şeyler. *(Beyzbol sopasıyla boks eldiveni tavan arasında tozlanıyor.)*

Ama ben... Ben bir şey söylemedim ona.

Dikiş dikmesini söylemedin mi?

Lütfen Cyrus, bırak çocuğu kendi başına. Çocuğa inen tokat kıpkırmızı ediyor yüzünü, ağzından kulağına kadar. Yerde oturuyor, gözyaşları damlıyor kucağına.

Erkek gibi olacaksın bundan sonra, anladın mı? Odadan çıktıklarında kafası allak bullak. İpliği annesi vermiş ve dikiş dikmesini söylemişti yavaşça.

Kilisede ayin bitiyor. Hepimiz Hazreti İsa'nın ve Tanrı'nın evlatlarıyız, onun iradesinin araçlarıyız. Dünyaya onun araçları olmak, kardeşlik ve iyilik tohumları atmak için geldik.

Ne güzel ayin, diyor anne.

Hıı.

Doğru söylemiyor mu, diye soruyor Edward.

Doğru söylüyor elbette, diyor Cyrus, yalnız bu sözleri biraz sakınarak karşılamalı. Hayat zordur, kimse sana bir şey vermez. Her şeyi tek başına yapacaksın. Herkes sana karşıdır, bütün hayatın boyunca göreceksin bunu.

Demek papazın söyledikleri yanlış, baba.

Ben böyle bir şey söylemedim. O da haklı ben de haklıyım. Din işleri başkadır, din kadar yüce olmayan iş hayatında başka türlü davranmak zorundasın. Bu davranış Hıristiyanlığa karşı sayılmaz.

Çocuğun omzunu okşuyor. Nefis bir ayindi doğrusu Edward.

Bu kasabada beni kimse sevmez hemen hemen. Seni de sevmezler Edward, bu gerçeği erkenden öğrenmen daha iyi, onların en kızdık-

ları, en sevmedikleri şey başarıdır; sen elbette ki başarılı bir adam olacaksın, seni sevmedikleri zaman senin ayaklarına kapanacaklardır.

Ana oğul yağlıboya takımını ve sehpayı topluyorlar, soğuk bir ilkbahar günü kasabanın dışında yaptıkları bir gezintiden dönüyorlar, ovadaki kuru tepelerin resimlerini yapmışlar.

İyi vakit geçirdin mi Eddie'ciğim? Şimdi sesinde yeni bir titreme, aralarında yeni bir sıcaklık var, yalnız kaldıkları zaman.

Çok hoşuma gitti anneciğim.

Küçüklüğümde hep hayal ederdim: Bir oğlum olsun da onunla resim yapmaya gideyim derdim, tıpkı bugünkü gibi. Haydi gel, yatağa yattığımız zaman sana eğlenceli bir şarkı öğreteceğim.

Boston nasıl bir yer, diye soruyor çocuk.

Büyük bir kent, pis, soğuk, herkes her zaman tertemiz giyinir.

Babam gibi mi?

Kuşkulu kuşkulu gülüyor. Evet, baban gibi. Bugün yaptıklarımızı ona söyleme...

Kötü bir şey miydi?

Yo, sen şimdi benimle yürü bakalım, babana bir şey söyleme, aramızda kalsın.

Birdenbire kızıyor annesine, düşünceli, sesini çıkarmıyor kasabaya doğru yürürken. O gece babasına söylüyor, sonradan çıkan kavgayı bir çeşit sevinç ve korku içinde dinliyor.

Bak sana söylüyorum, bu çocuk senin yüzünden bu hale geldi, bozdun çocuğu, mahvettin, artık Boston'a gidemezsin, öyle değil mi, buradan ayrılmamız doğru olmaz artık.

Cyrus, lütfen.

Bak görürsün, onu askeri okula göndereceğim; artık büyüdü, evden ayrılabilir, dokuz yaşında bir çocuk erkek gibi düşünmeye başlamalı artık.

Ike Cummings başını eğiyor. Askeri okul, tamam, savaş hikâyeleri dinlemeye bayılıyor zaten.

Bu olayın ardında Cyrus'ın kasaba doktoruyla yaptığı bir konuşma var. Kocaman sakallı adam, zeki gözlerini kırpıştırarak durumu değerlendirmiştir: "Bay Cummings, artık yapılacak bir şey kalmamıştır; ben bir şey yapamam, biraz daha büyük olsaydı Sally'ye götür, biraz zevkini çıkarsın derdim."

On yaşında, eyvallah. Tren kasabanın dolaylarındaki çamurlu yollara veda, banliyödeki iç karartıcı evler, babasının kurduğu bankanın kokusu, hat boyunda kurutulan çamaşırlar.

Güle güle oğlum. Kendine iyi bak tamam mı?

Babasının kararını hiçbir duyguya kapılmadan kabul etmiş, ama şimdi omzunda duran elinin altında titriyor nedense.

Hoşça kal anneciğim. Annesi ağlıyor, ufak bir hayal kırıklığı duyuyor, yitirilmiş bir sevgi hemen hemen.

Hoşça kal, diyerek manastıra giriyor; okulun tekdüze yaşamı içinde düğmelerini parlatarak ve yatağını yaparak kayboluyor.

Birtakım değişimler oluyor içinde. Başka çocuklarla arkadaş olmamış o zamana kadar, şimdi de utangaçlıktan çok, soğuk bir hal var üzerinde. Suluboyaya, *Küçük Lord Fauntleroy, Ivanhoe* ve *Oliver Twist* gibi kitaplara oldukça önem veriyor, bunları elinden bırakmıyor. Her yıl sınıfta en yüksek notu alıyor, atletizm yapıyor. Tenis takımında 3 numaralı oyuncu. Tıpkı babası gibi sevilmiyor ama sayılıyor.

Bu arada elbet baskılar, ezilmeler; cumartesi sabah denetiminde yatağının yanında hazır ol durumunda dimdik, okul müdürü yaklaşırken topuklarını birbirine vuruyor. Öğretmen-subaylar geçiyor, albayın yardımcısı ses çıkarmadan duruyor, uzun boylu siyah saçlı genç.

Cummings, diyor albayın yardımcısı.

Buyurun komutanım.

Palaskanın delikleri biraz kararmış.

Başüstüne komutanım.

Uzaklaşıyor, dikkat çektiği için bunalımla tatsız bir heyecan arasında mekik dokuyor. Gizli bir tepki, çünkü yatılı erkek okullarına özgü çalışmaların hiçbirine katılmıyor, bu uzak duruşuyla dikkati çekiyor.

Dokuz yıl, çile doldurulan kışlalar, ortaklaşa uyumalar, üniforma kokuları, teçhizat korkusu, yürüyüşlerin sinirli havası, anlamsız tatiller. Ana babasını her yıl yazları altı hafta görüyor, garip geliyor ona ana babası, kardeşinden uzak olduğunu anlıyor. Bayan Cyrus Cummings onun hasretine dayanamıyor.

Eddie hatırlıyor musun, hani bir gün seninle kırlara çıkmıştık da resim yapmıştık?

Evet anne.

Okul bitiyor. Subay adayı oluyor.

Eve geldiği zaman üniformasına bayılıyor herkes. West Point Savaş Akademisine gideceğini herkes biliyor, kızlara gösteriliyor, kızlara karşı hem nazik hem de soğuk. Yakışıklı, uzun boylu, duruşu saygı uyandırıyor ve yüzünde zeki, temiz bir ifade var.

Cyrus konuşuyor onunla. Oğlum, demek artık West Point'a gideceksin?

Evet efendim, öyle umuyorum.

Hımmm. Askeri okula gittiğin için hoşnut musun?

Elimden geleni yaptım efendim.

Cyrus başıyla onaylıyor. West Point hoşuna gidiyor. Küçük Matthew Arnold'un banka işlerini üzerine almasına ve üniformasının içinde kaskatı duran bu garip oğulun da evden uzak yaşamasına çok önceden karar verilmiştir. Seni oraya göndermek isterim, diyor Cyrus.

Neden?.. Kafasında bir boşluk var, ama sırtından soğuk bir kuşku ürpertisi geçiriyor. Babasıyla konuştuğu zaman elleri hep nemli. Neden hep "evet efendim" diyor? *(Cyrus bunu duymak istiyor, biliyor o.)* Evet, efendim, Point'te iyi çalışacağımı biliyorum efendim.

Eğer benim oğlumsan çalışırsın. *(Tüccarlar arasında geçerli olan o yapmacık içtenlikle gülüyor, oğlunun sırtına vuruyor.)*

Yeniden... Evet efendim. Odadan çıkıyor, doğal bir tepki.

West Point'te ikinci yılı bitirdikten sonra evleneceği kızla tanışıyor yazın. İki yıldır eve gelmemiş, çünkü eve gelebilecek kadar uzun bir tatil geçirmemiş, kasabasını da özlememiş. O tatilde annesinin akrabalarını ziyaret etmek üzere Boston'a gitmiş.

Kentten hoşlanıyor. Kasabanın kaba ve herkesin her şeye burnunu soktuğu konuşmalarından sonra akrabalarının davranışları ona başka bir dünya gibi geliyor. Başlangıçta çok kibar. Hiç ağzını açmıyor, nelerin ayıp olduğunu öğrenmedikçe rahat rahat konuşamayacağını biliyor. Ama onu kışkırtan şeyler var. Beacon Hill caddelerinde dolaşıyor. Eyalet Konağı'na giden dar sokaklara giriyor, bir kilometre aşağıdaki Charles Nehri'nin üzerindeki ışık oyunlarını seyrediyor. Pirinç kapı tokmakları, ağır ve kapkara kapı tokmakları çekiyor dikkatini; bütün dar kapılara bakıyor, kasketi dokunuyor siyah entarili kadınlara tatlı tatlı, biraz da kuşkuyla, gülüyorlar öğrenci üniformasına.

İşte burayı seviyorum ben.

Boston'a bayılıyorum, diyor birkaç hafta sonra kuzini Margaret'a. Sırdaş olmuşlar.

Gerçekten mi, diyor Margaret. Biraz canı sıkılıyor. "Babam diyor ki, kibar insanların gideceği yerler gittikçe azalıyor." *(İnce ve narin bir yüzü var, tatlı ama soğuk. Burnu uzun olduğu halde ucu yukarı kalkık.)*

Evet, hep İrlandalılar, diye dudak büküyor, ama bunu söylerken biraz rahatsız gibi. Bayağı bir söz ettiğini biliyor.

Andrew Amca, her zaman yakınıp duruyor; hükümeti elimizden aldılar diye geçen gün söylüyordu, artık Fransa' ya döndük diyor; Fransa'da bulundu biliyor musun, artık ya şimdiki hükümette çalışacaksın ya da orduda, ordudaki elemanlara bile güven olmaz bugün. *(Pot kırdığını anlıyor hemen.)* Seni çok seviyor.

Teşekkür ederim.

Biliyor musun, çok garip, diyor Margaret. Andrew Amca bütün bu olup bitenlere daha beş yıl önce kızıyordu. Sana bunun gizli nedenini sonradan söylerim. *(Kız gülüyor, delikanlının koluna giriyor.)* Andrew Amca Deniz Kuvvetlerini çok sever. Daha kibar olur denizciler, der.

Öyle mi? *(Bir an şaşırmıştır. Bütün kibarlıklarını, onu bir akraba gibi kabul etmelerini madalyonun diğer yanından görmüş. Bir an her şeye yeni bir açıdan bakıyor, kızın sözlerini hatırlıyor, onları başka bir gözle görüyor.)*

Boş ver, diyor Margaret, hepimiz sahtekârız zaten, merak etme. Bunu söylemek korkunç bir şey, ama biliyorsun ki ailemizdeki olayları olduğu gibi kabul etmek zorundayız. Bunu ilk anladığım zaman büyük bir darbe yemiş gibi oldum.

Peki canım, aldırdığım yok, diyor yarı şaka.

Yo, aldırıyorsun. *(Önce kız gülüyor, sonra ufak bir çekinmeden sonra o da katılıyor.)* Sen Batı'daki kardeş torunusun. Ama bu yetmez. *(Uzun yüzü neşeli gibi görünüyor bir an.)* Aslında biz hep denizcileri tanıdık bugüne kadar. Tom Hopkinson'la Thatcher Lloyd'u görmüşsündür herhalde Dennis'te. Onlar Donanma'dan. Andrew Amca babalarını da tanır. Ama seni seviyor. Sanırım eskiden annene tutkunmuş.

Daha iyi ya. *(Yeniden gülüyorlar, banka oturuyorlar ve Charles Nehri'ne taş atıyorlar.)*

Çok canayakın bir kızsın Margaret.

Aman şekerim, ben de sahtekârın biriyim. Beni yakından tanısaydın ne kadar ters, ne kadar inatçı olduğumu anlardın.

Hayır, olamaz.

İki yıl önce kayık yarışlarını kaybettiğimizde Minot ile birlikte nasıl ağladığımızı bilemezsin. Budalalık tabii. Babam yarışı kazanmamızı istiyordu, ben de kazanamazsam ne der diye korkuyordum. Buralarda istediğin gibi gezip dolaşamazsın, hiçbir şey yapamazsın, yapmaman için her zaman bir neden bulunur. *(Bir an sesi acılaşıyor kızın.)* Sen bizim gibi değilsin, kararlısın, önemlisin. *(Sesi yeni-*

den canlanıyor.) Babam söyledi, sınıfının ikincisiymişsin. Bu kadar çalışmak iyi bir şey değil.

Sınıfın üçüncüsü mü olmalı?

Sana göre değil. Sen bir general olacaksın.

Sanmıyorum. *(Boston'da kaldığı o haftalar içinde sesi gerekli havayı almış, biraz daha yüksek çıkmaya, biraz daha yayvan olmaya başlamıştır. Heyecanını dile getiremiyor, belki de Boston'ı çok sevdiği için. Bu kentte herkes o kadar kusursuz ki.)*

Benimle dalga geçiyorsun, diyor. *(Bu, Boston'da çok ayıp bir söz. Bunu geç anlıyor, bir an dengesi bozuluyor.)*

Yok yok, sen kesinlikle büyük bir adam olacaksın.

Senden hoşlanıyorum Margaret.

Tabii hoşlanacaksın, bu kadar övdükten sonra. *(Bir daha gülüyor, içinden geldiği gibi konuşuyor.)* Sanırım ben de hoşlanmanı istiyorum.

Yazın sonunda ayrılırken sarılıyor kız, fısıldıyor kulağına: Keşke kesin olarak nişanlansaydık da beni öpseydin.

Keşke. Ama seveceği bir kadın olarak ilk kez düşünüyor onu, biraz şaşkın ve boş trende dönerken, insanı şaşırtan kişiliği silikleşiyor kızın, ortada ailesinin sevgili bir çocuğu ile bu ailenin arkasında Boston kalıyor yalnızca. Arkadaşlarıyla kız konusunu konuşurlarken, alışkın olmadığı bir rahatlık, bir dayanışma duyuyor içinde. Sevgilisi olmak iyi şey diyor kendi kendine.

Bir şeyler öğreniyor durmadan, kafasının birçok farklı düzeyde çalışması gerektiğini anlamış artık. Önce doğru saydığı bir şey, objektif bir durum var ve kafası bunu çözecektir; sonra "derin kat" dediği bir düzey var ki bulutların üstünde bir yataktır bu ve ayaklarının yere basması gerekmez; sonra asıl önemli olan kat, birlikte yaşadığı ve çalıştığı insanları etkilemek için yapması ve söylemesi gereken şeylerin katı.

Son öğrendiği şey de Askeri Tarih ve Taktik derslerindeki dramatik örnekler. *(Kahverengi tertemiz bir oda, karşıda karatahtalar, önünde sıralar, askeri öğrenciler eski zamanların değişmeyen simetrisine göre oturmuşlar, satranç tahtasının kareleri.)*

Efendim *(söz söylemek için izin alıyor)* Lee'nin Grant'den daha iyi bir general olduğunu söylemek doğru olur mu? Taktikleri konusunda birbirleriyle karşılaştırılamayacağını biliyorum, ama Grant'in strateji bilgisi vardı. Taktik bir işe yarayabilir mi efendim, eğer... daha büyük bir insan ve ikmal mekanizması gereğince geliştirilmedikçe, çünkü taktik bir bütünün parçası değil midir? Bu bakımdan Grant daha büyük bir adam, çünkü somut şeyleri hesaba katmış. Söze bakmamış, her şeyi bütünüyle düşünmüş. *(Sınıfta bağrışmalar.)*

Üç yanlışı bir arada yapmış: Çelişkiye düşmüş, isyan etmiş, alaya almış.

Cummings sen görüşlerini ileride daha özlü olarak açıklarsın.

Başüstüne komutanım.

Yanılabilirsin. Deneyimin kuramdan daha önemli olduğunu ileride göreceksiniz. Yalnızca stratejinize güvenmeniz olanaksızdır. Bütün bunların dengeleme gücü vardır, nitekim Richmond'da da böyle oldu, bugün Avrupa'daki siper savaşında da böyle oluyor. Taktik her zaman kesin sonucu alan öğedir. *(Tahtaya yazıyor.)*

Ve sen Cummings...

Buyurun komutanım?

Eğer yirmi yıl sonra bir taburun komutasını ele alacak olursan, bir ordudan çok bir takımın stratejik sorunlarıyla ilgilen, *(bu olay karşısında herkes hafif hafif gülüyor)* daha iyi edersin. *(Öğretmenin gülüşmelere ses çıkarmayacağını anlayan sınıf kahkaha atıyor, Cummings'in içine işliyor.)*

Haftalarca bunun sözü ediliyor. Hey Cummings, Richmond'ı almak için kaç saat ister.

Edward, seni Fransa'ya danışman olarak gönderiyorlar. Hindenburg Hattı'nın nasıl yarılacağını öğrenecekmişsin.

Bütün bunlardan bir sürü şey öğreniyor, anlamlar çıkarıyor ve her şeyden önce, sevilmiyor, sevilmeyecek, yanlışlık yapamaz, başkalarına içini açamaz. Sabırlı olmalı. Ama kırılmış, tutamıyor kendini, Margaret'a yazıyor, arkadaşlarının hor görmesini başka bir şeyle dengeliyor; onların bilmedikleri ayrı bir davranışlar dünyası var.

Okulu bitirdiği yıl *The Howitzer* adındaki okul dergisinde okul bitirme ödevi "Stratejist" imzasıyla çıkıyor, ancak yıllıkların hafif romantik havasıyla çatışan yazının sertliği "İyi diyelim iyi olsun," diye yumuşatılıyor.

Kısa iznini Margaret'la geçiriyor, nişanlandıklarını açıklıyorlar ve hemen Avrupa'daki savaşa gönderiliyor.

Genel Karargâhın Planlama Bölümünde, bir şatonun köşesinde yaşıyor, bir zamanlar bir saray nedimesine ait olan çıplak, badanalı bir odada kalıyor, ama odanın geçmişini bilmiyor. Savaş onu çok ilgilendirmiş, formalitelerin, o can sıkıcı tekdüzeliğin, birliklerin hareketlerini belirten ayrıntılı çalışmaların dışına çıkarmış. Topların sesleri çalışmalarını zenginleştirmekte, odasının dışında çıplak çakılların üzerindeki hışırtılar, yaptığı hesapların önemini artırmakta.

Bir gece bütün savaş onun için tek bir şeye bağlanıyor ve kafasında her şey yerine oturuyor.

Albayıyla birlikte, bir şoför, iki de subay, cephede bir denetlemeye gidiyor. Pikniğe gider gibi bir şey: Sandviçler yapılmış, termoslara sıcak kahveler konulmuş, konserve istihkakları alınmış, ama bunları kullanacaklarını hiç sanmıyorlar. Otomobil hendeklere ve mermi çukurlarına gire çıka, çamurlar sıçrata sıçrata arka yollardan cepheye yavaş yavaş varıyor. Uçsuz bucaksız boş arazide bir saat geziyorlar, akşamın kurşuni gökyüzünü top ateşleri aydınlatıyor yalnızca, alevlerin korkunç kaba parıltıları sıkıntılı bir yaz akşamında yüze vuran sıcak dalgalarına benziyor. Siperlere bir kilometre kala ufku kapatan hafif bir sırta geliyorlar, duruyorlar, sabahleyin yağan yağmur yüzünden on on beş santim suyla dolan bir ön siperin içinde yürümeye başlıyorlar. İleri siperlere yaklaştıkça, içinde bulundukları

sıcak temas siperleri dönemeçler yapmaya ve derinleşmeye başlıyor. Cummings her yüz metrede bir siperden başını çıkarıyor, iki cephe arasında kalan ve kimsenin olmayan topraklara ürkek ürkek bakıyor.

Yedek siperlerde duruyorlar, bütün bir sığınak hazır ol durumunda: Albaylarıyla bu kesimin komutanı arasında yapılan konuşmayı saygıyla dinliyorlar. O da saldırıyı görmeye gelmiş. Topçu karanlık basmadan bir saat önce bir yaylım ateşine başlıyor, ateş düşman siperlerine gittikçe yaklaşıyor, sonunda siperler üzerinde toplanıyor ve on beş dakika sürüyor. Alman topçusu karşılık veriyor, iki üç dakikada bir yolunu şaşıran bir mermi, gözetleme yerinin yakınlarına düşüyor. Havan topları ateş ediyor, ses tonu yükseliyor, her yere yayılıyor ve artık karşılıklı olarak durmadan kükrüyorlar.

Vakit geldi, ilerliyorlar işte, diye bağırıyor biri.

Cummings sahra dürbününü ayarlıyor, beton duvarın aralığından bakıyor. Çamurların içindeki erler alacakaranlıkta soluk gümüş bir ovada gümüşten gölgeler gibi. Yağmur yeniden başlıyor, yüzükoyun düşüyorlar, geriye sendeliyorlar, kurşun rengindeki balçık çamurun içinde kayarak yüzüstü düşüyorlar. Alman hatları çılgınca harekete geçmiş, ateşe acımasızca karşılık veriyor. Bu hatlardan korkunç bir ışık ve ses yükseliyor, o kadar büyüyor ki Cummings'in bütün duygularını kaplıyor, sonunda bunları arazide ilerleyen piyadenin arkaplanında olanlar gibi sayıyor yalnızca.

Askerler yavaş yavaş ilerliyor; öne doğru yatmışlar, rüzgârla savaşıyorlar sanki. Bütün gördüklerinin gevşekliği, askerlerin uyuşuk bir halde ilerlemeleri ve yere yuvarlanmaları dikkatini çekiyor. Saldırı sanki bir biçim almamış, askerlerin iradesi kalmamış. Taş atılan bir havuzda yüzen yapraklar gibi her yöne ilerleyip duruyorlar, yine de ileriye doğru bir toplanma hareketi görülüyor. Karıncalar da eninde sonunda tek bir yere giderler.

Sahra dürbününde bir askerin koştuğunu, kafasının çamura girdiğini, sonra ayağa kalktığını ve yeniden koşmaya başladığını görüyor. Yüksek bir pencereden kalabalığa bakmak ya da evcil hay-

van satan bir dükkânın vitrinindeki yavruları analarından ayırmak gibi bir şey. Bir kümenin ünitelerden oluştuğunu anlamanın garip, gerçekdışı bir yanı var.

Asker yere yuvarlanıyor, çamurun içinde çırpınıyor; sonra dürbününü başka bir askere çeviriyor Cummings.

Alman siperlerine girdiler, diye bağırıyor biri.

Birden dürbününü kaldırıyor, birkaç erin sipere atladığını görüyor. Engele sırıkla yaklaşan bir yüksek atlamacı gibi ileri doğru uzanmış süngüleri. Hareketleri o kadar gelişigüzel ki, arkalarından o kadar az er geliyor ki, şaşıyor buna. Öteki erler nerede, diyeceği sırada komutan bağırıyor: Girdiler, yaman çocuklar, girdiler! Telefon elinde, hızlı hızlı emirler verip duruyor.

Alman topçusu, yeni alınan mevzileri dövüyor. Sıra sıra askerler, alacakaranlıkta, hareketsiz arazide, ölülerin çevrelerinden geçerek Alman mevzilerine doğru yavaş yavaş yürüyorlar. Hava kararmıştır hemen hemen, doğuda gökyüzü kırmızı bir renk almış, bir ev yanıyor. Artık sahra dürbünüyle göremiyor, bir yana bırakıyor dürbünü. Hiç sesini çıkarmadan araziye bakıyor şaşkınca. İlkel, görülmemiş bir şey, ayın da yüzü böyledir, diye düşünüyor. Kraterlerde sular parıldıyor, yere düşmüş askerlerin küçük gölge dalgacıkları uzayıp gidiyor gövdelerinden.

Ne dersin, diye dürtüyor Albay onu.

Ha, evet... ama sözcükleri bulamıyor. Çok korkunç, çok sarsıcı. Kitaplardaki uzun kuru çarpışmalar canlanıyor kafasında, yığın yığın. Saldırı emrini alan insanı düşünüyor yalnızca ve şaşkın şaşkın bakıyor ona... Amma cesaret... Amma sorumluluk. *(Daha zengin bir sözcük aradığı için askeri terim kullanıyor.)*

Her zaman bu insanlar vardı, onların tepelerinde, onlara emir veren, belki de hayatlarının bütün dokusunu sonsuza dek değiştiren biri vardı her zaman. Karanlık araziye bakıyor, ruhuna giren büyük görüntünün karşısında şaşırıp kalmış...

Bir insanın yapması gereken birtakım şeyler vardır.

Bütün bunlara komuta etmek. Heyecanının, öfkesinin, coşkunluğunun yoğunluğu, hırsının tanımlanmayan büyüklüğü boğuyordu Cummings'i.

Savaştan döndüğünde yüzbaşı *(geçici olarak)* olan rütbesi daha sonra üsteğmenliğe indiriliyor *(sürekli olarak)*. Ana babasının kurnazca karşı koymasına aldırmadan Margaret'la evlenme, kısa bir balayı, askeri bir konaklama yerinde yerleşme, ziyafetlerin ve partilerin tatlı ve boş çevresine sürüklenme ve subay kulübünde cumartesi geceleri dans.

Cinsel becerisi bir süre için olağanüstü:

Karısına boyun eğdirecek, onu emecek, parçalayacak ve tüketecektir.

Her ikisinin de deneyimsiz oluşu, çekingenlikleri, yadırgamalar bu motifi gizliyor bir iki ay, ama arada sırada ister istemez çıkıyor yine ortaya. Altı ay, hatta belki bir yıl yoğun çılgınlıklar, öfke ve kuvvet dolu aşk sahneleri yaşıyorlar ve karısının göğsünde yorgunluktan tükenmiş, düş kırıklığı içinde soluk soluğa yatıyor.

Beni seviyor musun, sen benim misin, seviyor musun?

Evet evet.

Seni parçalayacağım, seni yiyeceğim, oh, sana ben sahip olacağım, ben. Orospu.

Ne ayıp, kendi söylediği sözden kendi utanıyor.

Margaret'ı canlandırıyor bu, heyecanlandırıyor, içini açıyor, ama yalnızca bir süre için. Bir yıl sonra her şey çırılçıplak, yapayalnız, karısının bedeni üzerindeki çarpışmalarını kendi başına vermekte. Karısının başkaldırdığı otorite yani ailesi, Boston sokakları, geçmişi geride kalmış, şimdi o daha korkunç bir otoritenin, daha büyük bir istemin önünde boyun eğmiş. Elbette ki sözcüklere dökülmüş değil bütün bunlar, dökülmüş olsaydı dayanamazdı zaten, ama evlilikleri yeni bir biçim almakta, ortasında büyük bir boşluk bulunan hafif ve yapay bir arkadaşlığa dönüşmektedir; şimdi artık pek az cinsel

ilişkiye giriyorlar, olduğu zamanlar bile acı bir yalnızlık duyuyorlar. Karısından gittikçe uzaklaşıyor, kendi yaralarını kendi sarıyor, kendi içine gömülüyor ve bunun dışına çıkamıyor. Sosyal ilişkileri, yaşamlarında çok daha önemli rol oynuyor.

Kadın ev işleriyle oyalanıyor, davetler ve ziyaretler için inceden inceye alacaklı ve borçlu hesapları tutuyor. Her ay verdikleri partinin hesabını çıkarmak iki saatlerini alıyor.

Bir ara generali evlerine çağırsınlar mı çağırmasınlar mı diye bir hafta düşünüyorlar, iki tarafın da ortaya attığı fikirler tartışılıyor. Sonunda tatsız bir şey olacağı, general gelse bile üzülecekleri sonucuna varıyorlar, ama birkaç hafta sonra Yüzbaşı Cummings bu sorunla yeniden boğuşuyor, sabah karanlığında uyanıyor, böyle bir fırsat yaratmak gerektiğini anlıyor.

Büyük bir özenle planlıyorlar işi. Generalin boş olduğu bir hafta sonunu seçiyorlar, işinin çıkması ihtimali yok gibi. Margaret da generalin hangi yemekleri sevdiğini emir erinden öğreniyor; kulüpteki bir dans sırasında generalin karısıyla yirmi dakika konuşuyor, baba dostlarından hangisini generalin tanıdığını öğreniyor.

Davetiyeleri gönderiyorlar, general kabul ediyor. Sinirden ölüyorlar o hafta, ziyafette hava gergin. General geliyor, soğuk büfenin önünde duruyor, ev sahibesinin Boston'dan getirttiği füme hindiyi, karidesleri oldukça gösterişli bir havada yiyor.

Sonunda başarı: Pamukları yeni atılmış püsküllü koltukta *(General akağaçtan möble umuyordu)* sekizinci viskisini içtikten sonra, içkinin karides sosuna kattığı keskin tat arasında Cummings'e belli belirsiz gülümsüyor. Hoşça kalın derken Cummings'in omzuna vuruyor ve Margaret'ın yanağından makas alıyor. Gergin hava gevşiyor, subaylar ve karıları şarkı söylemeye başlıyorlar. Ama çok yorgunlar, parti erken bitiyor.

O gece karı koca birbirlerini kutlarken Cummings'in ağzı kulaklarına varıyor.

Ama Margaret siliveriyor bu başarıyı; artık bu gibi işleri silip yok etmekte ustalaşmaya başlamıştı. Bak sana açıkça söyleyeyim Edward, bütün bunları boşuna yapıyoruz, sen nasıl olsa daha çabuk yükselemezsin, senin generalliğin için destek verme zamanı gelinceye kadar moruk *(o sırada karısı da hafiften küfretmeye alışmıştır)* zaten ölmüş olacak.

Ama insan mevkiini daha önceden yapmaya çalışmalı, diyor hemen. Bütün bu dümenleri kabul etmiş, mesleği gereği bunlara boyun eğmiş, ama bu konuda kendisine soru sorulmasını sevmiyor.

Boş sözler ediyorsun. Ben şu anda generali davet etmekle budalalık yapmış olduğumuz kanısındayım. O gelmeseydi daha iyi eğlenecektik.

Eğlenmek mi? *(Bu söz onu canevinden vuruyor, içinde kabaran öfke gücünü azaltıyor.)* Eğlenmekten daha önemli şeyler var. Ardından bir kapı kapanmış gibi.

Çekilmez bir adam olacaksın bu gidişle.

Yeter, diye bağırıyor ve öfkesinin karşısında susuyor karısı. Ama aralarındaki o şey duruyor, zaman zaman yeniden ortaya çıkıyor.

Aklın nereye takılmış bilmiyorum, diye mırıldanıyor Cummings.

Başka eylemler, başka yönler. Subay kulübünün içki çevrelerinde dolaşıyor bir ara, poker oynuyor, birkaç olaya karışıyor. Ama onlar da kendisini Margaret'a karşı yine küçük düşürüyor, sonrasında bir ya da iki yılını kendisine harcıyor. Birliğinin yönetilmesine veriyor kendini.

Bu konuda çok yetenekli. Davayı iyice kavrıyor, geceleyin yatakta çeşit çeşit insanları nasıl iyi biçimde yönetebileceğini, onlara en iyi nasıl komuta edeceğini düşünüyor. Gündüzleri hemen hemen bütün zamanını bölükte geçiriyor, çalışma biçimlerinin ayrıntılarına kadar iniyor, sürekli denetlemeler yapıyor. Onun bölükleri garnizonun en iyi bölükleri oluyor her zaman; onun bölüğüne giden yol garnizonun en temiz, en güzel yolu.

Cumartesi sabahları her takımdan bir manga ayırıyor, kışlada büyümüş olan otları kestiriyor.

Asker giysilerindeki düğmeleri parlatan cilaların en iyisini onun bölüğü kullanıyor, bir emri bölükte duvara asılmış: Erler yalnız bu ciladan kullanacaklar.

Günlük tuvalet denetimlerinde erlerin ne yapmaklarını çok iyi görüyor; bir sabah diz çöküp ellerini yere koyuyor, lağım kapağını kaldırıyor ve lağım yolunda yağ gördüğü için takımı cezalandırıyor.

Merdiven basamaklarında toz olup olmadığını çatlakların içine iğne sokarak gözden geçiriyor.

Garnizonun yazın düzenlediği spor bayramında kendi bölüğünün takımları her zaman kazanıyor. Takımlarını şubat ayında çalıştırmaya başlıyor.

Bölüğünün yemekhanesinde yerler her yemekten sonra kaynar suyla ovuluyor.

Erlerin her şeyini her zaman düşünüyor. Bir cumartesi denetimine ziyaretçi bir generalin geleceği umuluyor, denetimden önce başçavuşu çağırıyor, erlerin ayakuçlarında asılı olan yedek postallarının tabanlarına yağ sürdürtmesini emrediyor.

Eğitim yerinde bir tüfeği söktürüyor ve tetik yayında pislik olup olmadığını gözden geçiriyor.

Bölüğünde onun için söylenen bir söz var: Kışlaya girmeden önce erlerin postallarını nasıl çıkartacağını düşünür bizim patron.

Yüzbaşı Cummings'in garnizondaki küçük rütbeli subayların en iyisi olduğunda büyük subaylar hemfikir.

Margaret, Boston'daki ailesini ziyarete gittiğinde soru yağmuruna tutuluyor.

Hâlâ bir çocuk yapmayı düşünmüyor musunuz?

Hayır düşünmüyorum, diyor ve gülüyor. Korkuyorum, Edward belki çocuğa fişekliğini temizletir diye.

Yedi yıl, oldukça uzun bir süre değil mi?

Evet, doğru. Bilmiyorum işte.

Daha çok beklemen doğru değil.

Margaret içini çekiyor. Çok garip yaratık şu erkekler, gerçekten çok garip. Siz onları başka düşünüyorsunuz, onlar başka türlü çıkıyorlar.

Halası baklayı ağzından çıkarıyor: Şu kız keşke başka biriyle evlenseydi derdim ben zaten.

Siz eski kafalısınız. Edward büyük bir general olacak. İş ki bir savaş çıksın, Josephine gibi olacağım.

(Kurnazca bir bakış.) Terbiyesizlik etme Margaret. Bu kadar zamandır evlilik hayatının seni daha çok kadınlaştıracağını umardım. İyice tanımadığın biriyle evlenmen doğru değildi, bana kalırsa bu yüzden Edward'la evlenmiş olduğundan her zaman kuşku duymuşumdur. *(Önemli bir sessizlik.)* Ruth, Thatcher'in karısı, üçüncü çocuğuna gebe.

(Margaret öfkeli.) Acaba ben de ihtiyarladığım zaman sizin kadar kötü mü olacağım?

Ama ben sanıyorum ki sen oldum olası böyle kötüsün yavrum.

Cumartesi gecesi subaylar dans ederken Margaret daha sık sarhoş oluyor. İşler çığırından çıkıyor ara sıra.

Yüzbaşım siz her zaman yalnızsınız, diyor subay karılarından biri.

Evet, sanırım ben biraz eski kafalıyım. Savaş ve... *(Bu hanımın kocası 1918'den sonra hizmete alınmış.)* Beni sık sık üzen şeylerden biri de dans etmeyi bir türlü öğrenmemiş olmamdır. *(Kendisini öteki muvazzaf subaylardan ayıran davranışları, kibarlığı o yıllarda daha yeni başlıyor.)*

Karınız dans ediyor.

Evet. *(Subay kulübünün bir köşesinde, bir erkek çemberinin ortasında Margaret. Kahkahayla gülüyor, eli bir teğmenin kolunda.)* Uzaktan ona nefret ve tiksintiyle bakıyor.

Webster sözlüğünde: *Kin, a.*, kuvvetli nefret ya da tiksinti; yerleşmiş kötü niyet.

Evliliklerin çoğundaki ağ Cummings'in başına da örülüyor. Bunun soğuk biçimi. Kavga yok, küfür yok, aşağılama yok.

Şimdi hem uyguluyor, hem okuyor. Geceleri, oturdukları garnizon lojmanlarından birinin salonlarında haftada beş ya da altı gece okuyor. Eğitim sırasında kaçırdığı bir sürü şey var, kaybettiklerini kazanmak için büyük adımlar atıyor. Önce felsefe, sonra siyasal bilimler, sosyoloji, psikoloji, tarih, dahası edebiyat ve sanat. Bütün bunları korkunç belleğiyle, gerektiği zaman gösterdiği öğrenme yeteneğinden yararlanarak, yutuyor, anlıyor ve hemen başka bir şeye dönüştürüyor, kafasının genel eğilimini doyuruyor. Garnizonda sık sık küçük fikir tartışmaları oluyor. Ben daha çok Freud'u ilginç buluyorum, diyor. Gerçek şu ki insan değersiz bir ittir. Bütün iş, onu en iyi biçimde denetlemeyi bilmektir.

1931'de Spengler'ı seviyor özellikle. Bölüğünde kısa, dikkatli konuşmalar yapıyor.

Dünyanın ne kadar kötüye gittiğini size anlatacak değilim. Bir kısmınızın orduda bulunma nedeni bu zaten. Ama size şunu belirtmek isterim ki bize çok önemli bir görev düşebilir. Gazeteleri okuyacak olursanız her yerde askerlerin nereye gönderildiklerini kolayca görebilirsiniz. Büyük değişiklikler olabilir, bu gibi durumlarda göreviniz hükümetin, benim aracılığımla vereceği emirlere boyun eğmektir.

İyice tanımlanmayan, hiçbir zaman kâğıda dökülmeyen planlar bir yana bırakılmıştır sonunda. 1934'te Binbaşı Cummings daha çok dış haberlerle ilgilenmekte.

Hitler kızgın bir tavadaki boş cızırtılar değil diyor. Adamın bir görüşü var, sonra siyaset adamı da aynı zamanda. Alman halkıyla adamakıllı oynuyor. Bu Siegfried Hattı konusu onlar için çok önemli.

1935'te Cummings'in Fort Benning'deki Piyade Okulunda yaptığı yenilikler hâlâ anlatılır.

1936'da Washington'daki Savaş Akademisinde yılın en parlak subayı sayılıyor. Washington sosyetesinde ufak ufak parlıyor, birkaç senatörle ahbap oluyor, kentin en büyük ev sahibesiyle tanışıyor. Bir süre için Washington sosyetesinin askeri danışmanı olma tehlikesiyle karşı karşıya.

Ama hep dağılıyor. İçindeki karışıklıklar, çelişik eğilimler o sıradaki yoğun çalışmasının altında gizli. 1937 yılında aldığı otuz günlük bir izin sırasında tatilini Maine'de geçirmekte olan kayınbiraderinin yanına gidiyor. Cummings'in Washington'daki görevi sırasında dostlukları artmıştır.

Bir akşamüstü, yelkenlide:

Biliyor musun Edward, ben ailemle hiçbir zaman anlaşamamışımdır. Senin hiçbir kusurun olmasa da seni bir türlü beğenmezler. Gerici tutumları biraz üzücü, ama anlıyorsun elbette.

Anlıyorum Minot. *(Arada sırada başka heyecanlar ve tutkular. Boston'ın onu çeken ve dille anlatılmayan güzelliğinden garip bir biçimde hoşnut oluyor her zaman, ama üzülüyor da. Washington'dan Boston'a atanmak için uğraştığını biliyor, utanıyor, ama kentin çekiciliği ve bir kararsızlık var hâlâ üzerinde.)* kendi sesi kulağına gevrek geliyor. Ama Margaret hiç onlara benzemez.

Dehşetli bir kadındır benim kız kardeşim.

Evet.

Seni yıllar önce iyice tanımadığım için üzülüyorum. Aslında Dışişleri Bakanlığında çalışacak bir insansın sen. Nasıl yetiştiğini biliyorum Edward ve öyle sanıyorum ki fırsat çıktığında gerekli zekâyı ve inceliği gösteriyorsun; herhangi bir durumun özünü, tanıdığım insanlar kadar kolayca kavrıyorsun. Ama ne yazık ki çok geç.

Ben de arada sırada keşke Dışişlerine girmiş olsaydım diye düşünüyorum, diyor Cummings. Ama biliyorsunuz ki bir iki yıl

içinde yarbay olacağım, ondan sonra kıdem sorunu ortadan kalkacak, öğünmek gibi olmasın ama bir yıl sonra albay olurum.

Ya... Fransızca bilirsin değil mi?

Biraz biliyorum. 1917'de Fransa'dayken biraz öğrenmiştim, arkasını bırakmadım.

Kayınbirader çenesini ovuşturuyor. Sen de bilirsin ki Edward, hükümetin bir politikası var, ama Dışişleri Bakanlığında her zaman bir sürü görüş ayrılıkları bulunur. Senin Fransa'ya ufak bir çarpışma için gönderilebileceğini düşünüyorum, tabii subay olarak. Resmi bir görev olmayacak bu.

Ne gibi Minot?

Daha belli değil. Şurada burada konuşuluyor. Bakanlıktaki birtakım kişiler, İspanya'da bizim yürüttüğümüz politikayı değiştirmek istiyorlar. Başarabileceklerini sanmıyorum ama başarabilirlerse Amerika için yıkım olur. Cebelitarık'ı Ruslara bırakmış oluruz. Ben en çok Fransa'dan çekiniyorum. Fransızlar iki yanlı oynadıkça tek başımıza herhangi bir girişimde bulunmamızın olanaksız olduğu kanısındayım.

Ben Fransızları vaz mı geçireceğim?

Yok, bu kadar büyük bir iş değil. Elde birtakım garantiler var, birkaç mali anlaşmayla gerekli yerlere biraz baskı yapılabilir. Unutma ki herkes satın alınabilir Fransa'da, bir tek alnıaçık insan yoktur orada.

Ama ben buradan ayrılamam ki.

Seni Fransa'ya ve İtalya'ya askeri bir görevle göndereceğiz. Ben Savunma Bakanlığıyla anlaşırım. Sana kısaca bildiririm sonucu, ama senin için bir sıkıntı olmasın bu.

Hayır, tam tersine çok ilginç buldum, diyor Cummings. Yapılacak işlemler konusuna gelince... susuyor, cümlesini bitirmeden.

Dalgalar çarpıp geçiyor, yavaşça toplanıyor kıçta yine, tüylerini yalayan bir kedi gibi. Güneş bütün körfeze yayılmış, denizde pırıl pırıl yanıp duruyor.

Dönsek artık kayınbirader.

Kıyı ağaçlıklı, zeytin yeşili, tarihten önceki koylar sanki.

Şu duyguyu bir türlü atamadım, diyor Cummings'e. Hâlâ ormanda kızılderililerle karşılaşacakmışım gibi geliyor bana. Bozulmamış bir memleket Maine.

Büro umduğundan da küçük, daha kaba, sanki yağlı bir şey gibi. Fransa haritası üzerinde bir sürü mürekkep lekesi var ve haritanın köşesi kıvrık, işaret konulmuş bir kitap gibi duruyor.

Sizi buraya aldığım için özür dilerim, diyor adam. *(Aksanı önemli değil, belki de sözlerini daha kesin olarak böyle anlatabiliyor.)* Nasıl bir işe girişeceğimizi açıkladığınızda burada toplanmanın daha doğru olacağını düşündüm, işimizin gizli bir yanı olduğundan ötürü değil ama burada dikkat çekebilirdiniz. Her yerde casus var.

Anlıyorum. Sizinle buluşmak benim için oldukça güç oldu. Bizim topluluğumuz Mösyö de Vernay'ı salık verdi, ama bana kalırsa kendisi durumu kavramaktan çok uzak.

Yani ucunda kredi var mı demek istiyorsunuz?

Bol bol. Ama şunu hemen belirteyim: resmi değil. Dolaylı bir anlaşmada...

Dolaylı mı? Nasıl dolaylı?

Onun göstereceği Fransız firmalarına yatırım yapmak üzere Leeway Chemical'la bir anlaşmaya varılmıştır. *Chou (rüşvet)* işi değil bu. *(Kullandığı argo doğru mu değil mi bilmiyor.)* Yasal bir iş anlaşması, ama elde edilecek kârlar o kadar büyük olacak ki Sallevoisseux Frères ile siz gerekli *düzenlemeleri* rahat rahat yapabileceksiniz.

On s'arrangera.[17]

Ancak kullanacağınız yöntemler konusunda daha çok bilgi edinmek isterim.

17 (Fr.) İcabına bakacağız.

Binbaşı Cummings, size şimdiden yirmi beş milletvekilinin oyunu garanti edebilirim.

İş oylamaya kalmasa daha iyi olur. Başka yollar da vardır herhalde.

Hangi nüfuz yollarını kullanacağımı açıklamak istemem.

(Durumun özü.) Mösyö Sallevoisseux, sizin çapınızda bir adam, Leeway Chemical'ın önerdiği çapta bir girişimde bulunulabilmesi için daha somut öneriler gerektiğini elbet bilir. Fransa'da bir şube açma kararı yıllar önce alınmıştır; bütün sorun, bu şubeyi kimin açacağıdır. Yanımda bir vekâletname getirmiş bulunuyorum; bu vekâletnameye göre, gerekli mali garantiler verilmek koşuluyla, Sallevoisseux Frères'i güçlendirebiliriz. Eğer bana daha sağlam garantiler vermeyecek olursanız ne yazık ki şu anda incelemekte olduğum başka kanallarla pazarlığa girişmek zorunda kalacağım.

Buna çok üzülürüm, Binbaşı Cummings.

Asıl ben üzülürüm.

Sallevoisseux sandalyesinde ezilip büzülüyor, dar ve yüksek pencereden aşağıdaki sokağın parke taşlarına bakıyor. Fransız otomobillerinin kornaları çok cırlak geliyor Cummings'in kulağına.

Evet başka yollar var. Örneğin –bunların garantilerini, belgelerini, bilgilerini sonradan vereceğim– örneğin Les Cagoulards'da dostlarım var, bunlar birtakım firmaları Chemical'la etkileyebilirler. Geçmişte bu firmalara onlar birtakım işler yapmışlardır. Bu firmalar gerektiğinde yetmiş beş milletvekilinin kararını etkileyebilir. *(Elini kaldırıyor.)* Biliyorum, siz iş oylamaya kalmasın istiyorsunuz, ama size kimse bunu garanti edemez. Bütün kararsız milletvekillerinin oylarını kazanabilirim size ve onların çoğu da bakanları etkileyebilir.

Karşılık vermiyor. Bu Fransızların politikalarına akıl ermez, çok karışık.

Ben hepsini iyi tanırım.

Dışişleri Bakanlığının yüksek mevkilerinde birkaç radikal sosyalist var. Bunlara istediğimi yaptırabilirim. Dairelerden birine para yedirip bunlar hakkında bilgi alabilirim. Hepsi canciğer dost olurlar

benimle. Fransız Merkez Bankasında birkaç memur, gazeteciler arasında bir sürü yazar var ki bunların gizli dosyaları benim elimdedir. Aramızda özel anlaşma bulunan bir sendika önderinin aracılığıyla bir kısım sosyalistleri istediğimiz yola getirebiliriz. Dolaylı olan bütün bu yollar birike birike gerekli dağılmayı sağlarlar. Tek başıma olmadığımı anlamanız gerekir. Şunu da söyleyeyim ki on sekiz ay içinde hiçbir sonuç alınamaz; ama bundan sonra Fransız tarihi değişir ve artık hiç kimse onu başka bir yöne çeviremez.

Saatlerce konuşuyorlar, anlaşmanın ilk koşulları belirleniyor.

Odadan çıkarken gülümsüyor Cummings. Yaptığımız iş uzun vadeli ve Fransa ile Amerika için de en hayırlısı.

Sallevoisseux da gülümsüyor. Elbette Binbaşı Cummings, Amerika'ya özgü bir işbirliği, öyle değil mi? Elinizdeki dosyaları göstereceksiniz. Yarın uygun mu sizin için?

D'accord![18]

Bir ay sonra bu işteki rolü bitiyor. Roma'ya gidiyor. Kayınbiraderinden bir telgraf alıyor.

İlk ilişkilerin sonuçları iyi. Çok başarılı. Kutlanıyor.

Askeri bir görevli olarak bir İtalyan albayıyla konuşuyor.

Sinyor Maggiore... Başarılı Afrika Seferimiz sırasında dizanteri problemiyle nasıl savaştığımızı size göstermek isterim. Bu hastalığın korkunç ve öldürücü sonuçlarını önlemek için yüzde 73 daha etkili olan bir sürü sağlık önlemi bulduk.

Yaz sıcağı boğucu. İtalyan albayının verdiği bilgilere karşın ishali kesilmiyor Cummings'in, şiddetli soğuk almış. Bir hafta yataktan çıkamıyor, korkunç derecede yorgun. Kayınbiraderinden mektup.

Paris'te bu kadar güzel bir iş başardıktan sonra şu anda duymakta olduğun haklı sevinci bozmam doğru değil, ama

18 (Fr.) Kabul.

ne yazık ki sana anlatmak zorunda olduğum bir durum var. Bildiğin gibi, Margaret iki haftadan beri Washington'da benim yanımdaydı ve en hafif deyişle çok garip hareketlerde bulundu. Yaşına hiç yakışmayan birtakım hareketler. Şunu itiraf edeyim ki bir zamanlar benim kız kardeşim olduğuna inanamadım. Eğer senin hatırın olmasaydı evimden çıkıp gitmesini söylerdim. Roma'daki tatilini bozduğumdan ötürü gerçekten çok üzgünüm ama yapabilirsen hemen dönmen iyi olur. Mösyö Truffenio'yu gör, benden selam söyle.

Bu kez içinde yorgun bir nefret. Bir bela çıkarmasa bari diyor içinden küfrederek. Bir kâbus görüyor o gece, ateşler içinde yana yana kalkıp oturuyor. Bir iki yıldan beri aklına gelmeyen babasını düşünüyor ilk olarak, birkaç yıl önceki ölümünü hatırlıyor, bu ölümün yarattığı korkunun birazını yeniden yaşıyor. Gece yarısından sonra birdenbire içinden gelen ani bir istekle yatağından kalkıyor, sokaklarda dolaşıyor, bir caddeye çıkıyor ve meyhanede sarhoş oluyor.

Ufak tefek bir adam sırtına vuruyor. Sinyor Maggiore evime kadar gelebilir misiniz?

Ayaklarını sürüyerek yürüyor. Adamın ne istediğini pek bilmiyor, ama çıkaramıyor da. Başka bir caddede ufak tefek adamla başka bir arkadaşı üstüne çullanıyorlar, ceplerini boşaltıyorlar, kaçıp gidiyorlar. Sabahleyin Roma'nın süprüntü caddelerinin birinde, güneşin parlak ışıkları altında ve pis kokular arasında uyanıyor. Kimse görmeden oteline koşuyor, üstündekileri çıkarıyor, banyosunu yapıyor, bir gün boyunca yataktan çıkmıyor. Her yanı dökülüyor sanki.

Size şunu itiraf etmek isterim ki Sayın Rahip, yıllardan beri kilisenizin hayranıyımdır. Sizin büyüklüğünüz düşüncelerinizin derinliğinden geliyor.

Kardinal başını önüne eğiyor. Sizinle görüştüğüme çok sevindim oğlum. İyi bir iş başarmış bulunuyorsunuz. Paris'te Hıristiyanlık düşmanlarına karşı nasıl uğraştığınızı duydum.

Yurdum için çalıştım. *(Bu tür sözler onda heyecan yaratmıyor.)*

Bundan daha soylu bir iş yapılamaz.

Biliyorum, Sayın Rahip. Bazen kendimi çok yorgun hissediyorum.

Önemli bir değişikliğe hazırlanıyorsunuz da ondan belki.

Ben de öyle düşünüyorum bazen. Sizin kilisenize karşı her zaman hayranlık duymuşumdur.

Vatikan'ın büyük avlusunda yürüyor, St. Peter Kilisesi'nin kubbesine uzun uzun bakıyor. Dinlediği ayin duygulandırıyor onu, müzik çıkmıyor hiç aklından.

Geriye dönsem daha iyi olacak belki.

Ama geri dönerken vapurda başka şeyler düşünüyor, güvertede okuduğu gazetelerde Leeway Chemical'la Sallevoisseux Frère arasında görüşmelere başlanacağını büyük sevinçle okuyor.

Şu makarnacılar[19] ülkesiyle kurbağa yiyenler[20] ülkesinden kurtulduğum için çok hoşnutum, diyor ona toplulukta bulunan subaylardan biri.

Evet.

Mussolini şunu yaptı bunu yaptı deseler de İtalya gene geri kalmış bir ülke. Katolik ülkeler zaten geridirler her zaman.

Sanırım.

Birkaç dakika rahat kafayla düşünüyor. Roma caddesindeki olay bir tehlike işareti, bundan sonra dikkatli olmalı. Bir daha böyle şey yapmamalı. Kilise işi bu olayın ışığı altında düşünülürse pek pratik bir girişim değil. *Kısa süre sonra albay olacağım.* Din değiştirmeyi göze alamam.

Cummings içini çekiyor. Pek çok şey öğrendim.

Evet, ben de.

19 İtalyanlar.

20 Fransızlar.

Cummings denize bakıyor. Yavaş yavaş başını kaldırıyor, ufka dalıyor. Yarbay... albay... tuğgeneral... tümgeneral... korgeneral... orgeneral mi?

Savaş çıkarsa olur.

Ama sonra. Politika çok daha önemli. Savaştan sonra...

Şimdiden bağımlı olmamalı politikacılara. İşlerin ne yönde gideceği belli olmaz. Stalin mi kazanır yoksa Hitler mi, bilinmez. Ama Amerika'da iktidara gelmenin tek yolu komünizm düşmanlığıdır her zaman.

Cummings kararını veriyor: Gözünü dört açacak.

KORO:

İYİ YARA NASIL OLUR?

Tuvalet. Sabahın erken saati. Ordugâhın bir ucunda çalılıkların arasında kazılmış altı çukur, tentesiz. Çukurların iki başına kazık çakılmış, kazığın üzerine de birer rulo tuvalet kâğıdı ile altına kâğıdı atmak için bir teneke kutu asılmış.

GALLAGHER: Bazı sabahlar ah keşke yaralansaydım diyorum.

WILSON: Öyle mi? İşin boktan yanı da merminin denk geleceği yeri seçememek.

STANLEY: Merminin yeri seçilebilseydi ben çoktan ordudan atılmıştım.

GALLAGHER: Ulan be, insanın bedeninde hem canını acıtmayacak hem de çok para edecek bir yer bulunamaz mı acaba?

STANLEY: Bazen ben bir bacak kaybetsem yeter bana diyorum.

WILSON: Ulan bacağı olmayan biri bir karıya binmişken karının kocası bastırınca nasıl kaçar be? *(Gülüşmeler.)*

MARTINEZ: Kolunu kaybetmek daha iyi belki.

STANLEY: Yuh be, o daha kötü. Onu da istemem. Ulan tek kollu adama, hele de iki kolunu birden kaybetmiş adama –Tanrı korusun– kim iş verir?

GALLAGHER: Dinini s...tiğimin hükümeti ne güne duruyor, o yardım eder.

WILSON: Sonra insan canı istediği zaman otuzbir de çekemez.

GALLAGHER: *(İğrenerek)* Allah belanı versin.

MARTINEZ: Yaralanmak iyi ama ölmemeye bakmalı, yalnızca yaralanmalı. Eşek şansı ister.

STANLEY: Evet doğru ha. *(Sessizlik.)* Örneğin, Ridges gibileri kafalarını kaybetseler de bir şey kaybetmiş sayılmazlar. *(Gülerler.)*

GALLAGHER: Roth'la Goldstein da hayalarından yaralansalar hiçbir şey değişmez.

STANLEY: Ordudaki pezevenkler, alacağın tazminatı yine kendilerine yontarlar. Sen merak etme. Hem ufak bir yara olsun hem de çok para koparayım ha? Havanı alırsın. Değerinden çoğunu vermezler insana.

STANLEY: Ben ayağımı kaybetmeye hazırım. Şimdi imzamı basarım.

MARTINEZ: Ben de. Çok zor değil. Toglio dirsekten yara aldı, haydi dışarı.

WILSON: S...tirin ulan, bırakın bu boş sözleri. Toglio denen herifin bundan sonra nasıl bir hıyara benzeyeceğini biliyor musunuz? Yaralandığı zaman yaralı dirseğine dayanarak kalkışı hiç gözümün önünden gitmiyor.

(Konuşmaya devam ederler.)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİTKİ VE HAYALET

"İçinizde en akıllı olanlar bile, bitki ile hayalet arasında uyumsuz bir şey, bir melez. Ama sizden ya hayalet ya da bitki olmanızı isteyebilir miyim?"

— NIETZSCHE

1

Keşif Takımı ertesi gün akşama doğru görevine başladı. Alacakaranlık basmadan birkaç saat önce erler çıkarma gemisine bindiler, yarımadayı döndüler, Anopopei'nin batı ucuna doğru ilerlemeye başladı. Deniz çok dalgalıydı. Kıyıdan bir milden çok açılmadıkları halde dalgalara batıp çıkıyor, yalpa vuruyorlar, baştaki rampadan içeriye püsküren dalgalar güvertede çalkalanıyordu. Bu gemi küçüktü, karaya çıktıkları gün kullanılan çıkarma gemisinin bir eşi. Adanın ancak yarısını dolaşabilecek biçimde donatılmıştı. Erler su geçmez portatif karyolalarına büzülüp yatmışlar, kendi üzerlerine de çadır bezlerini örtmüşler, acıklı serüvenlerine hazırlanmışlardı.

Teğmen Hearn, bir süre kıçtaki kaptan kamarasında ayakta durdu, askerlerin bulunduğu ambara baktı. Biraz yorgundu; Keşif Takımına atandığını Dalleson'ın bildirmesinden hemen iki saat sonra, keşif hareketine çıkma emri almış, günün geri kalan kısmını erlerin teçhizatını denetlemekle, istihkaklarını almakla, Dalleson'ın onun için hazırladığı haritalar ve emirler üzerinde çalışmakla geçirmişti. Hiçbir şey düşünmeden, makine gibi dikkatle çalışmış, Cummings'in karargâhından atılmış olmanın şaşkınlığını ve zevkini sonraya bırakmıştı.

Bir sigara yaktı. Dikdörtgen biçimindeki açık ambarda büzülmüş yatan erlere yeniden bakmaya başladı. Uzunluğu dokuz, genişliği iki

buçuk metreyi geçmeyen bir alana on üç kişi sıkışmıştı. Teçhizatları, çantaları, silahları, fişeklikleri ve su kapları, hepsi buradaydı; ordu tipi yataklarını da yere sermişlerdi. Hearn o gün ranzalı bir çıkarma gemisi sağlamaya çalışmış ama bunun olanaksızlığını anlamıştı. Şimdi yataklar ortadaki alanın büyük kısmını doldurmuş bulunuyordu. Erler yataklarının üzerine bağdaş kurup oturmuşlar, böylece güverteyi yıkayan sudan ayaklarını kurtarabilmişlerdi. Öndeki rampadan sular fışkırdıkça başlarına örttükleri çadır bezlerinin altında büzülüyorlardı.

Hearn erlerin yüzlerini inceledi. Önce adlarını öğrenmeye çalışmıştı ama onları tanımak demek değildi bu; teker teker hepsi hakkında bilgi sahibi olması gerekirdi. Birkaçıyla şuradan buradan konuşup şakalaşmıştı ama böyle yaklaşmaktan hoşlanmıyordu, yaradılışının buna uymadığını biliyordu. Gözlemleyerek öğrenirdi o daha çok. Ancak gözlem denen şey ister istemez yavaş çalışırdı, oysa sabahleyin kumsala çıkacaklar, keşfe başlayacaklardı. O zamana kadar her biri hakkında bilgi edinmiş olması gerekiyordu.

Erlerin yüzlerine bakarken içinde belirsiz bir sabırsızlık duyduğunun farkındaydı. Yoksul mahallelerini gezerken halkın kendisine düşmanca baktığını bildiği zaman duyduğu bir tür işkillenme, küçük bir suçluluk, küçük bir utanma duygusu gibi belki de. Nitekim erlerden biri kendisine biraz dik dik baksaydı başını başka bir yere çevirmezlik edemeyecekti. Hepsinin sert bir yüzü vardı. Hepsinin gözlerinde soğuk bir boşluk vardı. Hepsi anlamsızdılar. Bir topluluk olarak sanki artık pek bir ağırlıkları, pek bir heyecanları kalmamış gibiydiler, katıydılar. Renkleri solmuştu, sapsarıydılar hemen hemen; yüzlerinde, kollarında, ayaklarında bir sürü tropikal çıban vardı. Yola çıkmadan önce hepsi tıraş olmuştu ama yüzleri yine de perişan ve kılıkları bumburuşuktu.

Croft'a baktı. Temiz bir iş giysisi vardı üzerinde. Yatağında bağdaş kurup oturmuş, cebinden çıkardığı küçük bir biley taşına çakısını sürterek keskinleştiriyordu. Hearn Croft'u hepsinden iyi

tanıyordu belki, daha doğrusu o sabah keşif görevini onunla uzun uzadıya tartışmıştı, ama aslında onu pek iyi tanımıyordu. Croft da Hearn'ün söylediklerini dinlemiş, başını sallamış, arada sırada başını çevirerek yere tükürmüş, hafif sesle mırıldanmıştı. Takımı elbette ki iyi yönetiyordu Croft; sertti, yetenekliydi ve Croft'un kendisinden haklı olarak hoşlanmadığını çok iyi anlamıştı Hearn. Aralarında zor bir ilişki kurulacaktı çünkü Croft ondan daha çok şey biliyordu, dikkat etmezse takım az sonra bunun farkına varacaktı. Hearn, Croft'un bıçağı nasıl bilediğine daldı, neredeyse büyülenmiş gibiydi. Taşın üzerinde bıçağı ileri geri sürttüğü sırada, yüzündeki kuru ifadeyi ve ellerini inceledi. Donuk bir havası vardı bu adamın, sımsıkı kapalı ağzında ve gözlerinin dikkatli bakışında buz gibi bir şey. Croft sert adam, iyi, dedi kendi kendine Hearn.

Gemi o sırada dönüyor, dalgalara yan veriyordu. Bir ara büyük bir dalga vurunca Hearn düşmemek için küpeştenin demirine daha sıkı yapıştı.

Bir de çavuş Brown vardı, onu pek az tanıyordu: Kalkık burnuyla çilleriyle, sarıya yakın saçlarıyla bir çocuğu andırıyordu. Tipik Amerikan askeri; yani reklam şirketlerinin, tütün dumanları arasında ve sarhoş kafayla yumurtladıkları türden hoş bir kompozisyon. Reklam afişlerinde gülen askerlere benziyordu Brown, biraz daha ufak tefek, ve biraz daha şişmandı belki; sonra reklamlarda kullanılmayacak kadar sert bir hali vardı. Brown'ın yüzü gerçekten garip, dedi Hearn. Yüzünün her yanında tropikal çıbanlar çıkmıştı, gözleri donuk ve uzaktı, derisi buruşmaya başlamıştı. İnanılmayacak kadar yaşlı görünüyordu.

Ama takımdaki eski askerlerin hepsi o sırada öyleydi. Bu yüzden onları yenilerden ayırmak çok kolay oluyordu. Bunların içinde Gallagher gibi suratı hep asık olanlar da vardı ama o da takımda pek yeni değildi. Sonra Martinez hepsinden ince, hepsinden duygulu görünüyordu. İnce, sinirli çizgileri vardı ve o sabah Hearn'le konuşurken durmadan gözlerini kırpıştırmıştı. İnsanın hemen sinirine

dokunacak bir tipi var ama belki de iyi bir adam. Meksikalıların iyi astsubay olmaları gerekir.

Wilson vardı, Red denen biri vardı. Sonra Valsen'a baktı. Yamru yumru suratlı biri. Bu adamın gözlerindeki mavilik, sert ve sinirli bakışını daha da güçlendiriyordu. Güldüğü zaman yüzünde kaba ve alaycı bir görünüm beliriyordu, sanki bir şeyden nasıl iğreneceğini önceden biliyormuş gibi. Takımda tek görüşülecek adam belki Valsen'dı, ama ona yaklaşmak olanaksız gibiydi.

Toplu olarak alınacak olursa, hepsi birbirlerine bir şeyler vermişlerdi, tek başlarına olduklarından daha sert ve daha kötüydüler sanki. Yataklarında yatarken görülen yüzleri, güvertede tek canlı şeydi. Kılıkları eskimiş, açık yeşil bir renk olmuştu ve geminin kenarları da paslanmıştı. Yüzlerinden başka hiçbir şeyde ne renk ne de hareket vardı. Hearn sigarasını attı.

Altı yedi yüz metre solda görünüyordu ada. Kumsal daralmış, palmiye ağaçları neredeyse denizin kıyısına kadar gelmişti. Ağaçların ardında sık yapraklar, çalılar, otlar, kökler, sarmaşıklar, fundalıklar görünüyordu. Daha içlerde ormanla çevrilmiş geniş tepeler vardı. Bu tepelerin çevreleri, yazın kılları dökülmüş bir bizonun derisi gibi çirkin, dökük dökük ve parça parça olur, aralarından çıplak kayalar görülürdü. Hearn bu toprakların kendi üzerindeki ağırlığını ve direncini hissetti. Eğer yarın ayak basacakları alan da buraya benziyorsa çok zor yürürlerdi. Keşif görevi bu sırada ona biraz hayal gibi geldi birdenbire.

Gemi motorlarının çıkardığı tekdüze sesin farkına vardı tekrar. Cummings bu göreve kendisini gönderdiğine göre, görevin başarıyla sonuçlanmasından ve Cummings'in bu görevi hazırlama nedeninden kuşku duyabilirdi. Cummings'in kendisini buraya göndermekle bir yanlışlık yapmış olacağı pek düşünülemezdi, bunun sevdiği bir iş olduğunu General elbette ki biliyordu.

Yer değiştirme kararının Dalleson'dan çıkma olasılığı var mıydı? Hearn pek sanmıyordu. Cummings'in bu fikri Dalleson'a nasıl ver-

diğini kolaylıkla kestirebiliyordu. Bu keşif görevinin de, General'in onu Keşif Birliğine vermesini gerektiren nedenlerin bir parçası olması olasılığı.

Ama biraz hayal gibi geliyordu bu düşünce ona. Cummings'in ne kadar kinci olabileceğini görmüştü ama Cummings sırf öç almak için bir takımı bir haftalığına yeni bir göreve göndermezdi. Başka yollar, daha kolay yollar bulurdu bunun için; ayrıca, Cummings akıntıya kürek çekmeyecek kadar usta bir askerdi. Bu bakımdan bu keşif görevini iyi düşünülmüş askeri bir manevra olarak ele almak zorundaydı. Hearn'ü asıl korkutan şey, Cummings'in neyi neden yaptığını kendisinin de bilmemesi olasılığıydı.

İnsanların ayak basmadığı ormanların ve tepelerin arasından elli altmış kilometre gidebileceklerini, bir dağ geçidini geçeceklerini düşünmek elbette ki pek inanılır şey değildi; ne kadar ince düşünürse bu işin zorluğu da o kadar çok ortaya çıkıyordu. Deneyimsizdi elbette, sonra belki görev de aslında sanıldığından daha kolaylıkla başarılabilirdi, ama ne de olsa kuşkulu bir işti.

Bir takımın başına verilmesi onda tatsız bir hoşnutluk uyandırmıştı. Cummings ne düşünmüş olursa olsun Hearn bundan daha iyi bir işe verilemezdi. Gelecekteki sıkıntıları, tehlikeleri, kaçınılmaz hayal kırıklıklarını şimdiden görüyor ama yine de bunu olumlu sayıyordu. Aylardan beri ilk kez yeniden, basit ve namuslu olarak istediği bir şeyler vardı. Eğer bunları başarabilirse, bunlar istediği biçime girerse, insanlarla bir tür ilişki kurabilecekti. İyi bir takıma verilmişti.

Düşüncelerinin aldığı yöne kendisi de şaşırıp kaldı. Biraz safça, biraz fazla idealistçe bir tutumdu bu. Bir an için başka bir açıdan bakıldığı zaman gülünç de görünüyordu. İyi bir takım, peki amaç ne? Cummings'in kendisine anatomisini açıkladığı ve onun da nefret ettiği bir kurumda kendini göstermek mi? Yoksa bu takım kendisine ait olduğu, onu çocuğu gibi sevdiği için mi? Özel mülkiyet duygusu. Bu duygunun elemanlarını kendi içinde bulabiliyordu. Babaca bir

koruma duygusu! Güldü. Her şeyin emirle yapıldığı, hiçbir şeye sahip olunmayan Cummings'in yepyeni toplumuna hazır değildi daha.

Ne olursa olsun kendi sebeplerini sonradan bulabilirdi. Yalnız şimdi bu görevin kendisi için daha iyi olduğunu sezebiliyordu. Takımdaki erlerin çoğunu hemen ve içgüdüsel olarak sevmiş, sevilmek istediğini de şaşkınlıkla görmüştü. İyi bir adam olduğunu göstermek için birtakım çabalara girişmiş, ufak tefek şakalar yapmış, öteki subaylardan ve kendi babasından farkına varmadan öğrendiği numaralara başvurmuştu. Amerikalılarla ahbaplık ederken belli bir tür dostluktan uzak durmak gerekirdi; yakın bir dostluk iyi ama fazlası iyi değil, sonradan yüz göz olurdun. Bu tekniği kullanmalı ve yine de hergeleliği elden bırakmamalıydı. Ama Hearn bundan biraz daha ileri gitmek istiyordu.

Bütün bunların ardında yatan sebep neydi? Cummings'in yanlış bir iş yaptığını kanıtlamak mı? Hearn bir an düşündü, sonra vazgeçti. Düşünmenin Allah belasını versin. Elinde az çok bir bilgi olmadan düşünmenin ne yararı var; herhangi bir şeye karar verecek kadar tanımıyor ki takımı daha.

Bulunduğu yerin tam altında, birbirine bitişik yataklarda yatan Red'le Wilson, aralarında konuşuyorlardı. Hearn içinden gelen bir hisle birdenbire erlerin bulunduğu ambara indi.

Wilson'a selam verdi, "Nasılsınız bakalım arkadaşlar?" diye sordu.

Wilson bir saat önce, erlerin kahkahaları arasında geminin kenarına tırmanmış, üzerinde cambazlık yapmıştı. "Fena değil Teğmenim. Yarına kadar iyileşirim belki."

Valsen homurdandı, "Bir galon afyon ruhu içmeden iyileşemezsin."

Wilson başını salladı, neşeli yüzü birdenbire düşünceli bir hal aldı, canı sıkıldı; yumuşak yüzünün çizgileri belli ediyordu sıkkınlığını. "Belki de doktor yanılmıştır, ameliyata gerek yoktur."

"Neyin var?" diye sordu Hearn.

"Teğmenim, içim bombok. Bir yara varmış doktorun dediğine göre kesmeliymiş." Wilson başını salladı. "Anlamıyorum bir türlü," diye içini çekti. "Bir sürü ilaç aldım yine de geçmedi şu belsoğukluğu."

Art arda gelen büyük dalgaların üzerinden geçerken sallandılar. Wilson birdenbire başlayan şiddetli bir ağrı üzerine dudaklarını ısırdı.

Red bir sigara yaktı. "Ulan, insan o ağzına sıçtığımın doktorlarına inanacak olursa..." Bir an ayağa kalktı, kenardan aşağıya tükürdü, balgamın köpüklü suda birdenbire nasıl kaybolduğuna baktı. "Doktorlar insana bir hap verirler, bir de sırtını okşarlar. Herifleri askere aldın mı haptan başka verecekleri bir bokları kalmaz."

Hearn güldü. "Deneyimlerinden biliyorsun, öyle değil mi Valsen?"

Red karşılık vermedi. Wilson bir süre sonra içini çekti. "Keşke bizi bugün yola çıkarmasalardı. Ben görevden kaçmam, istediğin yere gönder, giderim, ama böyle hasta hasta değil."

"Geçer, merak etme," dedi Hearn rahatlıkla.

Wilson başını salladı. "Umarım Teğmenim. Ben kaytaranlardan değilim, istediğinize sorun. Dalga geçip herkesi kızdıracağıma, çalışmayı daha çok severim, ama bu hastalık başlamıyor mu beş para etmez bir adam haline geliyorum, eskisi gibi güçlü kuvvetli olamıyorum, istediğim gibi çalışamıyorum." Uzun kalın parmaklarından birini Hearn'e doğru salladı. Hearn bileğindeki sarı-kırmızı kılların parladığını gördü. "Son hafta içinde biraz dalga geçmedim değil, bu yüzden Croft ağzıma sıçtı boyuna. Aynı takımda iki yıl birlikte olduğun bir arkadaşın da senin kaytardığını sanırsa, gerisini sen düşün."

Red homurdandı, "Boş ver ulan Wilson. Kaptana da söylerim, aman dalgalara dikkat et, sarsma derim." Red'in alaylı sözlerinde bir iğrenme havası vardı.

Bir şey Hearn'ün dikkatini çekti. Onlarla konuştuğundan beri Valsen kendisine dönüp bir tek söz söylememişti. Sonra Wilson da bütün bunları ona ne diye anlatmıştı? Suçsuzluğunu kanıtlamak için mi? Ama Hearn onun suçlu olduğunu düşünmemişti ki. Wilson konuştuğu sırada sanki ona seslenmiyor, kendi kendine konuşuyordu. Wilson onun farkında değildi, Valsen de hoşlanmamıştı ondan.

Peki öyleyse, sen de boş ver, diye geçirdi içinden. Onlara kendini zorla kabul ettirecek değildi ya! Gerindi, esnedi, "Aldırmayın, geçer arkadaşlar," dedi.

"Evet Teğmenim," diye mırıldandı Wilson.

Red karşılık vermedi. Yüzü hâlâ asıktı ve sinirliydi, Hearn kaptan kamarasına tırmanırken ona hâlâ soğuk soğuk bakıyordu.

Croft çakısını bilemeyi bitirdikten sonra, baştaki rampanın arkasına doğru yürümeye çalışırken, Hearn'le Wilson konuşuyorlardı hâlâ. Bunu fırsat bilen Stanley, Croft'un yanına yaklaştı. Rahat rahat konuşulabilecek bir yerdi burası. Her yer ıslak olduğu halde pruva altı biraz yüksekçe olduğu için oldukça kuruydu. Geminin içine sıçrayan sular kıça doğru akıyor, o yanda su kalmıyordu.

Stanley'nin çenesi açılmıştı, "Ne diye başımıza subay verdiler bizim? Takımı senden daha iyi kim yönetebilir? Bizim takımı üç günlük tüysüz delikanlıya bırakacaklarına seni komutan olarak atasalardı daha iyi olmaz mıydı?"

Croft omuz silkti. Hearn'ün takıma verilmesi açıklamaya cesaret edemeyeceği kadar derinden sarsmıştı onu. O kadar uzun bir süreden beri takıma komutanlık ediyordu ki şimdi kendi üstünde birinin takımda bulunduğunu kavraması oldukça güçtü. Hearn'ün takıma geldiği gün Croft bir emir vermeden önce artık komutan olmadığını ikide birde kendi kendine hatırlatmak zorunda kalıyordu.

Hearn onun düşmanıydı. Kendi kendine açıkça söylemese bile her davranışından, dolaylı olarak bu anlaşılıyordu. Bu atanmadan ötürü Hearn'ü suçluyor, içgüdüsel olarak ona kızıyordu. Ama durum bu kadar basit de değildi. İçinden gelen düşmanlık duygusunu kabul etmesi olanaksızdı, çünkü askerlikte verilen emirlere boyun eğmeye uzun bir süreden beri alışmıştı. Bir emre kızmak, bir emri yerine getirmek istememek Croft için ahlaksızlıktı. Bundan başka bu emir karşısında elinden de bir şey gelmezdi. "Mademki elinden bir şey gelmiyor, çeneni tutar otursun," sözü temel ilkelerinden biriydi.

Stanley'ye karşılık vermedi ama söyledikleri hoşuna gitmişti.

"Ben insanları iyi tanırım," dedi Stanley. Bu keşif işini tepeden inme bir teğmenin yerine sen yönetseydin bence çok daha iyi olurdu."

Croft yere tükürdü. Stanley tam bir kurt, dedi içinden. Yağcının da teki, ama doğru söze ne denir. "Belki," diye kabul etti.

"Sen bu keşif işini kolay mı sanıyorsun? İşi bilen biri olmalı bunun başında."

Croft yavaşça sordu, "Sen bu keşif için ne düşünüyorsun?" Bu sırada sular tepelerinden aşarken eğildi.

Stanley'nin tahmini şu şekildeydi: Kendisi bu keşif hareketini rahat rahat ve hiç itiraz etmeden kabul ederse Croft hoşnut kalacaktı. Ama sözlerine de dikkat etmeliydi. Pek hevesli de görünürse Croft kendisinden kuşkulanabilirdi. Çünkü öteki erlerin hiçbiri iştahlı değildi. Stanley bıyığını elledi, o kadar uğraştığı halde bıyığı hâlâ inceydi ve hâlâ biçime girmemişti. "Bilmem ama bu işi elbette biri yapacaktı, bizden de daha iyisi bulunamazdı. Bak doğrusunu söyleyeyim mi Sam, sana palavra gibi gelecek ama ben bu işin bize verilmesine sevindim. Angarya işlerden bıkıyor insan, bir şey yapmak istiyor."

Croft çenesini kaşıdı. "Demek senin düşüncen bu?"

"Tabii herkese söyleyecek değilim ama evet, benim düşüncem bu."

"Hı-hı." Stanley biraz da bile isteye Croft'un bam teline dokunmuştu. Croft bir ay hizmet birliklerinde çalıştıktan ve önemsiz devriye görevleri yaptıktan sonra bir şeyler başarmak için can atıyordu. Büyük bir keşif hareketi onu çok sevindirecekti. Ama böylesi bir düşünce onu çok etkilemişti, göstermiyordu ama sabırsızlanıyordu: Gemide geçen saatler bir an önce bitsin istiyordu. Bütün gün öğleden sonra hangi yoldan gidebileceklerini tartışmış, alanı gözünün önüne getirmişti. Bölgenin yalnızca havadan alınmış fotoğrafına göre çizilmiş bir haritası vardı ellerinde ama o ezbere biliyordu haritayı.

Bir ara yeniden ağır bir sıkıntı bastı içine, takımın ve keşif hareketinin kendisi tarafından yönetilmeyeceğini hatırladı:

"Evet," dedi Croft. "Doğru. General Cummings akıllı adamdır, her şeyi düşünmüştür."

Stanley başını eğdi. "Bizim çocuklar dırdır edip duruyorlar işleri yürütemiyor diye, oysa adamcağızın canı çıkıyor be."

"Öyle," dedi Croft. Bir an uzaklara baktı, sonra Stanley'i dürttü. "Bak." Wilson'ın Hearn'le konuştuğunu görüyordu. Biraz kıskançlık duydu içinde.

Stanley farkına varmadan Croft'un söyleyeceği sözü söyledi, "Bizim Wilson yağ çekiyor galiba, ne dersin?"

Croft yavaşça ve soğuk soğuk güldü, "S...tir et pezevengi, son günlerde kaytarmaya bakıyor zaten."

Stanley kuşkuyla, "Gerçekten hasta olduğuna pek inanmıyorum ya," dedi.

Croft başını salladı. "Wilson'a güvenmeye hiç gelmez; gözünü üstünden hiç ayırmayacaksın."

"Ben de bu damgayı vurdum ona." Stanley rahatlamıştı. Kimse Croft'la geçinemez derdi Brown, oysa bak işte yolunu bulmuştu. Croft şeker gibi adamdı, yalnız doğru yoldan yaklaşacaktın ona. Başındaki çavuşla iyi geçinirsen her zaman rahat ederdin.

Bununla birlikte Stanley Croft'la konuşurken yine de çok dikkatli davranıyordu. Takıma geldiği ilk hafta içinde Brown'a karşı da öyle davranmıştı, aynı gergin havayı şimdi Croft'un karşısında yaşıyordu. İlerisini düşünmeden hiçbir şey söylemiyordu ona. Ama kendiliğinden, hiç farkına varmadan yapıyordu bunu. Düşünmeden, bilmeden yapıyordu. Croft'la aynı görüşte olmak iyi bir şeydi. O sırada söylediklerine kendisi de inanıyordu. Kafası hızlı hızlı, ağzından çıkan sözlerden daha iyi çalışıyor, bazen kendi söylediklerine kendisi de şaşıp kalıyordu. "Evet, Wilson tuhaf adam," diye mırıldandı.

"Hı-hı."

Ama Stanley üzüldü bir an. Croft'la arkadaşlık etmekte geç kalmıştı belki de. Takıma bir teğmenin gelmiş olması ona bir yarar sağlayabilir miydi? Hearn'e kızmasının nedenlerinden biri de yakında Croft'un terfi edeceğini ummasıydı; Croft terfi ederse, açılacak yere belki kendisi geçebilirdi. Martinez'in ya da Brown'ın bir takım çavuşu olabileceklerini aklına bile getirmiyordu. Aslında bu tutkusu da açık değildi, çünkü Stanley orada bile kalmak niyetinde değildi.

Stanley'nin hiçbir zaman tek amacı olmamıştı, bu bakımdan hiçbir zaman kesin değildi hayalleri.

Nitekim Croft'la Stanley aralarında konuştukça birbirlerine benzediklerini gördüler ve birbirlerine yaklaştılar. Croft ona karşı hafif bir sevgi duydu. Stanley çok kötü bir adam değil, dedi içinden.

Birbiri ardına gelen birkaç dalga çarpınca altlarındaki güverte sarsıldı. Güneş ufka inmişti hemen hemen; tepelerindeki gökyüzü bulutlanıyordu. Hava biraz serinlemişti: Sigaralarını yakmak için birbirlerine sokulmak zorunda kalıyorlardı.

Gallagher geminin rampasına doğru yürüdü. Onların yanında ses çıkarmadan durdu. Sıska, düğüm düğüm bedeni biraz titriyordu. Geminin altına vuran dalgaları dinlediler. "Bir bakıyorsun sıcaktan patlıyorsun, bir bakıyorsun donuyorsun," diye mırıldandı Gallagher.

Stanley ona bakarak gülümsedi. Gallagher'ın karısı öldüğü için konuşurken dikkat etmeliydi. Gallagher'dan pek hoşlanmıyordu aslında, sıkılıyordu ondan. Ama yine de, "Nasılsın arkadaşım?" dedi.

"İyiyim." Gallagher'ın canı sıkkındı ama. Havanın bulanıklığı canının sıkkınlığını büsbütün artırmıştı; Mary'nin ölümünden beri hava durumları karşısında aşırı bir duygusallığa kapılmıştı; nitekim şimdi de neredeyse ağlayacak kadar büyük bir keder kaplamıştı içini. Yine de birazcık irade gücü kalmıştı içinde ve acı bir his. Öfkesi yüzeyde yine duruyor, dahası arada sırada küfür seli halinde fışkırıyordu. Red, Wilson ve bir iki kişi daha ondaki değişikliğin farkındaydı. "Evet evet, iyiyim," diye mırıldandı yine. Stanley'nin yakınlık göstermesine sinirlenmişti, çünkü yapmacık olduğunu biliyordu; bir de Gallagher o sıralarda aşırı alıngandı.

Yanlarına geldiğine pişman oldu, yatağına dönmeyi düşündü yeniden ama burası daha sıcaktı. Rampa ayağının altında yalpaladıkça homurdanıp duruyordu, "Ulan bizi burada daha ne kadar böyle balık istifi tutacaklar?" diye gürledi bir ara.

Croft'la Stanley bir süre sustuktan sonra keşif hareketi konusunda yeniden aralarında konuşmaya daldılar.

Gallagher onları dinledikçe öfkelendi. "Bu dinini s..tiğimin işinden ne çıkacak sanki?" diye atıldı. "Şu pis kafalarımızı kurtarabilirsek fukaraya sadaka verelim." Korkuyla karışık bir pişmanlık düştü içine. Küfür etmekten vazgeçmeliyim artık, dedi kendi kendine. Son haftа içinde, son mektubu aldığından beri kendine çekidüzen vermeye çalışıyordu Gallagher. Küfür etmenin günah olduğuna inanıyor, daha büyük cezalara çarpılmaktan korkuyordu.

Keşif hareketi üzerindeki konuşma onu korkutmuştu, küfürbazlık da ayrı. Savaş alanında kendi ölüsü gözünün önüne geldi yeniden, sırtı boydan boya diken diken oldu. Croft'un öldürdüğü Japon askerini gördü, çimenlerin üstünde yatıyordu hâlâ.

Stanley ona aldırmadı. "Geçidi geçemezsek ne yaparız?" Bütün bunları hesaplamak gerek, diyordu içinden; belki takımın komutasını eline alabilirdi. Ne gibi olaylarla karşılaşacağı bilinmez ki. Başlarına gelecek kazaları bir boşlukta, soyut olarak düşünüyor, kimin öleceği düşüncesini hiç aklına getirmemeye çalışıyordu.

"Bak sana bir öğüt vereyim," dedi Croft. Söylediği söz kendisine de yabancı geldi. Öğüt vermeye pek alışkın değildi. "Bir insan askerlikte bir işi bir biçimde yapamıyorsa o işi başka bir biçimde yapmaya çalışmalıdır."

"Peki, yani dağı mı aşmalı?"

"Komutan ben değilim. Teğmen."

Stanley suratını buruşturdu, "Ya." Croft'un yanında kendini genç hissediyor, bu duygusunu saklamaya çalışmıyordu. Pek kendini beğenmişlik etmezse Croft'un onu seveceğini umuyordu, nedenini düşünmeden.

"Ama takım benim komutamda olsaydı, ben öyle yapardım," diye ekledi Croft.

Gallagher onların konuşmalarını uzaktan işitiyor, söylediklerine pek kulak vermiyordu. Keşif görevi konusundaki konuşmaları onu kızdırmıştı; kafasında belli tabular vardı ve ilerideki çarpışmayı düşünmek tehlikeliydi ona göre. Hâlâ üzgündü; bu keşif görevini yorgunluk, tehlike ve felaket gibi karanlık bir açıdan görüyordu.

Duyguları kendi kendine acıma noktasına geldi, gözlerinde yaşlar birikti. Bu acıyı bastırmak için Stanley'ye öfkeyle, "Dağı göreceğini mi sanıyorsun?" dedi. "Kelleni kurtarırsan bir ye bin şükret." Ağzını bozacaktı yine neredeyse, kendini tuttu.

Artık onunla ilgilenmezlik edemezlerdi. Stanley bir an Minetta'nın boşu boşuna, hemen hemen gülünç bir biçimde nasıl yaralandığını hatırladı, o sırada duyduğu heyecanı yaşadı. Güveni sarsılmıştı. "Çok konuştun," dedi Gallagher'a.

"Yok canım!"

Stanley tam Gallagher'ın üzerine doğru yürürken durdu. Gallagher kendine göre ufak tefekti, hem onun bir sakat gibi dövüştüğünü görmüştü. "Bana bak Gallagher," dedi. "Seni paramparça ederim." Farkında değildi ama bu sözü karaya çıktıkları zaman Red söylemişti ona.

"Haydi be sen de." Gallagher hiç kıpırdamadı yerinden, Stanley'den korkmuştu.

Croft ikisine de bakıyordu aldırmadan. Gallagher'ın sözlerine çoğu zaman o da kızardı. Japonların derede saldırıya geçtikleri geceyi unutmamıştı, arada sırada büyük bir dalganın gelmesini ve Gallagher'ı alıp götürmesini istemişti. Bu isteğini o geceki saldırıya hiçbir zaman bağlamadı; ama bu isteğinin, içindeki bir güçsüzlüğün belirtisi olduğunu sezdi. Gallagher rahatını kaçırmıştı: Bir an bilinçli olarak kendi ölümünü düşündü. Bu boku aklından çıkar, dedi kendi kendine. Ama bu düşünceleri aklından kovamadı hemen. Croft için ölüm bile bir düzendi. Takımda ya da bölükte biri ölür ölmez, ölüm sanki kaçınılmaz bir şey gerçekleşmiş gibi soğuk ve sakin bir hoşnutluk duyardı. Ama şimdi onu üzen şey sıranın belki de kendisine gelmekte olduğu düşüncesiydi. Red'in ve Brown'ın içindeki bir çeşit karamsarlık ve kadercilik, Croft'ta yoktu. Croft savaşta ne kadar uzun süre kalırsa yaşama şansının o kadar azalacağına hiçbir zaman inanmazdı. Croft için bir insanın ölüp ölmemesi bir alınyazısı meselesiydi ve bu düşünce onu otomatik

olarak kendisinin ölüme bağışıklı olduğu sonucuna götürmüştü. Ama o kadar güvenli değildi şimdi. İçine kuşku dolmuştu bir an.

Yarıda kesilen kavgadan sonra seslerini çıkarmadan rampanın arkasında durdular. Güvertenin ince sac levhası altında okyanusun ağır ve gevşek gücünü hissediyorlardı. Red de onlara katılmıştı. Hiçbiri sesini çıkarmıyordu. Dalgalardan sakınmak için kamburlarını çıkarmışlardı; zaman zaman titriyorlardı. Stanley'le Croft yeniden keşif konusunu ele aldılar. Red konuşulanları soğuk bir öfkeyle dinliyordu. Sırtı ağrıyordu yine. Bu yüzden sinirliydi. Geminin çarpmasına ve yalpalamasına, yataklarla erlerin daracık yerdeki sıkışık durumuna şimdi bir de Stanley'nin sesi eklenmişti. Dayanılır gibi değildi.

Stanley, Croft'a gizlice şunları söylüyordu: "Şu keşif işinden hoşlandığımı söyleyemem, ama ne de olsa bir tecrübe işte. Benim gibi bir küçük rütbeli, bir onbaşı bile birtakım görevler yüklenebilir, bu görevleri doğru dürüst yapabilmesi için tecrübeli olması gerek." Sesi hiç durmadan homurdanan Red'e göre çok hafif çıkıyordu.

"Gözünü dört aç," dedi Croft. "Takımdaki erlerin çoğu koyun sürüsü, anladın mı?"

Red içini çekti kendi kendine. Stanley'nin sırnaşıklığından iğreniyordu, ama bu iğrenmesinin oynak bir temeli vardı ki bunun ne olduğunu ancak yeni anlayabilmişti. Küçük bir kıskançlık duyuyordu ona karşı içinde. Bu çelişkiyi görür görmez üzüldü. Ah, diye düşündü herkesin bir derdi var, ama düşün düşün boktur işin. İlerleyen aylarda Stanley durmadan terfi edebilirdi ama hiçbir zaman mutlu olmayacaktı. Oysa bir mermi bizim kellemizi patlatmadığı sürece mutluyuz biz. Sırtındaki derinin gerildiğini hissetti, istemeye istemeye döndü, rampanın çıplak sac levhasına baktı. Onu öldürmek isteyen Japon askerinin önünde yattığı günden beri içine kuşku düşüyordu ikide birde; geceleri sık sık uyanıyor, battaniyesinin altında yuvarlanıp duruyor, nedensizce titriyordu.

Ne diye çavuş olmak istiyorum sanki, diye sordu kendi kendine. Mangada biri ölüyor da kırk gün aklından çıkmıyor. Kimseden

emir almak istemiyorum, kimsenin de bana emir vermesini istemiyorum. Geminin kıçında ayakta duran Hearn'e baktı, donuk bir öfkenin boğazından yükseldiğini hissetti. Allahın cezası subaylar, diye homurdandı. Bir sürü okul piçi, sanki pezevenkler futbol oynamaya gidiyorlar. Bu deyyus, bu keşfe çıktığı için hoşnuttur garanti. Ordu için hayatını tehlikeye atan herkese karşı içinde amansız bir tiksinti duymaya başladı. Biz geberirsek geberelim, General'in umurunda mı? Herif bir deney yapmış olur. Bizler kobay.

Stanley'le alay etmek istedi canı. Sonunda düşündükleri kaçıverdi ağzından, "Hey Stanley, sana Gümüş Yıldız madalyası verecekler galiba?"

Stanley dönüp baktı birden, kendini toparladı. "S...tir ulan!"

"Biraz bekle öyleyse," dedi Red. Kahkahayla gülerek Gallagher'a döndü, "Herife başını verecekler."

Stanley sesine biraz korkutucu bir hava vermeye çalışarak, "Bana bak Red," dedi.

"Eee..." Kavga çıkarmak istemiyordu Red. O sırada sırtı ağrımasa bile sık sık gelen ağrılar onu güçsüzleştirmiş, halsiz bırakmıştı. Anopopei'ye ayak bastıkları birkaç aydan beri Stanley'nin de kendisi gibi değiştiğini biliyordu. Yalnız Stanley daha toplamış, daha parlamış, kendisine olan güveni daha artmıştı. Gittikçe de kendine geliyor, canlanıyordu. Red'in üzerinde ise bir halsizlik vardı. Hem bu yüzden, hem de kuşku yüzünden gururunu yenemedi. "Yiyemeyeceğin boka burnunu sokma, Stanley," dedi.

"Ne var ulan, Gallagher'a mı güveniyorsun?"

Gallagher yeniden korktu, kavgaya karışmak istemiyordu. Son haftalarda kendi içine dönmüş, etliye sütlüye karışmaz olmuştu. Sık sık gelip geçen öfkeler yüzünden halsiz kalmıştı. Ama şimdi kaçamazdı artık, Red en sevdiği arkadaşlarından biriydi. "Red'in benim yardımıma ihtiyacı yok," diye mırıldandı.

"Benden biraz daha fazla cephede kaldınız diye mi güveniyorsunuz kendinize?"

"Belki de," dedi Gallagher.

Croft'un saygısını kazanmak için Red'in haddini bildirmesi gerektiğinin farkındaydı Stanley. Ama yapamazdı bunu. Red'in kafa tutması kendisine olan güvenini yeniden sarsmıştı. Kavga aklına gelince korktuğunu anladı birdenbire. Uzun bir soluk aldı. "Şimdi zamanı değil Red," dedi. "Döndüğümüzde konuşuruz."

"Peki, istersen mektupla bildir."

Stanley ağzını sımsıkı kapattı, verecek yanıt bulamadı, Croft'a baktı, Croft'un yüzü buz gibiydi. Stanley dönüp Red'le Gallagher'a, "Benim mangamda olsaydınız gösterirdim size," dedi.

İkisi de kahkahayla güldüler.

Croft'un canı sıkılmıştı. Bir kavga görmek isteğiyle kavganın takım için kötü bir şey olduğu düşüncesi arasında bocalıyordu. Stanley'ye kızmıştı o sırada; bir üst, bir ere, kendisini harcamadan haddini bildirmesini bilmeliydi. Croft geminin kenarından ufak bir balgam fırlattı. Soğuk soğuk, "Ne oluyor?" dedi. "Hızını aldı mı herkes?" Amacı olmayan konuşmalara sinirlenirdi.

Hepsi yeniden sustular. Aralarındaki gerginlik kendi ağırlığıyla gevşedi, kendi kendine eriyen ıslak bir kâğıt parçası gibi. Croft'tan başka hepsinin içi rahatlamıştı gizlice. Hepsi de susmuş ve kendi kişisel korkularına dönmüşlerdi. Bir uğursuzluk gibi çöküyordu gece.

Uzakta Anaka Dağı'nın ada üzerinde yükseldiğini görüyorlardı. Dağ, tabanındaki ormanın içinden tek başına ayrılarak, bel vererek çıkmış, havadaki alçak bulutların içine dalmıştı. Koyu alacakaranlıkta, ön ayakları üzerine kalkmış, kıçı ağılının yeşil yatağı içinde kaybolmuş kocaman, ihtiyar bir file benziyordu. Güçlü, görkemli bir bilgeydi sanki. Gallagher bu olağanüstü güzelliğin karşısında dalıp kaldı. O sırada, kendisini tir tir titreten sıkıntılardan daha hoş, daha net ve daha güzel birtakım düşünceler ve görüntüler sözcüklere dökülecekti neredeyse. Hissettiklerini azıcık olsun anlatabilecek bir duruma geldi bir an. Ama hemen geçti bu hali. Dertli bir neşenin ve kendinden geçmenin ufak bir yankısı kaldı içinde.

Croft'un yüreği oynamıştı. Çamurlu bir nehirde derinden derine, gittikçe dibe oturan dubalar gibiydi. Karşıdaki dağ onu kendisine çekmiş, büyüklüğüyle onun üzerine saldırmış, onu öfkelendirmişti. Dağı bu kadar açık ve net olarak görmemişti o zamana kadar. Ormanlara gömülmüştü, Watamai Sıradağları'nın uçurumları arkasında kalmıştı. Ona bakıyor, sırtları inceliyor, dağa tırmanmak, tepesinde durmak, bu güçlü ağırlığın kendi ayağının altında olduğunu bilmek istiyordu. Bütün heyecanları yoğunlaşmıştı; Hennessey'nin ölümünden ya da Japon tutsağının kendisi tarafından öldürülmesinden sonra duyduğu korkuyu, açlığı, eşsiz ve kendine özgü kendinden geçmeyi yaşıyordu yeniden. Başlangıçta çevresindeki erleri unutarak, neredeyse büyük bir kinle, dik dik baktı dağa. "Çok ihtiyar dağ," dedi sonunda.

Red ise bir keder duyuyordu içinde yalnızca, belirsiz bir sıkıntı. Croft'un söylediği söz dolaylı olarak rahatsız etmişti onu. Hafif bir heyecanla, hemen hemen umursamazlıkla, inceledi dağı. Ama sonradan başını çevirince o gün takımda bulunan her erin ikide birde duyduğu korkuyu duydu O da diğerleri gibi, keşif hareketinde şansının bu kez yüzüne gülüp gülmeyeceğini bilmiyordu.

Goldstein'la Martinez Amerika'dan söz ediyorlardı. Gemide yatakları yan yana rastlamış, çadır bezlerini üzerlerine çektikten sonra akşam yan yana yatmışlardı. Goldstein oldukça mutluydu. Bundan önce Martinez'in hiç bu kadar yakınında bulunmamıştı. Saatlerdir konuşuyorlardı, birbirlerine olan güvenleri daha da derinleşiyordu. Goldstein biriyle ahbaplık etti mi her zaman sevinirdi, temiz kalpli olduğu için hep güvenmek isterdi başkalarına. Takımda kendisini zavallı hissetmesinin başlıca nedenlerinden biri de arkadaşlıklarının uzun sürmemesiydi. Uzun bir süre dostça konuştuğu erler bir de bakıyorsun onu yaralıyor ya da görmezden geliyorlardı. Bir türlü anlamıyordu bunun nedenlerini. Goldstein'a göre insanlar ya dosttular ya değildiler; herhangi bir değişikliği ya da kalleşliği anlamıyordu. Durmadan aldatıldığı için mutsuzdu.

Yine de büsbütün küskün değildi insanlara. Kendisi etkin bir adamdı aslında, olumlu bir adamdı. Duyguları zedelendiği, arkadaşlarının güvenilir bir insan olmadığı ortaya çıktığı zaman yaralarını sarmasını bilir, yeniden kendisini toparlar ve saldırıya geçerdi. Takımda birbiri ardınca karşılaştığı ters davranışlar onu kurnaz olmaya zorlamış, söylediği ve yaptığı şeylere daha çok dikkat eder olmuştu. Ama Goldstein sürekli ve bir gerçek içedönüklüğe geçemeyecek kadar sevgi doluydu. Gördüğü ilk olumlu ve ufak bir dostluk karşısında hemen kırgınlığını unutuyor, karşısındakini sıcak ve basit biçimde yanıtlıyordu. Şimdi de Martinez'in anladığını sanmaktaydı. Eğer o andaki duygularını kafasında söze dökebilmiş olsaydı, Martinez çok iyi çocuk, derdi. Biraz durgundu, ama iyi çocuktu. Çavuş olamayacak kadar da demokrattı.

"Biliyorsunuz, Amerika'da çalışma fırsatları çok," dedi Martinez.

Goldstein bilgiç bir tavırla başını eğdi. "Evet! Ben de kendi başıma bir iş kurayım diyorum, çünkü çok düşündüm, insan ilerlemek mi istiyor o zaman kendi başına çalışmalı. Ücretlerin düşmeyeceği, güvenin sağlanacağı söylenip duruyor ama ben kendi kendimin patronu olmak istiyorum."

Martinez başını salladı. "Demek senin işte çok para var?"

"Ara sıra."

Martinez düşündü bunu. Para! Avuçları terledi biraz. Ysidro Juaninez adlı bir adamı hatırladı, çocukluğunda kendisini büyüleyen bu adam bir genelev işletirdi. Ysidro'nun elinde deste deste dolarla dolaştığı zamanki halini düşününce titredi. "Savaştan sonra askerlikten ayrılırım belki."

"Elbette, ayrılmalısın," dedi Goldstein. "Çünkü akıllı adamsın, güvenilir bir adamsın."

Martinez içini çekti, "Ama..." Nasıl diyeceğini bir türlü bilemiyordu. Meksikalı olduğunu söylemek isterken böyle heyecanlanırdı her zaman. Sanki karşısındaki adamı suçluyor, kendisine iyi bir iş

verilmemesinin karşısındakinin yanlışı ima ediyor gibi gelirdi ona. Bir de bilinçaltında bir umudu vardı: Safkan bir İspanyol sanılabilirdi.

"Ama yeterli eğitim almadım ben," dedi.

Goldstein buna kendisinin de sıkıldığını belli etmek için başını salladı. "Evet, gerçi bu bir engel. Ben de her zaman bir üniversite eğitimi almak istedim ve yokluğunun acısını her zaman hissettim. Ama iş hayatı için sağlam bir kafa yeter. Ben iş hayatında insanın namuslu ve dürüst olması gerekliği kanısındayım. Bütün büyük adamlar namuslarıyla yükselmişlerdir."

Martinez başını eğdi. Zengin bir adamın para saklamak için ne kadar büyük bir odaya ihtiyacı olduğunu düşünüyordu. Zengin giysilerin, pırıl pırıl ayakkabıların, desenli kravatların, soğuk, zarif, ince uzun boylu bir sürü sarışın kadının belli belirsiz hayalleri geçti kafasından. "Zengin adam istediğini yapar," dedi Martinez hayranlıkla.

"Ben zengin olsaydım fakir fukaraya yardım etmek isterdim. Sonra da... İyi yaşamak, güzel bir ev sahibi olmak, biraz da güven... New York'u bilir misin?"

"Hayır."

Goldstein başını salladı, "New York'un bir banliyösü vardır. İşte ben orada oturmak isterim. Çok güzel bir yerdir. Sonra insanları iyidir, kültürlüdür, efendidir. Oğlumu da kendim gibi yetiştirmek isterim."

Martinez bilgiç bilgiç başını salladı. Kesin inançları ya da tutkuları olmamıştı hiçbir zaman, tutarlı planları olan biriyle konuştuğu zamanlar hep aşağılık duygusuna kapılırdı. "Amerika iyi ülke," dedi içtenlikle. Haklı bir yurtseverlik ateşi doldurdu içini bir an; okulda "Canım feda yurduma" şarkısını söyleyen çocuklar geldi gözünün önüne. Bir pilot olmayı düşündü, yıllardan beri ilk kez ve birtakım karmakarışık özlemler duydu içinde. "Okulda iyiydim, okumayı öğrendim. Öğretmenim hep sen akıllı çocuksun, derdi bana."

Denizdeki dalgalar azalmıştı, şimdi geminin içine daha az su giriyordu. Martinez gemiye göz gezdirdi, oradan buradan, arada

sırada kulağına gelen konuşmaları dinledi, yeniden omuz silkti. "Yolculuk uzadı," dedi.

Gallagher yatağına dönmüştü. Onun yatağı da Martinez'in yanındaydı. Hiçbir şey söylemeden yattı. Goldstein onun gelmesinden rahatsız oldu, bir aydan beri Gallagher'la tek sözcük konuşmamıştı. "Şaşılacak şey, kimseyi deniz tutmadı," dedi sonunda. "Zaten bu gemiler uzun yolculuğa gelmez."

Martinez, "Roth'la Wyman'ı tuttu," dedi.

Goldstein kendini beğenmişçesine omuz silkti. "Bana ne. Ben denize alışkınım. Arkadaşlardan birinin Long Island'da bir yelkenlisi var. Yazları gezer dururuz. Sound Koyu'nu ve koyu çevreleyen kum tepeciklerini düşündü. "Çok güzel bir yerdir," dedi. Amerika gibi güzel ülke var mı?"

Gallagher birdenbire homurdandı. "Bir daha söyle bakayım şunu, ahbap."

İşte böyle konuşur bu herif, dedi içinden Goldstein. Oysa ona karşı bir kötülük beslemiyordu içinde. "Hiç denizde gezdin mi sen, Gallagher?" diye sordu tatlılıkla.

Gallagher bir dirseğinin üstüne dayanarak doğruldu. "Çoook. Arada sırada Charles Nehri'nde West Roxbury'e kadar çıkardım. Karım da gelirdi." İlk kez karısından söz ediyordu, sonra düşüncelere daldı. Bir an yüzü değişti, allak bullak oldu, somurtmuştu.

"Kusura bakma," dedi Goldstein.

"Peki, peki." Gallagher bir Yahudi'nin kendisine sevgi göstermesine biraz içerlemişti. "Unutalım," diye ekledi, biraz anlamsızca. Ama yeniden kibarlaşıyor, kendi kendine acıma duygusuyla, hafif, tatlı bir kederin içinde eriyordu. "Bana bak," dedi. "Senin çocuğun var değil mi?"

Goldstein başıyla onayladı, "Evet," diye sevinerek karşılık verdi. "Şimdi üç yaşında. Bak sana resmini göstereyim." Yatağının üzerinde döndü, cüzdanının arka cebinden biraz güçlükle çekip çıkardı. "Güzel bir resmi değil ama," diye özür diledi. Bu kadar güzel çocuk

görmemişsindir. Profesyonel bir fotoğrafçının çektiği büyük bir resmi var evimizde. Görülmüş şey değil. Ödül kazanır."

Gallagher baktı, "Evet... evet... Sevimli çocuk, doğru." Biraz şaşırmıştı. Ağzından nasılsa kaçan övgü rahatsız etmişti onu. Yeniden resme baktı, aslında resmi ilk defa görüyordu. Sonra içini çekti. Mary'nin ölümünden sonra yazdığı mektupta çocuğunun bir resmini istetmişti. Gittikçe artan bir sabırsızlıkla bekliyordu resmi, yaşamının önemli bir ihtiyacı olmuştu. Renksiz boş saatlerini çocuğunu düşünmekle, kime benzediğini kestirmekle geçirecekti. Kendisine bildirilmemişti daha, ama erkek olduğunu sanıyordu. "Gerçekten sevimli çocuk," dedi kaba bir sesle. Bir an yanağının kenarını elledi. Heyecanını tutamayarak ağzından kaçırdı, "Baba olmak nasıl şey?"

Goldstein bir an düşündü, sanki kesin bir yanıt verecekmiş gibi, "Eh, oldukça... oldukça hoş bir şey," dedi. Başka bir şey söyleyecekti, kendini tuttu. "Ama derdi de çok. Hep insanın aklına kötü şeyler gelir, ekonomik zorluklar da ayrı."

"Evet," dedi Gallagher başıyla onaylayarak.

Goldstein konuşmasını sürdürdü. Biraz zorluyordu kendisini konuşurken, çünkü takımda en sevmediği adam Gallagher'dı. Şimdi ona karşı duyduğu sıcaklık ve dostluk şaşırtıcı bir şeydi. Goldstein bir Hıristiyan'la Yahudi olarak konuşurken çok dikkat ederdi; her davranışını, her sözünü karşısındakine iyi bir etki bırakacak biçimde ayarlardı. Başkalarının onu sevmesinden hoşlanırdı ama bu hoşlanmasının bir kısmı da, onların bir Yahudi'yi sevdiğini bilmesinden ileri gelirdi. Bu bakımdan Gallagher'ı yalnızca hoşnut edecek sözler söylemeye çalışıyordu.

Goldstein ailesinden söz ederken yeniden bir yabancılık ve yalnızlık duygusuna kapıldı. Evlilik hayatının güzelliklerini gösteren belli belirsiz birtakım imgeler doldu kafasına. Bir gece karısıyla karanlıkta nasıl kıkır kıkır gülüştüklerini, çocuklarının garip bir biçimde horlamasını nasıl dinlediklerini hatırladı. "Çocuksuz hayat on para etmez," dedi içtenlikle.

Martinez'in de aklına birdenbire baba olduğu geldi. Rosalie'nin gebeliğini yıllardan beri ilk kez hatırladı. Omzunu silkti. Yedi yıl mı oluyor? Sekiz yıl mı? Hesabını bilmiyor. Allah kahretsin, dedi kendi kendine. Kızdan ayrıldıktan sonra kızın başına yalnızca bela olduğunu hatırlamıştı.

Onun da bir çocuğu vardı, koltukları kabardı. Boş ver, benim rahatım yerinde, dedi kendi kendine. Canı gülmek istedi. Martinez çocuk yaptı, sonra bıraktı kaçtı. Bu düşünce hınzırca bir neşe yarattı içinde, köpeğe eziyet eden bir çocuktu sanki. Düşürseydi, ne yapalım! Şişirilen bir balon gibi kabardı koltukları biraz daha. Erkeklik gücünü, kadınların kendisinden nasıl hoşlandıklarını basit bir zevk içinde düşündü. Çocuğun gayrimeşru olması kendine olan güvenini büsbütün artırdı; hoş bir oyun oynamış olması oyunun önemini biraz daha büyüttü.

Goldstein'a karşı hoşgörülü, hemen hemen merhamet dolu bir sevgi duydu içinde. O güne kadar Goldstein'dan biraz çekiniyor, oldukça tedirgin oluyordu. Bir gün onunla tartışmış ve anlaşamamıştı. Aynı şey ne vakit olsa, yani ne zaman onunla konuşsa, Martinez elinde olmayarak öğretmeni tarafından azarlanan korkak bir öğlenci tepkisi gösteriyordu. Çavuş olduğundan beri hiç rahat değildi. Ama şimdi Goldstein'ın gösterdiği şefkatle yıkıyordu kendini; Goldstein'ın eskiden kendini hor gördüğü aklına bile gelmiyordu artık. Goldstein iyi çocuk, diyordu Martinez içinden.

Geminin sarsıldığını, dalgaların arasında hafif hafif ilerlediğini duydu. Karanlık bastırmıştı hemen hemen, gerindi, çadır bezinin altında biraz daha büzüldü, karnı acıkmıştı biraz. Kumanyasını açıp yesin mi, yoksa kıpırdamadan yatsın mı, diye düşündü tembel tembel. Keşif görevi aklına geldi, bu düşüncenin hemen arkasından gelen korku yeniden sinirlerini gerdi. Of, diyerek soluğunu verdi. Düşünmek yok, düşünmek yok, diye söylendi kendi kendine.

Gallagher'la Goldstein'ın konuşmayı kestiklerinin farkına vardı. Başını kaldırıp baktı: Gemideki erlerin hemen hepsi yataklarının

üstüne çıkmışlar, ayakta duruyorlardı, ya da sancak tarafındaki bölmeye çenelerini dayamışlardı.

"Neye bakıyorlar?" diye sordu Gallagher.

"Sanırım günbatımına," dedi Goldstein.

"Günbatımına mı?"

Martinez gökyüzüne baktı. Gökyüzü hemen hemen kararmış, yer yer çirkin ve ağır yağmur bulutlarıyla kaplanmıştı. "Güneş nerede?" Bacaklarını açarak ayağa kalktı batıya baktı.

Güneşin batışındaki görkem, ancak tropikal bölgelerde görülen yoğunlukta ve güzellikteydi. Ufukta duran dar bir şeridin dışında, bütün gökyüzünü kara kara yağmur bulutları kaplamıştı. Güneş gözden kaybolmuştu, ama yansıması gökyüzüyle denizin birleştiği yerde bir renk şeridiydi. Günbatımı, bir limanın koyunu andıran bir ark yapmıştı denizde, ama garip ve hayali bir limandı bu: Canlı kızıl, altın sarısı ve kanarya yeşiline bulanmış buzdan bir liman... Minik tombul sosislere benzeyen küçük bulutlar mor renkteydiler, uç uca dizilmişlerdi. Az sonra erler yalnız kendi kafalarında yaşayan bir masal adasına baktıklarını sandılar. Adada her şey pırıl pırıldı, her şey titreşen bir gerçekti. Bir kumsal vardı ki cilalanmış gibi ve altındandı kumları; hayali kıyısında ağaçlar olağanüstü bir eflatun-mavi renkteydi. O zamana kadar bildikleri her şeyden bambaşka bir kumsaldı bu. Toprağın arasından çıkmış kayalar gibi yerler. Çorak ve soğuk bir kıyıdaki kum yığınlarının bütün eğrileri burada da var, ama bu kumsal canlıydı ve bir sıcaklık içinde titreşiyordu. Mor yaprakların gerilerde yaptıkları, pembe ve menekşe renk ufak vadiler halinde uzayıp gidiyor, limanın üstünde bir gölge oluyordu. Önünde günbatımının aydınlattığı deniz, bir yaz akşamında gökyüzünün koyu-parlak maviliğini almıştı.

Şehvetli bir adaydı bu, İncil'de adı geçen kırmızı şarapların, altın renkli kumların ve çivit mavisi ağaçların ülkesi. Erler bir türlü gözlerini ayıramıyorlardı. Önlerindeki ada, sultanların kafalarında yaşattıkları cennetti. Bu görüntüyü keskin ve korkunç bir özlemle karşılıyorlardı. Çok eskiden beri özledikleri bir güzelliği görüyor,

aradıkları kendinden geçme halini yaşıyorlardı. Ormanda yaşadıkları umutsuz, kasvetli, suskun ayların uzun ve ağır yaşantısını birkaç dakika için de olsa unutturmuştu bu düş. Yalnız başlarına olsalardı adaya doğru kollarını uzatırlardı kesinlikle.

Uzun süremezdi zaten. Kumsal, her yanı sarmaya başlayan gecenin içinde, yavaş yavaş ve ister istemez erimeye başladı. Altın kumlar soldu, gri-yeşil oldu ve kararda. Ada denize battı, her yanı kaplayan gece külrengi ve eflatun tepeleri silip süpürdü, yok etti. Bir süre gri-siyah deniz, kararan gökyüzü ve gri-beyaz dalgaların çırpıntıları kaldı yalnızca. Köpüklerin içinde fosfor damlacıkları yanıp duruyordu. Siyah ve ölü okyanus, gecenin bir aynasıydı sanki; soğuktu, korkunun ve ölümün soğuğu... Erler sessiz ve büyük bir dehşetin içine gömüldüklerini sandılar. Yataklarının başlarına döndüler, geceyi geçirmek üzere yerleştiler; battaniyelerinin altında bir süre titrediler.

Yağmur başlamıştı. Suların üstünde ilerliyor, karanlığa dalıyor, kıyının yalnızca yüz metre uzağından gidiyordu. Sabahleyin başlayacak keşif hareketinin korkusu çökmüştü içlerine birdenbire; deniz kederli kederli çarpıp duruyordu bordaya.

2

Takım ertesi sabah Anopopei'nin arka kıyısında karaya çıktı. Geceleyin yağmur durmuştu, şafak vaktinde hava taze ve serindi, kumsalda tatlı bir güneş vardı. Erler birkaç dakika kumsalda dolaştılar, çıkarma gemisinin kıyıdan nasıl uzaklaştığına ve dönüş yolculuğuna nasıl başladığına baktılar. Beş dakika sonra gemi yarım mil kadar uzaklaşmıştı, ama daha az uzaklaşmış gibi görünüyordu; pırıl pırıl yanan aydınlık tropikal denizde kolaylıkla ilerlemişti. Erler gemiye dalgın dalgın bakıyorlar, akşamüstü karargâha rahatça varacak ve sıcak yemeklerini yiyecek olan kaptanları kıskanıyorlardı. İşte görev dediğin böyle olur, diye düşünüyordu Minetta.

Yeni basılmış gümüş bir paranın tazeliği vardı sabahta daha. Bilinmeyen bir kıyıya çıkmış olmaları erleri pek heyecanlandırmamıştı. Arkadaki orman pek yabancı gelmedi onlara; küçük küçük istiridye kabuklarıyla dolu olan kumsal, dümdüz ve boştu; az sonra sıcaktan yanmaya başlayacaktı ama şu anda burası diğer kumsallardan farksızdı. Hepsi uzanıp yatmış, sigaralarını içip gülüşüyorlardı; hepsi de keşif hareketinin başlamasını bekliyordu. Güneşin üstlerini başlarını kurutmasından hoşnuttular.

Hearn biraz sinirliydi. Birkaç dakika sonra altmış kilometrelik yabancı bir arazide yürümeye başlayacaklardı, son on beş kilometresi Japonların gerisindeydi. Croft'a döndü, kumsalın üzerinde aralarına

yaydıkları hava haritasına parmağını bastı. "Çavuş, bence en iyisi nehri takip etmek." Kıyıdan birkaç yüz metre aşağıda, ormandan denize çıkan bir ırmağın ağzını gösterdi, "Gittiğimiz kadar gider, sonra kendimize yol açıp kunai çayırına varırız."

"Bence de başka çare yok," dedi Croft. Hearn haklıydı. Buna biraz canı sıkıldı. Çenesini ovuşturdu. "Teğmenim, bu düşündüğümüzden çok zaman alacak..."

"Belki." Croft rahatsız ediyordu onu biraz. Çok şey biliyordu, bu açıktı; ama ondan karşılık alabilmek kolay değildi. Hearn haritaya parmaklarıyla hafif bir fiske vurdu. Ayaklarının altındaki kumun gittikçe ısındığını hissediyordu. "Ormanda yalnızca üç kilometrelik bir yolumuz var."

Croft suratını asarak başını eğdi. "Hava haritalarına güvenilmez. Bu küçük ırmak bizi istediğimiz yere götürebilir, ama güvenemeyiz," dedi. Kuma tükürdü. "Yapılacak tek şey, hemen yola çıkmak ve ne olacağını görmek."

"Doğru," dedi Hearn, sesini daha keskinleştirerek. "Haydi bakalım, çıkalım yola..."

Croft erlere baktı. "Haydi arkadaşlar, yola çıkıyoruz."

Erler çantalarını sırtlarına vurdular yeniden, yüklerini rahatça taşımak ve kayışların sırtlarındaki acısını azaltmak için eğildiler, silahlarını kollarına taktılar. Birkaç dakika içinde dağınık bir yürüyüş kolu halini aldılar ve kumların üzerinde hışırtılar çıkararak yürümeye başladılar. Hearn erleri durdurdu. Croft'a emir verdi, "Ne yapacağımızı erlere anlat."

Croft omuz silkti, sonra kısa bir konuşma yaptıü, "Bu dereden gidebileceğimiz kadar gideceğiz, bu sırada götünüz bir hayli terleyecek. Onun için bir sıkıntınız varsa şimdi burada görün." Çantasını biraz daha omzuna çekti. "Buralarda Japonlara rastlayacağımızı hiç sanmıyorum ama bu demek değildir ki yolda öküz gibi burnumuz yerde yürüyeceğiz. Gözümüzü dört açacağız dört." Dik dik baktı erlere, hepsinin yüzündeki ifadeyi teker teker inceledi, çoğunun bakışlarını

indirmesinden hafif bir hoşnutluk duydu. Bir an durdu, sanki söyleyecek başka bir şey kalıp kalmadığını düşünüyormuş gibi dudaklarını yaladı. "Başka söylemek istediğiniz bir şey var mı Teğmenim?"

Hearn silahının kayışını elledi. "Evet, var." Güneşe bakarak gözlerini kırpıştırdı. "Arkadaşlar," dedi gelişigüzel. "Hiçbirinizi tanımıyorum, hiçbiriniz de beni tanımıyorsunuz. Belki tanımak da istemiyorsunuz." Erlerden birkaçı gülümsedi, Hearn da onlara sırıttı birdenbire. "Ama sorun bu değil, ben şimdi sizin yavrunuzum sanki, kucağınıza gelmişim, bana isterseniz iyi bakarsınız, isterseniz beni daha kötü edersiniz. Ben iyi geçineceğimizi sanıyorum. Elimden geldiği kadar iyi davranmaya çalışacağım; ama şunu unutmayın ki yolda sallanmaya başladığınız zaman, ben yürüyün diye bağırınca benim sülaleme de küfretmeye başlayacaksınız içinizden. Peki, ne yapalım. Unutmayın ki o anda benim de sizin kadar anam ağlamış olacak, ben de kendime sizin kadar küfredeceğim." Güldüler, Hearn bir an her konuşmacının duyduğu şeyi duydu: Dinleyicilerini yakalamıştı. Çok hoşnuttu. Sözlerinin gücüne kendisi bile şaşmıştı hemen hemen. Bill Hearn'ün oğlu ya ne de olsa, diye düşündü. "Haydi bakalım, yürüyoruz."

Croft önde gidiyordu. Hearn'ün söylediği sözlere içerlemişti. Yanlıştı yaptığı: bir takım subayı, erlerle bu kadar senli benli konuşmamalıydı. Hearn böyle konuşmayı sürdürürse, erleri bombok edecekti. Erlere kendisini sevdirmeye çalışan takım subaylarından hiç hoşlanmazdı Croft; bu tür davranışları kadınsı bulur ve gereksiz görürdü. Ulan bizim takımın ağzına sıçılacak, dedi içinden.

Derenin ortaları derine benziyordu, ama kıyıları sığdı; dere belki on beş metre genişlikte vardı, sular küçük çakıltaşlarının üzerinden şırıl şırıl akıyordu. On dört kişilik takım, birerle kol halinde yürüyordu. Derenin kıyılarındaki orman az sonra başlarının üzerinde birleşti, derenin ilk boynunu geçtikleri sırada bir tünel oldu, duvarları yapraktan, tabanı çamurdan bir koridor haline geldi. Güneş ışınları karmakarışık birtakım yaprak, ot, sarmaşık, dal ve ağaç ağının

içinden sızabildiği kadar sızıyor, ormanın rengini alıyor ve sonunda yeşil bir kadifenin donuk dalgaları oluyordu. Sanki bir katedralin girintili çıkıntılı kemerlerinden yansıyormuşçasına süzülüyor ve değişiyordu ışınlar. Her yanları ormanla, karanlık ve mırıltılı bir ormanla çevrilmişti. Seslerin ve kokuların içine girmişler, ormanın yağlı, dar iliklerinin içine dalmışlardı. Eğreltiotlarındakini andıran nem, çürük ve pislik kokusu, büyüyen şeylerin keskin kokuları bütün duyularını dolduruyor, mide bulantısına yakın buruk bir dehşet uyandırıyordu içlerinde. "Allah belasını versin, leş gibi kokuyor," diye mırıldandı Red.

Ormanda uzun bir süre kaldıkları için bu kokuya alışmışlardı; ama geceleyin denizin üstünde burunları temizlenmiş, o havanın yapış yapış, baskın ağırlığını unutmuşlardı.

"Zenci karısı gibi kokuyor," dedi Wilson.

Sinirli sinirli bastı kahkahayı Brown. "Hiç zenci karısı yaptın mı sanki?" Aslında Wilson'ın sözü onu rahatsız etmişti bir an; keskin bir bolluk ve çürüme kokusu ufak bir hayal yaratmıştı onda.

Dere kıvrıla kıvrıla giriyordu ormanın içine. Dere ağzı güneşte nasıldı, unutmuşlardı bile. Böceklerin ve hayvanların kesik kesik ve çılgınca çıtırtıları, sivrisineklerin vızıltıları, maymunların ve papağanların kısık kısık gevezelikleri kafalarını şişiriyordu. Korkunç terliyorlardı; birkaç yüz metreden çok gitmedikleri halde soluk alamıyorlardı, çanta kayışlarının geçtiği yerlere siyah nem lekeleri yayılmıştı. Ormanın içinde bellerine kadar gelen sabah sisi, erler geçerken açılıyor, erlere yol veriyor, sonra kabuğunun içinde dönen bir salyangoz gibi tembel tembel yeniden kapanıyordu. Yürüyüş kolunun başında giden erler korkunç bir çaba harcıyorlardı tek adım atabilmek için. Ürpertiler geçiriyorlar, ara sıra soluk alabilmek için duruyorlardı; bambuluklar derenin kıyısına kadar inmişti. Dantela gibi işlenmiş olan ince yaprakları sarmaşıkların ve ağaçların içinde kaybolmuştu. Ağaç gövdelerini otlar sarmış, ağaçların tepelerinde otlar bitmişti. Otların ve çalıların köklerinde, ayaklarının altındaki

taşların aralarında, siyah dere kumu toplanmıştı. Dere kıyısından damla damla sular akıyor ama bu suların sesi ormandaki kuşların çığlıkları ve böceklerin cızırtıları arasında kayboluyordu.

Yağlanmış ve su geçirmez ayakkabılarının içine suyun her nasılsa yavaş yavaş girdiğini, derenin derince yerlerinden geçmek zorunda kaldıkları zaman ayakkabılarındaki suyun dizlerine kadar fışkırdığını hissediyorlardı. Çantaları ağırlaşmış, kolları kasılmış, sırtları ağrımaya başlamıştı. Erlerin her birinde on beş kiloluk yiyecek ve yatacak malzemesi vardı. Her birinin iki küçük su bidonu, on fişeklik, iki ya da üç el bombası, silah ve bıçak taşıdığı düşünülecek olursa her erin bedeni üzerine otuz kiloluk bir yük bindiği anlaşılabilirdi. Büyük bir gardrobun ağırlığı kadar. İlk birkaç yüz metrede çoğu yoruldu; yedi sekiz yüz metre gittikten sonra halleri kalmadı, nefes nefese kaldılar; güçsüz olanlar güçlerini büsbütün yitirdiler. Ormanın sık oluşu, boğucu sis, suların hışırtısı, böceklerin verdiği rahatsızlıklar ilk etkisini ve korkunçluğunu yitirmişti. Önlerindeki korkunç çevrenin farkında değillerdi artık; belirsiz ve adsız birtakım itilimler, ormanın içinde böyle bir tünelden geçmenin yarattığı korku gittikçe azalmış, o anda atılan tekdüze adımların gerekliliğinden başka bir şey düşünmez olmuşlardı. Croft'un söylediklerine karşın başlarını önlerine eğmiş yürüyorlar, durmadan ayaklarına bakıyorlardı.

Dere dardı, kıyıdaki geniş sığ şerit ancak bir patika genişliğinde, ince bir çizgi olmuştu. Tırmanmaya başladılar. Dere birkaç küçük çavlandan başka bir şey değildi artık, daracık bir yatağın içindeki devrilmiş kayaların üzerine akıyordu. Ayaklarının altındaki çakıltaşları, yavaş yavaş dere kumu, sonra da çamur oldu. Hendeğin kenarından yürüyorlardı. Sonunda yüzlerine yapraklar çarpmaya ve yollarını engellemeye başladı. Daha yavaş yürüyorlardı artık.

Bir dönemeçte durdular ve ileriye baktılar. Yapraklar bu noktada suyun içine kadar giriyordu.

Croft durumu düşündükten sonra derenin ortasına doğru yürüdü. Kıyısında beş metre kadar gittikten sonra durdu. Su beline kadar

gelmişti. Çevresinde hızla dönüp duruyordu. "Teğmenim, kıyıdan ayrılmayalım," dedi.

Derenin içinde dalları ve yaprakları tuta tuta kıyı kıyı yürümeye çalışıyordu. Su kalçalarına kadar geliyordu.

Erler de derenin kıyısındaki en yakın dallara ve yapraklara tutunarak, akıntıya karşı arkasından yürümeye çalışıyorlardı. Birkaç yüz metre de böyle gittiler. Silahları omuzlarından kayıyordu boyuna, neredeyse suya girecekti. Ayakları derenin pis çamuruna batıp batıp çıkıyordu. Gömlekleri de terden ıslanmıştı pantolonları kadar. Yorgunluktan ve havanın ıslaklığından başka bir de korkudan terliyorlardı. Derenin öyle bir gücü ve öyle bir inadı vardı ki canlıydı sanki; ayaklarının altında bir hayvan debeleniyormuş korkusu vardı içlerinde. Dikenler ve keskin kenarlı yapraklar ellerini kanatıyor, çantaları çok ağır geliyordu.

Dere yeniden genişleyinceye ve sığlaşıncaya kadar böylece yürüdüler. Su o kadar hızlı akmıyordu burada, dizkapaklarına gelen suyun içinde daha kolayca ilerleyebiliyorlardı. Birkaç dönemeçten sonra geniş ve düz bir kayanın üstüne çıktılar. Bu kayanın çevresinde dönüyordu sular. Hearn mola verdi.

Erler serildiler yere. Birkaç dakika hiç seslerini çıkarmadan öylece ölü gibi yattılar. Hearn üzgündü biraz; ilk yorgunluğun etkisiyle kalbi küt küt atıyor, elleri biraz titriyordu. Sırtüstü yattığı yerden karnının hızlı hızlı şişip inmesini seyrediyordu. Formumda değilim, dedi kendi kendine. Doğruydu. Şu birkaç gün, özellikle ilk gün zor geçecekti. Uzun zamandan beri eğitime çıkmamıştı. Ama kendisini toparladı; gücünü biliyordu.

Nitekim durumun gerektirdiği gerilime alışmaya başlamıştı bile. Bir birliğin başında bulunmak kolay değildi. Yolda yürürken birçok kez umulmadık bir ses işitince ürkmüş, ya da önünden bir böceğin fırladığını görünce titreyerek durmuştu. Bedenleri ceviz kadar büyük, ayakları kendi parmakları kadar uzun, kocaman örümceklere rastlamıştı. Bunlardan korkuyordu; oysa Martinez'le Brown

da kendisi kadar korkuyorlardı. Bilinmeyen bir arazide yürüdüğü zaman insanın içine giren korku öteki korkulara benzemiyordu; ormanın içinde adım atmak zordu.

Croft pek rahatsız olmuşa benzemiyordu. Bu Croft gerçekten sıkı oğlandı. Dikkat etmeyecek olursa Croft takımı eskisi gibi rahat yönetecekti. Bütün dert şuradaydı: Croft daha çok şey biliyordu. Onunla anlaşmazlığa düşmek budalalıktı; yürüyüş sırasında buraya kadar bir ormancının bilgisine sahip olmak gerekti.

Hearn ayağa kalktı, çevresine bakındı. Erler kayanın üzerine yayılmışlar, kıpırdamadan yatıyorlardı hâlâ. Birkaçı da konuşuyor ya da suyun üstünde taş sektiriyordu. Valsen kayanın üstüne uzanmış, ağaçlardan birinin yapraklarını dikkatle koparıyordu. Hearn saatine baktı, mola vereli beş dakika olmuştu, on dakika daha uzatsa fena olmayacaktı. Doğru dürüst dinlenseler ne olurdu sanki. Yere uzandı, matarasındaki suyla ağzını biraz ıslattı, Minetta ve Goldstein'la bir iki dakika şurdan burdan konuştu.

Brown kendine gelir gelmez Martinez'le çene çalmaya başladı hemen.

Canı sıkkındı Brown'ın. Ayağındaki tropikal yaralar kaşınmaya ve şişmeye başlamıştı. Yürüyüş uzadıkça daha da çok acıyacağını biliyordu. Ayağını açıp güneşe yatsa, sıcakta yaralarını kurutsa ne iyi olurdu diye düşünüyordu boşu boşuna. "Ağzımıza sıçılacak," diye içini çekti.

Martinez başıyla onayladı, "Daha beş gün var, az değil."

Brown sesini alçalttı, "Yeni teğmeni nasıl buldun?"

Martinez omuz silkti, "İyi. Fena çocuk değil."

Sözlerine dikkat ediyordu. Herkes Croft'la sıkı fıkı olduğunu biliyordu, ağzından bir şey kaçırırsa Croft'un Hearn'e düşmanlık beslediğinin farkına varırlardı.

"Belki aşırı senli benli," dedi Martinez. "Takım subayı dediğin sert olmalı."

"Belki de çok akıllı pezevengin biri," dedi Brown. Hearn konusunda bir karara varamamıştı bir türlü. Brown, Croft'tan pek hoşlanmazdı; Croft'un da kendisinden hoşlanmadığını biliyordu, ama durum hiç olmazsa ortadaydı ve sürekliliği vardı. Yeni teğmen geldikten sonra dikkatli olması gerekti, elinden geldiğince çalışmalıydı, o zaman bile belki onu hoşnut edemeyebilirdi. "Yine de fena çocuk değil gibi," dedi, yumuşak bir sesle. Onu üzen başka bir şeydi. Bir sigara yaktı, yavaş yavaş üfledi, yorgunluktan acıyordu ciğeri hâlâ, sigara tatsız geldi ama içmeyi sürdürdü. "Biliyor musun, Japon avcısı," diye ağzından kaçırdı. "Şimdi olduğu gibi, senin keşif görevine katıldığın zamanlarda ben er olmak isterdim. Şu inekler işimizi kolay sanıyorlar, hele şu yeni gelenler. Öyle sanıyorlar ki çavuş oldun mu yan gelir yatarsın." Çenesindeki sivilcelerden birine dokundu. "Ne yazık ki üzerimize ne kadar büyük sorumluluklar aldığımızı bilmiyor aptallar. Al işte Stanley'yi. Hiçbir boka yaramaz, ama hep gözü yükseklerde. Ben sana bir şey diyeyim mi Japon avcısı, çavuş olduğum zaman koltuklarım biraz kabarmıştı doğrusu. Ama bir daha olsam aynı duyguyu hisseder miyim bilmiyorum."

Martinez omuz silkti. İçinden kurnazca eğleniyordu onunla. "Zor iş," dedi.

"Namussuzum zor iş. Zor." Brown kayanın üstüne sarkan daldan bir yaprağı dalın üzerinde dalgın dalgın çiğnemeye başladı. "Üzerine bir sürü yük alıyorsun, sonra da elbet sinirlerin bombok oluyor. Bana bak, yalnız sana söylüyorum, çünkü işin içyüzünü sen biliyorsun, eline fırsat geçse bir daha çavuş olur musun?"

"Kimbilir!" Ama aslında Martinez'in kafasında hiçbir kararsızlık yoktu; olurdu. Bir an zeytin rengi giysisinin üzerindeki üç şeride bir daha baktı, kendine özgü tedirgin bir övünme duydu içinde.

"Neden korkuyorum biliyor musun Japon avcısı, bak söyleyeyim sana: Sinirlerim bozuk. Bazen hiçbir yanım tutmayacak, bir bok yapamayacağım diye korkuyorum. Anlarsın ya..." Brown çok korkuyordu bundan. Korkusunu kabul etmekte bir rahatlık bulmuş,

güçsüzlüğü anlaşılırsa sorumluluğunun azalacağını vaktinden önce anlamış, yan çizmeye başlamıştı. Derede taş sektirdi, taşın sıçrattığı sulara baktı.

Martinez hor görüyordu Brown'ı. Brown'ın korkmasından hoşnuttu. Japon avcısı da korkuyor evet, dedi içinden, ama Japon avcısı bırakmaz kendini.

"En kötüsü," dedi Brown, "insanın vurulması değil, o zaman nasıl olsa bir şey bilemezsin. Ama manganda bir er vuruldu mu, kabahat senin. O zaman gel de çıkar bunu aklından bakalım. Motome'de keşfe çıktığımız sırada MacPherson'ın vurulmasını hatırlıyor musun? Bunda benim hiçbir suçum yok, ama onu orada olduğu gibi bırakıp gittiğimiz zaman içimin nasıl cız ettiğini biliyor musun?" Brown sigarasını fırlattı sinirli sinirli. "Çavuş olmak hıyarlık mı? Orduya ilk girdiğimde bütün istediğim yükselmekti. Ama arada sırada içime kurt düşmüyor da değildi. Ulan ilerleyeceksin de ne olacaktı?" Biraz düşündü, sonra içini çekti, "Bilmiyorum, er olarak kalmayı istememek belki insanın yaradılışında var. Çavuş olmak bir bokmuş gibi geliyor insana." Bu sözden hoşlanırdı her zaman. "İnsanın içinde ufacık özel bir şey olduğunu gösteriyor bu. Bak, övünmek gibi olmasın ama sorumluluğumu bilirim ben. Söz verdim mi bir kere geri dönmem. İş ne kadar zor olursa olsun içinden çıkmaya çalışırım, çünkü bana bunun için para verildiğini bilirim." Biraz romantikleşmeye başlamıştı. "Çavuş olmak demek seni çavuş yapanların sana güvenmesi demektir. Ben kimsenin güvenini boşa çıkarmak istemem. Ben böyle bir herifim işte. Bundan daha büyük bir alçaklık olmaz."

Martinez de ona katıldı, "Sen bildiğin yoldan şaşma arkadaş."

"Tamam. Ulan ben hükümetin bütün parasını yiyip de yan gelip yatacak adam mıyım be! Hayır Japon avcısı, bizim oralarda böyle adam yetişmedi daha. Eğer ben utanacak bir şey yaparsam memlekete döndüğüm zaman komşuların yüzüne nasıl bakarım. Ben aslen Kansaslıyım. Amerika'yı Teksaslılardan çok severim. Ama

ikimiz de ülkenin en iyi iki eyaletinden gelmeyiz. Onun için sen Teksaslıyım diye sakın utanma, Martinez, istediğin gibi söyle."

"Evet." Teksaslı sözcüğü Martinez'in yüreğini oynatmıştı. Kendini Teksaslı saymaktan hoşlanıyordu. Ama bu sözcüğü söylemeye hiçbir zaman cesaret edemiyordu. Kafasının bir yerinde, çok derinlerde, yerleşmiş bir korku vardı: Uzun boylu, ağır konuşan, soğuk bakışlı beyaz adamların anılarını kafasından söküp atamıyordu bir türlü. Teksaslıyım derse karşısındakinin yüzü ne biçim alacak, bundan korkuyordu. Ağzının tadı kaçtı birden, tedirgin olmaya başladı. Ben Brown'dan daha iyi bir astsubayım, dedi kendi kendine, ama içindeki rahatsızlığı atamadı yine de. Brown'ın bir çeşit garantisi vardı. Martinez ise bu garantiye hiçbir zaman sahip olamamıştı; bu tip heriflerle konuşulduğu zaman içinde bir şey eriyip gidiyordu. Efendisinden üstün olduğunu bilen bir uşağın duyduğu kini, horgörüyü ve kuşkuyu bastırdı içinde Martinez:

"Evet, Amerika'nın güzel bir köşesi," dedi. Düşünceli bir hal almıştı, artık Brown'la konuşmak gelmiyordu içinden. Birkaç dakika sonra bir şeyler mırıldanarak Croft'un yanına gitti.

Brown başını çevirdi, çevresine bakındı. Onlar konuştukları sırada Polack birkaç metre uzaklaşmıştı. Gözleri kapalıydı o sırada. Brown onu dürtükledi biraz. "Uyuyor musun Polack?"

Polack kalkıp oturdu, esnedi. "Biraz içim geçmiş galiba." Aslında hiç uyumamış, hep onları dinlemişti. Başkalarının konuşmalarına kulak vermekten hoşlanırdı her zaman. Çoğunlukla bu davranışından bir çıkar da ummazdı. Ama hoşuna giderdi. Bir ara, "Bir insanı tanımak için bundan daha iyi yol yoktur," demişti Minetta'ya. Bir daha esnedi. "Biraz kestiriyordum. Yola çıkıyor muyuz yeniden?"

"Birkaç dakika sonra yola çıkacağız galiba," dedi Brown. Martinez'in neden üzüldüğünü anlamış, rahatsız olmuştu. Eski iç huzurunu bulmak istiyordu. Polack'ın yanına uzandı, bir sigara uzattı.

"Kendimi yormamaya çalışıyorum," dedi Polack. "Yolumuz uzun."

"Yalan değil," dedi Brown. "Biliyor musun, mangama keşif görevleri verdirtmeye çalışırım ben, ama belki de doğru değil bu. Bak işte hepinizin canı çıktı." Durumu büyüttüğünün farkında değildi. Brown o sırada kendisine güveniyor, mangasını nasıl koruduğunu göstererek övünmek istiyordu.

"Bizi bu işlere karıştırmamakla ne kadar iyi ediyordun. Doğrusu biz senden çok hoşnuttuk," dedi Polack. Amma da hıyar, dedi içinden. Brown'ı maytaba alıyordu. Böyle hıyarlar her yerde bulunur zaten, diye düşündü Polack. Şeridi takmak için yemedikleri bok kalmaz, sonra da takınca bir düşüncedir alır herifleri: Acaba beni hâlâ bir arkadaş gibi seviyorlar mı, sevmiyorlar mı? Uzun sivri çenesini avcunun içine aldı, alnındaki düz sarı perçemi arkaya itti. "Doğru söylüyorum," dedi. Mangandaki arkadaşlar senin bize yaptıklarını takdir etmiyorlar mı sanıyorsun? Çok iyi adam olduğunu hepimiz biliyoruz."

Brown, Polack'ın bu sözleri içtenlikle söylediğinden güvenli değildi, ama yine de hoşnuttu. "Bak ben sana bir şey söyleyeyim mi, açık konuşuyorum," dedi. "Sen takıma geleli bir iki ay kadar bir şey oldu. Hep dikkat ediyorum sana. Fena çocuk değilsin Polack. Bir kere ağzını sıkı tutmasını biliyorsun."

Polack omuz silkti. "Ben haddimi bilirim."

"Bir de beni düşün. Ben erleri mutlu kılmak zorundayım. Siz belki bunu bilmezsiniz. Ama çavuş yönetmeliğinde yazılı bu, kara kara harflerle. Ben sizleri düşünürsem siz de beni düşünürsünüz elbette, öyle değil mi?"

"Tabii, elbette, biz varız ağabey arkanda." Polack'a göre, patronunun istediği gibi konuşmayan hıyarlık ederdi.

Brown bir şeyler geveliyordu ağzında, "Bir çavuş isterse çok büyük namussuzluk yapabilir, ama ben erlerimi iyi tutmak isterim."

Ulan ne istiyor bu herif benden, diye düşündü Polack. "İnsan dediğin öyle olmalı."

"Evet ama çavuşların çoğu bunu bilmiyor işte. Sorumluluk bombok ediyor insanı. Ne belalar geldiğini bilemezsiniz siz. Sakın yanlış anlama, sorumluluktan kaçıyorum sanma. Kaçmam ben. Neden? Çünkü yükselmek isteyenin anası nasıl olsa ağlayacak da ondan. Başka yolu yok bunun."

Polack kaşındı, "Yaa!"

"Al işte Stanley'yi, bok herifin biri. Biliyor musun, çalıştığı garajda ne dalavereler çevirmiş?" Brown hikâyeyi Polack'a anlattı ve sözünü şöyle bağladı:

"Kötü şey bunlar. Başın hiçbir zaman beladan kurtulmaz böyle yaparsan. Bir şeye burnunu soktun mu vazgeçmeyeceksin ondan, başına ne bela gelirse gelsin katlanacaksın."

"Elbette." Polack, Brown'ın Stanley'yi sevmediğini anladı. İyi ki öğrenmişti bunu. Stanley, Brown'dan daha aklı başındaydı. Brown ise, diye düşündü Polack, bir benzin istasyonunda şöyle böyle çalışmış, kendini büyük bir mühendis sanıyor. Stanley doğru yapmıştı. Herkesi kuşkulandıracak bir iş yaptın mı dilini tutar, kurtarırsın paçayı.

"Haydi bakalım, erler!" diye bağırdı Teğmen.

Polack suratını buruşturarak ayağa kalktı. Bu teğmenin aklı olsa, dedi içinden, kumsala döner, gemi gelinceye kadar yan gelir yatırır bizi. Ama yalnızca, "Biraz hareket etmeye ihtiyacım var," dedi.

Brown güldü. Dere birkaç yüz metre daha sığ ve engelsiz olarak sürdü. Brown'la Polack yürürlerken şuradan buradan konuşuyorlardı, "Küçükken aklıma bir sürü şey gelirdi," dedi Brown. "Biliyor musun, insan çoluk çocuğa karıştıktan sonra daha bir akıllanıyor, karılara güvenilmeyeceğini anlıyor."

Brown gibi heriflerin boynuna geçirirler boyunduruğu karılar, diye düşündü Polack. Her dediklerine evet derler, sonra bu enayiler de onları yola getirdik sanırlar.

"Hayır," dedi Brown. "İnsan yaşlandıkça bir sürü şeyini yitiriyor. Kimseye güveni kalmıyor."

Bunu söylediği için sevindi biraz. "Asıl önemli olan, para anlıyor musun, para. Kodamanların nasıl yaşadıklarını işin içine girdiğin zaman anlarsın. Otellerde verdikleri ziyafetleri bir görsen. Vay anam vay! Ne karılar, sonra daha neler de neler."

"Oh, yeme de yanında yat," dedi. Polack. Patronu Solak Rizzo'nun verdiği ziyafeti hatırladı. Bir an gözlerini kapadı Polack, içi burkuldu. Ah hele bir sarışın vardı, nasıl da biliyordu işini.

"Evet."

"Askerlikten çıkayım," dedi Brown, "yalnız para kazanmaya bakacağım, oradan oraya sürünmekten bıktım artık."

"Paradan iyisi yok."

Brown suyun içinde yürürken Polack'a bakıyordu. Polack fena çocuk değil, ufak tefek bir herif. Hiçbir yerde şansı yaver gitmemiştir garanti. "Sen ne yapmak niyetindesin Polack?" diye sordu.

Polack bu sorunun altında yatan alçakgönüllülük gösterisinin farkına vardı. "İşimi yoluna koymaya çalışacağım," dedi kısaca. Ailesini hatırladı bir an kamçı yemiş gibi, suratını buruşturdu. Babası ne kadar tembel bir Polonyalıydı. Ömrü boyunca fukara. Eh, insanı katı yapıyor bu hayat, dedi içinden. Brown gibi bir herif durmadan palavralar atacak, sen para kazanmanın yolunu bildiğin halde susup oturacaksın. Chicago'da para kazanabilirdi; kent dediğin öyle olurdu. Kadın mı istersin, gürültü mü istersin, büyük dalavereler mi istersin, hepsi var. "Onlar bu boktan ormanla uğraşadursunlar," dedi. Su biraz daha derinleşmiş, dizlerinin altını gıdıklamaya başlamıştı. Şimdi askerde olmasaydı Kabriskie'deki fabrikada çalışacaktı. "Off," dedi Polack.

Ve Brown'ın içini bir üzüntü kapladı. Nedenini bilmiyordu ama havadaki sıkıntı, akıntının karşı koyması onu yormuştu şimdiden. Aklının bir türlü ermediği bir korku vardı içinde. "Arkadaş, bu sırt çantalarına da nasıl kızıyorum bilsen," dedi.

Art arda bir sürü çağlayanla yükseliyordu dere. Erler bir dönemeci geçerlerken çağlayanlardan gelen suların gücüyle neredeyse akıntıya kapılacaklardı. Şaşılacak kadar soğuktu su. Yandaki sırta tırmanarak yürüyorlar, dere kıyısındaki yapraklardan oluşan duvara tutunuyorlardı. "Haydi çocuklar yürüyelim!" diye bağırıyordu Croft. Sırt hemen hemen bir buçuk metre yükseklikteydi, yürümeyi zorlaştırıyordu. Erler sırtın ıslak kil duvarlarına bedenlerini yapıştırarak yürüyorlardı, gözleri ormanın tabanıyla aynı düzeydeydi. Kollarını uzatıyorlar, bir kök yakalıyorlar, sonra bedenlerini köke doğru çekiyorlar, bu sırada göğüsleri derenin kıyısına sürtüyor, ayakları sulara gömülüyordu. Elleriyle yüzleri çizik içinde kalmıştı, üstünü çamur kaplamıştı. Belki on dakika bu derede yürüdüler.

Dere yeniden düzlendi, kıyıdaki sırttan bir metre kadar uzakta, dere çamuru içinde, yavaş yavaş sıra halinde yürümeye başladılar. Otların ve yaprakların arasından gelen karışık su seslerini, kuşların ve hayvanların çığlıklarını, derenin mırıltısını işitiyorlardı zaman zaman ama daha çok kendi ateşli soluklarının farkındaydılar. Çok yorulmaya başlamışlardı. Takımdaki sıska erlerin bacakları titremeye başlamıştı, akıntının içinde sallanıyorlar ya da bir yerde birkaç saniye bocalıyorlardı; çantalarının ağırlıkları altında dizliklerine kadar eğilmişlerdi.

Birtakım yeni çağlayanlara vardılar, bu çağlayanlar daha da taşlıktı ve sular daha da hızlı akıyordu. Yürüyerek geçmek olanaksızdı. Croft'la Hearn, aralarında birkaç dakika tartıştılar. Sonra Croft, Brown'la birlikte sırtın üstüne tırmandı, fundaların ve yaprakların arasına bir iki metre girdi. Sımsıkı birbirine geçmiş birkaç sarmaşık kesti. Sarmaşıklardan birinin ucunu göğsüne bağladı, "Teğmenim, ben karşıya geçeceğim," dedi.

Hearn başını salladı. Croft takımı şimdiye kadar iyi yönetmişti ama şimdi bu Hearn'ün yapması gereken bir işti. "Ben deneyeyim bakayım Başçavuş."

Croft omuz silkti.

Hearn sarmaşığı beline doladı, sarmaşık dalının kendisini derenin yukarısına doğru çıkaracağını, karşı kıyıya geçeceğini, oradan takıma cankurtaran halatlarını atabileceğini umuyordu. Ama umduğundan zordu bu iş. Hearn çantasıyla silahını Croft'a bıraktı. Bu durumda bile dereyi geçmesi son derece zordu. Kayadan kayaya atlayarak, birçok kereler dizlerine kadar sulara girerek dereyi geçmeye çalıştı. Bir ara iyice suya girdi. Taşlardan birine omzunu çarptı, suyun üstüne çıkarak soluk aldı, acıdan midesi bulandı. Elli metreyi ancak üç dakikada yürüyebildi, karşı yakaya geçtiğinde yorulmuştu. Otuz saniye hiç hareket etmeden yattı, soluyor, yuttuğu suları öksüre öksüre çıkarıyordu. Sonra ayağa kalktı, sarmaşık dalını bir ağaca doladı, Brown da öteki ucunu sağlam bir ağaca bağladı.

İlk geçen Croft oldu, Hearn'ün çantasıyla silahını da taşıyordu. Bütün erler yavaş yavaş sarmaşığa tutunarak derenin karşı kıyısına teker teker geçtiler. Birkaçı çantasını sarmaşığa asmış, bir eliyle tutunarak, öteki eliyle de başkasını çekerek geliyordu. Ayakları derenin kumlarında sürünüyor ya da kayalara çarpmamak için çabalıyorlardı. Su ancak kalçalarına kadar geldiği halde karşı kıyıya geçtikleri zaman bütün bedenleri ıslanmıştı. Çağlayanların önündeki küçük bir koyda toplandılar, soluk soluğa oturdular, biraz dinlendiler.

"Ulu Tanrım," diyordu içlerinden biri zaman zaman. Çağlayanların korkunç bir gücü vardı. Halata yapışan herkes boğulacağını sanmıştı içinden.

On dakikalık bir moladan sonra yeniden yürümeye başladılar. Çağlayanlar bir süre ortadan yok oldu, dere yalnızca düz kayaların üstünden akıp gidiyordu. On veya on beş metrede bir göğüslerine kadar gelen bir kayanın üstüne tırmanmak zorunda kalıyorlar, kayanın üstünden üç dört santim kalınlığında akan suyun içinde çekine çekine yürüyorlar, sonra öteki düzlüğe geçiyorlardı. Hemen hemen hepsinin silahı şu ya da bu nedenle ıslanmıştı, fişekliklerine geçirdikleri el bombaları sulara girip çıkmıştı. İkide bir erlerden birinin küfrettiği işitiliyordu.

Dere daraldı. Bazı yerlerde genişliği beş metreyi geçmiyordu. Tepelerinden sarkan dallar ve ağaçlar suya o kadar yakınlaşmıştı ki yürürken yaprakları yüzlerine sürtüyordu. Yaprakların altında diz çökerek, düz kayaların üstüne eğilerek dört yüz metre kadar yürüdüler. Çağlayanların geçilmesi tüketmişti onları, bacaklarını kaldıracak güçleri kalmamıştı sonunda. Yeniden birtakım kayalıklara geldiklerinde, yumurtlama mevsiminde akıntının tersine gitmeye çalışan yayınbalıkları gibi kendilerini kıyıya fırlatıyorlar, kollarının gücüyle cansız bacaklarını çekmeye çalışıyorlardı. Dere birtakım kollara ayrılıyordu. Her yüz metrede bir ormandan küçük bir ırmak ya da çay çıkıyor, Croft bir an durup bu kolları inceliyor, sonra yeniden yola koyuluyorlardı. Hearn çağlayanı tek başına geçtikten sonra takımın komutasını yeniden Croft'a bırakmıştı. O da ötekilerle birlikte arkadan geliyordu. Hâlâ toparlayamamıştı kendini.

Bir kavşağa geldiler. Nehir burada ikiye ayrılıyordu. Croft burada düşünceye daldı. Güneş yüzü görmeyen bu ormanın içinde gittikleri yönü ancak Martinez'le o bilebilirdi. Croft büyük ağaçların kuzeybatıya doğru eğilmiş olduklarını önceden görmüştü. Bu yönün doğru olup olmadığını elindeki pusulayla denetlemiş, genç oldukları sırada ağaçların bir kasırga sonunda bu yöne eğildikleri sonucuna varmıştı. Bunu güvenilir bir kılavuz olarak kabul etmiş, o gün sabahleyin nehrin yukarılarına doğru yürüdükleri sürece yönlerini hep buna göre düşünmüştü. Şimdi artık ormanın sonuna yaklaştıklarını sanıyordu. Dört beş kilometreden fazla yürümüşlerdi ve nehir genel olarak tepelere doğru gitmişti. Ama şimdi hangi dereyi izleyeceklerdi? Bunu bilmek olanaksızdı. Her iki yol da geniş bir açı halinde birbirinden ayrılıyordu ve her ikisi de çıplak tepelere paralel olarak ormanın içinde kilometrelerce dolaşıp durabilirdi. Martinez'le Croft aralarında uzun uzun konuştular, Martinez derenin kıyısındaki yüksek bir ağacı seçerek tepesine tırmanmaya başladı.

Ağacı saran sarmaşıklara tutuna tutuna, gövdenin boğumlarına basa basa tırmandı. Ağacın en üstündeki çatala varınca bir dala

geçti, dalın ucuna doğru yavaş yavaş ilerledi. Yukarıya çıkınca durdu. Alanı gözden geçirdi. Altında uzayıp giden orman, yeşil kadifeden bir halıydı. Dereyi göremiyordu, ama yedi sekiz yüz metre ileride orman birdenbire kesiliyor, sonra birbirini izleyen çıplak tepeler Anaka Dağı'nın sırtlarına kadar gidiyordu. Martinez pusulasını çıkardı, yönünü anladı. Usta olduğunu bildiği bir işi yaptığından hoşnuttu.

Aşağıya indi, Croft'la ve Teğmen Hearn'le konuştu. Derenin kollarından birini göstererek, "Bunu izleyeceğiz," dedi. "Belki üç yüz metre sürecek. Sonra dereyi bırakacağız. Bu yandaki tepelerde dere filan yok." Gördüğü çıplak arazinin ne yönde olduğunu gösterdi.

"Sağ ol Japon avcısı," dedi Croft. Hoşnuttu, bu bilgi onu şaşırtmamıştı.

Takım yeniden yürümeye başladı. Martinez'in seçtiği dere çok dardı. Hemen hemen tam bir tropikal ormandı. Yüz metre sonra suyun içinde ellerine ve dizlerine dayanarak, dereye kadar sarkan yapraklardan ve dikenlerden korunmak için başlarını eğerek, kuzu kuzu yürümeye başladılar. Az sonra dere bir patika kadar daraldı ve ormandaki kayaların arkasından çıkan birtakım ufak sızıntılar haline geldi. Üç yüz metre kadar da böyle gittikten sonra Croft ırmağı artık bırakmak gerektiğine karar verdi. Derecik yeniden denize doğru kıvrılıyordu. İzlemenin bir gereği yoktu artık.

Croft, "Şimdi yol açmak için takımı ikiye böleceğim," dedi Hearn'e. "Siz ve ben karışmayacağız. Çünkü bizim yapacak bir sürü işimiz var."

Hearn soluk soluğaydı. Bu gibi işlerde neler yapıldığı konusunda en küçük bir bilgisi yoktu, sonra da o kadar yorulmuştu ki pek aldırış etmiyordu artık. "Peki, nasıl istersen öyle yap Çavuş." Biraz üzüldü sonradan. Bütün kararları Croft'a bırakmak ne kolaydı.

Croft gidecekleri yöne pusulasıyla bir göz attı. Sık yaprakların arasından elli metre kadar uzakta bir ağaç gördü. İyi bir hedef olabilirdi bu ağaç. Takımı çevresine topladı, dörder kişilik üç ekibe

ayırdı, "Yol açacağız," dedi. "Önce şu ağacın on metre solunu hedef alacaksınız. Her ekip beş dakika kadar çalışacak, sonra on dakika dinlenecek. Bütün gün böyle çalışacak değilsiniz, onun için kıçınızı yaymak yok. On dakika dinleneceksiniz, haydi bakalım Brown al erlerini, başla."

Sarmaşıkların, dalların, çalıların, fundaların, bambulukların arasından, ağaçların çevresinden dolanarak, sık dikenlerin içinde yüz metre kadar yol açacaklardı. Yavaş ve yorucu bir işti bu. İki er yan yana çalışıyor, yaprak ve dal ağını küçük baltalarıyla kesiyor, kestikleri yeri ayaklarıyla çiğniyorlardı. Dakikada aşağı yukarı iki metre ilerliyorlar, otlar ve dallar seyrekleşince daha hızlı yol alıyorlar, bambulara rastladıklarında duruyor, kese kese, santim santim ilerlemek zorunda kalıyorlardı. Nehrin başına üç saatte gelmişler, öğleyin iki saat kendilerine yol açtıktan sonra, geçtikleri uzaklığa yalnızca iki yüz metre ekleyebilmişlerdi. Ama aldırdıkları yoktu; her er on beş dakikada bir iki ya da üç dakika çalışıyor, böylece dinlenmeye vakit bulabiliyordu. Çalışmadıkları zamanlar, açtıkları yola uzanıp birbirleriyle şakalaşıyorlardı. Bu kadar uzaklaşmış olmaları hoşlarına gitmişti; içlerinden öyle geliyordu ki çıplak tepelere varınca hiçbir zorlukla karşılaşmayacaklardı artık. Derenin çamuru ve suyu içinde bu kadar bocaladıktan, hiçbir zaman derenin sonuna varamayacaklarını ikide birde düşündükten sonra bu işin içinden böylece sıyrıldıklarından hoşnuttular, içlerinden bir kısmı keşif hareketinin başarıya ulaşacağı konusunda iyimserdi ilk kez.

Minetta'yla Roth perişandılar. Minetta hastanede geçirdiği bir haftadan sonra kötü bir duruma düşmüş, Roth bir türlü kendini toparlayamamış, bu uzun yürüyüşten ikisinin de iflahı kesilmişti. O kadar bitkindiler ki dinlenme zamanlarından yararlanamıyor, yol açmak onlar için bir işkence oluyordu. Roth otuz saniye sonra, yani üç dört balta salladıktan sonra kolunu kaldıramaz hale geliyordu. Küçük balta sanki kocaman bir balyoz oluyordu. İki elle kaldırı-

yor, önündeki dala ya da sarmaşığa olduğu gibi bırakıveriyordu. Hissizleşmiş, terleyip duran parmaklarının arasından bıçak her yarım dakikada bir kayıyor, toprağa düşüyordu.

Minetta'nın parmakları şişmeye başlamıştı. Baltanın sapı avcunun içini törpülüyor, elindeki bütün kabarcıklara terini itiyordu. Bütün gücüyle ve beceriksizle dallara saldırıyor, bütün öfkesiyle vuruyor, sonra dönerek duruyor, soluk alarak önündeki ıslak ve yumuşak yeşilliklere küfrediyordu. Dar koridorda Roth'la yan yana, omuz omuza çalışıyorlardı. Yorulunca birbirlerine çarpmaya başlıyorlardı. Minetta da o zaman sinirli sinirli küfrü basıyordu. Ormana, keşif hareketine, Croft'a ne kadar kızıyorlarsa, birbirlerine de o kadar kızıyorlardı. Croft'un çalışmaması Minetta'ya koymuştu; bütün derdi o sırada buydu. "Emretmesi kolay, ama gelip de çalışsana bakalım Bay Croft," diye mırıldanıyordu. "Hiç kıçını sıkıya koymuyor herif. Ben takım çavuşu olsam erlerimi böyle mi kullanırım! Onlar ne yapıyorsa ben de onu yaparım, ben de çalışırım."

Ridges'la Goldstein onların beş metre gerisindeydiler. Her kümede dört kişi vardı ve kuramsal olarak on beş dakikayı aralarında bölüşeceklerdi, ama bir ya da iki saat sonra Goldstein'la Ridges, önce üç sonra dört dakika çalışmaya başladılar. Minetta'yla Roth'un baltalarını nasıl salladıklarını gören Ridges kızmış, "Şu heriflere bak," diye azarlamıştı onları. "Ulan şehirli çocuklar küçük bir bıçağı bile doğru dürüst kullanmayı bilmiyorlar be."

Solukları kesilmiş, öfkeleri de başlarına sıçramış olduğu için ona karşılık veren olmamış, Ridges da bunun üzerine büsbütün kızmıştı. Ne kendisine ne de başkasına yapılan haksızlıklara göz yummazdı Ridges. Bu bakımdan Goldstein'la kendisinin başka bir çift için gereğinden çok çalışmasını doğru bulmuyordu. "Ben de sizin kadar ter döktüm," diye yakındı. Ben de derede yürüdüm, ne diye Goldstein'la ben sizin yerinize çalışacakmışız?"

Minetta başını çevirerek bağırdı, "Sus ulan!"

Croft arkalarında görünmüştü. "Ne var? Ne oluyor?" diye sordu.

Ridges biraz durduktan sonra, "Bir şey yok," dedi. Kocaman ağzını yayarak güldü. "Konuşuyorduk." Minetta'yla Roth'u sevmiyordu, ama onları gammazlamak da aklından geçmezdi. Aynı ekipteydiler, birlikte çalıştığı bir adamdan yakınmak, iğrenç bir davranıştı Ridges için. "Bir şey yok," dedi yine.

Croft öfkeyle, "Bana bak ulan Minetta," dedi. "Artık ikiniz de bokunu çıkardınız." Sesi buz gibi soğuktu; teker teker söylenen sözcükler, onları bir ağaç dalı gibi sarsmıştı.

Minetta canından bezdirildiği zaman şaşılacak bir cesaret gösterebilirdi. Bıçağını yere fırlattı, Croft'a döndü, "Sen çalışmıyorsun da, bilmiyorsun..." Ne söyleyeceğini şaşırdı, yineledi, "Sen çalışmıyorsun ama."

Ne olacak, şımarık New York piçi, dedi Croft içinden. Öfkeyle Minetta'ya baktı. "Bundan sonraki derede Teğmen'in çantasını sen karşıya geçirirsin, çalışmazsın, anladın mı?" Yanıt verdiğine bile kızmıştı. Bir an arkasını döndü. Yol açma işine katılmamıştı, çünkü bir takım çavuşu olarak fazlaca yedek güce sahip olması gerektiği kanısındaydı. Hearn'ün çağlayanları nasıl geçtiğine şaşmıştı; sarmaşığa tutunarak yürürken bu işin ne kadar zor olduğunu anlamıştı. Bu olay onu tedirgin etmiş, içten içe canını sıkmıştı. Croft takımının hâlâ kendi elinde olduğunu biliyordu ama Hearn biraz deneyim kazanırsa keşif hareketinin önderliğini onun elinden alabilirdi.

Croft bunu içinden kabul etmiş değildi aslında. Kendi askerlik anlayışına göre Hearn'e kızmanın tehlikeli olduğunu biliyordu; yine biliyordu ki ufak tefek hareketlerinin ardındaki sebepleri anlaması olanaksızdı. Herhangi bir davranışı neden yaptığını arada sırada sorardı kendi kendine, ama şimdi kendini inceleyecek durumda olmadığını anlıyor, bu da onu büsbütün kızdırıyordu. Minetta'ya doğru yürüdü ve öfkeyle sordu, "Bana bak ulan, çeneni tutup çalışıyor musun çalışmıyor musun?"

Minetta korktu, karşılık vermedi. Cesaret edebildiğince dik dik baktı, sonra gözlerini yere indirdi. "Haydi, dayan bakalım," dedi

Roth'a. Bıçaklarını yerden aldılar, yol açmaya devam ettiler. Croft birkaç saniye onlara baktı, sonra döndü, yeni açılan yoldan yürüyerek takıma gitti.

Bu olaydan kendini sorumlu tutuyordu Roth. Bir türlü peşini bırakmayan o korkunç beceriksizlik duygusuna kapılmıştı yeniden. Ben hiçbir işe yaramam, diyordu kendi kendine. Bıçağıyla bir darbe indirdi, alet fırladı elinden. "Of." Bıçağını yerden almak için oflaya puflaya eğildi.

"Sen bırak, çalışmasan daha iyi," dedi Ridges. Yere bıraktıkları bıçaklardan birini aldı, Goldstein'la birlikte omuz omuza çalışmaya başladı. Ridges dalları heyecansız ve sabırlı hareketlerle biçtikçe geniş ve kısa gövdesi, daha işlek bir hal aldı, daha güçlü, daha akıcı bir incelik kazandı. Uzaktan bakıldığında yuvasını hazırlayan bir hayvandı sanki. Gücüne güveniyordu yalnızca. Güçlü kasları gerilip gevşedikçe sırtından terler akıyordu, çok mutluydu, işine vermişti kendini, beden kokusunun içinde.

Goldstein bu çalışmayı pek kötü bulmamıştı, ellerinin ve ayaklarının güvenli hareketleri aynı keyfi veriyordu ona. Ancak kol emeğine karşı olan saplantısı bu keyfi yavanlaştırmıştı. Hayatta tek bulabildiğim iş, dedi kederli kederli. Gazete satmıştı, bir ambarda çalışmıştı, kaynakçılık yapmıştı. Ellerini temiz tutacak bir mesleğe sahip olmadığına üzülmüştü her zaman. Saplantısı çok derindi, çok köklüydü, çocukluğunun bütün anılarından ve kurallarından geliyordu. Ridges'la birlikte güzel çalışmanın verdiği sıcaklıkla kol emeğinden tiksinme saplantısı arasında bocalayıp duruyordu. Tam Ridges'a göre bir iş, diyordu içinden, çünkü çiftçi zaten, ama daha iyi bir şey istiyordu o. Kendi alınyazısına karşı içinde hafif bir acıma duydu. Eğitim görmüş olsaydım, kültürüm olsaydı, kendime daha iyi bir iş bulabilirdim.

Onlardan sonraki ekip işe başladığı zaman, üzüntüsü hâlâ geçmemişti. Silahını ve çantasını bıraktığı yere döndü, acısıyla baş başa kaldı. Of, of, dedi kendi kendine, çok şeyler yapabilirdim.

Görünürde hiçbir nedeni olmadan derin ve sınırsız bir sıkıntı çöktü göğsünün üstüne. Kendi kendine acıdı, kederi gittikçe büyüdü, o kadar büyüdü ki acıdığı herkesi bu koskoca kederin içine aldı. Of, zor, zor, diye düşündü. İçinden bunu neden söylediğini bilmiyordu; kemiklerine kadar işlemiş bir gerçek vardı sanki.

İçinde bulunduğu durum şaşırtmamıştı Goldstein'ı; alışkındı, hoşuna gidiyordu. Günlerce neşeli oluyor, herkesi seviyor, verilen her görevden hoşlanıyor ama sonra birdenbire, nedense önemsiz gibi görünen birtakım şeyleri bahane ederek kedere kaptırıyordu kendini.

O sırada da bir bezginlik çökmüştü üzerine. Of of. Bütün bunların anlamı ne? Dünyaya neden geliyoruz, neden çalışıyoruz? Doğuyorsun, sonra ölüyorsun, hepsi bu kadar mı? Başını salladı. Levine ailesine bak. Cin gibi bir çocukları vardı. Columbia Üniversitesi kendisine bir burs vermişti, sonra bir trafik kazasında öldü. Levine ailesini şöyle böyle tanıyordu ama ağlamak geldi içinden. Neden böyle olsundu? Başka kederler de kapladı içini, gelişigüzel, dalga dalga, önemli önemsiz bir sürü keder. Ailesinin yoksulluk günlerini, annesinin özene bezene sakladığı bir çift eldiveni nasıl kaybettiğini hatırladı. Evet, diye içini çekti yeniden. Zor iş. Takımdan, keşif görevinden uzaktaydı. Croft'tan bile. Bütün bunlardan ne kalacak elinde? Doğuyorsun, sonra ölüyorsun. Bunu bildiği için kendini ötekilerden üstün buldu biraz. Başını salladı bir daha.

Minetta yanında oturuyordu, "Neyin var?" diye sordu sert sert. Ridges'la birlikte çalıştığı için Goldstein'a herhangi bir sempati beslemek istemiyordu.

Goldstein içini çekti. "Bilmiyorum," dedi. "Düşünüyorum öyle."

Minetta başını eğdi. "Ya..." Ormanın içinde açtıkları koridora baktı. Koridor yüz metre kadar dümdüz gidiyor, sonra bir ağacın çevresinde kıvrılıyordu. Takımdaki erler ya yerlere yatmışlar ya da çantalarının üstüne oturmuşlardı. Arkalarında bıçakların oraları biçtiğini ve otlara vurduğunu duyuyorlardı. Bu seslere bozuldu,

oturuşunu değiştirdi, toprağın nemini duyuyordu kaba etinde. "Askerlikte yapılacak başka bir şey yok: Otur, düşün," dedi Minetta.

Goldstein omuz silkti. "İyi bir şey değil elbet. Hele oturup uzun uzadıya düşünmek bana hiç yaramaz."

"Bana da." Minetta, Roth'la kendisinin ne kadar kötü çalıştıklarını Goldstein'ın unuttuğunu anladı. Bu yüzden Goldstein'ı sevdi. Ötekiler gibi kin güden bir çocuk değildi Goldstein. Bunun üzerine Croft'la aralarındaki kapışmayı hatırladı. Kavga sırasındaki öfkesi geçmişti, şimdi sonuçlarını düşünüyordu yalnızca. "Ah şu Croft olacak namussuz herif," dedi. Sonuçlarını aklına getirmemek için yeniden kızmaya başlıyordu.

"Croft!" dedi Goldstein büyük bir tiksintiyle. Çevresine bakındı bir an dikkatle. "Teğmen geldiği zaman işlerin değişeceğini sanmıştım, iyi bir çocuğa benziyordu." Croft'un komutayı başkasına bıraktığı zaman ne kadar büyük bir umuda kapılmış olduğunu anladı birdenbire.

"Bir bok yediği yok pezevengin," dedi Minetta. Sana bir şey söyleyeyim mi, ben hiçbir subaya güvenmem. Croft gibi herifleri maşa diye kullanır onlar."

"Komutayı eline almalı," dedi Goldstein. "İşleri Croft gibi heriflerin eline bırakırsan işte o da bizim canımıza okur böyle."

"Başımıza bela oldu be," dedi Minetta. Belirsiz bir övünme ürpertisi geçirdi. "Korkmam ben ondan. Aklıma ne gelirse söylerim, sen de gördün ya."

"Keşke ben de yapabilsem." Goldstein altüst olmuştu. Neden o da insanlara aklından geçenleri söyleyemiyordu? "Çok yumuşağım ben," dedi yüksek sesle.

"Öyle," dedi Minetta. "Bu heriflere ezdirmeyeceksin kendini. Nerede durmaları gerektiğini söyleyeceksin. Hastanedeyken doktorun biri başıma bela oldu. Haddini bildirdim pezevengin." Minetta kendi söylediğine kendisi de inandı.

"İyi bir şey doğrusu."

"Tabii." Minetta hoşnuttu. Kollarındaki ağrı hafiflemişti, bedenine hafif bir gevşeklik yayılıyordu. Goldstein iyi çocuk, düşünmeyi seven bir adam, dedi Minetta kendi kendine. Doğrusu ben çok serserilik ettim; danslara mı gitmedim, kızlarla dalga mı geçmedim. Sen bizim oralarda gör beni, acaba bensiz eğlence mi olurdu? Ama ben böyle değilim aslında, Rosie'yle gezdiğim zamanlar, bir sürü önemli şeyden konuşuyoruz. Vay anam vay, neler neler. İşte asıl ben oyum, diye karar verdi Minetta. Felsefeler bile yumurtlarım. Minetta kendini ilk kez ele böyle alıyordu. Bu sınıflandırma hoşuna gitmişti. Bizim arkadaşların çoğu yurda döndüklerinde yine eski işlerini yapacaklar, aynı yerde dön dur. Ama biz öyle miyiz?

Goldstein tartışmayı sevdiği için şimdilik kederini bir yana bırakmıştı. "Bak sana bir şey söyleyeceğim, ben sık sık kendimle tartışıyorum içimde. Bir yararı var mı bunun acaba?" Burnundan başlayıp ağzının uçlarına kadar uzanan keder çizgileri daha da derinleşti, daha düşünceli bir hal aldı konuşurken. "Biliyor musun, insan düşünmezse daha mutlu olur belki, yaşamak ve hayatı olduğu gibi kabul etmek daha iyi."

"Ben de bunu düşünürüm çok kere," dedi Minetta. Kararsız belirsiz düşünceleri Minetta'yı sıkıyordu. Derin bir şeyin kıyısına gelmiş gibi hissediyordu kendini. "Biliyor musun, bazen oturup düşünüyorum da bütün bunlar niçin, diyorum. Hastanede bir er vardı, gece yarısı öldü gitti. Arada sırada aklıma geliyor zavallı."

"Çok korkunç," dedi Goldstein. "Yalnız başına ölmüş gibi olmuştur." Bir sevgi gösterisi yapar gibi ağzını şapırdattı, gözlerinde birkaç damla yaş birikti birdenbire.

Minetta ona bakıp şaşkınlıkla, "Ne var be, ne oluyorsun?"

"Bilmiyorum, çok acıdım adama da. Belki karısı... Belki anası babası da vardı."

Minetta başıyla onayladı. "Siz Yahudiler çok garip adamlarsınız. Kendinize de, başkalarına da herkesten çok acırsınız."

O zamana kadar yanlarında ses çıkarmadan yatan Roth doğruldu, "Ben öyle değilim işte."

Bu genelleme, sarhoşun biri anasına küfretmiş gibi kızdırmıştı Roth'u. "Ne demek istiyorsun?" dedi Minetta birdenbire. Roth, Minetta'yı sinirlendirmiş, birkaç dakika sonra yeniden birlikte çalışmaya başlayacaklarını ona hatırlatmıştı. Sonra belki Croft da gözetliyordu onları. "Sen ne diye söze karışıyorsun Roth? Sana bir şey soran oldu mu?"

"Açıklamanız herhangi bilimsel bir temele dayanmıyor da ondan." Yirmi üç yaşında bir çocuk, dedi kendi kendine, bir de kalkmış her şeyi bildiğini sanıyor. Başını salladı, yavaş yavaş ve alçak bir sesle, "Büyük bir sorun bu. Böyle bir açıklama..." Hor gören bir havayla elini salladı.

Minetta kendi tespitini beğenmiş, Roth'un bu işe burnunu sokmasına içerlemişti, "Hangimiz haklıyız Goldstein? Ben mi yoksa şu mezar kaçkını mı?"

Goldstein kendini tutamadı, güldü. Roth'a karşı bir acıma duyuyordu içinden, yanında olmadığı sürece. Roth, her şeyi çok ağır ve çok ciddi söylüyordu. Cümleyi bitirse diye beklerken insanın içine sıkıntılar basıyordu. Bundan başka, Minetta'nın çözümlemesinden de pek hoşlanmış değildi. "Bilmiyorum, bana kalırsa söylediğin şeylerin pek çoğu doğru."

Roth pis pis güldü. Alışkınım buna, dedi içinden. Herkes ona karşı cephe alırdı zaten. Daha önce çalışırlarken, Goldstein'ın o kadar iyi çalışmasına da kızmıştı. Bunu bir ihanet saymıştı bir bakıma. Şimdi de Minetta'yle bir oluyordu. Buna şaşmadı, "Kesinlikle temelsiz," dedi.

Minetta alay etti, "Bütün söyleyeceğin bu mu? Ke-sin-lik-le te-mel-siz," diye Roth'un taklidini yaptı.

Roth alayın farkına varmamış gibi yaparak, "Peki, alın beni işte," dedi. "Ben de Yahudiyim ama dindar değilim. Belki din konularını senden daha az biliyorum ama Minetta benim ne düşündüğümü

sen nereden bilebilirsin? Ben Yahudiler arasında hiçbir benzerlik görmedim. Ben Amerikalı sayıyorum kendimi."

Goldstein omuz silkti. "Utanıyor musun?" diye sordu kızmadan.

Roth sıkıntılı sıkıntılı soluğunu verdi. "Bu tür sorunları sevmem." Boş ve sevimsiz yüzlerin karşısında bir konuyu tartışmanın yarattığı güçlü gerilim yüzünden yüreği küt küt atıyordu. Büyük ve ancak mantıkdışı bir kuşku avuçlarını ıslatmıştı. "Bundan başka soracağın bir şey kalmadı mı?" dedi birdenbire. Sesi tiz çıkmaya başlamıştı.

Ah bu Yahudiler, dedi içinden, hiçbir konuda uyuşamazlar. Bu yüzden tartışmada üstün buldu kendini.

"Bak Roth," dedi Goldstein. "Croft'la Brown seni neden sevmiyorlar biliyor musun? Senin kişiliğinden ötürü değil, dininden ötürü. Çünkü senin söylediğinin seninle ilişkisi yok da ondan." Yine de bu konuda güvensizdi. Roth'a kızıyordu; Roth'un Yahudi olmasından biraz üzgündü; çünkü Roth'un Hıristiyanlar üzerinde kötü izlenimler bıraktığını biliyordu.

Roth'un içinde bir kuşku vardı: Croft'la Brown onu sevmiyorlardı. Bunu biliyordu. Ama bunu işitmek ona koymuştu. "Ben böyle bir şey söylemedim," diye karşı koydu. "Bunun dinle ilgisi yok." Büsbütün altüst olmuştu. Din yüzünden ondan hoşlanmadıklarına inansaydı rahatlayacaktı; ama bundan başka sorunlar da, ilerideki başarısızlıklarının öteki belirtileri de çıkıyordu. Başını kollarının arasına almak, dizlerini sonuna kadar bükmek, çevresindeki çekişmelere, durmadan işleyen bıçakların çıkardığı seslere, insanların mırıltılarına, her saat gittikçe artan acıyla birlikte son çabasını da harcama zorunluğuna kulaklarını tıkamak istedi. O anda orman bir koruyucu oldu ve dizginlendi birdenbire. Roth kendini kaybetmeyi, insanlardan kaçmayı düşündü içinden. "Bilmiyorum," dedi. Tartışmayı kesmek önemli göründü ona.

Sustular. Çantalarının üstüne uzandılar yeniden, kendi düşünceleriyle kaldılar baş başa. Minetta'nın yorgunluğu, hayaline renk katmış, onu kederlendirmişti. Anası ve babasıyla birlikte çocukken

gezdiği İtalya'yı düşünüyordu. Aklında çok az şey kalmıştı; babasının doğduğu kasabayla Napoli adındaki küçük bir kenti hatırlıyordu. Gerisi hayal meyaldi.

Babasının köyü bir tepenin kıyısında ufak ufak yollardan ve tozlu avlulardan oluşan dik bir örgüydü. Tepenin altında küçük bir ırmak kayalara çarpar ve aşağılardaki ovaya doğru hızla akardı. Kadınlar sabahları çamaşırlarını sepetlere koyar, derenin kıyısındaki düz kayaların üzerinde, çalışkan köylü kadınların o eski zamanlardan kalma titizliğiyle, ailelerinin çamaşırlarını vura vura, yoğura yoğura, çitileye çitileye yıkardı. Köy çocukları her gün akşama doğru aynı dereden su soldururlar, ip gibi küçük esmer bacakları yorgun, köy yolundan tepeye tırmanırlardı yavaş yavaş.

Hatırlayabildiği ayrıntıların hepsi bu kadardı, ama heyecanlandırmıştı onu. O zamandan beri köyü çok az düşünmüş, bir ara konuştuğu İtalyancayı bile unutmuştu. Ama canı sıkılıp da düşünmeye başladığında, dar sokakların duvarları arasındaki güneşin sıcaklığını ya da tarlalardaki ekşi kokuları ve bunlara benzeyen birkaç şeyi hatırlıyordu.

O sırada, aylardan beri ilk kez İtalya'daki savaşı ve köyün bombardımanlarla yıkıntıya dönüp dönmediğini düşündü. Hemen hemen olanaksız geldi ona; taş evlere hiçbir şey olmazdı. Ama belki... Canı çok sıkıldı. Köyüne dönmeyi pek seyrek düşünürdü ama şimdi her nedense çok istiyordu bunu. Ulu Tanrım, diye düşündü, kimbilir nasıl da yıkıntıya dönmüştür. Büsbütün arttı kederi. Bir an kafasında bir fotomontaj yaptı: Yıkılmış kentler, yollarda yatan ölüler, ufukta durmadan ateş eden toplar; montajda, başka bir denizde, başka bir ada üzerinde kendi keşif hareketleri vardı. Dünyada her şey yakılıp yıkılıyordu. Bu düşünce, gerçekten muazzam geldi ona; bunu kafasından uzaklaştırdı, üzerinde oturduğu kayaya sersem sersem uzandı. Martinez yeniden yorgunluğunu ve durumun kötülüğünü düşünmeye başladı. Öf, büyük bir sorun bu, insanın aklı ermez. Tepende her zaman itoğluitin biri bulunur. Köyünün yıkılmış halini

gözünün önüne getirdi elinde olmayarak: Yıkık duvarlar, ölmüş askerlerin havaya kalkmış kollarıydı sanki. Bu görüntü altüst etti onu, ana babasının ölümünü gözünün önüne getiriyormuş gibi suçlu hissetti kendini, hayali gözünün önünden uzaklaştırmaya çalıştı. Boş yere yapılan bu yıkıntılara kızdı. Kadınların bugün yine taşların üzerinde çamaşır yıkamaları olanaksız göründü ona. Yeniden başını salladı. Ah şu dinini s...ktiğimin Mussolini'si. Kafası karıştı yine; Mussolini'nin İtalya'ya refah getirdiğini söylerdi her zaman babası, bunu o da kabul etmişti. Amcalarıyla babasının arasında geçen tartışmaları hatırlıyordu. Öyle yoksuldular ki İtalyanlar işleri düzeltecek birini arıyorlardı, dedi o sırada kendi kendine. Babasının amca çocuklarından birini hatırlıyordu: Herif şimdi Roma'da önemli bir mevkideydi, 1922'de Mussolini'nin ordusunda Roma üzerine yürüyenler arasında bulunmuştu. Çocukluğunda hep o günlerin öykülerini dinlemişti: "Bütün gençler, bütün yurtseverler, 22'de Mussolini'yle omuz omuza savaştılar," derdi babası ona; o da onlarla birlikte yürümeyi, kahraman olmayı ne kadar istemişti.

Her şey birbirine karıştı. Gözlerinin gördüğünden ötesini düşünmüyordu aklı artık. Ormanın sık, somut ağının içinde iki büklümdü. "Ah şu dinini s..tiğimin Mussolini'si," dedi yeniden, sanki biraz rahat soluk alabilmek için.

Goldstein yanında, dürttü onu. "Haydi kalk sıramız geldi yine."

Minetta zar zor ayağa kalktı. "Ulan doğru dürüst bir dinlenme molası vermeyecekler mi bize? Ne oldu sanki, biraz oturduk." Ridges'a baktı. Biçilmiş dar yolda eğilerek yürüyordu; düşleri gitmiş, bu düşleri yaratan üzüntü ve yorgunluk kalmıştı yalnızca.

"Haydi Minetta!" diye arkasına dönüp bağırdı Ridges. İşimize bakalım. Ridges beklemeden diğer ekibin bıraktığı yerden hemen işe başlamak üzere kendine yol açtı. Öfkeli ve şaşkındı. Dinlenme sırasında vaktini, silahını temizlemeye fırsat bulup bulamayacağını düşünmekle geçirmiş, on dakikada bu işi iyice yapamayacağına karar vermişti. Buna canı sıkılmıştı. Silahı ıslanmış, çamurlanmıştı, bir

an önce temizlemeyecek olursa paslanabilirdi. Allah belasını versin, dedi kendi kendine, bir şey yapmaya vakti olmuyor ki insanın, başka bir iş için zorlanmasa yapar. Orduda yapılan budalaca işlere hem güldü hem kızdı; ama suçluluk duydu. Değerli bir mala iyi bakmıyor, bu da onun namusuna dokunuyordu. Hükümet bana bu silahı vermiş, neden? Çünkü bakacağımı düşünmüş de ondan, ama ben bakmıyorum. Bir tüfek herhalde yüz dolar eder, diye düşündü Ridges, büyük para. Temiz tutmalıyım ama vakit bırakmıyorlar ki ben ne yapayım? Bir türlü işin içinden çıkamıyordu. İçini çekti, bıçağını yerden aldı, işe koyuldu. Birkaç saniye sonra Goldstein da ona katılmıştı.

Takım tam beş saat uğraşarak yol açtıktan sonra ormanın sonuna vardı. Kıyısında başka bir dere akıyordu. Derenin karşısında yalnızca kunai otları ya da şurada burada kuzeye doğru giden fundalıklarla kaplı sarı sarı tepeler vardı. Güneş pırıl pırıl yanıyor, çıplak tepelerden, açık ve parlak gökyüzünden inanılmaz bir parıltıyla yansıyordu. Ormanın karanlığına alışan erler şaşırarak gözlerini kısmışlardı, önlerindeki geniş açıklıktan korkuyorlardı biraz. Her şey o kadar çıplak, o kadar acıydı.

Göz alabildiğince!

ZAMAN ÇARKI:

JOEY GOLDSTEIN
BROOKLYN'İN BİR KOVUĞU

Sağlam yapılı, yirmi yedi yaşında var yok, sarı düz saçlı, mavi gözleri canlı, burnu sivri. Ağzının köşelerine kadar uzayan derin keder çizgileri var yüzünde. Bu çizgiler olmasaydı çok genç görünecekti. Hızlı hızlı açık yürekle ve biraz da soluk almadan konuşuyor, sözlerinin kesilmesinden korkuyor sanki.

Şekerci dükkânı küçüktür, pistir; parke taşlı sokağın bütün dükkânları gibi. Parke taşları yıkanır ve parıldar yağmur çiselediği zaman ve lağım ağızlarının kapaklarından biçimsiz dumanlar çıkar. Karanlıkta çarpacak adam arayan hırsızları, gangsterleri, orospuları, koyu duvar kâğıtları terle lekelenmiş karanlık odalarda çiftleşen sevdalıları, gecenin sisleri örter. Sokağın duvarları yazın küflüdür, kışın ıslak; kentin bu yanında eskimiş bir koru vardır; yemek artıkları, parke taşlarının arasında dağılıp kalmış at pislikleri, katran, duman, kent halkının ekşimiş ter kokuları, kalorifersiz apartmanların kömür ve gaz sobalarından çıkan kokularıyla karışmıştır. Hepsi birbirine girmiş, birbirinden ayırt edilemez olmuştur.

Gündüzleri gezgin satıcılar, kaldırımlarda bağıra bağıra meyve ve sebze satarlar. Siyah buruşuk mantolar giymiş orta yaşlı kadınların kurnaz ve kıskanç parmakları, yiyeceklerin içine dalar; iliklerine kadar didikler her şeyi. Hendeklerdeki suya basmamak için kaldırımlardan dikkatle atlarlar, balıkçının az önce caddeye attığı

balık kafalarına içlerini çekerek bakarlar. Kan, parke taşlarına bir parlaklık verir başlangıçta, sonra solar, pembe olur, en sonunda lağım suyuna karışır. Balık kokusu kalır yalnızca, at pislikleriyle, katranla, şarküterilerin vitrinlerindeki tütsülenmiş etlerin zengin ve ne olduğu bilinmeyen kokularıyla karışık.

Şekerci dükkânı sokağın sonundadır; vitrinindeki rafları yağlıboya yerine tozla boyanmış ufacık bir yer. Ön pencere yana doğru açılır güçlükle, bir tezgâh görünür sokaktan geçenlerin öteberi satın aldıkları, ama cam kırıktır ve şekerlerin üstünde toz birikmiştir. İçeride mermer bir tezgâhla müşterilerin geçmesi için bırakılmış altmış santim kadar genişlikte bir aralık. Yerdeki muşamba aşınmıştır, yazın yapışır, katran bulaşır insanın ayakkabısına. Tezgâhta teneke kapaklı iki cam kavanoz, kavanozun içinde eğri bir kepçe, vişne ve portakal esansıyla yapılmış şekerler. *(Coca-Cola moda olmamış daha.)* Bu iki kavanozun arasında duran tahtanın üstünde yumuşamış bir helva kalıbı var. Sinekler tembel tembel uçar, biri kovmadan yerlerinden kıpırdamaya niyetleri yoktur.

Burası temiz tutulamaz. Bayan Goldstein, yani Joey'nin annesi çalışkan bir kadındır. Her sabah, her gece dükkânı süpürür, tezgâhı yıkar, şekerlerin üstündeki tozları alır, yeri ovar, ama pislik eskidir burada, dükkânın en derin çatlaklarına, yanındaki eve, sokağın ötelerine kadar işlemiş, canlı ve cansız her deliğe, her köşeye yayılmıştır. Dükkân temiz tutulamaz, her hafta biraz daha pislenir, sokağın çürük ve kokmuş şeyleriyle büsbütün cerahatlenir.

İhtiyar Moshe Sefardnick, dükkânın arkasında portatif bir sandalyede oturmaktadır. Yapılacak iş yoktur bu dükkânda ona göre, çünkü artık çok ihtiyarlamış, iyice sinmiştir. Amerika'yı bir türlü anlayamamıştır ihtiyar. Çok geniş, çok hızlıdır Amerika; yüzyıllardır baskı altında tutulmuş kastların düzenli yaşamı burada artık yoktur; insanlar her zaman hareket halindedir. Komşuları zengin olurlar, Doğu Yakası'ndan, Brooklyn'e, Bronx'a, Batı Yakası'nın yukarı-

larına giderler; bir kısmının küçük işleri bozulur, sokağın daha aşağılarında kötü bir odaya tıkılırlar ya da Amerika'nın içlerine göç ederler. O da bir seyyar satıcıydı. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce mallarını sırtında taşır, küçük New Jersey'nin pis sokaklarında dolaşır, iğne, iplik, makara, makas satardı. Ama Amerika'yı hiçbir zaman anlayamamıştı, şimdi ise altmış yaşında, vaktinden önce bunamış, ufacık bir şekerci dükkânının arkasında bir köşeye atılmış, Talmud kitabının derin düşüncelerine dalmıştı. *(Bir insanın aklına kurt girerse, kafasındaki deliklerden birinin yanına lahana yaprağı koysun, kurt o delikten çıkıp gider.)*

Torunu Joey o sırada yedi yaşında, okuldan geliyor ağlayarak, yüzünde bir yara. Anne, beni dövdüler, beni dövdüler, bana *şini*[21] dediler.

Kim dövdü, kim yaptı bunu?

İtalyan çocukları, hepsi dövdü beni.

Bu sözler ihtiyarın içine işliyor, düşüncelerinin akışını değiştiriyor. İtalyanlar. Omuz silkiyor, kalleş insanlar; Engizisyon zamanında Yahudileri Cenova'ya kabul ettiler, ama Napoli'ye... Napoli...

Omzunu silkiyor, annenin kanları temizleyişine, yarayı plasterle kapayışına bakıyor. *Oh, mein Joey.*

İhtiyar gülüyor kendi kendine, işlerin yine tersine döndüğünden emin bir karamsarın ince ve hafif gülüşüyle. Yok yok, bu Amerika da ötekilerden farklı değil. Yahudi olmayanların, kurbanlarına bakan goy yüzlerini görüyor.

Joey, diyor kaba çatlak sesiyle.

Ne var büyükbaba?

Goyim sana ne dedi?

Şini, dedi.

Büyükbaba omuz silkiyor yeniden. Al sana yeni bir ad daha. Bir an o eski ve derine gömülmüş öfke canlanıyor yeniden. Çocuğun

21 Yahudiler için kullanılan ağır bir söz.

körpe bedenine, parlak sarı saçlarına bakıyor. Amerika'da Museviler bile goyim gibi. Sarı saçlı. İhtiyar konuşmaya çalışıyor, Yidişçe konuşuyor. Seni Musevi olduğun için dövdüler, diyor. Musevi nedir biliyor musun?

Evet.

Büyükbaba torununa karşı bir yakınlık duyuyor içinden. Ne kadar da güzel. Ne kadar da iyi. O bir ihtiyar, yakında ölecek. Ve çocuk onu anlayamayacak kadar küçük. Oysa ne çok akıl verebilir ona.

Zor bir konu, Musevi ne demek? Bir ırk değil, diyor, bir din de değil, hiçbir zaman bir ulus da olamayacak belki. Çocuğun dinlemediğini az çok biliyor ama konuşmasını, yüksek sesle düşünmesini sürdürüyor.

Nedir peki? Israel bütün ulusların yüreğidir demişti Yehudah Halevy. Bedene saldıran yüreğe de saldırır. Yürek, vicdandır aynı zamanda ve ulusların işledikleri günahlar yüzünden acı çeker. Omzunu bir daha silkiyor, düşündüklerini yüksek sesle mi mırıldanıyor yoksa dudaklarını mı oynatıyor yalnızca belli değil. İlginç bir sorun, ama bence bir Musevi acı çektiği için Musevi'dir. Bütün Yahudiler acı çekerler.

Neden?

Mesih'in gelişini haklı göstermek için. İhtiyar bilmiyor ötesini. Bu yüzden biz goyimden daha iyi ve ondan daha kötü oluyoruz, diye düşünüyor.

Ama çocuğa bir yanıt vermek gerekir her zaman. Yerinde doğruluyor, zihnini topluyor ve kararsızca diyor ki bundan ötürü ölmeyeceğiz biz. Yeniden konuşmaya başlıyor, yüreğinin bütün açıklığıyla. Biz her yanı dağlarla çevrilmiş bir yerde durmadan tedirgin edilen bir halkız. Bir felaketten ötekine geçmek zorunda kalmışız her zaman; ama bu yüzden biz ötekilerden daha güçlü ve daha güçsüz olmuşuz. Öteki Yahudileri öteki insanlardan çok sevmişiz, onlara daha çok kızmışız. O kadar çok çekmişiz ki sonunda nasıl katlanılacağını öğrenmişiz. Biz her zaman katlanacağız.

Çocuk bütün bunlardan hiçbir şey anlamıyor hemen hemen, ama sözcükler kulağından girmiş ve kafasında yerleşmiştir, belki ileride bunun üzerinde düşünecektir. Büyükbabasına bakıyor, damar damar buruşuk ellerini, öfkesini, soluk ihtiyar gözlerindeki ateşli zekâsını görüyor. Acı çekmek, Joey Goldstein'ın anlayabildiği tek sözcük. Dayak yemenin verdiği utancın ve korkunun çoğunu unutmuş artık. Yanağındaki plasteri elliyor, sokağa çıkıp oynamak istiyor.

Yoksullar büyük gezgin olurlar. Yeni işler, yeni alışverişler, oturulacak yeni yerler, alışılmış eski başarısızlıkların içine sızan yeni umutlar bulunur her zaman.

Doğu Yakası'ndaki şekerci dükkânı kapanır, sonra bir diğeri kapanır ve ondan sonraki de. Taşınmalar: Bronx'a, yeniden Manhattan'a, Brooklyn'deki şekerci dükkânına. Büyükbaba ölür, annesi Joey'le kalır sonunda, Brownville'de bir şekerci dükkânı açar, hep o zor açılan vitrin penceresi, hep o tozlu şekerlemeler.

Zamanla sekiz, sonra dokuz, sonra on yaşına basan Joey, sabahları beşte kalkar, işlerine gidenlere gazete, sigara satar, saat yedi buçukta da okula gider, okuldan dönünce yeniden şekerci dükkânına gelir, yatma saatine kadar dükkânda çalışır. Ve annesi bütün gün dükkândadır hemen hemen.

Çalışmanın boşluğu. Bu yalnız hayat içinde yıllar geçer yavaş yavaş. Garip bir çocuk, çok olgun, der akrabaları annesine ondan söz ederken. Hoşnut etmek ister herkesi, namuslu iyi bir satıcı; ama büyük bir tüccar olmak, bir sürü dalavere çevirmek yeteneğinden yoksun. Boyuna çalışır, yıllarca birlikte çalışan insanların içten kaynaşması vardır annesiyle arasında.

Tutkuları yok değil. Ortaokulda üniversiteye gitmeyi, bir mühendis ya da bilgin olmayı düşünüyor ki olacak şey değil. Boş vakitlerinde teknik kitaplar okuyor, şekerci dükkânını bırakmayı düşünüyor. Bir antrepoda sevkıyat memuru oluyor, o sırada annesi onun işlerini yaptırmak için başka bir çocuk tutuyor.

İnsanlarla ilişkisi yok. Konuşması başka türlü; aynı yerde çalıştığı insanlarınkinden, mahallede tanıdığı birkaç çocuktan apayrı. Brooklyn'in kaba, katı ve küstah aksanı yok onda. Annesininkine benziyor konuşması, biraz resmi. Gerektiğinden çok büyük sözler kullanmayı seviyor. Geceleyin kapılardan birinin önündeki merdivende oturuyor, birlikle büyüdüğü, sokaklarda yıllarca top oynadığını gördüğü delikanlılarla konuşuyor; onlarla arasında çok fark var.

Kızdaki farlara bak, diyor Murray.

Tabak gibi, diyor Benny.

Joey tatsız tatsız gülüyor, merdivendeki bir sürü delikanlının arasında oturuyor ve başının üstünde rahat burjuvaların ritmiyle hışırdayan Brooklyn ağaçlarının yapraklarını seyrediyor.

Kızın babası zengin ama ne haber, diyor Riesel.

Evlenmeli onunla.

İki basamak aşağıda spor konusu tartışılıyor, beyzboldan konuşuyorlar. Ne demek istiyorsun? Biliyorum kazanmak istiyorsun. Hatırlıyor musun, o gün Brooklyn kazansaydı on altı dolar cebime atacaktım. Yılda 281 ortalamayla Hack Wilson'ın beş taneden ikisini vurmasını beklediğimden Brooklyn'e oynamıştım. Üstelik herif dört toptan üçüne vurdu. Ama yine de Cubs'le yapılan maçta tongaya düşüp 7-2 kaybettiler, ben de hapı yuttum. Şimdi de kalkmış bana güvenip bahse giriyorsun.

Goldstein'ın yanağındaki kaslar yoruluyor zorla gülümsemekten.

Murray dürtüyor onu. Giant'larla oynadığımız zaman neden gelip görmedin?

Ha, bilmiyordum, beyzboldan pek anlamıyorum.

Brooklyn süsleri içinde başka bir kız geçiyor kırıtarak ve maskara Riesel arkasından fırlıyor maymun gibi. Fiyuvv fiytt diye ıslık çalıyor, yalnız bir gecelik kuşun cilveli ve çiftleşen sesleri çıkıyor kızın topuklarından.

Amma da oynatıyor ha.

Sen Panthers'den değilsin değil mi Joey, diye soruyor toplantıda yanında oturan kız.

Hayır ama hepsini tanırım, diyor. On dokuz yaşında o yıl, ortaokulu bitirmiş. Sarı bıyık bırakmış, ama çıkmıyor bir türlü.

Larry evleniyormuş, duydun mu?

Evelyn de, diyor Joey.

Evet, bir avukatla.

Bodrum katının ortasındaki boşlukta dans ediyorlar, sırtlar eğilmiş, çalımlı, omuzlarını tuhaf tuhaf oynatarak. IS IN THE STARDUST OF A SONG.[22]

Dans etmiyor musun Joey?

Hayır. Ötekilere karşı geçici bir öfke. Onların dans edecek vakitleri var, avukat olacak vakitleri var, kibar olacak vakitleri var. Ama çabuk geçiyor bu öfke havası, ona uygun değil pek; rahatsızlık duyuyor yeniden.

Özür dilerim Lucille, diyor ev sahibesine, hemen gitmem gerek, erken kalkıyorum, annenize en derin saygılarımı sunmanızı rica ederim.

On buçukta eve dönüyor, sosyete hayatının başladığı saat, annesiyle oturuyor, aşınmış taş masanın üzerinde bir bardak sıcak çay içerken düşünceli olduğu besbelli.

Neyin var Joey?

Hiç. Annesinin bilmesi katlanılacak şey değil. Yarın sabah yapılacak çok işim var, diyor.

Ayakkabı fabrikasında daha çok değer verecekler sana, bak görürsün.

Yerdeki karton kutuyu yatırıyor, dizini kutunun arkasına dayıyor, iyice dengeleyerek başının üzerine kaldırıyor ve iki metrelik istifin

22 Dönemin popüler şarkılarından *Stardust*'ın sözleri.

üstüne sürüyor. Yanında çalışan acemi, ıkına sıkına güç kaldırıyor kutuları.

Bak kardeşim, göstereyim sana, diyor Joey. Önce süredurumu yeneceksin, sonra kendi hızının içine almaya çalışacaksın. Böyle şeylerin nasıl kaldırılacağını bilmek gerek, yoksa bir kopma olur, çeşit çeşit fizik çöküntüler başlar. Ben konuyu inceledim. Yeni bir karton kutuyu kaldırırken sırtındaki kaslar çok az geriliyor. Onun için zorlamayacaksın, askıya alacaksın, diyor sevinerek. Bu gibi işlerde insanın incelemesi gereken bir sürü şey var.

Yalnızlık... Massachussetts Institute of Technology, New York Üniversitesi, Sheffield School of Engineering ve daha başkaları tarafından gönderilen yıllık katalogların sayfalarını karıştırmak ve üzülmek kolay şey değil.

Neyse sonunda bir partide konuşulacak bir kız; yumuşak, çekingen sesli, bir ben var çenesinde, sahibi de güzel olduğunu biliyor. Ondan bir ya da iki yaş küçük. Ortaokulu yeni bitirmiş. Tiyatro artisti ya da şair olmak istiyor. Çaykovski'nin senfonilerini dinletiyor ona (Beşincisi, en çok sevdiği), Thomas Wolf'un *Bu Melek Satılık Değil*'ini okuyor ve kadın eşyaları satan bir dükkânda tezgâhtarlık yapıyor.

Sanırım bu kötü bir iş değil, diyorum ama... Birlikte çalıştığım kızlar pek iyi bir sınıftan gelme değiller, bir mektupta yazılmaya değer yanları yok. Başka bir işte çalışmak isterdim doğrusu.

Evet, ben de, hem de çok, diyor.

Tabii Joey, elbette, çalışmalısın ya, değerli bir insansın sen, bakıyorum da bunların arasında tek düşünen insan biziz. *(Gülüyorlar, birdenbire ve büyülü bir içtenlikle.)*

Az sonra kızın evindeki oturma odasında, kahverengi kanepenin şişkin minderleri üstünde uzun uzun konuşuyorlar. Kızın meslek edinmesini evlenmenin engelleyeceğini, akademik olarak, soyut bir biçimde tartışıyorlar. Bu konu ikisini de ilgilendirmiyor

aslında. Hayatı uzaktan inceleyen düşünürlerdir. Ve genç âşıkların –ya da daha somut olarak– genç sevişenlerin o karmakarışık, çok duygulu ve içe dönük ağının içinde, dünyanın en eski ve en aldatıcı yolunda ilerliyorlar, çünkü ilk kez kendi başlarına geldi sanıyorlar. O kadar ki nişanlı oldukları zaman bağlılık yemininin ayrıntılarını bile unutuyorlar. Aralarındaki içli dışlılık, kızın evindeki kanepenin üzerinde, ucuz lokantalarda, boğuk sesle uzun uzun konuşmalar, sinemaların karanlık kadife koltuklarında mırıldanmalar, el ele tutuşmalar canlandırmış ve ısıtmıştır onları. Aşka sürükleyen şeylerin çoğunu unutmuşlar artık, şimdi onların sonuçlarını yaşıyorlar. Ve konuşmalar da değişmiş elbet, yeni temalar bulunmuş. Utangaç ve duygulu kızlar bu işlerin sonunda ya şair olurlar ya da hırçınlaşırlar, kafeteryalarda yalnız başlarına içerler; ama iyi, utangaç ve duygulu Yahudi kızları genellikle evlenirler ve çocuk doğururlar, her yıl bir kilo alırlar, yaşamın anlamından çok şapkalarının yenilenmesiyle ve yeni bir tencerenin denenmesiyle ilgilenirler. Natalie nişanlandıktan sonra gelecekle ilgili düşüncelerini açıklıyor.

Ah hayatım, eleştirmek için söylemiyorum biliyorsun ama bugün kazandığın parayla evlenemeyiz; sıcak suyu olmayan bir dairede oturmamı istemezsin herhalde. Bir kadın kendi evini düzmek, güzel bir yuva kurmak ister, çok önemli bu Joey.

Anlamıyorum ne demek istediğini, diye yanıtlıyor. Natalie hayatım, kolay değil, ekonomik durgunluktan söz ediyorlar, sonra bilemezsin, belki yeniden bir iktisadi buhran çıkar.

Joey hiç yakışmıyor sana böyle konuşmak, senin en güzel yanın güçlü ve iyimser olman. Yok.

Hayır, bana gücü ve iyimserliği veren sensin. Ses çıkarmadan oturuyor. Bak, bir şey düşündüm: Kaynak işine atılmak istiyorum, yeni bir alan bu, ama hiçbir şey yapılmamış yepyeni bir alan da değil. Biliyorum elbette, gelecek günler, plastiğin ya da televizyonun olacak ama henüz güvenilmez bunlara, sonra bunları becerecek kadar da eğitim görmedim, bunu kabul etmek zorundayım.

Söylediklerin doğruya benziyor Joey. Düşünüyor. Kibar bir iş değil ama hiç olmazsa bir iki yıl içinde bir atölye sahibi olabilirsin belki.

Atölye.

Bir atölye, *atölye*, utanılacak bir şey değil. O zaman sen... İşadamı olursun artık.

Tartışıyorlar, işi öğreninceye kadar bir gece okuluna gitmesini kararlaştırıyorlar. Bir düşüncedir alıyor onu, seni çok göremeyeceğim o zaman, belki haftada iki gece, iyi olur mu bilmiyorum.

Ah Joey hiç anlamıyorsun beni, ben bir şeye karar verdim mi dönmem. Beklerim, sen beni düşünme. Gülüyor, tatlı tatlı, sıcak sıcak.

Çok zor bir yıl başlıyor, bir antrepoda haftada kırk dört saat çalışıyor, akşam yemeğini hemen yiyor, geceleyin sınıflarda ve atölyelerde uyumamak için uğraşıyor. Gece on ikide eve geliyor, yatağına yatıyor, ertesi sabah zorla kalkıyor. Salı ve perşembe geceleri okuldan çıktıktan sonra Natalie'yi görüyor, gecenin ikisine üçüne kadar oturuyor, anne ve babasının istememesine ve kendi annesinin de söylenmesine karşın.

Tartışıp duruyorlar annesiyle.

Joey bak kızı istemiyor değilim, çok iyi bir kız belki ama evlenme zamanın değil daha, kızı düşündüğüm için evlenmeni istemiyorum, iyi bir yerde yaşamak ister kız elbette.

Ama anlamıyorsun bunu işte, küçümsüyorsun onu, nelerle karşılaşacağımızı biliyor o, gözlerimiz kapalı evlenmiyoruz.

Çocuksunuz siz.

Bak anne, yirmi birime bastım ben, sana iyi oğulluk yaptım, öyle değil mi, çok çalıştım, biraz yaşamak, biraz da mutlu olmak hakkım değil mi?

Joey, sanki bu mutluluğu çok görüyormuşum gibi konuşuyorsun, iyi bir evlatsın elbette, dünyada ne kadar mutluluk varsa hepsi senin olsun isterim, ama sağlığın bozuluyor, geç vakitlere kadar sokaklardasın, sonra çok büyük sorumlulukların altına giriyorsun. Ah *(gözlerinde yaşlar)* istediğim tek şey senin mutlu olman. Bunu

anlamalısın. Zamanı gelince senin evlendiğini görmekle ben de mutlu olacağım ve tek umudum da kendine yaraşır bir kadın bulmuş olman.

Ama ben Natalie'ye yaraşan biri değilim şimdi.

Saçma! Neyin varmış senin?

Anne, buna alışsan iyi edersin. Ben evleneceğim.

Omzunu silkiyor annesi. Daha altı ayın var, sonra kaynak işi bulman gerek. Benim istediğim tek şey bu sorunu iyice düşünmen, zamanı gelince görürüz.

Ama ben kararımı verdim. Artık böyle bir sorun yok. Yemin ediyorum anne, serseme çeviriyorsun beni.

Susuyor annesi, birkaç dakika hiçbir şey söylemeden yiyorlar, ikisi de kederli, ikisi de yeniden başlamasını istemedikleri bir tartışmanın yeni savlarını düşünüyorlar, Sonunda annesi içini çekiyor ve bakıyor.

Joey, sakın Natalie için söylediklerimi ona anlatma. Ona karşı içimde hiçbir kötü düşünce yok, biliyorsun bunu. Dikkatli dikkatli, yarı yarıya da inanarak, her iki tarafı da idare etmeye başlıyor.

Kaynakçılık okulunu bitiriyor, yirmi beş dolara iş buluyor ve evleniyor. Çeyiz hemen hemen dört yüz doları buluyor. Bir mağazadan yatak odası takımı, oturma odası için bir divan ve iki sandalye almaya yetecek kadar bir para. Duvara astıkları birkaç resim, günbatımında tarlada ineklerin otladığını gösteren takvimden koparılmış bir manzara. "Mavi Kapı"nın ucuz bir röprodüksiyonu ve bir reklamdan kesilmiş Maxfield Parish'le salonlarını zenginleştiriyorlar. Natalie bir köşe masasının üzerine nikâh resimlerini koyuyor, birbirine bitişik çift çerçeveli. Annesi onlara küçük antika bir raf ve tombul meleklerin çevresinde birbirini kovaladığı resimli küçük fincanlar ve fincan tabakları koleksiyonu veriyor. Üç odalı dairelerine yerleşiyorlar, mutlular, birbirlerine ısınmışlar, birbirlerine düşkünler. İlk yılın sonuna doğru haftada otuz beş dolar kazanıyor, dostlarının ve akrabalarının düzenli çevresine giriyorlar. Evlilik fırtınaları çok sık

değil, çarçabuk geçiyor ve bunların anıları yaşamlarını oluşturan tatlı ve tekdüze ufak tefek olayların seli içinde kaybolup gidiyor.

Bir iki kere araları açılıyor. Şu sonuca varıyorlar, Joey'nin erkekliği biraz çok ve Natalie'nin kocasından daha seyrek istemesi acı ve bazen de çirkin. Bu demek değil ki birleşmeleri her zaman başarısızlığa uğramakta ya da bu konuyu durmadan konuşmakta ya da düşünmekteler. Ama ne de olsa arada sırada canı sıkılıyor buna. Önceden kestirilemeyen bu soğukluğun neden ileri geldiğini anlamıyor; nişanlılık zamanlarında ne kadar azgınca sevişirlerdi.

Bir oğulları olduktan sonra başka şeylerle ilgilenmeye başlıyorlar, haftada kırk dolar kazanıyor, hafta tatillerinde köşedeki dükkânda müşterilere içecek servisi yapıyor. Yorgun, çoğu zaman da dertli; çocuğu sezaryenle alınmış, bu yüzden borca girmişler. Yara izinin görünüşü kötü, elinde olmayarak iğreniyor; Natalie de bunun farkında, iyice çocuğa vermiş kendini, haftalarca ve haftalarca evden dışarı çıktığı yok. Uzun kış gecelerinde çok seyrek istiyor; rahat, mışıl mışıl uyuyor. Bir gece sevişmeleri kavgayla bitiyor.

Kötü bir huyu var. Her zaman sorar: Oldun mu? Natalie'de soğuk bir gülümseme; öteki biraz öfkelenmiş gibi.

Biraz, diyecektir Natalie.

Yavaşlıyor, başını karısının omzuna koyuyor, gevşiyor, derin derin soluk alıyor. Sonra yeniden başlıyor.

Şimdi oldun mu? Olacak gibi mi Natalie?

Karısı yeniden gülümsüyor. Sen bana bakma Joey, diyor.

Birkaç dakika ifadesizce gidip geliyor, kafası başka yerlerde, ikinci çocuğu düşünüyor. İlk çocuğu aralarında tartıştıktan ve bir çocuk sahibi olmaları gerektiğine karar verdikten sonra yapmışlardı, ama şimdi bir ikincisini yapamazlardı, onun için Natalie'nin diyaframı iyice yerine yerleştirip yerleştirmediğini düşünüyor. Bunu hissedeceğini sanıyor, ama yine de kuşkulu. Birdenbire belinde bir basınç, sırtında bir ter duyuyor, kabaca duruyor, gevşiyor yeniden.

Nasıl, tatmin olabilecek misin?

Canım sen bana bakma, Joey.

Birdenbire kızıyor. *Söyle, uyarılmıyor musun?*

Ah, sevgilim, bu akşam bende iş yok, önemli değil, sen işine bak, bana aldırma, önemli değil.

Çekişme ikisini de bozuyor, soğutuyor. Yalnız başına yavan bir zevk almayı sevmiyor, başaramayacağını anlıyor birdenbire, başarısızlığın üzüntüsünden sonra yatağında yatamaz artık.

İlk kez basıyor küfrü. Allah belasını versin. Ve karısını yatakta bırakıp pencereye koşuyor, storun rengi atmış parşömenine bakıyor, titriyor bir parça da soğuktan.

Natalie yanına geliyor, bedenini sürterek onu ısıtmaya çalışıyor. Belli belirsiz baştan savma bir okşama kızdırıyor onu. Analık sevgisiyle karışık. Git, benim... anaya ihtiyacım yok, diye kaçırıyor ağzından; önce kuşku, sonra çıkan sözden ötürü korku.

Natalie'nin ağzında boş bir gülümseme, sonra birdenbire buruşma ve ağlama. Küçük bir kız gibi ağlıyor yatakta. İki buçuk yıllık evlilikten sonra iyice biliyor ki bu gülümsemenin arkası isteri nöbeti, korku ve belki de tiksintidir. Bu bilgi donup kalıyor göğsünde.

Az sonra yanına oturuyor, başının altına yastık koyuyor, ağlamasını kolaylaştırmaya çalışıyor, hissiz eli Natalie'nin alnında ve yüzünde dolaşıyor.

Ertesi sabah korkunçluğu kalmıyor olayın, haftanın sonunda hemen hemen unutuluyor, ama kendi açısından bu, evlilikten umduğunun ya da umduklarından birinin sonudur; Natalie açısından da, onu üzmemek için tatmin olmuş gibi görünmek gerektiğinin anlaşılmasıdır. Evlilik hayatları yeniden başlıyor ve bir yapının temelini atmak için sağlam bir kaya aramaya benziyor bu hayat. Bu çeşit başarısızlıklar önemli değil onlar için, çok tehlikeli de değil. Kendilerini çocuklarına vererek, yeni eşyalar alarak, eskilerini değiştirerek, sigorta işlerini tartışarak ve sonunda öteberi satın alarak rahatlıyorlar. Çalışma sorunları, işte yavaş yavaş ilerleme sorunları,

atölyedeki insanların kişiliklerinden doğan sorunlar var. Birkaçıyla tahta top oyunu oynuyor, Natalie mahallenin sinagogunda fukaralara yardım kuruluna giriyor ve sonunda kurul üyelerini dans dersleri verdirmeye razı ediyor. Haham genç bir adam, çok seviliyor, çünkü modern kafalı. Çarşamba geceleri çocuğu beklemeye biri geliyor. Hahamın toplantı salonunda en çok satılan kitaplar konusunda verdiği konferansları dinliyorlar.

İrileşiyorlar, ağırlaşıyorlar, mültecilere yardım örgütlerine para veriyorlar. Dost, içten ve mutludurlar, aşağı yukarı herkes seviyor onları. Oğulları büyüdükçe, konuşmaya başladıkça, ondan yeni yeni tatlar almaya başlıyorlar. Hayatlarından hoşnutlar, evlilik alışkanlıktan sıcak bir havlu gibi sarmış onları. Büyük bir sevinç duymuyorlar ama pek üzüntüye de kapılmıyorlar, yakın gelecekte kötü bir şey görünmüyor.

Savaş başlıyor, Joey fazla mesai yaparak, terfi ederek, maaşını bir katına çıkarıyor. İki kere Askerlik Şubesine çağrılıyor, iki keresinde de erteleniyor, ama 1943'te çocukları olanlar da askere alındığı zaman savaş sanayiinde çalıştığını ileri sürerek kendisini askerlikten kurtarmaya çalışmıyor. Evinin bütün alışılmış görünümünde bir suçluluk duygusu var, sokakta sivil kılıkla dolaşmak rahatsız ediyor insanı. Sonra inandığı şeyler var, zaman zaman sol eğilimli PM dergisini okuyor ama derginin kafasını allak bullak ettiğini söylüyor. Natalie'yle tartışıyor ve patronunun bütün itirazlarına karşın askere gidiyor.

Sabahleyin erkenden Askerlik Şubesinde kaydı yapılırken iriyarı, bıyıklı, kendisi gibi bir babayla konuşuyor.

Gelme, sen evde kal, dedim karıma, diyor Joey. Çok üzülecek zavallı.

Benim için çok kötü oldu, diyor öteki, her şeyi tasfiye ettim, dükkân için önerilen parayı kabul etmem bir cinayet oldu.

Birkaç dakika içinde ortak tanıdıklar keşfediyorlar. Ha, evet diyor yeni arkadaşı, Manny Silver mı? Çok iyi çocuktur, iki yıl

Grossinger'ın pansiyonunda çok iyi vakit geçirdik; ama o kalabalıktan hoşlanıyor, bense pek sevmem. Güzel bir karısı var ama çok şişman. Evlendikleri zamanı hatırlıyorum, birbirlerinden hiç ayrılmazlardı. Ama insan biraz dışarı çıkıp dolaşmalı, başka insanlar görmeli, evliler için her zaman burun buruna evde oturmaktan kötü bir şey yoktur.

Bütün bunlara elveda artık.

Yalnızlık vardı zaman zaman; ama yine de sığınılacak bir liman sayılırdı bu yalnızlık. Arkadaşlar vardı, çarçabuk anlaşılabilecek insanlar vardı; şimdi orduda, barakaların ve ordugâhların çıplak ve yabancı dünyalarında yeni bir yanıt, yeni bir güvenlik arıyordu Goldstein. Ve bir kış günü köpeklerin havlaması gibi kaybolup gidiyor dertlerin içinde eski alışkanlıkları, çıplak kalıyor. Zihninde araştırıyor, beyninin bütün hücrelerini zorluyor ve sonunda Brooklyn caddelerinin tekdüze beşiğinde uzun zaman sallana sallana uyutulmuş, dondurulmuş o eski mirasını buluyor.

(Biz her yanı zalimlerle çevrilmiş insanlarız... Bir felaketten ötekine geçmek zorundayız... İstenmeyenleriz ve yabancı bir ülkedeyiz.)

Biz acı çekmek için dünyaya gelmişiz. Yüreğinin ve kafasının bütün gücüyle evini, kovuğunu özlediği halde, bacakları dimdik, kalçası sımsıkı.

Yüzünü rüzgârın geldiği yana dönmüştü Goldstein.

3

Takım dereyi yürüyerek geçmiş ve karşı kıyıda toplanmıştı. Aralarında kalan ormanın içinde bir yol açılmış gibi görünmüyordu. Tepelere yakın olan son yirmi metrede erler çok az dal keserek yürümüşler, fundalıkların içinde yüzükoyun sürünerek ilerlemişlerdi. Bu bakımdan bir Japon devriyesi buralardan geçecek olursa yeni açtıkları yolu kolay kolay bulamazdı.

Hearn erlere şunları söyledi, "Arkadaşlar saat üç. Daha oldukça yolumuz var. Karanlık basmadan on beş kilometre yürümeliyiz en azından." Takımda bir mırıltı oldu. "Nedir ulan soytarılar, ne dırlanıyorsunuz?"

Minetta atıldı, "Kusura bakmayın Teğmenim."

"Bugün yürümezsek, yarın yürüyeceğiz," dedi Hearn. Biraz sinirlendiğini anladı. "Onlara bir şey söyleyecek misin Çavuş?"

"Evet Teğmenim." Croft, gömleğinin ıslak yakasını elleyerek erlere baktı. "Çocuklar, açtığımız yolun nerede olduğunu kimse unutmayacak. Şuradaki üç kayadan bulabilirsiniz ya da şu eğrilmiş ihtiyar ağaçtan. Eğer içinizden biri herhangi bir nedenle yolunu kaybederse, bu tepeleri hatırlasın, güneye gidip de dereyi buldu mu, sağa mı sola mı döneceğini anlar." Bir an durdu, kemerindeki el bombalarından birini düzeltti. "Bundan böyle açık arazide yürüyeceğiz, bu yürüyüş sırasında öncü disiplininden çıkmak yok. Hiç kimse bağırmayacak, dalga geçmeyecek. Gözlerinizi dört açacaksınız.

Yüksek bir yerden geçerken çabuk olacağız ve eğilerek geçeceğiz. Öküz gibi yürürseniz tuzağa düşersiniz." Çenesini kaşıdı. "On beş kilometre mi yaparız yoksa beş kilometre mi şimdiden söyleyemem, ama görevimizi yapacağız, mesafe ne olursa olsun." Erlerde hafif bir mırıltı. Hearn biraz kızardı. Croft onunla resmen çelişmişti.

"Haydi bakalım arkadaşlar yürüyelim," dedi kısa ve kesin olarak. Uzun bir avcı kolu halinde, ayaklarını yorgun sürüyerek yürümeye başladılar. Tropikal güneş tam tepelerinde parlıyor, her otun her yaprağında ayrı ayrı yansıyor, gözlerini kamaştırıyordu. Sıcaktan terliyorlardı durmadan; daha başlangıçta gemide deniz suyundan ıslanan giysileri hemen hemen yirmi dört saatten beri kuramamıştı, bedenlerine yapışıyordu. Gözlerine giren terler gözlerini acıtıyor, güneş kasketlerini yakıyor, uzun kunai otları yüzlerine çarpıyor, bitmez tükenmez tepeler güçlerini yiyip bitiriyordu.

Bir tepeyi çıkarlarken yürekleri gümbür gümbür atıyor, soluyorlar, yüzleri ateşten yanıyordu. Tepelere yoğun bir sessizlik çökmüş, bu sessizlik, derinlik ve genişlik bakımından uğursuz bir hal almıştı. Erler ormandan geçtikleri sırada Japonları akıllarına bile getirmemişlerdi; bitkilerin sıklığı, derenin yabanlığı çekmişti bütün dikkatlerini. Bir tuzağa düşme olasılığı en son düşündükleri şeydi.

Ama şimdi geniş, çıplak ve sessiz tepelerde yürürlerken, yorgunluklarının arasında bile bir sıkıntı ve korku duyuyorlardı. Vadiden geçerlerken tepeler onlara yukarıdan bakıyor; ama bir sırtı geçtikleri sırada vadiyle sırt arasındaki aykırılık onlara çıplaklıklarını hissettiriyordu, kilometrelerce öteden görünüyorlardı sanki. Arazi çok güzeldi; geniş ve yumuşak eğriler halinde birbirini sonsuzluğa dek izleyen kanarya sarısı tepeler vardı dört bir yanlarında; ancak erlerin bu güzelliği görecek halleri yoktu. Uçsuz bucaksız bir kumsalı geçmeye çalışan böceklerin yalnızlığı ve önemsizliği vardı üzerlerinde.

Derin ve düz bir vadide bir buçuk kilometre kadar yürüdüler ve güneş yanıp durdu tepelerinde. Kunai otları dehşetli uzadılar. Düzlüklerde her otun yaprağı üç santim genişlikte bir metre kadar uzunluktaydı.

Arada sırada başlarını aşan otların arasında yüz metre kadar yürüyorlardı. İçlerinde yeni bir korku başlamış, hemen hemen dayanılmaz bir hal almıştı. Sanki bilmedikleri bir ormanda yol arıyorlardı; ama direnmeyen bir ormandı bu, sallanıyor, dalgalanıyor, ayaklarına ellerine sürtünüyordu, yılışıktı, mide bulandırıcıydı bu bakımdan. Önde gidenin çok uzaklaşmasından korkuyorlardı, çünkü iki üç metre ileriyi göremiyorlardı, bu yüzden birbirinin peşinden ayrılmıyorlardı, otlar yüzlerine pis pis çarpıyordu. Zaman zaman bir sivrisinek sürüsünü ürkütüyorlar, sinekler çevrelerine üşüşüyor, her yanlarını ufak ufak ısırıyorlardı. Tarlada bir sürü de örümcek vardı, ağları yüzlerine ellerine yapışıyor, sıçratıyordu onları. Otların sürtündüğü yerler kaşınıyordu.

Martinez tarlaların içinde, hepsinin önünde bir ok gibi gitmekteydi. Çoğu zaman otlar boyunu geçiyor, çevresini göremez oluyordu, ama güneşe bakarak yolunu buluyor, bir an bile durmuyordu. Vadiyi yirmi dakikada geçtiler, sonra yeniden tepelere tırmanmaya başladılar. Burada otlar işlerine yarıyor, tepelere çıkarken ot kümelerini yakalıyorlar, inerken de yine otlara yapışıp yavaş yavaş inmeye çalışıyorlardı. Güneş yine tepelerinde kaynıyordu.

Başlangıçtaki korkuları, yani düşman askerlerince görülme korkusu, yürüyüşün fiziksel gereksinmeleri arasında azalmış, ama şimdi içlerini daha yeni ve daha kurnazca bir korku kaplamıştı. Arazi o kadar uçsuz bucaksız, o kadar sessizdi ki onun şimdiye kadar bilmedikleri ağırlığını, bir çeşit uykulu ve dalgın direnmesini iyice duyuyorlardı üzerlerinde. Bir söylentiyi hatırlıyorlardı: Adanın bu yanlarında bir zamanlar yerliler yaşamış, yirmi-otuz yıl önce bir tifüs salgınından ölmüşler, sağ kalanlar başka bir adaya göç etmiş. Günlük işleri içinde adanın yerlileri hiç akıllarına gelmemişti şimdiye kadar; ancak şimdi güneşin ve tepelerin bir vızıltıdan başka bir şey işitilmeyen sessizliği içinde sinir krizleri geçirerek, durarak, fırlayarak bacakları yorgunluktan titreye titreye ilerlerken hatırlamışlardı söylentiyi. Martinez sanki arkasından biri geliyormuş gibi, başkalarına hiç acımadan hızlı adımlarla yürüyordu. Bu arada

yaşamış ve ölmüş insanları düşünmek başkalarından çok korkutuyordu onu. Bu boş arazide, uzun zamandır insan ayağı basmamış toprağı bozarak yürümek sanki bir günahtı.

Oysa Croft başka bir havadaydı. Araziyi tanımıyordu; hiç kimsenin bu toprağa yıllardan beri ayak basmamış olması onda içgüdüsel ve derin bir heyecan yaratmıştı. Arazide her zaman iyiydi; babasının çiftliğinde kilometrelerce uzayan tepelerin üzerinde her kayayı ezbere bilirdi, onun için bu bilinmeyen ülke onu çok derinden ilgilendiriyor, her tepenin üzerinden gördüğü yeni görüntü, hoşuna gidiyordu. Bütün bu yerler, takımla birlikte keşfe çıktığı bütün bir alan, hep onundu.

Sonra Hearn geldi aklına, başını salladı, Croft safkan bir attı, kamçılanmaya alışmamıştı, onun için kolay kolay yutulacak bir lokma olmadığını göstermişti ona. Hemen arkasından yürüyen Red'e döndü, "Söyle arkadakilere. Daha hızlı yürüsünler."

Bütün yürüyüş kolundakiler emri tekrarladı, erler daha hızlı yürümeye başladı. Ormandan uzaklaştıkça korkuları artıyordu, arkalarında kalan her tepe, dönüşlerinde önlerine çıkacak yeni bir engeldi. Takım sinirli ve korkunç bir dehşet içinde ileri fırlamıştı. Yalnız birkaç kere durarak, hiç ağızlarını açmadan, birbirlerinin peşini bırakmamaya çalışarak üç saat yürüdüler. Ortalık kararmaya başladığı sırada konaklamak üzere durduklarında takımın en dayanıklılarında bile güç kalmamıştı, güçsüz olanlarsa bitmek üzereydiler. Roth bir saat hiç kıpırdamadan yerde yattı, elleri ve ayakları kendiliğinden titreyip duruyordu. Wyman iki büklüm olmuş öğürüyordu. Son iki saat boyunca sırf geride kalmamak için yürümüştü. Sinirleri onlara geçici, yapay bir enerji sağlamıştı ama şimdi durunca bitkinliklerini birdenbire anlamışlardı. Parmakları hissizleşmişti, çantalarının tokalarını çözemiyorlar, geceleyin üstlerine örtecekleri battaniyeleri çıkaramıyorlardı.

Hiçbiri konuşmuyordu. Gecenin karanlığı bastığı sırada bir çember biçiminde toplanmışlardı. Yemeklerini midelerine indirmiş olanlar sularını içmiş, yataklarını yapıyorlardı. Bir tepenin doruğuna yakın bir dere içinde konaklamışlardı. Hearn'le Croft karanlık basmadan önce konaklama yerinin çevresinde dolaşmışlar, en iyi nöbet yerini

bulmaya çalışmışlardı. Erlerin bulunduklan yerden otuz metre yukarıya, tepenin üzerine çıkmış ve ertesi gün geçecekleri araziye bakmışlardı. Ormandan çıktıklarından beri Anaka Dağı'nı ilk kez görüyorlardı. Bu kadar yakından görmemişlerdi şimdiye kadar, oysa dağın tepesi onlardan otuz kilometre uzaktaydı. Aşağılarında gördükleri vadiden sonra sarı tepeler seyrekleşiyor, sonra esmerleşiyor, koyulaşıyor, gri-mavi kayalar haline geliyordu. Akşamüstü, tepelerin üzerlerine sis çökmüş, Anaka Dağı'nın batısında kalan ve geçmeleri gereken geçidi örtmüştü. Anaka Dağı bile belli belirsizdi. Eflatun-mavi bir renk almış, bu rengin içinde erimiş, koyulaşan karanlıkta saydamlaşmıştı. Ufuk çizgileri belli oluyordu yalnızca. Tepenin üstünde ince birkaç bulut kara kara tünemiş, biçimleri sisin içinde kaybolmuştu.

Croft dürbününü çıkarttı, tepelere baktı. Dağ bir deniz kıyısındaki uçurumu andırıyor ve bulanık hava dalgaların kayalara vurduğu bir okyanusa benziyordu. Doruğun arkasındaki bulutlar, sanki püskürtülen bir sisti. İmgeler, dürbünde daha da yoğunlaşıyor, Croft gözünü dürbünden ayıramıyordu. Dağ, bulut ve gökyüzünün sessiz ve soğuk savaşı, o zamana kadar gördükleri denizlerin ve kıyıların savaşından daha arı, daha yoğundu. Kayalar karanlıkta birbirlerine sokulmuşlar, suların korkusundan birbirlerine girmişlerdi. Sonsuz uzakta görünüyorlardı ama sonraki geceyi onun doruğunda geçirebileceklerini düşününce ürperdi bir an. Kendinden geçecek kadar büyük bir heyecan duydu yeniden. Nedenini söyleyemezdi ama dağ onu eziyor, çağırıyor, aradığı bir şeyin yanıtını veriyordu ona. O kadar arı, o kadar temiz ve yalındı dağ.

Dağa tırmanamayacaklarını öfke ve hayal kırıklığı içinde anladı. Ertesi gün olaysız geçerse akşama doğru geçide yaklaşacaklar, dağa çıkmaya başlayamayacaklardı bile. Dürbünü Teğmen'e verirken üzgündü.

Hearn çok yorgundu. Yürüyüşü olaysız başarmıştı, daha da yürüyebileceğini düşünüyordu ama bedeni dinlenmek istiyordu. Sıkkındı, dürbünden baktığı sırada dağ onu daha da rahatsız etti, saygıyla karışık bir korku yarattı onda. Çok görkemli, çok güçlüydü dağ. Tepesindeki sis anaforuna bakarken hafif ama keskin bir heyecan

duydu. Okyanusun kayalıklara gerçekten çarptığını sandı ve bu dev savaşın sesini işitecekmiş gibi, istemediği halde kulak kesildi.

Çok uzaklardan –ufkun ötesinden– bir kumsalın sesine benzeyen, ya da belki boğuk bir gök gürültüsünü andıran birtakım sesler geliyordu.

"Dinle bak!" Kolunu yakalamıştı Croft'un.

İkisi de tepenin üzerinde yüzükoyun yatmış, dalgın dinliyorlardı. Gittikçe bastıran gecenin içinde, gök gürültüsünü yeniden işittiler uzaktan, boğuk boğuk.

"Top sesleri bunlar Teğmenim. Dağın ardından geliyor. Bir saldırıya geçilmiş sanırım."

"Haklısın." Yeniden sustular. Hearn dürbünü Croft'a verdi. "Bir daha bakmak ister misin?"

"Evet, kusura bakmayın." Croft dürbünle bakmaya başladı yeniden.

Hearn gözünü Croft'a dikti. Croft'un yüzünde garip bir görünüm vardı. Ne olduğunu söyleyemezdi ama sırtındaki tüyler bir an diken diken oldu. Croft'un yüzü o sırada sertleşmiş, dudakları birbirinden ayrılmış, burun delikleri açılmıştı. Bir an Hearn sanki Croft'un içine bakıyormuş, bir uçurumun kenarındaymış sandı kendini. Başını çevirdi, ellerine baktı; Croft'a güvenilemezdi. Bu gerçeği bu kadar bayağı biçimde ortaya koymanın sağladığı bir güven vardı. Son bir kere bulutlara ve dağlara baktı. Dağ bu kez onu daha çok bozdu. Kayalar çok büyüktü ve kararan gökyüzü sis dalgaları halinde döne döne çöküyordu üzerlerine. Koskoca gemilerin çarpıp parçaladığı, hemen birkaç dakika içinde battığı bir deniz kıyısıydı orası.

Croft dürbünü geri verdi, Hearn kutusuna koydu. "Haydi karanlık basmadan nöbetçiyi dikelim," dedi.

Aşağılarında, dere içinde yatan erlerin yanlarına kayarak indiler.

İZİN SIRASI

O gece dere içinde, yan yana yatarlarken.

BROWN: Bana bakın çocuklar, biz keşfe çıkmadan önce kulağıma çalındı: izinler çıkıyormuş gelecek hafta. Karargâh Bölüğünden on kişiye izin vereceklermiş bu kez.

RED: *(homurdanarak)* Evet, emir erlerini gönderirler.

MINETTA: Ulan sen şu işe bak, bizim burada adamsızlıktan anamız ağlıyor, oysa pis subayların bir düzine emir eri var orada.

POLACK: Peki ne diye emir eri olmadın öyleyse?

MINETTA: Kendini bilen adam emir eri olur mu hiç, benim şerefim var be.

BROWN: Atmıyorum Red, listede belki sen de, belki ben de varız.

RED: Geçen ay kaç kişi izin aldı?

MARTINEZ: Bir. Ondan önceki ay da iki.

RED: Bak görüyor musun işte, her bölükten bir kişi. Karargâhta on sekiz ayını doldurmuş yüz kişi bulunduğuna göre, hiç merak etme Brown, şunun şurasında bir şey kalmadı, bekle yüz ay sonra senin de sıran gelir.

MINETTA: Bunlar masal be.

BROWN: Sen dur bakalım Minetta. Daha hava değişimi alacak kadar çok bulunmadın orduda.

MINETTA: Ulan sizler bile hâlâ izinli gidemedikten sonra ben on sekiz ayımı da doldursam gidemeyeceğim demektir. Hapislik gibi bir şey bu be.

BROWN: *(Düşünceli)* İzinler çıktığı zaman bir bok da çıkar merak etme. Tahrip takımındaki Shaughnessy'yi unuttun mu? İzin sırası gelmişti, emrini filan hepsini aldı, tam o sırada herifi inzibat görevlisi yaptılar, boku yedi.

RED: Zaten onu neden seçtiler? Bunun için. Bana bak arkadaş, sen onu unut, askerlikten kurtuluş yok, hiçbirimiz kurtulamayız.

POLACK: Bakın söylüyorum size, işte ben on sekiz ayımı bitireyim, nasıl izin alacağını görürsünüz. Her işin kolayı var. Önce Mantelli'nin kıçını yalamaya başlarsın ya da o şişman başçavuş pezevengin; pokerde biraz para yaptın mı, onlara yirmi-otuz poundunu toka edersin, "Bir puro alırsın bununla, izin purosu," dersin. Her şeyin bir yolu var oğlum.

BROWN: Bilmem ama Red, Polack'ın hakkı var gibi. Sanders'a nasıl izin verdiler, unuttun mu? Sanki izin listesine alınacak bir bok mu yedi, geçen yıl Mantelli'nin götünü yalamaktan başka.

RED: Bak oğlum, beni dinle Brown, sen böyle işlere burnunu sokma. Mantelli'nin götünü yalayayım derken bakarsın herif seni o kadar sever ki yanından ayırmak istemez.

MINETTA: Ulan amma dümen bunlar be? Bu dinine yandığımın ordusu bir eliyle verdiğini öteki eliyle almaktan başka bir şey yapmaz mı? Sonra sen kendini ye dur.

BROWN: *(İçini çekerek)* Of, hasta eder adamı bu işler. *(Battaniyesinin altında döner)* İyi geceler.

RED: *(Sırtüstü yatmış, Pasifik yıldızlarına bakmaktadır.)* İzin listesi, erleri yurtlarına göndermek için değil, göndermemek için hazırlanır.

MINETTA: Evet, haydi, iyi geceler.

(Aynı sözler) iyi geceler... İyi geceler.

(Uyurlar, çevrelerinde tepeler ve gecenin fısıltılı sessizliği.)

4

Takım dere içinde tedirgin bir gece geçirmişti. Erler yorgunluktan doğru dürüst uyuyamamış, battaniyelerinin altında titreyip durmuşlardı. Her erin nöbet sırası geldiğinde, o er tepeye zorlukla çıkabilmiş, otların arasından aşağıdaki vadiyi güçlükle gözetleyebilmişti. Her şey, ay ışığı altında soğuk, gümüşsü bir renk almıştı, kederliydi. Aşağıda uyuyan erler uzaklardaki birer hayaldi. Her nöbetçi kendini yalnız, yapayalnız hissediyor, aydaki vadilere ve kraterlere bakıyormuş gibi oluyordu. Kıpırdayan hiçbir şey yoktu ortalıkta ama duran da yoktu. Tatsız ve dalgın bir rüzgâr esiyor, otlar hışırdıyor, soğuk ve titrek dalgalar halinde ileri geri gidip geliyordu. Yoğundu ve havada asılı gibiydi gece.

Gün ağarırken battaniyelerini dürdüler, çantalarını yaptılar, sabah kumanyalarını açtılar, soğuk jambon ve yumurta konservesiyle peksimetlerini yavaş yavaş, üzerlerine hardal dökmeden yediler. Bir gün önceki yürüyüşten sonra kasları sertleşmiş, bir gün önceki terden dolayı giysileri katılaşmıştı. Yaşlı olanlar güneşin yükselmiş olmasını istiyordu; bedenlerinde sıcaklık kalmamıştı sanki. Red'in böbrekleri yine ağrıyordu, Roth'un sağ omzundaki romatizma yine tutmuştu, Wilson yemekten sonra bir ishal nöbetine tutulmuştu. Hepsi de keyifsiz, hepsi de isteksizdi; önlerinde bir yürüyüş olduğunu pek akıllarına getirmiyorlardı.

Croft'la Hearn yeniden tepenin üstüne çıktılar, o sabahki yürüyüşü aralarında tartıştılar. Erken saatlerde vadiyi sis kaplamış, dağı ve geçidi örtmüştü. Gözlerini kısarak kuzeye baktılar, Watamai Sıradağları'nı gördüler. Bir sis bulutu altında göz alabildiğince uzayan sıradağlar Anaka Dağı'nın doruğuna doğru yükselirken birdenbire alçalarak dağın solundaki geçide düşüyor, sonra yeniden dimdik çıkıyordu.

Croft yorumladı, "Japonlar bu geçidi gözetliyorlardır garanti."

Hearn omuz silkti. "Belki. Ama geçidi tutmaktan başka yapacak işleri de vardır, burası hatlarının çok gerisinde kalıyor."

Sis dağılıyordu. Croft dürbünüyle uzaklara baktı. "Teğmenim... Bilmiyorum. Geçit öyle dar ki bu geçidi bir takım, kıyamete kadar tutabilir." Yere tükürdü. "Göreceğiz, bakalım."

Güneş tepelerin kıyılarını belli etmeye başlamıştı. Dere içlerindeki ve sırtlardaki gölgeler şimdi daha aydınlıktı.

"Başka bir halt edemeyiz," diye mırıldandı Hearn. Croft'la arasında bir çekememezlik olduğunu anlamıştı. "Şansımız varsa bu gece Japon hatlarının gerisinde konaklar, yarın da gerilerini keşfe çıkarız." Hearn kuşkuluydu. İçgüdüleri, deneyimleri, bu geçidin tehlikeli olduğunu, belki de bir işe yaramayacağını söylüyordu ama başka çare de yoktu. Yere tükürdü yeniden. "Ne yapalım, başka yolu yok." Ama canı sıkkındı. Dağa baktıkça...

"Haydi yola çıkalım," dedi Hearn.

Aşağıdaki erlerin yanına döndüler, çantalarını sırtladılar, yürümeye başladılar. Takımın yönetimini, Brown ve Croft'un yerine, Hearn üzerine aldı; Martinez kolbaşıydı ve hepsinin otuz kırk metre ilerisinde gidiyordu. Geceleyin çiy yağdığı için otlar ıslaktı, erler tepeden aşağıya inerlerken kayıyorlar, bir sırtı çıkarlarken soluk soluğa kalıyorlardı. Hearn durumundan hoşnuttu. Dünkü yürüyüşten sonra kendini toparlamıştı, şimdi daha güçlüydü, halsizliği kalmamıştı. Uyandığı zaman kasları gerilmişti ve omzu da ağrıyordu ama şimdi dinlenmiş, neşesi yerine gelmişti. O sabah bacakları sağlam basıyordu yere, daha dayanıklı buldu kendini. İlk

sırtı geçtikleri sırada, çantasını geniş omuzlarına daha da çıkardı, bir an yüzünü güneşe döndü. Her şey mis gibi kokuyordu, sabahın taze ve tatlı kokusu vardı her şeyde. "Haydi bakalım çocuklar, göreyim sizi!" diye bağırdı erler önünden geçerken. Kolun başından ayrılmış, biraz geri kalmıştı; erlere ayak uydurmak için arada sırada yavaşlıyor, bazen hızlanıyor, bir erin yanından ötekinin yanına geçiyordu.

"Bugün nasılsın bakalım Wyman, daha iyisin ya?"

Wyman başını eğdi. "İyiyim komutanım. Dün biraz öttüm, kusura bakmayın."

"Aldırma be, hangimizin ağzına sıçılmadı ki? Bugün daha iyi olacak." Wyman'ın omzuna vurdu, Ridges'a geçti.

"Amma ülke, değil mi arkadaş?"

Ridges sırıttı, "Evet komutanım. Büyük ülke."

Biraz da Wilson'ın yanında yürüdü, onunla şakalaştı, "Hâlâ yerleri gübreliyor musun?"

"Evet komutanım, bizim musluk gevşedi biraz, ne yapalım, tutamıyorum."

Hearn, Wilson'ın göğsüne vurdu. "Bundan sonraki molada sana bir tıpa keselim."

Ne kadar kolay, ne kadar tatlıydı. Bunu neden yaptığını pek bilmiyordu, ama oldukça hoşuna gitmişti. Bütün düşüncelerini bir yana bırakmıştı; keşif hareketine de pek aldırdığı yoktu o sırada. Belki bugün başarıya ulaşacaklar ve yarın akşam da geri dönmeye hazır olacaklardı. Birkaç gün içinde görev bitecek, karargâha döneceklerdi.

Cummings'i düşündü, buruk bir tiksinti duydu içinde, birden keşif hareketinin bitmemesini istedi. Keyfi kaçtı. Bütün başarılardan Cummings yararlanacaktı.

Allah belasını versin. Zaten bir şeyi sonuna kadar götürdün mü işin içinden çıkamazsın. Böyle zamanlarda yapılacak tek şey ayak ayak üstüne atıp keyfine bakmak. Bir sırtta erler önünden geçerken sakin sakin, "Haydi arkadaşlar, haydi yürüyelim, hızlı hızlı," dedi.

Başka sorunlar da vardı. Örneğin Croft. Şimdiye kadar olduğundan daha gözü açık olmalı, her şeyi iyice kavramalı, Croft'un aylardan ve

yıllardan beri elde ettiği bilgiyi birkaç günde öğrenmeliydi. Şimdi çok ince bir dengeden yararlanarak komuta edebiliyordu. Bir bakıma Croft ona istediği zaman tekmeyi atabilirdi. Dün gece tepenin üzerindeyken... Croft'un komuta yöntemi yanlıştı, korkutucu bir komuta yöntemi vardı.

Hem yürümeyi hem de erlerle konuşmayı sürdürdü. Ama güneş daha yakmaya başlamış, herkes yeniden yorulmaya başlamış ve sinirlenmişti. Şimdi biraz daha güçlükle konuşuyorlardı.

"Nasılsın Polack?"

"İdare eder." Polack hiç sesini çıkarmadan yürümesini sürdürdü.

Ona karşı bir direnç vardı erlerde. Temkinliydiler, belki ona güvenmiyorlardı. Bir subaydı o; bu bakımdan içgüdüsel olarak gözlerini dört açmalıydılar. Ama daha başka bir şey de var, diye düşündü. Croft uzun süreden beri onlarlaydı, takımı avcunun içine almıştı; bu yüzden Croft'un artık takım komutanı olmadığına inanmıyorlardı belki ama ona bir şey söylemekten de çekiniyor ve Croft'un günün birinde yeniden yuları ele alarak her şeyi hatırlamasından korkuyorlardı. Bütün sorun Hearn'ün bundan böyle takımda her zaman kalabileceğini onlara anlatabilmekti. Bunun için zaman gerekliydi. Karargâhta hiç olmazsa bir hafta onlarla birlikte olsaydı, bundan önce bir keşif hareketine birlikte çıksalardı neyse. Hearn yeniden omuz silkti, alnının terini hafifçe sildi. Güneş kızmıştı yeniden.

Tepeler durmadan yükseliyordu. Takım bütün sabah boyunca uzun otların arasından yürüdü, yavaş yavaş tırmandı, vadilerin içinde ayaklarını sürüdü, tepelerin çevresinde korka korka yürüdü. İyice yorulmaya başlamışlardı, hızlı hızlı soluk alıyorlardı, yüzleri yanıyordu, birbirlerinin arkasından sersem sersem yürüyorlardı.

Güneş bulutlandı, yağmur başladı. Önce hoşlarına gitti yağmur, çünkü serindi ve otların üzerinde hafif bir rüzgâr esiyordu ama toprak yumuşayıverdi sonradan, postalları çamurlandı. Gittikçe daha çok ıslanıp sırılsıklam oldular yeniden, başları sarkıyordu; yağmurun girmemesi için tüfek namluları toprağa bakıyor, yürüyüş

kolu ise solmuş bir çiçek dizisini andırıyordu. Çevrelerinde ne var ne yok hepsi sarkmıştı.

Arazi değişti, daha kayalık oldu. Tepeler dikleşti, tepelerden bir kısmı insanın beline kadar gelen alçak sık çalılıklarla ve düz yapraklı bitkilerle örtüldü. Ormandan çıktıklarından beri ilk kez bir ağaçlıktan geçtiler. Yağmur kesildi. Güneş tam tepelerinde yeniden kızgın kızgın yanmaya başladı. Takım küçük bir ağaçlıkta durdu, erler çantalarını çıkardılar, günlük kumanyalarından birini daha yediler. Wilson peksimetleri tiksinerek elledi, ağzına bir peynir parçası attı, "İnsanı kabız yaparmış," dedi Red'e.

"Canım, elbette bir işe yarıyordur."

Wilson güldü ama şaşkın bir hali vardı. İshali sabahtan beri soluk aldırmamıştı, sırtı ve kasıkları ağrıyordu. Bedeninin neden onu böyle bıraktığını bir türlü anlamıyordu. Kimseden aşağı kalmamakla övünürdü, şimdi ise yürüyüş kolunun arkasından sürükleniyordu, en ufak tepeleri bile ancak kunai otlarına yapışarak çıkabiliyordu. İkide birde gelen ağrılar iki büklüm etmişti onu, terliyordu, sırtındaki çanta sanki bir çimento çuvalıydı.

Wilson içini çekti. "Yemin ediyorum Red, içim bombok... Döndüğüm zaman ameliyat olacağım. Olmazsam hiçbir işe yaramam artık."

"Öyle."

"İnan bana Red. Bütün takım benim yüzümden geri kalıyor."

Red kahkahayı bastı. "Ulan biz acele mi ediyoruz sanki?"

"Yo. Ama ben üzülüyorum işte, elimde değil. Ya geçitte bir bok olursa, o zaman ben ne yaparım? Hay Allah kahretsin, sıkı bir göt nasıl olur unuttum be."

Red güldü. "Haydi ulan aldırma, boş ver." Wilson'ın derdiyle ilgilenmek istemiyordu. Elimden ne gelir, dedi içinden. Yavaş yavaş yemeye devam ettiler.

Birkaç dakika sonra Hearn yeniden yürüyüş emri verdi, takım ağaçlıktan çıktı, güneşin altında yürümeye başladı. Yağmur durmuştu ama tepelerde çamur vardı yine, yerden buhar çıkıyordu. Erler eğilerek

yürüyorlardı. Önlerindeki tepeler sonsuzcasına uzanıp gitmekteydi. Hemen yüz metre uzunluğundaki bir kol halinde, otların arasında, çeşitli ağrılar ve acılar içinde, yavaş yavaş yürüyorlardı. Ayaklarından ateş çıkıyordu, dizleri yorgunluktan titriyordu. Çevrelerindeki tepeler öğlen sıcağında parıldıyordu. Sınırsız ve boynu bükük bir sessizlik çökmüştü her şeyin üzerine. Böcek vızıltıları hiç durmuyordu ama tatsız da sayılmazdı. Bu vızıltılar yaz sıcağında çiftlik topraklarının sisli sıcak hayallerini, sessizliğini ve bolluğunu, Croft'un, Ridges'ın, dahası Wilson'ın bile gözünün önüne getiriyor ama bu hayaller bir kelebeğin havada bırakabileceği bir iz kadar çarçabuk geçip gidiyordu. Birtakım anılara dalıyorlardı gelişigüzel: Bir köy yolunda yürüyorlar, tarlaların bereketliliğini bir daha görüyorlar, yağmurdan sonraki yeşerme içinde sürülmüş toprağın ve terleyen atların eski zamanlardan kalma hoş kokularını duyuyorlardı.

Güneş ışığı ve sıcak göz kamaştırıyordu her yerde.

Bir saat boyunca hiç durmadan yokuş çıktılar, sonra bir ırmağın kıyısında durdular, mataralarını doldurdular, on beş dakika mola verdiler, sonra yine yola koyuldular. Üzerlerindeki giysiler on beşinci kere ıslanmıştı en azından: Denizden fışkıran sularla, nehirlerden geçerlerken, terden ve yerde uyurlarken... Her keresinde de kuruduktan sonra üzerlerinde lekeler kalmıştı. Gömleklerinde beyaz tuz lekeleri vardı. Kumaşların kol ve palaska altlarına gelen yerleri çürümeye başlamıştı. Bedenlerinin her yanı kabarmış, benek benek olmuş, yüzleri ve elleri güneşten yanmıştı, bir kısmı ayağı acıdığı için şimdiden topallamaya başlamıştı; ama bütün bu sıkıntılar önemsizdi, yürüyüşün ağır uyuşukluğu içinde, kızgın güneşin yakıcılığı altında, hemen hemen dikkat çekmiyordu bile bu sıkıntılar. Yorgunluklarının işkencesine uğramışlardı; bedenlerinin bütün zayıf dayanaklarını, kaslarındaki ağır tembellik eğilimlerini sömürüyordu yorgunluk. Çaba harcamanın keskin ve ekşi zehirini tadıyorlar, yorgun bacaklarını tepelerin üzerine çıkmak için zorluyorlardı; artık bitkinlikten duygularını kaybetmişlerdi. Nereye gittiklerini düşünmeden,

bir şey anlamadan, bilmeden, aptal aptal, sallana sallana yürüyüp duruyorlardı. Çantaları ezici bir ağırlık olmuştu, ama çantalarını bedenlerinin bir parçası, sırtlarına yapışmış bir kaya sayıyorlardı.

Fundalar ve çalılıklar daha da yükselmişti, göğüslerine kadar geliyordu. Dikenli dallar tüfeklerine takılıyor, giysilerine yapışıyordu. İleri fırlayarak aralarından geçmeye çalışıyorlar, sonunda giysilerine giren dikenler onları kıpırdamaz hale getirince duruyorlar, dikenleri çıkarıyorlar, yeniden ileri fırlıyorlardı. Erler önlerindeki yüz metrelik araziden başka hiçbir şey düşünmüyordu; tırmandıkları tepeden başlarını kaldırıp bir kere bile bakmamışlardı neredeyse.

Öğleden sonra birtakım kayaların gölgesinde uzun bir mola verdiler. Çekirgelerin cızırtıları ve böceklerin bitkin uçuşları arasında zaman tembel tembel geçiverdi. Ölesiye yorgun olan erler uyudular. Hearn'ün yürüyüşe geçmeye niyeti yoktu ama mola da çok uzamıştı. Yavaş yavaş ayağa kalktı, çantasını taktı, bağırdı "Haydi bakalım, arkadaşlar, kalkın!" Tepki gösteren olmadı. Hearn birden sinirlendi. Croft söyleseydi hemen kalkarlardı. "Haydi arkadaşlar, gidiyoruz! Bütün gün götümüzü yayıp oturacak değiliz!" Keskin ve soğuk bir sesle bağırmıştı. Askerler otların üzerinden yavaş yavaş, tembel tembel kalktılar. Mırıldandıklarını işitiyordu, pis ve ters bir direnme olduğunu anlamıştı.

Düşündüğünden çok daha gergindi sinirler. Ağzından düdük gibi bir ses çıktığını işitti, "Ulan dırlanmayı bırakın da yürüyelim!" Bıkmıştı onlardan, birdenbire anladı bunu.

"Eşşoğlueşşek!" diye mırıldandı içlerinden biri.

Birden şaşırdı, fena oldu. Ama bastırdı duygusunu. Tutumlarında anlaşılmayacak bir şey yoktu. Yürüyüşün verdiği yorgunluk içinde birini suçlayacaklardı elbette, ne yaparsa yapsın er geç kızacaklardı ona, davranışı onları şaşırtacak ve rahatsız edecekti. Ama Croft olsaydı ona boyun eğerlerdi, çünkü Croft onların öfke özlemlerini doyurur, bu özlemi güçlendirir, egemen olur, sonunda istediğini sağlardı. Bunu anlayınca bir üzüntü çöktü içine. Daha sakin bir sesle, "Çok yolumuz var," dedi.

Ağır ağır ve güçlükle yürüdüler. Şimdi Anaka Dağı'na daha yaklaşmışlardı, sırtlardan geçerlerken dar boğazın yüksek uçurumlarını görüyorlar, hafif eğimli yerlerinde büyüyen ormanların ağaçlarını bile tek tek seçebiliyorlardı. Yalnız arazi değil, hava bile değişmişti. Daha serindi buralar, ama hissedilecek kadar hafifti hava ve ciğerlerinde kolayca yanıyordu.

Saat üçte geçit ağzına vardılar. Croft son tepenin üzerine tırmandı, bir fundanın arkasına gizlendi, araziyi gözden geçirdi. Bu tepeden sonra üç yüz metrelik bir vadi başlıyordu. Önü sıradağlarla, sağı ve solu tepelerle çevrili bir ot adasıydı burası. Vadi bittikten sonra geçit dağların arasına giriyor, iki yanı dimdik kaya duvarlarıyla kaplı dar bir boğazın içinde döne döne gidiyordu. Boğazın yolu funda ve çalılarla kaplıydı, bu yeşilliklerin içinde bir kısım insan saklanmış olabilirdi.

Geçidin ağzındaki birkaç küçük tepeciğe baktı, tabanlarındaki ağaçların aralarını gözetledi. Buraya kadar geldiği için çok hoşnuttu. Amma da yol yürüdük, dedi içinden. Tepelerin bu sessizliği içinde dağların arkasından gelen boğuk top seslerini, çarpışmanın homurtusunu işitiyordu.

Yanına Martinez geldi. "Ooo, Japon avcısı, gel bakalım," diye fısıldadı ona. "Vadinin yanındaki tepeleri izleyelim, boğazın gerisinde biri varsa tarladan geçerken bizi görür." Martinez başıyla onayladı, eğilerek tepeden indi, vadiyi çevirmek üzere sağa saptı. Croft takımın geri kalan kısmına elini salladı, kendisini izlemelerini işaret etti, tepeden aşağıya inmeye başladı.

Uzun otlardan uzaklaşmaya çalışıyor, ağır ağır yürüyorlardı, Martinez otuz metre kadar yürüyüp duruyor, sonra yeniden yürümeye başlıyordu. Temkinliliğinin bir kısmı erlere de geçmişti. Gözlerini dört açmışlardı, hiç konuşmuyorlardı. Yorgunluktan kurtulmuşlar, donuklaşan duyularını harekete geçirmişler, dahası bacaklarına yeniden egemen olabilmişlerdi biraz. Ayaklarını bastıkları yere dikkat ediyorlar, her adımda bacaklarını kaldırdıktan sonra yeniden basarlarken ses çıkarmamaya çalışıyorlardı. Vadideki derin

sessizliğin hepsi de farkındaydılar, umulmadık bir hışırtı işittikleri zaman hemen kulak kesiliyorlar, bir böcek ötmeye başlar başlamaz hemen duruveriyorlardı. Sinirleri gerilmişti. Bir şey bekliyorlardı, ağızları kuruyor, yürekleri göğüslerinde küt küt atıyordu.

Croft'un vadiyi gözetlediği yerle geçit ağzının arası yalnızca bir iki yüz metre kadardı ama Martinez üç yüz metreden fazla yürümüştü. Çevrenin dönülmesi uzun bir zaman, belki de bir saat almış ve güçleri azalmıştı. Yürüyüş kolunun gerisinde kalanlar arada sırada duruyorlar, sonra takıma yetişmek için koşmak zorunda kalıyorlardı. Ne sabırları ne de güçleri kalmış, eriyip bitmişlerdi. Yorgunlukları, yeniden başkaldırmış, sırtlarına, dizlerinin arkasındaki yorgun kaslara binmişti. "İleri" işaretini görmek için biraz doğrulunca hiç hallerine acımadan hemen biniyordu omuzlarına. Terler gözlerinin içine kadar giriyor, gözlerini yaşartıyordu. Sinir gerginliklerinin iyi yanını yitirmişler, kötü yanını çevirmişlerdi. İçlerinden birkaçı homurdanmaya başlamıştı. Uzun molaların birinde Wilson işini bitirememişti. Yürüyüş kolu harekete geçtiği sırada o hâlâ uğraşıp duruyordu. Koldakiler şaşırdılar. Geride olanlar önde gidenlerin durdurulmasını fısıldadılar, erler bir iki dakika ileri geri giderek birbirlerine söylediler bunu. Wilson'ın işi bittiği zaman yeniden ilerlediler ama artık disiplin bozulmuştu. Hiçbiri konuşmuyordu ancak fısıltılarının toplamı olarak ve adım atarken dikkatli davranmamaları yüzünden hafif bir gürültü çıkıyordu. Croft ikide birde eliyle susmalarını işaret ediyor ama bu işareti pek işe yaramıyordu.

Anaka Dağı'nın altındaki uçurumlara vardılar, kayadan kayaya koşarak yeniden yolun solunu izlemeye başladılar. Siper alacak yeri olmayan bir düzlüğe vardılar; burası daha büyük bir vadinin yüz metre uzunluğundaki açık bir alanı, küçük bir kovuğuydu, geçidin ilk düzlüğüydü. Burayı dosdoğru geçmekten başka çare yoktu. Hearn'le Croft bir kayalığın arkasına oturdular, uygulayacakları stratejiyi tartıştılar.

"Teğmenim iki mangaya ayrılalım, bir manga düzlükten geçerken öteki saklansın."

Hearn başıyla onayladı. Kötü bir fikir değildi.

Croft bir kayanın arkasında oturup güneşin sıcaklığını bedeninde hissetmenin eşine rastlanmayan, doyulamayan tadına vardı. Derin bir soluk aldı. "Evet bunu yapalım, ilk manga geçide vardıktan sonra öteki yürüsün."

"Tamam."

Croft Hearn'ün yüzünü inceleyerek çenesini ovuşturuken, "Ben birinci mangayı alayım mı Teğmenim?" dedi.

Hayır! Artık bu kadarı da fazlaydı. "Ben alacağım, Çavuş. Sen bizi desteklersin."

"Ya... Peki Teğmenim." Bir an durdu. "Siz Martinez'in mangasını alsanız iyi edersiniz. Eskilerin çoğu o mangada."

Hearn başını eğdi. Croft'un yüzünde bir şaşkınlık ve hayal kırıklığı sezdiğini sanmış, bu sezgiden hoşlanmıştı. Ama hemen sonra kendi davranışına üzüldü, çocuk durumuna düşmüştü.

Bir parmağını kaldırarak birinci mangayı istediğini Martinez'e bildirdi. Birkaç dakika içinde erler çevresinde toplandı. Hearn boğazında bir gerginlik duydu, konuştuğu zaman sesi kaba çıktı, sanki bir fısıltıydı, "Şu karşıdaki ağaçlığa gideceğiz, ikinci manga bizi koruyacak. Gözünüzü dört açın demeye gerek yok herhalde." Boğazına dokundu, bir şey unuttuğunu düşünerek ekledi, "En az beş metre aralık olacak."

Erlerden bir kısmı evet der gibi başlarını eğdiler.

Hearn ayağa kalktı, kayanın üstünden aşağıya indi, geçidin ağzını kapatan ağaçlığa doğru açık arazide yürümeye başladı. Arkasında, solunda ve sağında, mangadakilerin ayak seslerini işitiyordu. Silahını farkına varmadan, otomatik olarak iki eliyle yanında tutuyordu. Düzlük yüz metre uzunluğundaydı, genişliği otuz metre kadar vardı, bir yanında uçurumlar, öteki yanında yüksek otlarla kaplı bir vadi bulunuyordu. Burası hafif bir eğimle dağınık küçük kayalardan oluşan ufak bir dereye iniyordu. Güneş dereye amansızca çarpıyor, taşlarda ve silahların namlularında pırıl pırıl yanıyordu. Yeniden yoğunlaşan sessizlik kat kat uykulu bir hal almıştı. Hearn attığı

her adımın şişen topuğu üzerindeki etkisini duyuyor, ama topuğu bedeninden çok uzaktaymış gibi geliyordu ona. Ellerinin silah üzerinde kaydığını uzaktan uzağa biliyordu. Beklenmeyen bir ses, herhangi bir erin bir taşa çarpması ya da tökezlemesi göğsündeki gerilimi birdenbire belli ediyordu. Yutkundu, başını çevirerek bir an mangasına baktı, duyuları görülmemiş ölçüde tetikteydi. Her şeyin ardında bastırılmış, gerilere itilmiş bir neşe ve bir heyecan vardı.

Ağaçlıktaki yapraklardan bir kısmı kıpırdar gibi oldu. Hearn birden durdu, ağaçlıkla aralarında bulunan elli metrelik uzaklığa baktı. Hiçbir şey görmeyince yeniden elini salladı. İlerlemesini sürdürdü.

CİYUUUVVVV! Mermi bir kayanın üstünden sekti ve ses çıkararak uzaklara gitti. Birdenbire korkunç bir biçimde ağaçlıktan tüfek sesleri gelmeye başladı, erler bu ateşin karşısında kasırgaya yakalanmış bir buğday tarlası gibi yatıverdiler. Hearn bir kayanın ardına saklandı, arkasına baktı; erler sürüne sürüne, kıvrana kıvrana, küfrede ede, birbirlerine bağırarak, siper almaya çalışıyorlardı. Ateş sürdü, durmadan ve iğrenç bir biçimde en yüksek noktasını buldu; bir orman yangınında ağaçların çatırdayarak yanmasını andırıyordu. Mermiler kanatlı böceklerin yumuşak sesleri gibi cıvıldaşıyor ya da bir kayadan sekip fırlıyor, çatlayan bir madenin acı iniltisini çıkararak havaya sıçrıyordu. CİYUUVV! CİYUUVVV! CİYUUVVVV! Düzlükteki erler taşların arkasında debeleniyor, titriyorlardı; yapılacak bir şey yoktu, başlarını çıkarmaya korkuyorlardı. Arkalarında, büyük kayalığın arkasında az sonra Croft'la mangası düzlüğün ilerisindeki ağaçlığa ateş etmeye başladı. Uçurumların duvarları, sesleri kırıyor, geriye vadiye götürüyordu; ses orada darmadağın oluyor, yankıları bir ırmağın çatışan ufak dalgaları gibi birbirlerine karışıyordu. Bir ses dalgası erlere durmadan çarpıyor, onları neredeyse sağır ediyordu.

Hearn bir taşın ardında yüzükoyun yatmış, bacaklarını ve kollarını kendine çekmişti; gözlerinden terler akıyordu. Önündeki taşın damarlarına ve dokusuna baktı birkaç saniye, donuk bir ilgiyle ve hiç istemeden. Bir şey düşünemez olmuştu. Başını saklamak, çarpış-

manın bitmesini hiçbir şey yapmadan beklemek güdüsü her şeyden güçlüydü. Dudaklarından ufak bir ses çıktığını işitti, bunu kendisinin yaptığını anlayınca garip bir şaşkınlığa uğradı. Erkeğe yakışmayan korkusu yüzünden kendine karşı bir tiksinti duydu. İnanamıyordu. Şimdiye kadar hiçbir savaşta bulunmamıştı, ama böyle davranması...

CİYUUVVVV! Boynuna taş parçaları ve toz geldi, biraz kaşındırdı. Haince, namussuzca bir ateş. Ona yönelmiş gibi, farkına varmadan ürküyordu bir mermi geldiğinde. Bedeninde ne kadar su varsa dışarı fırlamıştı: Çenesinden, burnunun ucundan, kaşlarından gözlerine doğru durmadan, terler damlayıp duruyordu kendiliğinden. Çarpışma başlayalı yalnızca on beş ya da yirmi saniye olmuştu ve o sırılsıklamdı. Köprücük kemiğine çelik bir tel saplanmış, boğazı tıkanmıştı. Bir duvara çarpan yumruk gibi atıyordu yüreği. On saniye yalnızca kıçının kaslarını sıkarak dayanmış, pisleyeceği düşüncesi bu sıkmayı son noktasına vardırmıştı, "HAYIR! HAYIR!" Mermiler, anlatılamayan, incecik bir ses çıkararak geçip gidiyordu.

Erleri buradan çıkarmalıydı! Ama başı kollarına yaslanmıştı. Her mermi bir kayaya çarpıp sektikçe büzülüyor, arkasında erlerin birbirlerine seslendiklerini, ileriye geriye gelişigüzel bağırdıklarını işitiyordu. Nedendi bu korku? Yenmeliydi bu korkuyu. Ne olmuştu ona? İnanılır gibi değildi. Bir an korku ve utanç içinde Cummings'in önünde eğilerek yerden sigara aldığı ânı tekrar yaşadı. Her şeyi işittiğini sanıyordu: Oraya buraya dağılmış olan erler, taşların ardında sertçe soluk alıyorlardı, ağaçlıktaki Japonlar birbirlerine bağırıyorlardı, dahası otların hışırtısını, vadideki çekirgelerin durmadan cızırdamalarını bile duyuyordu. Croft'un mangası, arkasından hâlâ ateş etmekteydi. Taşın arkasına gömülmüş, Japon salvoları sektikçe büzüşüyordu. Ensesine taş parçaları ve toz yapışmıştı.

Neden Croft hiçbir şey yapmıyordu? Croft'un komutayı eline almasını, onu buradan çıkaracak kesin bir komut vermesini beklediğini birdenbire anladı. Büyük bir öfke duydu içinde. Silahını taşın kenarına kaydırdı, tetiği sıkmaya başladı.

Ama tüfek ateş almadı; emniyetini açmamıştı. Bu dalgınlığına kızdı. Ne yaptığını pek bilmeden ayağa kalktı, emniyeti açtı, ağaçlığa doğru üç dört mermilik bir yaylım ateşine geçti.

"GERİYE! GERİYE!" diye gürledi. "HADİ KALKIN, KALKIN!.. GERİYE!" Bağırdığını, sesinin ince ve öfkeli çıktığını işitiyordu. "HADİ, KALKIN, KOŞUN!" Mermiler geçiyordu yanından, ayakta durduğu için önemsiz geliyordu ona. "GERİYE, ÖTEKİ MANGA!" diye gürledi yeniden. Taştan taşa koşuyor, sesi sanki kendisinden ayrı bir şeymiş gibi böğürerek çıkıyordu. Döndü, yeniden ateş etti; tetiği çekebildiği kadar çabuk olarak beş el ateş etti, hissiz, hareketsiz bekledi. "KALKIN! ATEŞ! YAYLIM ATEŞİ!"

Mangadan birkaç er ayağa kalktı, ateş etti. Korku ve şaşkınlık... Ağaçlıktan birkaç saniye ses seda yok. "HADİ, KOŞUN!"

Erler ayağa fırladılar ses çıkarmadan ona baktılar, çıktıkları kayalığa doğru koşmaya başladılar. Arada sırada ağaçlığa dönüyorlar, birkaç el ateş ediyorlar, on beş yirmi metre kadar geriye koşuyorlar, sonra yeniden durup ateş ediyorlar, öfke ve korku içinde, soluk soluğa, karmakarışık çekiliyorlardı. Ağaçlıktaki Japonlar, yeniden ateşe başlamışlardı ama onlar aldırmıyorlardı. Hepsi çılgına dönmüştü. Koşarken istedikleri tek şey kayalıkların arkasındaki güvenlikli yere kavuşmaktı.

Teker teker, soluya soluya ve öfkeyle kayalıkların üstüne çıktılar ve arkasına atladılar. Bedenleri terden ekşi ekşi kokuyordu. Hearn son gelenler arasındaydı, yere yuvarlandı, dizlerinin üzerine kalktı. Brown, Stanley, Roth, Minetta ve Polack hâlâ ateş ediyordu. Croft ayağa kalkmalarına yardım etti. Kayalığın arkasında çömeldiler.

Hearn soluk soluğa, "Hepimiz tamam mıyız?" diye sordu.

Croft hemen çevresine bakındı, "Tamamız galiba." Yere tükürdü. "Teğmenim haydi, hemen buradan uzaklaşalım. Çok geçmeden bizi kuşatırlar."

Red bağırdı, "Herkes burada mı?" Toprağa bulanmış uzun bir sıyrık vardı yanağında. Kirli bir yüzde gözyaşları nasıl bir iz bıra-

kırsa, terleri de sıyrıkta öyle iz bırakmıştı. Erler birbirlerine öfkeyle ve sinirli sinirli bağırarak kayalıkların arkasında kıpırdanıyorlardı.

"ULAN HİÇ KAYBOLAN YOK MU İÇİNİZDE?" diye bağırdı Gallagher.

"Herkes burada!" diye bağırdı biri.

Düzlüğün ilerisindeki ağaçlıktan hiç ses çıkmıyordu. Yalnız arada sırada başlarının üzerinden bir mermi cıvıldayarak geçiyordu o kadar.

"Gidelim buradan."

Croft kayalıkların üstünden çevreyi gözetledi, gözleriyle düzlüğü araştırdı, hiçbir şey göremedi. Aşağıya inerken arkasından birkaç mermi atıldı. "Gitmek istiyor musunuz Teğmenim?"

Hearn bir an kendini toparlayamadı. İçinde kabaran heyecanın etkisindeydi hâlâ. Geçici bir güvenliğe kavuştuklarına inanamıyordu bir türlü; bütün enerjisi bir yerde tıkanıp kalmıştı. Komut vermek, bağırmak, öfkeyle haykırarak onları bir yüz metre, bir yüz metre daha götürmek istiyordu. Başını ovuşturdu. Düşünmesi olanaksızdı. Kafası dalgalanıyordu. "Peki öyleyse, gidelim," dedi birdenbire.

Takım Anaka Dağı uçurumlarının yanından yürüyerek kayalıklardan uzaklaştı. Hızlı hızlı yürüyorlardı, koşuyorlardı neredeyse; geride kalanlar öndekilere sokuluyorlardı. Önlerinde alçak bir tepe vardı. Bu tepeyi aşarlarken birkaç saniye ağaçlıktan görüleceklerdi ancak burası ağaçlıktan birkaç yüz metre uzaktaydı. Teker teker sırta fırladıkları zaman birkaç dağınık ateş yediler yalnızca. Yirmi dakika yürüdüler, koştular, dağın tabanına paralel olarak dosdoğru ilerlediler. Durdukları zaman geçidin ağzıyla aralarında, birçok küçük tepeden oluşan bir buçuk kilometreden fazla bir uzaklık vardı. Hearn, Croft'u örnek alarak bir tepeciğin üzerine yakın bir dere içini seçti, dolaylarına dört nöbetçi koydu. Öteki erler kendilerini yere attılar.

Wilson'ın kaybolduğu, derenin içine girdiklerinden on dakika sonra anlaşıldı.

5

Takım pusuya düştüğünde Wilson uzun otların yakınlarındaki bir kayanın arkasına saklanmıştı. Orada yorgun argın uzanmış, hiçbir şey hissetmeden çarpışmanın bitmesini bekliyordu. Hearn'ün çekilme emrini verdiğinde emre uyarak ayağa kalktı, birkaç adım geriye gitti, Japonlara ateş etmek için arkasını döndü.

Bu arada karnına giren bir mermi, midesinin arkasındaki sinir merkezine kadar gitti, Wilson'ı olduğu yerde çevirdi, döndüre döndüre bir metre kadar ileriye attı, sonra uzun otların içine fırlattı. Wilson orada şaşkın şaşkın yattı, ilk duyduğu şey öfkeydi, "Ulan hangi dinini s...tiğim vurdu beni," diye mırıldandı. Karnını ovaladı, bu sırada ayağa kalkıp kendisini vurana bir yumruk indirmeyi düşündü ama elinin kan içinde kaldığını gördü. Başını sallarken yeniden silah seslerini işitti, kayalığın arkasında, hemen otuz metre geride bulunan takımındaki erlerin bağırışlarını işitti. "Herkes burada mı?" diye bağırdı biri.

"Evet evet, burada," diye mırıldandı Wilson. Yüksek sesle söylediğini sanmıştı ama bir fısıltıdan öteye geçememişti sesi. Karnının üstüne yuvarlandı, korktu birdenbire. Otların arasına düştüğü zaman gözlüklerini kaybetmişti, gözlerini kısarak bakıyordu. Bulunduğu yerden tarlanın ancak bir iki metre ilerisini görebiliyordu, boşluk hoşuna gitti. S...tir, başım dönüyor o kadar, başka bir bokum yok.

Bir iki dakika kadar gevşedi, kafası yavaş yavaş ve döne döne bilinçaltına doğru kayıyordu. Takımın uzaklaştığını şöyle böyle duydu, ama pek üzerinde durmadı. Sinirleri gevşemişti, rahattı. Yalnız midesinde bir damarın hafif hafif attığını duyuyordu.

Birdenbire ateşin kesildiğini anladı. Uzun otların arasına gireyim de Japonlar beni bulamasınlar, diye düşündü. Kalkmaya çalıştı, hiç hali yoktu. Yavaş yavaş, hırıltılar çıkara çıkara birkaç metre süründü, uzun otların içine daldı. Yeniden gevşedi. Hoşnuttu, artık düzlüğü görmüyordu çünkü. Duyduğu sersemlik, rahatlık bütün bedenine yayılmıştı. Kafayı çekmiş gibiydi. Başını salladı korkuyla, meyhanede oturuşu aklına geldi, tatlı tatlı çekmişti kafayı, ellerini de yanındaki kadının kalçalarında gezdiriyordu. Birkaç dakika sonra kadını alıp eve götürecekti. Bu düşünce içinde bir tutkuyu kamçıladı. "Tamam hayatım," dediğini işitti, burnunun ucundaki kunai otlarının köklerine bakarak.

Kuyruğu titretiyorsun, dedi Wilson kendi kendine. Bedenini soğuk bir korku kapladı, bir an inledi. Merminin nasıl yırtarak gövdesine girdiğini, içindeki etleri nasıl parçaladığını gözünün önüne getirdi, midesi bulandı. Biraz safra geldi ağzından. "İçimdeki bu zehir şimdi canıma okuyor işte, beni öldürecek." Ama bu düşünceden uzaklaştı yine, uyuşukluğun ve halsizliğin sıcak kucağına bıraktı kendini. Artık ölmekten korkmuyordu. Bu mermi içimi temizleyecek, bütün İrinleri dışarı akıtacak, iyileşeceğim. Sevindi. Babası anlatırdı: Büyükbabasının ateşi çıktığı zamanlar ihtiyar bir zenci karıyı çağırtıp kan aldırılmış. Şimdi aynı şeyi ben yapıyorum. Hayal meyal baktı; kan gömleğinin üstüne çıkıyordu, bunu pek beğenmedi, elini üstüne koydu, hafif hafif gülüyordu.

Beş santim ilerisine gözünü dikmişti. Zaman asılıp kalmış, hareket etmiyordu çevresinde. Güneşin sıcaklığını duydu sırtında, çevresindeki böceklerden çıkan ses ritminin içine daldı, görebildiği otuz santimlik toprak parçası büyüdü büyüdü, her tohum tanesi iyice, teker teker ve tam olarak ortaya çıktı. Toprak koyu renk değildi

artık; ayrı ayrı kırmızı, beyaz, sarı, siyah kristallerden oluşmuş bir dama tahtasıydı; boyut duyusu kalmamıştı. Bir uçaktan tarlalara, korulara baktığını sandı. On santimden sonra bulanıklaşan uzun kunai otları duman oluyor, buhar bulutları gibi uçuşuyordu. Kökler şaşılacak derecede beyazlaşmıştı, kayın ağaçlarında olduğu gibi koyu lekeli kabuklar vardı üzerinde. Gördüğü her şey bir orman büyüklüğünü almıştı ama bambaşka bir ormandı bu, kimsenin o zamana kadar görmediği yepyeni bir orman.

Burnunun ucundan birkaç karınca geçiyordu, bakmak için başını çevirdi, yavaş yavaş yürüyorlardı. Birer inek büyüklüğündeydiler, ya da kendisi yüksek bir yerden ineklerin gidişini seyrediyordu. Az sonra görüş ufkundan çıktılar.

Ulan bunlar amma da ibne şeyler, diye düşündü dalgın dalgın. Başını koluna dayadı, orman karardı gözlerinin önünde ve her şey baş aşağı döndü o bayılırken.

Uyanmıştı, belki on dakika sonra bilincini toparladı. Olduğu yerde kımıldamadan yatıyor, uyanıklıkla uyku arasında gidip geliyordu. Duygularından her biri ötekinden ayrılmış gibiydi; ya boş boş toprağa bakıyor ya da gözlerini kapatıp soluk alıyordu, yalnız kulakları tetikteydi; ya da başı yerde yuvarlanıyordu, belki burnu da toprağın hafif kokusu, ot köklerinin keskin baharat kokusu ya da küfün kuru ve çürük kokusu üzerinde sürtünüyordu.

Ama bir şeyler oluyordu. Başını kaldırdı, dinledi, on metre ileride birtakım insanların alçak sesle konuştuklarını işitti. Uzun otların arasından baktı ama iyice göremedi. Belki de takımdan biriydi, bir şeyler söylemek için boğazını zorladı ama boğulur gibi oldu.

Tarladakiler Japondu. Daha doğrusu birtakım insanların garip bir biçimde, boğazdan, ince ince, daha çok soluk almadan konuştuklarını işitiyordu. Japonlar beni yakalarsa... Boğucu bir korku duydu. Japonların yaptıkları işkenceler üzerine işittiği bütün öyküler, bölük pörçük aklına geldi. Namussuzlar, taşaklarımı buracaklar. Soluğunun yavaş yavaş sıkıştığını, burnunun içindeki kılları oyna-

tarak dışarı çıktığını hissetti. Çevresinde dolaştıklarını duyuyordu. Sözleri birden kulağını parçaladı:

"Doko?"

"Tabun koko."

Otları çiğniyorlar, boyuna gidip geliyorlardı. Yaklaştıklarını duydu. Birdenbire saçmasapan uydurmaya başladı, "Doko koko kola, doko koko kola." Burnunu toprağa sürte sürte başını yere gömdü. Yüzünün her kası ses çıkarmayacak biçimde gerilmişti. Silahımı alayım. Ama otların arasına girerken bir ya da iki metre geride bırakmıştı. Silahını almak için kıpırdayacak olursa işitebilirlerdi.

Karar vermeye çalıştı, güçsüzlüğü karşısında ağlayacak gibi oldu. Dayanılacak şey değil, yüzünü toprağa gömdü, soluğunu tutmaya çalıştı. Japonlar gülüyorlardı.

Mağarada yerlerinden oynattıkları ölüleri hatırladı Wilson, tutsak edilmiş gibi içinden kendini savunmaya başladı. Küçük bir hatıra arıyordum o kadar, siz de anlarsınız bunu, bir zararı yok ki bunun. Aynı şeyi siz de benim arkadaşlarıma yaparsınız. Ne çıkar yani. İnsan öldü mü, öldü demektir, ona bir zararı dokunmaz ki. Hemen beş metre ötede hışırdıyorlardı. Bir an silahına doğru fırlamayı düşündü ama hangi yönden sürünerek geldiğini unutmuştu. Otlar kalkmış, hiçbir iz kalmamıştı. Hay Allah belasını versin. Bedenini gerdi, burnunu toprağa bastırdı. Yarası yeniden kanamaya başlamıştı, gözkapaklarının altında, mavi, kırmızı, altın rengi birtakım eş merkezli dairelerin uçuştuğunu görüyordu. Ah bir kurtulsam buradan.

Japonlar oturmuşlar, aralarında konuşuyorlardı. Bir ara içlerinden biri otların üstüne sırtüstü yattı, hışırtısı Wilson'ın kulaklarına kadar geldi. Yutkunmaya çalıştı ama boğazına bir şey takıldı; öğürmekten korkuyor, ağzı açık yatıyor, dudağından salyaları akıyordu. Kendi kokusunu, korkusunun keskin ısırışını, karnının ekşimiş süte benzeyen yavan kokusunu duyuyordu. Kafası bir an geriye, çocuğu May'nin doğduğu odaya gitti. Çocuğunun süt, pudra ve sidikle karışık bebek

kokusunu ve sonradan bu kokunun kendisininkiyle karışımını duydu burnunda. Japonların kokusunu almalarından korktu.

"Yuki masu," dedi içlerinden biri.

Ayağa kalktıklarını, yeniden gülüştüklerini, sonra uzaklaştıklarını işitti. Kulakları çınlıyordu, şakakları atmaya başlamıştı. Yumruklarını sıktı, hüngür hüngür ağlamamak için yüzünü toprağa bastırdı. Bütün bedeninde gittikçe artan, şimdiye kadar hiç bilmediği bir güçsüzlük, bir bitkinlik duyuyordu. Ağzı bile titriyordu. Allah belasını versin. Bayılacak gibi oluyordu, kalkmaya çalıştı ama kalkamadı.

Wilson yarım saat uyanmadı. Yavaş yavaş, sallana sallana, kararsızca bilincine yeniden yaklaşarak kendine geldi, kafası oldukça bulanıktı. Bir süre kıpırdamadan yattı, elini karnının altına koymuş, kanı durdurmaya çalışıyordu. Ulan nerede bu bizimkiler, diye düşündü. Büsbütün yalnız kaldığını ilk kez fark etti. İnsan böyle bırakıp gidilir mi be? Japonların birkaç metre ötede konuştuklarını hatırladı ama artık sesleri gelmiyordu. Korkusunun kalıntısı yeniden başladı. Birkaç dakika hareketsiz yattı, Japonların gittiğine inanamıyordu hâlâ.

Takım gitmiş miydi acaba? Kızıyordu onu bırakıp gittiler diye. Ulan o deyyuslara ben elimden gelen yardımı yaptım da şimdi bak beni nasıl bırakıp gittiler. Dünya böyle işte. Onlardan birinin başına gelseydi acaba o böyle mi yapardı... İçini çekti, başını salladı. Bu haksızlık uzak biraz da soyut geldi ona.

Wilson otların içine doğru esnedi. Berbat bir koku çıktı ağzından, başını çevirdi, sürünerek uzaklaştı yarım metre kadar. İçindeki acılık birdenbire keskinleşti. Ağzına sıçtığımın deyyusları için neler yaptım da onlar bunu takdir edemediler. Hani içki bulduğum zaman pezevenk Red onları kandırdığımı sanmıştı. İçini çekti. Ulan arkadaşına güvenmemek olur mu? Böyle bok yenir mi? Ben kandıracakmışım herifi. Başını salladı. Ya sonra o fundalığa ateş ettiğim gece Croft'un üstüme gelmesi. Ulan eşşoğlueşşek, safi fiyaka. Şaşkınlığıma gelmeseydi ben onu paramparça ederdim. Biraz bokunu çıkardım diye

insan böyle yapar mı arkadaşına. Artık aklına geldikçe geliyordu. Her seferinde de insanların kendisini anlamamalarından haklı bir sevinç duyuyordu. Goldstein'a içki ikram ettim, hiç olmazsa etmek istedim. Ya o bok yedi! Kabul etmedi bile. Ya Gallagher'ın bana beş para etmez, kendini beğenmiş herif demesi? Bunu bana yapmamalıydı. Karısı öldüğü zaman ben ona nasıl davrandım? Ama hiçbiri yaptıklarımı takdir etmedi, tüydüler gittiler, kendi götlerini kurtarmaya baktılar. Hepsinin ağzına sıçayım. Çok halsizdi. Croft benim hasta olduğumu anlayacak, beni yola çıkarmayacaktı. İçim böyle bombok olunca ben ne yapabilirim? Yeniden içini çekti, otları bulanık görüyordu. Siz kirişi kırın, beni burada yalnız bırakın, öldüm mü kaldım mı hiç düşünmeyin. Geldikleri yolu bu haliyle geriye dönüp dönemeyeceğini düşündü. Toprağı kazıyarak, ağrı geldiği zaman durarak yarım metre kadar süründü. Aklı hep fena halde yaralandığı, her yerden kilometrelerce ve kilometrelerce uzaklarda, dağ başlarında yapayalnız bırakıldığı konusunda dönüp dolaşıyordu. Ama düşüncelerini takip edemiyor, sürünmenin verdiği uyuşukluğa yeniden kendini bırakıyordu. Birinin inlediğini işitti, bir daha dinledi, sesleri kendisinin çıkardığını anlayınca şaşırıp kaldı. Allah kahretsin.

Güneş sırtını yakıyor, tatlı bir sıcaklık bedenini yıkıyordu. Yavaş yavaş toprağa gömüldüğünü, sıcaklığının toprağa yayıldığını, toprağın ona destek oluğunu hissedebiliyordu. Bütün otlar, kökler, yer, güneş kokuyor, sürülmüş toprakların, terli atların, sokağın kıyısında ta üzerine oturduğu ve pamuklu entarisi altında göğüsleri zıp zıp zıplayan zenci kızların geçişini izlediği akşamüstlerinin hayalleri kafasının içinde fırıldak gibi dönüyordu. O gece buluşacağı kızın adını hatırlamaya çalıştı, kıkır kıkır gülmeye başladı. On altı yaşında olduğumu nereden bilecek? Yara midesinde sıcak ve hafif bulantı yaptı, kasıklarında bir tutkunun kımıldanmasını andırıyordu aşağı yukarı; ne doğduğu evin sokağına ne de yattığı otların bulunduğu vadiye demir atarak, her ikisi arasında dalgalanıp durdu. Kafasından

sisli şehvet hayalleri geçti. Bulutlar içinde dalgalanan uzun otlar ona bir orman gibi geldi, ormanda mı yoksa başka bir yerde mi yatıyordu hatırlayamadı, burnu oradaki kokuyu büyüttü ve ormanın belleğinde kalan bol ve ağır kokusuyla karıştırdı. Ah dinine yandığım, bir kadını koklayabilseydi bir daha.

Kan şimdi parmaklarından daha hızlı akıyor, sevişme hengâmesi sırasında kaybedilen sıvıları düşünerek terliyor, bir kadın karnının, kalçasının, ağzının tadını tastamam duyuyordu. Güneş çok parlaktı, çok rahatlatıcıydı. İşte her zaman düzüşmezse bir erkeğin ağzına sıçılır böyle. Yemin ederim benim içim bu yüzden bombok oldu, irin topladı. Bu düşünce üzerine düşleri dağıldı. Ameliyat istemem, beni öldürürler. Geriye döndüğümde söylerim onlara, onların külüstür ameliyatını olur muyum ben, onlara derim ki içimdeki irinin hepsi akıp gitti, karnımda bir şey kalmadı artık. Hafif hafif gülmeye başladı. Ulan şu yara kapansın, karnıma iki ilik açtıracağım, birbirinin üstüne. Vay anasını, Alice görünce ne der acaba?

Güneş bir bulutun ardına girdi, üşüdü ve titredi. Bir iki dakika duyuları yine açıldı, korkuyordu, mahvolmuştu. Burada bırakamazlar beni, beni götürsünler buradan. Rüzgâr otları hışırdatıyor, o bu sesi acı acı dinliyor, düşünmek istemediği bir düşünceye yakın bir yerde dolaşıyordu. Dayanmalıydı. Kendisini kaldırdı, bir an otların içinde ayakta durmayı başardı, Anaka Dağı'nın tepelerini ve uçurumlarını gördü. Sonra soğuk soğuk terler dökerek yürümeye çalıştı. Ulan ben erkeğim, dedi içinden, pabuç bırakır mıyım öyle, benim kimse ağzıma sıçamadı, şimdi mi sıçacaklar. Ödlek erkek bir boka yaramaz.

Ama bacakları soğuktu, titriyordu. Güneş buluttan çıkmıştı ama ısıtmıyordu onu. Hırıltılı sesini yeniden işitti, sonra bir daha işitti, birden ağrı gelince kıvrıldı. Bu gürültüyü yapan benim. Ağrı yine geldi, bağırsaklarına bir balyoz indirdi. "Ağzına sıçayım!" diye bağırdı birdenbire. Çok öfkelendi ağrıya. Ağzına götürdüğü parmak uçlarından kanların aktığını gördü. Başkasının kanı gibi geldi ona,

ne kadar sıcak olduğuna şaştı. "Korkma, dayan," diye mırıldandı, yeniden kendini kaybederken.

İşler ters gitmişti. Geçidin giriş yeri kapatılmıştı ve belki şu anda Japonlar karargâhlarına haber salmış bulunuyorlardı. Keşif hareketinin hiçbir gizli yanı kalmamıştı artık. Wilson'ın kaybolduğunu öğrenen Croft kıyametleri koparmıştı. Bir kayanın üstüne oturmuş, gözlerini dikmiş, avcunu birkaç kere yumruklamıştı. Öfkeden ince ağzı bembeyazdı.

"Ah koca saloz ah," diye söylenmişti ona. İlk tepkisi Wilson'ı orada bırakmak oldu. Ama gidip Wilson'ı almak gerekti; askerlik kuralları bunu emrediyordu, başka türlü bir karar verilemezdi. Wilson'ın başına neler gelebileceğini düşünürken onu aramaya hangi erlerle gideceğini de hesaplıyordu.

Hearn'le konuştu, "Teğmenim, yanıma birkaç kişi alayım. Çok insana gerek yok, ne kadar çok olursa vurulma olasılığı o kadar artar."

Hearn başıyla onayladı. İri bedeni sarktı, soğuk gözlerinin bakışı donuklaştı, düşünceli bir hal aldı. Kendisi gitmeliydi çünkü öncülüğü Croft'a bırakmak yanlış olurdu; ancak daha deneyimli olduğu için Croft daha iyi bir sonuç alabilirdi. Bunun dışında farklı tepkiler, kendi bakımından güvenemediği birtakım şeyler de vardı. Wilson'ın kaybolduğunu işitince o da öfkelenmiş, ilk tepkisi onu orada bırakıp gitmek olmuştu.

İçinde bir sürü özlem de vardı o sırada; bunlar birbirleriyle çatışan, kararsız, şimdiye kadar hiç duymadığı şeylerdi. Durmalı ve düşünmeliydi bunları. "Peki, istediklerini al." Bir sigara yaktı, tozluklarına gözünü dikti. Croft'u unuttu.

Çevresindeki erler birdenbire pusuya düşmenin ve Wilson'ı kaybetmenin verdiği sinirlilikle, biraz da isterik bir hava içinde dolaşıp duruyorlardı. Birbirlerine çatıyorlardı.

Brown'la Red tartışıyorlardı aralarında, "Ulan itoğluitler, tarlada yoktunuz, o ağzına sıçtığımın kayasının arkasında yan gelmiş

yatıyordunuz. İnsan kafasını biraz çıkarıp vurulan oldu mu diye bakmaz mı be?" diyor, küfürü basıyordu Red.

"Sen ne diyorsun be Red? Biz sizi korumasaydık hepiniz mortoyu çekmiştiniz."

"Haydi be korkak pezevenkler, kayanın arkasından burnunuzu bile çıkarmadınız."

"S...tir ulan."

Red kendi alnına tokat attı, "Ulaaan, ola ola Wilson mu kayboldu?"

Gallagher ileri geri gidip geliyor, elini alnına vuruyordu. "Nasıl oldu da kaybettim şu Wilson'ı?" diye sordu. "Nerede kaldı acaba?"

Stanley bağırdı, "Otur be Gallagher!"

"Bırak ulan sen de!"

"Kapayın çenenizi!" diye bağırdı Croft. "Ne o öyle karılar gibi!" Ayağa kalktı, erlere baktı. "Yanıma birkaç kişi alıp Wilson'ı kurtarmaya gideceğim. Gelmek isteyen var mı?"

Red başını eğdi. Gallagher da başını eğerek katılacağını anlattı. Ötekiler bir iki saniyecik sustular.

"Haydi be. Ben de gideyim," dedi Ridges.

"Bir kişi daha gerekiyor."

Brown, "Ben," dedi.

"Çavuş almıyorum. Teğmen'e gerekir." Çevresine baktı teker teker. Kendimi ne diye tehlikeye atayım, dedi içinden Goldstein. Bana bir şey olursa Natalie ne yapar? Ama kimse ağzını açmayınca bir suçluluk duydu içinde. "Ben de geliyorum," dedi birdenbire.

"Peki. Çantalarımızı burada bırakalım, daha hızlı yürürüz."

Silahlarını aldılar, dere içinden çıktılar, pusuya düştükleri düzlüğe doğru yürümeye başladılar. Ses çıkarmadan birerle kol halinde yürüyorlardı, aralarında onar metre aralık vardı. Güneş batıya yaklaşıyor, gözlerini kamaştırıyordu. Tedirgin bir hal vardı üzerlerinde.

Çekilirken izledikleri yolun tersini yürüdüler. Hızlı hızlı gidiyorlar, hiç saklanmaya çalışmıyorlar, yalnız sırtlardan geçerken eğiliyorlardı. Arazide yer yer fundalıklar ve ağaçlıklar vardı ama bunlara şöylece

bir bakıp geçiyorlardı. Croft, Wilson'ın pusuya düştükleri sırada yaralandığına, tarladan uzaklaşmadığına inanıyordu.

Yarım saat geçmeden kayalığa vardılar, yere yatarak gizlice kayalığın arkasına yanaştılar. Çevrede kimse görünmüyor, ses seda işitilmiyordu. Croft karnının üstünde sürünerek kayalığın üzerine tırmandı, başını hafifçe çıkardı, düzlüğe göz gezdirdi. Hiçbir şey göremiyordu, düzlüğün ötesindeki ağaçlıkta ise hiçbir hareket yoktu.

"Ulan eşşoğlueşşek, ağzına sıçtığımın sıçırtkanı."

Bir ses işitince kaskatı kesildiler. On ya da yirmi metre ileride biri inliyordu, "Of, of, Allah kahretsin, of..."

Croft çayıra baktı. "Of, of, vay anasını s...tiğimin..." Ses, küfürler arasında kayboldu.

Croft kayalığın tepesinden arkaya kaydı, ötekilere katıldı. Erler Croft'u sinirli sinirli beklemişler, silahlarını omuzlarından çıkarıp hazırlanmışlardı. "Wilson olmalı. Haydi yürüyün," dedi Croft. Sola doğru ilerledi, kayalığın düz ve geniş olan yerinde tepeye tırmandı, oradan çayırın içine atladı. Birkaç saniye sonra Wilson'ı buldu, hafifçe çevirdi. "Vurulmuş. Tamam." Croft tatlı bir acımayla ufak bir tiksinti arasında dik dik baktı Wilson'a. İnsan yaralanırsa kendi yanlışı yüzünden yaralanır diye düşündü.

"Nasıl geri götüreceğiz?" diye fısıldadı Goldstein.

"Sen karışma, ben yapacağımı bilirim," diye mırıldandı Croft, soğuk soğuk. O sırada daha başka bir şeyle ilgileniyordu. Wilson yüksek sesle hırıldamaktaydı. Japonlar hâlâ ağaçlıktaysalar duyabilirlerdi sesini. Wilson'ı neden gelip götürmedikleri anlaşılır gibi değildi, bunun tek yanıtı onların da geri çekilmiş olmalarıydı. Japonların giriştikleri ateş, ancak bir manga askerin yapabileceği kadar gelişigüzeldi ve çapı da o kadar küçüktü. Herhangi bir devriye görüldüğünde geriye çekilme emrini almış bir ileri karakoldan başka bir şey olamazdı.

O halde geçidin ağzı artık korunmuyordu. Acaba Wilson'ı orada bırakıp ötekilerle birlikte keşfe gitsem daha mı iyi olur, diye düşündü. Anlamsız göründü bu ona; geçidin daha içerilerinde elbette ki

daha çok Japon vardı ve kesinlikle geçemezlerdi. Tek olasılık, dağı aşmaktı. Yeniden başını kaldırıp baktı, dağın görünüşü şimdiden hafif bir ürperti yarattı içinde.

Wilson'ı düşünmeliydi. Buna kızdı. Sonra daha başka şeylerle karşılaşacaktı. Pusuya düştükleri sırada birkaç saniye felç olmuştu âdeta. Korku değildi bu, hareket edememişti yalnızca. Bunu hatırlayınca durdu, biraz canı sıkıldı sanki bir fırsat kaçırmıştı. Ne için? Kararsızdı, ama şimdi duyduğu heyecana benziyordu yine, çünkü geçidin keşfini yapmak istemiyordu. Ateş etmeden önce bir boşluk olmuştu içinde, o sırada... Bir şey istemişti. Sıçtım ağzına, dedi içinden acı acı, ne demek istediğini kendisi de pek bilmiyordu.

İşte Wilson. Onu kıyıya götürmek için altı er gerek. Küfretmek geldi Croft'un içinden. "Haydi bakalım kayalığa kadar otların içinde sürükleyelim, sonra taşırız."

Wilson'ı gömleğinden yakaladı, toprağın üstünde sürüklemeye başladı. Red'le Gallagher da yardım ediyorlardı. Bir dakika geçmeden kayalığa vardılar, Wilson'ı üzerinden aşırdılar. Kayalığın ardında oturdular, Croft ilkyardım sedyesi yapmaya başladı. Gömleğini çıkardı, önünü ilikledi, kendi tüfeğini bir kolundan Wilson'ınkini de ötekinden geçirdi. Namlular gömleğin ucundan çıktı, dipçikler de yenlerden. Wilson'ın bileklerini palaskaya bağladı, gövdesini çantasındaki battaniyeye sardı.

Sedye bittiği zaman bir metre kadar, yani gömleğinin uzunluğu kadar bir şey oldu. Sedyeyi Wilson'ın altına koydular, bağlı kollarını Ridges'ın boynundan geçirdiler, Ridges arkadaki dipçikleri yakaladı. Red'le Goldstein, Wilson'ın kalçasına gelen namluları tutuyorlardı, Gallagher ise önde, Wilson'ın topuğuna yapışmıştı. Croft muhafızlık ediyordu.

"Haydi gidelim," diye mırıldandı Gallagher. "Bu bok yer tekin değil."

Dik uçurumlara bakarak sinirli sinirli dinlediler çevredeki sessizliği.

Wilson'a baktılar, kanının nabız atışıyla birlikte yavaş yavaş sızdığını gördüler. Wilson'ın rengi uçmuş, hemen hemen bembeyaz olmuştu. Bambaşka biriydi. Wilson demeye bin şahit isterdi. Bilincini kaybetmiş bir yaralıydı yalnızca.

Red bir an belirsiz bir keder duydu içinde. Wilson'ı severdi. Canına okunmuştu zavallının, neyse ki pek bir şey duymuyordu. Red de çok yorgundu, artık buradan gitmek istiyordu. "Bir kompres yapsak yarasına."

"Evet."

Wilson'ı yeniden yere koydular. Red ilkyardım paketini açtı, sargı bezinin bulunduğu mukavva kutuyu çekip çıkardı, kaskatı parmaklarıyla içindeki kâğıdı açtı, antiseptik yüzünü Wilson'ın yarasına koydu, hafifçe sardı. "Yara hapı vereyim mi?"

Croft, "Karındaki yaraya olmaz," dedi.

Ridges kabaca sordu, "Yaşar mı dersin?"

Croft omuz silkti. "Öküz gibi heriftir, yaşar, merak etme."

Red mırıldandı, "Bizim Wilson'ı kimse öldüremez."

Gallagher uzaklara baktı, "Haydi bakalım, gidelim artık."

Yürümeye başladılar. Takımın bulunduğu dere içine doğru yürüyorlar, tepelerden yavaş yavaş ve dikkatle ilerliyorlardı. Zordu, sık sık mola veriyor, muhafızı değiştiriyorlardı.

Wilson yavaş yavaş kendine geliyor, arada sırada tutarsızca durmadan mırıldanıyordu. Bir ara uyanır gibi oldu ama hiçbirini tanımadı. Birkaç kere, "Doko koko kola," diye mırıldandı, hafifçe gülümseyerek.

Durdular, ağzından akan kanı sildiler, sonra yeniden yürüyüşe geçtiler. Takımın bulunduğu yere ancak bir saatte varabildiler. Yolculuk bittiğinde çok yorulmuşlardı. Wilson'ı yere indirdiler, sedyeden kaydırdılar, yere bıraktılar. Öteki erler çevresinde toplandı, sinirli sinirli sorular soruyorlardı. Wilson'ın bulunmasından hoşnuttular ama konuşamayacak kadar da yorgunlardı.

Croft küfretmeye başladı. "Ulan nedir öyle elleriniz götünüzde dolaşıp duruyorsunuz?" Korkuyla baktılar Croft'a. "Minetta, Polack, Wyman... Roth, hemen şu ağaçlığa koşun, bir buçuk metre boyunda

iki sırık kesin, kalınlığı beş santimden az olmasın, yarım metrelik iki tane de sırık getirin.

"Ne için?" diye sordu Minetta.

"Ne için olacak be? Sedye yapmak için. Haydi koşun bakalım."

Mırıldana mırıldana iki küçük balta aldılar, dere içinden çıkarak ağaçlığa gittiler. Bir iki dakika sonra satırların ağaçlara vurulduğunu duyuyordu takım.

Croft ağzını çarpıtarak tükürdü, "Bu herifler insanı deli eder."

Sinirli birtakım gülüşmeler işitildi. Hiçbir şeyin farkında olmayan Wilson, o sırada dere yatağının ortasında hiç kıpırdamadan yatıyordu. Ellerinde olmayarak gözlerini ayıramıyorlardı ondan.

Hearn, Croft'un yanına geldi. Bir iki dakika aralarında konuştular sonra Brown, Stanley ve Martinez'i yanlarına çağırdılar. Saat dörttü, güneş hâlâ sıcaktı. Güneşin bedenini yakmasını istemeyen Croft, tüfekleri gömleğinin kollarından çıkarttı, gömleği birkaç kere silkeledi, sonra giydi. Üzerindeki kan lekelerini görünce yüzünü buruşturdu, sonra konuşmaya başladı:

"Teğmenimiz bütün çavuşların şimdi bir konuyu konuşmalarını istiyor." Düşüncenin kendisinden çıkmadığını belirtircesine duygusuz söyledi bunu. "Erlerin bir kısmını Wilson'la birlikte geri göndereceğiz. Şimdi kimler bize gerekmiyor, onu düşünelim."

Brown sordu, "Kaç kişi göndereceksiniz Teğmenim?"

Hearn bunu hiç düşünmemişti. Kaç kişi olmalı? Omzunu silkti, yönetmelikte kaç kişi yazılı olduğunu hatırlamaya çalıştı. "Altı kişi yeter gibi geliyor bana," dedi.

Croft başını salladı, ani bir karar verdi, "Altı kişiyi gözden çıkaramayız Teğmenim, dört yapalım."

Brown ıslık çaldı. "Dört kişinin canı çıkar."

"Evet, dört er iyidir," dedi Martinez, yarı alayla. Kendisinin sedye taşıyıcısı olarak seçilmeyeceğini biliyordu, bu yüzden bu kadar sert söylemişti. Pusudan sonra bozulan sinirleri hâlâ yatışmamıştı.

Brown'ın ne yapıp yapıp Wilson'la birlikte geri döneceğini, kendisinin ise takımın başında gideceğini biliyordu.

Hearn söze karıştı, "Hakkın var Çavuş, sedyeyle birlikte ancak dört kişi gönderebiliriz." Rahat ve güçlü bir sesi vardı, onlara uzun bir süredir komuta ediyordu sanki. "Bakarsınız başka biri de yaralanır, ona da sedyeci gerekebilir."

Bunu söylememeliydi. Hepsi suratını astı, ağızlarını sımsıkı kapattı.

"Merak etmeyin," dedi hemen Brown. "Bu savaşta şanslıydık biz. Hennessey'le Toglio dışında... Bu piyango neden vurdu Wilson'a?"

Martinez yere bakarak parmak uçlarını ovaladı. Boynunda gezen bir böceğe tokat indirdi. "Eceli gelmiş."

"Belki sağ salim götürebiliriz," dedi Brown. "Sedyecilerle birlikte bir de çavuş göndereceksiniz elbette, öyle değil mi Teğmenim?"

Hearn bu işin yöntemini bilmiyordu ama kabul etmemesi için bir neden yoktu. "Çavuşlardan birini gönderebiliriz sanıyorum."

Brown gitmek istiyordu. Bu isteğini ötekilerden gizlemişti, kayalığın arkasında canı çıkmıştı. "Sıra Martinez'de galiba," dedi kurnazca; çünkü Croft'un Martinez'i bırakmayacağını biliyordu. Yine de Brown'ın yüreğinde başka bakımdan herhangi bir kötülük yoktu.

Croft kısaca, "Bana Japon avcısı gerek," dedi. "Bence sen gitmelisin Brown."

Hearn başıyla onayladı, "Nasıl istersen."

Brown alabros kesilmiş kumral saçını sıvazladı, çenesindeki tropikal çıbanlardan birini kaşıdı. Suçluluk hissediyordu. "Kimi alacağım?"

Croft düşündü. "Ridges'la Goldstein'ı alsın, siz ne dersiniz Teğmenim?"

"Erleri sen benden daha iyi tanıyorsun."

"Bu söylediklerim pek işe yarayan takımdan değil ama güçlü kuvvetli insanlar, bunları iyice dürtersen senin başına bela olmazlar. Wilson'ı buraya çok iyi taşıdılar." Croft erlere baktı. Stanley, Red ve Gallagher'ın gemideyken neredeyse kavga edeceklerini hatırladı;

Stanley alttan almıştı, onun için pek işe yaramazdı artık. Ama yine de akıllı çocuk, diye düşündü Croft. Belki Brown'dan da akıllıydı.

"Başka?"

"Yanına iki tane hıyar aldığına göre bir de akıllı gerek. Stanley'ye ne dersin?"

"Tamam."

Stanley ne istediğini pek bilmiyordu. Yeniden kumsala döneceği, keşif hareketinden kurtulacağı için hoşnuttu ama yine de kendisine kazık atıldığı kanısındaydı. Takımda kalsaydı Croft'la ve Teğmen'le sıkı fıkı olma fırsatı bulacaktı. Öte yandan çarpışmalara, hele bu çeşit pusulara düşmek hiç istemiyordu, ama yine de... Brown'ın hatası, dedi kendi kendine. "Gitmemi istiyorsan giderim Sam, ama içimden öyle geliyor ki takımda kalsam daha iyi olacak."

"Haydi bakalım, sen Brown'la gideceksin."

Başka bir yanıt alsaydı Stanley'nin canı sıkılacaktı. Bir gümüş paranın havaya fırlatılırken tersine düşmesini istemek gibi bir şey. Hiç ağzını açmadı.

Hearn koltuk altlarını kaşıdı. Amma da karışık işti. Ağzında ot çiğnedi biraz, yavaşça yere tükürdü. Wilson'ı geri getirdikleri zaman... evet, geri getirdikleri zaman canı sıkılmıştı. İlk tepkisi, en namuslu ve açık tepkisi, bu olmuştu. Wilson'ı bulmamış olsalardı keşif hareketi daha basit biçimde sürecekti, şimdiyse bölünmüşlerdi. Bir takımın başında olan kimsenin böyle düşünmesi rezaletti. Birtakım şeylere hazır olması gerekirdi; bu keşif hareketi onun için gereğinden de fazla önem taşıyordu. Oysa her şey bombok olmuştu, erlerin şimdi ne yapacaklarını bilmiyordu. Durumu kendi başına ele almalı, iyi düşünmeliydi.

"Sedye için sırık kesenler nerede kaldılar?" diye sordu Croft, sinirli sinirli. Bir ara üzülmüş, biraz da korkmuştu. Konuşmaları bitirdikten sonra, sıkıntılı sıkıntılı dolaşıyordu. Bir metre ötede Wilson inim inim inliyor, battaniyesinin altında tir tir titriyordu. Yüzü bembeyazdı, kıpkırmızı ağzı koyu pembe bir renk almış, kenarları

kasılmıştı. Croft yere tükürdü. Wilson eski arkadaşlarındandı. Yeni gelenlerden birini kaybetmiş olsalardı bu kadar üzülmeyecek, bu kadar sinirlenmeyecekti. Eskilerden kaç kişi kalmıştı: Brown'ın sinirleri bozuktu; Martinez vardı, Red hastaydı, Gallagher ise pek işe yaramıyordu artık. Pusuya düştükleri zaman eskilerden çoğunu kaybetmişlerdi; geri kalanlar ise Motome'de bulundukları aylar içinde ya yaralanmış ya ölmüştü. Şimdi de sıra Wilson'a gelmişti. Croft yakında sıranın kendisine de gelip gelmeyeceğini düşündü. Japonların dereyi geçmeye çalıştıkları geceyi hiç unutmamıştı: Siperde nasıl da titreye titreye beklemişti. Sinir bakımından olgunlaşmış değildi daha, heyecanlıydı biraz. Japon tutsağını nasıl öldürdüğünü boğazında ağır ve tutkulu bir öfkeyle hatırladı. Bir Japon elime geçirirsem görür o. Keşif hareketinin suya düştüğü aklına geldi, kızdı; öfkesinin içine aldı her şeyi. Anaka Dağı'na baktı, bir düşmanın gücünü ölçüyormuş gibiydi. Dağa da kızıyordu o sırada, kişisel bir düşman sayıyordu onu.

Yüz metre kadar ileriden sedye için sırık kesenler geliyordu. Kestikleri sırıkları omuzlarına almışlardı. Tembel pezevenkler. Bağırmamak için kendini güç tuttu.

Brown onların gelişini suratını ekşiterek seyrediyordu. Yarım saate kadar sedyecileriyle birlikte yola çıkacaktı. Başlangıçta bir iki kilometre yürüyebilecekler, sonra geceyi geçirmek için konaklayacaklardı; koskoca bir arazide yanlarında yalnızca yaralı bir insan bulunacaktı. Ya Japonlar bir devriye gönderecek olurlarsa? Brown'ın içine kurt düştü. Ama çaresi yoktu. Hepsine karşı bir komplo kurulmuştu sanki. İhanete uğramışlardı. Evet. Bu ihaneti onlara kimin yaptığını söyleyemezdi ama içindeki kurdu besleyen bu düşünceden az çok hoşnuttu.

Sedye için sırık kestikleri sırada ağaçların arasında bir kuş bulmuştu Roth. Minik bir şeydi, serçeden de küçük. Tüyleri koyu griydi,

yumuşacıktı, kanadı sakatlanmıştı. Yavaş yavaş ve öterek sekiyordu ortalıkta, sanki yorulmuş gibi. "Aaa, şuna bak," dedi Roth.

Minetta sordu, "Neye bakayım?"

"Şu kuşa."

Roth baltasını yere bıraktı; çekine çekine, dilini şapırdata şapırdata kuşa yaklaştı. Kuş küçücük bir ıslık öttürdü, utangaç bir kız gibi başını bir yana eğdi. "Aaaa, şuna bakın, sakatlanmış," dedi Roth. Elini uzattı. Kuş kıpırdamayınca hemen yakaladı. Yumuşak bir sesle, "Ah zavallıcık, ne oldu sana bakayım?" dedi. Sanki bir çocukla, ya da bir köpekle konuşuyormuş gibi peltekleştirmişti dilini. Kuş avcunda çırpındı, kaçmaya çalıştı, sonra teslim oldu. Minik gözleri korka korka bakıyordu Roth'un parmaklarına.

"Hey, biz de görelim," dedi Polack.

Roth yalvardı, "Bırakın. Ödü kopuyor zavallının." Kuşunu başkalarından saklamak için arkasını döndü, yüzüne beş altı santim kalana kadar yaklaştırdı, öpücük sesleri çıkartıyordu. "Ne oldu sana, söyle bakayım yavrum?"

Minetta mırıldandı, "Bırak şunu Allahını seversen. Haydi gidelim."

Sırıkları temizlemişlerdi. Minetta'yla Polack birer sırık aldılar. Wyman da iki ara sırıkla baltaları aldı, öteki erlerin bulundukları yere doğru yürüdüler. Roth elinde kuşla arkadan geliyordu.

Croft parladı, "Ulan niye bu kadar geç kaldınız?"

Wyman utanarak, "Çavuşum, elimizden geldiği kadar acele etmeye çalıştık," dedi.

Croft homurdandı, "Haydi bakalım sedyeyi yapacağız." Wilson'ın battaniyesini aldı, çadır bezinin üzerine iyice yaydı, sonra iki yana sırıkları koydu. Sırıklar birbirlerine paraleldi ve aralarında bir metre yirmi santim kadar açıklık vardı. Battaniyeyle çadır bezini her iki sırığın üzerine kıvırdı, sırıkları olabildiği kadar sıkarak döndürmeye, bir tomar haline getirmeye başladı. Aradaki sırıkların iki ucu da çentikliydi, sırıkların arası yarım metre olunca bu sırıkları çentiklerinden yerleştirdi ama uçları on beş santim dışarıda kaldı.

Sonra palaskasını çıkarttı, Wilson'ınkini de aldı, ara sırıkların arasını düğümleyerek sağlamlaştırdı. İşini bitirdikten sonra sedyeyi havaya kaldırdı, sonra yere bıraktı. Sağlamdı ama içi yine de rahat değildi. "Pantolon kemerlerinizi verin," dedi. "Birkaç dakika kadar daha uğraştı. İşi bittiği zaman sedye, iki sırık, iki de ara sırık, kanaviçe yerine kullanılan battaniyeyle çadır bezinden oluşan bir dikdörtgendi. Yanlara açılmasını önlemek üzere de altlarına çapraz olarak kemerler konulmuştu. "Taşır sanırım," diye mırıldandı. Kaşlarını çattı, başını kaldırıp baktı. Takım Roth'un çevresinde toplanmıştı.

Roth iyice vermişti kendini kuşa. Kuş ufacık gagasını açıp Roth'un parmağını ısırmaya çalışıyor, yüreği küt küt atıyordu. Pençeleri güçsüzdü. Kendini tutmaktan bütün bedeni ürperiyor, tir tir titriyordu ama Roth'un parmaklarına herhangi bir ağırlık vermiyordu. Bedeni sıcaktı, pudrayı andıran hafif mis gibi bir koku çıkıyordu üzerinden. Dayanamadı, kuşu burnuna yaklaştırdı ve kokladı, dudaklarını yumuşak tüylerine değdirdi. Gözleri parlak ve tedirgindi. Roth kuşa âşık olmuştu birdenbire. Çok sevimliydi. Aylardan beri biriktirdiği sevgisini kuşa boşaltıyordu sanki. Okşuyor, kokluyor sakat kanadına bakıyor, kuşa karşı içinde büyük bir merhamet duyuyordu. Göğsündeki kıllarla çocuğunun oynadığı zaman duyduğu tadın aynısını duyuyordu. Bundan başka çevresine toplanan erlerin ilgisinden de hoşnuttu, pek farkına varmadan. Üzerine ilk kez ilgi çekmişti.

Croft'u kızdırmak için bundan daha iyi bir zaman seçemezdi.

Sedyeyi yaparken ter içinde kalmıştı Croft. Bittikten sonra keşif hareketinin binbir türlü derdi başlayacaktı yine. Nitekim yeniden tepesi atmaya, köpürmeye başladı. Her şey ters gidiyordu, Roth durmuş kuşla oynuyor, takımın hemen yarısı çevresine toplanmış onu seyrediyordu.

Düşünemeyecek kadar büyüktü öfkesi. Roth'un çevresinde biriken topluluğa doğru yürüdü, önlerinde durdu. Güçlükle yumuşattığı bir sesle sordu, "Ne yapıyorsunuz arkadaşlar burada?"

Birdenbire hepsi başlarını kaldırdı, çekinerek baktılar. İçlerinden biri mırıldandı, "Hiç."

"Roth!"

"Buyurun Çavuşum." Sesi titriyordu.

"Ver şu kuşu bana."

Roth kuşu verdi. Croft bir an elinde tuttu kuşu, çarpan yüreğini avcunda duyuyordu. Gözleri fildır fildır kuşun. Croft'un öfkesi parmak uçlarında toplandı. Elinde ezmesi çok basitti; bir taş parçasından büyük değildi ama canlıydı. Croft'un sinirlerinde, kaslarında, garip bir dürtü oldu, bir kayanın çatlaklarından geçmeye başlayan bir suyun itişi gibi. Kuşa acımakla boğazındaki yoğun gerilim arasında bocaladı. Yumuşak tüylerini sevsin mi, yoksa parmaklarının arasında ezsin miydi? Bu karmakarışık ve güçlü dürtü, devrilmek üzere olan bir iskambil kâğıdı gibi kafasının içinde titreşti.

Roth yalvardı, "Alabilir miyim Çavuşum?"

Roth'un zaten pek çıkmayan sesi, Croft'un parmaklarında kendiliğinden bir gerginlik yarattı. Kuşun boğuk cıklamasını, kemiklerinin birdenbire kırılmasını pek net olarak duymadı. Avcunun içinde çırpındı kuş ve bu hareket Croft'ta bir mide bulantısı yarattı, buna da kızdı.

Kuşu üç metre öteye fırlattığını fark etti. Ciğerindeki havayı iyice boşalttı; birkaç saniyeden beri soluk almadığının farkında değildi. Bu tepki dizlerinde bir titreme bıraktı.

Uzunca bir an kimse bir şey söylemedi.

Sonra fırtına bulutları yığıldı üzerine. Ridges öfkeyle kalktı ayağa, Croft'un üzerine yürüdü. Sesi kızgınlıktan tir tir titriyordu, "Ne yaptın?.. Kuşu neden öldürdün? Neden?" Öfkesinden kekeliyordu.

Goldstein şaşırmıştı, çok korkmuştu, Croft'a öfkeyle bakıyordu. "Nasıl yaparsın sen bunu? Kuş ne yaptı sana? Neden yaptın bunu? Bu... Bu..." Bu alçakça cinayete yakışacak bir söz arıyordu. "Küçük bir çocuğu öldürmek gibi bir şey."

Croft farkına varmadan bir iki adım geriledi. Gösterdikleri tepki karşısında bir an sindi. "Geriye, Ridges," diye mırıldandı.

Sesindeki titreme Croft'u sinirlendirdi, yeniden öfkelendi, "Kesin, anladınız mı! Emrediyorum!" diye bağırdı.

Başkaldırı durdu, havada öylece kaldı sanki. Ömrü boyunca her şeye boyun eğen Ridges başkaldırmaya alışkın değildi, ama bu... Onu Croft'un üzerine atılmaktan alıkoyan yalnız disiplin korkusu oldu.

Goldstein ise bir an askeri mahkemeye verileceğini, rezil olacağını ve çocuğunun aç kalacağını düşündü. O da durdu. Sıkıntılar içinde boğularak anlamsızca bir "Of!" çekti.

Red daha yavaş, daha kararlı adımlarla Croft'un üzerine yürüdü. Croft'la aralarındaki düşmanlık er geç ortaya çıkacaktı zaten; bunu biliyordu ve kabul etmese de Croft'tan korktuğunun farkındaydı. Bütün bunları kendi kendine itiraf etmemişti, o sırada bütün duyduğu şey bir öfke ve bildiği şey de bunun tam zamanı olduğuydu. "Ne oluyor Croft, kıçını kurtarmak için rütbene mi sığınıyorsun?" diye haykırdı.

"Yeter, Red."

Birbirlerine dik dik baktılar.

"Bu kez çok ileri gittin."

Croft da biliyordu bunu. Ama insan tükürdüğünü yalamamalı, dedi içinden. "Bunun için bir şey yapacak mısın Red?"

Bu söz Red Valsen'ı düşündürdü derinden. Croft'u bir yerde durdurmak gerek, dedi içinden, yoksa hepsinin tepesine binecekti. Öfkesini ve düşüncesini yeniden bir araya getirdi, bir zorunluluk duydu, "Evet."

Belki bir saniye birbirlerine bakıp durdular ama bu kısa saniye kopuk kopuk birçok hesaplara, sonra bir karara ve daha sonra ilk yumruğu indirmekten vazgeçmeye bölündü.

Tam bu sırada Hearn araya girdi, ikisini de ayırdı, "Ayrılın bakayım, deli misiniz siz?" Croft'un kuşu öldürmesi üzerinden beş saniye bile geçmiş değildi, Hearn işte bu sırada dere yatağının öte yanından fırlayıp gelmişti. "Ne var, ne oluyor?"

Yavaş yavaş ve dalgın dalgın birbirlerinden ayrıldılar.

"Hiçbir şey yok Teğmenim," dedi Red.

S...ktirici bir teğmenin de mi yardımına gerek duyacakmışım, diye düşündü. Onurluydu ve hoşnuttu. Ama sonuç ertelendiği için bir bakıma da üzülüyordu.

"Kim başlattı bunu?" diye sordu Hearn.

Ridges atıldı, "Küçücük bir kuşu öldürmeye ne hakkı var Teğmenim. Roth'un elinden aldı, hemen öldürdü."

"Doğru mu?"

Croft ne yanıt vereceğini bilmiyordu. Hearn'ün sesi onu kızdırmıştı. Başını çevirerek yere tükürdü.

Hearn kararsız, Croft'a bakıyordu. Sonra gülümsedi, bu olaydan ne kadar hoşlandığının pek farkında değildi. "Peki peki, kesin artık," dedi. "Canınız kavga etmek istiyorsa çavuşlardan başkasıyla edin."

Erlerin gözlerinde acı bir bakış vardı. Hearn, Croft'a kuşu öldürten nedenleri anlar gibi oldu bir an. Croft'a döndü, gözlerindeki heyecansız parıltıya dik dik baktı. "Doğru yapmamışsın Çavuş. Lütfen Roth'dan özür diler misin?" Erlerden biri güldü.

Croft güvensizce baktı Hearn'e. Birkaç kere uzun uzun soluk aldı.

"Haydi Çavuş, özür dile!"

Eğer o anda Croft'un elinde bir tüfek olsaydı Hearn'ü rahatça öldürebilirdi. Kendiliğinden olabilirdi bu. Ama tasarlayarak bu işi yapmak, sonra ona boyun eğmemek başka bir maddeye girerdi. Boyun eğmek zorunda olduğunu biliyordu. Bunu yapmazsa takım parçalanırdı. İki yıldan beri emek vermişti bu takıma, disiplinini gevşetmemişti iki yıldan beri; ama şimdi disiplinini bir kere bozarsa bütün emekleri boşa gitmiş olurdu. Onun kafasında ahlak kuralına en çok yaklaşan nokta burasıydı. Roth'a yaklaştı. Hearn'e bakmadan, ağzını bir yana çarpıtarak, "Özür dilerim," diye kekeledi. Alışık olmadığı bu sözler kurşun gibi ağır geldi diline. Her yanında böcekler dolaşıyordu sanki.

"Haydi bakalım, tamam," dedi Hearn. Croft'u kızdırdığının farkındaydı az çok. Biraz da hoşlanmıştı bundan. Ancak... General Cummings de kendisine sigarayı yerden almasını emrettiği sırada aynı şeyi duymuştu herhalde. Kendi kendinden iğrendi birdenbire.

"Bütün takım buraya gelsin, nöbetçiler hariç!" diye seslendi.

Erler yaklaştılar. "Çavuş Brown'la onbaşı Stanley'yi, Goldstein'la Ridges'ı, Wilson'la birlikte geri göndermeye karar verdim. Kararda bir değişiklik yapmak istiyor musun, Çavuş?"

Croft, Valsen'a baktı. Düşünemiyordu; yastıklarla güreşirmiş gibi güreşti kafasında; Valsen'dan şimdi kurtulsa iyi olacaktı ama kurtulamazdı. Kendisine karşı koyan iki er bir rastlantı sonucunda sedye ekibine geçmişti. Red'i gönderecek olursa erler ondan korktuğunu sanacaklardı. Geçmişteki düşüncelerine ters düşen bu yeni davranış karşısında şaşırmıştı. Bütün bildiği şey şuydu: İçine düştüğü bu kötü durumu biri ödeyecekti elbet. "Hayır, istemiyorum," diye kekeledi yeniden. Bu kadar zorlukla konuşmasına şaşırıp kalmıştı.

"Evet arkadaşlar, siz artık yola çıkabilirsiniz," dedi Hearn. "Biz geri kalanlar..." Birden durdu. Ne yapacaklardı? "Bu gece burada konaklayacağız. Rahat rahat dinlenin. Yarın geçitten geçmenin bir yolunu buluruz."

Brown atıldı, "Teğmenim, ilk bir buçuk saatlik yürüyüş için bana dört kişi daha veremez misiniz? Böylelikle daha çok yol almış, yarın sabah da yola çıktığımız zaman Japonlardan daha uzaklaşmış oluruz."

Hearn düşündü. "Peki ama karanlık basmadan dönsünler." Çevresine bakındı, Polack'ı, Minetta'yı, Gallagher'ı gelişigüzel seçti, sonra da Wyman'ı ayırdı. "Bizler de onlar dönünceye kadar nöbet yerlerinden ayrılmayalım."

Brown'ı bir köşeye çekti, birkaç dakika konuştu. "Ormanda açtığımız yolun nerede olduğunu biliyor musun?"

Brown başını eğdi.

"Peki, kumsala kadar sakın yoldan ayrılma, sonra bizi orada bekle. Oraya varman iki gün, belki biraz daha fazla sürebilir. Belki

üç, bilemedin dört gün içinde döneriz. Eğer gemi biz dönmeden gelirse, Wilson da... hâlâ yaşıyorsa, siz hemen gidersiniz. Bize başka bir gemi gönderirsiniz."

"Başüstüne Teğmenim."

Brown sedyeleri topladı, Wilson'ı sedyeye yatırdı, yola çıktı. Dere yatağında beş kişi kalmıştı yalnızca: Teğmen, Croft, Red, Roth ve Martinez. Her biri dere yatağının çevresindeki küçük tepelerin üstüne çıkıp oturmuş, çevredeki vadileri, sırtları gözetliyordu. Sedyecilerin tepeleri aştıklarını, iki üç dakikada bir ekibi değiştirerek güneye doğru ilerlediklerini gördüler. Yarım saat içinde gözden kayboldular, gözlerinin önündeki tepelerden, susmuş dağlardan, günbatımının altın renklerini almaya başlayan gökyüzünden başka bir şey kalmadı ortalıkta. Batıda, belki de bir buçuk kilometre ileride Japonlar konaklamışlardı, karşılarında ise tepesi görünmeyen Anaka Dağı'nın ufuk çizgisi vardı. Hepsi de oturmuş, kendi düşünceleriyle baş başa kalmışlardı.

Ortalık karardığında Brown, Stanley, Ridges ve Goldstein, Wilson'la baş başa kaldılar. Yardımcılar karanlık basmadan bir saat önce dönmüşlerdi, Brown da altı yedi yüz metre yürüdükten sonra gece için konaklamaya karar vermişti, iki küçük tepenin arasındaki ufak bir ağaçlıkta durmuşlar, Wilson'ın çevresinde battaniyelerini sermişler, uykulu uykulu konuşuyorlardı. Karanlık basmıştı. Orman zifiri karanlıktı. Çok yorgun oldukları için battaniyelerinin içinde kıvrılıp yatmak hoşlarına gitmişti.

Geceleyin serin bir rüzgâr esiyor, ağaçlardaki yaprakları hışırdatıyordu. Yağmur yağacak gibiydi. Yaz gecelerini hatırladılar: Gün batarken çadırlarında otururlar, yağmur bulutlarının toplanmasını seyrederler, üstleri kapalı bir yerde bulunduklarına sevinirlerdi. Bu anı bir sürü sisli ve acı anıyı da beraberinde sürükledi: Yaz günlerini, cumartesi geceleri dans müziğini, tatlı havaları ve yaprakların kokularını hatırladılar. Anılar içlerini ferahlattı ve sinirlerini gevşetti.

Aylardan beri unuttukları şeyleri düşündüler: Kırlarda otomobil kullanmanın, farların yapraklar arasında yaptığı parlak silindirin heyecanını yaşadılar; soluksuz bir gecede sevişmenin tatlılığını ve sıcaklığını duydular. Battaniyelerinin içine daha da sokuldular.

Wilson'ın yeniden aklı başına geliyordu. Bir acıdan ötekine geçiyor, inliyor, anlaşılmaz birtakım şeyler mırıldanıp duruyordu. Korkunç derecede ağrıyordu karnı; dizlerini göğsüne doğru çekmek için çok zayıf bir çaba harcadı. Sanki biri ayaklarını bağlamıştı, uyanmaya çalıştı, yüzünden terler boşanıyordu. "Bırakın, bırakın ulan eşşoğlueşşekler, ayaklarımı bırakın!"

Bağıra bağıra küfretti ve erler düşlerinden uyandılar. Brown, Wilson'ın üzerine eğilerek mendilinin ıslak yanıyla dudaklarını sildi. "Dayan Wilson, dişini sık," dedi yumuşak bir sesle. "Bağırma oğlum, Japonlar işitecek sonra."

Wilson gürledi, "S...tirin ulan!" Bu haykırma onu yordu, yeniden sedyeye bıraktı kendini. Kanamanın yeniden başladığını duyar gibi oldu, bu duygunun yarattığı izlenimlere bıraktı kendini, yüzüyor muydu yoksa donuna mı işemişti? "Donuma işedim," diye mırıldandı ve tokatın inmesini bekledi. Bir kadın sesi işitti, "Woodrow Wilson, sidikli çocuk!" Hem gülüyor hem de tokattan kaçmaya çalışıyordu. "Anneciğim, yapma, bilemedim." Bu sözleri yalvararak bağırırken tokattan kaçmak ister gibi sedyenin üstünde kımıldanıyordu.

Brown şakaklarını ovuyordu, "Wilson, kıpırdama oğlum. Bırak kendini, rahat et. Biz buradayız, merak etme."

"Haaa... haaa." Wilson'ın ağzından biraz kan geldi, sonra hareketsiz uzandı, kanın çenesinde kuruyup kaldığını hissetmişti. "Yağmur mu?"

"Hayır. Bak oğlum, bak yavrum. Japonları düşün. Bağırma."

"Hı... Hı." Sözler, gücünü tüketti ama içinde bir korku kaldı. Uzun otların bulunduğu tarlaya yeniden daldı, Japonların kendisini gelip bulmalarını bekliyordu. Farkına varmadan hüngür hüngür ağlamaya başladı, sinirlerinden gelen bir salgıydı gözyaşları sanki. Dişimi sıkmalıyım. Kanının karnında damla damla aktığını,

kasıklarındaki kas aralıklarında akacak yollar aradığını, kalçasındaki boşlukta toplandığını duyuyordu yalnızca. Ölüyorum. Biliyordu bunu; karnının içini görüyormuş gibi, kendi kendinin çevresinde dönen, içine kıvrılan bir et parçasını gözünün önüne getirdi. Sıkıp sıkıp akıtıyordu kanı.

"Kıç gibi," diye mırıldandığını işitti, yalnız sözcükler gürleyerek çıkmıştı ağzından.

"Sus ulan, Wilson."

Korkusu kalmadı, Brown'ın eliyle susturulan belirsiz bir tedirginlik oldu. Bu kez Wilson gerçekten fısıldamaya başladı, "Bir şey anlamıyorum. Yatakta iki kişi, sonra üç kişi. İki yatıyorlar üç kalkıyorlar." Bu sözleri bir tekerleme gibi yineledi, "Ulan ne yapıyorsun karşındakine? Düzüyorsun, sonra bir de bakıyorsun çocuk oluyor." Buruşturdu yüzünü, daha çok acıdan; yeniden gevşedi sonra, üstüne binen bir kadının anılarına daldı. İmge bulutlandı sonra, gördüğü şeyler birtakım eş merkezli daireler haline geldi, eter sayıklamaları gibi kafasını delmeye başladı. Dayanmalı. A-m-e-l-i-y-a-t ettikleri zaman, karnında bir delik varken uyuyabilir mi insan? Babam uyudu, bir daha da uyanmadı. Kafasının içi dönüp duruyor, sonra yine birini buluyor, kendisini uzaktan, tarafsız olarak görüyordu. Bu görüntüye karşı savaştı bir süre, korkarak, aslında inanmadan. Aynaya bakıp kendisiyle konuşan, aynada gördüğü yüzün kendisi olduğuna inanmayan biriydi sanki. Bilinmeyen bir oyuktan bilinmeyen başka bir oyuğa gidip gelirken sonunda kızının şu sözleri söylediğini işittiğine inandı: "Babam uyudu, bir daha uyanmadı."

"Hayır!" diye bağırdı Wilson. "Nereden biliyorsun, May?"

"Senin o şirin kızın, değil mi?" dedi Brown. "Adı May'di galiba?"

Wilson bu sözü işitti, gerilere doğru uzun uzun gitti. "Kim o?"

"Brown. May nasıl bir kız?"

"Hınzır mı hınzır," dedi Wilson. "Şimdiye kadar gördüğün en muzır en kurnaz şey." Uzaktan uzağa yüzünün güldüğünü anladı. "Canıma okuyor, öyle bir şeytan kız ki."

Karnındaki ağrı yine şiddetlendi, solumaya başladı, çocuk doğuran bir kadın nasıl yalnız kendini dinlerse o da şimdi yalnız kendi bedeninin çektiği işkenceyle ilgileniyordu. "Offfff," diye inledi, derin derin.

"Başka çocuğun var mı?" diye sordu hemen Brown. Wilson'ın alnını, bir çocuğu yatıştırmaya çalışır gibi yavaş yavaş, hafif hafif ovalıyordu.

Ama Wilson işitmedi onu. Çektiği acıyla ilgiliydi yalnızca; bu acıyla belli belirsiz, aşağı yukarı isterik bir biçimde savaşıyor, sonra karanlıkta kavga eden bir insan gibi düşmanıyla birlikte sonsuz merdivenlerden aşağıya yuvarlanıyordu. Karşı koya koya, acıdan ağlama derecesine gelerek bilincine dönüyor, kapalı olan gözlerinin altında dolaşıp duruyordu aklı.

Brown, Wilson'ın başını ovmayı sürdürdü. Karanlıkta Wilson'ın yüzü, kendisine yapışık gibi geldi, parmaklarının bir uzantısıydı sanki. Yutkundu. Birtakım karışık duyguların etkisindeydi. Wilson'ın acıdan bağırması, haykırmaları Brown'ı kuşkulandırıyor, düşman devriyelerini düşündürüyordu; ağaçlığın sessizliğini bozuyor, bulundukları tepelerin korkunç boşluğunu hatırlatıyordu. Beklenmedik bir ses işitince hemen farkına varmadan irkiliyordu. Ama korkudan farklı bir şeydi bu. Bedenindeki her sinir gerilmişti; Wilson'ın bedenindeki her titreme, acının yarattığı her kıpırdama, Wilson'dan Brown'ın parmaklarına, oradan kollarına geçerek kafasının ve yüreğinin derinliklerine kadar giriyordu. Wilson ürktüğü zaman, o da farkına varmadan ürküyordu. Yaşamının bütün zehirlerinden, anılarının bütün katı nasırlarından, kostik tuzlarından, yaralarından arınmıştı kafası sanki. Yeniden duygulu ve daha az sert oluvermişti. Gecenin sınırsız karanlığı içinde bir şey, ağaçlığın korunmamış olması, yanındaki yaralı adamın kendi içine kapanıp acı çekmesi, hepsi bir araya gelmiş, onu çırılçıplak ve yapayalnız bırakmış, karanlık, kasvetli dağlardan ormanın içine kadar sızan

her rüzgâra ve her fısıltıya karşılık veren, tepeden tırnağa gerilmiş bir sinir haline getirmişti.

"Sık dişini oğlum, biraz daha sık," diye fısıldadı.

Bütün yitirilmiş şeyler, çocukluk çağının bütün heyecanları ve tutkuları, pıhtılaşmış ve safra olmuş umutları içinde çalkalanıp durdu. Wilson'ın çocuğundan söz etmesi Brown'da eski bir isteği canlandırmıştı; evlendiğinden beri ilk kez baba olmak istiyordu. Wilson'a karşı o sırada duyduğu tedirginliğin çoğunlukla ona karşı takındığı alayla karışık horgörüyle pek ilgisi yoktu; Wilson o sırada bütünüyle bir "gerçek" değildi onun için. Brown'ın içinde bulunduğu kısa ruh durumunda duyduğu özlemlerin eti ve kemiğiydi. Wilson şu anda onun çocuğuydu, Brown'daki bütün dertlerin ve hayal kırıklıklarının somutlaştırılmış bir biçimiydi aynı zamanda. O zamana kadar herhangi bir erkeğin ya da kadının olduğundan çok daha önemliydi Wilson, Brown için o an.

Çok süremezdi bu yalnız. Brown sanki gece yarısı uyandırılmış, uykusunda başıboş kalan enerji karşısında çaresiz durumdaydı. Ayılıp da kendine gelinceye kadar bir süre ne yapacağını bilmeyecek, gördüğü düşün etkisinde bocalayacak, bütün yaşantılarından, yaşamını belirleyen ve dayanılabilecek hale getiren bütün saçmalıklardan arınmış olacaktı. Sonra çırılçıplak kalacak, karanlıkların içinde kaybolacak, içinde kendi geçmişinin ve bedeninin o günkü fırtınalarını taşımayacak, asıl bunların arkasında, ilkel ormanlarda el yordamıyla uyanır gibi, bütün insanların ve hayvanların ortak paydası olacaktı.

İster istemez zihni uzaklaştı oradan, bildiği yataklar, pencerenin soluk dikdörtgeni gözünün önüne geldi, bedeninin kendine özgü o her zamanki kokularını kokladı, kuşkularıyla canlılığı doğallaştı, unutuldu hemen hemen. Ertesi gün yapılacak işleri düşünmeye başladı.

Bu sırada karısı aklına geldi, önce onu büyük bir özlemle, uzun süredir birikmiş bir sevginin boşalan seliyle özledi; yüzünü yüzünün

üstünde, göğüslerini de boynuna sürtünürken gördü. Ama duygularının bu sıradışı çıplaklığı uzaklaşıyordu ondan. Goldstein'la Ridges'ın konuştuklarını işitti, Wilson'ın altındaki ıslaklığı hissetti, iki gün içinde başlarına gelecek belalarla uğraşmaya başladı. Yatağı gözünün önüne geldiği sırada, bir köpeğin kemiğe yapışması gibi, o da bütün yüreğiyle karısının anısına yapışmıştı; karısını bir kenara itti, sertliğin ve acılığın içine daldı. Her önüne gelen pantolonluyla dalgasına bakan karı.

Wilson'ı geri götürmenin zorluklarını düşünmeye başladı. İki günlük keşif yürüyüşünün kalıntısı olarak bedeninde büyük bir yorgunluk vardı, yardımcı ekip geri döndüğü için önlerindeki tepeleri geçmek çok zor, çok yorucu olacaktı. Ertesi günkü yürüyüşü eliyle koymuş gibi biliyordu. Sedyeyi ancak dört kişi taşıyacaktı. Bu yüzden ekip değiştirilmesi olanaksızdı. Sabahleyin yürüyüşe başladıklarından on beş dakika sonra korkunç derecede yorulmuş olacaklar, ayaklarını sürümeye başlayacaklar, her beş dakikada bir dinlenmek zorunda kalacaklardı. Wilson yüz kilo geliyordu, kendi üzerlerindeki ağırlıklar da eklenecek olursa rahat yüz elli kilo taşıyacaklardı. Adam başına otuz yedi buçuk kilo düşecekti. Başını salladı. Yorgunluğun insanı nasıl tükettiğini, iradesini yok ettiğini, kafasını bulandırdığını kendi deneyimlerinden biliyordu. Birliğin komutanıydı, ötekilere cesaret vermek ona düşüyordu ama pek güveni yoktu kendine.

Bütün bunların sonunda –yani Wilson'ı sevdikten, ruhunu temizledikten ve hayatın acılıklarına döndükten sonra– birkaç dakika çok namuslu kaldı. Bu birliğin başında gitmesinin nedeni takımla birlikte keşfe çıkmaktan korkmasıydı, bunu biliyordu ve bu görevi başarması gerekiyordu. Bir astsubay, sinirleri bozulduğu zaman durumunu açığa vurursa beş para etmez, dedi Brown kendi kendine. Ama iş bu kadarla bitmiyordu ki. Daha önünde aylar, belki de yıllar vardı. Aslında zamanın yalnız küçük bir kısmında çarpışmaya girmişlerdi, o sırada bile başlarına bir iş gelmeyebilirdi;

korkusunun kimse farkına varmaz, kimseye de sıkıntı vermemiş olurdu. Ama işin geri kalan kısmını iyi başaracak olursa yine her şey yoluna girerdi. Motome Seferi'nden sonra eğitimde de öğrenimde de Martinez'den çok daha üstündüm, diye düşündü.

Şunu biraz olsun anlamıştı ki büsbütün su koyuvermekten, garnizonda bile işe yaramamaktan korkuyordu. Kendimi bırakmamalıyım yoksa şeritlerimi sökerler. Bir an bunu bile istedi; sıkıntıları ve sorumlulukları olmazsa yaşamak daha kolay gibi geldi ona; hizmet birliklerinin başında bulunmaktan bıkıp usanmıştı. Bir subay –ya da Croft– kendi mangasının işlerini denetlerken sinirleri bozuluyordu.

Ama çavuşluktan hiçbir zaman vazgeçmeyeceğini biliyordu. On kişi içinde tek adam benim, dedi kendi kendine. Beni seçtiler, neden? Hak ettim de ondan. Her şeye karşı, kendisinden kuşku duymasına karşı, karısının kendisine sadık kalmayışına karşı tek kalkanı buydu. Kalkansız yapamazdı. Yeni bir üzüntü daha eklemişti ötekilerine. Sık sık gizli bir suçluluk duyuyordu içinde. İyi bir adam olmazsa yıkılıp gidecekti, bu yüzden bu suçunu gizlemeye çalışıyordu. Wilson'ı geri götüreceğim, diye yemin etti kendi kendine. Wilson'a karşı acımaya benzer bir şey duydu yeniden içinde. İşte Wilson önümde yatıyor, hiçbir şey ama hiçbir şey gelmiyor elimden, bana güveniyor, bu işi ancak benim yapabileceğimi düşünüyor. Her şey apaçık. Korktu; Wilson'ın alnını yavaş yavaş ovalıyordu, gözleri karanlığa dalmıştı.

Goldstein'la Stanley aralarında konuşuyorlardı. Brown onlara döndü, "Susun. Adamı rahatsız etmeyin," dedi.

Stanley hafif bir sesle, "Peki," dedi. Brown'ın azarlamasına hiç kızmamıştı. Goldstein'la aralarında çocuklardan konuşuyorlardı, karanlığın perçinlediği tatlı tatlı bir dost havası içinde.

"Biliyor musun," dedi Stanley, "en güzel zamanlarını göremiyoruz çocuklarımızın. Büyüyorlar, her şeyi anlamaya başlıyorlar ve biz yanlarında bile yokuz."

"Zor," diye katıldı Goldstein. "Ben ayrıldığımda Davy daha yeni konuşmaya başlıyordu, şimdi karım mektuplarında ne yazıyor

biliyor musun? Büyük adam gibi konuşuyormuş telefonda. İnanılır şey değil."

Stanley ağzını şapırdattı. "İnan bana, en iyi zamanlarını kaçırıyoruz onların. Yaşları ilerledikçe belki büsbütün değişecekler. Hiç unutmam, büyümeye başladığım zaman babamdan öğreneceğim bir şey kalmamıştı artık. Ne budalaymışım demiştim." Bu sözü büyük bir alçakgönüllülükle, hemen hemen içtenlikle söylemişti. Bu gibi itiraflarda bulunduğu zaman insanların kendisini sevdiğini keşfetmişti Stanley.

"Hepimiz öyleydik," dedi Goldstein. "Büyümek bu demek galiba. İnsan büyüdüğü zaman her şeyi daha açık seçik görüyor."

Stanley bir dakika sustuktan sonra, "Ne derlerse desinler evlilik gibisi yok," dedi. Bedeni gerilmişti, battaniyesinin altında dikkatle döndü. "Evlilik gibisi yok."

Goldstein karanlıkta başını eğdi. "Düşündüğünden çok farklı oluyor ama bak ben Natalie'siz yapamam. Evlilik insanın ayağını yere bastırıyor, sorumluluklarını gösteriyor."

Stanley bir an eliyle toprağı kazarak, "Evet," dedi. "Ama denizaşırı ülkelerde olanlar için evliliğin ne yararı var?"

"Evet, orası öyle."

Stanley'nin beklediği yanıt da buydu zaten. Bir an düşündü. "Sen hiç... şey, yani, kıskandın mı?" O kadar alçak sesle söylemişti ki Brown ne söylediğini işitememişti.

"Kıskanmak mı? Yok. Hiç kıskandığımı hatırlamıyorum," dedi Goldstein kendinden emin biçimde. Stanley'nin neye bozulduğunu biraz sezer gibi oldu, farkına varmadan onu yatıştırmaya çalıştı, "Bana bak," dedi. "Senin karınla tanışmak fırsatına erişemedim, ama üzülmen gereksiz. Karılarından bu biçimde söz edenler, aslında kadınları tanımayanlardır. Bunlar o kadar çok kadınla düşüp kalkmışlardır ki..." Aklına bir şey gelmişti, "Bak, dikkat ettiysen görmüşsündür, kıskanç olanlar her zaman, nasıl diyeyim, kuşkusuz

sürekli karılarla düşüp kalkanlardır. Bunların kendilerine güvenleri yoktur da onun için kıskanırlar."

"Ben de öyle sanıyorum." Ama bu yanıt doyurmamıştı Stanley'yi. "Bilmiyorum ama bence bunun nedeni buralarda, Pasifik'te bir şey yapmadan oturmamız."

"Elbette. Beni dinle, üzülecek bir şey yok bunda. Karın seni seviyor, öyle değil mi? Sen ona bak, başka bir şey düşünme. Erkeğini seven namuslu bir kadın yapılmaması gereken şeyleri kesinlikle yapmaz."

"Sonra çocuğu da var," dedi Stanley. "Ana olan hiç başkalarıyla düşüp kalkar mı?" O sırada karısı ona çok soyut görünmüştü. Karısını bir "o", bir "x" gibi düşünmüştü. Ama şimdi Goldstein'ın sözleri onu ferahlatmıştı. "Genç kadın, ama iyi bir ev kadını oldu, ciddi bir kadın oldu. Sonra... ne kadar sorumluluk yüklenirse o kadar hoşlanır." Güldü, kafasının içindeki bütün yaraları sarmaya karar vermişti. "Düğün gecesi başımıza bir sürü şey geldi. Sonra altından kalktık elbette ama ilk gece çok berbat geçti."

"Ne yapalım, herkesin başına gelen iş."

"Tabii. Hani şu çok övünen herifler yok mu, bir tanesi de işte burada, Wilson." Sesini alçalttı, "Sanki onların da başına aynı dertler gelmiyor mu?"

"Geliyor elbette. Ayarlamak kolay mı her zaman."

Goldstein'ı sevdi. Gecenin karmaşıklığı, ağaçlardaki yaprakların hışırtısı içine dokunmuştu, bütün kararsızlıklarının kapısını açıyordu bütün bunlar. "Bana bak," dedi birdenbire. "Sen benim için ne düşünüyorsun?" Böyle bir soruyu özel bir konuşmanın en yüksek noktası yapacak kadar gençti henüz.

"Ah." Goldstein bu tarz soruları, karşısındakinin isteğine göre yanıtlardı her zaman. Bunu namussuzluk saymazdı; böyle bir soruyu arkadaşı olmayan biri de sorsa onda sıcaklık yaratırdı. "Hımm. Sen ayağını sağlam basan akıllı bir arkadaşsın. Biraz hırslısın ama kötü bir şey değil bu. Hayatta başarıya ulaşabileceğini sanıyorum." O zamana kadar bu nedenlerden ötürü, kendisi bunu kabul etmiyordu

ama Stanley'yi hiç sevmemişti. Goldstein'ın başarı karşısında bir saygısı vardı. Ama Stanley mademki kusurları açıklamıştı, o zaman Goldstein da onun öteki niteliklerini bir erdem haline getirmeye hazırdı. "Yaşına göre olgunsun, hem de çok olgun," diye bitirdi sözünü.

"Evet, her zaman elimden gelenin fazlasını yapmaya çalışırım." Stanley uzun, düz burnunu elledi, son iki gün içinde çarpık çurpuk olan bıyığını kaşıdı. "Ortaokuldayken sınıf başkanıydım," dedi böbürlenerek. "Merak etme, ben bu işin çok heveslisi değilim ama bundan yararlanarak insanları yönetmeyi öğrendim."

"Değerli bir deneyim olmuş," dedi Goldstein, dalgın dalgın.

Stanley büsbütün açıldı, "Biliyor musun, takıma sonradan geldiğim halde onbaşı oldum diye çocukların çoğu bana bozuluyor. Bunun için yaltaklandığımı sanıyorlar ama şu kadar olsun doğru değil bu. Ne yapıyorum? Gözümü dört açıyorum, ne emredilirse yapıyorum ama bunu yapmak öyle sandığın gibi kolay değil. Takımda uzun süredir bulunmuş olan arkadaşlar hak iddia ediyorlar, oysa tek yaptıkları çalışırken dalga geçmek, ona buna laf dokundurmak. Kızıyorum keratalara." Bunu kabul ederken sesi boğuk çıkıyordu. "Zor bir görev almışım üstüme, biliyorum. Benim kusurlarım yok mu? Elbet var. Ama öğreniyorum ve elimden geldiğince çalışıyorum. Ciddiye alıyorum işleri. Bundan daha iyisi can sağlığı. Öyle değil mi?"

"Evet!" diyerek katıldı Goldstein.

"Bak şunu da söyleyeyim, sana dikkat ettim Goldstein. İyi bir adamsın. Yolda çalışırken gördüm seni, hiçbir çavuş ağzını açıp sana bir tek söz söylemedi, sakın çalışmanın takdir edilmediğini sanma." Stanley böylelikle kendisini Goldstein'dan çok daha üstün görmüş oluyordu; sıcak ve uysal sesinde çok ufak bir alçakgönüllülük gösterme havası vardı. Eninde sonunda acemi bir erle konuşan bir üsttü. Oysa Goldstein onu sevdiğini söylesin diye iki dakika önce az mı beklemişti.

Goldstein hoşnuttu. Ama hoşlanmaya da doymuştu artık. Askerlikte hep böyledir, dedi içinden. Gençlerin düşünceleri önemlidir çok.

Wilson yeniden inlemeye başlamıştı. Sustular, battaniyelerinin içinde döndüler, dirseklerine basıp kalkarak kulak verdiler. Brown içini çekerek kalkıp oturdu, Wilson'ı yatıştırmaya çalıştı, "Ne oluyorsun oğlum?" diye sordu alçak sesle, sanki bir köpeği susturmaya çalışıyordu.

"Karnım, karnım, ağzına sıçtığımın karnı, öldürüyor beni."

Brown onun alnındaki teri sildi. "Seninle konuşan kim Wilson?"

"Brown, sensin değil mi?"

"Evet."

Brown rahatladı. Demek ki Wilson biraz daha iyiydi. Onu ilk kez tanıyordu. "Nasılsın, Wilson?"

"İyiyim ama hiçbir şey göremiyorum."

"Karanlık da ondan."

Wilson hafif hafif gülmeye başladı, "Karnımdaki delik yüzünden kör oldum sandım da." Bu sözler, kurumuş ağzından acı çeken bir kadının sinirli ve boğuk mırıltıları gibi çıktı karanlıkta. "Ağzına sıçtığımın." Sedyeden yuvarlanacak gibi oldu. "Ulan ben neredeyim?"

"Seni yeniden kumsala götürüyoruz, yanında Stanley, Goldstein, Ridges ve ben varız."

Wilson bu sözleri yavaş yavaş sindirdi. "Demek keşifte değilim ben?"

"Hiçbirimiz değiliz arkadaşım."

Wilson yeniden kıs kıs güldü. "Croft kimbilir nasıl küplere binmiştir şimdi. Eşşoğlueşşek, şimdi beni a-m-e-l-i-y-a-t edecekler, şu içimdeki irini alacaklar, öyle değil mi Brown?"

"Evet, iyi edecekler seni."

"Bu iş bir bitsin, karnıma iki ilik açtıracağını, üst üste. Kimbilir karılar görünce nasıl bayılacaklar." Gülmeye çalıştı, hafif hafif öksürdü. "Beni ancak çifte çüklüler geçebilir."

"Ulan ne namussuz herifsin be."

Wilson titredi. "Ağzımda kan tadı var. İyi bir şey mi bu?"

Brown yalan söyledi, "Bir şey olmaz, merak etme. İnsanın her iki deliğinden de gelebilir."

"Takımın eskisi olan benim gibi bir herifin böyle boktan bir çarpışmada yaralanması eşşoğlueşşeklik değil de nedir?" Sırtüstü yattığı yerde düşünüyordu. "Şu karnımdaki delik umarım kapanır."

"Kapanır kapanır, merak etme."

"Bak anlatayım, Japonlar tarlada beni arıyorlardı, bir metre yakınıma kadar yaklaştılar, doki kola falan gibi sözler ettiler. Beni arıyorlardı." Titremeye başladı.

Yeniden kendini kaybetti diye düşündü Brown. "Üşüyor musun arkadaşım?"

Bu söz üzerine Wilson ürperdi. Konuştuğu sırada, bedeni ısısını yavaş yavaş kaybetmiş, gittikçe soğumuş ve nemlenmişti. Şimdi soğuktan titriyordu.

"Bir battaniye daha ister misin?" diye sordu Brown.

"Evet, verin."

Brown uzaklaştı, erlerin konuştukları yere geldi, "içinizde iki battaniyesi olan var mı?" diye sordu.

İçlerinden hiçbiri hemen karşılık vermedi.

"Benim bir tane var," dedi Goldstein. "Zararı yok, çadır bezimi örterim üstüme."

Ridges uyukluyordu.

"Ben de çadır bezimi örterim," dedi Stanley.

"İkiniz aynı battaniyenin ve çadır bezinin altına girersiniz, birini ben alıyorum," dedi Brown ve Wilson'a döndü, kendi battaniyesiyle öteki erlerin verdiği battaniye ve çadır bezini üstüne örttü. "Şimdi ısındın mı Wilson?"

Wilson daha seyrek titriyordu, "iyi," diye mırıldandı.

"Tamam."

İkisi de bir iki dakika hiçbir şey söylemedi, sonra Wilson yeniden konuşmaya başladı, "Çocuklar, aklımdayken söyleyeyim, size çok teşekkür ederim." İçinden bir şükran titremesi fışkırdı, gözlerinde yaşlar birikti. "Çok iyi insanlarsınız. Bundan daha büyük bir iyilik olmaz. Dünyada bir şeyin değeri varsa o da insanın iyi arkadaşları olması, siz gerçekten beni seviyorsunuz. Yemin ediyorum Brown, birbirimizle kavga ettik zaman zaman, ama iyileştiğimde senin için yapmayacağım bir şey yok. Senin iyi bir arkadaş olduğunu bilirdim zaten."

"Haydi be, s...tiret."

"Hayır, insan istiyor ki istiyor ki..." Kekelemeye başlamıştı. "Teşekkür ederim... ve şunu bilmeni istiyorum ki hep senin arkadaşın olacağım her zaman. Sen de bileceksin ki dünyada bir tek adam vardır: O Wilson'dır, senin için bir tek kötü söz söylemeyecek bir adam."

"Boş ver be oğlum," dedi Brown.

Wilson sesini yükseltiyordu, "Uyuyacağım şimdi ama unuttuğumu sanma." Sözleri anlaşılmaya başlamıştı yine.

Birkaç dakika sonra sessizliğe gömüldü.

Brown karanlığa gözünü dikti. Yemin etti bir daha içinden.

Geri götüreceğim onu. Bu yemin, her şeyden önce Brown'a biçim veren güçlere bir yalvarıştı.

WILLIAM BROWN
BUGÜN SANA PASTA YOK

Hemen hemen orta boylu, tombul, çocuksu yüzlü, kalkık burunlu, çilli, kızıla yakın kumral saçlı. Ama gözlerinin çevresinde kırışıklıklar ve çenesinde tropikal çıbanlar var. İkinci bir bakışta yirmi sekiz yaşında olduğu anlaşılıyor.

Komşular her zaman severdi Willie Brown'ı, öylesine terbiyeliydi, öylesine sıradan ve tatlı bir yüzü vardı; bütün dükkânlarda, ülkenin bütün banka ve bürolarında, masaların üstündeki çerçeveli resimlerde görebilirdiniz o yüzü.

Güzel bir çocuğun var, denirdi babası James Brown'a her zaman.

Evet hoş bir çocuk ama sen bir de kızımı gör, bir içim su.

Willie Brown, herkesin sevdiği bir çocuk. Arkadaşlarının anneleri onu şımartıyor, öğretmenlerince seviliyor.

Ama o bu ilgiyle matrak geçiyor iyice. Kim, moruk karga mı, diyor başöğretmen bayan için, sümüğümü bile atmam ona. *(Okul bahçesinin kurumuş ve tozlu çimenlerine tükürüyor.)* Ulan beni ne diye bir türlü rahat bırakmaz karı, anlamıyorum.

Temiz bir aile. İyi soydan gelme. Babası Tulsa'daki demiryolunda çalışıyor, atölyede işe başlamış ama şimdi memur. Banliyöde bir evleri var, evin arkasında da kiraz bahçesi. Jim Brown namuslu bir

adam, her zaman biraz daha güzelleştiriyor evini, iyi açılmayan bir kapının pervazını rendeliyor ya da su tesisatını onarıyor.

Borcu sevmeyen bir adam.

Ella'yla ben bütçemizi aşmamaya çalışıyoruz, diyor başkalarını hor görerek. Biraz aştığımızı görürsek, hafta sonlarında içtiğimiz içkiden kesiveriyorum. *(Yarı özür dilercesine.)* Ben içkiyi bir lüks sayarım, hele şimdi yasa da yasakladıktan sonra; ve içkinin insanı ne zaman mahvedeceği belli olmaz.

Yakından izliyor olayları da. *Saturday Evening Post* ve *Colliers* dergilerini alıyor. *Reader's Digest*'e 1920'den beri abone. Ziyaretine gittiğiniz zaman kendisiyle kısa bir sohbet hoş gelir insana. Başkalarının onda bulabileceği tek namussuzluk, okuduğu yazılardan söz ederken kaynaklarını göstermemesi.

1928'de otuz milyon insanın sigara içtiğini biliyor musunuz, der örneğin.

The Literary Digest'ten bütün politika haberlerini alır. Son seçimde Herbert Hoover'a verdim oyumu, diye açıklama yapar sevinçle, oysa kendimi bildim bileli Demokratlardanım ben. Ama gelecek kez belki yine Demokratlara veririm oyumu. Bence bir parti bir süre iktidarda kalmalı, sonra yerini ötekine bırakmalı.

Bayan Brown da başıyla onaylıyor. Jim'in politikada bana yol göstermesine izin veriyorum. Evin onarım işlerini de buna eklediğini söylemiyor; ama siz tahmin edebiliyorsunuz. Temiz insanlar, temiz aile, pazar günleri kilise de var elbet. Bayan Brown'ın bir tek konu üzerinde şaşmayan bir düşüncesi var, o da Yeni Ahlak. Bilmiyorum neden, insanlar artık Tanrı'dan korkmaz oldular. Kadınlar meyhanelerde içiyorlar, daha kimbilir neler yapıyorlar. Hıristiyanlığa yakışır mı bunlar.

Bay Brown boynunu bükerek katılıyor karısına. Birkaç sakıncası var Bay Brown'ın ama ne de olsa kadınlar daha dindar oluyorlar, dine gerçekten bağlılar, erkeklerden çok daha fazla, diyecektir özel konuşmalarında.

Çocuklarıyla çok övünürler, yaradılışları gereği. O sırada lisedeki William'a kız kardeşi Patty'nin dans öğrettiğini gülerek anlatırlar size.

Ekonomik bunalımda çocukları üniversiteye nasıl göndereceğiz diye düşünüp duruyorlar, ama sanıyorum ki artık yolumuz açık Brown, diye ekliyor Bayan Brown; çocuklarının üniversiteye gitmelerini çok istiyor, özellikle de kendisi gidemediği için.

Erkek kardeşle kız kardeş iyi arkadaştırlar. Güneşli salonda akçaağaçtan yapılmış şezlongun yanında büyük saksı var *(kauçuk ağacı kuruduğundan beri çiçek vazosu olarak kullanılıyor)*; kız önde, o arkada, giriyorlar salona.

Bak şimdi Willie, canım çok kolay. Korkma, sen tut beni.

Haydi canım ne diye korkayım?

Sen terbiyeli bir çocuksun, diyor kız, lise son sınıfta olmanın verdiği üstünlükle. Yakında randevulara gitmeye başlayacaksın.

Evet, diye bağırıyor tiksintiyle. Ama kızın küçük canlı memelerini göğsünün üstünde hissediyor. Onun kadar uzun. Kim randevulara gidecek?

Sen.

Yerdeki kırmızı parke üzerinde ayaklarını sürüyorlar. Patty, Tom Elkins seni görmeye gelince bana haber ver, onunla konuşacağım. Bir iki yıl sonra futbol takımına girecek kadar büyümüş olacak mıyım diye soracağım ona.

Tom Elkins mi? Budalanın teki.

(Kutsal bir şeye küfür.) Tiksintiyle bakıyor kıza. Tom Elkins'le aranızda bir şey mi geçti?

Hayır. Willie sen takıma girersin, merak etme.

Bir türlü büyümüyor, olgunlaşmıyor, liseyi bitirmeden bir yıl önce, futbol maçlarında, okulunun tezahürat ekibinin önderi. İkinci el araba almak sorununu konuşuyor babasıyla.

Anlamıyorsun babacığım, benim bir arabaya gerçekten ihtiyacım var. Delikanlı dediğin biraz gezmeli. Nitekim geçen cuma günü bütün ekibi alıp Wadsworth'daki oyun için çalıştırmaya götürecektim. Bütün gün öğleden sonra vaktimiz yürümekle geçti.

Bunun gereksiz bir harcama olmadığından emin misin oğlum?

Çok ihtiyacım var babacığım. Yazları çalışır öderim istersen.

Sorun o değil, aşırı harcamalardan kaçınmalısın bence. Annenle konuşayım bir kere.

Zafer onun. Yüzü gülüyor. Kafasının çok gerisinde, konuşmalarındaki içtenliğin altında, derinlerde yatan pek çok anı var. *(Jimnastikten sonra giyinme odasında gençlerin konuşması, kulübe çevrilmiş bodrumlardaki uzun tartışmalar.)*

Halk bilgisi: Bir kıza atlayacak mısın, araban olacak.

Son yılını çok eğlenceli geçiriyor. ÖY'ün *(Öğrenci Yönetimi)* üyesi, dans okulu yöneticisi. Crown Tiyatrosu'nda her cumartesi gecesi, kentin dışındaki motellerde arada sırada buluşmalar. Cuma akşamları kızların evlerinde partiler. Yılın bir kısmında yine de fena değil.

Sonra tezahüratlarda hep önde, önder. Beyaz pamuklu pantolonuyla, sonbahar rüzgârlarında ısıtmayan kaba örülmüş beyaz süveteriyle çömeliyor. Bin çocuk bağırıyor önünde, yeşil ekose etek giymiş kızlar zıplayıp duruyorlar. Dizleri morarmış soğuktan.

Cardley için bağıralım, diye haykırıyor megafonla, aşağı yukarı yürüyerek. Saygılı bir sessizlik. Bir elini yukarı kaldırıyor, başının üstünde çeviriyor, aşağıya indiriyor.

YA YA YA! ŞA ŞA ŞA!

CARDLEY CARDLEY ÇOK YAŞA!

Bütün çocuklar bağırıyor, avazları çıktığı kadar, o da eliyle kaynana zırıltısını çeviriyor, ellerini çırparak ayağa kalkıyor, yüzü oyun alanına dönük, bir bağlılık, bir yalvarma pozu. Bütün bunları yapan o; bin çocuğun gözü önünde.

İleride kazandığı zaman yine bağıracaksınız.

Basketbol mevsimiyle beyzbol mevsimi arasında kalan boş zamanda arabasını bir kenara çekiyor, susturucu takıyor *(egzoz sesinden bıkmış)*, vites kutusunu yağlıyor, şasiyi açık yeşile boyuyor.

İlginç konuşmalar geçiyor babasıyla arasında.

Willie seninle ileride ne olmak istediğini ciddi bir biçimde konuşmalıyız.

Mühendis olmaya karar vermiş gibiyim babacığım. (*Sürpriz değil bu. Kaç kere konuşmuşlardı bunu zaten ama bu kez işin ciddi olduğu dolaylı bir biçimde anlaşılıyor.)*

Aferin oğlum, bunu senin ağzından işittiğime çok sevindim. Seni etkilemek istemem, bana da sorsaydın bundan daha iyi bir yanıt veremezdim.

Benim de gözümden kaçmadı bu oğlum. *(Sessizlik)* Uçak mühendisliği seni ilgilendirmiyor mu?

Geleceğin alanı olarak, evet.

Güzel, çok iyi bir seçim yapmışsın oğlum. Gelecek göklerde. Oğlunun omzunu okşuyor. Yine de bir noktada dikkatini çekmek isterim Willie. Sen gittikçe biraz daha gururlu oluyorsun. Üzerinde durmuyorum bunun, evin havasına uyuyorsun ama iyi bir tavır değil bu oğlum. Bir şeyi başkasından daha kusursuz yapabileceğini bilmek çok iyi bir şey ama başkasına bunu hissettirmenin bir anlamı yok.

Bunu hiçbir zaman düşünmedim. Başını sallıyor. Peki babacığım, önemli değil, ama bundan sonra dikkat edeceğim. *(Bir sezi.)* Bana gerçekten bir şey öğretmiş oldunuz.

Baba gülüyor, çok hoşnut. Tabii, oğlum, ihtiyar babanın da söyleyeceği birkaç söz bulunur arada sırada.

Sıkı herifsin be baba. Aralarında her şey sıcacık. Büyüdüğünü, bir arkadaş gibi konuşacak kadar babasıyla eşit olduğunu hissediyor.

O yaz Crown sinemasında yer gösterici olarak çalışıyor. Tatlı bir iş. Sinemaya gelenlerin yarısını tanıyor aşağı yukarı, yer göstermeden

önce bir iki dakika konuşuyor onlarla. *(Herkesle dost olmak iyi şey, kimden ne zaman piston isteyeceğin belli olmaz.)*

En sıkıntılı zamanlar matineler, pek gelen giden yok. Arada sırada konuşulacak birkaç kız bulunuyor. Son yılında sevgilisiyle arası açıldığında ilgilenmiyor kızlarla. "Düğün çanları istemiyorum," sözü her zamanki şakası.

Ama bir gün Beverly'ye rastlıyor. *(Soldaki, ince uzun, kara gözlü, siyah saçlı, ruju tatlı dudaklarının üstüne kadar taşmış olan kız.)* Nasıl buldun filmi Gloria, diyor öteki kıza.

Pek güzel değil.

Evet, kötü. Merhaba. *(Beverly'ye)*

Merhaba Willie.

Bön bön gülüyor. Nereden tanıyorsun beni?

Ben sizden bir sınıf alttaydım. Siz tezahürat ekibinin başındaydınız.

Yoklamalar, parlak sözler, tatlı tatlı kabarmalar. Demek tanıyorsunuz beni öyle mi?

Sizi herkes tanıyor Willie.

Ne tuhaf değil mi? Gülüşüyorlar.

Ayrılmadan önce randevu.

Sıcak yaz geceleri, ağaçların baygınlığı, toprakta mayalanma. Buluşmalardan sonra otomobile binip kent dışındaki karayolunda bir tepenin üzerindeki parka gidiş. Arabanın içinde alt alta üst üste yuvarlanıp duruyorlar; dizlerini ve sırtlarını vitese, direksiyona, kapıların kollarına çarpıyorlar.

Canım benim korkma, istemediğin bir şeyi yapacak değilim. Ama gel, gel.

Hayır, olmaz, bırak.

Ne olur, seni seviyorum, Beverly.

Ben de seni Willie. *(Yağmur yağıyor ve radyo çalıyor çalıyor... Gökten altın yağıyor. Taze kök kokuyor saçları, ağzında memesi hafif*

kokulu; kollarının altında kıvrandığını, soluduğunu, nabzının attığını duyuyor.)

Ah yavrum benim.

Olmaz Willie, seni çok seviyorum, yapma ne olursun.

Keşke evli olsaydık.

Ah, keşke. *(Ağzını saçına sürtüyor.)* Oh.

Çözümlemeler: Daha yapamadın mı Willie?

Sondan bir öncesine kadar geldim; yapacağım, merak etme. Ama ne kız.

O ne yaptı?

İnleyip durdu. Ah, vuruldum ona. İnlettim onu.

Başkalarına da vermese bari.

Halk bilgisi: Yatmazsa soğuktur; yatarsa orospu.

Yapacağım onu, görürsün bak. Unutma ki daha kızoğlankız. *(Bütün bunların ardında gizli bir suçluluk -seni seviyorum, Beverly.)*

Ciddi konuşmalar: Dün gece seni düşümde gördüm Willie.

Ben de seni. Geçen gün gördüğümüz filmi hatırlıyor musun, *Kaptan Blood*'ı. Olivia de Havilland tıpkı sana benziyor. *(Karanlık locada sinema ekranıyla karıştırıyor. Onun aşkı da onlarınki kadar kusursuz.)*

Çok tatlısın. *(Anne rolünü oynayan kızın anlatılamayacak kadar büyük çekiciliği, dudaklarının kırmızı eğrisi.)* Bu kadar tatlı olmasaydın o kadar ileri gitmezdim. Kötü bir şey düşünüyor musun benim için bilmiyorum...

Hayır. *(Okşayarak.)* Daha iyi olurdu benim için. Anlıyorsun değil mi?

Oooo... Ne bileyim ben, annem daha iyi bilir. *(Sessizlik, başı onun omuzlarında)* Aramızdaki durumu düşündüğüm zaman utanıyorum.

Ben de.

Herkes bizim gibi midir dersin? Acaba Madge de benim yaptığımı yapıyor mu? Ağzını aradığım zaman hep kıkır kıkır güler.

(Zeki kadının önsezisi.) Ayıp bir yanı var bunun. *(Küçük bir kız olmuş yeniden.)* Düşündüğün zaman sana ayıp gelmiyor mu?

Evet, evet çok... ayıp *(Ama yürekten söylemiyor.)*

Seni tanıdığımdan beri daha büyüdüm gibi geliyor bana Willie.

Ne demek istediğini anlıyorum. Ah, seninle konuşmak ne tatlı. *(Kızda ne çok erdem var: Bir kere yumuşak huylu, sonra dudakları deli ediyor insanı, ayrıca güzel dans da ediyor mu sana, mayo giydiği zaman da nefis. Sonra bir de akıllı. Konuşabiliyorsun. Ne demek istediğini anlıyor. Kimseye nasip olmamıştır böylesi. İlk aşkın sarhoş eden değerlendirmesiyle kendisinden geçmiş.)* Ah, Beverly.

Üniversitedeyken iyi bir kulübe kabul ediliyor, biraz hayal kırıklığına uğramış gibi, çünkü giriş törenleri yasaklanmış. *(Törene başkanlık edeceğini sanıyor.)* Ama güzel bir kulüp. Pipo içmeyi öğreniyor, üniversite hayatının tatlılıklarından yararlanıyor. Tau Tau Epsilon kulübünün saygıdeğer bir yandaşı olan Birader Brown'ın sünnet ayinlerine başkanlık edeceğiz. Anadilini kullanırsan bekâretini yitirirsin.

Öğrencilerin sık sık gittikleri genelev pahalı. Çok işitmiş hikâyelerini, iyice kafayı çekince korkusuzca görüyor işini. Sonra üniversite meydanında şarkı söylüyor. İkide birde... Ve Viiiiii-Uuuuu. İkide birde.

Sus.

Sen çok iyi bir pezevenksin. *(Yeni bir söz.)*

Dalga geçmek niyetinde değil, dünyanın en iyi niyetli insanı ama nedense ödevler, trigonometri, fizik, vb. düşündüğü kadar önemli değil hayatta. Öğrenmeye çalışıyor gerçi ama derslerden daha iyi şeyler var. İnsan biraz da eğlenmek istiyor.

Tavernadaki biraları yudumlamanın büyüsü, uzun uzun konuşmalar. Bir kızım var benim Bert. Bir eşi daha yok. Nefis. Bak resmine. Bir de ben kalkmış zamparalık yapıyorum, aldatıyorum onu, canım ciğerim diye mektup yazıyorum.

Aldırma be, bir şey kaybetmiş olmuyor ki o.

Yooo, bak öyle söyleme, yoksa kızarım. Tertemiz bir kız o.

Peki peki, tut ki ben öyle düşünüyorum. Kız bilmeyince ne zararı var.

Düşünüyor bu sözü, kıkır kıkır gülmeye başlıyor. Sana doğrusunu söyleyeyim mi, ben de öyle düşünüyorum. Bir bira daha içer misin?

Size şunu söylemek istiyorum ki çocuklar *(biraz sarhoş)* bundan sonra geçecek yılların bizim için ne önemi olacak? Anılar biriktirip duruyoruz, gerçek bu. Keşke üniversiteye gelmeseydim ama Allah kahretsin aranızdayım şimdi, ben de herkes gibiyim, hiçbirinizi unutmayacağım. Lezbiyen bir gerçek varsa o da bu.

Ulan ne diyorsun be Brown?

Ben de bilmiyorum ne dediğimi. *(Gülüşmeler.)* Boş vermişim yarınki fizik sınavına. Kanım kaynıyor benim arkadaş, yerimde duramıyorum.

Amin.

Haziranda çaktıktan sonra kolay mı babasıyla yüz yüze gelmesi, ama birtakım kararları var.

Babacığım, sizi korkunç bir hayal kırıklığına uğrattım, benim için bunca özveride bulundunuz, bu bakımdan benim yaptığım esaslı bir ayıp ama açmıyor beni bu işler baba. Aklım ermiyor filan diye özür dileyecek değilim, çünkü benim yaşımdaki delikanlıların ne kadar aklı varsa benim de o kadar var, dişimi iyice geçirecek zorlu bir şey arıyorum ben. Ticaret falan gibi şeyler açar beni, insanların içine karışmayı seviyorum.

(Uzun bir iç çekiş.) Olabilir, olabilir. Ekşiyen sütün arkasından ağlanmaz derim ben her zaman. Arkadaşlarımla konuşayım ben bir kere.

Tarım makineleri satan bir şirkette iş buluyor daha ilk yıl haftada elli dolar kazanmaya başlıyor. Beverly'yi ailesiyle tanıştırıyor, Patty'ye gösteriyor. Patty de evlenmiş o sırada.

Beni sevdi mi dersin, diye soruyor Beverly.

Elbette.

Yazın evleniyorlar, altı odalı bir eve taşınıyorlar. Haftada yetmiş beş dolara çıkıyor kazancı ama her zaman borç içindeler. Yalnız içki haftada yirmi beş dolar, gezme giderleri de içinde.

Kötü yaşadıkları söylenemez yine de. Düğün gecesi değil sanki mezbaha, ama çabuk toparlıyor kendini. Ufak bir aradan sonra sevişmeleri zengin ve çeşitli. Gizli bir katalogları var:

Merdivende sevişme.

Beverly'nin azdığı sırada yaptığı kepazelikler.

Çeşitli kılıklarda denemeler.

(Buna bir ad takamıyor, çünkü kadınlara bundan söz edilemeyeceğini işitmiş birçok yerlerde. Kadın da ad koyamıyor, çünkü kimsenin bilmediğini sanıyor.)

Ve elbette ki sevişmeyle ilgisi olmayan daha pek çok şey de var.

Sıkıntı basıncaya kadar birlikte yemek yemek.

Aynı hikâyeler başka başka kimselere anlatılırken dinleme zorunluluğu.

Kocanın burnunu karıştırması.

Kadının yolda giderken çoraplarını düzeltmesi.

Kocanın mendiline sümkürürken ses çıkarması.

Dostlar için ortalıkta dolaşan dedikoduların anlatılması.

Bir yere gidilmediği, ya da bir şey yapılmadığı akşamlar kadının suratını asması.

Ufak tefek zevklerden: Görüştükleri insanlar üzerine tartışmalar.

Birlikte dansa gitmek. *(İyi dans ediyorlar da ondan. Ama seyrek bir olay.)*

Kocanın işteki sıkıntılarını anlatması.

Suya sabuna dokunmayanlar: Otomobillerine binip gezmeleri.

Kadının Briç ve Mah-jong[23] kulübünde oyun oynaması. Erkeğin kulüpleri ise Rotary, Lise Mezunları Derneği, Ticaret Odası Gençlik Kolu.

23 Dominoya benzeyen 144 taşla dört kişi arasında oynanan bir oyun.

Kiliseye gitmek.

Radyo.

Sinema.

Kötü bir huyları da var: Ara sıra canları sıkıldığında, akşamlarını bekâr arkadaşlarıyla geçiriyorlar.

Bekârlığa dair halk bilgisi: Evliliğe karşı tek itirazım, insanların hayatlarını birlikte geçirmeye zorlanmış olmakla pek ilgilenmemeleri.

Brown: Sen ne söylediğinin farkında değilsin. Oh, otur bekle, rahat ve güvenli, hastalıktan filan korkmadan... Bütün sorun kadınlarla...

Halk bilgisi *(pis şakalar):* Sacrebleu, doksan sekizinci pozisyon.

Gece yarısı: Gir biraz, beni yalnız bırak Willie, hani birkaç gün bir şey yapmayacaktın.

Kim söyledi?

Sen. Aşırı düşkünlük doğru değil demedin mi?

Tut ki söyledim.

Offf. *(Öfke ve teslim olmak.)* Köpek gibi dilin dışarıda hep. İlle bir yere tıkayacaksın. *(Acıma ve azgınlık karışımı bir durum, evliliğe özgü.)*

Dıştan gelen sarsıntılar. Kız kardeşi Patty kocasından ayrılıyormuş, kulağına geliyor, şimdilik küçük bir olasılık ama üzülüyor. Kız kardeşine imalı bir şekilde soruyor, kız kardeşi kızıyor.

Ne demek istiyorsun Willie? Ben istemesem Brad benden nasıl ayrılır?

Ben bir şey demek istemedim, yalnızca soruyorum.

Bak Willie... Kardeşim, bana öyle bakma. Ben neysem yine oyum, anladın mı?

Birkaç ay sonra sarsıntı iyice geliyor, derine işliyor ve birdenbire patlıyor. Bir raporu yazarken orta yerinde bazen duruveriyor, kalemine dalıyor gözü. *Sen o kadar kaba bir adam mısın?* diyor Patty, ince, nazik, kızoğlankız, yarı abla-yarı ana.

Kendi kendini kamçılayan anılar. Aklım ermiyor, neden böyle değişiyor kadınlar, neden bir türlü rahat durmuyorlar?

Sen onlara benzemeyeceksin değil mi Beverly?

Ah hayatım, bunu nasıl düşünebiliyorsun, şaşıyorum sana.

Bir an birbirlerine çok yakınlar, dertleşiyorlar. Beverly ben insanların yaptıklarına baktıkça çok bozuluyorum, şaşkınlıktan dilim tutuluyor. Kendi öz kız kardeşim, deli olacağım.

Amerikan barları önünde, sigara salonlarında, golf kulübünün antresinde herkes Patty Brown'ı konuşuyor.

Yemin ediyorum Bev, seni biriyle yakalayacak olursam öldürürüm, bunu göze alırsan yap.

Hayatım? Bana güvenmiyor musun? Kocasının gösterdiği bu beklenmedik kıskançlıktan yüreği burkuluyor.

Kendimi yaşlanmış hissediyorum Bev.

On sekizinci vuruşa hazırlanırken çimenliği hesaplıyor, beş ayaklık bir vuruş olacak, bunu başarmalı ama başaramayacağını anlıyor birdenbire. Golf sopasının sapı elinde sıkı değil, top bir ayak geriye düşüyor.

Olmadı yine evlat, diyor Bay Cranborn.

Formumda değilim herhalde. Dönelim daha iyi. Avuçlarının içi bilmediği bir duygudan ötürü hâlâ kaskatı. Yavaş yavaş dönüyorlar. Louisville'e gelirseniz çok sevinirim, sizi kendi kulübüme götürürüm, diyor Bay Cranborn.

Söz veriyorum, gelirim efendim.

Duş yaparlarken Bay Cranborn şarkı söylüyor. *"Sende havuç varsa bende de..."*

Bu gece ne yapacağız evlat?

Kente ineriz Bay Cranborn; siz üzülmeyin, ben size kentin her yanını gösteririm.

Buraya dair pek çok şey işittim de.

Evet efendim, çoğu doğrudur. *(Yandaki duştan birtakım uygunsuz gülüşmeler.)*

Gece kulübünde iş konuşuyorlar. Arkasına yaslandıkça geri-deki palmiyenin yaprağı saçına sürtünüyor, önüne eğiliyor, Bay Cranborn'un purosundan çıkan dumanları kokluyor. Göreceksiniz ya efendim, artık biraz kâr etmeye hak kazanmış bulunuyoruz, ticaretin çarkı başka türlü dönmüyor. Sizin hesabınıza boş yere çalışmamızı istemediğiniz gibi, siz de herhalde başkasıyla çalışmak istemezsiniz. Bugün yaptığımıza pek ticaret denmez, öyle değil mi? Beşinci kadeh hemen hemen boşalmış, konuşmayı kesiyor. Sigara dumanlarından biraz uzakta. *(Fazla içmediğimi göstermeliyim.)*

İyi bir noktaya parmak bastın oğlum, çok iyi bir noktaya hem de. Ama başkasından daha ucuza satmak diye de bir şey var, buna ticaret derler, rekabet derler. Siz kendinizi düşünüyorsunuz, ben de kendimi düşünürüm elbette, bu işler ancak böyle yürür.

Evet efendim, ne demek istediğinizi anlıyorum. Her şey kafasının içinde allak bullak olmak üzere bir an, kendini dışarı atmak, biraz hava almak istiyor. Biraz da bu açıdan bakalım.

Sahnedeki küçük sarışın kız kim Brown? Tanıyor musun?

(Tanımıyor.) Haa, evet efendim ama açık söyleyeyim tanımasanız daha iyi olur. Kötü yerlere gider sık sık efendim, açık konuşayım "doktorlara". Daha iyi bir yer biliyorum efendim, temiz bir yer, güvenilir bir yer.

Vestiyerdeki kız telefonda konuştuklarını duyuyor. Ayakta durduğu zaman yüzünü telefona dayamasın diye duvara yaslanıyor. Telefon meşgul. Bir an ağlamak geliyor içinden.

Alo, Eloise, sen misin, diye soruyor. Hattın öte yanında çatlak bir kadın sesi.

İnsanın iş arkadaşlarıyla birlikte eğlenmesi çok hoş bir şey.

İtiraf edeyim, böylesini hiç görmedim, yarım dolara böyle bir mal bulmak, hem de çarçabuk. Eğer gözümle görmeseydim Paris'te

ya da bir zenci kerhanesinde sanacaktım kendimi. İnsan dünyada her şeyi görmeli.

Evet, ben de öyle düşünüyorum, insanların kafasından öyle şeyler geçiyor ki hiç bilemiyorsun.

Patron ne düşünüyor dersin?

Bu gece iş konuşmak yok, anladın mı? Haydi bakalım, içelim.

Kadehler kalkıyor, bir daha içiyorlar.

Bakın arkadaşlar size bir şey söyleyeyim, diyor Brown, insanların çoğu acentaların malları düşük fiyatla satmalarını istiyor. Şurası bir gerçek ki hamal gibi çalışıyoruz, öyle değil mi?

Bizim gibi çalışan yok.

Öyle. Ben üniversitede çakmadan önce. Bakın çaktığımı söylüyorum size, çünkü ancak budalalar haksız bir gurura kapılırlar, insan olduğundan başka türlü görünmeye çalışmamalı. Eskimiş bir ayakkabı kadar adi bir şeyim ben. Bunu istediğiniz adamın karşısında kabul etmeye hazırım.

Ulan Brown, yaman herifsin.

Bunu senin ağzından işittiğime sevindim Jennings, çünkü ne demek istediğini biliyorum ve söylediğin söz oldukça anlamlı. İnsan eşşek gibi çalışıyor, arkadaşları olsun istiyor, tanıdıkları ona güveniyor, onu seviyor, bunlar olmadıktan sonra ne diye hayvan gibi çalışsın.

Çok doğru.

Ben biraz şanslı çıktım, bunu herkesin yüzüne söylerim ama benim de sıkıntılarım var, kimin yok ki ama bu gece dertlerimizi söylemek için toplanmadık burada, öyle değil mi? Bakın size yalnız şunu söylemek istiyorum, biliyor musunuz güzel bir karım var benim.

Orada bulunanlardan biri kahkahayı basıyor. Brown, benim de güzel bir karım var ama yeminle söylüyorum bak evlendikten iki yıl sonra –ne yaparsa yapsın– kadın uyuz bir köpek gibi görünür insana.

Ben de aynı kanıdayım Freeman ama bir nokta var. Sözler ağzından dökülüyor, kadehlerin ve konuşmaların içinde kaybolup gidiyor.

Haydi çocuklar, Eloise'e gidiyoruz.

Ve kaçınılmaz dönüş.

Freeman biraz önce söylediklerin beni altüst etti, ama benim güzel bir karım var, ondan daha iyisi bulunamaz, kimbilir hangi boktan karıyı düzmek için böyle dolaşıp durmamız ayıp değil mi, sonra karılarımıza dönmemiz ayıp, çok ayıp... Karım aklıma gelince, sonra da yaptıklarımı düşününce inan kendimden utanıyorum.

Çok kötü.

Elbette. Terbiyeli insanlarız diye geçiniyoruz ama işin aslı, bütün istediğimiz düzmek, içmek ve...

Ve biraz eğlenmek canım.

Biraz eğlenmek, diye bitiriyor sözünü Brown, işte ben de bunu söylemek istiyordum ama sen benden önce davrandın. Tökezliyor, kaldırıma çöküyor.

Çok ayıp.

Yatağın başucunda üstündekileri çıkarırken Beverly uyanıyor. Ne diyeceğini biliyorum hayatım, diye mırıldanıyor, ama benim de kendime göre sıkıntılarım var, sen yalnız kendi işinle uğraşıyorsun, iki yakayı bir araya getirmeye, eline geçen parayla idare etmeye çalışıyorsun, bu da kolay değil, zor, yaşamak kolay değil, papazın söylediği gibi.

Sabahleyin başını ovarken ve bir hesap yaparken Beverly'nin dün gece ne yaptığını düşünüyor.

(Bir gece önce birlikte gittikleri arkadaşların anlamlı göz kırpmaları, garip sıkıntılı görünümleri. Saat onda Freeman tuvalette yanına yaklaşıyor.)

Amma da içmişim dün gece be.

Bugün yerimden kalkamıyorum, diyor Brown. Ne diye bu boku yedik sanki?

Biraz değişiklik olsun diye.

Evet. *Allah kahretsin!*

6

Aynı gece, sıradağların öte yanında Cummings, mevzilerinde bir gezintiye çıkmıştı. Saldırı günlerden beri elverişli bir biçimde gelişiyordu; cephede bulunan bölükler altı yedi yüz metre ilerlemişlerdi. Tümen umduğundan da başarılı biçimde harekete geçmişti yeniden; uzun yağmur ayının aylak günleri sona ermiş gibiydi. F Bölüğü, Toyaku Hattı'yla sıcak temas kurmuş, Cummings'in o gün öğleden sonra aldığı son rapora göre de E Bölüğünün destekli bir takımı F Bölüğünün bir kanadındaki Japon karargâhını ele geçirmişti. Bu saldırı birkaç gün içinde düşmanın karşı saldırıyla karşılaşacak, ama tutunacak olurlarsa –ki tutunacağını düşünüyordu– Toyaku Hattı iki hafta içinde yarılabilecekti.

Bu ilerleme karşısında gizliden gizliye bir şaşkınlık duyuyordu. Bir aydan beri saldırıya hazırlanmış, tüm hazırlıklarını yapmış, Japonların başarısızlıkla sonuçlanan nehir saldırısından sonra olaysız geçen haftalar içinde savaş planlarını gece gündüz gözden geçirmişti. Bir komutanın yapabileceği her şeyi yapmış ama yine de karamsarlıktan kurtulamamıştı. Cephedeki ordugâhların çamurlar içinde birçok siperler kazdırmış olmaları onu kaç kere umutsuzluğa düşürmüştü; bunlar sonsuzca ve inatla yerinde kalmak isteyen insanların belirtileriydi.

Yanıldığını anlıyordu şimdi. Her seferden alınan dersler başka başkaydı; şimdi belirsiz ama temeli olan bir kural yakalamıştı. Erler uzun bir süre yerlerinde kalırlarsa tedirgin olmaya başlıyorlar; günlerinin tekdüze geçmesinin yarattığı sıkıntılı bir cesaret noktasına kadar varıyordu. İlerlemeyen bir bölüğün yerine başkasını göndermek yanlış olur, diyordu kendi kendine. Bırak çamurun içinde otursunlar oturdukları kadar, sonra nasıl olsa kendiliklerinden saldırıya geçerler. Saldırı emrinin, erler yeniden saldırıya geçmek istedikleri sırada verilmiş olması bir rastlantıydı, ama kafasının çok derinlerinde şansının yaver gittiğini biliyordu. Morallerini büsbütün yanlış değerlendirmişti.

Elinde daha anlayışlı bölük komutanları olsaydı işler daha kolaylaşır, daha hızlanırdı ama bir komutandan hele bu kadar işi arasında bir de anlayış beklemek fazla olurdu. Hayır, yanlışlık bende, bu anlayış onlarda olmasa da bende olmalı. Saldırının başında elde ettiği başarı belki bu yüzden biraz sevindirmişti onu, hoşnuttu; elbette ki yeterince hoşnuttu, çünkü büyük bir yük kalkmıştı üzerinden. Kolordunun baskısı azalmış, bir zamanlar her şeye rengini katan korku –yani seferin ortasında görevinden alınıp yerine başkasının gönderilmesi korkusu– hafiflemişti; ilerleme elverişli bir biçimde sürecek olursa korku hiç kalmayacaktı. Ama bir sıkıntının yerine başka bir sıkıntı geçmişti. Cummings'in içinde çok hafif, belli belirsiz bir kuşku vardı; saldırının başarıya ulaşmasını tıpkı düğmeye bastıktan sonra asansörün gelmesini bekleyen bir insan gibi bekliyordu. Yani artık yapacak bir şey kalmamıştı. Bu durum hoşnutluğuna biraz gölge düşürmüş, onu ustaca öfkelendirmişti. Şu olasılıklar da yok değildi ama: Saldırı er geç yavaşlayabilirdi, yarın Kolorduya gittiğinde, başlangıçta elde ettiği bu başarı Botoi Körfezi harekâtı için Deniz Kuvvetleri desteğini sağlama olasılığını azaltabilirdi. Aslında seferin ancak bu yarı istila hareketiyle kazanılabileceğini ileri sürmeliydi ama o zaman da şimdiye kadar kaydettiği ilerlemelerin önemsenmemesi gibi hassas bir sorun çıkacaktı ortaya.

Yine de her şey değişmişti. Reynolds'dan gelen bir haberde, Kolordunun Botoi görüşüne artık pek karşı gelmeyeceği, Genel Karargâhtaki komutanları gördüğü zaman istediği gibi manevra çevirebileceği bildiriliyordu. Bu kadarcık bir taraftarlığı istenilen yere çevirme olanağı vardı artık.

Cummings kendini aldattığını da biliyordu bu arada. Harekât çadırında bütün gün oturup gelen raporları okuduğu sırada biraz üzgündü. Bir politikacının seçim gecesindeki hali vardı üzerinde; partisinin gösterdiği adayın kazanmasını istiyor, öte yandan başka bir aday için çalıştığına da canı sıkılıyordu. Bu bok şeyin yaratıcı bir yanı yoktu, soğuktu, bayağı idi, hangi komutan olsa bu işi başarıya ulaştırabilirdi ve Kolordunun haklı olduğunu da kabul etmek tatsız bir şeydi.

Ama Kolordu haklı değildi elbette. Önlerinde daha bir sürü dert vardı, onlar bunu kabul etmek istemiyorlardı. Cummings dağın arkasına gönderdiği keşif ileri karakolunu düşündü bir an ve omzunu silkti. Bu iş başarıya ulaşırsa ve bu birlik değerli bir keşif raporuyla dönecek olursa, ayrıca o yoldan bir bölük göndermeyi ve Botoi Körfezi Çıkarması'nı bu yola çevirmeyi de başarabilirse, çok iyi, çok gösterişli bir şey olacaktı. Ama pek olası değildi bu. En iyisi Hearn'ün keşif görevini, Keşif Takımı geri dönünceye kadar hesaba katmamaktı.

Kafasındaki bütün sakıncalara karşın durmadan çalışmış, bütün dikkatini birliklerin ilerlemesi üzerinde toplamış, gelen raporların üzerinde teker teker durmuş, yorucu, ezici bir çalışma yapmıştı. Karanlık bastığında bitkindi, başka bir şeyle uğraşmak istiyordu. Tümen hareket halinde bulunduğu sıralarda cepheyi her gün dolaşmaktan hoşlanırdı, ama şimdi geceleyin piyade mevzilerini denetlemesi olanaksızdı. Onun yerine topçu birliklerini ziyaret etmeye karar verdi. Telefonu kaldırdı, cipinin ve şoförünün gelmesini istedi, gece saat sekiz sularında yola çıktı. Ay neredeyse yusyuvarlaktı. Cipin ön koltuğuna kendini bırakmış, ormandaki yapraklar arasında farların

yaptığı oyunları seyrediyordu. Cepheden çok geride oldukları için farları karartmayı gereksiz bulmuşlardı. General sigarasını rahat rahat içiyor, rüzgârın tatlı tatlı yüzünü yalamasından hoşlanıyordu. Rahatlamış hissediyordu kendini, yine de sinirleri gergindi; tekerlek izlerinin üstünden geçilmesi, motorun sesi, koltuğunun sarsıntısı, sigaranın dumanı Cummings'i uyuşturmuş, sıcak bir banyodaymış gibi sinirlerini gevşetmişti. Neşesi yerine gelmeye ve tatlı bir boşluk hissetmeye başlıyordu.

On beş dakikalık bir yolculuktan sonra yolun kıyısında mevzilenmiş olan bir Topçu Bataryasına vardılar. İçinden gelen ani bir istekle şoförüne sapmasını emretti. Cip, benzin tanklarıyla doldurulmuş, üzeri toprakla örtülmüş bir hendeğin üstünden zıplaya zıplaya geçti. Bu sırada tekerlekler motora kadar çamurun içine girmişti. Oldukça kuru bir yere gelince durdular. Giriş yerindeki nöbetçi subayına telefon etti, kendisini karşılamak üzere bir Yüzbaşı geldi.

"Buyurun Generalim."

"Cephane Kolu bir saat kadar önce size iki yüz mermi getirecekti. Getirdi mi?"

"Evet geldi Generalim." Yüzbaşı biraz durdu. "Hiçbir şey gözünüzden kaçmıyor, Generalim."

Cummings hoşlandı bundan. "Bugün öğleden sonra taburun ateş açmada ne kadar başarılı olduğunu erlerinize anlattınız mı?" diye zordu.

"Biraz bir şeyler anlattım Generalim."

"Yeterince belirtmeniz olanaksız elbette. Askerler iyi bir ateş başardıkları zaman onlara bunu söylemek her zaman gereklidir. Erlerde bir dayanışma anlayışı yaratmak iyi bir şeydir."

"Evet Generalim."

General cipinden uzaklaşırken yüzbaşı ayakları dolanarak yanında gidiyordu. "Aldığınız emre göre on beş dakikada bir uyarı atışı yapacaksınız, tamam mı?"

"Evet, dün geceden beri öyle Generalim."

"Topçularınızı nasıl dinlendiriyorsunuz?"

Yüzbaşı hafif hafif sırıttı. "Top ekiplerini ikiye böldüm Generalim, her ekip bir saat top başında kalıyor, dört kere ateş ediyor. Böylece ekipler yalnızca bir saat uyku kaybetmiş oluyorlar."

"İyi bir düzenleme," diyerek beğendiğini gösterdi General. Ufak bir düzlüğü geçtiler. Düzlükte bataryanın kantin çadırıyla emir eri çadırı vardı; dolunayın altında gümüş gibi parlıyorlar, dimdik yükselen biçimleriyle minyatür kiliseleri andırıyorlardı. Aralarından geçtiler, fundalar arasında açılmış on beş metre uzunluğunda toprak bir yoldan yürüdüler. İleride dört obüs kısa bir topçu cephesi oluşturmuştu, iki yanda bulunan topların arasındaki uzaklık elli metreden çok değildi; Japon hatları yönünde ormanın üstünde doğrultmuşlardı namlularını. Yaprakların arasından sızan ay ışığı, topların üzerinde gelişigüzel ve hareketli benekler yapıyordu. Topların ardındaki ağaçların arasında beş tane manga çadırı oraya buraya dağılmış, ormanın derinliklerindeki gölgelere karışmıştı. Bütün batarya şu bölümlerden oluşuyordu: Otopark, kantin, depo, obüsler ve çadırlar. General bataryayı denetledi; obüslerden birinin tekerlek izleri arasında sırtüstü yatmış birkaç topçu eri gördü, hafif bir özlem duydu içinde. Kısa süren bir yorgunluk çöktü üstüne, yalnız karnını doyurmayı düşünen, bir topçu mevzii kazmak gibi iğrenç bir işi yapan topçu eri olmadığı için önemsiz ve geçici bir pişmanlık duydu. Garip ve kendisine uymayan bir havanın içine girdi, bir çeşit kendi kendine acımayla karışık hafif bir hoşgörü.

Manga çadırından arada sırada gülüşmeler geliyordu, bir iki boğuk kahkaha da işitti.

Her zaman yalnız olmak zorundaydı, bu yolu seçmişti, dönemezdi artık, dönmek de istememişti. En iyi şeyler, son tahlilde yapılmaya değer olan işler, ancak tek başına yapılabilirdi. Buna benzer dakikalar, gelip geçici kuşkular eğer dikkat edilmezse insanı sürükler, alıp götürürdü. Cummings Anaka Dağı'nın görkemli gövdesine baktı; karanlıkta daha koyu bir gölge, üzerindeki gökyüzünden daha büyük

bir kitle gibi görünüyordu. Adanın ekseniydi, adanın anahtarıydı o. Aramızda bir yakınlık var, dedi kendi kendine. Eğer mistik bir söz etmek gerekirse, dağ ve o birbirlerini anlıyorlar denilebilirdi. Her ikisi de zorunlulukların sonucunda soğuk, çıplak ve yalnızdılar, yükseklere egemendiler. O akşam Hearn belki de boğazı geçmeye çalışıyor, Anaka'nın gölgesinde yürüyordu. Yüreğinde öfke ve umutla karışık garip bir sızı duydu; Hearn'ün başarıya ulaşmasını istiyor muydu istemiyor muydu, pek kestiremiyordu. Hearn'e karşı nasıl davranması gerektiği sorunu çözülmüş değildi ve Hearn geriye gelse de yine çözümlenemeyecekti. Ona karşı içinde nasıl bir duygu olduğu konusuna gelince yeniden bir kararsızlığa düştü, canı sıkıldı biraz.

Yüzbaşının sesi, Cummings'in daldığı düşünceleri dağıttı, "Generalim, bir dakika sonra atışa geçeceğiz. Görmek ister misiniz?"

General heyecanlandı, "Evet."

Yüzbaşıyla birlikte bir topa doğru yürüdü. Topun çevresinde toplanmışlardı. Onlar yaklaşırken erler de topun ayarlanmasını bitirdiler, içlerinden biri ince ve uzun mermiyi kamaya sürüyordu. Sustular, dikkat kesildiler, Cummings o sırada arkalarında duruyor onlar da elleri arkada, hazır ol durumuna geçilip geçilemeyeceğine bir türlü karar veremiyorlardı. "İşinize bakın arkadaşlar," dedi Cummings.

Topçulardan biri sordu, "Hazır mısın DiVecchio?"

"Evet."

General, DiVecchio'ya baktı; kollarını sıvamış, kısa boylu, tıknaz bir adamdı. Alnında biraz siyah saç görünüyordu. General alçakgönüllülükle karışık bir horgörü içinde, kent çocuğu diye düşündü.

Topçulardan biri heyecandan ve sinirden hafifçe güldü. General'in orada olduğunu hepsi biliyordu. Bundan hoşlanmadıklarını da Cummings biliyordu, bir dükkândan sigara alırken kadının birinden öğüt dinlemek zorunda kalan gençler gibi rahatsızdılar. Hiçbir şey yapmadan yürüyüp gidecek olursam mırıldanacaklar, belki de arkamdan dalga geçecekler. Bu düşünce onda garip bir tat, heyecana benzeyen bir duygu uyandırdı.

"Yüzbaşım, topu ben ateşlemek istiyorum," dedi.

Topçular dönüp baktılar dik dik. İçlerinden biri kendi kendine mırıldandı.

General kibarca sordu, "Topu benim ateşlememe izin verir misiniz?"

"Ha?" diye sordu DiVecchio. "Neden olmasın, tabii Generalim."

General topun kuyruğundaki nişan tertibatının yanında oturan topçunun yerine doğru yürüdü, ipi yakaladı. Ucu topuzlu, otuz santim uzunluğunda bir kordondu bu. "Kaç saniye sonra Yüzbaşım?"

"Beş saniye sonra Generalim." Yüzbaşı sinirli sinirli saatine baktı.

General avcunun içindeki topuzdan hoşlandı. Kundağın karmakarışık mekanizmasına, kundağı taşıyan yaylara baktı. Kuşkuyla tatlı bir heyecan arasında bocalıyordu kafası. Rahat ve güvenli bir pozisyon aldı kendiliğinden; olağanüstü bir şey yaptığı zaman hiç ilgilenmiyormuş gibi görünmesi içgüdüsel bir eğilimdi onda. Ama topun büyüklüğü ürkütüyordu onu. Savaş Akademisinden çıktığından beri hiç top ateşlememişti; gürültüsünü de, sarsıntısını da unutmuştu ama Birinci Dünya Savaşı'nda bir ara iki saat topçu baraj ateşi altında bulunmuştu. Hayatında o zamanki kadar korktuğunu hatırlamıyordu; şimdi de onun yankısını duyuyordu kafasında. Topu ateşlemeden önce birbirini izleyecek olayları görebiliyordu: Topun kulakları patlatan sesi, merminin karanlık gökyüzüne uzun uzun fırlaması, ıslık çalarak düşmesi ve öte yana düştüğü zaman Japonlarda uyandıracağı müthiş ve ilkel korku. Garip bir kendinden geçme hali bacaklarını titretti bir an, ama farkına varmadan geçip gitti.

General ipi çekti.

Namlunun sarsıntısı bir an kulaklarını sağır etti, alışmadığı bir güç onu sarstı ve duygusuzlaştırdı. Namludan çıkan altı metre uzunluğundaki büyük alev meşalesini göremedi de hissetti daha çok; merminin ormandaki karanlık dar koridorlardan geçtiği sırada çıkardığı uzun mırıltıyı belirsiz bir biçimde duydu. Lastik tekerlekler, kundak, hâlâ titriyordu geri tepmeden ötürü.

Bütün bunlar bir saniyenin ufacık bir bölümünde oluvermişti. Geriye doğru esen hava bile farkına varmadan saçını karmakarışık etmiş, o sırada gözlerini kapamak zorunda kalmıştı. General şimdi duyularını yavaş yavaş topluyordu yeniden, patlamanın hemen arkasından fırtınada şapkasına yapışan bir insan gibi yapışmıştı duyularına. Soluk aldı, gülümsedi, düz bir sesle şunu söylediğini işitti, "Karşı tarafta olmak istemezdim." Bu sözü söyledikten sonra topçuların ve yüzbaşının farkına vardı. Bu sözü söylemesinin nedeni, kafasının bir bölümünde her zaman her durumu tarafsız olarak düşünmesiydi; aslında konuşurken çevresinde bulunanların farkına varmazdı. Top yerinden uzaklaştı yavaş yavaş. Yüzbaşıyı da birlikte götürdü.

"Top ateşi geceleyin daha müthiş oluyor," diye mırıldandı. Biraz bozulmuştu dengesi. Bir obüs ateşinin yapacağı etkiyi hâlâ iyice anlamayan bir yabancıya bu sözü söylememeliydi.

"Ne demek istediğinizi anlıyorum Generalim. Geceleyin bataryanın ateşi benim her zaman nefesimi keser."

Peki öyleyse sorun yok. Cummings aşağı yukarı yanlış bir hareket yaptığını anladı. "Yüzbaşım, bataryanız iyi çalışıyor gibi."

"Teşekkür ederim Generalim."

Ama Cummings dinlemiyordu. Aklı şimdi merminin sessiz uçuşandaydı, bir yandan onu izliyordu kafasında. Amma da uzun sürmüştü... Yarım dakika mı olmuştu acaba? Kulakları tetikte, patlama sesini bekliyordu.

"Bir türlü düşünemiyorum Generalim. Kimbilir öte taraf nasıl bir kanlı cehennem."

Cummings kilometrelerce ötede, ormanda patlayan merminin boğuk seslerini dinliyordu: Bir buket gibi açılan öldürücü alevi gözünün önüne getirdi, çığlıkları, dağılan madenin havadaki ıslıklarını işitir gibi oldu. Acaba hiç kimseyi öldürdü mü, diye düşündü. Merminin toprağa düşmesini nasıl dört gözle beklediğini bütün bedenini yıkayan hafif bir rahatlık içinde düşündü. Bütün duyuları doymuş, gevşemişti. Savaş başka şey, dedi içinden biraz anlamsızca.

Ama ne demek istediğini biliyordu. Can sıkıntısı ve gündelik işler, yönetmelikler, genelgeler, formaliteler hep örtmüştü savaşın üstünü ama içine girdiğin zaman insanı çeken çıplak ve titreyen bir yürek vardı altında. İnsanların tüm derin ve karanlık özlemleri, kutsal tepelerde kurbanların kesilmesi, geceleri ve düşlerde isteklerin ve tutkuların durmadan çalkanması... Bütün bunlar bir merminin patlamasında, insanların yaptıkları gök gürültülerinde ve ışıklarda yok muydu? Bunları tutarlı olarak düşünmüyordu; ama bunların izleri, duygusal karşılıkları, görüntüler ve heyecanlar onu büyük bir duygululuğa getirmişti. Asit banyosuna girmiş gibi tertemiz hissediyordu kendisini; her şeyiyle, parmaklarının ucuyla bile, bütün bunların ardında yatan bilgiyi kavramaya hazırdı. Karmaşıklığın birbirine geçmiş kat kat ağlarında rahattı. Tümendeki bütün topların, sonra daha da çoğaltılmış topların çıkarttığı bütün koku, gürültülü ses ve görme karmaşıklığı kafasının birkaç hücresinde, beyninin çok ufak bir kıvrımında vardı. Bütün bunlar, bu şiddet hareketi bu karanlık işbirliği onun kafasından çıkmıştı. O gece sevincinin ötesinde bir güç duydu içinde; soğukkanlıydı ve sağlam düşünceliydi.

Sonradan cipiyle karargâha dönerken çok keyifliydi. Sinirleri düzelmişti, biraz da heyecanlıydı hâlâ; ama bu heyecanı onu huzursuzluğun ötesine götürmüş, kafasını yoğun bir biçimde harekete geçirmişti. Ancak kafasındakiler gelişigüzel birtakım düşüncelerdi; oyuncakçı dükkânına giren bir çocuğa bütün oyuncaklarla istediği gibi oynama özgürlüğü verilince nasıl hepsiyle tatlı tatlı oynarsa, o da düşünceleriyle öyle oynuyor ve yorulduğu zaman fırlatıp atıyordu. Cummings bunu bilmiyor değildi. Yeni bir eylem onu her zaman dürter, düşüncelerini kamçılardı.

Çadırına girince, yokluğunda biriken birkaç rapora şöylece bir göz attı. Bunları incelemek gibi, önemli kısımlarını sindirmek ve belleğine yerleştirmek gibi uzun bir iş yapmak istemiyordu o sırada. Çadırının dışına çıktığı an, gecenin havasını ciğerlerine çekti yeniden.

Karargâh sakinleşmişti, bir hayalet gibiydi sanki; ay ışığı alandaki sisi aydınlatıyor, yaprakların üzerlerini hafif gümüş bir örtüyle örtüyordu. Bulunduğu havanın içinde alıştığı şeyler şimdi ona gerçek değilmiş gibi geliyordu. Geceleyin dünya ne kadar yabancı, diye içini çekti.

Bir an çadırında kararsızca durdu, sonra masasının yanındaki küçük yeşil dosya dolabının kilidini çevirdi, içinden yasa kitabını andıran kara kaplı, ağır bir not defteri çıkardı. Özel düşüncelerini yıllardan beri bu günceye geçiriyordu. Eskiden düşüncelerini Margaret'a söylerdi ama evliliklerinin birinci –ya da ikinci– yılından sonra, yani birbirlerinden uzaklaştıkları sırada güncenin önemi artmış, bundan sonraki yıllarda bir sürü defter doldurmuş, mühürlemiş ve bir kenara koymuştu.

Günceyi yazdığı zamanlar, günah işlemeden önce banyonun kapısını kilitleyen bir delikanlının gizli zevkini duyardı. Daha yüksek düzeyde, duyduklarının çoğu da bunun gibiydi: Biri kendini suçüstü yakalarsa eğer bir özür bulmaya her zaman, pek farkında olmasa da hazırdı. "Bir dakika bekleyin Binbaşım *(ya da Albayım, ya da Teğmenim.)* Bir muhtıra kaydediyorum," diyebilirdi.

Güncesinin ilk boş sayfasını çevirdi, kurşunkalemi elinde bir iki dakika düşündü. Topçu Bataryasından dönerken birkaç yeni düşünce ve izlenim gelmişti aklına, bunları yeniden hatırlamaya çalıştı. Ateşleme ipinin topuzundaki düzgün yumurta biçimini yeniden hissetti. Sanki bir hayvanı kuyruğundan yakalamışsın gibi, diye düşündü.

Bu imge bir sürü düşünce yarattı kafasında. Sayfanın başına günün tarihini yazdı, kurşunkalemini yeniden parmak uçları arasında çevirdi, yazmaya başladı.

> Silahları makineden başka bir şey, kişilikleri olan, belki de insana benzeyen bir şey gibi düşünmek pek kısır bir düşünce olmasa gerek. Bu geceki top ateşi bütün bunları aklıma getirdi, insanların çoğalma sürecine ne kadar benziyor, sonu farklı yalnızca.

Bu tür imgelere pek alışkın değildi; seks simgelerini DiVecchio'yu düşünerek, biraz tiksintiyle yazdı.

Obüs kraliçe arı gibi; sanırım o da basit erkek arılar tarafından besleniyor. Çeliğin parlak vajinasına giren fallus-mermi gökyüzüne fırlıyor, sonra yeryüzünü ateşliyor. Yeryüzü dölyatağı-ana'nın şiirsel imgesi belki.

Topçu komutlarının dili bile kabaca bunları dile getiriyor. İçimizdeki Ölüm-Ana düşüncesine hizmet ettiği için hoşa gidiyor. Mevziye sok, *namluyu kaldır, topu indir.* Hiç unutmam, bir eğitim sınıfını denetliyordum, eğitimdekiler kullanılan sözcüklere gülüyorlardı, küçük subayın biri şöyle diyordu: "Mermiyi siz şimdiden deliğine sokamazsanız ihtiyarlayınca ne yapacaksınız." Üzerinde durulması gereken bir düşünce belki de. Bu düşünce üzerinde psikanaliz yapılamaz mı?

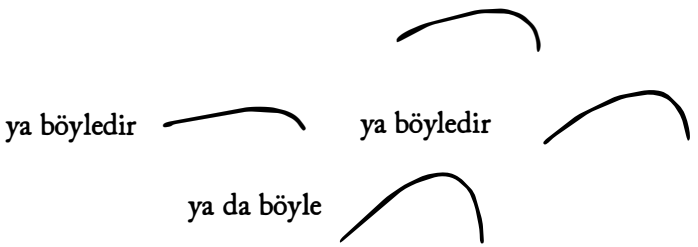
Ama başka silahlar da var. Örneğin Almanların Avrupa'da kullandıkları yeraltı mayınları, ya da Motome'de 318 rakımlı tepede bizim yaptığımız denemeler. Zehirli hayvanların akını kadar tehlikeli şeyler, insanları biçmeye yarayan küçük kara çirkin şeyler, insana mide bulantısı ve korku veren, sonunda gözlerini yaşartıncaya kadar faltaşı gibi açtıran şeyler: Bir patlamanın yapacağı işler göz önüne getirilince duyulan korku ya da odada bir eşya kaldırıldığı zaman, altından birkaç hamamböceğinin çıkacağı korkusu gibi.

Tank ve kamyon, vahşi ormanların hantal hayvanlarına, erkek geyiklere ve gergedanlara benzemiyor mu? Makineli tüfek, insanların hayatını baştanbaşa yıkan çene çalmalara, dedikodulara benzemiyor mu? Ya da tüfek, basit kişisel bir silah, insan gücünün uzaması... Bütün bunlar arasında bir ilişki kuramaz mıyız?

Bir de tersini alalım; savaşlarda insanlar, insandan çok makineye yakınlar. Somut ve kabul edilebilecek bir tez. Savaş, egemen olmak, yönetmek alışkanlığıyla savaş alanına fırlayan, güneş altında bir maden parçası gibi kaskatı kesilen binlerce makine-insanın bir örgütü. Makineden pek farklı değiliz antik. Bunu kendi düşüncemde görüyorum. Artık elmaları atlarla toplamıyoruz. Bir makine birçok insana bedeldir; donanma bunu bizden daha iyi biliyor. Önderleri Tanrı'yla boy ölçüşmeye kalkışan uluslar, makineyi en yüksek sınırına ulaştırdılar. Acaba aynı şey bana da uygulanamaz mı?

Arkasına yaslandı, bir sigara yaktı. Lüks lambasının gömleği hışırdamaya başlamıştı, ayarlamak için ayağa kalktı, başka bir yere verilmesini istediği zaman Hearn'ün yüzünde gördüğü ifadeyi hatırladı o sırada. Omzunu silkti, yeniden yerine oturdu, gözü masasına daldı. Kâğıda istediği gibi geçiremiyordu düşüncelerini, derin ve başarılı değildi. Belirsiz bir hoşnutsuzluk içindeydi. Daha fazla yazmayabilirdi. Ama Teğmen Hearn'ün hayali onu altüst etti, kafasındaki gizli bir kapıyı açtı belki. Hayali kesin olarak geriye itti, son cümlenin altını çizdi, başka şeyler yazmaya başladı.

Biraz önce insana çok şeyler düşündüren ilginç eğriler üzerinde durmuştum. Asimetrik parabol, ya şöyledir:

Bak: Spengler'ın bütün kültürleri gösteren bitkisi *(gençlik, olgunluk, yaşlılık, ya da tomurcuklanma, çiçeklenme, solma, çürüme).* Ama yukarıdaki eğri bütün kültürlerin çizgisel formudur. Bir dönem, zaman dönencesinin ortasını hemen geçtiği bir yerde en yüksek noktasına varıyor gibi. Düşüş, yükselişten her zaman daha hızlı oluyor. Bu bir trajedinin eğrisi değil mi? Ben sağlam bir estetik kural olarak şöyle düşünebilirim: Bir karakterin yükselmesi o karakterin felakete uğramasından daha uzun zaman alır.

Ama başka bir açıdan bu form, bir erkeğin ya da bir kadın göğsünün yan eğrisidir de.

Cummings durdu, sırtına alışmadığı birtakım iğnelerin battığını hissetti. Bu karşılaştırma altüst etmişti onu, bundan sonra yazdığı birkaç cümlenin pek bir anlamı olmadı onun için.

.....burası bir erkeğin ya da bir kadının göğsünün, temel aşk eğrisi sanıyorum. Bu eğri bütün insansal güçlerin eğrisidir *(kültürel duraklamalar)* ve aynı zamanda, eninde sonunda hayatın fizik çekirdeği olan cinsel heyecan ve boşalmanın da eğrisi sanırım.

Nedir bu eğri? Havaya *fırlatılan herhangi bir şeyin çizdiği temel yol,* bir topun, bir taşın, bir okun *(Nietzsche'nin özlem oku)* ya da bir top mermisinin yolu. Ölüm roketinin eğrisi olduğu gibi aşk-hayat itiliminin de bir soyutlaması; varlığın biçimini gösteriyor. Ölüm ve hayat, aynı yörüngeye ayrı ayrı gözlem noktalarından bakılmasıdır yalnızca; hayat görüş açısı, gördüğümüz ve kendimizi merminin üstüne binmiş gibi gördüğümüz şeydir, içinde bulunduğumuz zamandır, görmektir, duymaktır, hissetmektir. Ölüm görüş açısı ise merminin tüm olarak görünmesidir, amansız

sonun, merminin havaya fırlatıldığında ilk hızını aldığı andan başlayarak kaçınılmaz fizik yasalara uyarak sonunda varacağı noktanın önceden bilinmesidir.

Bu düşünceyi bir adım daha ileri götürelim: karaya fırlatılan bir şeyin yolunu iki güç etkiler. Bunlardan biri olmasa mermi sonsuzluğa kadar düz bir yol çizer. → Bu güçler yerçekimiyle rüzgârın direncidir, bunların etkisi ise zamanın karesiyle orantılıdır. Bu etkiler bir anlamda kendi kendilerini besleyerek gittikçe büyür. Mermi bu → yana gitmek ister, yerçekimi ise bu ↓ yana çeker, rüzgârın direnci böyle ← dir. Zaman ilerledikçe parazit güçlerde gittikçe artar, düşmeyi çabuklaştırır, uzaklığı azaltır. Yerçekimi yalnız başına olsaydı merminin çizdiği yol simetrik olurdu.

Trajik eğriyi oluşturan rüzgârın direncidir.

Eğrinin daha geniş anlamında, yerçekimi ölümlülüğün yerini alır *(her çıkışın bir inişi vardır)* rüzgârın direnci ise ortamın direncidir... Yani kitle süredurumu ya da kitlelerin süredurumu, bütün olup bitecekler, bir kültürün birdenbire yukarı fırlamasından sonra bu fırlayışın nasıl bulandığı, yavaşladığı, kaçınılmaz felakete bir an önce sürüklendiği burada görülür.

General durdu, dalgın dalgın baktı güncesine. Son cümlelerden biri kafasında usandırıcı bir düzenle durmadan tekrarlanıp duruyordu: "Kitle süredurumu ya da kitlelerin süredurumu, kitle süredurumu ya da kitlelerin..." Birdenbire bir tiksinti duydu.

Sözcüklerle oynuyorum. Bütün yazdıkları ona anlamsız ve boş göründü. Yazdığı şeylere karşı içinde güçlü bir tiksinme vardı, kurşunkalemini yavaş yavaş bastırarak çizmeye başladı. Sayfanın yarısında kalemin ucu kırıldı, kalemi yere fırlattı, çadırdan çıktı, hızlı hızlı soluk alıyordu.

Çok sudan, çok basit şeylerdi. Evet bir düzen vardı ama bu düzen bir tek eğri biçimine indirgenemezdi. Gerçekler elinin altından kaçmıştı.

Karargâha göz gezdirdi, çıt çıkmıyordu, Pasifik dünyasının gökyüzüne başını kaldırdı, yıldızlara daldı, palmiyelerin hışırtısını dinledi. Tek başına duyularının yeniden genişlediğini hissetti, bedeninin sınırlarını unuttu. Sınırsız bir tutku yeniden kapladı içini, alışkanlıklarına çok bağlı olmasaydı kollarını gökyüzüne kaldırabilirdi. Bilgiye bu kadar susadığını gençliğinden beri hatırlamıyordu. Elini biraz uzatsa hemen yakalayıverecekti. Kalıbını vermek... Eğriyi kalıbına sokmak, işte bütün sorun buradaydı.

Bir top patladı, gecenin örgüsünü sarsa sarsa.

Cummings yankıları dinledi ve ürperdi.

7

Anaka Dağı'nın uçurumları ay ışığında yaldızlı gibi kırmızı kırmızı parlıyor, tepelerin üzerinde ve tabandaki tarlalarda yansıyordu. Takımda kalanlar gecelemek için konaklamışlardı. Buraya geldiklerinin ilk saatinde Brown'ın ekibiyle birlikte giden dört yardımcı geri dönmüş, battaniyelerini yere sermişlerdi. Gallagher dereye bakan sırtta nöbet bekliyordu; ötekiler de ya kumanyalarını yiyorlardı ya da kendilerini rahatlatmak için biraz ilerideki otların içine dağılmışlardı.

Wyman büyük bir özenle temizliyordu dişlerini; fırçasına su bidonundan birkaç damla su döküyor, sonra dişetlerini iyice ovalıyordu.

"Hey, Wyman!" diye seslendi Polack. "Lütfen radyoyu da açar mısın?"

"Aman olmaz, bıktım artık dinlemekten," dedi Minetta.

Wyman kızardı. "Bakın arkadaşlar, ben dağ başında saymıyorum kendimi, uygar bir adamım," diye ince sesiyle karşılık verdi. "Dişimi fırçalamama kimse karışamaz."

"İnsanın en iyi arkadaşı bile bir şey söyleyemez," diye ukalalık etti Minetta.

"Haydi be, s...tirin ordan, bıktım artık sizden."

Croft battaniyesinin altında kımıldadı, dirseklerine dayanarak doğruldu, "Arkadaşlar, kapatın çenenizi artık. Japonları uyandırmak mı istiyorsunuz?"

Ne denebilirdi? "Peki," diye mırıldandı içlerinden biri.

Roth konuşulanları işitiyordu. O sırada otların içinde diz çökmüştü, çevresini korka korka gözetliyordu. Gittikçe kararan tepelerden başka bir şey yoktu arkasında. Acele etmeliydi. Tuvalet kâğıdı istihkak kutusundaydı ama onu alırken bile bir titreme geçirdi, işini görürken kalçalarını tutuyor, homurdanıyordu.

"Ulan kim sıçıyor böyle?" diye fısıldadığını işitti birinin. "Fil midir nedir?"

Roth'un bulantısına ve halsizliğine bir de korku eklenmişti. Bir parça kâğıt kopardı, sildi kıçını, pantolonunu çekti. Çok halsizdi. Erlerin yanına geldi. Çadır bezinin üstüne yattı, battaniyesini üstüne çekti. Bu da nereden çıktı, diye sordu kendi kendine. İlk iki gün bağırsakları taş gibiydi, sımsıkıydı ama yine de şimdikinden daha iyiydi. Kuş olayı karşısındaki sinirsel tepki yüzünden, dedi kendi kendine. Hem yemekten hem de sinirden olurdu ishal. Sanki bu düşüncesini doğrular gibi karnında bir gurultu oldu, birkaç üzüntülü dakika geçirdi. Geceleyin yine kalkacağım, dedi kendi kendine. Ama olanaksızdı. Karanlıkta biraz yürüyecek olursa nöbetçi kendisini vurabilirdi. Yattığı yerin hemen yakınına yapmalıydı. Roth'un gözlerinde sıkıntıdan ve üzüntüden yaşlar birikti. Ne kadar kötü durumdaydı. Ordunun bunları hesaba katmamasına kızdı. Ufff. Soluğunu tuttu, kendini sıktı, gözlerine terler doluyordu. Artık tutamayıp bırakacağını anlayınca paniğe kapıldı bir an. Takımdaki şu pis heriflerin bir sözü vardı: "Kıçının deliğini sıkı tut," derlerdi. Nasıl da biliyordu keratalar... İnsanları ona göre değerlendiriyorlardı ancak.

"İşkilli büzük dingilder..." Bugün öğleden sonra ona da öyle olmuştu; ama ishal olacağı hiç aklına gelmemişti.

Geçidin girişindeki çarpışma aklına gelince umutsuz bir kuşku duydu içinde. O sırada kayalığın arkasına sığınmış, Croft ateş etmeleri için bağırdığında o hiçbir şey yapmamıştı. Croft'un bunun farkına varıp varmadığını bilmiyordu ama o sırada başka bir şeyle uğraşı-

yordu, onun için farkına varmadığını umuyordu. Farkına vardıysa ona garez olmuştu.

Wilson'a gelince. Roth çadır bezinin ıslak dokusuna dayadı yüzünü. Wilson hiç aklına gelmemişti şimdiye kadar. Oraya getirdikleri, sedyeyi hazırladıkları zaman bile düşünmemişti onu, kuşla oynuyordu. Wilson'ı görmüş ama ona bakmak istememişti. Wilson'ı şimdi net olarak görebiliyordu ancak. Yüzü bembeyazdı, üstü başı kan içindeydi. Korkunç bir şeydi. Roth kanın ne kadar kırmızı olduğunu hatırlayınca sarsıntı geçirdi, hasta gibi oldu. Ben daha koyu sanırdım... Atardamardan mı toplardamardan mı... Kimbilir hangisinden... Of, ne önemi var, hangisinden olursa olsun...

Wilson çok canlı bir adamdı, kötü biri değildi. Çok dosttu. Nasıl olurdu. Bir an içinde ve sonra... Çok kötü yaralanmıştı; onu buldukları zaman ölü gibi görünüyordu. Roth elinde olmayarak titredi. Ya mermi bana gelseydi? Roth gövdesindeki derin bir delikten pırıl pırıl bir kanın aktığını gördü. Of, yara sanki bir ağız; müthiş bir görünüşü vardı. Çektiği acı yetmiyormuş gibi bu kez de midesi kaynamaya başladı, göğsünün üzerine yattı, hafif hafif öksürdü.

Of, dayanılacak gibi değil, kafasından atmalıydı bu düşünceyi.

Yanında yatan ere baktı. Ortalık hemen hemen zifiri karanlıktı. Yüzünü zor seçebiliyordu erin.

"Sen misin Red?" diye fısıldadı yavaşça.

"Benim."

"Uyanık mısın?" diyecekti, kendini tuttu. Bunun yerine dayanarak doğruldu. "Biraz konuşalım mı?" diye sordu.

"Peki konuşalım, zaten uyuyamıyorum."

"Aşırı yorgunluktan. Çok hızlı yürüdük."

Red tükürdü. "Azar işitmek istiyorsan Croft'a söyle."

"Hayır, sanıyorum beni yanlış anladın." Bir an sustu. Sonra daha fazla dayanamadı. "Zavallı Wilson'ın başına gelenler çok korkunç."

Red'in yüreği oynadı. Yattığından beri zaten hep onu düşünüyordu. "Ulan o koskoca Wilson'ı öldürmek kolay mı?"

Roth'un içi ferahlamıştı. "Ölmez mi diyorsun sen? Ama çok kan vardı üzerinde."

"Ulan ne sandın ya, süt mü akacaktı?"

Red sinirlenmişti Roth'a; herhangi biri –herkes– onu sinirlendirebilirdi o gece. Wilson takımın en eskilerindendi. Bunun neden onun başına geldiğini düşünüyordu Red. Eski kuşku, temel kuşku yine başlıyordu. Wilson'ı severdi. Wilson takımdaki en iyi arkadaşıydı belki ama bunun önemi yoktu; ölür de üzülürüm diye hiç kimseyi sevmemişti takımda. Ama Wilson kendisi kadar eskiydi. Yenilerden biri ölseydi böyle olmazdı. Başka takımdan biri ölmüş gibi olurdu. Böyle bir olay insanı etkilemez, güvenini sarsmazdı. Mademki Wilson gitmişti şimdi sıra ondaydı. "Eşşoğlueşşek Wilson, mermilere biraz daha dikkat etmeliydi. Nasıl kaybettik onu?"

"Umulmadık bir zamanda, birdenbire oldu."

Red homurdandı, "Merak etme, sıra sana gelince ben telgrafla haber veririm."

"Şaka da olsa söyleme böyle şey."

"Haydi be sen de."

Red'in yüreği elinde olmayarak titredi. Ay çıkıyor, uçurumların yüzlerini gümüş rengine boyuyordu. Sırtüstü yattığı için, dağın büyük yamaçlarını neredeyse ta tepelerine kadar görüyordu. O sırada hiçbir şeyi hayra yormuyordu. Deminki sözü Roth'a söylemenin bile bir uğursuzluk getireceğine inandı. Daha yumuşak bir sesle, "Aldırma arkadaş, unut," dedi.

"Zararı yok, ben halden anlarım, bazen ben bile keçileri kaçıracak gibi oluyorum. İnanılır gibi değil. Bakıyorsun insan bir an sapasağlam, bir de bakıyorsun... anlamıyorum."

"Başka bir şey bilmez misin sen?"

"Kusura bakma." Roth durdu. Şaşkınlığı ve bu şaşkınlığını yaratan korku yatışmamıştı daha. Ne kadar kolaydı bir insanın öldürülmesi; içinde bir türlü sarsamadığı şey bu gerçeğin karşısında duyduğu

şaşkınlıktı. Midesindeki ağrıyı azaltmak için iyice büzüştü. Derin bir soluk aldı. "Of, mahvoldum."

"Kim olmadı ki?"

"Croft nasıl dayanıyor?"

"İtoğluit, seviyor da ondan."

Aklına Croft gelince Roth korkuyla ürperdi. Kuş hikâyesini bir daha hatırladı. "Croft'un bana bir garezi mi var acaba?"

"Kuş hikâyesi mi? Bilmiyorum Roth, boşuna böyle şeylerle vaktini kaybetme."

"Sana şunu söylemek istiyorum ki Red..." Roth durdu. Yorgunluk, ishalin verdiği halsizlik, bütün ağrılar ve yara bereler, Wilson'ın yarattığı korku, hepsi birden çullanmıştı Roth'un üzerine. Croft'un kuşu öldürmesinden sonra, yanında yatan arkadaşı da dahil olmak üzere erlerin birçoğunun onun yardımına koşması, Roth'da bir kendine acıma, saygı ve sıcaklık duygusu yaratmıştı. "Bugün kuş için yaptığına sonsuz derecede teşekkür ederim," dedi bozuk bir sesle.

"Bırak be sen de, boş ver."

"Yo yo... Sana büyük bir teşekkür borçlu olduğumu söylemek isterim." Roth dehşetli bir korkuya kapılarak ağladığının farkına vardı birdenbire.

Bir an duygulandı Red. Roth'un sırtına vurmak için elini uzatacaktı neredeyse. Ama vazgeçti. Roth çöplüklerde gezinen ya da aşevlerinden atılan artıklara üşüşen uyuz ve yılışık köpeklere benziyordu. Bir parça yiyecek verecek olursan ya da başını okşarsan boyuna yüzüne bakar dururdu.

O sırada Roth'a bir yakınlık göstermek istemişti ama bir kez bunu yapacak olursa Roth arkasından hiç ayrılmayacak, ona sırlarını açacak, işi duygusallığa dökecekti. Roth kendisine dostluk gösteren herhangi birine yapışmaya hazırdı. Buna katlanamazdı. Roth yakında bir mermiye hedef olacak türden bir adamdı.

Dahası da vardı; onun arkadaşlığını istemiyordu. Roth'un gösterdiği heyecanda pis, murdar bir şey vardı. Heyecanlanmadan önce

yılışırdı hep. "Allahını seversen kes," dedi birdenbire. "Sen de, kuşun da vız gelirsiniz bana."

Roth suratına bir şamar indirilmiş gibi sustu. Gözlerinden yaşlar aktığı sırada bir an annesinin sıcak kollarında olmayı istedi. Yoktu artık; hiçbir şey yoktu, kalmamıştı. Yalnızdı. Bu yalnızlık ona buruk bir tat verdi; bu son darbeyi de yedikten sonra daha büyük bir azar işitmesine olanak olmadığını düşündü. Kederinin temel taşları kaskatı birer taştı en azından. Roth'un yüzündeki içinden gelen acı gülümsemeyi Red göremezdi. "Peki, öyle olsun, kusura bakma," dedi. Red'e arkasını döndü, yaşlı gözlerle, dağın soğuk ve kasvetli yamaçlarına daldı. Yutkunduğu zaman boğazı yanıyordu sanki. Artık üzülecek bir şey kalmadı hiç olmazsa, dedi kendi kendine. Oğlu bile büyüdüğü zaman onunla alay edecek, karısı da gittikçe başına bela olacaktı. Kimse onu anlamıyordu.

Red, Roth'un sırtına baktı, ona uzanmak geliyordu içinden hâlâ. Dar omuzları, kamburluğu, kazık gibi hali kızdırıyordu onu. Red'in canı sıkıldı, kendini suçlu buldu biraz. Şu boktan kuş için ona ne diye durup dururken yardım ettim, dedi içinden. Artık bu iş benimle Croft arasında çözülecek. Yorgun yorgun içini çekti. Er geç çıkacaktı bu kavga aralarında. Benim korkum yok, dedi Red kendi kendine.

Acaba mı? Düşündü, sonra bu sorunu bir yana bıraktı. Hali yoktu, Roth'un kendisine dostluk göstermesi, bütün çabasına karşın onu etkilemişti. Yorgun olduğu zamanlar kafası nasıl daha iyi işlerse şimdi de öyle işliyor, her şeyi anlıyordu sanki; ama bu gibi zamanlarda, her zaman olduğu gibi, yanıldığını anlar ve yaşamaktan bıktığını görürdü. Wilson'ı düşündü, aylar önce adaya çıkacakları zaman gemideki hali, gözünün önüne geliverdi bi an. "Haydi bakalım aslanım yürü. Merak etme, su çok güzel ama soğuk," diye bağırmıştı ona Wilson.

O sırada "S...tir ulan," demiş ya da buna benzer bir karşılık vermişti ama ne fark ederdi ki? Wilson şimdi üç dört kilometre uzaktaydı, şu anda ölmüştü belki de, bütün bunlar neye yaramıştı?

Offff, herkes eninde sonunda kaybediyor. Red aşağı yukarı yüksek sesle söylemişti bunu. Doğruydu. Biliyordu, hepsi biliyordu, hepsi, teker teker. İçini çekti yeniden. Biliyorlardı, öyle olduğu halde bu konuda hâlâ yumuşaktılar, hâlâ alışamamışlardı.

Geri dönsek bile anamız ağlayacak. Askerden dönmüşsün, kimin umurunda. Sivillikte hepsi bir. Hiçbir şey istediğin gibi olmuyor. Ama yine de sert değiller gereğince, hepsi de sonlarının iyi olacağına inanıyorlar, kumların içindeki parlak taneleri arıyorlar, o parlak tanelere bakıyorlar, yalnız onlara bakıyorlar, büyüteçle. Kendi başından geçmişti; onun için, ileride bir sürü çorak kasabadan, bekâr odalarından, meyhanelerde konuşan insanları dinlemekle geçirilen boş gecelerden başka bir şey yoktu. Bir orospuyla kendi kalçasındaki birtakım titremelerin dışında ne olabilirdi.

Evlenmeliyim belki, diye düşündü ve hemen arkasından gülmemek için kendini zor tuttu. Ne yararı vardı? Şansını denemişti, tutmamıştı, Lois'le evlenebilirdi ama ondan kaçmıştı. Benim gibi olursan ihtiyarlamayı kabul etmekten korkarsın. İşte hepsi bu kadarcık, bu kadar basit. Bir şeyle, herkesin yaptığı bir şeyle işe başlarsın, sonra bir de bakarsın içine sıçılmış. Lois'in gece yarısı Jackie'ye bakmak için yataktan kalkmasını, sonra dönmesini, ısınıncaya kadar ona sarılıp titremesini hatırladı. Bir an boğazı düğümlendi ama geriye itti bu duyguyu. Ne bir kadına ne de herhangi başka bir kimseye vereceği bir şey yoktu. Birtakım boktan sözlerden başka söyleyecek bir şeyin var mı? Yaralı bir hayvan bile yalnız başına gider ölüme. Böbrekleri ağrımaya başladı yeniden, düşüncelerini doğrular gibi.

Yine de bir gün gelir, şu anda yaşadığı yıllar ona başka türlü görünebilir, takımda tanıdığı insanların hallerine gülebilir ve tropikal ormanla tepelerin şafak vaktindeki görünüşünü gözünün önüne getirebilirdi. Bir insanı pusuya düşürmek için gereken gerilimi bile arayabilirdi. Budalalıktı. Tiksiniyordu bu duygudan. O güne kadar yaptığı hiçbir şeyden bu kadar tiksinmemişti ve eğer yaşayacak

olursa sonunda buna da alışacağını biliyordu. Yalnızca pırıl pırıl taşlara bakan büyüteç olacaktı.

Suratını buruşturdu. Bir kere yakayı ele vermişsin, kurtaramazsın, her şeyi bilsen de para etmez. Gazetelerden birine inanmıştı. Gazeteler Toglio gibi adamların inanması için yazılıyordu, nitekim Toglio da iyi para eden bir yara almıştı, evine dönecekti, savaş bonolarının satışını sağlamak üzere konuşmalar yapacak, söyleyeceği sözlerin hepsine kendi de inanacaktı. "Amerikan askerleri boşuna mı ölüyor?" diyecekti. Askerlerden birinin annesinden gelen gazetenin başyazısı üzerine Toglio'yla yaptığı tartışmayı hatırladı: "Amerikan askerleri boşuna mı ölüyor?"

Genzini temizledi. Bunun yanıtını bilmeyen var mıydı? Elbette boşuna ölüyorlardı, Amerikan askerlerinin hepsi biliyordu bunu, onlara göre kendini ateşe atmaya değecek bir bok değildi savaş.

"Red senin hiçbir şeye inandığın yok," demişti ona Toglio.

"Evet, işleri düzeltmek için savaşa girmek, belsoğukluğundan kurtulmak için geneleve gitmeye benzer."

Gözünü aya dikti. Belki de bir işe yaramıştı. Bilmiyordu, bilmesi de olanaksızdı, hiçbiri de hiçbir zaman bilemeyecekti. Offf, kafanı patlatacaksın da ne olacak, kuyunun taaa dibinde, kimin umurunda.

Ne için öldüklerini bulacak kadar uzun zaman yaşayacak değilim ya, diye düşündü.

Hearn de uyuyamamıştı. Son derecede tedirgindi; cayır cayır yanan, görülmemiş bir yorgunluk yerleşmişti ayaklarına. Aşağı yukarı bir saat battaniyesinin altında döndü durdu; dağlara, tepesindeki aya, hemen önündeki toprağa baktı. Pusuya düştüklerinden beri içinde bir duygu vardı, kesin olarak tanımlanmayan bir duygu; ama kuşkuya ve tedirginliğe benzeyen, onu sürükleyen bir duygu. Belki hareketsizlik dokunuyordu ona. Bir süre sonra ayağa kalktı, bulundukları derenin içinde dolaştı. Tepedeki nöbetçi gördü onu, silahını doğrulttu. Hearn hafifçe ıslık çaldı sonra, "Kim oradaki? Minetta sen misin?" dedi. "Teğmenim, benim."

Sırtı tırmandı, Minetta'nın yanına oturdu, önlerindeki vadide otlar gümüş dalgalar halinde ay ışığında dalgalanıyor, tepeler birer kaya gibi görünüyordu.

"Ne oldu Teğmenim?" diye sordu Minetta.

"Bir şey yok. Ayaklarımı uzatıp oturacağım o kadar."

Fısıltıyla konuşmaya başladılar.

"Pusuya düştükten sonra nöbetçi olmak boktan şey."

"Öyle." Hearn bacaklarını ovuşturuyor, ağrısını azaltmaya çalışıyordu:

"Yarın ne yapacağız Teğmenim?"

Öyle ya, yarın ne yapacaklardı? Bunu düşünmesi gerekti. "Sen ne dersin Minetta?"

"Geri dönsek fena olmayacak. Namussuz geçit kapatılmış, görmediniz mi?" Minetta'nın sesi boğuk olduğu halde biraz kızgın çıkıyordu, bu konuyu uzun zamandır düşünüyormuş gibiydi.

Hearn omuz silkti. "Bilmiyorum, belki de döneriz."

Birkaç dakika daha Minetta'yla oturdu, sonra yeniden aşağıya döndü, battaniyesinin altına girdi. Ne kadar basitti. Minetta söylemişti. Neden dönmüyorlardı, geçit kapalı olduğuna göre?

Yanıtı çok basitti bunun. Geriye dönmek ve keşfin suya düştüğünü söylemek istemiyordu. Çünkü... çünkü... bu kez gösterilecek nedenler fazlasıyla uyduruk olacaktı. Hearn ellerini başının altına koydu, gözlerini gökyüzüne dikti.

Keşfin başarıya ulaşması için küçücük bile olasılık yoktu artık. Geçit şu anda açılmış olsaydı bile, Japonlar onların nerede olduklarını kestirebilecekler, görevlerini kolayca anlayabileceklerdi. Japonların gerilerine sarkmış olsalar bile gizli kalmaları olanak dışıydı. Geçen olayları düşündükçe, bu keşfin zaten başarı şansı olmadığını anlıyordu. Cummings bu sefer şapa oturacaktı.

Ve o da geriye dönmek istemiyordu, çünkü geriye dönerse Cummings'e elleri boş dönmüş olacak, birtakım özürler sıralayıp ve başarısızlıklarını anlatacaktı. Yine ikmal gemisinden yiyecek

almasına benzeyecekti. Ha Kerrigan, ha Croft. İki günden beri bütün davranışlarının arkasında olan şey, takımıyla bir ilişki kurabilmekti. Gülünç. Onlarla iyi geçinmek istemişti, çünkü böylelikle keşfin başarı şansı artar sanmıştı. Ama gerçek şuydu: Eğer kendi içinin derinliklerine inmiş olsaydı, onlara metelik bile vermediğini görecekti. Bütün yorgunluklardan, çabalamalardan, Croft'la çekişmelerden sonra, gerçek neden olarak ortada kala kala Cummings'in kendisinden almış olduğunu biraz geri almak kalıyordu.

Öç müydü bu? Ondan da pis. Çünkü bunun özünde öç almak değil haklı olduğunu kanıtlamak vardı. Cummings kendisini yeniden onaylamasını istiyordu. Hearn yüzükoyun yattı.

Liderlik!

Her şey gibi bu da pisti. Ama hoşlanıyordu şimdi bundan. Pusuya düştüklerinde, arazide başkalarına komuta ettikten; hiç duymadığı bir heyecanı, belki de eşi olmayan bir kendinden geçmeyi başardıktan sonra, o birkaç dakikayı kafasında durmadan yineliyor, olayın yeniden başlamasını istiyordu. Cummings'in ötesinde ve şimdi daha da derinlerde, takımdaki insanlara komuta etme özlemi vardı içinde. Bu özlem büyümüş, birdenbire alevlenmiş, şimdiye kadar yaptığı işlerin en doyurucusu olmuştu. Croft'un dürbünle dağlara neden baktığını ya da kuşu neden öldürdüğünü anlıyordu şimdi. Kendisini yokladığı zaman, kendisinin de başka bir Croft olduğunu gördü.

Evet evet, ta kendisi. Bütün yaşamı boyunca insanları yönetebileceği durumlara, işlere yanaşmış ve her seferinde de sanki içindeki itilimin sınırını biliyormuş gibi geri dönmüş, tam gelişeceği sırada işleri bırakmış, çok derinlerinde çiftleşmeyi değil hükmetmeyi istediği için kadınları bırakıp gitmişti.

Bir ara Cummings şöyle söylemişti: "Biliyor musun ki Robert, iki türlü liberal solcu vardır aslında. Bir kısmı dünyadan korkar ve dünyayı kendi çıkarına değiştirmek ister. Yahudi liberalizmi böyledir. Bir kısmı ne istediklerini bilmeyen gençlerdir. Dünyayı yeniden

yaratmak isterler ama dünyayı kendi hayallerindeki biçimde yeniden yaratmak istediklerini hiçbir zaman kabul etmezler."

Bu özlem bir ölçüde bilinçli olarak daima derinlerinde yatıyordu. Çıt dese duyuyordu.

Bir taklitçi değil, bir Faust'tu.

Apaçık, ne gelir elinden? Bunu bildikten sonra keşfe çıkmaya hakkı yoktu; tarafsız olarak düşünülürse yanında kalan dokuz kişinin hayatıyla oynuyordu, sorumluluk yüklenmeye hak kazanmış değildi. İçinde değerli bir şey kalmışsa, tek yapacağı şey ertesi sabah geri dönmekti.

İçten içe bir sırıtma. *Yapmalı, ama yapamayacak!*

Bir sarsıntı ve bu sarsıntıyı izleyen kendinden iğrenme onun için şaşırtıcı ve yoğunluğu bakımından da hemen hemen sevindirici oldu. Kendi kişiliği üzerinde edindiği bu hasta, bu acı bilginin karşısında dehşete kapıldı sanki.

Hemen dönmeli.

Battaniyesinden bir kere daha fırladı, Croft'un uyuduğu yere doğru yürüdü. Diz çöktü, tam Croft'u sarsmak üzereyken Croft uyandı. "Ne istiyorsunuz Teğmenim?"

"Uyanık mısın?"

"Evet."

"Sabahleyin geri dönmeye karar verdim."

Croft'a bir kere söyledi mi kendi kendine verdiği sözden dönemezdi artık.

Ay ışığı Croft'un yüzünü çizgi halinde belirtiyordu, hareketsizdi. Çene kası titriyordu belki de. Birkaç saniye hiç sesini çıkarmadı, sonra yineledi, "Sabahleyin geriye dönüyoruz, öyle mi?" Bacakları battaniyenin dışına çıkmıştı o sırada.

"Evet."

"Çevreye biraz daha göz gezdirsek fena olmaz mı?"

Croft zaman kazanmaya çalışıyordu. Hearn geldiğinde uyuyordu, karar derinden sarsmıştı onu. Göğsü donmuş gibiydi.

"Çevreye ne diye göz gezdirelim?" diye sordu Hearn.

Croft başını salladı. Bir düşüncenin çekirdeği vardı içinde ama yakalayamıyordu o düşünceyi. Beyni, dahası kasları gepgergindi; bir dayanak, işe yarayacak bir nokta arıyordu. Eğer Hearn o sırada bir yerine dokunsaydı Croft ürperirdi. "Teğmenim, hemen vazgeçmeyelim." Sesi kısıktı. Durumu yavaş yavaş kavradıkça Hearn'e karşı beslediği kin de yeniden canlanıyordu. Roth'a özür dilemesini emrettiği zaman ya da Wilson'ı bulmaya gittiği ve geçit ağzının boş olduğunu anladığı zaman da aynı öfkeyi duymuştu.

Düşüncenin gölgesi zihninden bir daha geçti. Ağzından şöyle bir cümle çıktığını şaşkınlıkla duydu: "Teğmenim, bu çatışmadan sonra Japonlar tüymüşlerdir."

"Nereden biliyorsun?"

Croft, Wilson'ın hikâyesini anlattı. "Şimdi artık geçebiliriz."

Hearn başını salladı. "Sanmıyorum."

"Hiç umudumuz yok mu?" Hearn'ün neden geri dönmek istediğini anlamaya çalışıyordu. Hearn'ün korkusundan ötürü geri dönmek istediğini biraz anlamış gibiydi. Bu sezgi onu korkuttu, çünkü doğruysa Hearn'ün kararını değiştirmesi olası değildi.

"Bugünkü olaydan sonra takımı geçitten geçirmeye niyetim yok."

"Peki öyleyse, bu gece bir er göndersek de bir keşif yaptırsak, ne dersiniz? Hiç olmazsa bunu yapalım."

Hearn yeniden başını salladı.

"Ya da dağı tırmanalım."

Hearn çenesini kaşıdı. "Erler yapamazlar bunu," dedi sonunda.

Croft son bir çıkış daha yaptı, "Teğmenim, eğer bu keşfi başarırsak, seferi daha çabuk bitirmiş oluruz belki de, bilinmez ki."

Denklemin son faktörü. Problem çok karışmıştı. Çünkü bu sözde ufak bir gerçek payı vardı ve Hearn anlamıştı bunu. Keşif başarılırsa, bu başarı, savaşın kazanılmasına yarayan ufak ufak başarılardan, uzun bir süre önce General'e sözünü ettiği o bilinmeyen noktalardan biri olurdu. "Savaşın bir an önce sona ermesi ve erlerin

evlerine dönmesi mi, yoksa burada kalıp hapı yutmaları mı daha önemli, nereden biliyorsunuz bunu?"

Sefer bir ay önce biterse somut olarak tümende bulunan erler için iyi bir şeydi. Nitekim böyle düşündüğü için keşiften vazgeçmeye, takımdaki erlere yardım etmeye karar vermişti. Şu anda durum hemen bir karara varılamayacak kadar çetrefildi, bir metal gibi kaskatı, bağdaş kurmuş, oturan, yalnızca biraz eğilmiş Croft'a bir yanıt vermek zorunluluğu vardı o sırada.

"Peki, bu gece geçide birini gönderelim, eğer bir şeye rastlayacak olursa geri döneriz." Acaba durumu mantık kalıplarına mı uydurmaya çalışıyordu? Yoksa kendini aldatıyor ve keşfi sürdürmek için yeni bir bahane mi arıyordu?

"Siz gitmek ister misiniz Teğmenim?" Croft'un sesinde hafif bir alay vardı.

Gidemezdi. Öldürülecek olursa Croft'un çok işine gelirdi. "Kendimi bu işe pek uygun bulmuyorum," dedi Hearn, soğuk soğuk.

Croft da öyle düşünmüştü. Eğer kendisi gider de vurulursa, takım elbette geri dönerdi. "Bana kalırsa Martinez bu iş için biçilmiş kaftan," dedi.

Hearn başıyla onayladı. "Peki, gönder. Kararımızı sabah veririz. Söyle ona, döndüğü zaman beni uyandırsın." Hearn saatine baktı. "Şimdi neredeyse nöbet sırası bana gelecek. Yola çıkmadan önce bana haber versin ki çevrede kıpırdayanın o olduğunu anlayım."

Croft dere içine göz gezdirdi, Martinez'in battaniyesini karanlıkta seçti. Bir an Hearn'e baktı, sonra Martinez'e yaklaştı, onu uyandırdı. Teğmen, nöbeti için tepeye tırmanıyordu.

Croft görevinin ne olduğunu Martinez'e anlattı, sonra alçak sesle şunları ekledi: "Japonların herhangi bir yerde konakladığını görürsen, belli etmeden dolanıp geçmeye çalış, yürümeni kesme."

"Evet, anladım."

Martinez postallarını bağlıyordu.

"Yanına bıçak al."

Martinez fısıldadı, "Peki. Üç saate kalmaz dönerim herhalde. Nöbetçiye haber vermeyi unutma."

Croft bir saniye Martinez'in omzunu tuttu. Martinez çok hafif titriyordu. "Hazır mısın, arkadaş?" diye sordu.

"Evet hazırım!"

"Şimdi bak, beni dinle," dedi Croft. "Geri döndüğünde beni görmeden kimseye bir şey söyleme. Teğmen uyanmışsa, hiçbir şey olmadı de, anladın mı?

Croft'un ağzı keçeleşmişti. Bir emre uymuyor olmanın büyük kuşkusunu duyuyordu. Dahası sanki daha başka bir şey, henüz açıklanmayan bir şey vardı. Acı acı soluğunu verdi.

Martinez başıyla onayladı. Parmaklarının uyuşukluğunu gidermek için yumruklarını açıp kapatıyordu. Ayağa kalkarak, "Gidiyorum," dedi.

"Sen iyi bir çocuksun, Japon avcısı."

Karanlıkta fısıldamak uğursuz bir şeydi. Çevresinde yatan bedenler ona birer ölü gibi göründü.

Martinez silahını kuru kalması için battaniyesine sardı, çantasının üzerine bıraktı. "Tamam, Sam." Sesinde çok az bir titreme vardı.

"Tamam, Japon avcısı."

Croft onun Hearn'le birkaç saniye konuştuğunu, sonra dere içinden çıktığını, kunai otlarının içine daldığını, sonra sola saptığını gördü. Dağın büyük uçurumlarına paralel gidiyordu. Croft düşünceli düşünceli kolunu ovuşturdu, battaniyesinin bulunduğu yere gitti, yattı. Martinez dönünceye kadar uyuyamayacağını biliyordu.

Daha önce de yaşamıştı bunu. Bir karar veriyorsun, sonra kararından dönüyorsun ve hiçbir sorun çözülmüyor bu yüzden. Hearn boynunu bükerek omuz silkti. Martinez geri gelir de geçitte hiçbir Japonun bulunmadığını söylerse, sabah saatlerinde ileriye doğru yürüyüşe geçeceklerdi. Aşağıdaki vadiye ve çevresindeki boş ve kasvetli tepelere bakarak koltuk altını hafif hafif kaşıdı. Rüzgâr dere

içlerinde uğulduyor, kunai otlarını yalıyor, tepelerin yamaçlarında ıslık çalıyor, uzaklarda kırılan deniz dalgaları gibi hafif bir hışırtı çıkarıyordu.

Yanlış bir hareket yapmış, kendisiyle oynamış, kendi kendini garip bir biçimde aldatmıştı. Croft'a teslim olmaktan da kötü bir şeydi bu: yeniden kendi eğilimlerine teslim olmuş gibiydi... İşi o kadar karıştırmıştı ki yanlışları doğrularından ayıramayacak hale gelmişti. Oyun üstüne oyun, cambazlara taş çıkaran oyunlar. Ses çıkarmıyordu buna, Martinez Japonların hiçbir eylemde bulunmadıkları haberiyle dönerse, sabah yine ileri yürüyüşe geçeceklerini biliyordu.

Günün birinde karargâha dönebilecek olurlarsa rütbesini geri verecekti. Yapması gereken şey buydu, namuslu, tutarlı bir iş yapmış olurdu o zaman. Hearn bir çekingenlik içinde koltuk altını ovaladı tekrar. Şimdiye kadar rütbesini geri vermek istemiyordu ve bu da kurulu düzenin bir parçasıydı. Subay Hazırlık Okulunda ter dökerdin, rütbelerle alay ederdin, onları her zaman hor görürdün, ama onlar zamanla kendi başlarına birer varlık olurlar, senin davranışlarının yarısından çoğunu etkilerlerdi. Yeterince zaman geçtikten sonra rütbesini geri vermek, kolunu kesmeye benzerdi.

Ne olacağını biliyordu. Bir er, basit bir er olacaktı. Hangi birliğe verilirse verilsin orada erler eskiden subay olduğunu elbet öğrenecekler, ondan nefret edecekler, ona kızacaklar, rütbesini kendi isteğiyle bıraktığını bilseler bile kızacaklardı, çünkü böyle bir şey onların bilinçli ve bilinçsiz tutkularıyla alay etmek olacaktı. Bunu yaparsa, bütün sonuçlarını göze alarak yapacaktı; ama sonunda bundan daha tatlı bir şey olamazdı. Pis ve acı bir şeydi ve belki de sonunda bulacağı şey, korkaklık merdiveninde kendisinin de başkaları kadar yer tuttuğunu görmek olacaktı.

Ama işte. Korkudan, incinmekten, kendinin de bir insan olduğunu, kibrinin kırılabileceğini kabul etmekten kaçıyordu. Bir söz

vardı: "Avcı olmaktansa avlanmak daha iyidir." Şimdi bu söz kendisi için bir anlam, bir değer taşıyordu.

Alay olsun diye, Cummings'in bu söze ne diyeceğini düşündü... "Güzel bir duygu bu Robert, günümüzün güzel yalanlarından biri, zenginin cennete giremeyeceği gibisinden bir yalan." Sonra Cummings gülecek ve ekleyecekti, "Biliyor musun Robert, cennete girenler yalnızca zenginlerdir."

Evet, Allah belasını versin Cummings'in. Kaç kere söylemişti bu sözü öfkelenerek, istemeyerek, belki de umutsuzca; Cummings yanıtların hepsini bilmiyordu ama. Onun "insan kısmı hergeledir," yargısını kabul edecek olursan, bundan sonra söylediği her şeyin kusursuz yerine oturduğunu görürdün. Katı bir mantık.

Ama tarih katı değildi. Evet, bütün büyük düşler bulanmış, pratikleştirilmiş, soysuzlaştırılmış, iyi şeyler çoklukla kötü amaçlarla yapılmıştı; ama her şey kötü değildi daha, yenilgiyle sonuçlanan yerlerde zaferler de vardı. Bütün mantıklar, dünyanın faşist olması gerektiğini gösteriyordu ama dünya faşist olmamıştı.

Bir an altındaki vadiden bazı sesler geldi, silahını kaptı, otların gölgeleri arasına baktı. Sessizlik yeniden çöktü. İçinde bir üzüntü duydu nedense.

Oldukça cılız bir umuttu; bütün baskılar, bütün makineler, insanları biraz daha eziyordu; bulunan her yeni silahla birlikte insanların umutları da biraz daha hapı yutuyordu. Ahlaka karşı bombalar. Devrimlerin bile tekniği değişmişti, devrimler ya ordulara karşı orduları kullanmakla başarılıyor ya da hiç başarılmıyordu.

Dünya faşist olursa, yüzyıl Cummings'lerin yüzyılı olursa, onun yapacağı pek bir şey yoktu. Terör sürüp gidecekti. İyice düşünülüp taşınılmış, hiçbir şeyi rastlantıya bırakılmamış, makineli tüfeksiz, bombasız, karışıklıksız, önüne gelen öldürülmeden yapılacak türden bir terör olacaktı bu. Gerekli olanlar yalnızca bıçak ve boğma ipi, birkaç eğitilmiş insan, ortadan yok edilecek elli it, sonra bir elli it daha.

Çok iyi düzenlenmiş bir plan, yoldaşlar. Acı acı güldü. Her zaman bir elli kişi daha bulunacak ama amaç bu değil. Hiçbir yararı yok bunun. Bunun amacı sizin ilginizi çekmek, sizin mutluluğunuzu bozmamak. Bu akşam Başkomutan Cummings'i alaşağı edeceğiz.

Ah, ağzına sıçayım.

Yanıtı yok ki veresin, ama belki tarihte de yanıtsız dönemler vardı. "Gaf" faktörüne güven. Yan gel yat ve bekle, faşistler nasıl olsa sıçarlar içine.

Ancak yetmez bu, bunu yapamazsınız. Nedeni ne olursa olsun direnmeyi sürdürmelisiniz. Rütbeyi geri vermeye benzeyen şeyler yapmalısınız.

Hearn ve Don Kişot. Burjuva solcusu.

Evet, geriye döndüğü zaman bu küçücük hareketi yapacaktı. Buna aradığı nedenler belki boktandı, ama açıkça kötü olan amaçlar için insanlara önderlik etmek daha da boktan bir şeydi. Takımı Croft'a bırakacaktı, aksi takdirde o da başka bir Croft olacaktı.

Durum gerçekten kötüleştiği zaman Sol'daki politik ayırımlar bir yana bırakılmalıdır.

Anarşistler için kurak mevsimi.

Martinez uzun otların arasında, uçurumların gölgelerinden ayrılmamaya çalışarak, birkaç yüz metre yürüdü. İlerledikçe uykusu da yavaş yavaş açılmış, kolları gevşemiş, ensesi kasılmıştı. Croft'la konuştuğu sırada uykusu daha açılmamıştı ya da onun söyledikleri kendisine pek bir şey ifade etmemişti. Hangi yöne gideceğini, görevinin ne olduğunu anlamıştı, Croft'un kendisine bir şeyler söylediğini de hatırlıyordu ama sözlerin anlamına varamamıştı daha. Hiç görmediği bir arazide kendi başına geceleyin yürümek ona pek tehlikeli gibi gelmemişti.

Şimdi şimdi kafası açılıp kendine geldikçe durumu kavrıyordu. Amma da sersemlik ha, diye düşündü. Sonra bu düşünceyi attı kafasından. Croft, "Bunu yapmak gerek," dediyse, demek ki

gerekliydi. Duyuları gerildi, sinir uçları dikeldi. Pek zorlanmadan, ses çıkarmadan yürüyordu: Önce topuğunu yere basıyor, sonra ayak parmaklarını hafifçe indiriyor, hışırtıyı azaltmak için otların içinde bedenini dalgalandırıyordu. Yirmi metre ileride bulunan biri herhangi bir kimsenin yaklaşmakta olduğunu anlayamazdı. Ama yavaş da gitmiyordu; ayakları taşlara ve dallara çarpmamak için sanki yeri eşeliyor, sonra güvenle, ses çıkarmadan basıyordu. O sırada davranışları bir insanınkinden çok bir hayvanınkini andırıyordu.

Korkuyordu, hem de çok korkuyordu; paniğe kapılmış değildi, görebileceği ve duyabileceği her şeyin alabildiğine farkındaydı. Borttayken, yani Anopopei'de karaya çıktıkları bottayken, ondan sonra da birçok kez neredeyse sinir krizi geçirecek, hiçbir şeyin farkına varmayacak duruma gelmişti ama şimdiki korku o korkulara benzemiyordu. Bir top patlasa hemen dizlerinin bağı çözülebilirdi; elinden bir şey gelmediği durumlarda korkusu her zaman artardı, şimdiyse tek başınaydı; kimsenin yapamayacağı bir işi yapıyor, ama bu durum onu bir yandan güçlendiriyordu. Bir yıl boyunca yaptığı bütün keşif görevlerinin başarıyla sonuçlanmasının sağladığı güven, yüzeydeki düşüncelerin altında gizliydi.

"Martinez takımın en yaman adamı," dedi kendi kendine, övünerek. Croft demişti bunu bir ara, o da hiçbir zaman unutmamıştı bu sözü.

Yirmi dakika içinde, pusuya düştükleri kayalığa vardı. Kayalığın berisindeki korulukta diz çöktü, yeniden ilerlemeden önce kayalığı birkaç dakika gözetledi. Kayalığın arkasına gelince tarlaya ve Japonların onlara ateş ettikleri ağaçlığa göz gezdirdi. Tarla ay ışığı altında soluk gümüşsü, korular da çevresindeki aydınlık ve saydam gölgelerden daha koyu ve karanlık-yeşil bir renk almıştı. Karanlıkta projektörlerle aydınlatılmış büyük bir anıt gibi parlayan dağın görkemli kütlesini arkasında ve sağında hissediyordu.

Tarlaya ve ağaçlığa belki beş dakika boyunca dikkat kesildi; hiçbir şey görünmüyordu. Tamamıyla canlı olan uzuvları yalnızca

gözleri ve kulaklarıydı sanki. Çevresini gözetlediği sıradaki gerilim, göğsünde duyduğu baskı, tatlı ve hoştu başlı başına; sarhoşluğun başlangıcında kendinden geçmenin yalnızca belirtilerini tatmakla yetinen bir adam gibiydi. Martinez soluğunu tutuyordu ama farkında değildi bunun.

Hiçbir şey kıpırdamıyordu. Otların fısıltısından başka hiçbir ses işitmiyordu. Yavaş yavaş, neredeyse büyük bir rahatlıkla kayalığın üstünden aştı, tarlada diz çöktü, saklanacak bir gölge aradı. Ama ay ışığının işinden geçmeksizin karşıdaki ağaçlığa yaklaşması olanaksızdı. Martinez bir an kafasında tarttı sonra ayağa fırladı, ağaçlıktan görülecek biçimde ayakta dimdik durdu bir an ve sonra yeniden kendini yere attı. Ateş eden olmadı. Baskın yapabilirdi onlara. Ama belki ağaçlıkta kimse yoktu, olsaydı onu görüp ateş ederlerdi.

Ses çıkarmadan ayağa kalktı yeniden, uzun adımlarla koşarak tarlanın yarısını geçti, bir kayanın ardında iki büklüm oldu. Ne bir yanıt, ne bir ateş. Otuz metre daha koştu, başka bir kayanın ardında durdu. Ağaçlığın sınırına on beş metreden daha az bir uzaklık kalmıştı. Kendi soluğunun sesini dinledi, kayanın ötesinde ay ışığının altında ortaya çıkan yumurta biçimi gölgeyi seyretti. Bütün duyuları ağaçlıkta kimsenin bulunmadığını söylüyordu. Ama bunlara güvenmek çok tehlikeliydi. Bir saniye ayağa kalkıp durdu, sonra yeniden yere attı kendini. Eğer şimdi ateş etmezlerse... Şansa bıraktı her şeyi. Ay ışığında görünmeden geçmek olanaksızdı bir tarlayı.

Martinez ağaçlıkla arasındaki uzaklığı sürünerek geçti. Ağaçların içine girince, yeniden durdu bir ağaç gövdesine arkasını verdi. Hiçbir şey kıpırdamıyordu. Gözleri karanlığa alışıncaya kadar bekledi, sonra önüne çıkan dalları ayırarak ve ağaçtan ağaca gizlenerek ilerledi. On beş metre sonra bir yola çıktı, durdu, sağına bakındı. Sonra ağaçlığın kıyısında yürümeye başladı yeniden, küçük bir hendeğin önünde durdu, içine girip çömeldi. Birkaç gün önce burada bir makineli tüfek vardı herhalde. Makinelinin üç ayağının saplandığı yerde kalan deliklerin hendeğin tabanı kadar ıslak olmasından anladı bunu.

Ayrıca makineli tüfek kayalığa doğru çevrilmiş olacaktı; yoksa bu makineli tüfek o gün öğleden sonra orada olsaydı Japonlar onları pusuya düşürdükleri sırada bu makineli tüfeği kullanırlardı.

Ağaçlığın çevresini yavaş yavaş ve dikkatle inceledi. Japonlar gitmişlerdi, bıraktıkları yiyecek kutularının sayısından, tuvalet çukurlarının büyüklüğünden bunların tam bir takım olduklarını tahmin etti. Keşif Takımı ise bir takımdan az askerle karşılaşmıştı; demek ki takımın büyük bir kısmı bir ya da iki gün önce çekilmişti; onlara saldıranlar artçılardı ve kısa süre sonra çekip gitmişlerdi.

Neden?

Sanki sorusuna yanıt veriliyormuş gibi uzakta patlayan top sesleri geldi kulağına hafif hafif. Bütün gün durmadan top sesleri işitmişlerdi. Japonlar saldırının durdurulmasına yardım etmek üzere geri gitmiş olacaklardı. Akla yakın gibi göründü bu ona ama yine de buna pek güvenemedi. Geçidin daha ilerisinde bir yerde Japonlar olabilir ya da olmayabilirdi. Martinez titredi, elinde günlük yiyecek kutusunun ıslak ve çürümüş kartonu vardı. Bir yerde oradan oraya karanlıkta koşan askerlerin korkunç ve belirsiz hayallerini görür gibi oldu. El yordamıyla bunun içine girecekti. Ani bir ürküntüyle başını salladı, kabaran bir hayvan gibi. Korunun sessizliği onu yiyip bitiriyor, cesaretini aşındırıyordu. Durmamalıydı.

Martinez alnını sildi. Terliyordu, gömleğinin sırılsıklam ve buz gibi olduğunun farkına vararak şaşırdı. Sinirleri biraz yatıştı, yorgun olduğunu ve uykuya daldıktan iki saat sonra hemen uyandırıldığı için bir sinir krizi geçirdiğini o zaman anladı. Kalçasının arkasındaki kasların gerildiğini hissetti, biraz titredi. İçini çekti. Ama geri dönmeyi düşünmedi.

Ağaçlığın içinde, geçide doğru giden patikayı dikkatle izlemeye başladı. Tropikal bir ormandaki kadar sık olmayan ağaçların ve fundalıkların arasından birkaç yüz metre uzayıp gidiyordu patika. Bir ara uzun ve düz bir yaprak yüzünü sıyırıp geçti, birkaç böcek yanağında dolaştı. Böcekleri alıp attı, parmakları korkudan nemliydi.

Ama böceklerden biri parmaklarından düşmedi, kolunun içine girmeye başladı. Martinez kolunu sallayarak böceği fırlatıp attı, karanlıkta titreyerek durdu. Birkaç saniye her şey dengede kaldı; böceklerin yarattığı akıldışı korku, ileride Japonların bulunması olasılığının daha somut oluşu, geceleyin keşfetmek zorunda kaldığı bu garip arazinin öldürücü ağırlığı, ilerlemekteki kararlılığını sarsmıştı. Ağırlığını ayaklarının parmaklarına vererek, sonra yeniden topuklarına basarak birkaç kere derin derin soluk aldı. Ağır ve tembel bir rüzgâr hafifçe salladı yaprakları, geçici bir serinlik yüzünü okşadı. Yüzündeki terlerin gözyaşları gibi, ince çizgiler halinde aktığını hissediyordu.

Yürümeliyim. Düşünmeden söylemişti bunu ama bu söz onda yeni irade akımlarını yarattı. İçindeki direnç bu akımlara karşı bir süre dayandı, sonra yıkıldı. İleriye doğru bir adım attı, sonra bir adım daha attı, üzerindeki havayı yarıp geçmişti. Japonların ağaçlıkta basa basa açtıkları kaba patika boyunca yürüdü, bir iki dakika sonra ağaçlığın ilerisindeki bir açıklığa çıktı. Artık geçide gelmişti.

Anaka Dağı'nın uçurumları sağa dönüyor, izlediği yola paralel olarak uzayıp gidiyordu. Öte yanda, solunda Watamai Sıradağları'na birdenbire çıkan dimdik tepeler vardı. Dağların arasından geçen kanalın genişliği iki yüz metre kadardı, iki yanını yüksek yapıların kapattığı bir anacaddeydi sanki. İnişli çıkışlı, büyük kaya parçalarıyla ve toprak yığınlarıyla doluydu; kayaların şurası burası çatlamış ve aralarından, beton çatlaklarında yetişen otlar gibi birtakım yeşillikler fırlamıştı. Ay ışığı, Anaka Dağı'nın görülmeyen tepesinden çıkmış, aşağıdaki geçide dalmış, kayaları ve tepecikleri gölgelerle süslemişti. Her şey çırılçıplaktı, her şey buz gibiydi; Martinez, tropikal ormanın kadife gibi boğucu gecesinden binlerce kilometre uzakta bulunduğunu sandı. Ağaçların karaltısından uzaklaştı, otuz kırk metre kadar ilerledi, bir kaya parçasının ardında diz çöktü. Arkasında, ufka yakın bir yerde Güney Burcunu gördü, yönünü kestirdi kafasında farkına varmadan. Geçit kuzeye doğru gidiyordu.

Geçidin taşlık tabanına dikkatle basa basa, içerilere doğru çekinerek yürüdü. Birkaç yüz metre sonra geçit sola döndü, sonra

yeniden sağa saptı ve oldukça daraldı. Bazı yerlerde dağın gölgesi koridoru olduğu gibi kapatıyordu. Kâh fırlayarak kâh yavaşlayarak, bazen bir hamlede hızla birkaç metre ileriye fırlayarak, sonra korka korka birkaç saniye durarak, yeniden ilerlemek için birkaç saniye bekleyerek yürüdü. Önüne fırlayan her böcek, her ufak hayvan onu ürkütüyor, kıpırtısının çıkardığı ses gücünü kesiyordu. Kendi kendisiyle sürekli aldatmaca oyunu oynuyor, bir dahaki dönemeçten sonra daha fazla ilerlememeye karar veriyor, o dönemece vardığında ve o yolu kazasız belasız geçtiğinde yeni bir hedef arıyor, o hedefe doğru yürümeye başlıyordu. Böylece yarım saatten az bir zamanda boyuna yokuş çıkarak, belki bir buçuk kilometreden çok yol aldı. Geçidin ne kadar süreceğini merak ediyordu. Onca deneyimli olduğu halde kendini eski bir hayalle aldatıyor, önündeki her çıkıntının son olduğunu, ondan sonra ormanın başlayacağını, Japon hatlarının gerisine düşeceğini ve denize çıkacağını umuyordu.

Başına bir kaza gelmedikçe, geçidin ardında kalan bölümü gitgide büyüdükçe, kendine olan güveni de, duyduğu sabırsızlık da arttı. Daha seyrek duruyor, dinlenmelerinin arası daha da uzuyordu. Bir noktada aşağı yukarı üç yüz metrelik bir uzaklığı uzun kunai otları arasından korkmadan geçti, kimsenin kendisini gözetlemediğinden emindi.

Geldiği yere kadar olan mesafede Japonların ileri karakol kuracakları bir yer yoktu zaten; yürüyüş sırasında gösterdiği titizlik, dolaylarda bir düşman mevzii bulunması kuşkusundan çok çevrenin korkutucu havasından, dağın ve geçidin bozulmayan sessizliğindendi. Şimdi yeşillikler daha sıklaşmış ve geniş bir alanı kaplamıştı; bazı yerlerde küçük bir ordugâhı barındıracak genişlikteydi. Önündeki yeşilliklere şöyle bir göz gezdirdi, küçük ve gölgeli birtakım ağaçlıkların içine daldı, birkaç metre ilerledi, sonra birkaç dakika bekledi, uyuyan insanların seslerini işitip işitmediğini anlamaya çalıştı. Yapraklardan, kuşlardan ve hayvanlardan başka hiçbir şeyin kıpırdamadığını görünce fırladı ve geçitte ilerlemeye başladı.

Bir dönemeçte geçit yeniden daraldı; karşılıklı uçurumların arası elli metreden çok değildi, birkaç yerde de geçidi parça parça

ağaçlıklar kapatmıştı. Bu ağaçlıkların geçilmesi birkaç dakika alıyor, aralarından ses çıkarmadan yürüyebilmek için büyük bir çaba harcıyordu. Oldukça açıklık bir alana geldi, bir oh çekerek yeniden ileriye doğru yürüdü.

Ama bir dönemeci geçince önüne küçük bir vadi çıktı. Vadinin iki yanında uçurumlar vardı, ilerisini küçük bir koruluk kapatmıştı. Gündüz olsaydı kimbilir ne güzel görünürdü. Bir ileri karakol için bundan daha iyi bir yer olamazdı; Japonların buraya çekildiklerini sezdi birden. Kolları ve bacakları gerildi, yüreği hızlı hızlı atmaya başladı. Martinez ağaçlığı bir kayanın arkasından, ay ışığı altında, yüzü kasılmış vaziyette inceledi. Sağında yarların, geçidin tabanıyla birleştiği yerde koyu bir gölgelik vardı; Martinez düşünmeye zaman bırakmadan yavaşça kayadan aşağıya kaydı, karanlıkta ellerinin ve dizlerinin üzerinde sürünerek, başını iyice eğerek yürüdü. Bir büyüye kapılmış gibi, ay ışığı ile gölgeyi ayıran tırtıllı sınıra şaşkınlıkla baktı, elinde olmayarak aşağıya doğru gittiğinin farkına vardı birkaç kez. Canlıydı sanki, kendisininki kadar kesin bir varlığı vardı; boğazı gerildi, hemen hemen şişti, donuk bir dikkatle ay ışığının soğuk parıltısına baktı. Ağaçlık daha da yaklaştı, yirmi metre, sonra on metre mesafe kaldı aralarında. Kıyısında durdu, çevresini gözden geçirdi, bir makineli tüfek yuvasının ya da siperin bulunup bulunmadığını anlamaya çalıştı. Kapkara bir ağaç yığınından başka bir şey görünmüyordu karanlıkta.

Martinez ağaçlığa girdi, seslere kulak verdi. Önce hiçbir şey duymadı, elleriyle dalları ayıra ayıra, korka korka bir adım attı, sonra biraz daha, biraz daha ilerledi. Üzerinden geçilmiş bir yerde yürüdüğünü korkuyla keşfetti. Diz çöktü, toprağa elini sürdü, yanındaki bir dalın küçük yapraklarına dokundu. Toprağa basılmış ve dal bir kenara itilmişti.

Yeni açılmış bir patikanın üzerinde bulunuyordu.

Sanki bunu doğrulamak ister gibi, beş metre ötede biri öksürdü. Martinez kaskatı kesildi, kızgın bir şeye eli sürülmüş gibi neredeyse yerinden fırlayacaktı. Yüzü gerildi, kaşları çatıldı. Şu anda hiçbir ses çıkaramazdı.

Farkına varmadan bir adım geriledi, birinin battaniye altında döndüğünü işitti. Bir dala çarpmaktan ve adamları uyandırmaktan korktuğu için yerinden kıpırdamadı. En az bir dakika kadar felç oldu. Geriye dönmek olanaksızdı. Nedenini bilmiyordu; geriye dönmekten çok korkuyordu, ama bu korku ileriye gitme düşüncesinin yarattığı dehşetten çok daha büyük değildi. Dönemezdi ki. Croft'a durumu anlatacağı sahneyi inanılmaz bir hızla gözünün önüne getirdi.

"Bizim Japon avcısı bir boka yaramaz."

Ama ileriye gitmenin de yanlış olan bir yanı vardı. Açıkça anlamıyordu ne olduğunu; kafası sanki bir yağın içinde çalkalanıyordu, bir nedeni olmalıydı bunun. Bir türlü ortaya çıkaramıyordu. Tombul solucanlarla kaplı bir alanda çıplak ayakla yürüyormuş gibi, tiksintiyle, etinden kemiğinden gelip de bastırdığı bir sinirlilik içinde bacağını uzattı, sonra öteki bacağını attı, kafasının apayrı ve dayanılmaz isteklerine uyarak yürümeye başladı. Bir dakika içinde üç metreden fazla ilerleyemedi; terden gözleri yanıyordu. Her ter damlasının, gözeneklerinden teker teker fışkırdığını, öteki damlalarla birleştiğini, aşağıya doğru kayarak yüzündeki ve bedenindeki nemli ter kanallarına karıştığını duyuyordu sanki.

Japonların yalnız iki yol izlemiş olabileceklerini seziyordu şimdi. Bunlardan biri geçide dikey olabilir, ağaçlık sınırın bir ya da iki metre gerisinde, vadinin tam karşısında bulunabilirdi. Öteki ise koruluktan geçerek öte yana çıkar, birinci yol T biçiminde birleşmiş olurdu. Şu anda T'nin başındaydı, iki çizginin kesiştiği noktaya kadar ilerlemesi gerekiyordu. Dalların arasından gidemezdi; en küçük bir ses bile işitilebilirdi, sonra her zaman bir şeye çarpma olasılığı vardı.

Yeniden ellerinin ve dizlerinin üzerinde sürünerek yürümeye başladı. Saniyeler sanki tek tek ölçülmüş gibi geçiyordu, bir duvar saatinin tiktaklarını işitiyordu sanki. Bir insanın uykusunda mırıldandığını ne zaman işitse içinden hıçkırarak ağlamak gelirdi. Hepsi de şimdi çevresinde toplanmışlardı. Sanki ayrı ayrı yerlerde oturuyordu o. Avuçlarının ve dizkapaklarının uzaktan gelen ağrılı

hareketi, şişmiş boğazının verdiği boğuk acı ve bir beyni olduğunun dayanılmaz bilinci. Aklını kaçıracak kadar dayak yiyen ve bir daha ayağa kalkamayacağıyla ilgilenmeyen bir insanın son ve rahat gevşemesine çok yakın bir durumdaydı. Ormanın geceleyin çok uzaklarda çıkardığı mırıltıyı duyabiliyordu.

Patikanın bir kıvrımında durdu, çevresini gözetledi, neredeyse çığlığı basacaktı. Bir metre ötesinde makineli tüfek başında biri oturuyordu.

Martinez kafasını geri çevirdi. Toprağa uzandı, askerin makineli tüfeği kendisine çevirmesini ve ateş etmesini bekledi. Ama bir şey olmadı. Çevreyi yeniden gözden geçirdi. Japonun onu görmediğini anladı, yan duruyordu. Makineli tüfek erinin arkasında T harfinin ayağı vardı. Askeri geçmeliydi, ama olanaksızdı.

Martinez neyi yanlış hesap ettiğini o sırada anladı. Patikaya elbette bir nöbetçi koyacaklardı. Neden düşünmemişti bunu? *El juicio.* Bütün bu korkunun arkasında başka bir korku daha vardı ki bunu ileride anlayacaktı; bir katil, cinayeti işlediği sırada unuttuğu birtakım şeyleri sonradan hatırlar ya, onun gibi. Başka, *por Dios*, başka? Yeniden makineli tüfeği gözetledi, derin bir büyüye kapılmış gibi onu seyretti. İsteseydi hemen uzanır, askere dokunabilirdi. Gençti, hemen hemen çocuk denecek yaşta. Düzgün yüzünde yarı kapalı dalgın gözler, ince bir ağız vardı. Koruluğun dışından sızan ay ışığında uyuyor gibiydi.

Martinez hayal gördüğünü sandı. Neden ona dokunmuyor, onunla selamlaşmıyordu? İkisi de erkekti. Bütün bir savaş makinesi bir an kafasının içinde dalgalandı, neredeyse ona seslenecekti, sonra bir korku dalgasının dönüp gelmesiyle yeniden kendine geldi. Askere dokunacak olursa asker onu öldürürdü. Ama inanılır bir şey gibi görünmüyordu bu ona.

Geriye dönemezdi artık. Ses çıkarmadan arkasına dönmesi olanaksızdı, bu da makineli tüfek başındaki eri harekete getirmeye yeterdi. Onu geçmesi de olanaksızdı, patika makineli tüfek yuvasının önünden geçiyordu. Askeri öldürecekti. Bunu düşünmek bile Martinez'in gergin sinirlerini ayağa kaldırdı. Orada öylece titreyerek

yattı, ne kadar halsiz, ne kadar yorgun olduğunun birdenbire farkına vardı. Bacaklarında ve kollarında hiçbir güç, hiçbir yetenek kalmamış gibiydi. Dalgaların arasından askerin ay ışığı altındaki yüzüne bakıp duruyor, başka hiçbir şey düşünemiyordu.

Acele etmeliydi. Makinelinin başındaki er herhangi bir anda ayağa kalkabilir, başka bir eri nöbete kaldırabilirdi. O zaman onu bulurlardı. Hemen öldürmeliydi.

İşte burada bir hesap yanlışlığı yapıyor gibi geldi ona. Başını bir sallasa ya da bacaklarını oynatsa anlayacaktı ne olduğunu, ama kıpırdatamıyordu ki... Martinez elini bıçağına uzattı, onu kınından hafifçe sıyırdı. Bıçağın sapı avcunu rahatsız etti, yabancı geldi ona, sanki nasıl tutulacağını bilmiyordu, oysa konserve kutusu açmak ya da herhangi bir şeyi kesmek gibi amaçlarla bıçağı yüzlerce kere kullanmıştı. Ay ışığının gümüş rengi yansıyordu bıçakta; sonunda kolunun altına sakladı bıçağı. Makineli tüfek yuvasındaki askere korkarak bakıyordu. Karşısındaki askeri çok yakından tanıyordu sanki; askerin yavaş ve rahat kıpırtılarının her biri Martinez'in kafasında çok iyi bildiği birtakım yolları izliyordu. Japon burnunu hafifçe kaşıdığı sırada Martinez'in dudaklarında ufak bir gülümseme belirdi. Bu gülümsemenin farkında değildi, yanak kaslarının yorulduğunu duydu yalnızca.

Git öldür, diye komut verdi kendi kendine ama hiçbir şey olmadı. Bıçağını kolunun altına saklamış, toprağın üstünde yatıp duruyor, patikanın nemi yavaş yavaş gövdesine işliyordu. Bir ateş gibi yanıyor, sonra birden üşüyüveriyordu. O an gerçek değilmiş gibi geldi yine, kâbuslarında gördüğü korkunç şeylerin dehşetine kapıldı, gerçek değildi, bir daha ürpertiler geçirdi, geri dönmeyi düşünüyordu. Yavaş yavaş –bir dakikadan çok sürdü– ellerinin ve dizlerinin üzerinde doğruldu, saldırsın mı yoksa geriye mi dönsündü? Yazı-tura oyununda para yere düşerken hangi yüzünün geleceği nasıl bilinmezse, o da bilmiyordu. Elinde bıçak olduğunun bir daha farkına vardı.

"Meksikalının eline bıçak geçmeyegörsün, ne yapacağı bilinmez," sözü aklına geldi.

İki Teksaslının aralarında konuşurken işittiği ve hiçbir zaman unutmadığı bir cümle. Boğuk bir küskünlük duydu içinde. Namussuzca bir yalandı bu. Sonra yapması gereken şey aklına gelince unuttu bu sözü. Yutkundu. Bu kadar uyuşukluk hissetmemişti hayatında. Bütün bunların arkasında bıçağa karşı duyulan karışık bir acılık, insanı hemen hemen felç eden bir korku ve büyüleyen bir ay ışığı. Bir taş aradı, bir tane buldu, atmaya karar vermeden önce bir de baktı ki parmakları makineli tüfek yuvasının öte yanına taşı atmış bile.

Japon askeri sesin geldiği yere döndü; arkası dönüktü ona şimdi. Martinez ses çıkarmadan bir adım attı, durdu, sonra boşta kalan kolunu askerin boynuna doladı. Ses çıkarmadan ve çok acele etmeden, bıçağın ucunu askerin boğazıyla omzunun arasına dimdik dayadı ve sonra var gücüyle itti.

Japon, sahibinin yerden kaldırmasını istemeyen bir hayvan gibi, kendini bırakıverdi Martinez'in kollarına. Martinez garip bir heyecan duydu yalnızca. Niye bu kadar debeleniyordu? Bıçak iyice girmemişti içeri, iyice çekti bıçağı, sonra yeniden daldırdı. Asker kollarında biraz daha debelendi, sonra kendini tamamen bıraktı.

Er ölünce Martinez'in de gücü kalmadı. Aptal aptal baktı Japona, bıçağa uzandı, çekip çıkarmaya çalıştı, parmakları titriyordu. Avcundan kan damladığını anladı, elini pantolonuna silmeye başladı. Acaba duyan olmuş muydu? Martinez aralarındaki boğuşmayı bir topun patlamasına benzetti: Uzakta patladığını görmüştü; şimdi sesinin gelmesini bekliyordu.

Kıpırdayan biri mi vardı? Hiçbir şey işitmiyordu, çok az ses çıkarmış olduklarını anladı.

Tepkilerini ancak bundan sonra hissetmeye başladı. Ölü nöbetçi tiksinti veriyordu ona, uzak durulması gereken bir şeydi; bir duvarın arkasında hamamböceğini görüp de ezen bir adamın duyduğu rahatlık ve tiksinti vardı içinde. Ölü tastamam böyle etkiliyordu onu, daha yoğun değil. Kanlar ellerinde kurumaya başladığı için ürperdi, ama hamamböceğinin ezilmiş gövdesi de onu böyle ürpertebilirdi.

Birdenbire en önemli şeyin yoluna gitmek olduğunu anladı, patikadan aşağıya doğru inmeye başladı, koşuyordu şimdi.

Yeni bir açıklığa geldi, birkaç yüz metre yokuş çıktı, sonra birkaç küçük ağaçlığın yanından geçti. İyi bir keşif yapabilmesi için gereken dikkati yitirmişti, bir şaşkınlık vardı üzerinde. Gözleminin o inceliği kalmamıştı artık. Geçidin tabanı daha az dik olarak yükseliyordu hâlâ, dağın yamaçlarına daha az paraleldi. Sonu gelmez gibiydi, henüz birkaç kilometre yürüdüğü halde daha uzun bir yol yürümüş gibi geliyordu ona.

Sonunda yeni bir açıklığa daha vardı; solunda bir ağaçlık vardı. Gölgesinde yeniden diz çöktü ve dalgın dalgın baktı. Birdenbire titredi. Nöbetçiyi öldürmenin yanlış olduğunu anladı. Sonraki nöbetçi belki bütün gece uyuyakalacaktı, ama uyanması daha çok olasıydı; Martinez gece nöbetlerinde sırası gelinceye kadar bir türlü derin uykuya dalamazdı. Japonlar öldürdüğü adamı bulacak olurlarsa bütün gece uyuyamayacaklardı. O da geri dönemeyecekti.

Martinez ağlayacak gibi oldu. Bulunduğu yerde ne kadar çok kalırsa durumu o kadar tehlikeli oluyordu. Ayrıca, eğer bir yanlışlık yaptıysa, bundan sonra daha kimbilir ne yanlışlar yapabilirdi. Delirecek gibi oldu yeniden. Geriye gitmeliydi, ama... Erbaştı, Birleşik Amerika Devletleri'nin Erbaşı.

Bu yurtseverlik duygusu da olmasaydı aylar önce hapı yutmuştu zaten. Martinez yüzünü sildi, ileriye doğru yürümesini sürdürdü. Geçidi geçmek, Japonların gerilerine sarkmak, Botoi Körfezi istihkâmlarını keşfetmek gibi garip bir düşünce geldi aklına. Bir an bir zafer resmi monte etti kafasına: Martinez'e nişan veriliyor; Martinez General'in önünde hazır ol durumunda, Martinez'in resmi San Antonio'da çıkan gazetede. Ama bunları bir yana attı, kabul etmedi, açık olanaksızlıklar vardı karşısında. Yiyeceği yoktu, suyu yoktu, bıçağı bile yoktu artık.

O sırada, solundaki ağaçlıktan uzanan bir fundalığın arkasında uzun bir ay ışığı çizgisi gördü. Bir dizinin üstüne çömeldi, inceledi,

sonra hafif bir insan sesi işitti, biri toprağa tükürdü. Demek ki burada bir Japon menzili daha vardı.

Kıyısından geçebilirdi. Uçurumların gölgeleri burada çok koyuydu. Dikkat ederse hiç farkına varmazlardı. Ama bacaklarında hal kalmamıştı artık, iradesi çok gevşemişti. Makineli tüfek yuvasında yaşadıklarına benzeyen birkaç dakikaya daha dayanamazdı.

Ama ilerlemeye devam etmeliydi. Martinez, aşılmaz zorluklar karşısında kalan çocuklar gibi burnunu kaşıdı. İki günün yorgunluğu, o gecenin sinirli havası şimdi onu rahatsız ediyordu: Ulan, benim nereye kadar gitmemi istedi ki, diye düşündü kızarak. Döndü, geldiği ağaçlığa yaklaştı, geçitten aşağıya doğru inmeye başladı. Nöbetçiyi öldürmesinin üzerinden oldukça zaman geçtiğinin o sırada farkına vardı, bu da onu büsbütün kuşkulandırdı. Bir olasılık vardı: Eğer nöbetçi bulunduysa devriye çıkarmışlardı ama gece vakti bu pek olası değildi. Bu yüzden ilk geçtiği yerlerden geçerken saklanmaya gerek görmedi. O sırada önemli olan tek şey geriye dönmekti.

T patikasının üzerindeki ağaçlığın gerisine geldi, sürünerek yürümeye başladı. Ölü Japon, makineli tüfeğin yanında bıraktığı gibi yatıyordu. Martinez ona bakarak yanından geçti, ayaklarının ucuna basarak çevresinde dolaşmaya başladı, kolunda bir saat görmüştü. Durdu, bir an için saate baktı, alsın mı almasın mı diye düşündü. Dönüp gitti, sonra yeniden geldi, yanında çömeldi. El sıcaktı hâlâ. Şöyle bir yokladı, ani bir tiksinti ve korku içinde bıraktı. Hayır. Ağaçlıkta daha fazla kalamazdı.

Patikanın soluna döneceği ve ağaçlıktan çıkarak gölgeye gireceği yerde makineli tüfeğe basarak öne sıçradı, açıklığa çıktı, kayadan kayaya sürüne sürüne giderek uçurumun gölgesine girdi. Son bir kez ağaçlığa baktı, geçitten aşağıya doğru inmeye başladı.

Yürüdüğü sırada içinde bir hayal kırıklığı, bir sıkıntı vardı. Vaktinden önce dönmüştü, buna üzülüyordu. Şimdi bunun hikâyesini Croft'un hoşlanacağı biçimde nasıl anlatacağını düşünmekteydi, farkında olmayarak. Ama doğrusu ve daha da acısı, kol saatini almanın ne kadar kolay olduğunu düşünüyor, almadığına pişman oluyordu. Ağaçlıktan

çıkmıştı artık. Daha çok kalmaktan korktuğu için kendinden iğreniyordu. Yapması gereken şeyleri düşündü. Saatten başka bıçağını da almalıydı (askere bakarken unutmuştu), ya da makineli tüfeğin kundağına bir avuç toprak atmalı, makineliyi işlemez hale getirmeliydi. Japonların ölüyü buldukları zaman yüzlerinin ne biçim olacağını ve ne kadar dehşete kapılacaklarını düşündü, hoşlandı.

Gülümsedi. Yaşa be Martinez, yaman adamsın be, dedi. Croft'un da aynı şeyi söyleyeceğini umuyordu.

Bir saate varmadan takıma döndü ve Croft'a raporunu verdi. Tek değiştirdiği şey, ikinci konaklama yerini geçecek yol bulunmadığını söylemek oldu.

Croft başını eğdi. "Demek Japonu öldürdün ha?"

"Evet."

Croft başını salladı. "Keşke öldürmeseydin. Şimdi hepsi ayağa kalkacaklar, buralardan Japon karargâhına kadar." Bir an düşündü, dalgın dalgın. "Bilmiyorum, kimse bilemez ya ne olacağını," dedi.

Martinez içini çekti. "Boş ver, düşünme." Derin bir pişmanlık duymayacak kadar yorgundu o sırada ama yattığı zaman ya da birkaç gün içinde kimbilir daha ne kadar yanlışlık keşfedeceğini düşünüyordu. Croft'a kendini sevdirmek için, "Canım çıktı," dedi.

"Evet, kolay iş değil."

Croft elini Martinez'in omzuna koydu ve kuvvetle sıktı. "Teğmen'e bir şey söyleme sakın. Hiçbir bok görmeden boğazı geçip gittin. Anladın mı?"

Martinez şaşırdı. "Peki, emredersin."

"Tamam mı. Aslansın sen. Japon avcısı."

Martinez tembel gülümsedi. Üç dakika geçmeden uykuya dalmıştı.

8

Hearn ertesi sabah iyice dinlenmiş olarak kalktı. Battaniyesinin altında büzüldü, doğudaki tepelerden güneşin çıkışını seyretti. Tepeler şimdi teker teker görünüyor, suların içinden fırlayan kayaları andırıyordu. Derelere ve vadilere sabahın sisi çökmekteydi. Hearn çok uzakları, adanın yüz kilometreden daha ilerideki doğu ucunu neredeyse göreceğini sanıyordu.

Çevresindekiler de uyanmaktaydı; Croft'la erler battaniyelerinin altında dönüp duruyorlardı, birkaçı da otların arasından dönüyordu. Hearn kalkıp oturdu, ayaklarını postallarına soktu, çoraplarını değiştirsin mi değiştirmesin mi diye düşündü bir an. Yanında bir çift çorap vardı, onlar da kirlenmişti; omzunu silkti, düşünmeye değmez, dedi. Tozluklarını giymeye başladı.

Red yakınlarında mırıldanıyordu, "Ulan şu ordu ne zaman doğru dürüst bir tozluk yapmayı öğrenecek?" Geceleyin dolaşmış olan bir bağı çözmeye çalışıyordu. "İşittim ki yakında yeni bir postal çıkaracaklarmış, paraşütçülerin botları gibi uzun olacakmış. O zaman tozluğa gerek kalmayacak."

Red çenesini ovaladı. Keşfe çıktıklarından beri tıraş olmamıştı, sakalı sarıydı ama daha çok leke lekeydi. Biz onları göremeyiz," dedi Red. "Levazım müdürü ortaya çıkarmaz." "Ama..." Hearn gülümsedi.

Ters herif. Takımda arkadaş olunacak tek insan varsa o da Red, cin gibi. Ama yaklaşmak olanaksız.

Nedense içinden geldi, "Bana bak Valsen..." dedi.

"Ne var?"

"Bir erbaşımız eksik. İki tane vardı, Stanley şimdi Wilson'ın yerine geçecek. Keşif bitinceye kadar erbaşlık etmek ister misin? Geriye döndüğümüzde rütbeni takarsın." İyi bir seçim yapmıştı. Red'i bütün erler seviyordu, bu bakımdan işleri daha iyi yaptırabilirdi.

Ama Red'in yüzündeki anlamsız havayı görünce şaşırdı biraz. "Bu bir emir mi Teğmenim?" Red'in sesi donuk ve biraz da haşindi.

Peki neden canı sıkılmıştı? "Hayır, emir değil."

Red kolunu yavaş yavaş kaşıdı. Birdenbire içinde büyük bir öfke uyandığını duydu, daha doğrusu bu öfkenin bir an içinde doğurduğu dolaylı sıkıntıdan anladı öfkelendiğini.

"Torpile ihtiyacım yok," diye mırıldandı.

"Benim sana torpil filan yaptığım yok."

Bu teğmenden, bu durmadan arkadaşlık kurmaya çalışan yapmacık gülüşlü koca budaladan tiksiniyordu. Ne diye bulaşmıştı kendisine sanki.

Bir an için tav olmuştu, göğsündeki büyük sıkıntıdan anlıyordu bunu. Böyle bir şeyi kabul edecek olursa her şey berbat olacaktı. Seni bir tuzağa düşürmüş olacaklar, işlerin altından kalkacağım diye anan ağlayacak, erlerle çatışmaya, subayların götünü yalamaya başlayacaksın. Croft'la çatışacaksın.

"Başka bir enayi bulun Teğmenim."

Heam öfkelendi bir an. "Peki kalsın," diye mırıldandı. İğreniyorlardı kendisinden; keşif bitinceye kadar bunu kabul etmek zorundaydı. Red'e baktı; Red'in sıska bedenini, yara bere içindeki yorgun ve yamru yumru yüzünü görünce öfkesi hafifledi.

Croft yanlarından geçti, erlere seslendi, "Su bidonlarınızı doldurmayı unutmayın arkadaşlar, yola çıkıyoruz." Aralarından birkaçı küçük bir tepeciğin ardındaki dereye doğru yollandı.

Hearn çevresine bakındı; Martinez'in battaniye altında kıpırdandığını gördü. Martinez'i unutmuştu, ne haber getirdiğini bile bilmiyordu. "Croft!" diye bağırdı.

"Buyurun Teğmenim." Croft sabah istihkakını açıyordu. Bu söz üzerine elindeki mukavva kutunun kapağını fırlattı. Hearn'e doğru yürüdü.

"Martinez geldiği zaman beni neden uyandırmadın?"

"Sabaha kadar yapılacak bir şey yoktu da ondan," dedi Croft ağır ağır.

"Peki ama bundan sonra buna ben karar vereyim." Croft'un buz gibi soğuk mavi gözlerinin içine dik dik baktı. "Martinez ne görmüş?"

Croft istihkak kutusunun içindeki mumlu kartonun tepesini yırttı, içindekileri çıkarttı. Konuşurken sırtına iğneler batıyordu, "Geçit sonuna kadar boşmuş. Dün bize ateş açan Japonlardan başka kimse yokmuş geçitte, onlar da bırakıp gitmişler." Bunu Hearn'e olabildiğince geç söylemek niyetindeydi; akla yakın bir şey değildi ama anlatmaya gerek kalmayacağını düşünmüştü sanki. Sinir uçları yeniden iğne gibi batmaya başladı. Konuşurken yere bakıyordu. Konuşmasını bitirdikten sonra tepedeki nöbetçiye bakmak için döndü. "Gözünü aç Wyman," diye seslendi. "Horul horul uyudun sabaha kadar be!"

Bunda bir dümen vardı. "Geçidi boş bırakmaları biraz garip geliyor bana," diye mırıldandı Hearn.

"Öyle." Croft ufak jambon ve yumurta konservesini kaşıklıyordu. "Olabilir ama." Ayağına baktı yeniden. "Dağdan gitmeyi denesek mi dersiniz?"

Hearn Anaka Dağı'na baktı. O sabah, evet o sabah, çekici bir hal vardı dağın üzerinde. Yapabilirlerdi bunu. Ama başını salladı sert sert. "Olanaksız." Dağın öte yanından ineceklerini bilseler bile erleri buraya çıkartmak delilikti.

Croft soğuk soğuk baktı Hearn'e. Keşif başladığından beri Croft'un yüzü daha da ufalmış, yuvarlak küçük çenesindeki çizgiler daha

çok ortaya çıkmıştı. Yorgun görünüyordu. Yanında tıraş bıçağı da vardı ama o sabah tıraş olmamıştı, yüzü daha ufak görünüyordu. "Olmayacak şey değil Teğmenim. Dün sabahtan beri dağa bakıyorum, geçidin yedi kilometre kadar doğusundaki uçurumların arasında bir yol var. Şimdi yola çıksak oraya bir günde tırmanırız."

Dağa dürbünle baktığı zamanki hal vardı Croft'un yüzünde. Hearn başını bir daha salladı. "Geçidi geçmeye çalışacağız." Anlaşılan dağa tırmanmayı iki kişiden başka kimse istemiyordu.

Croft hoşnutluk ve korku karışımı bir şey duydu içinde. İşler tıkırındaydı. "Peki," dedi. Dudaklarını dişlerinin üstünde sımsıkı kapatarak ayağa kalktı, erlere işaret etti, hepsini çevresine topladı. "Geçitten geçeceğiz," dedi.

Takımdan boğuk bir mırıltı yükseldi.

"Peki peki, kesin artık. Şu yöne doğru gidiyoruz, bugün herhalde gözünüzü açarsınız." Martinez, Croft'a baktı. Croft omzunu silkti anlamsızca.

"Yolda Japonlarla karşılaşır da yolumuzu çarpışarak açmak zorunda kalırsak ne yapacağız?" diye sordu Gallagher.

"Kıçına kına yakarsın Gallagher." Croft hepsini gözden geçirdi. "Beş dakika içinde yola çıkıyoruz, onun için yağlayın makinelerinizi."

Hearn elini kaldırdı. "Durun arkadaşlar, size söylemek istediğim bir şey var. Dün akşam Martinez'i gönderdik, geçitte keşif yaptı, kimseyi görmemiş. Belki hâlâ da kimse yoktur." Erlerin bakışlarından inanmadıkları anlaşılıyordu. "Size bir şey vaat ediyorum. Eğer herhangi bir şeye rastlarsak, bir pusuya düşersek, geçitte Japonlar olursa hemen geriye, kumsala döneceğiz. Tamam mı?"

"Evet," dedi birkaçı.

"Tamam, haydi bakalım hazır olun."

Birkaç dakika içinde yola çıktılar. Hearn çantasını sırtına vurdu. Şimdi yükü yola çıktıkları zamankinden yedi istihkak daha hafifti; rahatlamış hissediyordu kendini. Güneş biraz sıcaklık vermeye başladığı için neşesi de yerindeydi. Dereden çıkarken içinde bir ferahlık

vardı; yeni bir sabah başlıyordu, umutsuz olunabilir miydi? Bir gece önceki sıkıntı, aldığı kararlar, hep önemsiz göründü ona. Yaşadığı dakikanın tadını çıkarıyordu ama sonradan çıkarsaydı daha iyi ederdi.

Normal olarak yürüyüş kolunun başına geçti, takımı geçide doğru götürmeye başladı.

Teğmen Hearn yarım saat sonra, göğsünü delip geçen bir makineli tüfek mermisiyle öldü.

İlk ağaçlığın karşısındaki kayaların üstüne çıkmış, hiç çekinmeden ayakta durmuş, arkasındakilere ilerlemelerini işaret ettiği sırada Japonların makineli tüfek ateşiyle karşılaşmış, kayalığın arkasında toplanmış olan erlerin arasına düşmüştü.

Darbe çok kesin olmuştu. Takımdaki erler on ya da yirmi saniye hiçbir şey yapamamışlar, kayayı siper ederek birbirlerine sokulup kalmışlar, başlarını kollarıyla kapatmışlardı. Japon mermileri tepelerinden geçip gidiyordu.

Önce Croft tepki gösterdi; silahını kayaların arasındaki bir boşluğa soktu, ağaçlığa doğru hızlı hızlı ateş etmeye başladı. Mermi kovanlarının silahından fırlarken çıkardığı boğuk sesleri işitiyordu. Red'le Polack kendilerine gelmişler, ayağa kalkmışlar, onlar da ateş ediyorlardı. Croft büyük bir ferahlık duyuyordu içinde, o sırada bedeni tüy gibi hafifti. "Haydi çocuklar, haydi! Durmayın, ateş edin!" diye bağırıyordu. Kafası hızlı hızlı çalışmaktaydı. Ağaçlıkta ancak birkaç er vardı. Belki bir manga bile değildi, eğer öyle olsaydı bütün takımın ortaya çıkmasını beklerlerdi. Japonlar onları yalnızca korkutmak istemişlerdi.

Tamam, işler yolundaydı. Buralarda dolaşmayacaktı artık. Croft bir an için Teğmen'e baktı. Hearn sırt üstü yatıyor, yarasından hafif hafif kan fışkırıyor, fışkıran kan yavaş yavaş ve ister istemez yüzünü ve bedenini kaplıyordu. Croft yeniden bir rahatlık duydu içinde. Karışıklıklar, emir vermeden önce duyduğu o bir anlık çekingenlikler olmayacaktı artık.

Çarpışma birkaç dakika sürdü, ağaçlıktaki tüfeklerle makineliler sustu. Croft kayalığın arkasına indi yeniden. Erler de biraz paniğe kapılmış gibi tepeden sürüne sürüne iniyordu.

"Durun!" diye bağırdı Croft. "Hemen buradan gidelim. Gallagher! Roth! Siz burada benimle kalın, ateşi kesmeyin. Geri kalanlar şu küçük tepeye gitsinler. Martinez al götür şunları!" Arkalarındaki tümseği gösterdi. "Oraya varınca ağaçlığa ateş açın. O zaman biz de buradan çıkar size katılırız." Bir an ayağa kalktı, yeni bir şarjörden birkaç el ateş etti; Japon makinelisi karşılık verince yeniden yere yattı. "Haydi, gidin bakalım."

Sürüne sürüne uzaklaştılar. Croft birkaç dakika sonra arkalarından ateş ettiklerini işitti. "Haydi," diye fısıldadı, Gallagher'la Roth'a. İlk on beş metre karınlarının üzerinde sürünerek gerilediler, sonra iki büklüm koştular. Roth, Hearn'ün yanından geçerken ona baktı, bir an bacakları kesildi, soluğu tutuldu. "Yazık," dedi. Önce bayılacak gibi oldu, sonra sürünmeye, daha sonra da söylenmeye başladı. "Korkunç," diye mırıldanıyordu.

Croft tepenin arkasında duran öteki erlere katıldı. "Tamam arkadaşlar, biraz kendimize gelelim. Uçurumların yanından gideceğiz, kimsenin hatırı için buralarda dolaşacak değiliz." Yürüyüş kolunun başına geçti. Hemen yola çıktılar. Bir çırpıda hızlı hızlı birkaç yüz metre gittikten sonra yavaşladılar, birkaç adımdan sonra yeniden hızlandılar. Bir saat içinde tepeler ve uzun otlar arasında, hiç durmadan, geride kalanları beklemeden, yedi sekiz kilometre yürüdüler.

Roth da ötekiler gibi Teğmen'i hemen unutuverdi. Şimdi çekilirken yaşadıkları sıkıntılar arasında ikinci pusunun sarsıntısı kaybolup gitmişti. Göğüslerindeki hırıltıdan, yorgun bacaklarının titremesinden başka hiçbir şey düşünmüyorlardı. Croft sonunda mola verdiğinde, Japonların arkalarından gelip gelmediğine bile aldırmadan kendilerini oldukları yere attılar. O sırada bir saldırıya uğrasalardı kollarını bile kıpırdatmaya vakit kalmadan öldürülürlerdi.

Yalnız Croft ayaktaydı. Göğsü inip kalkıyordu ama tane tane konuştu, "Biraz mola verelim." Erlere kabara kabara bakıyor, onu ne kadar büyük bir uyuşukluk içinde dinlediklerini anlıyordu. "Hepinizin anası ağladı, onun için nöbeti ben tutacağım."

Sözlerini çoğu işitmemişti bile, işitenlerse söylediği sözleri bir araya getirip bir anlam çıkaramamışlardı. Yerde ölü gibi yatıyorlardı.

Yavaş yavaş güçlerini topladılar, solukları normalleşmeye başladı, bacakları eski durumuna geldi. Ama pusudan ve yürüyüşten canları çıkmış vaziyetteydiler hâlâ. Sabah güneşi yükselmişti artık, fena halde sıcaktı, terliyorlardı. Yüzükoyun yattıkları yerde terlerinin yüzlerinden bileklerine ve kollarına damladığını görüyorlardı. Minetta sabahki kahvaltının kurumuş, ekşi parçalarını kustu.

Kendilerine geldikleri sırada Teğmen'in ölümüyle biraz ilgilendiler. Çok ani olmuştu, o kadar bağıntısız bir olaydı ki çok az bir şey duyabilmişlerdi. Şimdi aralarında olmadığı için eskiden de takımda bulunduğuna pek inanamıyorlardı.

Wyman sürüne sürüne Red'e yaklaştı, onun yanına yattı, birkaç ot kopardı gelişigüzel. Bir iki kere otlardan birini ısırdı, sonra tükürdü, "Çok garip oldu," dedi sonunda.

Burada yan gelip yatmak, bir saat içinde de geriye döneceklerini bilmek hoş bir şeydi. Pusu sırasında duyduğu korkunun ufak bir bölümünü yaşadı bir an.

"Evet," diye mırıldandı Red. Evet, Teğmen Hearn'ün erbaşlık önerisine karşı çıktığı sırada onun yüzünde gördüğü küskünlük gözünün önüne geldi. Çok ince bir buzun üstünde kaydı zihni bir an, belirsiz bir sıkıntı duydu içinde. Yüz yüze gelmekten kaçamadığı, er geç yine ortaya çıkacak bir şey vardı sanki.

"Teğmen iyi adamdı," dedi Wyman birdenbire.

Bu sözler Wyman'ı derinden sarstı. Hearn'le yaptığı birkaç konuşmayla Hearn'ün son bakışı ve anlamını yitirmiş kanlı ölüsü arasındaki uzaklığı o sırada ilk kez kapattı, "İyi adamdı," diye yineledi kuşkuyla. Bu sözün yaratacağı korkunun kıyısına kadar geldiğini anladı.

"Subayların hiçbiri bir boka yaramaz," diye sövdü Red. Yorgun bacak kasları öfkeden seğiriyordu. "En iyisinin ağzına sıçayım," dedi Minetta kızgınlıkla. Ölen insanın arkasından kötü bir şey söylemenin huzursuzluk getireceğini düşündü ama bu duygusunu inatla bastırdı. "Ben aklıma geleni söylerim, korkmam. Hepsi de orospu çocuğudur." Geniş alnının altındaki gözleri faltaşı gibi açılmış, fırıl fırıl dönüyordu. "Eğer bizim geri dönmemize yarayacaksa, varsın ölsün. Helal olsun." Hearn'ü boş yere göndermişlerdi oralara, kime karşı dövüşecekti? "Haydi be sen de!" Bir sigara yaktı, bir iki nefes çekti, tütün midesini yaktı.

"Geri dönüyoruz diye kim söyledi size?" dedi Polack.

"Teğmen söyledi ya," dedi Wyman.

Red homurdandı, "Evet, Teğmen söyledi." Yüzükoyun döndü.

Polack burnunu karıştırdı. "Bahse girer misiniz, geri dönmeyeceğiz." Bir bokluk var ya bu işte, dur bakalım. Croft baş belası. İt. Size böylesi yakışır, sizin başınıza böyle bir orospu çocuğu gerekir.

"Ya!" dedi Wyman, dalgın dalgın. Mektup yazmaktan vazgeçen sevgilisini düşündü. Wyman yaşıyor mu ölmüş mü diye aldırdığı bile yoktu. Ne gerek vardı? Dağa baktı, geri dönmeyi özledi. Croft bir şey söylemiş miydi acaba?

Croft sanki ona karşılık veriyormuş gibi nöbet yerini bırakıp onlara doğru geldi. "Haydi bakalım arkadaşlar, gidiyoruz."

Wyman sordu, "Dönüyor muyuz?"

"Sen karışma Wyman. Dağa çıkmaya çalışacağız."

Hafif boğuk ve homurtulu bir koro, yakınma ve küsme korosu karşılık verdi.

"Bu konuda başka bir şey söylemek isteyen var mı içinizde?"

"Neden geri dönmüyoruz Croft?" diye sordu Red.

"Bizi buraya geri dönmek için göndermediler de ondan."

Croft büyük bir öfkenin çevresinde döndü dolaştı. Artık duramazdı. Silahını kaldırıp Valsen'ın kafasına ateş etmek geldi içinden bir an. Çenesini sıkıyordu. "Haydi arkadaşlar, Japonların yeniden baskın yapmasını mı istiyorsunuz?"

Gallagher sinirli sinirli baktı. "Teğmen geriye döneceğimizi söylemişti," dedi.

"Şu anda takımın başında ben varım." Gözleriyle yiyecekmiş gibi erlere baktı. Hepsi birer birer ayağa kalktılar, dalgın dalgın çantalarını yüklendiler. Üzerlerinde bir sersemlik vardı. Bu darbe ellerini ayaklarını kesmişti. Croft içlerinden birinin, "Ah dinini s...tiğiminin..." dediğini işitti. Croft kendi kendine sırıttı, diliyle kamçıladı onları, "Karı sürüsü!"

Hepsi ayağa kalkmışlardı, hazırdılar.

"Gidelim," dedi Croft.

Takım sabah güneşi altında yavaş yavaş yürümeye başladı. Birkaç yüz metre sonra yeniden yoruldular. Uyuşukluk içinde güçlükle yürüyorlardı. Keşfin bu kadar çabuk biteceğine hiçbir zaman inanmamışlardı. Croft onları dağın uçurumlarına paralel bir yoldan doğuya doğru götürüyordu. Yirmi dakika sonra dağın tabanındaki büyük uçurumların ilk yarığına geldiler, ilk sırta kadar altmış yetmiş metrelik derin bir dere içi vardı, kırmızı renkteki duvarlarından güneşin sıcağı yansıyordu. Croft tek söz söylemeden dereye saptı ve takım dağı tırmanmaya başladı. Sekiz kişi kalmışlardı.

"Sen bu Croft'u bilmezsin," dedi Polack, Wyman'a. "Bir idealisttir o, Nuh der peygamber demez."

Kullandığı büyük söz onu hoşnut etti bir an, sonra derenin yanan killi tabanında tırmanmanın zorluğu içinde unuttu gitti sözünü. Bir bokluk vardı ya bu işte. Martinez'in ağzını aramalıydı.

Düştükleri pusu gözünün önüne geldikçe Wyman, Teğmen'i yeniden görüyordu. Düşünmeye vakit bulmadan –çünkü Polack'ın alay etmesinden korkuyordu– mırıldandı, "Bana bak Polack, acaba Tanrı var mı dersin?"

"Eğer varsa o da kalleşin biridir garanti."

"Yo, öyle söyleme."

Takım büyük acılar içinde dereyi çıkmaya çalışıyordu.

POLACK CZIENWICZ
BİR DALAVERE BUL BANA,
DÜNYAYI KALDIRAYIM SANA

Şehvetli, hareketli bir ağız, solda üç üst diş yok... Belki yirmi bir yaşında ama gözleri kurnaz, hınzır; güldüğü zaman derisi buruşuyor, sertleşiyor, yaşlı bir adamın derisi gibi. Gagamsı kırık burnu, dudaklarına kadar içeri giren uzun sivri çenesiyle Minetta onu Sam Amca'ya benzetiyor. Ama onun yanında tedirgin; kendi bilgisini Polack'ınkiyle yarıştırmaktan içten içe korkuyor.

Aşağı kattaki kapının kilidi kırıktır bir kere, posta kutuları da çok eskiden yağma edilmiştir; menteşeler hâlâ yerinde durmakta ve paslanmaktadır. Koridor sidik kokar; antredeki pis döşeme taşları sızan boruların, lahanaların ve sarmısakların, işlemeyen kanalizasyondaki üstüpülerin kokularını almıştır. Merdivenden çıkarken duvara yaslanmalısınız, parmaklıklar kırıktır ve esneyip durmaktadır, kumların üzerinde çürüyen bir gemi iskeleti gibi. Duvarların döşemeyle birleştiği gri köşelerde farelerin tozlar içinde gezdikleri, hamamböceklerinin orada burada dolaştıklarını görürsünüz.

Her katın banyosunu birbirine bağlayan hava boruları çöplerle ve arada sırada atılan süprüntülerle dolmaktadır. Bunlar ikinci katın düzeyine gelince kapıcı tarafından yakılır.

Yeni icat çöp makinesi.

Ev o mahallede iki kilometre kare içindeki bütün evlerin tıpkısıdır.

Casimir *(Polack)* Czienwicz dokuz yaşındadır. Sabahleyin kalkar, başını kaşır, yatağının içinde kalkıp oturur, odanın ortasında duran sönmüş sobaya bakar. Orada yatan üç çocuk daha vardır, yeniden yatar, uyuyormuş gibi yapar. Az sonra kız kardeşi Mary uyanacak, kalkacak, giyinecek. Onu seyretmek istiyor.

Dışarıda rüzgâr pencerelere vuruyor, çatlaklardan giriyor, döşemenin üzerinde fır dönüyor.

Vay anasını, amma da soğuk ha, diye fısıldıyor yanında yatan erkek kardeşine.

Kalkmadı mı? *(Erkek kardeşi on bir yaşında.)*

Birazdan kalkar. Parmağını ağzının üstünde tutuyor.

Mary kalkıyor, titreyerek sobaya koşuyor, entarisini kollarından geçiriyor, geceliği aşağıya kayıyor, entariyi giyerken, iki çocuk çıplak tenine bakıyorlar, ses çıkarmadan gülüşüyorlar yataklarında.

Nereye bakıyorsun Steve, diye bağırıyor kız.

Gördüm ya, oh ya.

Görmedin.

Gördüm.

Casimir, Steve'i susturmak için elini uzatmış ama geç kalmıştı, iğrenerek sallıyor başını, olgun bir adamın tiksinmesi. Neden belli ettin, işleri bozdun.

Eh, sus.

Hıyarsın sen Steve.

Steve yumruğunu sallıyor ama Casimir kaçıyor, odada koşuyor, Steve'e yakalanmamaya çalışıyor. Bırak Steve, diye çığlığı basıyor Mary.

Dur yapma, diye bağırıyor Polack.

Baba iriyarı, koskocaman bir adam, öteki odadan çıkıp geliyor, üzerinde yalnız pantolonu var. Durun çocuklar, diye bağırıyor, Polonya diliyle. Steve'i görünce tokadı indiriyor. Kıza bakmak yok.

Casimir baktı önce.

Ben bakmadım, ben bakmadım.

Casimir'e dokunmayın. Steve'e indiriyor tokadı yeniden, mezbahada kesilen hayvanların kanı kokuyor eli.

Ben sana gösteririm, diye fısıldıyor Steve sonra.

Yaaaaa. Casimir gülümsüyor kendi kendine. Nasıl olsa unutur, biliyor, unutmazsa bile kaçmanın bir yolunu bulur, her zaman olduğu gibi.

Sınıfta herkes bağırıyor.

Sıraların oturulacak yerlerine çikletleri kim koydu ha, kim koydu?

Bayan Mardsen neredeyse ağlayacak. Susun çocuklar, susun ne olursunuz. John sen ve Louis temizleyin şunları.

Neden temizleyim öğretmenim, biz yapmadık ki.

Ben yardım edeyim öğretmenim, diyor Casimir.

Peki. Casimir sen iyi bir çocuksun.

Küçük kızlar burunlarını çekiyorlar, ilgi ve tiksintiyle bakıyorlar çevrelerine. Casimir yaptı, diye fısıldıyorlar, Casimir yaptı.

Bayan Mardsen işitiyor söylediklerini sonunda. Sen mi yaptın Casimir?

Ben mi, öğretmenim, neden yapayım?

Buraya gel Casimir.

Kürsüye geliyor, öğretmen ona sarılırken, başını öğretmenin koluna dayıyor. Öğretmenin omzundan sınıfa bakıyor ve göz kırpıyor. *(Gülmemek için kendini zor tutuyor.)*

Bak Casimir, doğru söyle.

Ne söyleyeyim öğretmenim?

Oturulan yerlere çikletleri sen mi yapıştırdın? Doğruyu söyle, ceza vermeyeceğim.

Hayır öğretmenim.

Casimir'in oturduğu yerde çiklet yok Bayan Mardsen, diyor Alice Rafferty.

Neden yok, diye soruyor Casimir'e.

Bilmiyorum öğretmenim, belki bunu yapan çocuk benden korkmuştur da ondan.

Peki kim yaptı Casimir?

Bilmiyorum öğretmenim. Temizlenmesine yardım edeyim isterseniz.

Casimir sen iyi bir çocuk olmaya bak.

Peki Bayan Mardsen. Yerine gidiyor, öteki çocuklara yardım eder gibi yaparken kızların kulaklarına bir şeyler fısıldıyor.

Yazları çocuklar gece geç vakitlere kadar sokaklardadır, boş arsalarda saklambaç oynarlar. Yangın musluklarını açarlar, yıkanırlar. Yazın eğlence boldur. Ya evlerin birinde yangın olur, ya da damların tepelerine çıkıp büyük çocukların kızlarla sevişmelerini seyrederler. Eğer hava çok sıcaksa sinemalara parasız girerler, sinemaların kapıları havalansın diye açık bırakılmıştır.

Birkaç kez şansları yaver gider.

Hey, Polack, Salvatore'nin oturduğu evin arkasında bir sarhoş var, uyuyor.

Mangizli mi?

Ne bileyim ben, deyip küfrü basıyor öteki çocuk.

Peki, yürü.

Sokağın başına gidiyorlar, apartmanların arkasındaki arsaya çıkıyorlar. Sarhoş horulduyor.

Haydi bakalım Polack.

Ne demek haydi bakalım, nasıl bölüşeceğiz önce onu söyle.

Sen bölersin.

Sürünerek yaklaşıyor sarhoşa, bütün bedenini yokluyor, para çantasını arıyor. Sarhoş horultuyu kesiyor, Polack'ın bileğine yapışıyor.

Bırak, bırak be... Boşta kalan eliyle yerde bir taş buluyor, alıyor, sarhoşun kafasına vuruyor. Kolunu tutan el gevşiyor, sarhoş yere seriliyor yeniden.

Nerede, nerede, çabuk ol.

Polack cepleri karıştırıyor, biraz bozuk para buluyor. Tamam, gidelim.

İki çocuk sokaktan çıkıyor, bir lambanın altında parayı bölüşüyorlar.

Altmış sent benim, yirmi beş sent senin.

Ne dedin? Ulan herifi bulan benim.

Ne dedin? Tehlikeyi göze alan da benim, diyor Polack. Bedava mı sandın.

Yaaa...

Sen git de onu külahıma anlat. Islık çalarak uzaklaşıyor, sarhoşun kafasına nasıl vurduğunu düşündükçe korkuyla gülüyor. Ama sabahleyin adam orada yok, Polack rahatlıyor. Sarhoşlara bir şey olmaz, diye düşünüyor, büyük çocuklardan öğrenmiş bunu.

On yaşındayken babası ölüyor, cenazeden sonra annesi mezbahada çalışmasını istiyor. Ama bir ay sonra kaçak çalışanları yakalayan memur oralarda dolaşıyor. Polack yetimhaneye gönderildiği zaman annesi artık hiçbir şey düşünemez oluyor.

Yeni yeni dersler var ama pek yabancısı değil, öğrenmek gerekmez. Şimdi hiç yakayı ele vermemeli. Ele geçtin mi anan ağladı demektir.

Elini uzat Casimir.

Neden Hemşire? Ne yaptım ben?

Uzat. Cetvel şaşılacak bir güçle iniyor avcuna, yerinden fırlıyor. Vay anam.

Bir daha küfredersen Casimir, yeniden cezalandırılacaksın. Kara giysili kol bir daha kalkıyor, avcuna vuruyor.

Yerine dönerken çocuklar gülüşüyorlar. Acıdan gözyaşı dökerken gizli gizli gülüyor. Acımadı, diye fısıldıyor ama parmakları şişiyor, öğlene kadar parmaklarını ovuşturuyor.

Jimnastik öğretmeni Pfeiffer'a çok dikkat edeceksin. Yemekhaneye toplu halde girdikten sonra herkes üç dakika ses çıkarmadan ayakta durup dua dinleyecek. Pfeiffer bu arada sıraların arkasında dolaşır, fısıldayan olup olmadığına bakar.

Polack iki yanını gözetliyor: Kimse yok gibi. Bu gece ne yemek var?

Çaaat! Kafatasının içinde fırıl fırıl dönen sarsıntı serseme çeviriyor onu.

Evet Polack, sus dediğim zaman susacaksın.

Tabağına aptal aptal bakarken acının geçmesini bekliyor: Kafasını ovalayamamak da ne kadar zormuş.

Sonra: Ulan bu Pfeiffer denen herifin arkasında gözleri var garanti.

Sonra avantalar. Solak Rizzo, büyük çocuk, on dört yaşında. Ya Pfeiffer, ya hemşirelerden biri, ya da pederlerden biri ortada bulunmadığı bir sırada çetesinin başında. Onunla arkadaş olacaksın, yoksa yapı yuttun demektir.

Söyle Solak? Ne yapayım senin için? *(Polack on yaşında.)*

Solak, adamlarıyla konuşuyor. Haydi bas git Polack.

Aa, neden? Ne yaptım ben sana?

Bas.

Yatakhanede yürüyor. Elli yatağı, yarı açık dolapları yokluyor.

Birinde elma, dört peni ve küçük bir haç var. Solak'ın yatağına dönüyor.

Hey Solak, sana göre bir şey buldum.

Ben senden bir şey istedim mi? Ne yapayım onu?

Bunu Hemşire Catherine'e verirsin, hediyen olur.

Solak düşünüyor. Evet... evet. Nereden buldun?

Callahan'ın yatağından arakladım. Bağırmasın, susmasını söylersin.

Ben kendim araklardım.

Ben seni o dertten kurtardım.

Solak gülüyor, Polack çeteye giriyor.

Görevleri var ama. Solak sigara içmeyi seviyor, ışıklar söndükten sonra yarım paketi içiyor yakalanmadan. İki gecede bir Solak için bir sigara ekibi çıkıyor.

Akşamüstü dört çocuk yetimhanenin duvarına gizlice yaklaşıyor, ikisi duvara çıkıyor. Dışarıdaki kaldırıma atılıyorlar, iki sokak ilerideki çarşıya gidiyorlar, bir tütüncü dükkânının gazete sehpası yanında dolaşıyorlar.

Polack içeriye giriyor, sigara rafına yaklaşıyor.

Ne istiyorsun yavrum, diyor tütüncü.

Ha, ben mi? Kapıya bakıyor. Bayım, bakın bir çocuk gazete aşırıyor! Dükkân sahibi arkadaşının arkasına düşüyor, koş allah koş. Polack iki paket sigara alıyor, dükkândaki kadının burnunu sıkıyor, kadın bağırıyor ve Polack gerisingeri kaçıyor.

On dakika sonra yetimhane duvarının dışında buluşuyorlar. Biri ötekini duvarın üstüne kaldırıyor, sonra öteki yerdekini kolundan tutarak yukarı çekiyor. Boş koridorlardan sıvışıyorlar, Solak'a sigaralarını veriyorlar. Yarım saat sonra yataklarındalar.

Kolay, diyor Polack, yanındaki yatakta yatan çocuğa.

Solak sigara içerken yakalanıyor bir gün. Ağır suçlar için katı cezalar var. Hemşire Agnes bütün çocukları sıraya diziyor, Solak'ı bir sıraya çıkartıp domalttırıyor. Çocuklar yanından geçerken her biri kıçına bir tokat atacak.

Ama korkuyorlar, yanından geçerken şöyle okşar gibi vuruyorlar. Hemşire Agnes küplere biniyor. Kuvvetli vurun, diye bağırıyor. Vurmayana ceza vereceğim.

Bu sözden sonra vurmaya gelen çocuk, Solak'a hafif bir fiske indiriyor ve Hemşire Agnes ona ellerini uzattırıyor, avuçlarına cetvelle vuruyor. Çocukların hepsi de sıraları geldikçe önce Solak'a hafif bir şamar indiriyorlar, sonra da avuçlarını cetvele uzatıyorlar.

Hemşire Agnes ifrit oluyor. Giysisi öfkeyle hışırdıyor. Hızlı vurun diye bağırıyor yine.

Ama kimse vurmuyor. Çocuklar diziliyorlar, avuçlarına cetveli yiyorlar, çepeçevre toplanıp bakıyorlar. Solak gülüyor. Hepsi dayaktan geçtikten sonra Hemşire Agnes ayakta durup bekliyor, yeniden başlasın mı yoksa başlamasın mı diye düşünüyor besbelli. Ama yenilmiştir, soğuk bir sesle çocuklara sınıflarına dönmelerini söylüyor.

Polack esaslı bir ders almıştır. Solak'a hayranlığı artıyor. Sözcükleri daha bilmiyor ama kafasını sallıyor yalnızca.

Vay anasını, Solak yaman çocuk.

İki yıl sonra Polack'ın annesi oğlunu eve alıyor yeniden. Ablalarından biri evlenmiş, iki erkek kardeşi çalışıyor. Yetimhaneden çıkmadan önce Solak elini sıkıyor gizlice.

Tamam arkadaş, ben gelecek yıl çıkıyorum, o zaman ararım seni.

Oturduğu sokağın arkasında yaşına uygun yeni sporlar. Otobüslerin arkasına asılmak her günkü iş, dükkânlardan bir şeyler aşırmak gelir kaynağı. Ama gerçek spor, hızlı giden bir kamyonun arkasına asılmak ve kentten on beş kilometre dışarıya fırlamak. Annesi bir kasap dükkânında çıraklık buluyor ona, iki yıl orada çalışıyor.

İşin tatlı tarafları da var.

On üç yaşındayken evine et teslim ettiği kadınlardan biri ırzına geçiyor.

Ooo, günaydın, diyor kadın kapıyı açarak, sen bayan... Bayan...

Bayan Czienwicz'in oğluyum efendim.

Yaaa, tanıyorum ben anneni.

Eti nereye koyayım hanımefendi?

Oraya. Koyuyor, kadına bakıyor. Tamam mı efendim?

Otur, yorulmuşsundur.

Yoo, daha bir sürü sipariş var.

Otur.

Kadına bakıyor. Peki, emredersiniz.

Sonra, eğitimi tamamlanmış gibi geliyor ona. Uzun zamandan beri hiçbir insana güvenilemeyeceğini öğretmişler ona ama kadınlarla ilgilenmemiş. Şimdi artık kadınların da fırıldak gibi döndüklerinden, sözlerine güvenilemeyeceğinden kuşkusu yok.

Çıkarken... Tamam, iyi günler...

Bana Gertrude diyebilirsin. Kıkır kıkır gülüyor kadın.

Kadının bir adı olduğunu da düşünmemiştir. O anda bile adı Bayan Şey'dir, et bıraktığı bir kapı.

Hoşça kal, Gertie. Yine görüşelim.

Uzun bir süreden beri adını bilip de kendisini bilmediği bu eylemin yararları, güzellikleri, anıları ancak birkaç saat sonra sarıyor onu. Ertesi gün yine düşüyor onun kapısına, bütün yaz boyunca, sık sık.

Yıllar geçiyor, daha da büyüyor, bilgisinin o katı çerçevesi içinde daha da akıllanıyor ama kendisi pek değişmiyor. İşten işe atlıyor, kasap oluyor, mezbahada çalışıyor, Kuzey Yakası'nda yaşayan bazı kalantorların şoförü bile oluyor; ama iş olanaklarını yitiriyor bir süre sonra, herhangi bir işe daha girmeden ne kadar süreceğini biliyor.

1941'de on sekizindeyken, bir top oyununda Solak Rizzo'ya rastlıyor, birlikte oturuyorlar. Solak şişmanlamış; paralı bir adam hali var üzerinde. Yirmi ikisinden sekiz yaş fazla gösteriyor onu bıyığı.

Vay Polack vay, ne yapıyorsun bakalım?

Spor Toto oynuyorum.

Solak gülüyor. Hep aynı Polack, hep o maskara çocuk. Neden beni aramadın? Sana bir iş bulabilirdim.

Aklıma gelmedi. *(Pek öyle değil. Hiçbir zaman yazıya dökülmemiş olan bir ahlak kuralı işlemişti: Arkadaşının biri işini yoluna koyduğu zaman, istemedikçe ona yaklaşmayacaksın.)*

Evet, benim işime yarayabilirsin.

Haydi bakalım şimdi Novikoff, pis Rus. Hava alırsın artık, diye bağırdıktan sonra yerine oturuyor, önündeki sandalyeye ayağını uzatıp havaya dikiyor. Ne dedin ne dedin?

İşime yarayabilirsin.

Polack yüzünü buruşturuyor, dudaklarını büzüyor. Belki bir iş çıkar, diyor anlaşılmayan bir dille.

Bir araba alıyor, iki aylık çalışmasından biriktirdiği parayla taksitlerini ödüyor. Akşam yemeklerinden sonra tütüncü dükkânlarını, berberleri dolaşıp gizli totonun makbuzlarını topluyor. İşi bitince Solak'ın evine gidiyor, makbuzları ve paraları veriyor, yeni kiraladığı möbleli apartman dairesine dönüyor. Bu iş için haftada yüz dolar alıyor.

Bir gece işler biraz başka türlü oluyor.

Ooo, Al, nasılsın bakalım? Puro tezgâhında duruyor, pahalı cinsinden iki puro satın alıyor. *(Ağzında çeviriyor.)* Ne dedin?

Al, orta yaşlı bir adam, bozuk para kesesiyle ona doğru geliyor. Hey Polack, burada biri parasını istiyor. Numarasına vurmuş.

Polack omuz silkiyor. Talihli beye söylemedin mi, yarın Fred para alıp buralara gelecek diye?

Söyledim, ama inanmıyor. İşte bak orada. *(Kırmızı burunlu, sıska, kılıksız bir adam.)*

Olay nedir arkadaşım, diyor Polack.

Bakın, işleri karıştırmak istemiyorum bayım, kavga çıkarmak niyetinde değilim ama ikramiye benim numarama vurdu, paramı istiyorum o kadar.

Peki, dur bakalım arkadaş, biraz soluk alalım. Dükkân sahibine göz kırpıyor. Başına bela arama.

Bakın bayım, paramı verin başka bir şey istemiyorum. 572'ye çıktı, öyle değil mi? İşte bakın biletim burada. *(Şeker almak için dükkâna giren iki çocuk onları seyrediyor, Polack adamı kolundan yakalıyor.)*

Şuraya girelim de öyle konuşalım. *(Kapıyı arkasından kapatıyor.)* Peki anladık, kazanmışsın. Yarın paranı alırsın. Birimiz parayı topluyor, birimiz paraları ödüyoruz. Büyük iş bu arkadaş, yalnız senin biletini düşünmüyoruz ya.

Yarın birinin geleceğini ben nereden bileyim?

Ne kadar para koydun?

Üç sent.

Demek yirmi bir dolar alacaksın, öyle mi? Ne yani, yirmi bir dolarla top atacak değiliz ya. Gülüyor. Paranı alırsın arkadaş.

(Eli karşısındakinin kolunda.) Bu gece istiyorum bayım. Ölüyorum içkisizlikten.

Polack içini çekiyor. Bak arkadaş, işte sana bir dolar. Yarın parayı aldığında Fred'e verirsin.

Adam parayı alıyor, kuşkuyla bakıyor. Doğru söylüyorsun değil mi?

Elbette arkadaş, elbette. *(Kolu silkiyor, dükkândan çıkıp arabasına biniyor.)* Öteki dükkâna girerken başını sallıyor. İçinde derin bir tiksinti uyanmaya başlıyor.

Pis herifler. Hıyarağası yirmi bir dolar kazanıyor da, sonra onu ödemek için bizim sabahlara kadar çalışacağımızı sanıyor. Hey Allahım hey. Yirmi bir dolar için bu kadar gürültü koparan bir adama dolandırıcı denmez de ne denir.

Günaydın anne nasılsın, Casimir'in biricik sevgilisi nasılsın?

Annesi kapı aralığından kuşkuyla bakıyor, sonra tanıyınca açıyor.

Bir aydır görmedim seni oğlum, diyor Polonya diliyle.

Bir hafta, bir ay, ne fark eder? Buralardayım ya. Al bak sana şeker getirdim. *(Annesinin yüzündeki kuşkulu bakışları görünce kaşlarını çatıyor.)* Dişlerini yaptırmadın mı daha?

Omuz silkiyor annesi. Başka bir şeyler aldım.

Allah Allah. Peki ne zaman yaptıracaksın be?

Biraz giysilik kumaş aldım da.

Mary için mi yine?

Evlenmemiş bir kız üst baş ister.

Haydi be. *(Mary içeri giriyor, soğuk soğuk bir selam veriyor ona.)* Sen hiçbir işe yaramayacak mısın?

Sus Casimir.

Askılarını çekiyor. Ne diye bir an önce evlenip de anama rahat vermiyorsun?

Çünkü bütün erkekler senin gibi de ondan, hepsi aynı şeyin peşindeler de onun için.

Rahibe olmak istiyor, diyor annesi.

Rahibe mi, kutsal inek yani. Tartarak bakıyor. *Rahibe.*

Belki onun için daha iyi olur.

Kızın ince soluk yüzüne, gözlerinin altındaki sarı tene soğuk soğuk bakıyor. Evet, belki daha iyi olur. Yeniden bir horgörü ve altında belirsiz bir acıma. Neyse ki benim şansım varmış anne.

Sen bir dolandırıcısın, diyor Mary.

Sus, diyor annesi. Peki yavrum, şansın açık olsun.

Yaa. *(Kendine kızıyor. Ne diye şanslıyım dedim, diyor içinden.)* Peki Rahibe olsun... Steve nasıl?

Çok çalışıyor. Küçük oğlu Mikey hasta.

Bugünlerde göreyim onu.

Aman çocuklarım sakın birbirinizden ayrılmayın. *(İkisi ölmüş, Mary'le Casimir dışındakiler evlenmiş.)*

Evet. Oturdukları yer için para vermiş annesine: Odadaki işlemeli örtüler, yeni onarılmış koltuk, masanın üstündeki mumlar hep onun aldığı şeyler. Ama oda korkunç kasvetli. Off, iğrenç.

Ne dedin Casimir?

Hiçbir şey anne, ben artık gideyim.

Daha yeni geldin.

Evet biliyorum. Al işte sana biraz para. Allahını seversen şu dişlerini yaptır.

Güle güle Casimir. *(Mary veda ediyor.)*

Eh, sen de hoşça kal abla. Bir daha bakıyor. Rahibe ha? Peki. Şansın açık olsun abla.

Teşekkür ederim Casimir.

İşte bu da senin. Alsana. Eline sıkıştırıyor, kapıdan çıkıyor, merdivenden iniyor. Birkaç çocuk, arabasından bir şeyler aşırmaya çalışıyor, onları dağıtıyor. Otuz doları kalmış. Üç gün yeter mi acaba? Son günlerde Solak da pokerde kaybediyor.

Polack omuz silkiyor. Kazanmak, kaybetmek, hepsi kâğıdın gelmesine bağlı.

Dizinin üstündeki ufak sarışını itiyor, Solak'a ve Kabriskie çetesinden birine yaklaşıyor. O geceki eğlence için tutulmuş dört kişilik orkestra yavaş yavaş çalıyor, masaların üzerine şimdiden birtakım içkiler dökülmüş.

Sana nasıl bir hizmette bulunabilirim Solak?

Wally Boletti'yle tanışmanı istiyorum. Başlarını eğiyorlar, konuşuyorlar biraz.

Sen iyi bir çocuksun Polack, diyor Solak.

En iyilerinden biri.

Kabriskie kendi bölümünün güney ucundaki kızları yönetecek birisini arıyor.

Demek bu?

Evet.

Derin derin düşünüyor bir an. *(Çok para verecekler elbette, çok para, istediğin kadar harca, ama...)* Tehlikeli bir iş diye mırıldanıyor. *(Ufak bir politika değişmesi, başka bir örgütün sızması, tamam, hapı yuttun.)*

Kaç yaşındasın, Polack?

Yirmi dört. Yalan söylüyor.

Çok gençsin daha, diyor Wally.

Bir daha düşüneyim bakayım, diyor Polack. Hayatında ilk kez karar veremiyor bir türlü.

Acelemiz yok, ama gelecek hafta açılacağını söylemeliyim.

Bakalım.

Ertesi gün, hu işi hâlâ düşünürken, Askerlik Şubesinden bir mektup alıyor. Küfrü basıyor soğuk soğuk, Madison Caddesi'nde oturan ve kulak zarını patlatan biri var, ona telefon ediyor.

Ama ona giderken yarı yolda düşüncesini değiştiriyor.

Bırak be, s...tiret, toto hapı yutuyor. Arabasını çeviriyor, geldiği yere gidiyor yavaş yavaş. Kafasında bir mucize oluyor.

Büyük iş, diye mırıldanıyor.

Ama o değil aradığı. Polack *deus ex machina* sözünü hiç işitmemiştir; onun için yeni bir şeydir bu.

Her şeyi ince eleyip sık dokursun, sonra bir de bakarsın hesapta olmayan bir şey karşına çıkıverir. Gülümsüyor kendi kendine. Ben nerede olsa işimi tıkırına koyarım.

Mucize yatışmıştır. Önüne yeni yollar da çıksa, gözünü dört açarsan bir dalaveresini bulursun her zaman.

BİİİİİİİİP. Kornaya basıp geçiyor bir kamyonu.

9

Öğle saatlerinde sedyeciler kilometrelerce uzakta Wilson'la mücadele ediyorlardı. Tropikal güneşin parlak metalik sıcağı altında Wilson'ı öğleye kadar taşımışlardı. Ne kadar güçleri ve iradeleri varsa terleriyle birlikte bedenlerinden akıp gitmişti. Sersem sersem yürüdükleri sırada akan terler gözlerini kör ediyor, dilleri kuru ve öfkeli damaklarına yapışıyor, bacakları durmadan titriyordu. Her yerden sıcak fışkırıyor, otların üzerinde titreşiyor, suyun ya da yağın yapışkan direnciyle çevrelerinde dönüp duruyordu. Yüzlerine kadife sarılmış gibiydi; çok ısıtılmış, neredeyse ciğerlerinde patlayacak bir benzindi aldıkları hava. Ayakları tökezliyor, kafaları sarkıyor, solurlarken boğazlarını parçalayan birtakım sesler çıkarıyorlardı. Bu durumda geçen saatlerden sonra alevde yürüyen birtakım insandılar artık.

Bir kaya parçasıyla güreşir gibi taşıyorlardı Wilson'ı. Piyano taşıyan hamallar gibi acele harekelerle elli metre, yüz metre, bazen iki yüz metre fırlıyorlar, sonra oturuyorlar, Wilson'ı yere bırakıyorlar, sallanarak ayakta duruyorlar, ağır gökkubbenin altında bulamadıkları havayı ciğerlerine biraz çekebilmek için omuzlarını kaldırıyorlardı. Bir dakika sonra Wilson'a bağlı olduklarını anlıyorlar, dinlenmekten korkuyorlar, sedyeyi kaldırıyorlar, sonsuz yeşil ve sarı tepelerin üzerinde biraz daha ilerliyorlardı. Yamaçları çıkarken duruyorlar, sedyeyi saniyelerce havada tutuyorlar, ayaklarını daha çok kaldıramıyorlar,

yeniden yukarı doğru geriliyorlar, bir metre kadar çıkıyorlar, sonra durup arkalarına bakıyorlardı.

Yokuş aşağı indiklerinde, yuvarlanmamak için fren yapmaktan kalçaları titriyor, baldırlarındaki ve dizlerindeki kaslar acı acı düğümleniyor, düşeceklerini, bütün gün yerde yatıp kalacaklarını sanıyorlardı.

Wilson'ın aklı başındaydı ve acılar içindeydi. Sarsıldıkça inliyor, sedyede durmadan kıpırdıyor, dengeyi bozuyor, onları sendeletiyordu. Zaman zaman küfrü basıyor, sedyecileri kıvrandırıyordu. Çığlıkları ve bağırmaları, sedyecilerin üstüne basan ağır sıcak dalgalarını sarsıyor, onları birkaç metre daha ileriye fırlatıyordu. "Allah belanızı versin, eşşoğlueşşekler. Ulan bu ne biçim taşımak. Yaralı nasıl taşınır bilmiyor musunuz siz? Neden öyle sallanıp duruyorsunuz? İçimi dışıma çıkartıyorsunuz. Ulan Stanley, bile bile yapıyorsun. İnsan arkadaşına böyle mi yapar?.." Sesi alçalıyor, inilti halini alıyordu ikide birde. Ani bir sarsıntı onu bağırtıyordu, "Bırakın be, ben yalnız giderim." Hem acıdan, hem de sıcaktan, çocuk gibi hüngür hüngür ağlıyordu. "Bana yaptığınızı ben size yapar mıydım acaba?" Sırtüstü yatıyordu, ağzı açıktı, bir tencereden çıkan buhar gibi çıkıyordu soluğu kurumuş boğazından. "Of, arkadaşlar, yavaş olun. Eşşoğlueşşekler yavaş olun diyorum size. Arkadaşlar..."

Brown karga gibi ötüyordu, "Elimizden geleni yapıyoruz."

"Kıçınızı hiç sıkmıyorsunuz. Wilson unutma bunu. *Allah belanızı versin* arkadaşlar."

Yüz metre daha çabalıyorlar, yere koyuyorlar, birbirlerine sersem sersem bakıyorlardı.

Wilson'ın yarası sürekli ağrıyordu. Midesindeki kaslar acıya karşı savaşmaktan bıkmış, yorulmuşlardı; kuru bir ateş yerleşmişti bedenine. Güneşin altında elleri ayakları ağırlaşmış, ağrıyordu; göğsü ve boğazı şişmiş, iyice kurumuştu. Sedyenin ufak bir sarsıntısı ona bir darbe gibi geliyordu. Kendisinden çok büyük, çok güçlü bir adama karşı saatlerce dövüşmüşçesine yorgundu. Sık sık bilincinin sını-

rına geliyor ama sedyenin ani sarsılmasının verdiği acıyla yeniden bilincine dönüyordu. Ağlayacak gibi oluyordu. Sonra dakikalarca dişlerini sıkarak gepgergin yatıyor, ikinci bir sarsıntıyı bekliyordu. Sarsıntı gelince yarasının bütün uyuşan acılarını dolaşıyor, gergin sinirlerini törpülüyordu. Acıyı sanki sedye taşıyanlar yapıyordu. Ayağını sandalyeye çarpan bir insanın öfkesiyle kızıyordu onlara, "Anasını s...tiğimin Brown'ı."

"Ulan Wilson sus!"

Brown sendeleyerek yürüyordu, sarhoş gibiydi, sedyenin kollarını tutan parmakları yavaş yavaş birbirinden ayrılıyordu. Sedyenin elinden kaymak üzere olduğunu anlayınca bağırıyordu, "Yere bırakın!" Biraz soluk almak için Wilson'ın yanına çömeliyor, bir elinin donuk parmaklarıyla öteki elini ovuşturuyordu. "Kusura bakma Wilson, elimizden geleni yapıyoruz," diyordu.

"Ulan eşşoğlu Brown, bile bile yapıyorsun, bile bile sarsıyorsun."

Brown ya ağlamak ya da Wilson'ın yüzüne yumruk indirmek istiyordu. Ayaklarındaki tropikal yaralar açılmıştı; postallarının içinde kanıyor, durdukları zaman acımaya başlayınca hemen aklına geliyor, yürümek istemiyordu ama öteki sedyecilerin gözleri onun üstünde oluyordu. "Haydi bakalım," diye mırıldanıyordu.

Öğlen güneşi altında böyle birkaç saat yürüdüler. İster istemez iradeleri ve kararlılıkları eridi yavaş yavaş. İstemedikleri bir yorgunluğun ve öfkenin içinde birbirlerine bağlanmış olarak sıcağın altında debelenip duruyorlardı. Biri sendeledi mi ötekiler ona kızıyorlardı, çünkü kollarındaki yük birdenbire artıyordu; Wilson'ın iniltileri gevşemelerini önlüyor, onları kırbaçlamış gibi ileri itiyordu. Bir perişanlıktan ötekine batıp çıkıyorlardı. Bir ara gözleri bulantıdan birkaç dakika hiç görmez gibi oldu. Önlerindeki toprak karardı, ağızlarını dolduran ekşi safranın içinde yüreklerini tattılar. Sersem sersem, sorgusuz sualsiz, Wilson'dan daha çok acı çekerek, çabalayarak ilerlediler. Her biri Wilson'la yerini değiştirmeye hazırdı.

Saat birde Brown onları durdurdu. Ayakları bir süredir uyuşmuştu, neredeyse yere düşecekti. Wilson'ı güneşin altına bıraktılar, yerlere serildiler. Yüzleri toprağa dönüktü, uzun uzun soluyorlardı. Çevrelerindeki tepeler sıcağın altında titreşiyor, bir sırttan ötekine ışık yansıtarak düz bir görünüş yaratıyordu. En ufak bir esinti bile yok gibiydi. Wilson zaman zaman mırıldanıyor, bir şeyler söylüyordu ama aldırdıkları yoktu ona. Molada geçen zaman da hiç dinlendirmemişti onları; yorgunluklarının bastırılmış etkileri açığa çıkmıştı, doğrudan doğruya canevlerine vuruyordu. Öğürüyorlardı; bilinçlerini kaybedecek hale geldikleri sırada baygın düşmüşler, bedenlerinde hiç ısı kalmadığını sanırken sık sık gelen titremelerden perişan olmuşlardı.

Uzun bir süre –belki bir saat sonra– Brown ayağa kalktı, birkaç tuz hapı yuttu, bidonundaki suyun hemen hemen yarısını içti. Tuz midesinde guruldadı ama biraz rahatlamıştı. Ayağa kalkınca Wilson'a doğru yürüdü, gücü kalmayan bacakları garip bir biçimde hareket ediyordu, uzun bir hastalıktan sonra yataktan kalkan bir insanın bacakları gibi. "Nasılsın arkadaş?" diye sordu.

Wilson gözlerini ona dikti. Titrek parmaklarını alnına götürdü. Yoklaya yoklaya alnındaki ıslak bezi çıkardı. "Brown. Beni yalnız bırakın," dedi halsizce.

Bir saat, yerde sedye içinde yattığı sürece bilinci gidip gidip gelmişti. Şimdi çok yorgundu, bitkindi. Daha ileri gitmenin bir anlamı kalmamıştı artık Wilson için. O anda orada yatmaktan çok hoşlanmıştı; sonrasını düşünmüyordu bile. Bildiği tek şey vardı: Yeniden taşımalarını istemiyordu, sedyenin üstünde sarsılmanın acısına dayanacak gücü kalmamıştı.

Brown'ın aklı çelindi, o kadar çelindi ki Wilson'ın söylediğine inanmaya cesaret bile edemedi. "Ne diyorsun sen arkadaş?"

"Beni rahat bırakın arkadaşlar, beni rahat bırakın." Wilson'ın gözlerinden hafif hafif yaşlar akıyordu. Uzaktan uzağa, sanki kendisini ilgilendirmiyormuş gibi başını salladı. "Sizi yolunuzdan alı-

koyuyorum arkadaşlar, beni bırakıp gidin." Kafasında her şeyi yine birbirine karıştırmıştı; keşif hareketini sürdürdüklerini, hasta olduğu için geri kaldıklarını sanıyordu. "Bir insan saçmalamaya başladı mı ötekileri yolundan alıkoyuyor demektir."

Stanley, Brown'ın yanına geldi. "Ne istiyor, bırakalım mı diyor?"

"Evet."

"Bıraksak mı acaba?"

Brown kızdı, "S...tir ulan bok, sen karışma!" Brown'ın aklı yeniden çelinmişti. Bütün bedenine derin bir halsizlik yayılmıştı; yola çıkmak niyetinde değildi zaten. "Haydi arkadaşlar, gidiyoruz." Birkaç metre kadar ileride yatan Ridges'ı gördü Brown kızdı. "Haydi, Ridges, uyan bakalım!"

Ridges yavaş yavaş uyandı, sanki hiçbir şey yokmuş gibi, "Biraz uyumuşum o kadar," diye yakındı. "Biraz dinleneyim derken..." Sözünün arkasını getirmedi, palaskasını taktı, sedyeye doğru yürüdü, "Peki, ben hazırım."

Yeniden yola çıktılar. Mola vermeleri hiç de iyi olmamıştı. Bütün nedenler yitirildikten sonra ortada son kalan ve onları ileriye götüren acele etme nedeni de böylece yok olmuştu. Birkaç yüz metre yürüdükten sonra mola verdikleri zaman ne kadar yorgunsalar şimdi de o kadar yorgunlardı. Güneşin sıcaklığı onları sersemletmiş, güçsüz bırakmıştı. Wilson inledikçe utançla ve anlayışla kasılıyorlardı; yaranın acısı sanki sedyenin kulplarından kollarına geçiyordu. İlk kilometrede, yani hâlâ konuşacak halleri bulunduğu sıralarda, aralarında durmadan hırlaşmışlardı. Herkes bir diğerine sinirlenmiş, birbirlerine çatmışlardı.

"Ulan Goldstein, neden dikkat etmiyorsun," diye bağırmıştı Stanley, ani bir sarsıntıdan sonra.

"Sen kendine bak."

"Konuşmayı bırakın da işinize bakın be," diye mırıldanmıştı Ridges.

"Haydi be sen de!" diye bağırmıştı Stanley.

Sonra Brown girmişti araya, "Stanley senin de çenen hiç durmuyor. Neden önündeki işe bakmıyorsun?"

Çabalayıp durmuşlar, birbirlerini kızdırmışlardı.

Wilson yeniden mırıldanmaya başlamıştı. Biraz ona da kulak veriyorlardı.

"Arkadaşlar neden beni bırakmıyorsunuz. Götünü tutamayan bir insan işe yarar mı? Sizi yolunuzdan alıkoyuyorum. Ne olur beni bırakıp gidin arkadaşlar, yalvarırım size. Merak etmeyin, Wilson iyileşir, ne olur bırakın gidin beni arkadaşlar."

"Ne olur bırakın gidin beni arkadaşlar."

Bu söz omuzlarını ürpertiyor, parmaklarının ucuna kadar bedenlerini kaplıyordu. Sedyenin kulplarını neredeyse bırakacaklardı.

Brown soluk soluğaydı, "Ne diyorsun sen be Wilson?"

Herkes kendi savaşını veriyordu.

Goldstein tökezledikçe Wilson bağırıyordu, "Goldstein, bok herif, bile bile yapıyorsun! Görüyorum seni, hergele!" Wilson'ın kafasında adlar yer değiştirmişti; sağ ayağındaki kola Goldstein denildiğini hatırlıyor, sedyenin bu yanı sarsıldı mı o adı söylüyordu. "Goldstein, bok herif, içki içmeyen pezevenk!" Hafifçe güldü, boğazının kuruyan derinlerinden bir parça koyu kan geldi. "Ulan namussuzum, şu Croft şişenin birini ondan beleş aldığımı hiçbir zaman bilmeyecek."

Goldstein öfkeli öfkeli salladı başını, gözlerini yere dikerek sersem sersem yürümesini sürdürdü. Unutmaz onlar, goyimler unutmazlar, diyordu boyuna içinden. Onların karşısında bir cephe oluşturduğunu hissetti. Wilson yaptıklarını takdir ediyor muydu?

Wilson yeniden sırtüstü dönmüştü, onların sık solumalarını dinliyordu. Onun için didiniyorlardı. Birdenbire anladı bunu, bu düşünceyi aklında tuttu, sonra unuttu tekrar ama düşüncenin uyandırdığı heyecanlar kaldı. "Arkadaşlar, neler çektiğinizi biliyorum ama Wilson'a bağlı değilsiniz. Bırakın gidin beni, yeter artık." Yanıt alamayınca korkuyordu. "Ulan eşşoğlueşşekler, beni bırakın gidin diyorum size!" Ateşler içinde yanan bir çocuk gibi inliyordu.

Goldstein sedyenin kolunu bir ara elinden bırakmak istedi. Duralım diyor mademki, dedi kendi kendine. Ama Wilson'ın sözlerinden sonra hemen kendini toparladı. Sıcağın ve yürüyüşün verdiği korkunç yorgunluğun altında doğru dürüst düşünemiyor, düşünceleri de kasları gibi geri tepiyordu. Bırakamayız Wilson'ı, diyordu içinden, iyi adamdı. Bundan sonra Goldstein, kolunun gittikçe artan ağrısından ve gergin bacaklarına kadar sırtından doğru inen kas acılarından başka bir şey düşünmemeye başladı.

Wilson dilini dişlerinin kuruyan kıyısına sürttü. "Susadım arkadaşlar," dedi. Sedyede döndü, parlak ve ağır gökyüzüne çevirdi başını, boğazı bayram edecekti sanki. Biraz su verseler, dilindeki ve damağındaki azap azalacaktı. "Biraz su verin," diye mırıldandı. "Biraz su içeyim, ne olursunuz."

Kulak astıkları yoktu pek. Bütün gün su isteyip durmuştu. Umursamıyorlardı. Başını arkaya attı. Kalınlaşan dilini ağzının kurumuş boşluğunda çevirdi. "Biraz su," diye inledi. Büyük bir sabırla biraz daha bekledi. Başı dönüyor, sedyenin çevresinde birtakım daireler görüyordu. "Ulan... Arkadaşlar, ne olursunuz bana biraz su verin."

"Sık dişini, Wilson," diye mırıldandı Brown.

"Su ulan su!"

Stanley durdu, bacakları titriyordu. Wilson'ı yere bıraktılar. "Allahınızı severseniz biraz su verin şu adama," diye bağırdı Stanley.

"Midesinden yaralı olana su verilmez," diye direndi Goldstein.

"Nereden biliyorsun?"

"Su verilmez," dedi Goldstein, "ölür."

"Su kalmadı," dedi Brown soluk soluğa.

Stanley böğürdü, "Hepiniz götümü yiyin öyleyse!"

"Biraz su bir şey yapmaz Wilson'a," diye mırıldandı Ridges. Biraz şaşkınlık ve tiksinti duydu. "Su vermesen de ölür insan." Kendi kendine düşündü: Ne diye bu kadar gürültü ediyorlar?

"Brown be, çok ödlek herifsin. Yaralı adama bir yudum su vermiyorsun," dedi Stanley. Güneşin altında sarhoş gibi yalpalıyordu. "Hem de Wilson gibi eski bir arkadaşına bir yudum su vermiyorsun, doktorlar bir şey der diye." Sözlerinin ardında düşünmek istemediği bir korku vardı. Yanlış bir şey yaptığını, Wilson'a su vermenin çok tehlikeli olduğunu bu yorgun halinde bile biliyordu ama bu durum içindeki erdemli hisleri uyandırmıştı. "Bir insanın çektiği azabı biraz azaltmak için bir şey yapılırsa buna kim ne der? Ulan Brown, senin niyetin ne, adamcağıza acı çektirmek mi?" Bir heyecanla sürüklendiğini, bunu bir zorunluluk haline getirdiğini anladı. "Biraz su ver be, ne zararı dokunur sana?"

"Cinayet olur bu," dedi Goldstein.

Stanley büyük bir öfkeyle parladı, "Sus ulan, pis Yahudi!"

Goldstein ince bir sesle karşı koydu, "Söyleyemezsin bunu bana." Öfkeden yine tir tir titriyordu ama aslında Stanley'nin bir gece önce kendisiyle ne kadar dost olduğunu düşünmekteydi. Hiçbirine güvenilmez, diye düşündü belli bir zevk içinde. Hiç olmazsa o sırada kuşkusu yoktu bundan.

Brown araya girdi, "Kesin arkadaşlar, yola çıkalım." Başka bir şey söylemeden, sedyenin kollarından birine eğildi, ötekilere de yerlerine geçmelerini işaret etti. İkindi güneşinin göz kamaştırıcı parlaklığı altında yeniden ayaklarını sürüyerek yola düzüldüler.

"Biraz su," diye inledi Wilson.

Stanley bir daha durdu. "Biraz verelim, yazık zavallıya."

"Sus ulan Stanley!" Brown serbest kolunu gelişigüzel salladı. "Yürümene bak, kes bu konuşmayı artık."

Stanley, Brown'a baktı. Bütün yorgunluğuyla Brown'a karşı içinde büyük bir kin besliyordu.

Wilson yeniden ağrısını düşünmeye başlamıştı. Sedyenin sallantıları şöyle dursun kendisiyle ilgili tek bir şey bile düşünemedi. Yarasının kanadığını hissediyor, midesine bir boynuzun saplandığını, orada biraz durduğunu ve sonra yeniden saplanmaya başladığını

kafasında görüyordu. "Ihhhh... Ihhhh." Hırıltısının boğazını titretmeden çıktığını işitti. Ateşler içinde yanıyordu. Birkaç dakika sedyede kıpırdadı, dişlerinin diplerinde diliyle biraz ıslaklık aradı. Bacaklarının bir ateş içinde olduğuna inanıyordu, ikide birde oynatıyor, alevini söndürmek istiyormuş gibi ayaklarını birbirine sürtüyordu. "Söndürün, söndürün," diye mırıldanıyordu zaman zaman.

Yeni bir ağrı başlamıştı; bildiği, zorlu bir ağrıydı bu. Karnının aşağılarında bir kasılma hissetti, alnından terler fışkırdı. Bir çocuğun cezaya çarpılma korkusu içinde bu ağrıyla savaştı; bağırsaklarındaki gerginlikten sonra boşalmanın sıcaklığına ve rahatlığına bıraktı kendini. Baba evinin dışındaki kırık çitin üzerinde sırtüstü yatmıştı, güney güneşi belinde tembel bir kıpırtı yaratmıştı bir an. "Hey, zenci piçi, katırın adı ne?" diye mırıldandı. Sonra hafif hafif gülümsedi, rahattı, boşalmıştı. Bir an eli sedyeye yapıştı, zenci kızın önünden geçtiğini gördü, boynunu büktü. Yanındaki kadın karnını okşuyordu, "Woodrow, işemeden önce tükürür müsün her zaman?"

"Evet. Uğur getirir," diye mırıldandı yüksek sesle. O sırada böbreğini boşaltmaya çalışıyordu sedyenin üstünde. Aynı zamanda, başka bir acı, keskin ve törpüleyici bir acı, belini yırtıyordu. Kendisi ya da en azından kasık kasları bu işin zorluğunu anladı, karşı koymak için düğümlendi. Bu acı, zihnindeki görüntüleri dağıttı. Wilson şaşırdı, aklı başına geldi, donuna pislediğini o zaman anladı. Kasıklarının temizlenişi gözünün önüne geldi, büyük bir üzüntü duydu. Nedir başıma gelen? Yaptığım şeyle bunun ne ilişkisi var? Başını kaldırdı yeniden mırıldandı, "Brown... Bu yara içimdeki irinleri atar mı dersin?"

Karşılık veren olmadı, yeniden uzandı, hastalığını düşünmeye başladı. Bir sürü tatsız anı bir türlü rahat bırakmıyordu onu; sedyenin sarsıntılarını yeniden duymaya, saatlerce sırtüstü yatmanın ne demek olduğunu anlamaya başlamıştı. Dönmek için güçsüz bir çaba harcadı ama çok acı duydu. Sanki biri karnına yaslanıyordu.

"S...tirin ulan!" diye bağırdı.

Sonra üzerinde duyduğu bir ağırlığı hatırladı. Haftalarca önce Japonların nehri geçmeye kalktıkları gece de makineli tüfeğin arkasında beklerken göğsünde ve karnında aynı basıncı hissetmişti. "Biz-geli-yor... Ya-ka-la-mak..." Croft'a ve ona doğru bağırmışlardı; şimdi ellerini yüzüne yaklaştırırken titriyordu. "Durduralım herifleri, arkadaşlar geliyorlar," diye inledi sedyenin üstünde gerinerek. "Banzaiiiiy, aaiiiiiiiy!" diye bağırdı. Sesler boğazından gurul gurul çıkıyordu, "İleri, Keşif Takımı, koş, ileri!"

Sedyeyi taşıyanlar durdu. Wilson'ı yere bıraktılar.

"Niye bağırıyorsun?" diye sordu Brown.

"Göremiyorum herifleri, göremiyorum. Alevler nereden geliyor?" diye bağırdı yine Wilson.

Sol eliyle bir makineli tüfeğin sapını tutuyordu, parmağını da tetiğe uzatmıştı. "Öteki makinelide kim var ulan? Hatırlamıyorum."

Ridges başını salladı. "Japonların nehirdeki saldırısını anlatıyor."

Wilson'ın uğradığı paniğe ötekiler de kapılmışlardı biraz. Saldırı gecesi nehirde bulunan Goldstein'la Ridges tedirgin tedirgin Wilson'a bakıyorlardı. Çevrelerindeki geniş çorak tepelerde bir uğursuzluk var gibi geliyordu onlara.

"Umarım Japonlara rastlamayız," dedi Goldstein.

"Böyle bir tehlike yok," dedi Brown. Gözlerindeki terleri sildi, uzaklara baktı, "Ortalıkta kimseler yok," diye soludu. Ama içinde bir güçsüzlük, bir ezginlik vardı. Şimdi bir pusuya düşecek olurlarsa... Ağlayacak gibi oldu yeniden. Çok şey istenmişti ondan, oysa bunları yapacak hali yoktu onun. Midesi bulandı, kuru kuru öğürdü, terin verdiği serinlikle biraz açıldı. Daha fazla götüremeyecekti. Kendisinin "Haydi çocuklar, gidiyoruz," dediğini işitti Brown.

Wilson yüzünde duran ıslatılmış mendilin altından pek bir şey göremiyordu. Mendilin iplikleri zeytin rengindeydi, güneşin altındaki sarı ve siyah pırıltılar beynine çarpıyordu. Hava alamıyormuş gibiydi. Kolları yeniden başına doğru gitti, "Ulan çocuklar!" diye bağırdı Wilson. "Japonları tersyüz edin, başka türlü hatıra bula-

mayız." Sedyede yeniden kıpırdadı. "Ulan bu çuvalı da kim koydu başıma? Ah Red ah, insan arkadaşına bu oyunu yapar mı? Şu bok mağaranın içini göremiyorum, Japonu kafamdan çek."

Mendil burnundan aşağıya kaydı. Wilson güneşi görünce gözünü kırpıştırdı, yeniden gözlerini kapattı. "Bak, bak, yılan!" diye bağırdı birdenbire, korkudan titriyordu. "Red vur şunu, iyi nişan al, iyi nişan al." Bir şey daha mırıldandı, sonra bedeni gevşedi. "Bak, sana bir şey söyleyeyim, ölü insan çok durmuş kuzu butuna benzer."

Brown ürperdi. Wilson, Motome Çıkarması'ndan söz ediyordu. Brown tuzlu suyun içinde yeniden boğulmaya başladı, ölümün kabul edilmesiyle birlikte insanı kaplayan son korkuyu yeniden yaşadı. Yorgunluğu içinde suyu yutuyormuş gibi oldu bir an; yutmayı önleyemeyeceğini anladığı zamanki şaşkınlığı yeniden geçirdi, su kendiliğinden boğazından aşağıya gitmişti.

Bütün bunların nedeni o olay, diye düşündü acı acı. O günün anısı her zaman bir panik ve güçsüzlük yaratırdı onda. Savaşın korkunç çarkı içinde bir zavallı olduğunu o zaman öğrenmiş, bu anıyı hiçbir zaman kafasından atamamıştı. Bütün yorgunluğuna karşın Wilson'ı karargâha götürmek zorunda olduğunu kendi kendine yine de inatla telkin ediyor, ama o sırada bütün bunlara inanmıyordu artık.

Sedyeciler öğleden sonra yürüyüşlerini sürdürdüler. Saat iki sularında yağmur yağmaya başladı, toprak hemen çamur oldu. Yağmur önce ferahlattı içlerini; yanan derilerine yağmurun çarpmasından hoşlandılar, postallarının içine kadar giren suda ayak parmaklarını oynatıp durdular. Üşümek çok hoşlarına gitti, ilk birkaç dakika. Ama yağmur sürdükçe toprak yumuşadı, üstlerindekiler bedenlerine yapışarak rahatsız etmeye başladı. Ayakları çamurun içinde kayıyor, balçığın yapışması yüzünden postalları gittikçe ağırlaşıyor, her adımda yere yapışıyordu. Aradaki farkı hemen anlayamayacak kadar bitkindiler; bedenleri yürüyüşün uyuşukluğuna yeniden girivermişti hemen, yarım saat sonra o kadar yavaşladılar ki neredeyse

duracaklardı. Bacakları hemen hemen bütün güçlerini kaybetmişti. Dakikalarca duruyorlar, kalçalarıyla ayaklarını birbirine denkleştirip bir türlü yürüyemiyorlardı. Tepeleri çıkarken her seferinde bir ya da iki adım atıp duruyorlar, birbirlerine aptal aptal bakınıyorlardı; göğüsleri inip kalkıyor, ayakları çamura biraz daha batıyordu. Her elli metrede bir Wilson'ı yere bırakıyorlar, bir iki dakika duruyorlar, sonra ayaklarını sürüyerek yürümeye başlıyorlardı.

Güneş yeniden çıkmıştı. Islak kunai otlarını cayır cayır yakıyor, toprağı kurutuyordu. Topraktaki nem tembel sis bulutları halinde yükselmekteydi. Solukları kesilmişti; ağır, ıslak havayı ciğerlerine boşu boşuna çekiyorlar, homurdanarak ve soluyarak sürükleniyorlardı, kolları yavaş yavaş ve ister istemez aşağıya doğru kıvrılıyordu. Wilson'ı bellerinin hizasında taşımaları gerekti. Ama sedye, yere bırakılmadan, otuz ya da kırk metre önce yere sürtecek kadar ağırlaşmış oluyordu. Otlar yürüyüşlerini zorlaştırıyor, ayaklarını tutuyor, bedenlerine dolanıyor, yüzlerine çarpıyordu. Umutsuzluk ve öfke içinde çabalıyorlar, öfkeleri geçinceye kadar ilerliyorlar, ondan sonra onları ileri gitmeye zorlayacak bir şey kalmıyordu.

Saat üç sularında tek bir ağacın altında uzun bir mola vermek için durdular. Yarım saatten beri kimse ağzını açıp bir tek söz söylememişti, ama bütün güçsüzlüklerine karşın öteki heyecanlarını henüz kaybetmiş değillerdi. Brown yüzükoyun yere yatmış, ellerine bakıyordu: Eski yaraları ve kesikleri yeniden açılmış, akan kanlar kurumuş, elini leke leke yapmıştı. Artık kıpırdayacak hali kalmadığını birdenbire anladı; ayağa kalkabilir, korkunç bir koma halinde belki iki kilometre daha gidebilirdi ama sonra yığılırdı yere. Bütün bedeni bir külçeydi; durduklarından beri boyuna öğürüyor, ortalığı bulanık görüyordu. İki üç dakikada bir bayılacak gibi oluyor, ortalık kararıyor, sırtından buz gibi terler boşanıyordu. Gövdesinden başka her yeri titriyor, eli sigara yakamayacak kadar sallanıyordu. Güçsüzlüğüne kızıyor, kendisinden daha az yoruldukları için Goldstein'la Ridges'ı kıskanıyor, Stanley'nin kendisinden daha

dayanıksız çıkacağını umduğu halde öyle çıkmadığı için ondan nefret ediyordu. Üzüntüsü bir an için kendi kendine acımaya dönüştü; sedyeyi dört kişiyle yola çıkardığı için Croft'a kızdı. Croft bunun olamayacağını bilmeliydi.

Stanley yüzünü elleriyle sımsıkı kapatmış, öksürüp duruyordu. Brown dönüp Stanley'ye baktı; öfkesini çevirecek bir yön bulmuştu. Stanley ona ihanet etmişti. Stanley'yi erbaş yapan oydu, Stanley ise onun aleyhine dönmüştü. Stanley'nin yerine yanlarına başkasını almış olsalardı belki daha rahat yürürlerdi. "Ne o, Stanley?" dedi birdenbire. "Taşıyamayacak mısın?"

"Ulan Brown, sıçarım çarkına!" Stanley çok kızmıştı. Brown'ın bu görevi üstlenmesi keşiften korktuğu içindi; sonra onu yanına alan da Brown'dı. Başlarına gelenler takımda kalanların başlarına geleceklerden çok daha kötüydü. Onlarla kalsaydı daha iyi ederdi, sonra Croft'un da gözüne girmiş olurdu. "Rahat ettiğini düşünüyorsun, değil mi?" diye sordu Brown'a. "Ben bu sedye işini neden üstüne aldığını biliyorum."

"Nedenmiş?" Yanıtı şaşkınca ve merakla bekliyordu.

"Çünkü sen keşif görevini sürdüremeyecek kadar ödleksin de ondan. Sedye keşfine çıkmış bir çavuş. Yuh!"

Brown neredeyse memnuniyet duyarak dinledi Stanley'yi. Bu hayal edebileceği en kötü şeydi; böyle bir dakikanın gelmesinden uzun zamandan beri korkuyordu, dolayısıyla çok dehşetli bir şey gibi gelmedi ona. "Stanley sen de benim kadar ödleksin, merak etme, ikimiz de aynı bokun soyuyuz." Stanley'yi vuracak bir şey aradı ve buldu, "Sen karın için çok üzülme Stanley."

"Sus ulan!.." Stanley çarpılmıştı. Bu güçsüz halinde karısının kendisini aldattığına inandı ve birkaç saniye aldatışların acı bir montajını yaptı kafasında. Koskoca bir güvensizlik ağı ördü, ağlayacak gibi oldu. Ne kadar yalnız kalmıştı.

Brown avuçlarını toprağa bastırdı, dalgın dalgın ayağa kalkabildi. "Haydi bakalım, yola çıkıyoruz." Bacakları karıncalanıyordu;

sabahleyin kalkar kalkmaz bir şey tutamayan insanın hafif ve güçsüz duyusu vardı ellerinde.

Hepsi de yavaş yavaş kalktılar, palaskalarını sıkıştırdılar, sedyenin yanına diz çöktüler ve yeniden yola koyuldular. Yüz metre kadar gittikten sonra Stanley daha fazla yürüyemeyeceğini anladı. Wilson'a az buçuk kızardı zaten, çünkü Wilson kendisinden daha çok çarpışma görmüştü ama şimdi Wilson'ı düşündüğü yoktu. Bildiği tek şey artık sedyeyi taşıyamayacağıydı, çok bile taşımıştı, ne diye taşıyordu?

Kısa bir mola verdikleri zaman Wilson'ı yere bıraktılar; Stanley yalpalaya yalpalaya uzaklaştı, sonra yere düştü. Gözlerini kapadı bile bile; bayılmış gibi yaptı. Ötekiler çevresine toplandılar, bir şey hissetmeden ona baktılar.

"Vay anasını! Herifi Wilson'ın üstüne koyalım da öyle götürelim, başka çare yok," dedi Ridges. "Başka bayılan olursa, onu da üstüne koruz. Sonunda hepinizi ben sırtıma alır götürürüm." Yorgun yorgun güldü. Stanley onunla o kadar çok alay etmişti ki şimdi öcünü alıyordu ufak ufak. Ama hemen utandı. Düşmez kalkmaz bir Allah, dedi kendi kendine, büyük bir ciddiyetle. Stanley'nin dalgın dalgın solumasına hiç aldırış etmeden baktı, bir yaz günü tarlasını sürdükten sonra yere yıkılan katırını hatırladı, Stanley'ye karşı da içinde aynı alayla karışık acıma hissini duydu.

"Ne bok yiyeceğiz şimdi?" diye sordu Brown.

Wilson hemen gözlerini açtı. O anda aklı başında gibiydi. Geniş ve toplu yüzü inanılmayacak kadar yorgundu ve zayıflamıştı. "Beni bırakın gidin arkadaşlar, ne olursunuz," dedi hafif bir sesle. "Wilson boku yedi artık."

Brown'la Goldstein ikna olmuş gibiydiler. "Seni bırakamayız," dedi Brown.

"Ne olur durun arkadaşlar, bıktım artık."

"Bilemem," dedi Brown.

Goldstein hemen başını salladı. "Geriye götürelim," dedi. Nedenini açıklamadı, ama her nedense topun yokuştan aşağıya kaymasını hatırladı birdenbire.

Brown dönüp Stanley'ye dik dik baktı. "Onu burada bırakıp gidemeyiz."

Ridges iğrenmişti. "İnsan bir işe başladı mı sonunu getirir arkadaşlar. Bir kişi için burada kalacak değiliz."

Goldstein'ın aklına birdenbire bir çözüm geldi, "Brown, sen neden burada Stanley'nin yanında kalmıyorsun." Goldstein çok yorgundu, neredeyse onda da yürüyecek hal kalmamıştı ama sedyeyi bırakmak olanaksızdı onun için. Brown da Stanley kadar hastaydı. Tek çare bu söylediğiydi ama Goldstein hoşlanmadı davranışından. Ben başkalarından daha yumuşak olmalıyım her zaman, diye düşündü.

"Yolu biliyor musun?" diye sordu Brown. İşte şimdi namuslu olmalı, bütün itirazlara göğüs germeliydi Brown. Yenilgisinin içinde onurunun son kalıntısını koruması çok önemliydi.

"Ben yolu biliyorum," diye homurdandı Ridges.

"Peki öyleyse, ben kalıyorum," dedi Brown. "Stanley'nin başında biri olmalı." Stanley'yi biraz sarstı, ama Stanley'nin inlemesi kesilmedi. "Bütün gün kendine gelmez artık."

"Bakın, beni dinleyin," dedi Goldstein. "Stanley kalkınca gelir bize yetişirsiniz, yardım edersiniz. Tamam mı?"

"Peki, öyle olsun," dedi Brown. Bunun olmayacağını her ikisi de biliyordu.

"Haydi bakalım, yola koyulalım," dedi Ridges.

Sedyenin bir ucuna Goldstein, öteki ucuna da Ridges geçti; sedyeyi zar zor kaldırdılar, sallana sallana yola çıktılar. Yirmi metre sonra sedyeyi yeniden bıraktılar, sırt çantalarıyla silahlarından başka ne varsa hepsini çıkardılar.

"Sen gelirken bunları getirirsin Brown, olur mu?" dedi Goldstein.

Brown başını salladı.

Yeniden sendeleyerek yürümeye başladılar, çok yavaş adım atıyorlardı. Üzerlerindeki teçhizatı da çıkardılar; Wilson'ın sedyesi şimdi yüz kilodan fazla geliyordu. Bir buçuk kilometre ilerideki alçak bir yolu ancak bir saat sonra geçebildiler.

Onlar gözden kaybolur kaybolmaz Brown postallarını çıkardı, ayaklarındaki kabarcıkları ve yaraları ovuşturdu. On beş kilometre kadar bir yolları kalmıştı. Brown içini çekti, kocaman ayak parmaklarını yavaş yavaş ovdu. Şeritlerimi geri vereceğim döndüğümde, dedi içinden.

Veremeyeceğini biliyordu ama. Ben iyice boku yiyinceye kadar bu iş sürüklenip gidecek böyle. Stanley'ye baktı; boylu boyunca yatıyordu yerde hâlâ. İkimiz de aynı yolun yolcusuyuz. Benim sıkıntılarım onda da başlar az sonra, sen merak etme.

10

Arazi konusunda içgüdüsel bir bilgisi vardı Croft'un. Arazinin iniş çıkışlarını yapan ilk jeolojik zamanların sarsıntılarını, eğrilip bükülmelerini, yağmurun ve suyun yaptığı aşındırmaları ezbere biliyordu sanki. Takımdaki erler nereye gittiklerini ona sormaz olmuşlardı artık; alacakaranlığın ardından gecenin, ya da yürüyüşün ardından yorgunluğun gelmesi ne kadar kesinse, onun da yanılmayacağı o kadar kesindi. Artık bu sorunu düşünmüyorlardı bile. Croft'un kendisi ise bunun nedenini bilmiyordu. Bir uçurumu dönerken karşısına çıkan iki yoldan sağdakinin mi yoksa soldakinin mi tepeye çıkacağını bilmiyor, hangi yolu neden seçtiğini açıklayamıyordu. Seçmediği yolun çıkmayacağını biliyordu yalnız. O yol kesinlikle bir yerde daralacak, sıkışıp kalacak ya da bir tepecikte kaybolacaktı. Yıllarca okumuş ve deneyim görmüş bir jeolog bile ancak bu kadar kesinlikle seçebilirdi bir yolu ama onun seçim yapması uzun zaman alırdı; ayrıca jeologun kendine özgü terimleriyle düşünmesi, etkenleri tartması, bilinmeyen elemanları kestirmesi, bütün yükselme ve çökme, genişleme ve sıkışma eğrilerini karşılaştırması kolay değildi, zaman isterdi ve sonra sonuç yine de kesin olmayabilirdi. Çünkü daha başka etkenler ortaya çıkardı sonunda.

Croft kayaların ve toprağın niteliğini hissettiği gibi, fırtınalar çağında kayaların nasıl gerilip çatladığını, yuvarlanarak toprağı nasıl

oluşturduğunu avcunun içi gibi biliyordu. Toprağa baktığı zaman, o günlerin doğurucu fırtınalarını her zaman duyuyordu; bir tepenin arkadan nasıl göründüğünü hemen her zaman biliyordu. Üzerinde yürüdüğü arazi ne kadar yabancı olursa olsun, bu arazinin denize olan yakınlığını sezebilmesi de bilgileri arasındaydı.

Bu yeteneği belki doğuştandı; belki de yıllarca arazide sığır güttüğü, devriye birlikleri yönettiği, binlerce kere yol seçmek zorunda kaldığı için gelişmişti bu yeteneği. Ne olursa olsun, takımı hiçbir kararsızlığa düşmeden dağa çıkartıyor, bir yoldan ötekine saptırıyor, kollara ayırıyor, ötekilerin ona yetişmeleri ve yeniden güç kazanmaları için ister istemez onları durup bekliyordu. Her duruş onu sıkıyordu. Son günlerde büyük çaba harcadığı halde bir türlü yerinde duramıyor, sabırsızlanıyor, içindeki şiddetli gerilim onu ileri doğru itiyordu. Koku alan bir av köpeği gibi, büyük bir heyecan içinde dağı iyice dişinin arasında hissediyordu. Durmadan bir bayır daha çıkmak, arkada ne olduğunu bir an önce görmek istiyordu. Dağın kitlesi Croft'u yakmış tutuşturmuştu iyice.

Başlangıçta takımı uçurumların arasındaki dik boğazlardan çıkarmış, tepede bir an durmuş, sonra hemen sağa dönmüş, dokuz metrelik bir kayaya bitişik, kunai otlarıyla kaplı dik bir sırtı tırmanmıştı. Sonra erler yeniden sola sapmış, parça parça kayalar bulmuş ve onların üzerlerine tırmanarak yürümüşlerdi. Bunların da tepesinde, karmakarışık birtakım kayalıklar boyunca keskin bir çizgi halinde bir yol zikzak yaparak dağın orta yamaçlarına kadar yükseliyordu. Croft takımı bu yoldan götürüyordu; uzun otlardan ayrılmıyor, ancak yol tehlikeli bir biçimde daraldığı zaman biraz duruyordu.

Yolun üzeri parçalanmış kayalarla doluydu; bir yanı aşağıdaki dimdik uçurumlara bakıyordu. Birtakım yerlerde kunai otları arasından geçerlerken nereye bastıklarını bilmiyorlardı; dizlerinden aşağısını görmüyorlar, uzun otlara iki elleriyle yapışarak, tüfekleri çantalarının üzerinde, yavaş yavaş ilerliyorlardı. Bu biçimde yarım

saat durmadan tırmandılar, sonra mola verdiler. Croft erleri ilk dere yatağından çıkarmaya başlayalı bir saatten fazla olmuştu. Güneş hâlâ doğudaydı ama onlar yorulmuşlardı. Molaya çok sevindiler, bayırın dar ve yüksek bir yerinde çizgi halinde yerlere uzandılar.

Wyman yürüyüşün son yirmi dakikasında durmadan solumuştu; şimdi sırtüstü ölü gibi uzanmış, bacaklarını oynatacak gücü yeniden toplamaya çalışıyordu.

"Ee, nasılsın bakalım?" diye sordu Roth.

"Bombok." Wyman başını salladı. Bütün gün sürecekti bu iş; keşif sırasında kazandığı deneyimlerinden de biliyordu ki dayanamayacaktı. "Çantamı hafifleteceğim," dedi Roth'a.

Ama çantanın içinde bulunan her şey gerekliydi. Wyman yiyecekleri mi yoksa battaniyeyi mi atması gerektiğini düşündü. Yanlarına yirmi bir öğünlük kumanya almışlardı, bunlardan ancak yedisini yemiş bulunuyorlardı. Ama dağı aşıp da Japonların gerisinde keşfe başlayacak olurlarsa bu hareket en azından bir hafta sürebilirdi. Göze alamazdı bunu. Wyman çantasından battaniyesini çekti çıkarttı, birkaç metre öteye fırlatıp attı.

"O battaniye kimin?" Croft görmüştü. Onlara doğru yaklaşıyordu.

"Benim, Çavuşum," dedi Wyman.

"Git al, çantaya sar."

"Bana gerekli değil, gerçekten," dedi Wyman yavaşça.

Croft dik dik baktı. Hearn yoktu, disiplin onun elindeydi artık, kimse bu disiplini bozmaya kalkışamazdı. Hearn geldikten sonra takımda bir gevşeklik başlamıştı, bu disiplinsizliğin önünü bir an önce kesmek gerekiyordu. Ayrıca israfa da kızardı Croft. "Git al diyorum sana."

Wyman içini çekti, ayağa kalktı, battaniyeyi aldı. Battaniyeyi katladığı sırada Croft havayı biraz yumuşatmak istedi. Wyman'ın çarçabuk boyun eğmesinden hoşlanmıştı. "Bana bak, battaniye gerekli olur sana. Geceleyin kıçın ısındığı zaman ne iyi ettim de aldım dersin."

"Öyle." Herhangi bir yakınlık göstermedi Wyman. Battaniyenin ağırlığını düşünüyordu.

"Nasılsın Roth?" diye sordu Croft.

"İyiyim Çavuşum."

"Bugün dalga geçmek yok."

"Hayır." Ama Roth öfkeliydi. Croft'a baktığı sırada onun öteki erlerle konuşmak üzere uzaklaştığını gördü. Parmaklarıyla birkaç ot yakaladı, öfkeyle yoldu onları. "Kimseye göz açtırmıyor," diye fısıldadı Wyman'a.

"Ah, keşke Teğmen..." Wyman içinde bir üzüntü duydu hemen. Başka şeyler de şimdi aydınlanıyordu; önceleri, yani Hearn olduğu zamanlar ne iyiydi. "Ne boktan talihimiz varmış."

Roth başıyla onayladı. Croft kurbanlarına hiç aman verir mi. Kurt. Kendini beğenmişçesine, ağır ağır, "Bu takım benim elimde olsaydı," dedi, "erlere söz hakkı tanır, onlarla arkadaş olur, içlerinde iyi olanları tutardım."

"Evet, ben de," diye kederine katıldı Wyman.

"Ama bilinmez ki."

Roth içini çekti. Bir zamanlar o da böyle bir duruma düşmüştü. Ekonomik bunalımda iki yıl işsiz kaldıktan sonra bir emlak komisyoncusunun yanında iş bulmuştu. Kiraları topluyordu. Hiç sevmediği bir işti bu; kiracılar kızıyor, söyleniyorlardı. Bir gün yaşlı bir karıkocanın oturduğu bir apartman dairesinden kira almak üzere gönderilmişti; kiracı aylardır kirayı ödememişti. Bu karıkocanın da başına herkesten işittiği acıklı şeyler gelmişti. Paralarını koydukları banka iflas etmiş. Roth bir aylık süre vermek istedi ama böyle yaparsa büroya dönmeye cesaret edemeyecekti. O gün para toplayamamıştı. Duygularını gizlemek için karıkocaya çok sert davrandı, onları kapı dışarı etmekle yıldırmaya çalıştı. Karıkoca yalvardılar ve nihayet Roth sokağa atılmanın korkunçluğunu düşününce bu rolü oynamaktan hoşlandığı sonucuna vardı, "Bana ne, parayı nereden bulursanız bulun," dedi sonunda, "ama bulun, karışmam."

Şimdi bu olayı düşündüğü zaman sıkıntı duydu içinde bir an, sanki alınyazısı değişirmiş gibi, keşke daha yumuşak davransaydım, dedi kendi kendine. Haydi be sen de, diye düşündü, batıl inanç bu. Bu olayla onun ne ilgisi var. Croft'un da sert ve kırıcı davrandığı zaman, aynı şeyi duyup duymadığını düşündü. Ama gülünçtü bunu düşünmek. Geçmiş gitmiş bir olay, unut gitsin, dedi içinden. Ama korkmuştu.

Wyman bir zamanlar boş bir arsada ragbi oynadığı günleri düşünüyordu. Kendi mahallesinin takımında, başka mahallenin takımına karşı oynuyordu bir gün. İkinci yarıda bacakları tutmaz olmuştu, karşı takımın oyuncuları istedikleri gibi atağa geçiyorlar, o da sinip geriye çekiliyordu. Oyundan çıkmak istemişti ama yedek oyuncu yoktu. Puan kaybetmişlerdi. Ama kulüplerinde sonuna kadar dayanan bir çocuk vardı. Bu çocuk her oyunda ikili mücadeleye giriyor, herkesi bağıra çağıra uyarıyor, karşı takım sayı aldıkça öfkesi gittikçe artıyordu.

Ben öyle insanlardan değilim, dedi Wyman. Evet, kahraman tiplerden değildi; bu gerçeği çarçabuk ve dibine kadar anladı. Birkaç ay önce bu sonucu çıkarmış olsaydı mahvolurdu. Şimdiyse bu tespit onu biraz düşündürmüştü, o kadar. Croft gibi adamları hiçbir zaman anlayamayacaktı, sadece onlardan uzak durmak istiyordu. Peki ama ne diye kızıyorlar, diye düşündü. Alıp veremedikleri ne? "Bu namussuz dağı hiç sevmiyorum," dedi Roth'a.

"Ben de öyle." Roth içini çekti yeniden. Dağ çok yayvan, çok yüksekti. Sırtüstü yattığı zaman bile doruğunu göremiyordu. Önünde yamaç yamaç geriliyor, daha yukarılarda salt kayalık oluyordu. Tropikal ormanı hiç sevmemişti; üzerinde bir böcek gezindiğinde ya da bir dalda bir kuş birdenbire cıvıldadığında ödü kopardı. Hiçbir şey görünmezdi; midesini bulandıran bir sürü pis koku vardı. Soluk alınacak bir yer değildi ama ormanda olmayı istiyordu o sırada. Bu boş dağlardan, bu iç karartıcı yabancı taş yığınlarından, bu gökyüzünden daha güvenliydi orman. Boyuna durmadan tırmana-

caklardı, hiçbir güvenlik yoktu bu çıkışta. Ormanda her tür tehlike vardı ama o sırada bu tehlikeler çok da önemli görünmüyordu ona, alışmıştı hiç olmazsa. Şimdi burada öyle miydi ya; bir yanlış adımın sonu ölüm. Gerilmiş bir ipin üzerinde ölmektense bir mahzende yaşamak çok daha iyidir. Roth otları yoldu yeniden. Croft neden karargâha dönmemişti? Ne kazanacaktı sanki?

Martinez'in bütün bedeni ağrıyordu. Geceki olayın etkisi altındaydı; sabah dağa tırmanırlarken zar zor yürümüş, birtakım kuşkular içinde bunalmıştı; dizleri titriyordu, bütün bedeni su gibi ter içindeydi. Kafası kaçınılmaz oyunlar oynayıp durmuştu ona; kendi keşif göreviyle Hearn'ün ölümü arasındaki bağıntı neyse ki silikti ya da hiç olmazsa öyle görünüyordu. Ama ikinci pusuya düştüklerinden beri "düşünde suçlu olduğunu anlayan bir adam" gibiydi; cezalandırılacağı zamanı bekliyor, cinayet işlediğini hatırlayamıyordu.

Boğazın ilk yokuşunu çıkmaya çalışırken öldürdüğü Japon askerini düşünüyordu boyuna. Yüzünü apaçık görüyordu, sabahın bu acı aydınlığında bir gece öncekinden çok daha canlıydı yüzü; Japon'un yaptığı bütün hareketler teker teker gözünün önüne geliyordu. Martinez parmak uçlarının karıncalandığını, parmaklarının birbirine yapıştığını hissediyordu. Eline baktı, iki parmağının arasındaki çizgilerde kurumuş iplik iplik kanları gördü birdenbire ve korktu. Büyük bir tiksintiyle, bir insanın böcek ezerken duyduğu aşırı korku içinde homurdandı. Ihh. Ve hemen sonra Japonun burnunu karıştırdığını gördü.

Suçlu oydu.

Neden? O sırada dağdaydılar, eğer o... eğer o... Japonu öldürmese, dönecek kumsala, dedi kendi kendine. Ama bu da haklı çıkarmadı onu, bütün sırtını boydan boya ürpertiyordu kuşkusu. Düşünmeye çalışmaktan vazgeçmişti. Takımın ortasında, ayaklarını sürüye sürüye yürüyor, dağı tırmanmamak için çırpınması içini ferahlatmıyordu.

Ne kadar yorulursa sinirleri de o kadar çok geriliyordu. Ateşli bir hastanın ağır ve ağrılı hissiyatı vardı bacaklarında.

Mola sırasında Polack'la Gallagher'ın yanına uzandı. Onlarla konuşmak istediği bir şey vardı ama bunun ne olduğunu pek bilmiyordu.

Polack yüzüne bakarak sırıttı. "Ee sen ne diyorsun keşif eri?"

"Hiç, ne diyeceğim," dedi alçak bir sesle. Bu soruya ne yanıt verileceğini hiçbir zaman bilemez, her zaman şaşırırdı.

"Bugün seni izinli saymalıydılar," dedi Polack.

"Evet." Geceleyin keşfini doğru dürüst yapamamıştı ki... Baştan aşağı yanlıştı yaptıkları. Eğer Japonu öldürmeseydi... Ah bütün yanlışlıklar hep bundan çıkmıştı. Teker teker sayamazdı hepsini ama çok hata yaptığını biliyordu.

"Hiçbir vukuat olmadı mı?" diye sordu Gallagher.

Martinez omuz silkti. Elindeki kurumuş kana baktığını gördü Polack'ın. Herhangi bir pislik sanabilirdi ama kaçıverdi şu söz ağzından:

"Geçitte Japonlar. Birini öldürdü ben." Rahatlamıştı.

"Yaaa?" dedi Polack. "Peki ama Teğmen bize geçidin boş olduğunu söyledi."

Martinez yeniden omuz silkti. "Bırak şu aptalı. Croft'la tartıştı, geçit boş dedi. Ben dönmüş, Japonları görmüş. Croft söyledi ona, Martinez iyi adam, ne yapıyor bilir, ama Teğmen inanmak istemez, aptal inatçı."

Gallagher yere tükürdü. "Demek sen bir Japon öldürdün de inanmadı, öyle mi?"

Martinez başıyla onayladı, gerçeğin söylediği gibi olduğuna inanıyordu o sırada. "Onlar konuşuyor, ben dinliyor, bir şey demiyor. Croft söylüyor ona." Öykünün gerisi kafasında büsbütün karıştı. Yemin edemezdi ama o sırada Croft'la Hearn'ün tartıştıklarını hatırlıyordu. Hearn geçitten gidelim diyor ama Croft istemiyordu.

"Croft dedi bana, ben ne zaman konuşur Hearn'le, sen açma ağzını. Hearn ne kadar aptal biliyor Croft."

Gallagher inanmadı, başını salladı. "Amma da inatçı bokun biriydi şu Teğmen. Cezasını buldu ama."

"Evet, buldu cezasını," dedi Polack. Her şey arapsaçına dönmüştü. Eğer herif geçitte Japonlar var dediyse, yokmuş gibi nasıl karar verilebilirdi? Anlaşılır gibi değildi. Polack'ın aklı ermiyordu bir türlü. Parmağının altında sanki bir şey varmış gibi, parmağını sanki bir şeyin üzerine bastıracakmış gibi, garip bir kararsızlık içindeydi. Anlatılamayacak kadar büyük bir öfke duyuyordu içinde.

"Demek Japon'u öldürdün ha," dedi Gallagher kıskançlık ve hayranlıkla.

Martinez başını eğdi. Bir adam öldürmüştü. O anda ölse, dağda ya da dağın öteki yanında öldürülecek olsa günahkâr gidecekti öteki dünyaya. "Evet, öldürdüm," dedi hâlâ övünür gibi. "Hiç ses çıkarmadım, arkasından yaklaştım, hışırttt..." Kâğıt yırtılışını taklit etti. "Sonra Japon..." Martinez parmaklarını şaklattı.

Polack güldü. "Kolay değil, yürek ister. Yaşa be Japon avcısı!"

Martinez başını omuzlarına gömdü utanarak, övgüyü kabul etti. Savaş alanındaki Japon ölüsünün çenesinden kopardığı altın dişi hatırladıkça sevinçle üzüntü arasında bocalar, zavallılığı ve korkusuyla ansızın baş başa kalırdı. İtiraf etmediği bir günahtan sonra şimdi bir günah daha işlemişti. İlk duyduğu şey büyük bir üzüntü oldu. Çevrelerinde onu kurtaracak bir papazın bulunmaması çok kötüydü. Martinez bir an takımdan sıvışmak, tepeleri aşarak kumsala gitmek, vurulmadan karargâha dönmek ve papaza itirafta bulunmak istedi. Ama bu düşüncenin hemen ardından böyle bir şeyin olamayacağını anladı.

Polack'la Gallagher'ın yanına neden damladığını da anladı. Onlar da Katolikti, durumunu çok iyi anlarlardı. Martinez kendi durumuyla o kadar uğraşıyordu ki onların da aynı şeyi duyduk-

larını sanmıştı içgüdüsel olarak. "Bak, dedi. Biz vurulup ölecek, yanımızda yok papaz."

Bu sözler Gallagher'ı ıslak bir havlu gibi sardı, "Doğru," doğru, diye mırıldandı. Gallagher'ın içine birdenbire bir korku düşmüş, tatsız bir önsezi duymuştu. Takımdaki bütün erler yaralanmış ya da ölmüş halde gözünün önüne geldi birden, kendini toprakta kanlar içinde yatarken gördü. Tepelerindeki dağ titreyerek esniyor, Gallagher'ın içine korku salıyordu. Bir an Mary'nin ölmeden önce günah çıkarıp çıkarmadığını merak etti, bunu yapmadığını düşündü, biraz kızdı ona. Onun günahını da kendisi çekecekti. Ama ölen bir insanın arkasından kötü şeyler düşünmenin doğru olmadığı aklına gelince vazgeçti hemen. Mary'yi ölmüş karısı olarak düşünmüyordu o sırada.

Keşifte kendisini koruyan uyuşukluk ve vurdumduymazlık hali yavaş yavaş dağılıyordu. Martinez'e kızıyordu o anda, yaptığını anlattı diye. Keşfe çıkmadan önce korkusunu kendi kendine pek itiraf etmemişti. Öfkelenerek, "Ağzına sıçtığımın ordusu, ne olacak," dedi ve ağzından bir küfür daha kaçırdığı için suçladı kendini.

"Ulan nedir o düşünüp durduğunuz?" diye sordu Polack.

"Papaz yok," dedi Martinez hemen. Sorusunu o kadar kesin sormuştu ki Polack, Martinez onun yanıt vereceğini, dini konuları çok iyi bildiğini sanmıştı.

"Sen bunu önemli bulmuyor musun?" diye sordu Gallagher.

"Bakın, size bir şey söyleyeyim mi?" dedi Polack. "Hiç üzülmeyin böyle şeylere. Hepsi alavere dalavere."

Ödleri koptu. Gallagher başını çevirip omzunun üzerinden dağa baktı, farkına varmadan. Hem o hem Martinez, Polack'ın yanına geldiklerine pişmandılar. "Ulan sen ne boksun söylesene, dinsiz misin nesin?" Ağzını bozduğuna üzülmedi bu kez. İtalyanlarla Polonyalıların kötü Katolik oldukları doğru diye düşünüyordu Gallagher.

"Ulan siz bu martavallara inanıyor musunuz?" diye sordu Polack. "Merak etmeyin ben de bilirim bu işleri, ne dümenler döndüğünü. Hepsi alavera dalavere, para tuzağı."

Martinez dinlememeye çalışıyordu.

Polack'ın öfkesi doludizgindi. Uzun zaman baskı altında tutulan bir düşmanlık ortaya çıkıyor, buna bir de kabadayılık ekleniyordu. Çünkü onun içinde de bir korku vardı. Solak Rizzo gibi birine kafa tutuyormuş gibi geliyordu ona. "Sen Meksikalısın, sen de İrlandalı. Bu boktan işlerden çıkarınız olmasa düşünmezsiniz. Polonyalıların hiçbir çıkarı yok. Siz Amerika'da hiç Polonyalı bir Kardinal gördünüz mü? Hayır. Ben bilirim bu işi, kız kardeşim rahibe." Kız kardeşini düşündü bir an, anlayamadığı bir duygu içini ezdi yeniden. Martinez'e baktı. İşin aslı neydi? "Kıçıma tekme atarlarsa atsınlar, vız gelir!" dedi. Ne demek istediğini, kimden söz ettiğini kendisi de pek bilmiyordu. İfrit kesilmişti. "Yaptıklarını bir bilseniz! Eğer böyle bir kenara çekilip oturur da heriflerin yaptıklarına göz yumarsanız puştsunuz," dedi çılgınca bir öfkeyle.

"Ağzından çıkanı kulağın işitmiyor senin," diye mırıldandı Gallagher.

"Haydi arkadaşlar, sırtlayın çantaları!" Yine Croft konuşmuştu.

Polack çevresine şaşkın şaşkın bakındı, Croft uzaklaşırken başını salladı. "Evet, haydi bakalım dağa, haydi haydi!" diye alay etti. Elleri öfkeden titriyordu biraz.

Konuşmaları yarım kalmıştı ama yürüyüş sırasında her üçünün de canı sıkkındı.

Takım bütün sabah boyunca dağı tırmandı durdu. Yol sonsuz gibiydi. Kayalıkların yanından geçiyorlar, kunai otlarıyla kaplı dimdik yokuşları bir merdiven çıkar gibi köklere yapışarak tırmanıyorlardı. Geçtikleri yola kadar yayılan ve aşağılarındaki dere yataklarına kadar inen bir ormandan geçtiler. Çıktıkça çıktılar. Artık ayakları titriyor, sırtlarındaki çantalar elli kiloluk buğday çuvalları kadar ağır geliyordu. Önemsiz bir tepeye çıkınca dağın doruğuna yaklaştıklarını sanıyorlardı. Oysa bütün gördükleri, yeni bir tepeye çıkan, beş altı yüz metrelik daha dik bir yokuştan başka bir şey olmuyordu. Croft onları uyarmıştı. Sabahleyin birkaç kere durmuş

ve demişti ki, "Arkadaşlar, şunu iyice kafanıza sokun ki bu dinini s...ktiğimin dağı çok büyüktür, tepesine çıkmak için acele etmeyin." Duymuşlardı Croft'u ama inanmamışlardı ona. Çabalarının karşılığını yakında alacaklarını düşünmeden tırmanmaya devam etmek çok acı geliyordu onlara.

Öğleyin yolun sonuna yaklaştılar ve şaşırıp kaldılar. Dağ aşağı yukarı yüz metre yüksekliğinde dik kayalardan iniyor, ortasında bulunan bir sürü taşlardan oluşan bir vadiye ulaşıyordu. Anaka Dağı'nın asıl merkezi onların çok yukarılarında kalıyor, kat kat ormanlar ve kayalardan geçtikten sonra baş döndürücü bir biçimde ve gözlerinin görebildiği kadar, yüzlerce ve yüzlerce metre yükseliyordu. Doruğu göremiyorlardı bile; buluttan bir tacın içinde kaybolmuştu.

"Vay anasını, bunun üstüne mi tırmanacağız?" dedi erlerden biri soluyarak.

Croft erlere sinirli sinirli baktı. Hepsi de belli ki bunu düşünüyordu. O da yorulmuştu; eski yorgunluklarını aratmayacak kadar yorgundu ama onları metre metre yukarı çıkartmak zorundaydı. "Burada yemek yiyelim, sonra yola çıkarız; anladınız mı arkadaşlar?"

Hafif mırıltı oldu yeniden. Croft bir taşın üzerine oturdu, geldikleri yöne baktı. Kilometrelerce uzaklarda pusuya düştükleri sarı tepeler, Brown'la sedyecilerin o sırada geçmekte oldukları yerler görünüyordu. Çok uzaklarda adayı çevreleyen tropikal ormanın denize kadar sarkan saçakları, onun da ötesinde geldikleri deniz vardı. Vahşi doğayla çevriliydi dört bir yan; canlıya benzer en küçük bir şey yoktu sanki görünürde. Dağın öteki yanında sürüp giden savaş o sırada çok uzaktaydı.

Arkasındaki Anaka Dağı bir insan gibi binmişti sırtına. Döndü, soğuk soğuk dağa baktı, içinde yarattığı o kaba ve işlenmemiş heyecanı yeniden duydu. Üstüne tırmanacaktı; yemin etmişti bir kere.

Ama erlerin baskısını duyuyordu çevresinde. Hiçbirinin onu sevmediğini biliyordu, eskiden pek aldırdığı yoktu buna ama şimdi

erler ona düşman kesilmişlerdi ve düşmanlığı kurşun bir baskı gibi duyuyordu üzerinde.

Tırmanacaklardı, yoktu başka çaresi. Erler bunu başaramayacak olurlarsa Hearn'e karşı yanlış davranmış olacaklar, emre uymayan ve orduyu kazıklayan asker durumuna düşeceklerdi. Croft bu işe bozuldu. Takımı bile bile sırtında taşıyacak ve bu da çok zor olacaktı. Kumanya kutusunun kenarına tükürdü ve kutuyu sonuna kadar yırttı; bu işi de her yaptığı gibi temiz, özenli ve ustalıkla yaptı.

Ridges'la Goldstein akşamüstü geç vakitlerde Wilson'la cebelleşip duruyorlardı. Ağır adımlarla, büyük işkenceler içinde, canları çıkarcasına yürüyorlar, Wilson'ı on metre, bilemedin on beş metre taşıdıktan sonra yere bırakıyorlardı. Düz çizgi üzerinde yürüyen bir karınca da ancak bu kadar yol alabilirdi sözgelişi. Yola devam edip etmemeyi düşündükleri yoktu artık. Wilson'ın hırıltılarına da kulak vermiyorlardı, bu sıcağın ve bunca çabanın içinde kaskatı bir emir vardı yalnızca: Wilson'ı taşıyacaklardı. Konuşmuyorlardı, ağızlarını açacak halleri yoktu. El yordamıyla yürüyorlardı; bilmedikleri korkulu bir caddede karşıdan karşıya geçen körler gibiydiler. Yorgunlukları birçok düzeyi delip geçmiş, duyularının birçoğunu köreltmiş, yorgunluğu varlıklarının en düşük ortak paydası durumuna indirmişti.

Böylece herhangi bir anda yere yuvarlanmaya hazır durumda didinip durdular ama hiçbir zaman bilinçlerini tam olarak yitirmediler. Ancak sonuna doğru, bu kadar yordukları halde bedenlerinin nasıl olup da hâlâ çalıştığına şaşırdılar.

Wilson'ın ateşi yükselmişti; ağır bir sis dalgası içinde yüzüyordu. Sedyenin sarsıntıları tekdüze ve ağırdı, hatta keyifli olduğu bile söylenebilirdi. İşittiği bir iki söz, Ridges'la Goldstein'ın kısık kısık soluyarak konuşmaları, kendi sesinin gürültüsü, yani bütün duyumları ayrı ayrı odalara açılan kapılar gibi ayrı ayrı giriyordu kafasına. Duyularının olağanüstü bir canlılığı vardı; sedyenin her

sarsıntısında kaslarının her gerilimini duyuyor, buna karşılık yarasının acıları ona uzak görünüyor, bunları bedeninin dışından gelen birtakım şeyler sanıyordu. Bir tek şey vardı onu bırakıp giden: İradesi. Artık iyice edilgin bir duruma girmiş, kendisini bitkinliğine rahatça bırakmıştı; bir şey sormaya karar vermesi ya da alnındaki böceği kovalaması dakikalar alıyordu. Böceği kovaladıktan sonra kolunu yeniden yerine koyuncaya kadar parmakları yüzünün üstünde hareketsiz kalıyordu. Hemen hemen mutluydu.

Aklına gelen herhangi bir şeyi uzun uzadıya evirip çeviriyor, zaman zaman dakikalarca konuşup duruyordu. Sesini denetleyemediği için konuşmaları bazen zayıf bazen yüksek çıkıyor, arada sırada bağırıyordu. Sedyecilere gelince, söylediği sözlerin anlamını kavramadan, dahası kulak asmadan dinliyorlardı onu:

"Ben Riley'deyken Kansas'ta bir karı vardı. Beni arar bulur, benimle karıkoca gibi yaşardı. O pis barakalarda bir gece bile yatmadım, oradakilere karım kentte oturuyor diyordum. Kadıncağız bana yemekler pişiriyor, üniformamı dikiyor, istediğim gibi kolalıyordu. Benim için yapmayacağı şey yoktu." Düş görüyormuş gibi gülümsedi. "Resmi de var cebimde, bir dakika durun da göstereyim." Eli cebine gitti, karıştırdı sonra unuttu. "Evli olduğumu bilmiyordu, ben de doğrusunu söylemedim ona. Savaştan sonra ona ayrı bir ev tutarım diyordum. İyi kadın, ne diye elimden kaçırayım, anlamam ben arkadaş. Ona dedim ki ben üniversite mezunuyum, bana inandı. Bu karı milletiyle durmadan yat da ne söylesen inanır." İçini çekti, hafifçe öksürdü, ağzından biraz kan geldi yeniden. Bir korku dalgacığı kabardı içinde, başını salladı. Bitkindi ama bırakamazdı kendini. "Beni neden geri götürüyorlar? O pezevenk doktorlar gıcır gıcır yapsınlar beni diye."

Mermi inanılmaz bir güçle etine saplanıp kalmış, bir buçuk gün boyunca aralıklarla kan kusmuş, sedye sarsılmış, kıpırdamış, yarasının bütün acılarını çekmişti. Ama kendini bırakmak aklından bile geçmemişti. Daha yapmak istediği bir sürü şey vardı.

"Bakın arkadaşlar dinleyin beni, zenci kız düzmek iyi bir şeydir demiyorum size ama eskiden beri benim içimi çeker ikide birde. Babamın oturduğu evin önünden geçen bir zenci kız vardı, hemen her gün geçerdi, götünü sallaması hiç gözümün önünden gitmez."

Dirseğine dayanarak kalkar gibi yaptı, bir an Ridges'a dalıp baktı. "Sen hiç zenci yaptın mı?" diye sordu.

Ridges durdu, sedyeyi yere bıraktı. Wilson'ın söylediğine ilk kez kulak veriyordu. "Böyle sözler istemem, anladın mı?" dedi. Ağır ağır soluyor, gözlerini odaklayamıyor gibi dalgın dalgın Wilson'a bakıyordu. "Yeter artık!" diye bağırdı. Bu yorgun halinde bile çok kızmıştı Ridges. "Sen başka bir söz bilmez misin?" diye soludu.

"Sen hıyarın tekisin Ridges," dedi Wilson.

Ridges bir öküz gibi kafasını salladı. Hayatı boyunca yapmaması gereken bir sürü şey vardı. Zenciyle sevişmek onun için günah olduğu kadar bir lükstü de; yapılmaması gereken aşırı şeylerden biriydi. "Kes artık Wilson."

Ama Wilson çok uzaklardaydı. Bedeninin sıcaklığı, bacaklarındaki ağır ve tatlı gevşeklik aldatıyordu onu. Bunu cinsel bir hazırlık sanıyor, boğazında ağır ve temelsiz bir şehvet duyuyordu. Gözlerini kapadı, ay ışığının aydınlattığı bir geceyi, kentin dışındaki nehir kıyısını hatırladı. Hafif hafif güldü, bu sırada boğazından bir balgam çıktı. Balgamı yine yuttu, yanaklarını buruşturduğunu hissetti, gözlerinden ufak ufak ve kendiliğinden yaşlar aktığını anlayarak şaşırdı.

Birdenbire ağzının farkına vardı yeniden, dili boğazının içine doğru sarkıyordu. "Arkadaşlar biraz su verin ne olur?" Yanıt yok. Hiç istifini bozmadı yeniden, "Ne olur arkadaşlar, bir damlacık."

Yanıt veremezlerdi. Kızdı, "Ulan eşşoğlueşşekler, biraz su verin diyorum size!"

Ridges kaba kaba, "Kes sesini," dedi.

"Arkadaşlar, ne olursunuz, kulunuz köleniz olayım, bir parça su verin bana."

Ridges sedyeyi yere koydu. Wilson'ın bağırmaları yeniden sinirine dokunmuştu. Ridges'ı o sırada kızdıran tek şey buydu.

"Ulan hepiniz eşşoğlueşşeksiniz!"

"Olmaz," dedi Ridges.

Su vermeyi doğru bulmuyor ama vermemek ona daha zor geliyordu. Wilson'a kızgındı. Biz hiç sesimizi çıkarmıyoruz bak ağzımızı bile açmıyoruz, dedi kendi kendine. "Wilson, olmaz, içemezsin." Sözü kesindi.

Wilson yeniden daldı.

Sedyeyi kaldırdılar, birkaç metre daha sürüklediler, sonra yine yere bıraktılar. Güneş ufka yaklaşıyor, soğuyordu, ama pek dikkat ettikleri yoktu buna. Taşımak zorunda oldukları bir yük vardı; bu yükü böylece sürükleyip duracaklar, hiçbir zaman yalnız bırakıp gitmeyeceklerdi. Bu gerçeği açıkça bilmiyorlardı ama bütün yorgunluklarının altında gizli olan buydu. Yalnız durmadan yürüyeceklerini biliyorlar ve yürüyorlardı. Bütün öğleden sonra Ridges'la Goldstein santim santim ilerlediler. Gecelemek için durdukları sırada, battaniyelerinden biriyle Wilson'ı örttüler, bir tanesine de ikisi birden sarılıp yattılar. Brown'la Stanley'yi bıraktıkları yerden beri Wilson'ı yedi buçuk kilometre götürmüşlerdi. Ormana yaklaşmışlardı artık. Birbirlerine söylememişlerdi ama son tepeyi aşarlarken ormanı görmüşlerdi uzaktan. Belki yarın kumsalda uyuyacaklar, geminin gelip kendilerini almasını bekleyeceklerdi.

11

Binbaşı Dalleson'ın derdi başından aşkındı. General o sabah – keşif hareketine başlandığının üçüncü günü sabahı– Botoi Körfezi Çıkarması'na bir muhrip sağlamak üzere Kolordu Karargâhına gitmiş, tümenin komutası fiilen Dalleson'ın eline geçmişti. Gerçi 460. Alay Komutanı Albay Newton'la Yarbay Conn teknik bakımdan Dalleson'dan üstündüler, ama General'in yokluğunda harekâttan sorumlu olan Dalleson'dı ve şu anda da zor bir sorunla karşı karşıya bulunuyordu.

Beş gündür gelişen saldırı dün birdenbire duraksamıştı. Bunun böyle olacağını tahmin etmişlerdi zaten, çünkü saldırı programladıklarından daha hızla ilerlemişti; bu yüzden Japonların direnmelerini artırmış olmaları olasılığı çoktu. Cummings bunu düşünmüş, Dalleson'a zaman kazanmasını söylemişti, "Ortalıkta bir durgunluk var Dalleson, Japonların bir iki saldırı yapabileceklerini sanıyorum ama korkulacak bir şey değil. Cephede baskıyı bütünüyle elden bırakmayın yeter. Ben bir ya da iki muhrip koparabilirsem seferi bir hafta içinde bitiririz."

Verilen emir yeterince basitti ama evdeki hesap çarşıya uymadı. General'in uçağı kalktıktan bir saat sonra Dalleson müthiş bir keşif raporu aldı. E Bölüğünden bir manga, ormanın içinde keşfe çıkmış, son bulundukları mevzilerden bin metre kadar ileriye sız-

mış ve terk edilmiş bir Japon karargâhı görmüştü. Raporda verilen değerler büsbütün yanlış değilse, bu karargâh Toyaku Hattı'nın hemen gerisine düşüyordu.

Dalleson başlangıçta inanmadı rapora. Çavuş Lanning ve yanlış raporlar yüzünden olanlar aklından çıkmamıştı; mangalar ve takım komutanları görevlerini yerine getirmiyorlardı bazen. Ama bu kez bu pek olası değildi, çünkü yanlış rapor verenler daha çok bir direnişle karşılaştıklarını ve geriye dönmek zorunda kaldıklarını bildirirlerdi.

Binbaşı burnunu kaşıdı. Saat on birdi, güneş harekât çadırının üstünü uzun uzadıya kavurup durmuş, çadırın içi kızgın bir hamama dönmüş, ısınan çadır bezinin kuru ve tatsız kokusu her yanı kaplamıştı. Binbaşı terliyordu; çadırın açık duran yanlarından görünen karargâh sıcağın altında titreşiyor, gözünü alıyordu. Susamıştı. Yazıcı erlerden birini subay kantinine gönderip buzdolabından soğuk bir bira isteyip istememeyi birkaç dakika boş yere düşündü. Ama ona büyük bir iş gibi göründü bu. Böyle önemli bir günde masasının başından ayrılmaz, gelecek raporları beklemekten başka bir iş yapmazdı. Birkaç metre ileride iki subay kendi aralarında konuşuyorlar, öğleden sonra bir cip alarak kumsala yüzmeye gidip gidemeyeceklerini tartışıyorlardı. Binbaşı geğirdi. Bütün sıcak günlerde olduğu gibi o gün de midesi rahatsız ediyordu onu hafifçe; sinirli sinirli yelpazeliyordu yüzünü.

Subaylardan biri şöyle diyordu, "Bir söylenti var, doğru değil elbet, seferden sonra bize Kızılhaç kızları vereceklermiş."

"Öyleyse kumsalın bir kısmını düzeltmeli, birkaç kabin yapmalı. Ne hoş olur biliyor musun?"

"Bizi yine bir yere gönderirler. Ne çekerse piyade çeker."

Teğmen bir sigara yaktı. "Of be, şu sefer bitse artık."

"Neden? Dur bakalım, bittikten sonra daha tarih yazacağız. En kötü zaman o olacak."

Dalleson yeniden içini çekti. Seferin sona ermesi konusundaki konuşmalar içinde bir eziklik yaratmıştı. Peki ama şu son gelen

keşif raporunu ne yapacaktı? Bağırsaklarında hafif bir ağrı duydu. Korkulacak bir şey yoksa burada oturup da tuvaleti ne diye düşünecekti. Uzaklarda bir topçu bataryası ateş etti, topun sesi sıkıntılı sabah havasında küskün küskün yansıdı. Binbaşı masasındaki sahra telefonunu kaldırdı ve iki kere manyeto etti. "Bana Potential Red Easy'yi bağla!" diye homurdandı telefoncuya.

E Bölüğü Komutanı'nı istedi. "Dinle Değirmen, İp konuşuyor," dedi. Şifreli adları kullanıyordu.

"Ne istiyorsun, İp?"

"Bu sabah sizden bir keşif raporu aldım. 318 sayılı rapor, hangisi olduğunu anladın, değil mi?"

"Evet."

"O yazılan boklar doğru mu? İyi düşün ha Değirmen, eğer o raporu seninkilerden biri uydurmuş ve sen de yutmuşsan canına sıçarım."

"Yok be, doğru. Ben kendim araştırdım. Manga Komutanı'yla konuştum, sallamadığına yemin ediyor."

"Peki, öyleyse ben..." Binbaşı sık sık işittiği bir sözcüğü aradı kafasında. "Öyleyse ben doğru varsayıyorum. Eğer doğru çıkmazsa yandın."

Binbaşı suratını buruşturdu yeniden. General de tam gidecek günü bulmuştu. Cummings'in bu olayı düşünmemesine biraz kızmış gibiydi. Hemen harekete geçmesi gerekiyordu ama şaşırmıştı. Harekete geçeceği yerde tuvalete gitmeye karar verdi.

Tahtaların üzerine oturdu, güneşin tatlı sıcağı çıplak karnını yakmaya başlarken o da düşünmeye çalışıyordu. Ama başka şeylere gitti aklı. O gün çok sıcak olduğu için tuvaletin kokusu dayanılacak gibi değildi; öğleden sonra yeni bir subay tuvaleti kazdırmaya karar verdi. Kırmızı yüzü kızgın güneşin altında terleyip duruyordu. Bu kez yeni tuvaletin üstünü tenteyle kapatacaktı. Bambuluğa baktı suratını asarak.

Evet, boş karargâhı işgal etmek için oraya bir takım göndermekten başka ne yapabilirdi? Eğer bu işi kolayca başarırlarsa, ne

yapılacağını o zaman düşünürdü. Hafif bir esinti yüzünü okşadı, kumsalı ve suyun tatlı serinliğini, deniz kıyısındaki palmiye ağaçlarını özlemle düşündü. Kilometrelerce uzakta ormanların içinde bir yerde Japonların başına birtakım şeyler geliyordu. Belki onların da Harekât Başkanı o sırada bir teneke kutunun üstüne oturmuştu. Binbaşı sırıttı.

Ama bir tuhaflık vardı Japonların üzerinde. Son zamanlarda görülen Japon ölüleri eskisinden çok sıskaydı. Japonların elindeki bütün adaların abluka altında olduğunu, bunlara yiyecek ve malzeme gelmediğini sanıyordu ama bundan emin olunamazdı, Deniz Kuvvetlerine güvenilmez ki. Binbaşı yorulmuştu. Neden bu kararları vermek zorunda kalıyordu. Tuvalet tahtalarının altındaki sineklerin durmadan çıkardıkları vızıltıya dalmış, ne kadar vakit geçtiğinin farkına varmamıştı. Bir ikisi çıplak kaba etine çarpmış, o da kızmış, homurdanmıştı. Ne yapıp edip yeni bir tuvalet kazdırmalıydı.

Ayağa kalktı, geceki yağmur yüzünden ıslanmış olan tuvalet kâğıdıyla şimdilik yetindi. Bu kâğıtları koymak için 10 numaralı tenekeden daha başka bir şey kullanmalıydı. Binbaşı tuvalet kâğıdını kuru tutmak için daha iyi bir çare düşünmeye çalıştı. Amma da uyuşuk bir gündü.

Yürüdü, soğuk bir bira içmek için subay kantininin önünde durdu.

"Nasılsınız Binbaşım?" diye sordu aşçılardan biri.

"İyi." Çenesini ovaladı. İçinde bir sıkıntı vardı. "Bana bak, O'Brien. Yine ishal oldum. Kaplarını temiz tutuyor musun?"

"Güvenebilirsiniz Binbaşım."

Binbaşı yeniden homurdandı, çadırın içindeki boş tahta masalara, yanlarındaki sıralara baktı. Subayların gri madeni tabakları yerlerine konulmuştu bile. "Niye bu kadar erken hazırlıyorsunuz?" dedi Binbaşı. "Üstüne sinekler konar."

"Evet Komutanım."

"Peki öyleyse, hemen kıpırda." O'Brien tabakları toplayıncaya kadar orada bekledi, sonra ordugâhtan geçerek harekât çadırına

doğru yürüdü. Birkaç erin küçük portatif çadırlarında yattıklarını gördü, sinirlendi. Acaba bu erler hangi takımdan diye düşünürken raporu hatırladı. Harekât çadırına doğru ilerledi, telefonu kaldırdı, boşaltılan Japon ordugâhına tam teçhizatlı bir takım gönderilmesini Değirmen'e emretti. "Araya bir hat da çekin. Yarım saate kadar rapor istiyorum."

"Yarım saate kadar oraya gidemezler."

"Peki. Öyleyse orası işgal edilir edilmez bana haber verin."

Isınan çadırın içinde zaman kolay geçmiyordu. Binbaşı son derece tedirgindi, takımın geri dönmesini istiyordu gizli gizli. Ama ya gerçekten orada kalırlarsa sonra ne olacaktı? 460'ın Yedek Tabur Komutanı'nı telefona çağırdı, bölüklerden birini bir saate kadar harekete hazır duruma getirmesini emretti.

"O zaman yol yapımından bir bölüğü çekmem gerekecek."

"Çek!" diye gürledi Binbaşı.

Yavaşça küfrü bastı. Ya bütün bunlardan bir şey çıkmazsa? O zaman yol yapımında bir bölüğün yarım günlük çalışması boş yere kaybedilmiş olacaktı. Ama yapacağı başka bir şey de yoktu. Takım Toyaku Hattı'nın merkezini işgal ederse bu durumdan yararlanmak zorundaydı. Binbaşı artık tahminlerle hareket etmeye başlamıştı.

Değirmen kırk beş dakika sonra telefon etti, takımın olaysız ilerlediğini, Japon mevzilerini tuttuğunu bildirdi. Dalleson, kalın başparmağıyla burnunu karıştırırken, sert sabah güneşinin ısıttığı yaprakların arasında ormanın ilerisini görmeye çalışıyordu.

"Peki, bölükte bir manga alıkoy, gerisini harekete geçir, mutfak da geride kalabilir. İstihkaklarınızı yanınıza aldınız mı?"

"Evet. Peki ama geri kuvvetler ve kanatlar ne olacak? Charley'le Fogs'un bir kilometre kadar ilerisinde olacağım."

"Sen bana bırak orasını. Harekete geçmeye bak, bir saate varmaz hepsi orada olurlar."

Binbaşı telefonu kapattıktan sonra homurdandı kendi kendine. Şimdi her şey değişecek, altüst olacaktı. 460'tan harekete geçirdiği

yedek bölük, çıkıntının kanatlarını ve gerisini takviye edebilir ve yayılabilirdi. Hay Allah, şu Japonlar da ne diye çekilip gitmişlerdi?

Binbaşı bir gece önce boş bir Japon mevziine yapılan ağır baraj ateşini hatırladı. Japon Bölük Komutanı kimseye bir şey çaktırmadan çekilmiş olabilirdi. Japonların buna benzer şeyler yaptığını çok işitmişti ama pek inanılır gibi de değildi.

Eğer bu doğruysa Toyaku durumun farkına varmadan bir takım eri açılan gedikten içeri sokmuş oluyordu. Birliklerin o günü sakin geçirecekleri sanılmıştı; ama askerlerini açılan bu gedikten içeri sokacak olursa yeniden bir cephe saldırısı başlayacaktı ve gece karanlık basmadan herhangi bir sonuç almak istiyorsa çok hızlı çalışması gerekecekti. Yani bütün yedek taburu şimdiden harekete geçirmeli ve bir kısmını hemen yola çıkarmalıydı çünkü hepsini birden cepheye götürecek kadar kamyon yoktu elinde. Binbaşı koltuk altlarındaki ıslak kumaşı dalgın dalgın çekti. Hay Allah, şimdi bütün gün yol yapımı boşu boşuna durmuş olacaktı. Hiçbir şey yapılmayacaktı. Çünkü tümenin bütün kamyonlarını o gün için planlanandan daha çok erzak, daha çok cephane göndermek için kullanacaktı. Taşıma düzeni kötü olacak, her şey birbirine girecekti. O sabah başına bu derdi açan manga komutanına karşı hınç duymaya başladı içinde.

Hobart'ı telefona çağırdı, bir ulaşım programı hazırlamasını emretti, sonra istihbarat çadırına gitti, Conn'la görüştü ve olup bitenleri ona anlattı.

"Vay anasını, demek başını ilmiğe uzatıyorsun ha," dedi Conn

"Ne yapayım ulan? İstihbarat sende, söyle bakayım karargâh neden boşaltılmış?"

Conn omzunu silkti. "Pezevenk Japonlar tuzak kuruyorlar."

Dalleson çadırına döndü, büyük ama çok büyük bir üzüntü içindeydi. Bir tuzak olabilirdi ama yine de içine girmek zorundaydı. Yeniden homurdandı. Hobart'ın adamları cephede bulunan bölüklerin yeni işgal edecekleri mevzilere ikmal yapabilmek için yeni bir ulaşım programı hazırlamaya çalışıyorlardı. Conn'un bölümünde

eski istihbarat raporları karıştırılıyordu. Bir yerde sorun vardı. Ama biraz şansına güvenmeli, ordonatın büyük bir bölümünü cephede açılan bu yeni deliğe göndermeli, öteki kesimlerin elinde de yeterince cephane ve malzeme bulunduğunu ummalıydı.

Dalleson yedek taburu alarma geçirdi, ilk konvoyların yola çıkarılmasını emretti. Az sonra öğle yemeği yenecekti, yemeği kaçırabilirdi. İçtiği buzlu bira yüzünden karnına ağrılar giriyordu. Peynir konservesi aklına geldi. Orada oturup duracağına onu yemeliydi.

"Çadırda aspirin var mı?" diye bağırdı.

"Yok Komutanım."

Yazıcılardan birini ilkyardım çadırına gönderdi. Bedeni gevşedikçe gevşiyordu sıcağın altında.

Telefon çaldı, Değirmen raporunu veriyordu, bölüğünü ileri sürmüştü. Birkaç dakika sonra da yedek bölük komutanı telefon etti, erler kanatlarda siper kazıyorlardı.

Artık taburu olduğu gibi gönderebilirdi. Dalleson'ın başı ağrıyordu. Ne yapacaklardı? Bugüne kadar hep eski olaylara bakarak karar verirdi ama bunun geçmişte bir örneği yoktu ki. Boşlukta kalmıştı. Japonların ana ikmal deposu E Bölüğünün yeni mevzilerinin aşağı yukarı iki buçuk kilometre gerisinde kalmıştı. Belki onu ele geçirmesi gerekiyordu. Belki de kuşatılmalıydı. Ama Binbaşı bu durumu gözünün önüne getiremiyordu bir türlü. Açılan gedik kâğıt üzerindeydi. Bütün mevzileri gezmişti, ordugâhların ne durumda olduğunu biliyordu ama olup bitenleri hiçbir zaman tam bir kesinlikle anlamamıştı. Bölükler arasında boşluklar vardı. Cephe sımsıkı bir hat halinde değildi; birbirinden kopuk birtakım noktalardan oluşan bir çizgiydi. O sırada Japon nokta hattının gerisinde bir sürü askeri vardı ve daha da olacaktı ama bunlar ne yapacaklardı? Savunma hattını geriden nasıl kuşatacaklardı? Ormanın içinde bu sıcakta küfrederek ilerleyen askerleri bir an gözünün önüne getirdi ama bu manzarayı haritanın üzerindeki rakamlara bağlayamadı.

Masasının üzerinde bir böcek sersem sersem dolaşıyordu, bir fiske vurdu böceğe. Allah Allah, şimdi ne yapacaktı? Geceleyin her şey arapsaçına dönecekti. Kimse kimsenin nerede olduğunu bilmeyecek, yeni telefonun hatlarının hepsini çekemeyeceklerdi. Belki radyolar da hava muhalefetinden ya da boktan bir tepe yüzünden işlemeyecekti. Çünkü ne zaman radyo haberleşmesine gerek duyulsa hep öyle olurdu. Şimdiye kadar bu haberleşmeden belli sınırlar içinde yararlanılmıştı. Ama haberleşme komutanı Mooney'i harekete geçirmeliydi. Levazım, ulaşım işiyle uğraşıyordu. İstihbarat bütün gece yanından ayrılmamalıydı. Vay anam vay. Gel de işin içinden çık. Şimdiye kadar bu kadar yüklü bir işin altına girmemişti. Eğer sonunda bir şey çıkmazsa hapı yuttu demekti.

Binbaşının içinden gülmek geldi. Bir tepeden çakıltaşı attıktan sonra o çakılın nasıl bir çığ haline geldiğini seyreden bir adamın elinde olmadan duyduğu aptalca bir neşe vardı içinde. General neden bu sırada burada değildi?

Çevresinde artan canlılık da bütün bu şaşkınlığını doğruluyordu. Harekât çadırında herkes arı gibi çalışıyor, ordugâhın içinde erlerin durmadan oraya buraya gidip geldiklerini görüyordu. Kamyon konvoylarının uzaklarda çıkarttığı hırıltılar baygın tropikal havayı bozmaktaydı. Bütün bunları o harekete geçirmişti. İnanası gelmiyordu.

Ağzında gevelediği peynir kupkuruydu. Çadırdan baktığı zaman birkaç erin küçük portatif çadırları altında uyukladıklarını görüyor, kızıyordu. Ama bunları düzenleyecek vakti yoktu ki. Her şey kontrolden çıkıyordu. Kolunun altında bir sürü paket taşıyan bir adamdı sanki ve o paketler düşmek üzereydi. Daha ne kadar cambazlık edebilirdi?

Ya topçu? Onu da bir düzene sokmak gerekiyordu. Homurdandı. Makine parçalanıyor, dişliler, yaylar, cıvatalar her dakika yerinden fırlıyordu. Aklının kıyısından bile geçmemişti topçu.

Dalleson başını ellerinin arasına alarak düşünmeye çalıştı ama boşunaydı. Yedek tabur öncülerinin E Bölüğünün işgal ettiği mev-

zilere varmış olduğunu bildiren bir mesaj geldi Taburun geri kalan kısmı oraya varınca ne yapacaktı? Japon ikmal deposu bir tepenin arkasındaki mağaraların içindeydi. Taburu oraya gönderebilirdi ama sonra ne olacaktı? Haydi bakalım biraz asker daha.

Eğer keskin görüşlü bir kafası olsaydı böyle bir anda duraksayabilirdi; ama bütün düşündüğü şey, askerleri harekete geçirmekti. Charley Bölüğünün yedek tabura katılmasını emretti; bu bölüğün bıraktığı mevzileri solundaki Baker Bölüğü işgal edecekti. İşleri böylece basitleştirmiş oluyordu. İki bölük üç bölüğün tutabileceği normal mevziyi tutacak ve bu da pekâlâ iş görecekti. Hiç merak edilecek bir şey yoktu. Sağ kanat cepheden saldırıya geçecekti. Hepsi dayanınca yürürler, topçu da kendi başının çaresine bakardı. İkmal deposu için onlara bir tabur veriyordu, artık ondan sonra Allah kerim, bağlantılara ve fırsatlara güvenecekti.

Tümen Topçu Birliğine telefon etti ve onlara şunları söyledi, "Bütün gün öğleden sonra komuta kontrol uçaklarınız havada olacak. Her ikisi de."

"Bir tanesini geçen gün kaybettik, hatırlamıyor musunuz? Öteki de kaput."

"Neden söylemediniz bunu bana?" diye gürledi Dalleson.

"Dün söyledik ya."

Dalleson küfrü bastı. "Peki öyleyse, ileri hatlardaki gözetlemeleriniz 460'ın Abbe Baker Charley ile Dog Bölüklerine, 458'inkini de Charley Bölüğüne verin!"

"Peki ya haberleşme? Nasıl olacak?"

"Bana ne, siz düşünün. Benim işim başımdan aşkın.

Terden sırtı kaşınıyordu. Saat bir olmuştu. Güneş çadırın yanlarını cayır cayır yakmaktaydı.

Öğleden sonraki saatler ağır geçti. Yedek taburla Charley Bölüğü hareketlerini ancak saat üçte tamamladılar. O sırada Dalleson'ın artık hiçbir şeyle uğraşacak hali kalmamıştı. Sıçrama noktasına belki bin er koymuştu ama bunları nereye göndereceği konusunda

kesin bir fikri yoktu. Sola çevirmeyi, denize döndürmeyi düşündü birkaç dakika. Bu manevrayla Japon hatlarının yarısını kuşatmış olabilirdi ama sol kanadından bir bölüğü aldığını çok geç hatırladı. Oradaki Japonları sıkıştıracak olursa kendi cephesindeki mevzileri tehlikeye atmış olabilirdi. Binbaşı kafasını masaya çarpmış gibi oldu. Ne gaf, ne gaf.

Sağa gönderebilirdi, daha doğruydu bu ama Japonların arkasını kestikten sonra ikmal yapmak zor olacaktı; ilerleyen birliklere uzun bir yoldan ikmal yapması gerekecekti. Martinez'in tek başına çıktığı keşif sırasında uğradığı paniğe kapıldı. Amma da çok şey unutuyordu.

Telefon yeniden çaldı. "Burası Kaya ve Çavdar." (460. Alay Birinci Tabur Komutanı.) "On beş dakikaya kadar saldırıya geçiyoruz. Bir şey söyleyeceğiniz var mı? Erlerle kısa bir konuşma yapacağım."

Bir saattir aynı şeyi sorup duruyorlardı, o da karşılığında şöyle bağırıyordu: "Önümüze bir fırsat çıktı işte, kullanıyoruz. Biraz bekleyin be!" Ama artık bir yanıt vermeliydi. "Japonların ikmal deposuna kadar ilerleyin! Radyo bağlantısını kesin!" Dalleson değerleri de verdi, "Saldırıya geçeceğiniz zaman bana bir mesaj gönderin, topçuları getirelim. Mesajı radyoyla gönderin. Radyonuz çalışmazsa bizimkini tam bir saat içinde çalıştırın, siz ilerlemeyi sürdürürsünüz. Göreviniz ikmal deposunu yok etmektir. Çok hızlı gideceksiniz! Ne yapacağınızı sonra söylerim!"

Telefonu yerine koydu, saatine baktı. Çadırın içindeki sıcak, kızgın bir halının ağırlığı gibi hissediliyordu. Dışarıda gökyüzü kararıyor, yapraklar küçük bir esintide tembel tembel oynuyordu. Cephe durgundu. Böyle bir zamanda, fırtınadan yarım saat kadar önce en ufak bir ses işitilebilirdi ama yoktu böyle bir ses. Topçu bekliyor, ateşi hedef üzerinde nasıl toplayacağını hesaplıyordu ama ne bir tüfek ne de bir makineli tüfek sesi vardı. İşitilen tek ses bir tankın arada sırada harekete geçtiği zaman toprakta toz çıkararak sarsıntı yapmasıydı. Tankları açılan gedikte kullanamazdı, yol

yoktu, bu yüzden sol kanadın zayıflayan mevziini desteklemek için gönderiyordu tankları.

Saldırıya geçen tabura tanksavar desteği sağlamadığını birdenbire hatırladı Dalleson, bu kez yüksek sesle homurdandı. İkmal deposuna yapılacak saldırıya artık zamanında tanksavar sağlayamazdı, geç kalmıştı ama Japonlar karşı saldırıya geçerlerse o sırada yetişebilirdi. İkinci Taburun Tanksavar Takımını alarma geçirdi, ilk giden birliklerin ardından gönderdi. Daha kimbilir neler gelecekti aklına...

Bekledi tabii, sinirlendikçe küfrü bastı. Her şeyin kötü gideceğine inanmış bir durumdaydı, bir kova dolusu boyayı devirdikten sonra işin içinden sıyrılamayacağını sanan küçük bir çocuk gibiydi. O sırada onu düşündüren tek şey, saldırı başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra bütün askerleri ne kadar zamanda geri çekeceği ve ne kadar zamanda yeniden düzene sokacağı idi. Belki bir gün daha uğraşacaklardı bu işle. O zaman yol yapımında iki gün kaybetmiş olacaklardı. İşte Dalleson'ı da üzen en çok buydu. Ama Dalleson tam kuralına uygun bir saldırı düzeni hazırlamış olduğunu şaşırarak gördü.

Saatin dolmasına on dakika kala radyo çalıştı. Düşmana rastlamadan ilerleyen tabur, ikmal deposuna iki yüz metre yaklaşmıştı. Topçu ateşe başladı, ateş yarım saat sürdü. Bundan sonra tabur ilerledi ve yirmi dakika içinde depoyu ele geçirdi.

Dalleson olayları yavaş yavaş kavradı. Japon malzemesinden dörtte üçünün o gün öğleden sonra ele geçirilmiş olduğu çok sonra anlaşıldı ama ilk akşam bunun üstünde pek durmamıştı. Asıl önemli haber şuydu: General Toyaku ile kurmaylarının yarısı aynı ilerleme sırasında öldürülmüşlerdi. Toyaku'nun gizli karargâhı, ikmal deposunun birkaç yüz metre ötesindeydi ve tabur o sırada karargâhın ilerisine geçmişti.

Dalleson'ın kavrayamayacağı kadar büyük bir haberdi bu. O gece taburun konaklamasını emretti, bu arada eline geçirdiğini cepheye sürdü. Karargâhlarda ve hizmetlerde aşçılardan başka kimse kalmadı.

Ertesi sabah Japon hatlarının gerisinde bin beş yüz kişi bulunuyor ve öğleden sonra kanatları kuşatmaya başlıyordu.

Cummings aynı gün Kolordu Karargâhından döndü. Botoi Körfezi'ne hemen çıkarma yapmadığı takdirde seferin sona erdirilemeyeceği konusunda sağlam kanıtlar gösterdikten sonra rica minnet bir muhrip sağlayabilmişti. Muhrip arkasından yola çıkmıştı; ertesi sabah yarımadaya varacağı umuluyordu. Muhribin geri gönderilmesini emretmesi olanaksızdı.

Bunun yerine kurmayını gece sabahlara kadar çalıştırdı, ormandan birlikler çektirip yarımadanın burnuna aldırttı. Sabahleyin Botoi Körfezi'ne çıkarma yapmak üzere iki piyade bölüğünü çıkarma gemisine bindirtti. Muhrip tam zamanında kıyıda göründü, kumsalı bombardıman etti, çıkarmayı doğrudan doğruya desteklemek üzere kıyıya yanaştı.

Birkaç Japon nişancısı karaya çıkan ilk dalgayı gelişigüzel birkaç ateşle karşıladı ve sonra kaçtı. Karaya çıkan kuvvetler, çöken Japon cephesinin gerisinde hareket halindeki birkaç birlikle yarım saat içinde buluştular. Akşamüstü sefer bitmiş, temizleme hareketi kalmıştı.

Kolorduya gönderilen resmi sefer raporunda Botoi Körfezi Çıkarması, Toyaku Hattı'nda açılan gediğin başlıca nedeni olarak gösterildi. Rapora göre, yerel güçlerin yaptığı saldırılar sonunda birkaç yerden Japon hatlarına sızılmış olması çıkarma hareketini desteklemişti.

Dalleson ne olup bittiğini bir türlü anlayamadı. Zamanla, o bile kesin sonucun çıkarma sayesinde alındığına inandı. Onun bütün istediği, yüzbaşı rütbesini kazanıp öyle kalabilmek olmuştu hep.

Bu gürültü patırtı arasında, Keşif Takımı kimsenin aklına gelmedi.

12

Binbaşı Dalleson'ın saldırıya geçtiği gün, takım öğleden sonra da Anaka Dağı'na tırmanma işini sürdürdü. Dağın ortasındaki yamaçların korkunç sıcağında canları çıkıyordu. Bir oyuktan ya da bir dere içinden geçerlerken pırıl pırıl yanan kayaların yansıttığı ışıktan gözlerini kısmak zorunda kalıyorlardı. Bir süre sonra gözlerini durmadan kısmaktan yanaklarındaki kaslar ağrımaya başladı. Önemli bir acı değildi, kalçalarına giren krampların, sırtlarındaki ağrıların arasında kaybolması gerekirdi ama yürüyüşün en büyük işkencesi oldu. Parlayan ışık, göz yuvarlaklarının ince zarına kıymık gibi batıyor, kızgın ve kırmızı daireler halinde beyinlerinin içinde dans edip duruyordu. Ne kadar yol yürüdüklerinin hesabını tutamıyorlardı artık; gerilerde kalan her şey bulanmış, geçtikleri farklı bölgelerde çektikleri farklı sıkıntılar unutulmuştu. Sonraki yüz metreyi çıplak kayalık sırtlarda mı, fundalıklarda mı, yoksa ormanda mı yürüyecekleriyle ilgilenmiyorlardı artık. Her bölgenin ayrı zorluğu vardı. Bir sarhoş kafilesi gibi yalpa vuruyorlar, başlarını önlerine eğmişler, kollarını yanlarına sarkıtmışlar, sersem sersem, oraya buraya çarpa çarpa yürümeye çalışıyorlardı. Üzerlerindeki teçhizatları birer kurşun olmuş, bedenlerindeki kemiklerin her yumrusunda çeşit çeşit yaralar açılmıştı. Çanta kayışları omuzlarını kabartmış, fişekliklerinin oynamasından belleri çürük içinde kalmış,

silahlarının yanlarına çarpmasından kalçalarında yaralar açılmıştı. Kuruyan terler gömleklerinde uzun beyaz çizgiler yapmıştı.

Uyuşuk uyuşuk yürüyorlar, kayadan kayaya çıkıyorlar, yorgunluktan köpek gibi soluyorlardı. Croft her beş dakikada bir ister istemez mola veriyor, o zaman erler sırtüstü yere seriliyorlar, kollarını ayaklarını açıyorlar, ne kadar yürümüşlerse bir o kadar dinleniyorlardı. Sedyeciler gibi onlar da unutmuşlardı her şeyi; kendilerini birer insan olarak düşünmüyorlardı artık. Birer felaket kutusuydular yalnızca. Çevrelerindeki insanlar, sendeleyerek yaklaştıkları belirsiz, sinirlendirici birtakım engellerdi. Kızgın ve parlak gökyüzüyle, yanan kayalarla çok daha içli dışlıydılar. Bedenlerinin içinde bir labirentti kafaları, düşünceleri de oraya buraya durmadan koşuşan birtakım kemiriciler... Bazen yorgunluktan titreyen bir bacağın acısıyla ilgileniyor, arada sırada bir parçacık soluk alabilmenin zorluğuyla uğraşıyorlardı.

Bu havada yalnızca iki şey vardı. Croft'tan korkuyorlar ve bu korkuları, yorgunlukları arttıkça daha da büyüyordu. Sesini bekliyorlar, Croft bir komut vererek onları kamçıladıkça onlar da kendilerini birkaç metre daha ileriye fırlatabiliyorlardı. Croft'un sessiz ve aşağı yukarı temelsiz terörü, uyuşuk ve bitkin bir anlayış içinde hepsinin üzerine çökmüştü.

Buna karşılık onlar da kaçmak istiyorlardı. Hiçbir şey için bu kadar açlık duymamışlardı hayatlarında. Attıkları her adım, kaslarının her titreyişi, göğüslerindeki her sıkışma, onlarda bu özlemi yaratıyordu. Takıma önderlik eden adama karşı duydukları dilsiz ve yakıcı bir hıncın içinde ilerliyorlardı.

Croft da onlar kadar yorulmuştu; artık mola vermeyi o da onlar kadar istiyor, dinlenme sürelerini her seferinde biraz daha uzatmaya niyetleniyordu. Dağın doruğunu unutmuştu; o da vazgeçmek istiyordu ve her mola bitiminde kendi içinde acele bir savaş veriyor, dinlenmenin bütün büyülerine kapılıyor ancak sonra yine yoluna koyuluyordu. Durmadan yürüyordu çünkü kafasının temelinde-

ki bir yerden talimat almıştı: Dağı tırmanmak gerekti. Bu kararı vadideyken vermişti ve karar demirden bir palamar gibi durup duruyordu kafasında. Geriye dönmesi, kendini öldürmesinden daha kolay değildi.

Bütün gün öğleden sonra sürüklenip durdular, bazen çok dik olmayan yamaçlardan çıktılar, bazen, dağın yan duvarları dikleştikçe, taştan taşa geçtiler. Bir sırttan ötekine yürüdüler, ufak tepelerin yamaçlarında tökezlediler. Dağ hiç kıpırdamadan sonsuza dek durup duruyordu sanki tepelerinde. Çabalamaları arasında, arada sırada, başlarını kaldırıp dağın yukarılarına bakıyorlar, biraz düzlüğe geldiklerinde rahatlar gibi oluyorlardı.

En kötü durumda olanlar Minetta, Roth ve Wyman'dı. Saatlerden beri yürüyüş kolunun arkasında sürüklenip duruyorlar, önde gidenlere güçlükle yetişebiliyorlardı. Her üçü arasında bir bağıntı vardı. Minetta'yla Wyman, Roth'a acıyorlar, onu seviyorlardı çünkü içlerinde en zavallı oydu. Roth onlardan yardım bekliyor, yorgunluğu arasında kendisini hor görmeyeceklerini, çünkü onların da neredeyse kendisi kadar bitkin olduklarını biliyordu.

Hayatının en yoğun çabasını harcıyordu Roth. Takımda bulunduğu süre içinde türlü türlü aşağılanmayı sineye çekmiş, bu terslenmelere içinde gittikçe artan bir acıyla katlanmıştı. Umursamaz olacağı ya da koruyucu bir kabuk bağlayacağı yerde daha duygusal olmuştu. Bu keşif yürüyüşünde artık herhangi bir azarı kaldıramayacak noktaya gelmişti; bedenini sürüklemeye çalıştığı sırada çok durursa takımın bütün öfkesini ve alayları üzerine çekeceğini düşünüyordu.

Ama yine de çöktükçe çöküyordu. Bir ara bacakları işlemez oldu. Durduğu zaman bile neredeyse iki büklüm olacaktı. Akşama doğru yıkılmaya başladı. Yavaş yavaş oldu bu yıkılış: Kısa kısa düşüp kalkmalarla başladı, sendeleme ve kaymalarla sürdü, boylu boyunca yere serilmeye kadar vardı. Yüz metrede bir yere yığılıyor, yavaş yavaş ayağa kalkıp da yeniden ayaklarını sürüklemeye başlayıncaya kadar ötekiler onu memnuniyetle bekliyorlardı. Ama bir süre

sonra düşmeler arasındaki zaman daha da kısalmaya başladı. Roth artık hiçbir şeyin farkında olmadan yürüyordu, her tökezlediğinde bacakları bükülüyordu. Yarım saat sonra yardım edilmeden ayağa kalkamaz oldu, attığı her adım yeni yürümeye başlayan bir çocuğun adımları gibi kararsızdı, titrekti. Bir çocuk gibi yere düşüyordu: Ayaklarını altına alarak kıçının üstüne oturuveriyordu. Neden hâlâ yürüyemediğine şaşıran bir hal vardı üzerinde.

Bu hali zamanla takımı tedirgin etmeye başladı. Croft onların oturup dinlenmesine izin vermezken, Roth ayağa kalkıncaya kadar herkesin ister istemez durup beklemesi onları kızdırıyordu. Roth'un düşmesini beklemeye başladılar, bunun sık sık tekrarlanması sinirlerini bozdu. Kızgınlıkları Croft'tan Roth'a dönmeye başladı.

Dağ gittikçe daha tehlikeli oluyordu. Croft on dakikadır onları dimdik bir uçurumun kayalık kıyısında yürütmekteydi, yolun genişliği bir metre kadar ya var ya yoktu. Sağ yanları, yani bir ya da iki metre sağları yüz metreyi aşan bir uçurumdu; ellerinde olmayarak zaman zaman uçurumun kıyısına kadar geliyorlardı. Şimdi artık içlerinde bir korku daha vardı ve Roth'un sık sık durmasına büsbütün içerliyorlardı. Uçurumun kıyısından bir an önce kurtulmak istiyorlardı.

Bu çıkış sırasında Roth yine düştü, kalkmaya çalıştı, kimse yardım etmeyince yine yere yığıldı. Kayalık yol kızgındı ama üzerine yatınca bir rahatlık duydu. İkindi yağmuru daha yeni başlamıştı; yağmurun içine işlediğini, taşları serinlettiğini hissediyordu. Kalkmayacaktı. Uyuşukluğunun içinde bir yerde, yeni bir içerleme vardı. Ne diye yürüyordu?

Biri omzundan sürükledi. Roth silkindi, "Yürüyemem," diye soludu. "Yürüyemem, yürüyemem." Yumruğunu taşa vurdu halsizce.

Roth'u kaldırmaya çalışan Gallagher'dı. "Kalk ulan eşşoğlueşşek!" diye bağırdı. Roth'u kaldırmaya uğraştığı için her yanı ağrıyordu.

"Kalkamam. Git!"

Roth kendi soluğunu duyuyordu. Takım çevresinde toplanmış ona bakıyordu ama o bunun pek farkında değildi. Bu toplanmanın

bir etkisi olmadı; başkalarının kendisine bakmasından acı bir zevk duydu Roth, o kadar; utanmayla yorgunluk karışımı bir yücelme.

Var mıydı ötesi, olan olmuştu işte. Ağladığını görsünler, takımın en zavallı insanı olduğunu bir daha anlasınlardı. Başka türlü tanınacağı yoktu. Bu kadar adsız kalmaktan, bu kadar gülünç olmaktan bıkmıştı, belki böylesi daha iyiydi.

Gallagher yeniden sürüklemeye başladı Roth'u omzundan.

"Git, kalkamam ben!" diye inledi Roth.

Gallagher Roth'u sarstı. Tiksinmeyle karışık bir acıma duyuyordu ona karşı içinde ayrıca. Korkuyordu. Bedenindeki her kas dokusu, "Sen de Roth'un yanına uzan," diyordu. Her soluk alışında duyduğu sonsuz keder ve bulantı, onu da ağlayacak hale getirmişti. Roth kalkmazsa o da düşecekti, biliyordu bunu.

"Kalk Roth!"

"Kalkamam."

Gallagher koltuk altlarından yakaladı Roth'u, kaldırmaya çalıştı. Bir ölünün direncini andıran ağırlığı insanı deli edecek gibiydi. Roth'u yere bıraktı, ensesine bir yumruk indirdi. "Kalk ulan, pis Yahudi!"

Yumruk ve söylenen söz Roth'u elektrik çarpmış gibi yerinden oynattı. Ayağa kalktığını, ayaklarını sürüdüğünü hissetti, ilk kez ona böyle küfrediliyor ve bu küfür ona yeni bir başarısızlık ve yenilgi olanakları getiriyordu. Kendi kusurlarından, kendi yetersizliklerinden ötürü onu yargılamaları o kadar koymuyordu ona, ama şimdi bunlara bir de inanmadığı bir dinin, var olmayan bir ırkın kusurlarını da eklemişlerdi. "Hitlercilik, ırk teorileri," diye mırıldandı. Sersem sersem, sendeleye sendeleye yürüyor, darbeyi içine sindirmeye çalışıyordu. Neden bunu söylemişlerdi ona? Neden bunun kendi kusuru olmadığını bilmiyorlardı?

Harekete geçen başka bir şey daha vardı içinde. Hayatının bütün koruyucu araçları, bütün dayanakları, takımın acı havasında yavaş yavaş aşınmıştı; ayrıca bu son yorgunluk, dayandığı payandaları altından çekmiş, Gallagher'ın yumruğu ise yapının geri kalan

kısmını olduğu gibi aşağıya indirmişti. Bir tür çıplaktı şimdi. Başkaldırmış, onlara bir şey söyleyemediğine ve anlatamadığına üzülmüştü. Beyninin küçücük bir yerinde bunun gülünç olduğunu düşündü, ırk olmaması, ulus olmaması gülünç. Mademki dinine inanmıyorsun, neden onlardan biri olasın? İşte yıkılan payanda buydu. O kadar yorgunluğu içinde Goldstein'ın her zaman bildiği bir şeyi anladı. Kendi eylemleri bundan böyle genişleyecekti. Halk onu sevmemekle kalmayacak aynı zamanda yapıştırdığı yaftanın üzerine daha koyu mürekkeple yazacaktı.

Ne yapalım, öyle olsun. Kurtarıcı bir öfke, büyük bir öfke yardımına koştu. Hayatında ilk kez gerçekten çılgına döndü, kızgınlığı bedenini kamçıladı, yüz metre daha yürüttü onu ve sonra bir yüz metre daha... Gallagher'ın vurduğu yer ağrıyor, yıkılacak gibi oluyordu ama yürüyüş halinde olmasaydılar erlerin üstlerine atlayacak, onlarla çıldırasıya dövüşecekti. Yaptığı hiçbir şey doğru değildi, hiçbir şeyini onlara beğendirememişti. İçi içini yiyordu ama zavallılığından değildi şimdi. Anlamıştı. Herkesin şamaroğlanıydı, çünkü her zaman bir şamaroğlanı olmalıydı. Yahudi bir şamaroğlanıydı, çünkü onsuz yapamazlardı.

Çok ufak tefekti. Öfkesi de romantik kalmıştı ama acınacak halde olmamalıydı. Daha güçlü biri olsaydı, daha başka bir şey yapabilirdi. Öyle de olsa erlerin arkasından sürüklene sürüklene ilerlerken içinde başka bir şey, daha etkili bir şey vardı şimdi. Birkaç dakika erlerden korkmadı. Vücudu sarsılıyor, kafası omuzlarının üstünde sallanıyordu; ama kişiliğinin yeni öfkesi içinde yapayalnız, yorgunluğunu üzerinden atmaya açık açık savaşıyor, bedenini unutmaya uğraşıyordu.

Croft'un canı sıkkındı o sırada. Roth'un düşmesiyle ilgilenmemişti. İlk kez kararsızlık içinde bocalıyordu. Aylardan beri takıma komutanlık etmenin zorluğu, Hearn'le aralarındaki üç günlük gerginlik şimdi etkisini göstermekteydi. Yorgundu, en ufak bir ters-

lik sinirlerine dokunuyordu; erlerin gevşeklikleri, bitkinlikleri, yol yürümek istememeleri sinirlerini yıpratmıştı. Martinez'in yaptığı keşiften sonra verdiği karar da gücünü tüketmişti. Sonunda Roth yere düştüğünde, dönüp üzerine yürümek istemiş ancak sonra vazgeçmişti. O sırada bir şey yapamayacak kadar bitkindi. Gallagher yumruğunu indirmemiş olsaydı belki o zaman karışabilirdi ama ilk kez beklemekle yetinmişti. Bütün yanlış davranışları, bütün küçük başarısızlıkları ona şimdi çok önemli gibi görünüyordu. Nehirde saldırıya geçtikleri gece Japonların bağırması üzerine elinin ayağının nasıl kesildiğini tiksintiyle hatırlıyordu. O zamandan beri çarpışmalara girmeden önce birtakım boşluklar sezdiğini anlıyordu. İlk kez kararsızdı. Dağ onu hâlâ büyülüyor, hâlâ kendine çekiyordu ama daha çok bacaklarının kendiliğinden ve ağır bir yanıtıydı bu. Takımın gücünü, kendi enerjisini yanlış hesapladığını biliyordu. Karanlığın basmasına bir iki saat kalmıştı yalnızca. Doruğa daha önce varmaları olanaksızdı.

Üzerinde yürüdükleri kayalık yol daralıyordu. Otuz metre yukarısında yamacın tepesi görünüyordu; sivri bir kayadan başka bir şey değildi ve geçilmesi olanaksızdı. Bulundukları yoldan ilerleyerek sırtı geçince karşılarında dağın doruğunu göreceklerdi herhalde. Üç yüz metreden yukarıda olmaması gerekirdi. Geceleyin konaklamak için durmadan önce doruğu görmek istiyordu.

Yol gittikçe tehlikeli olmaya başlamıştı. Şişirilmiş balonları andıran yağmur bulutları tam üstlerinde toplanıyor, bir sis katmanının içinden geçiyorlardı. Buranın yağmuru daha da soğuktu. Üşüyorlardı. Birkaç dakika sonra yağmur, tepelerindeki sırtları kararttı. Yüzlerini kayanın duvarlarına yaklaştıra yaklaştıra santim santim, korka korka yürüyorlardı.

Yolun genişliği otuz santimden çok değildi artık. Takım çok yavaş yürüyor, erler dik kayalığın çatlaklarında büyüyen otlara ve küçük çalılara yapışıyorlardı. Attıkları her adımda acı ve korku duyuyorlardı. Ama ilerledikçe geriye dönme düşüncesi, onlar için

daha korkutucu olmaya başladı. Yolun herhangi bir anda birdenbire yeniden genişleyeceğini umuyorlardı, çünkü şimdiye kadar geçtikleri yerden bir daha dönebileceklerini akılları almıyordu. Yol onlara yorgunluklarını unutturacak kadar tehlikeli olmuştu, bu yüzden kırk metre uzunluğunda gepgergin bir yürüyüş koluydular. Bir iki kere aşağılarına baktılar, ödleri koptu. Sisler içinde, en azından otuz metrelik dimdik bir uçurum gördüler; içlerinde bir tür bulantı duydular. Hafif gri renkteki kaya duvarına sürüne sürüne geçiyorlardı. Kaya bir fokun derisi gibi kokuyor, pis bir et kokusu duyuyorlarmış gibi oluyorlardı; paniğe kapılıyorlar, yolun bir an önce bitmesini istiyorlardı.

Yirmi üç santime indi yol. Croft sisin içinde ilerileri gözlüyor, yolun genişleyip genişlemediğini kestirmeye çalışıyordu. Dağda ustalık isteyen bir durumla ilk kez karşı karşıyaydı. Şimdiye kadar genel olarak yüksek bir tepeydi dağ ama şimdi bir halat ya da bir dağcı sopası gerekiyordu dağda yürümek için. Kollarını ve ellerini açarak, kayaya sarılarak, parmaklarını kenetleyerek ve kayalar arasında tutunacak yarıklar arayarak ilerledi.

Bir ara yol birdenbire kesildi. Yüz yirmi santim kadar bir boşluktan sonra yeniden uzayıp gidiyordu. Boşlukta yapışacakları ne bir funda ne de bir kök vardı. Boşluk, yürüdükleri dar yolun birdenbire kesilmesinden başka bir şey değildi. Atlamaktan başka çare yoktu, yani uzunca bir adım atılacaktı o kadar; ama bir yana sıçranacaktı, yani sallanarak denge bulunduktan sonra sol ayaktan güç alınarak, sağ ayakla karşıya basılacaktı.

Croft çantasını özenle çıkardı, arkasında duran Martinez'e verdi, bir an duraksadı, sağ ayağı boşlukta sallanıyordu. Sonra yana doğru, karşıya atladı, biraz sallandıktan sonra dengesini buldu.

"Vay anasını, nasıl geçeceğiz buradan?" diye bağırdığını işitti birinin.

Croft, "Siz bekleyin orada," dedi. "Ben gidip bakayım, yol genişliyor mu..."

On beş metre kadar yürüdü, sonra yolun genişlediğini gördü. Yeniden içi rahatladı. Yoksa geri dönüp başka bir yol bulmak zorunda kalacaktı. Sonrasında takımı yeniden yokuş yukarı çıkartıp çıkartamayacağını da bilmiyordu.

Boşluğa doğru eğildi, çantasını Martinez'den aldı. Aradaki açıklık birbirlerinin ellerine değecek kadar kısaydı. Sonra Martinez'in çantasını aldı, birkaç metre ileriye gitti. "Tamam arkadaşlar," dedi. "Geçin artık. Buranın havası oradan daha güzel."

Sinirli bir gülümseme işitildi. "Bana bak Croft," dedi Red. Dinini s...tiğimin yolu genişliyor mu orada?"

"Evet, biraz." Ama yanıt verdiğine üzüldü Croft. Sus ulan, demeliydi aslında Red'e.

Yürüyüş kolunun en gerisinden gelen Roth da konuşulanları korkuyla dinliyordu. Atlamaya kalkacak olursa düşecekti belki; elinde olmayarak içinde birtakım kuşkular yaratıyordu. Hâlâ öfkeliydi ama öfkesi biraz daha yumuşamıştı. Çok yorgundu.

Çantalarını karşıya geçirdiklerini ve atladıklarını gördükçe korkusu arttı. Hiçbir zaman başaramadığı bir şeydi bu; ortaokuldayken yüksek atlamada sırasını beklediği zaman duyduğu eski bir paniğin izini yeniden buldu içinde.

İster istemez sırası geliyordu. Önündeki son adam Minetta idi. Minetta uçurumun kıyısında bir an düşündükten sonra hafifçe gülerek atladı. "Vay anam, herif cambaz." Roth boğazını temizledi. "Yer açın, geliyorum," dedi soğukkanlılıkla. Çantasını verdi.

Minetta sanki bir hayvana sesleniyormuş gibi konuşuyordu onunla, "Haydi bakayım oğlum, haydi atla. Korkma, zor değil. Haydi bakayım, sık dişini, sonra tamam."

Roth bu sözlere içerledi, "Sen korkma, ben atlarım," dedi.

Ama kıyıya gelip de önünden bakınca bacakları kesildi. Karşısı çok uzaktı. Uçurum ise birdenbire karanlığa ve boşluğa iniyordu.

"Geliyorum," diye mırıldandı yine ama hareket etmedi. Tam atlayacağı sırada cesaretini yitirmişti.

İçimden üç sayayım, diye düşündü.

Bir.

İki.

Üç.

Ama yerinden kıpırdayamadı. Kritik saniye gelmiş geçmiş, bir şey yapamamıştı. İhanet etmişti bedeni ona. Atlamak istemiş ama bedeni atlayamayacağını anlamıştı.

Gallagher'ın karşı yanda söylendiğini işitiyordu, "Gel Minetta, şu pis herifin elini tutalım." Gallagher, Minetta'nın bacakları arasından Roth'a doğru uzandı, kolunu uzattı, dik dik baktı, "Haydi tut elimi. Buraya kadar da uzanamayacak değilsin ya."

Garip bir görünüşleri vardı her ikisinin de. Gallagher, Minetta'nın bacakları arasından yüzünü ve kolunu ona doğru uzatmıştı. Roth her ikisine de baktı, tiksindi ikisinden de. Gallagher'ı anlıyordu şimdi. Bir kabadayıydı o, korkak bir kabadayı. Onlara söyleyeceği bir çift sözü vardı. Atlamak istemezse oraya Croft da gelecekti. Keşif de duracaktı. Roth, Croft'a kafa tutabileceğini anladı birdenbire.

Ama takım anlamayacaktı ki. Erler onunla alay edecekler, kötü sözler eşliğinde içlerini boşaltacaklar, kendi güçsüzlüklerinden kurtulacaklardı. Yüreğine bir eziklik çöktü. "Geliyorum," dedi birdenbire. Ne yapalım, öyle olmasını istiyorlardı.

Sol ayağının bedenini dışarıya çektiğini hissetti, korka korka ileriye doğru silkindi, yorgun bacağı çok zor götürüyordu onu. Bir an Gallagher'ın elini tutamadı, kayayı tırmaladı, ve sonra hiç.

Düşerken öfkeyle bağırdığını duydu Roth. Şaştı bu kadar yüksek ses çıkarabildiğine. Uyuşukluğu ve inançsızlığı içinde bir düşünce geçti kafasından çok aşağılarda kayalara çarpıp parçalanmadan önce. Yaşamak istedi. Boşlukta yuvarlanan küçücük bir adam.

Ertesi sabah Goldstein'la Ridges erkenden sedyeleriyle birlikte yola çıktılar. Hava serindi, artık düz bir arazide yürüyorlardı ama pek fark etmiyordu. Bir saat içinde bir gün önceki kadar bitkin

düşmüşlerdi. Yine eskisi gibi birkaç metre yürüyor, Wilson'ı yere bırakıyor, sonra yine kaldırıp ileri atıyorlardı kendilerini. Kuzeydeki dağa kadar yuvarlana yuvarlana gerileyen hafif tepelerin tabanlarından başka bir şey yoktu çevrelerinde. Her yan sonsuz, soluk bir sarılıktaydı; ufka kadar uzayıp giden kum tepelerini andırıyordu. Sessizliği bozan hiçbir şey yoktu. Yüklerinin altında iki büklüm olmuşlar, soluya soluya, homurdana homurdana yürümeye çabalıyorlardı. Gökyüzünde sabahın soluk rahat maviliği vardı; güneyde, uzaklarda, ormanın taa ötelerinde, bir sürü bulut zincir gibi birbirini çekerek götürüyordu.

O sabah bitkinlikleri yeni bir biçime girmişti. Wilson'ın ateşi daha da yükselmişti; durmadan su istiyor, yalvarıyor, haykırıyor, küfrediyordu. Dayanılır gibi değildi. Tek kalan duyuları işitme duyusuydu sanki, o da tam değildi; böceklerin vızıltılarını ya da kendi soluklarının kaba sesini işitmiyorlardı artık. Yalnızca Wilson'ı duyuyorlardı; Wilson'ın durmadan su istemesi kulaklarını tırmalıyor, dirençlerini gıcır gıcır törpülüyordu.

"Arkadaşlar, ne olur biraz su." Ağzının köşelerinde pembe bir salya kuruyup kalmıştı; gözlerini oraya buraya sıkıntılı sıkıntılı çevirip duruyordu. Zaman zaman sedyede dönmeye çalışıyordu ama gücü yoktu pek. Küçülmüş gibiydi; iri yapısının üstündeki etler erimişti. Arada sırada gökyüzüne gözlerini kırpıştırarak boş boş bakıyor, çevresindeki kokuları hafif hafif kokluyordu. Kendi kokusunu kokladığının farkında değildi. Yaralanmasının üzerinden kırk sekiz saat geçmişti; bu süre içinde sık sık pislemiş, kan kaybetmiş, ayrıca o gece yattıkları yerin nemli pis kokusunu da almıştı. Hafifçe dudaklarını bükerek tiksintisini belli etmek istedi, "Arkadaşlar, pis kokuyorsunuz."

Söylediğini işittiler ama pek alınmadılar, yeniden soluk almaya çalıştılar. Ormanda yaşamaya ve ıslaklığa alıştıktan sonra kuru giysinin nasıl bir şey olduğunu unuttukları gibi, şimdi de rahat soluk almayı öylece unutmuşlardı. Düşünmüyorlardı bunu; yolculuğun

ne zaman biteceğini de kesinlikle düşünmüyorlardı. Yolculuk varlıklarının belirtisi olmuştu.

O sabah Goldstein bu işin bir kolayını bulup bulamayacağını uzun uzadıya düşünüp durdu. Onları yollarından en çok alıkoyan şey ise parmaklarının uyuşmasıydı. Sedyeyi birkaç dakikadan çok tutamıyorlar, parmakları ağırlığın altında yavaş yavaş gevşiyordu. Goldstein çantasının kayışlarını kesti, birbirine ekledi, omzundan geçirerek sedyenin kollarına bağladı. Artık kolları tuttuğunda yük doğrudan doğruya parmaklarına binmiyor, omuzlarına geçiyordu. Elleri yeniden sedyenin kollarını tutabilecek duruma gelinceye kadar sedyeyi omuzlarında taşıyabiliyordu. Ridges da kısa süre sonra aynı şeyi yaptı; böylece koşumlarıyla birlikte yürümeye başladılar, sedye yükü de aralarında yavaş yavaş sallanıyordu.

"Su ulan be, ağzına sıçtığımın!.."

"Su yok," dedi Goldstein, soluğu kesilerek.

"Ağzına sıçtığımın Yahudisi!" Wilson yeniden öksürmeye başladı. Bacakları ağrıyordu. Fırını uzun süre yanan ve pencereleri kapalı olan bir mutfağın sıcaklığı vardı yüzünü okşayan havada. Wilson sedyecilere kızıyordu; cezalandırılmış bir çocuk gibiydi. "Goldstein," dedi yine. "Leş kokulu Goldstein."

Goldstein'ın dudaklarında hafif bir gülümseme belirdi. Wilson onu incitmişti. Sonra kıskandı Wilson'ı birdenbire, çünkü Wilson hayatında hiçbir zaman söylediği ya da yaptığı bir şeyi düşünmek zorunda kalmamıştı. "Su içemezsin," diye mırıldandı. Wilson'ın küfürlerini sürdürmesini oldukça tatlı bir umut içinde bekliyordu. Harekete geçmek için kamçılanmaya hazırlanmış bir hayvan gibiydi.

Wilson bağırdı birdenbire, *"Arkadaşlar, biraz su verin!"*

Wilson'ın neden su içmemesi gerektiğini o sırada unutmuştu Goldstein. Yasak olduğunu biliyordu yalnızca, nedenini unuttuğuna sinirlendi. Bu unutkanlık bir panik yarattı içinde. Wilson'ın acı çekmesi Goldstein'ı garip bir biçimde etkilemiş, bu acı yavaş yavaş, yorgunluğuyla birlikte bedenine geçmişti. Wilson bağırın-

ca o da sancılanıyordu; sedyenin her sarsılışında, sanki birdenbire aşağıya inen bir asansördeymiş gibi altüst oluyordu midesi. Sonra Wilson'ın her su isteyişinde Goldstein da susuyordu yeniden. Küçük su bidonunu her açışında bir suçluluk duyuyor, Wilson'ı kışkırtmaktansa saatlerce su içmeden yürümeyi yeğliyordu. Wilson ne kadar kendinden geçmiş olursa olsun su bidonlarını çıkardıkları zaman onları görüyordu sanki. Sırtlarından atamayacakları bir yüktü Wilson. Goldstein onu sonsuza dek taşıyacağını sanıyordu artık; başka türlü düşünemiyordu. Duyularının sınırları, kendi bedenini, sedyeyi ve Ridges'ın sırtını aşmıyordu. Artık sarı tepeleri görmüyor, daha ne kadar yürüyeceklerini düşünmüyordu. Çok seyrek olarak, bir inanmazlık duygusuyla birlikte karısıyla çocuğu geliyordu aklına. Onlar çok uzaktaydılar. Şu anda öldüklerini bile haber verseler omuz silkip geçerdi. Wilson daha gerçekti. Tek gerçeklikti Wilson.

"Arkadaşlar, ne isterseniz vereyim size." Wilson'ın sesi değişmiş, incelmişti. Uzun süre aynı tonda, kesik kesik konuşuyor, sesi tanınmaz oluyordu. "Ne istediğinizi söyleyin arkadaşlar. Ne isterseniz vereceğim, ne isterseniz. Para mı istiyorsunuz, vereceğim. Yüz pound vereceğim. Yere indirin, biraz su verin yalnız. Başka bir şey istemiyorum sizden."

Uzunca bir mola verdiler. Goldstein kendini uzaklara attı, birkaç dakika hiç kıpırdamadan yüzükoyun yattı.

Ridges önce ona, sonra Wilson'a dalgın dalgın baktı. "Ne istiyorsun, su mu?"

"Evet, ver. Ver şu sudan biraz."

Ridges içini çekti. İriyarı, güçlü kuvvetli bedeni iki gün içinde ufalmıştı sanki. Kocaman gevşek ağzı sarkıyordu. Sırtı bükülmüş, kolları uzamış, başı göğsüne düşmüştü. Külrengi seyrek saçları basık alnına kederli kederli düşmüş, ıslak giysileri sarkmıştı. Kesilmiş iri bir ağaç gövdesine bırakılan koskoca bir yumurtayı andırıyordu. "Ulan ne diye su vermiyorlar sana anlamıyorum."

"Sen ver ne olursun, kulun kölen olayım."

Ridges ensesini kaşıdı. Kendi başına karar vermeye alışkın değildi. Ömrü boyunca hep başkalarından emir almıştı, garip bir sıkıntı duydu, "Dur bakayım, Goldstein'a bir sorayım da," diye mırıldandı.

"Goldstein'ın civcivi..."

"Bilmem." Ridges gülümsedi. Gülüşü uzaklardan geliyor sandı. Neden güldüğünü de pek bilmiyordu. Belki heyecandandı. Goldstein'la aralarında konuşamayacak kadar yorgunlardı; öyle olduğu halde Goldstein'ı komutan kabul etmişti. Oysa dönüş yolunu bilen Ridges'di. Ama Ridges hayatında hiçbir şeyin başına geçmemişti. Bu alışkanlığı yüzünden bütün kararları Goldstein'ın vereceğini sanıyordu.

Ama Goldstein metrelerce ileride yatmaktaydı; yüzünü toprağa gömmüş, hemen hemen kendinden geçmişti. Ridges başını salladı. Düşünemeyecek kadar yorgunum, dedi kendi kendine. Ama bir insana su verilmemesi yine de saçma görünüyordu ona. Bir lokma suyun kimseye zararı dokunmaz, dedi içinden.

Goldstein'ın okuyup yazması vardı. Ama koskocaman ve anlaşılmaz bir kitap ve gazete dünyasının yasalarını bozmaktan korktu Ridges. Hasta olan birine su verilmesi konusunda bir şey söylemişti babası. Ama hatırlayamadı. "Şimdi nasılsın?" diye sordu kuşkuyla.

"Bana biraz su ver. Yanıyorum."

Ridges başını bir daha salladı. Wilson günah dolu bir ömür geçirmişti, şimdi cehennem ateşleri içinde yanıyordu elbette. Ridges içinde birtakım korkular duydu. İnsan günahkâr olarak hayata gözünü yumarsa elbette cezası böyle korkunç olurdu. Ama İsa Efendimiz zavallı günahkârlar için kendini feda etmedi mi, dedi Ridges içinden. Bir insana acımamak da günahtı.

"Belki de içersin," diye içini çekti Ridges.

Su bidonunu yavaşça çekip çıkardı, Goldstein'a bir daha baktı. Azarlamasını istemiyordu. "Al, istediğin kadar iç."

Wilson delicesine içti; su ağzından taşıyor, çenesine dökülüyor, gömleğinin yakasını ıslatıyordu.

"Oh, Allah razı olsun." Bol bol, kana kana içti; boğazı hırsla inip çıkıyordu. "Ulan iyi pezevenksin be," diye mırıldandı. Boğazında biraz su takıldı, şiddetle öksürdü, çenesindeki kanı sinirli bir hareketle gizlice sildi. Ridges, Wilson'ın yüzünde biraz kan kaldığını gördü. Kurumuş kan ıslanarak Wilson'ın yanağına yayıldı, yüzünü pembeleştirerek kayboldu.

"Kurtulacak mıyım dersin?" diye sordu Wilson.

"Elbette."

Ridges bir ürperti geçirdi. Eskiden papazın biri, insanın cehennem ateşlerine nasıl doyacağını bir vaaz sırasında anlatmıştı, "Kurtuluş yok," demişti, "Günahın varsa çekeceksin." Ridges yalan söylemişti az önce, ama yineledi, "Elbette iyileşeceksin Wilson."

"Bana da öyle geliyor."

Goldstein avuçlarını toprağa dayayarak ayağa kalkmaya çalıştı. Yerde uzun uzun yatmak istemişti. "Gitmeli," dedi dalgın dalgın.

Koşumlarını taktılar yeniden ve sürüklenmeye başladılar.

"Çok iyi arkadaşlarsınız, ikinizden daha iyi insan yok bu dünyada."

Bu söz onları utandırdı. Yeniden yola çıkmanın ilk sıkıntılarını çektikleri için o sırada ona hâlâ kızgındılar.

"Sağol," dedi Goldstein.

"Yani bütün takımda aransa sizin gibi iki insan bulunamaz." Sustu. Hepsi de yolculuğun sersemletici havasına girmişti. Wilson bir ara kendinden geçti, sonra yine aklını toparladı. Yarası ağrımaya, acısından bağırarak yeniden onlara küfretmeye başladı.

Wilson'ın bağırışları şimdi Goldstein'dan çok Ridges'a koyuyordu. Yürüyüşün zorluğunu pek düşünmüş değildi zaten; bu yürüyüşü doğal bir şey, şimdiye kadar yaptığı bütün işlerden belki biraz daha zor bir iş olarak almıştı; çünkü gençliğinde şunu öğrenmişti: İş, gününün çoğu zamanında bir insanın yaptığı bir şeydir; başka bir şey yapmayı istemek de saçmadır. Bir iş sıkıcıysa, acı veriyorsa yapılacak bir şey yoktur. Şimdi de bir iş verilmişti, yapıyordu. Ama ilk kez yaptığı işten gerçekten nefret etti o sırada. Belki yorgunluğunun

bunda bir etkisi vardı, belki de uzun süre çabalamak kafasındaki kalıpları değiştirmiş ve yeni bir biçim vermişti ama ne olursa olsun bıkmıştı bu işten. Bu sırada çiftlikteki işlerden de, verimsiz bir toprakla durmadan boşu boşuna uğraşmaktan da tiksindiğini anlayıverdi birdenbire.

Bu uyanış onun için çok sarsıcı oldu; geri dönmeliydi. Zor değildi dönmek. Kendi sorunlarını çözmeye alışkın değildi; ve şimdi de çok sersemlemiş, çok yorulmuştu. Bu düşünce aklına birdenbire gelivermiş, patlamış ve kafasındaki kalıpları sarsmıştı; ama şimdi duman hemen dağılmış, belirsiz ve rahatsız birtakım yıkıntılarla, birtakım değişim duygularından başka bir şey kalmamıştı içinde. Birkaç dakika sonra yalnızca tedirgindi biraz; bir günah işlediğini biliyor ama ne olduğunu bir türlü kestiremiyordu. Yükünü yeniden omuzladı.

Ama başka bir şey de vardı bu düşüncenin içinde: Wilson'a su verdiğini unutmamıştı ve Wilson'ın "Yanıyorum," dediğini de hatırlıyordu. Günahkâr bir adamı taşıyorlardı; bunun elbette bir anlamı vardı. Bu günahın kendisine de bulaşabileceği düşüncesi onu biraz rahatsız etmişti, ama bu değildi aslında onu üzen. Tanrı gösteriyordu. Başka bir anlamı vardı bunun; ibretlik bir örnek gösteriyordu ya da insanlara günahlarını ödetiyordu. Ridges işin içinden çıkamadı; ama insanın çok yorulduğu sırada duyduğu bir tür korku ve heyecan kaldı içinde. Götürmeliyiz onu. Brown'da olduğu gibi onda da bütün karmaşıklıklar ve birbiriyle kesişen amaçlar tek ve basit bir emrin altında toplandı. Başını eğdi, birkaç metre daha asıldı.

"Beni bırakıp gidin arkadaşlar, daha iyi edersiniz." Wilson'ın gözlerinden birkaç damla yaş geldi. "Boşuna öldürüyorsunuz kendinizi benim için." Ateş yeniden eziyet veriyor, bütün bedenini ağır bir sancı kaplıyor, onu kendinden geçiriyordu. Tek bir şey anlatmak istiyordu: "Beni bırakın." Wilson yumruklarını sıktı. Onlara bir armağan vermek istiyordu ama gücü yetmiyordu. İyi arkadaştı onlar. "Bırakın beni." Elde etmesi olanaksız bir şey için çocuklar gibi dertliydi sesi.

Goldstein, Stanley'nin izlediği aynı kaçınılmaz düşünce dizisi içinde dinliyordu Wilson'ı. Ancak düşündüğünü Ridges'a nasıl söyleyeceğini bilemiyor, ağzını açmıyordu.

Ridges mırıldandı, "Sus Wilson. Seni bırakmayacağız, anladın mı?"

Demek ki Goldstein da bırakamazdı. Hele ilk bırakan o olamazdı; o zaman Ridges, Wilson'ı sırtlayıp tek başına gidebilirdi, bundan korkuyordu. Bayılmayı düşündü. Yapamazdı elbette ama Brown'la Stanley'nin bırakmasına kızmıştı. Onlar bıraktılar, ben neden bırakmayayım, diyordu içinden ama bırakamayacağını da biliyordu.

"Arkadaşlar, siz beni bırakın gidin."

"Seni götüreceğiz," diye mırıldandı Ridges. O da Wilson'ı bırakma düşüncesini evirdi çevirdi kafasında bir süre ama hemen büyük bir tiksintiyle attı bu düşünceyi kafasından. Bırakırsa cinayet işlemiş olurdu; bir Hıristiyanı ölüme bırakmak büyük bir günahtı. Ridges böyle bir şeyin ruhunda bırakacağı kara lekeyi düşündü. Çocukluğundan beri ruh dendi mi, futbol topu biçimi ve büyüklüğünde beyaz bir şey gözünün önüne gelir, bunun midesine yakın bir yerde olduğunu sanırdı. Her günah işlediğinde o beyaz ruhunun üzerinde silinmez kara bir leke kalır, lekenin büyüklüğü de günahın büyüklüğüne göre değişirdi. Bir adam öldüğü zaman beyaz futbol topunun yarısından çoğu siyahlaşmışsa o adam doğruca cehenneme giderdi. Ridges, Wilson'ı bırakmanın ruhunun en azından dörtte birini karartacak kadar büyük bir günah olduğuna inandı.

Goldstein'a gelince, o da büyükbabasının şu sözünü hatırladı: "Yehuda Halevi, Israel bütün ulusların yüreğidir, diye yazdı." Bedeninin uğradığı işkencenin farkında olmadan, sedyeyi alışkanlıkla taşıyarak çabasını sürdürdü. Tamamen zihnindekilerle meşguldü; bir kör olsaydı kafasını bundan daha yoğun olarak toplayamazdı içine. Nereye gittiğini görmüyor, yalnızca Ridges'ı izliyordu.

"Israel bütün ulusların yüreğidir." Vicdandı, çırılçıplak, apaçık bir sinirdi; tüm heyecanlar buradan geçiyordu. Ama yürek bundan

daha ileri bir şeydi; bedeninin herhangi bir yeri hasta olduğu zaman dert çeken yürek oluyordu.

Ve yürek şimdi Wilson'dı. Goldstein, bunu kendi kendine itiraf etmedi, düşünmedi bile, ama bu düşünce sözcük düzeyinin altında işleyip durdu. Bu son iki gün içinde çok acı çekmişti; yorgunluğun ilk bunaltılarından, yorgunluğu izleyen bitkinlikten, ateş yükselmelerine kadar varan yücelmelerden geçmişti. Zevklerin olduğu gibi acıların da düzeyleri vardı. İradesi ona çökmeyi yasakladıktan sonra Goldstein bitkinliğin ve komanın derinliklerine kadar inmiş ama hiçbir zaman en dibe düşmemişti. Şimdi bütün bayağı oranların yitirildiği bir aşamada bulunuyordu. Gözleri ona kendiliğinden rahat rahat hizmet ediyor, gittiği yeri gösteriyordu; ayrı ayrı küçük olayları işitiyor ve kokluyordu; işkence altındaki bedeninin çektiği acılardan bir kısmını bile duyuyordu; ama bütün bunlar ondan ayrıydı, elinde tuttuğu başka bir eşyayadı sanki. Kafası hem körleşmiş hem de açılmış, hem çırılçıplak olmuş hem de aptallaşmıştı.

"Bütün ulusların yüreği." Ama tropikal güneş ışınları altında iki gün, yirmi üç kilometre, ayaklarını sürttükten, yabancı ve boş bir arazide Wilson'ın bedeniyle sonsuz bir güreşe tutuştuktan sonra bu söz ancak birkaç saat için doğru olabilirdi. Duyuları engellenen, bilinci sersemleyen Goldstein, simgeler dünyasını araştırıyordu el yordamıyla. Elinden bırakmayacağı bir eşyaydı Wilson. Anlayamadığı bir korkuyla bağlıydı ona. Ona bırakırsa, götürmezse, bir yanlışlık yapmış olacaktı, korkunç bir şeyle karşılaşacaktı. Yürekle. Yürek ölürse... ama bu düşüncenin arkasını o sıradaki çabalarının çirkefinde kaybetti. Onu taşıyıp duruyorlardı ve ölmeyecekti o. Midesi parçalanmıştı, kan ve pislik içindeydi; ağır ateş dalgaları içinde yuvarlanıp durmuş, kaba bir sedyenin, kaba bir arazinin bütün işkencelerine katlanmış ve hâlâ ölmemişti. Onu hâlâ taşıyorlardı. Bunun bir anlamı vardı, bu anlamı arıyordu Goldstein; kaçırdığı trenin arkasından koşan bir adam ayaklarını boşu boşuna nasıl zorlarsa, o da öyle zorluyordu kafasını.

"Ben çalışmayı severim, yemin ederim kaytarmıyorum," diye mırıldandı Wilson. "Verilen işi doğru dürüst yapmalı insan, ben başka bir şey bilmem." Sesi yine hırıltı halinde çıkıyordu ağzından, "Brown'la Stanley. Brown'la Stanley. Bok herif bunlar!" Hafif hafif anlamsızca güldü. "May, küçük hınzır, nasıl da donuna sıçardı küçükken." Küçük kızının bebeklik zamanındaki bulanık anıları arasında dolaşıyordu. "Seni gidi küçük şeytan seni." İki yaşındayken kakasını ya kapı arkasında ya da dolaba yapardı. "Ulan bok soyu, içeri girip pislersin ha." Güldü, yalnız bu gülüş çok hafif bir soluğu andırdı. Kızının yaptıklarını keşfettiği zaman duyduğu öfkeyle karışık neşeyi bir an canlı olarak yaşadı, "Hay Allah kahretsin seni, şimdi Alice görürse küplere binecek."

Karısını hastanede gördüğü zaman öfkeliydi. Kendisinin hasta olduğu anlaşıldığı zaman da öfkelenmişti. "Bir parçacığı bir şey yapmaz, dedim. Bir küçücük dozdan ne çıkar. Beş kere aldım, bir bok olmadı." Sedyenin üstünde gerindi, sanki biriyle tartışıyormuş gibi bağırdı, "Pyrdin mi diyorlar, ne bok diyorlarsa, ne olur bana biraz bulun." Döndü, neredeyse dirseğine dayanarak kalkacaktı. "Si...tiğimin yarası, açılırsa belki de ameliyata gerek kalmaz, bütün irinlerden kurtulurum." Öğürdü, öğürürken de ağzından akan ve püsküren kanların sedyenin kauçuk dokusu üzerine nasıl yayıldığına donuk gözleriyle bakıyordu. Çok uzaklardaydı kan, ama yine de bir ürperti verdi ona. "Ne dersin Ridges, boşaldı mı?"

Ama işitmediler onu. Wilson kanların ağzından damla damla aktığını gördü, sonra yine dalgın dalgın sırtüstü yattı.

"Ölüyorum."

İçinde bir korku, bir direnme ürpertisi dalgalandı. Kanın tadını duydu ağzında, titremeye başladı. "Ulan ölmeyeceğim, ölmeyeceğim işte!" Ağlıyor, ağlarken de soluğuyla birlikte gelen balgamlar boğazını tıkıyordu. Bu sesler korkuttu onu; birdenbire uzun otların arasına uzandı, güneşten kızan toprağa kanı süzülüyor, Japonlar çevresinde

konuşuyorlardı. "Yakalayacaklar, yakalayacaklar beni!" diye bağırdı birdenbire. "Tanrım, arkadaşlarım, bırakmayın beni, ölmeyeyim!"

Ridges bu kez işitti onun söylediklerini, tembel tembel durdu, sedyeyi yere bıraktı, kayışı çıkardı. Bir kapının kilidini açmaya giden sarhoş gibi, yavaş yavaş ve özenle Wilson'ın başucuna gitti, diz çöktü.

"Yakalayacaklar beni," diye inledi Wilson. Yüzü gerilmişti, durmadan akan gözyaşları yuvalarından fırlıyor, yanaklarından inerek kulağının çevresindeki keçeleşmiş saçların arasında kayboluyordu.

Ridges karmakarışık sakalını dalgın dalgın kaşıyarak Wilson'ın üzerine eğildi. "Wilson," dedi kabaca ve biraz da emredercesine.

"Ne var?"

"Wilson daha vaktin var, tövbe edebilirsin."

"Ne?.."

Ridges kararını vermişti. Çok geç kalınmış değildi belki de. Wilson günahlarından arınabilirdi. "Hazreti İsa Efendimize tövbe istiğfar et."

"Hmm."

Ridges yavaşça sarstı Wilson'ı. "Daha vaktin var," dedi ciddi ve ağır bir sesle.

Goldstein belli belirsiz bir üzüntü duydu içinde, soğuk soğuk bakıyordu. "Cennete gidebilirsin." Sesi o kadar derinden geliyordu ki neredeyse işitilmeyecekti.

Bütün bu sesler Wilson'ın kafasında bir ağırlık yaparak, bas bir viyolanın yankısı gibi titredi.

"Hıı hıı..." Wilson soluk aldı. Kim konuşuyordu? Kim rahatsız ediyordu onu? Demek kabul ederse yalnız bırakacaklardı onu. "Hı," diye mırıldandı yine.

Ridges'ın gözlerine yaşlar doldu. Bir ferahlık duydu içinde. Ölüm yatağında günahları bağışlanan birini anlatmıştı annem, diye düşündü. Hikâyeyi hiç unutmamıştı, ama bu kadar harika bir şeyi kendisinin de yapacağı hiç aklına gelmemişti.

"S...tirin ulan namussuz Japonlar!"

Ridges birden irkildi. Acaba Wilson tövbe etmekten vaz mı geçmişti. Ama Ridges bunu kabul etmeye cesaret edemedi. Wilson hem tövbe eder hem de sonradan tövbeden vazgeçerse cezası elbette bir kat daha korkunç olurdu. Buna kimse cesaret edemezdi. "Sözünü unutma," dedi Ridges sert bir sesle. *"Dikkat et ha arkadaşım."* Yeni bir şey işitmekten korkarak ayağa kalktı, sedyenin başına gitti, Wilson'ın ayaklarını örten battaniyeyi düzeltti, kayışını önce boynundan, sonra koltuk altlarından geçirdi. Az sonra Goldstein da hazır olunca yola koyuldular yine.

Bir saatlik yürüyüşten sonra ormana vardılar. Ridges sedyenin başında Goldstein'ı bıraktı, sağa doğru bir araştırma yaptıktan sonra takımın dört gün önce açtığı yolu buldu. Yol birkaç yüz metre ileride idi. Eliyle koymuş gibi bulduğu için hafif bir sevinç pırıltısı duydu içinde. Bu işi içgüdüsel olarak yapmıştı aslında. Sürekli ormanda gecelemeler, orman içinden geçen yollar, uzun kumsallar onu her zaman şaşırtırdı; hep birbirinin aynıydı onlar, ama tepelerde hiç şaşmadan ve kolayca bulurdu yolunu.

Goldstein'a döndü, yeniden yola çıktılar, birkaç dakika sonra patikaya vardılar. Yapraklar kesildikleri günden beri oldukça çoğalmış, yol da yağmurlardan çamur olmuştu. Sendeliyorlar, sık sık kayıyorlardı; ağırlaşan ayakları cıvık çamurun içinde tutunacak bir yer bulamıyordu. Daha az yorulmuş olsalardı geçtikleri yerle burası arasındaki ayrılık dikkatlerini çekerdi; güneşin tepelerinde artık cayır cayır yanmadığını görüp sevinirler, bu kez de ayaklarını sağlam bir yere basamadıklarına, dalların, sarmaşıkların ve dikenlerin yılışık direnmelerine kızarlardı. Ama bütün bunların pek farkında değillerdi. Sedyeyi canları çıkarcasına taşımaktan başka çare olmadığını, önlerine teker teker çıkan engellerin hiç sökmeyeceğini şimdi artık iyice biliyorlardı.

Ne de olsa biraz daha yavaş yürümekteydiler. Yol ancak bir insanın omzu geçecek genişlikte açılmıştı, sedyeyi birçok yerlerden güçlükle geçirebiliyorlardı. Bir iki kere hiç geçiremez oldular;

Ridges, Wilson'ı havaya kaldırdı, omzuna aldı, yol genişleyinceye kadar öyle götürdü. Goldstein da elinde sedyeyle arkadan geldi.

Irmağa varınca uzun bir mola verdiler. Bilerek vermediler bu uzun molayı, biraz dinlenmek için durmuşlardı. Dakikalar geçti, bir de baktılar ki yarım saat olmuş. Molanın sonuna doğru Wilson sinirlenmeye ve sedyenin üstünde kıpırdanmaya başladı. Ona doğru sürünerek ilerlediler, yatıştırmaya çalıştılar ama o başka bir şeyle uğraşıyordu; iri kollarını sallıyor bir şeye hızla vurup duruyordu.

"Dur, kıpırdama biraz," dedi Goldstein.

"Beni öldürecekler!" diye bağırdı Wilson.

"Kimse dokunamaz sana." Ridges, Wilson'ın kollarını tutmaya çalıştı ama Wilson debeleniyor, kurtulmaya çalışıyordu. Alnı yine ter içindeydi. "Bırakın!" diye hırladı. Sedyeden kayıp çıkmaya çalıştı. Ama ötekiler onu yine yerine yatırdılar. Bacaklarını durmadan toplamak istiyor, üç saniyede bir kalkmaya çalışıyor, sonra homurdanıyor, yeniden sırtüstü düşüyordu. "BOOOMMM," diye mırıldandı. Havan topunun sesini taklit ediyordu. Kolunu başına siper etmişti. "İşte, işte geldiler." Yeniden ağlar gibi söylendi, "Ulan eşşoğlueşşekler, ben ne güne duruyorum burada?"

Bu anı hepsini korkuttu. Ses çıkarmadan yanında oturdular, birbirlerinin yüzlerine bakmamaya çalışıyorlardı. Ormana girdiklerinden beri ilk olarak bir uğursuzluk çökmüştü üzerlerine.

"Rahat dur Wilson," dedi Ridges. Japonları üzerimize çekeceksin.

"Ölüyorum," diye mırıldandı Wilson. Doğrulmaya çalıştı, oturacak gibi oldu neredeyse ama sonra yine sırtüstü düştü. Tekrar onlara baktığında gözleri pırıl pırıldı ama çok zayıflamıştı bakışları. Birkaç dakika sonra konuştu, "Durum kötü... arkadaşlar..." Tükürmeye çalıştı ama tükürüğü çenesinden öteye gidemedi. "Karnımdaki deliği bile hissetmiyorum." Parmakları yaranın kirlenmiş ve pıhtılaşmış sargısına doğru titreye titreye gitti. "İrin dolu." İç çekti. Dilini dudaklarının üstüne kuru kuru gezdirdi. "Susadım."

"Su içemezsin," dedi Goldstein.

"Evet biliyorum, içemem." Hafifçe güldü Wilson. "Karı gibisin be Goldstein. Bu kadar ödlek olmasan iyi çocuksun."

Goldstein hiçbir şey demedi. Sözlerin anlamına varamayacak kadar yorgundu.

"Ne istiyorsun Wilson?" diye sordu Ridges.

"Su."

"İçtin ya."

Wilson öksürdü, ağzının yapışkan ve kabuk tutmuş köşelerinden biraz kan daha fışkırdı. "Götümden de kan geliyor," diye inledi. "Eh, arkadaşlar, haydi siz gidin artık."

Birkaç dakika ses çıkarmadı, dudakları anlamsızca oynayıp duruyordu. "Bir türlü karar veremedim. Döndüğümde Alice'e mi gideyim, ötekine mi?" İçinde birtakım değişiklikler olduğunu hissediyordu. Yarası sanki gövdesinden çıkmıştı; öyle sanıyordu ki elini deliğe koysa bir şey bulamayacaktı. "Off!" Uykulu uykulu onlara baktı. Bakışlarını bir ya da iki saniye bir noktaya topladı, onları net olarak gördü. Goldstein'ın yüzü gerilmiş, elmacık kemikleri fırlamış, burnu iyice gagaya benzemişti. Kıpkırmızı olmuş gözlerinin ortasındaki irisler parlak, acı bir mavilik almıştı; kumral sakalı kırmızılaşmış, koyulaşmış, pislenmiş ve çenesindeki tropikal çıbanları örtmüştü.

Ridges da bitkin bir hayvanı andırıyordu. Yüzündeki çizgiler her zamankinden fazla derinleşmiş, ağzı açılmıştı; alt dudağı sarkıyordu. Durmadan solumaktaydı.

Wilson onlara bir şey söylemek istedi. İyi insanlar, diye düşünüyordu. Buralara kadar taşımaları gereksizdi. "Sağ olun arkadaşlar," diye mırıldandı. "Allah sizden razı olsun." Ama yetmedi bu kadarı. Onlara bir şey vermeliydi. "Bakın arkadaşlar, ormanda bir yerde küçük bir imbik yapacaktım ama durmadık ki bir yerde. Yapacağım ama, görürsünüz." içinde bir heves uyanmıştı. Konuşurken söylediklerine kendisi de inanıyordu, "Bir tane imbik yaptın mı, kırarsın parayı. Musluğu çevir, iç içebildiğin kadar." Sapıtmaya başlıyordu

yine. Zorladı kendini, toparlandı yeniden, "Ama dönünce bir tane yapacağım, ikinize de birer bidon dolusu vereceğim. Parasız."

İkisinin de sıskalaşmış yüzlerinde hiçbir anlam yoktu. Wilson başını salladı. Onların yaptıkları yardımın karşısında çok bir şey değildi verdiği. "Çocuklar, istediğiniz zaman istediğiniz kadar için, düşünmeyin Allahınızı severseniz. Siz benden isteyin, o kadar, canım feda size." Bütün söylediklerine inanıyordu. Asıl canını sıkan şey, imbiği daha yapmamış olmasıydı. "Yalnız siz isteyin benden."

Karnı yeniden içeri çöktü, sonra bir titreme geldi, bilinçsizliğe doğru kaydı, yana döndüğünü hissederken bir kere de şaşkınlıkla homurdandı. Dili dışarı fırlamıştı, son kez hırıltılı bir soluk çıkardı. Dönerek sedyenin dışına çıktı.

Yeniden sedyeye koydular. Goldstein, Wilson'ın bileğini tuttu, nabzını aradı, ama Goldstein'ın parmaklarında kolu tutacak güç kalmamıştı. Bıraktı, sonra başparmağını Wilson'ın bileğine doğru götürdü. Parmak uçları hissizleşmişti. Nabzı bulamadı. Az sonra sadece bakmakla yetindi.

"Öldü galiba."

"Evet," diye mırıldandı Ridges. İçini çekti. Dua etmek geldi içinden.

"Şimdi... daha şimdi konuşuyordu."

Goldstein birden sersemledi, bir an ne diyeceğini şaşırdı.

"Haydi yolumuza gidelim," diye mırıldandı Ridges.

Ağır ağır ayağa kalktı, kayışı boynuna geçirmeye başladı. Goldstein karar veremedi, sonra o da onu izledi. Yol hazırlığı bittikten sonra ırmağın düz ve sığ çağlayanlarından aşağıya doğru inmeye başladılar.

Bir ölüyü taşımanın garip yanını görmüyorlardı. Her mola sonunda Wilson'ı kaldırıp taşımaya alışmışlardı; bildikleri tek şey onu taşımak zorunda olduklarıydı. Dahası, hiçbiri onun öldüğüne gerçekten inanmıyordu. Biliyorlardı ama inanmıyorlardı. Su isteseydi hiç şaşmayacaklardı.

Onu ne yapacaklarını bile konuşuyorlardı aralarında. Molaların birinde Ridges şunu söyledi: "Tümene döndüğümüzde onu bir Hıristiyana uygun biçimde gömelim, tövbe etti."

"Hı-hı."

Sözcükleri anlamadan, duymadan konuşuyorlardı. Goldstein, Wilson'ın öldüğünü anlamak istemiyordu; kafasını bu bilgiden uzak tutuyor, hiçbir şey düşünmüyor, sığ derenin içinde bata çıka yürüyordu, düz taşların üzerinde postalları kayıyordu. Anladığı zaman karşılaşmak istemediği bir şey vardı.

Ridges'ın içine bir korku gelmişti. Wilson'ın tövbe ettiği konusunda emin değildi; kafası altüst olmuştu; aklı şuna takılmıştı bir kere: Wilson'ı götürebilirlerse, onu dini törenle gömmeli, duasını yapmalıydı. Dahası, her ikisi de, onu böyle ölsün diye mi bu kadar taşıdıklarına üzülüyorlardı elbette. Ama destanlarını başarıyla bitirmek istemişlerdi.

Suda çok yavaş, ama şimdiye kadar olduğundan çok daha yavaş, ayaklarını sürüye sürüye yürüyorlardı; sedye aralarında sallanıyordu. Yapraklar ve dallar başlarının üzerinde birleşmişti; dere ilk geçtiklerinde olduğu gibi ormanın içinde bir tünelmişçesine dönüp duruyordu. Başları sarkmıştı; bacaklarını sopa gibi tutuyorlardı; çünkü dizlerini kıvırırlarsa düşeceklerinden korkuyorlardı. Mola verdiklerinde sığ suyun içine çöküveriyorlar, Wilson'ı yarı yarıya suyun içine bırakıyorlar, onlar da sedyenin yanına uzanıyorlardı.

Bilinçlerini yitirmişlerdi neredeyse. Ayakları derenin tabanında kayıyor, çakıltaşlarını eziyordu. Tabanlarından akan su soğuktu ama pek hissetmiyorlardı bunu. Ormandaki koridorun loş ışığında sendeleyerek yürüyorlar, akıntıyı dalgın dalgın izliyorlardı. Onlar yaklaşırken çevrelerindeki hayvanlar da gevezeliğe başlıyor, maymunlar bağırıyor, kaşınıyor, kuşlar birbirlerini çağırıyorlardı. Geçerlerken hayvanlar susuyor, geçtikten sonra birkaç dakika ses çıkarmıyorlardı. Ridges'la Goldstein körler gibi eğilmişlerdi önlerine; görünüşlerinin sessiz bir anlamı vardı. Arkalarındaki hayvanlar

susmuşlardı, ormanın sımsıkı kanallarından birbirlerine birtakım haberler geçirmekteydiler. Bir cenaze marşı olabilirdi bu.

Bellerine kadar yükselen düz kayalardan inip başka kayalara çıkarak çavlanları geçiyorlardı. Önce Ridges iniyor, köpüklerin içinde duruyor, Goldstein'ın uzattığı sedyeyi alıyordu, Goldstein da sonra atlayıp ona katılıyordu. Kalçalarına çarpan derin sularda sedyeyi aralarında yüzdürüyorlar, daha derin sularda da çabalayıp duruyorlardı. Dere kıyılarında yeni baştan uğraştılar, sığ sularda yürüdüler, birçok kez sendelediler, düştüler, kalktılar. Wilson'ın ölüsü yıkanmıştı hemen hemen. Biraz dinlenmeden birkaç metre bile gidemiyorlardı; soluk alışları ormanın mırıltısına uymuş, suyun gürültüsüne karışmıştı.

Sedyeye ve ölüye zincirlenmişlerdi. Bir yerde düştükleri zaman önce Wilson'ın ölüsüne sarılıyorlardı, ancak suları yutarak Wilson'ı kurtarınca akılları başlarına geliyordu. Şimdiye kadarki içgüdülerinden çok daha derin bir şeydi bu. Yolun sonuna vardıklarında onu ne yapacaklarını bilmiyorlardı, onun ölü olduğunu bile hatırlamıyorlardı artık. Bu yük vazgeçilmez bir şeydi. Ölüydü ama onlar için eskisi kadar canlıydı.

Yine de kaybettiler onu. Hearn'ün sarmaşıkla birlikte ırmağı çaprazlama geçtiği yere gelmişlerdi. Dört gün içinde sular sarmaşığı alıp götürmüştü. Irmak kayaların arasında anaforlar yapıyordu. Karşıya neyle geçeceklerdi? Tehlikenin pek farkında değildiler. Suların içine girdiler, iki üç adım attılar, suların anaforunda tepetaklak oldular. Tamamen hissizleşmiş parmaklarının arasından sedye kaydı, boyunlarındaki kayışla birlikte onları da sürüklemeye başladı. Suyun içinde debelendiler, yuvarlandılar, boğularak ve su yutarak, kayalara baka baka sürüklendiler. Sedyeden kurtulmaya çalıştılar, ayağa kalkmak istediler ama akıntı çok hızlıydı. Yarı boğulmuş bir halde, bıraktılar kendilerini suya.

Sedye bir kayaya çarptı. Bezinin yırtıldığını işittiler, ama bu ses su yuttukları zaman kapıldıkları paniğin arasında kaldı. Biraz

daha çabaladılar, sedye büsbütün ikiye ayrıldı, kayış omuzlarından kurtuldu. Soluya soluya ve hiçbir şey duymaksızın, çağlayanların en kötü yerinden kurtuldular, ayaklarını sürüye sürüye kıyıya doğru yürüdüler.

Yalnız kalmışlardı.

Şaşkınlıklarının içine yavaş yavaş işleyen bir gerçek oldu bu. İyice kavrayamamışlardı. Taşırken birdenbire yok oluvermişti Wilson. Elleri boş kalmıştı.

"Gitti," diye mırıldandı Ridges.

Düşe kalka, sendeleyerek arkasından koştular. Derenin bir dönemecinde birkaç yüz metre ileriyi görebildiler; Wilson'ın ölüsü uzakta ırmağın bir boynunda kayboluyordu.

"Haydi, yakalayalım," dedi Ridges halsiz halsiz. İleriye doğru bir adım attı, yüzükoyun suya düştü. Çok yavaş ayağa kalkabildi, sonra yine yürümeye başladı.

Başka bir dönemece geldiler, durdular. İlerdeki dönemeçten sonra dere bir bataklık oluyor, yayılıyordu. Ortasında küçük bir su şeridi vardı, yanları bataklıktı. Sular Wilson'ı buraya sürükledi ve Wilson otlarla bataklığın içinde bir yerde kayboldu. Bulmak günler alırdı; o da dibe batmazsa.

"Ah," dedi Goldstein. "Gitti."

"Evet," diye mırıldandı Ridges. İleriye doğru bir adım attı, suyun içinde bir daha sendeledi ve düştü. Yüzünü suyun yalamasından hoşlandı, kalkmak istemedi.

"Kalk haydi," dedi Goldstein.

Ridges ağlamaya başladı. Zorla doğrulup oturabildi; başını kollarının arasına almış ağlıyor, kalçalarından ve ayaklarından sular akıyor, Goldstein başında duruyor, yalpalıyordu.

"Dinini s...eyim," diye mırıldandı Ridges. Çocukluğundan beri ilk kez küfrediyordu. Sözcükler ciğerlerinden teker teker çıkmış, ardında bir öfke ve acılık boşluğu kalmıştı. Wilson bir Hıristiyan gibi gömülmemişti ama artık önemi yoktu bunun. Önemli olan

şey, bu yükü uzun zaman ve mekân boyutları içinde taşımış olması ve sonunda ölünün sularla sürüklenmesiydi. Yaşamı boyunca hiçbir zaman, çalışmasının karşılığını görmemişti; büyükbabası da, babası da, kendisi de çalışıp çabalamış, verimsiz hasatlarla, bitmez tükenmez bir yoksullukla savaşmıştı. Bütün bu çabalarından ne elde etmişlerdi? "Güneş altında çabalayan insanın bütün bunlardan elde ettiği nedir?" Bu söz İncil'dendi. Hiç sevmezdi İncil'in bu yanlarını. Ridges içinde derin ve sonsuz bir eziklik başladığını hissetti. Doğru bir şey değildi bu. Hasatta iyi ürün alsalar bile o zaman da büyük bir fırtına geliyor, hepsini alıp götürüyordu. Tanrı'nın bileceği şey. Birdenbire kızdı. Bu nasıl Tanrıydı ki insana ne yapıp edip bir oyun oynuyordu sonunda.

Usta bir şakacı.

Acılar, özlemler ve umutsuzluklar içinde ağladı durdu; yorgunluktan, başarısızlıktan, çıplak inancının sarsılmasından ve her şeyin boş olduğunu anlamasından ağlıyordu.

Goldstein da yanındaydı. Akıntıya kapılmamak için Ridges'ın omuzlarını tutmuştu. Zaman zaman dudaklarını oynatıyor, yüzünü hafif hafif kaşıyordu. "Israel, bütün ulusların yüreğidir."

Ama yürek öldürülebiliyor ve beden hâlâ yaşıyordu. Yahudilerin bütün çektikleri boşa gitmişti. Hiçbir özveri ödenmemiş, hiçbir ders alınmamıştı. Hepsi bu yana atılmış, bütün istatistikler tarihin acımasız çöp sepetine fırlatılmıştı. Bütün gettolar, bütün aşağılanmalar, bütün kıyımlar ve toplama kampları, gaz odaları, kireç ocakları herkese vız gelmiş, hepsi unutulup gitmişti. Taşınmış, taşınmış, taşınmış, sonunda taşınamayacak kadar ağırlaşınca bırakılmıştı. Bir nokta konulmuştu, tamam. Hepsi orada kalmıştı.

Goldstein ağlamanın da ötesindeydi şimdi; Ridges'ın yanında, sevdiğinin öldüğünü öğrenen bir insanın kötü duyguları içinde, öylece durup duruyordu. O sırada hiçbir şey yoktu içinde, belirsiz ve derin bir öfkeden, derin bir küskünlükten başka; uçsuz bucaksız bir umutsuzluğun kaynaklarıydı bunlar. "Gidelim," diye mırıldandı.

Ridges ayağa kalktı sonunda, suyun içinde yalpaladı ağır ağır. Suyun topuklarına yeniden indiğini ve sığlaştığını hissetti. Dere genişlemişti, çakıltaşlarının üzerinden akıyordu su. Önce çamur sonra kum oldu dere. Bir burnu döndüler, güneşi ve denizi gördüler uzakta.

Birkaç dakika sonra kumlukta yürümeye çalışıyorlardı. Bütün yorgunluklarına karşın yüz metre kadar yürüdüler. Nehre yakın bir yerde durmak biraz acı gelmişti onlara.

Sanki sözleşmişler gibi ikisi de birdenbire kumun üzerine boylu boyunca seriliverdiler ve hiç kıpırdamadan yattılar. Başlarını kollarının arasına almışlardı; güneş sırtlarını yakıyordu. İkindi ortalarıydı. Takımın dönmesini, geminin gelip onları almasını beklemekten başka yapılacak bir şey yoktu. Silahları, çantaları, yiyecekleri kaybolmuştu ama düşünmüyorlardı bunu. Tükenmişlerdi artık; ileride, belki ormanda yiyecek bir şey bulabilirlerdi.

Geç vakte kadar yattılar, kıpırdayamayacak kadar güçsüzdüler, dinlenmiş olmaktan küçük bir zevk duyuyorlar, güneşin tadını çıkarıyorlardı. Konuşmuyorlardı. Birbirlerine dönmüştü küskünlükleri; utanılacak bir başarısızlığı aralarında paylaşan insanların buruk ve acı tiksintisini duyuyorlardı birbirlerine karşı. Saatler geçti, uyukladılar, yeniden kendilerine geldiler, bir daha uykuya daldılar; güneş altında uyudukları için uyanınca mideleri bulandı.

Goldstein kalkıp oturdu sonunda, su bidonunu aradı. Çok yavaş hareketlerle, sanki ilk kez yapıyormuş gibi kapağını açtı, ağzına dikti. Ne kadar susadığının farkında değildi. Suyu tadar tatmaz kendinden geçti. Yavaş yavaş yudumluyor, her yudumu içtikten sonra bidonu yere koyuyor, sonra yine kaldırıp içiyordu. Bidon yarı yarıya boşaldıktan sonra Ridges'ın ona baktığını gördü. Suyu kalmamıştı anlaşılan.

Ridges dereye kadar gidebilir, bidonunu doldurabilirdi ama Goldstein bunun ne demek olduğunu biliyordu. Ridges kıpırdayacak halde değildi. Ayağa kalkacak, yüz metre daha gitmeyi göze alacak durumu yoktu herhalde. Ridges da bunu biliyor olmalıydı.

Goldstein şaşkındı. Ridges neden daha ölçülü davranmamış, suyunu idareli kullanmamıştı? İnadı tuttu, bidonunu yeniden ağzına dikti. Ama su birdenbire tatsız geldi. Suyun ne kadar ısınmış olduğunun farkına vardı. Bir yudum daha içmek için kendini zorladı.

Sonra anlatılmaz bir utanç duyarak Ridges'a uzattı. "Al, içmek istiyor musun?"

"Evet."

Ridges kana kana içti. Bitirmek üzere olduğu sırada Goldstein'a baktı.

"Yok, bitir istersen."

"Yarın ormanı tarayalım da yiyecek bir şey bulalım," dedi Ridges.

"Biliyorum."

Ridges hafifçe gülümsedi. "Bir kolayına bakarız."

13

Roth'un düşmesinden sonra takımın morali bozuldu. Kayanın yanında birbirlerine sokuldular, on dakika öylece durdular; çok şaşırmış, çok korkmuşlardı, kıpırdayamıyorlardı. Hepsi de birbirlerine açıklayamadıkları bir yılgınlığa kapılmıştı. Kayanın duvarına yapışmışlar, dimdik duruyorlardı. Parmaklarıyla kayadaki yarıklara tutunmuşlardı, ayaklarında güç kalmamıştı. Croft onları bir iki kere canlandırmaya çalıştı, ama komutlardan ürktüler; efendisinin tekmesinden korkan köpekler gibi sesini işitince taş kesildiler. Wyman sinirden ve yorgunluktan, sürekli hafif bir iniltiyle soluk alıp veriyor, ötekilerin sesleri de ona uyuyor, aralarından arada sırada bir homurtu, ufak bir inilti ya da gelişigüzel bir küfür yükseliyor, küfrü basanlar ağızlarından bir şey çıktığının farkına bile varmıyorlardı.

İradelerini tekrar yola çıkabilecek kadar topladılar sonra; ama son derece yavaş adım atıyorlar, ufak tefek engelleri geçmeden önce saniyelerce düşünüyorlar, yol daralır daralmaz kaya duvarına çılgın gibi yapışıyorlardı. Yarım saat sonra Croft onları bir açıklığa çıkardı; yol genişledi, sırtı geçtiler. İleride derin bir vadiyle yeni bir dik yamaçtan başka bir şey yoktu. Croft onları vadinin dibine kadar indirdi, yeniden yokuşa tırmanmaya başladı ama erler onu izleyemedi artık. Teker teker yere serildiler, boş gözlerini ona diktiler, öylece kaldılar.

Karanlık basmak üzereydi, Croft onları daha ileri götüremeyeceğini biliyordu; çok yorulmuşlardı, çok korkmuşlardı, yeni bir kaza daha olabilirdi. Bir mola verdi, böylece yaşadıkları olayı kabul etmiş oldu, kendisi de gidip aralarında oturdu.

Ertesi sabah yeni bir yokuş daha çıkacaklar, birkaç derenin daha içinden geçecekler, sonra dağın ana yamacına varacaklardı. İki üç saat içinde başarabilirdi bunu ama onları tekrar canlandırabilirse yapabilirdi. O sırada içinde büyük bir kuşku vardı.

Takımdakiler bir türlü rahat uyuyamadı. Düz bir yer bulmak zordu; sonra da çok bitkindiler, kolları ve bacakları hâlâ gergindi. Çoğu düş gördü ve uykusunda mırıldandı. Üstelik Croft da hepsine birer saatlik nöbet vermişti. Birkaçı nöbet saatinden çok önce uyanmış, nöbet sırası gelinceye kadar dakikalarca beklemiş, sonra da nöbetten dönüşte güçlükle uyuyabilmişti. Croft farkındaydı bunun; erlerin fazladan bir dinlenmeye ihtiyaçları olduğunu, dağda da herhangi bir Japonun bulunmadığını biliyordu ama düzeni bozmamak daha önemliydi onun için. Roth'un ölümü otoritesini bir süre bozmuştu, tamir etmek gerekti.

Son nöbet sırası Gallagher'ındı. Günün ışımasına yarım saat vardı, hava çok soğuktu. Sersem sersem uyanmış, battaniyesinin altında oturmuş titriyordu. Birkaç dakika kafasını toparlamaya çalıştı. Çevresindeki sıradağların koskoca biçimleri gecenin oldukça derin sınırlarından başka bir şey değildi. Bütün gece yaptığı şey titremek, uyuklamak, bir de hiç kıpırdamadan sabahın olmasını beklemekti. Tam bir uyuşukluk içindeydi. Roth'un ölümü çok uzakta kalmıştı. Bir miskinliğin içinde dönüp dolaşıyordu, kafası hantallaşmıştı. Gecenin soğuğuna, dağların sonsuzluğuna, gittikçe artan yorgunluğa ve takımdaki ölümlere dayanabilmek için geçmişteki tatlı olayları, içinde, çok derinlerde, söndürmemesi gereken bir ateş gibi, boyuna tembel tembel gözünün önüne getirip duruyordu.

Dağın üzeri yavaş yavaş ışımaktaydı. Saat beşte gökyüzü daha da aydınlanınca dağın tepesini daha açık olarak görecekti, ama yarım saat geçmesine karşın pek bir değişiklik olmadı. Aslında pek bir şey göreceği de yoktu ya, bedeninde sanki görecekmiş gibi bir rahatlık vardı. Güneş dağın doğu yamaçlarından çıkacak, küçük vadilere vuracaktı. Başını gökyüzüne kaldırdı, yüksek tepelerde beliren, sabahın ufak ufak ve uzun bulutlarını eflatuna boyayan birkaç hafif pembelik gördü. Dağlar çok yüksek görünüyordu, Gallagher güneşin bu dağları nasıl aşacağına şaştı.

Şimdi çevresinde her şey biraz daha aydınlanıyordu ama kurnazca bir değişimdi bu, çünkü hınzır güneş hâlâ saklanıyor, ışık sanki hafif pembe bir renk alan topraktan çıkıyordu. Çevresinde uyuyan erlerin bedenlerini görmeye başlamıştı çoktan, bir üstünlük duydu içinde. Sabahın alacakaranlığında hepsi de cılız ve umutsuz görünüyordu. Ortalığın aydınlandığından haberleri yoktu. Ama Gallagher az sonra hepsinin kaldırılacağını, uyanırlarken homurdanacaklarını biliyordu.

Batı tarafında hâlâ gece olduğunu görünce büyük Nebraska ovalarında yol alan bir asker trenini hatırladı. Alacakaranlıktı, gecenin karanlığı doğuya giden trenin arkasında kalmıştı, Rockies'i geçiyor ve Pasifik'e ilerliyordu. Ne güzel manzaraydı. İçinde birtakım istekler uyandı. Birdenbire Amerika'yı özledi, canı o kadar görmek istedi ki neredeyse Boston'da bir yaz sabahının ıslak çakıltaşlarını koklayacaktı.

Güneş şimdi dağların doğu kıyılarına yaklaşmıştı. Gökyüzü uçsuz bucaksız, görkemli, yine de taze, yine de neşeliydi. Mary'le birlikte dağda kurdukları küçük çadırı hatırladı, Mary'nin kadife göğüsleri yüzüne sürterken nasıl uyandığı aklına geldi, "Kalk, tembel, güneşin doğuşuna bak," dediğini işitti. Uykulu uykulu homurdandı, hayalinde Mary'yi kokladı, sonra sanki bir bağışta bulunuyormuş gibi tek gözünü açtı. Güneş yamacın üstünden çıkıyordu, vadide

henüz pek ışık yoktu ama bu durum ona gerçekdışı gibi görünmedi. Sabah olmuştu artık.

Böylece Mary de kendisiyle birlikte sabahı karşılamış oluyordu. Dağlar ve tepeler gecenin sislerinden silkiniyor, çiy damlaları pırıl pırıl parlıyorlardı. Kısa bir an, çevresindeki yamaçlar ona uysal ve dişi göründü. Bütün erler ıslak, soğuk, kara kara, küçük küçük birtakım denklerdi, üzerlerinden sis yükseliyordu. Kilometrelerce mesafede uyanık olan tek insan oydu ve sabahın bütün gençliğini içine çekiyordu.

Dağın öte yanında, sabahın içinde, çok uzaklardan top sesleri geliyordu. Bu sesler gördüğü düşü dağıttı.

Mary ölmüştü.

Gallagher yutkundu, kendi kendini daha ne kadar böyle aldatacağını üzülerek düşündü. İlerisi için artık düşünülecek hiçbir şey kalmamıştı, ne kadar yorgun olduğunun ilk kez farkına vardı. Kolları bacakları ağrıyor, uyumanın hiçbir yararı olmadığını anlıyordu. Sabahın az önceki tadı değişmişti. Battaniyesinin altında titriyordu. Gecenin çiyi her yanı ıslatmış ve soğutmuştu.

Bir çocuğu, bir oğlan çocuğu vardı ama hiç yüzünü görmemişti; sevinmedi. Onu görmeden öleceğine inanıyordu; kafasına kesinlikle yerleşmiş, acı vermeyen bir inançtı bu. Çok insan ölmüştü. Benim de sıram geliyor, diye düşündü. Tatsız bir hayal kurdu; bir fabrikayı gözünün önüne getirdi, onu vuracak merminin yapıldığını, kutuya konulduğunu gördü.

Hiç olmazsa çocuğumun resmini görebilseydim, diye geçirdi. Gözleri sislendi. Çok şey mi istemişti? Bu keşiften acaba sağ salim çıkacak mıydı, çocuğunun resmini getirecek posta gelinceye kadar yaşayacak mıydı?

Yeniden bozuldu, kendi kendini aldattığını biliyordu. Korkudan titredi, her yanını kuşatan dağlara sinirli sinirli baktı.

Roth'u ben öldürdüm.

Suçlu olduğunu biliyordu. Roth'a "Atla!" diye bağırdığı zamanki gücünü ve onu hor görüşünü, bundan aldığı ucuz tadı hatırladı. Toprağa doğru eğildi, Roth'un ayağını boşluğa attığı zaman yüzünde gördüğü o korkunç acı ve ifade gözünün önüne geldi. Gallagher onu uçuruma yuvarlanırken görmüştü, bu imge, karatahtanın üstünde gıcırdayan bir tebeşir gibi kazıdı bütün belkemiğini. Günah işlemişti, cezasını da çekecekti. Mary ilk uyarıydı ama o anlamamıştı.

Dağın önlerindeki doruğu çok yüksek görünüyordu. Gündoğumunun ince çizgileri kaybolmuştu artık. Kubbe kubbe, kat kat yükseliyordu Anaka. Doruk, kocaman bir uçurumla çevriliydi, neredeyse dimdikti, üstüne çıkmaları olanaksızdı. Bir daha ürperdi. Böyle bir ülke görmemişti hayatında; çok çıplak, çok iç karartıcıydı. Üstlerindeki ormanlar ve yeşillikler bile acımasızdı. Bugün tırmanmaya başlayınca birkaç dakika geçmeden yorulacaktı. Daha da yürümenin bir anlamı yoktu; acaba bu kez kaç kişi ölecekti?

Ulan ne oluyor bu Croft'a, diye düşündü.

Çok kolaydı onu öldürmek. Croft yürüyüş kolunun başında gidiyordu, bütün yapacağı şey silahını kaldırmak, nişan almaktı. Böylece keşif de sona ermiş olacaktı. Geriye dönerlerdi. Yavaş yavaş kalçasını ovaladı, aklına gelen bu düşüncenin gücü karşısında şaşırdı, tedirgin oldu. Hayvan!

Böyle düşünmemeliydi. Boş inançlarının korkuları yeniden başladı; bu tür düşünceler aklına geldiği zaman cezasına hazırlanıyordu. Ama... Roth'un ölmesi Croft'un yüzündendi. Aslında suçlu olan kendisi değildi.

Gallagher arkasında bir ses işiterek irkildi. Martinez sinirli sinirli başını ovuşturuyordu:

"Allah belasını versin, yok uyku," dedi yavaşça.

"Öyle."

Martinez yanına oturdu. "Kötü düşler." Dalgın dalgın bir sigara yaktı, "Uyku... Eeeeh... Roth bağırıyor."

"Evet. İnsanın aklından çıkmıyor," diye mırıldandı Gallagher. Konuşmayı daha normal bir çerçeve içine sokmaya çalıştı, "Aslında pek hoşlandığım biri değildi ama böyle olmasını da hiç istemezdim. Kimsenin ölmesini istemem."

"Kimsenin," dedi Martinez. Başı ağrıyormuş gibi alnını ovuşturdu. Gallagher Martinez'in pek iyi durumda olmadığını gördü, şaşırdı. Zayıf yüzü çökmüştü, gözleri cansız ve boştu. Tıraşı gelmişti, yüzünün bütün çizgilerine kuru pislikler dolmuştu, yaşlı görünüyordu.

"Zor iş," diye mırıldandı Gallagher.

"Zor." Martinez sigarasının dumanını dikkatle üfledi; sabahın erken havası içinde dumanın nasıl uzaklaştığına baktılar. "Soğuk," diye mırıldandı Martinez.

"Nöbetteyken sıçılıyor insanın ağzına," dedi kabaca Gallagher.

Martinez bir daha başını eğdi. Onun nöbeti gece yarısı gelmiş geçmiş, o saatten beri uyuyamamıştı. Battaniyeleri ıslanmıştı, bütün gece büzülüp yatmış, titreyip durmuştu. Şimdi bile pek gevşemiş değildi. Gecenin gerginliği hâlâ üzerindeydi, bütün gece duyduğu korkuyu da hâlâ üzerinden atamamıştı. Bedeninin üzerine, sanki ateşler içinde yanıyormuş gibi bütün ağırlığıyla çökmüştü. Öldürdüğü Japon askerinin yüzünü bir saat bile gözünün önünden uzaklaştıramamıştı. Çok canlıydı; elinde bıçakla yapraklar arasında beklediği sırada üstüne çöken felci yaşıyordu. Bıçağın boş kını o sırada kalçasına çarptı, hafif hafif ve biraz da utanarak titredi. Parmağını dokundurdu, çekti.

"Bıçağın kınını neden atmıyorsun?" diye sordu Gallagher.

"Öyle ya," dedi Martinez çarşabuk. Heyecanlanmıştı, utanmıştı. Kının çengelini fişeklikteki yerinden çıkarmaya çalışırken eli titriyordu. Hemen uzağa fırlattı, yerde çıkan takırtıdan ürktü. İkisi de irkildi, Martinez hemen bir kuşku duydu içinde.

Gallagher, Hennessey'nin miğferini hatırladı, kumların üzerindeki yuvarlanışını duydu. "Bozuldum be," diye mırıldandı.

Martinez kının olduğu yere farkına varmadan elini uzattı ama onun orada olmadığını anladı, birdenbire damarları çekildi, Croft'u karşısında gördü: Geceki keşif için kimseye bir şey söyleme diyordu. Hearn sanmıştı ki... Martinez başını salladı, bir rahatlama ve bir korku sarsıntısı geçiriyordu. Şu sırada dağda olmaları onun yüzünden değildi.

Bedeninin bütün gözenekleri birdenbire açıldı, her yanından ter fışkırmaya başladı, soğuk dağ havasında titredi; Anopopei'ye çıkmadan önceki korkunun tıpkısını geçiriyordu. Yukarılarda yamaçların kayalarına ve ağaçlarına elinde olmayarak baktı, gözlerini kapadı, çıkarma gemisinin rampasını gördü. Rampa aşağıya iniyordu. Bedeni gerilmiş, makineli tüfek ateşini bekliyordu. Hiçbir şey olmamıştı, gözlerini açtı, şaşırarak baktı. Oysa bir şey olması gerekirdi.

Ah, çocuğumun bir fotoğrafını görebilseydim yalnızca, diye düşündü Gallagher. "Bu dağa çıkmak hıyarlık," diye mırıldandı.

Martinez başıyla onayladı.

Gallagher kolunu uzattı, Martinez'in dirseğine dokundu. "Neden dönmüyoruz?" diye sordu.

"Bilmiyorum."

"Ulan buna intihar etmek derler be. Neyiz biz? Bir sürü dağ keçisi, öyle değil mi?" Sakalında kaşınan sert kılları ovaladı. "Bana bak, hepimiz boku yiyeceğiz."

Martinez postallarının içinde parmaklarını oynattı, soğuk bir tat aldı bundan.

"Burada gebermek mi istiyorsun?"

"Hayır."

Cebindeki küçük tütün paketini elledi Martinez, içinde ölüden çaldığı altın dişler duruyordu. Onu da fırlatıp atmalıydı belki. Ama çok güzeldi, çok değerliydi. Martinez bir türlü karar veremedi, sonra olduğu yerde bıraktı dişleri. Bunun büyük bir özveri olacağı inancıyla savaşıyordu.

"Çıkma şansımız yok." Gallagher'ın sesi titriyordu; Martinez de bir yankı gibi onun söylediğini yinelemişti. Ortak korkularıyla birbirlerine bağlanmış halde oturuyorlar, birbirlerinin yüzlerine bakıyorlardı. Gallagher'ın kuşkusunu yatıştırmak ister gibi bir hal vardı Martinez'in üzerinde.

"Neden vazgeçmesini söylemiyorsun Croft'a?"

Martinez titredi. Biliyordu! Croft'a geri dönmesini söyleyebilirdi. Ama bu davranış ona o kadar yabancıydı ki bunu yapmaktan çekiniyor, korkuyordu. Ama söyleyebilirdi belki de. İçinde temiz ve yeni bir kavrayış belirdi. Bir an, Japon nöbetçisini öldürmeden önce duraksadığı gibi kendisinin bunu yapacak tek insan olduğunu anladı ve buna inanası gelmedi. Şimdi bu keşif hareketi ona gülünç görünüyordu. Croft'a söyleyecek olursa belki o da bunun gülünçlüğünü anlayacaktı.

"Tamam," diyerek başını salladı. Ayağa kalktı, battaniyelerine sarılmış yatan erlere baktı. Birkaçı kıpırdamaya başlamıştı bile. "Gidelim Croft'u uyandıralım."

Croft'a doğru yürüdüler. Gallagher, Croft'u sarstı. "Haydi, uyan artık."

Croft'un hâlâ uyumasına şaşıp kaldı biraz.

Croft inledi, hemen kalkıp oturdu. Homurtuyu andıran bir ses çıkardı, çarçabuk dönüp dağa baktı. Az önceki kâbusu görüyordu yine: Bir çukurun dibindeydi, başına bir kayanın düşmesini, bir dalganın çarpmasını bekliyor, bir türlü yerinden kıpırdayamıyordu. Japonların ırmaktaki saldırılarından beri hep buna benzer düşler görüyordu.

Yere tükürdü. "Evet." Dağ hâlâ yerindeydi. Kayalardan hiçbiri yerinden oynamamıştı. Biraz şaşırır gibi oldu, düşü doğru çıkmıştı.

Battaniyesini atarak ayağa fırladı, postallarını giymeye başladı. Soğukkanlılıkla seyrediyorlardı onu. Battaniyesinin altına sakladığı silahını aldı, kuru olup olmadığına baktı. "Ulan beni neden daha erken kaldırmadınız?"

Gallagher'la Martinez ona bakıyordu.

"Bugün geri dönüyor muyuz?" diye sordu Martinez.

"Ne?"

Martinez kekeledi, "Geriye dönelim."

Croft bir sigara yaktı, dumanın midesindeki acılığını duydu. "Ne demek istiyorsun Japon avcısı?"

"Geri dönsek daha iyi olmaz mı?"

Croft için büyük bir darbeydi bu. Martinez meydan mı okuyordu ona? Croft yediği yumruğun altında sersemlemişti. Martinez takımda bağlılığından hiç kuşku duymadığı tek adamdı. Croft'un bundan sonraki tepkisi öfke oldu. Martinez'e baktı, boğazını sıkmamak için kendini zor tuttu. Takımdaki tek arkadaşı ona meydan okuyordu. Yere tükürdü. Kimseye güvenemezdi insan, kendinden başka.

Dağ hiçbir zaman ona şimdiki kadar yüksek, şimdiki kadar zorlu görünmemişti. Belki o da bir yanıyla geri dönmek istiyordu ama bu eğilimini birdenbire silkip attı. Geriye dönerlerse Hearn boşu boşuna ölmüş olacaktı. Sırtına yeniden birtakım iğneler batmaya başladı. Dağın doruğu onu büyülüyordu hâlâ.

Dikkatli olmalıydı. Martinez bunu yapıyorsa demek ki tehlikeli bir durum vardı. Takım bir öğrense... "Ulan Japon avcısı, bana karşı mı geliyorsun?" dedi yumuşak bir sesle.

"Hayır."

"Peki ne diye böyle konuşuyorsun? Sen bir erbaşsın, böyle bok yiyemezsin."

Martinez'i kıstırmıştı. Söz konusu olan namusuydu. Bundan sonra en korktuğu bir şeyi söylemesini bekledi Croft'un: Meksikalı bir erbaş!

"Ben iyi arkadaş olduğumuzu sanıyordum be Japon avcısı."

"Öyle."

"Ben seni hiçbir şeyden korkmaz bilirdim."

"Korkmam." Namusu, arkadaşlığı, gözüpekliği, hepsi söz konusuydu. Croft'un soğuk mavi gözlerine baktı, yine o eski yetersiz-

liğini, yine o eski zavallılığını, yine o eski aşağılık hissini duydu. Karşısında beyaz bir Protestan konuşunca her zaman olduğu gibi. Ama şimdi bundan da daha başka bir şey duyuyordu içinde. Her zaman sezdiği o tanımlanmayan tehlike şimdi daha keskin, ona daha yakındı. Ne yapabilirlerdi, ona daha ne yapabilirlerdi? Korkusu neredeyse boğacaktı onu.

"Peki öyleyse, haydi. Japon avcısı benimlesin yine."

"Elbette."

Croft'un tatlı sözleri Martinez'in içine gizli gizli işlemişti.

"Ne? Onunla mısın?" diye sordu Gallagher. "Bana bak Croft, niye dönmüyorsun be? Aldığın nişanlar yetmedi mi?"

"Kapa gaganı Gallagher."

Martinez ortadan sıvışmanın yolunu arıyordu.

"Yaa!" Gallagher korkuyla kararlılık arasında fır dönüyordu. "Bana bak Croft, senden korkmam ben. Senin için ne düşündüğümü biliyorsun."

Takımdakilerin çoğu uyanmış onlara bakıyordu.

"Kapa gaganı Gallagher."

"Bize arkanı dönmesen iyi olur." Gallagher gösterdiği cesaretin tepkisi altında titreyerek uzaklaştı. Herhangi bir anda Croft'un arkasından geleceğini, çevirip ona bir yumruk indireceğini umuyordu. Sırtındaki bir yer bunu bekliyor, titriyordu.

Ama Croft hiçbir şey yapmadı. Daha çok Martinez'in ihaneti koymuştu ona. Takımın direnmesinin ağırlığı her zaman hafif gelmişti. Bir yandan dağla savaşıyor, öte yandan erleri arkasından sürüklüyordu. O anda artık bütün bunlar birikmiş, onu boş ve iradesiz bırakmıştı.

"Haydi bakalım arkadaşlar, yarım saate kadar yola çıkıyoruz, sallanmayın."

Birtakım mırıltılar ve homurtular koro halinde karşılık verdi bu sözüne ama o içlerinden hiçbirinin sesine kulak vermek istemedi.

İradesini iliklerine kadar emiyordu. Tükenmişti artık, günlerdir yıkanmayan bedeni kaşınıp duruyordu, dayanılır gibi değildi.

Dağın tepesine tırmandıklarında ne yapacaklardı? Yedi kişi kalmışlardı. Minetta'yla Wyman'ı sayma. Polack'la Red'e baktı; onlar da suratlarını ekşiterek yiyeceklerini geveliyorlar, dönüp dönüp ona bakıyorlardı. Ama tüm bunları atmaya çalıştı kafasından. Bir kere dağı aşsınlar ondan sonra düşünecekti hepsini. Şimdi en önemli iş buydu.

Red, Croft'a dakikalarca baktı; Croft'un her hareketini donuk bir nefretle izliyordu. Hiçbir insandan bu kadar iğrenmemişti. Jambon ve yumurta konservesini açtıktan sonra sabah kahvaltısını yaparken midesi birdenbire isyan etti. Yediği şey ağır ve tatsızdı; ağzında çiğnerken yutsun mu tükürsün mü diye düşünüyordu. Her lokma uzun bir süre kurşun gibi duruyordu ağzında. Sonunda teneke kutuyu fırlatıp attı, ayağına bakmaya başladı. Midesi boş boş ve acı acı seğiriyordu.

Sekiz günlük yiyecekleri kalmıştı: Üç peynir, iki jambonlu yumurta, üç et. Bunları yiyemeyeceğini biliyordu; çantasında boşuna ağırlıktı. Haydi be, sıçayım hepsinin içine, diye geçirdi içinden. Yiyecek kutularını çıkardı, hepsinin kapaklarını çakısıyla açtı, şekerleri, sigaraları ve peksimetleri konservelerden ayırdı. Konserveleri tam atmak üzereyken erlerin birinin isteyebileceği aklına geldi. Sormayı düşündü ama elinde kutularla dolaşarak herkese tek tek sorduğu gözünün önüne geldi. Herkes alay edecekti onunla. Kararını verdi. Haydi be, s...tir et, ne karışıyorlarmış onlar, diye düşündü. Arkasındaki otların içine fırlattı kutuları. Bir süre olduğu yerde oturdu, öfkesinden yüreği gümbür gümbür atıyordu, sonra sinirleri gevşedi, çantasını toplamaya başladı. Daha hafifledi şimdi, dedi kendi kendine, sonra yeniden öfkelenmeye başladı: Sıçarım bu askerliğin içine, anasını bellerim ben böyle askerliğin. Köpeğe atsan yemez bunları. Yeniden burnundan solumaya başladı. Bu boktan yemekler için öldür ve öl. Kafasında bir sürü hayal belirdi: Konserveler fabrikada hazırlanıyor,

kutular yapılıyor, preslere konuluyor, kutular kapatılıyordu. İnsan bedenine giren merminin çıkardığı donuk ve tok ses, ve Roth'un bağırması.

Ahh, bütün hepsinin ağzına sıçayım. Bir insanı besleyemedikten sonra ne bok yer bu eşşoğlueşşekler, hepsinin ağzına sıçayım. O kadar çok titriyordu ki biraz oturmak ve dinlenmek zorunda kaldı.

Korkmadan bakmalıydı gerçeğe. Ordu iflahını kesmişti. O sanıyordu ki zamanı gelince bir şey yapabilecekti. Oysa şimdi...

Bir gün önce Polack'la görüşmüş, ikisi de Hearn'den üstü kapalı söz etmişler, ikisi de bir sonuca varamamışlardı. Ne yapması gerektiğini biliyordu, gizleyecek olursa demek ki ödleğin biriydi. Martinez geri dönmelerini istemişti. Mademki Croft'u yola getirememişti, demek ki Martinez'in bildiği bir şeyler vardı.

O anda yamaçlarda pırıl pırıl parlıyordu güneş. Ve dağların koyu mor gölgeleri eflatuna ve maviye dönmüştü. Gözlerini kısarak dağın tepesine baktı. Sabah sabah yine tırmanacaklardı. Sonra? Japonların eline düşecekler ve temizleneceklerdi. Dağdan bir daha inemeyeceklerdi. İçinden gelen ani bir istekle dönüp Martinez'e doğru yürüdü; Martinez çantasını topluyordu.

Red bir an duraksadı. Bütün erler aşağı yukarı hazırlanmışlardı, geç kalırsa Croft bağıracaktı. Battaniyesini bile dürmemişti daha.

Ağzına sıçayım deyyusun, diye düşündü yeniden Red; bir utanç ve öfke vardı içinde.

Martinez'in önünde sesini çıkarmadan duruyor, ne söyleyeceğini bilmiyordu. "Nasılsın Japon avcısı?"

"İyidir."

"Az önce Croft'la aranızda ne geçti?"

"Hiçbir şey." Martinez gözlerini kaçırıyordu.

Red bir sigara yaktı. Yaptığı işten tiksiniyordu. "Japon avcısı, sen ödleğin tekisin. Geri dönmek istiyorsun ama götün sıkmıyor söylemeyi."

Martinez karşılık vermedi.

"Bana bak Japon avcısı, o kadar dolaştık durduk. Bunun ne demek olduğunu biliyoruz. Bugün de tırmanmak hoş mu olacak sanıyorsun? Bugün de kaç kişinin, belki senin, belki de benim düşmeyeceğimizi kim garanti eder?"

"Rahat bırak beni," diye mırıldandı Martinez.

"Korkma Japon avcısı, bak düşün. Haydi dağı aştık diyelim, öteki yanda ya bir kolumuzu ya da bir bacağımızı kaybedeceğiz. Kurşunlanmak mı istiyorsun?"Tartıştığı sırada bile içindeki utanç Red'i rahatsız ediyordu. Bu böyle yapılmazdı.

"Sakat mı kalmak istiyorsun?"

Martinez başını salladı.

Red'in aklına durmadan yeni kanıtlar geliyordu, "Sen o Japon'u öldürdün mü? Öldürdün değil mi? Bu yüzden sıranın sana da geldiğini biliyor musun?"

Martinez için önemli bir noktaydı bu. "Bilmiyorum Red."

"Japon'u öldürdün ama bunu hiç kimseye söylemedin, değil mi?"

"Öyle."

"Demek Hearn biliyordu da, Japonların orada olduğunu bile bile yine geçide gitti, öyle mi?"

"Evet." Martinez sarsılmaya başlamıştı. "Söyledim, söylemeye çalıştım aptala."

"Uydurma."

"Uydurmuyorum."

Red pek güvenli değildi. Durdu, başka bir yerden saldırıya geçti, "Motome'de aldığım mücevherli kamayı hatırladın mı? İstiyorsan veririm sana onu."

"Ya!" Kamanın güzelliği Martinez'in gözlerini kamaştırmıştı. "Bedava mı?"

"Tabii."

Croft bağırdı birdenbire, "Haydi arkadaşlar, yola çıkıyoruz."

Red döndü. Yüreği küt küt atıyordu. Ellerini yavaşça kalçasına sürttü. "Biz gitmiyoruz Croft."

Croft onun üzerine yürüdü. "Kararını verdin mi?"

"Çok istiyorsan kendi başına gidersin, Japon avcısı bizi geri götürecek."

Croft dönüp Martinez'e baktı. "Yine mi karar değiştirdin?" diye sordu yumuşak bir sesle. "Ulan sen nesin be, karı mısın?"

Martinez yavaşça başını salladı. "Bilmiyorum, bilmiyorum." Yüzünü ezip büzmeye başlamıştı, başını çevirdi.

"Red çantanı al, bu bokluğu da bırak."

Martinez'le konuşması doğru değildi, açıkça anladı bunu Red. Bir çocukla tartışmak gibi iğrenç bir şeydi bu. Kolay yoldan gidiyordu, sonuç alamayacaktı. Croft'la düpedüz hesaplaşmalıydı, "Beni tepeye sürükleyerek götürebilirsin ancak."

Takımdakilerden bir kısmı mırıldanıyordu. "Dönelim!" diye haykırdı Polack. Minetta'yla Gallagher da ona katıldı. Croft hepsine dik dik baktı, sonra silahını omzundan çıkardı, sürgüsünü gelişigüzel çekti. "Red haydi git çantanı al."

"Evet, elimde silah yok ya!"

"Red sana söylüyorum, git çantanı al ve çeneni kapat!"

"Ben yalnız değilim. Hepimizi öldürecek değilsin ya!"

Croft döndü, hepsine teker teker baktı, "Red'e katılmak isteyen var mı içinizde?"

Hiçbiri kıpırdamadı. Red bakıyor, içlerinden birinin silahına davranmasını bekliyordu. Croft'un arkası Red'e dönüktü. Tam zamanıydı. Üstüne atılabilir, yere yatırabilir, ötekiler de ona yardım edebilirdi. Bir işarete bakıyordu.

Ama hiçbir şey olmadı. İçinden bir ses boyuna Croft'a atla dedi, ama bacakları bu emri dinlemedi.

Croft ona yeniden döndü, "Tamam Red, git çantanı al."

"Ağzına sıçayım."

"Üç dört saniye içinde ateş edeceğim." İki metre uzağında duruyordu. Silahını kalçasının hizasına çıkarmıştı. Namluyu yavaş yavaş

Red'e çeviriyordu. Red, Croft'un yüzündeki ifadeye öylece baktığını fark etti.

Hearn'ün başına neler geldiğini birdenbire kavrayıverdi ve bunu kavrayınca da gücü azaldı. Croft ateş edecekti. Biliyordu bunu. Dimdik durmuş Croft'un gözlerinin içine bakıyordu. "Bu durumdaki bir adamı vuracaksın demek?"

"Evet."

Oyalanmaya değmezdi. Croft onu vurmak istiyordu. Bir an yüzükoyun yere yatışı, Japon'un elinde süngüyle arkasından vurmaya gelişi gözünün önüne geldi. Nabzı kafasının içinde atıyordu. Beklerken yavaş yavaş gücünü yitirdi.

"Ne diyorsun Red?"

Namlu ufak bir daire çizdi, Croft hedefi daha iyi bulmaya çalışıyordu sanki. Parmağının tetikte olduğunu gördü. Tetiğe basmaya başlayınca birden, "Peki Croft, kazandın," dedi. Sesi çok güçsüz çıkmıştı. Titrememek için kendini zor tuttuğu belliydi.

Çevresindekilerin rahatlığını gördü. Kan dolaşımı sanki yavaşladı, durdu, sonra yeniden hızlanmaya, bedenindeki bütün sinirler canlanmaya başladı. Başını önüne eğerek çantasına doğru yürüdü, battaniyesini topladı, kayışlarını bağladı, ayağa kalktı.

Kıskıvrak bağlanmıştı. Kurtulamazdı artık. Hepsi bu kadardı. Bu utancın temelinde ayrıca bir suçluluk da vardı. Bittiği için sevinçliydi. Croft'la çekişmesi bittiği için sevinmişti. Artık direnmeyi hiç düşünmeden emirlere rahat rahat boyun eğebilirdi. Bu da ayrıca bir utançtı, ezici bir utanç. Tamam mı? Yaşamı boyunca yaptıklarının sonu muydu bu? Hep böyle bir yükten kurtulmak gibi bir şey miydi?

Sıraya girdi, takımın ortasında ayaklarını sürüyerek yürümeye başladı. Kimseye bakamıyordu, kimse de ona bakmıyordu. Hepsinin canı sıkkındı. Herkes onun Croft'u nasıl öldürmeye kalktığını, sonra da nasıl başaramadığını unutmaya çalışıyordu.

Yürüdükleri sırada Polack kendinden iğreniyor, alçak ve boğuk bir sesle durmadan küfrediyordu. Korkmuştu, şaşırmıştı. Tam zamanı

gelmiş, hiçbir şey yapamamıştı, silahı da elindeydi ve hiçbir işe yaramamıştı. Ödlek... Ödlek!

Ve Croft kendine olan güvenini o sırada yeniden kazanmıştı. O sabah dağın doruğuna varacaklardı. Her şey ve herkes onun yolunu kesmeye çalışmıştı; hiçbir şey, hiçbir engel kalmamıştı önünde artık.

Takım yamaçtan tırmandı, başka bir sırtı daha geçti, dağınık birtakım kayaların üzerinden ufak bir vadiye daha indi. Croft takımı kayalık küçük bir boğazdan geçirerek başka bir yamaca çıkardı, bir saat kadar kayadan kayaya geçerek tırmandılar. İkide bir, yüzlerce metre boyunca elleri ve dizleri üzerinde sürünüyorlar, derin bir derenin kıyısında birbirlerini zorlukla takip ediyorlardı. Sabahın ilk saatlerinde güneş kızgındı, erler yeniden yorulmuşlardı. Croft onları şimdi daha yavaş götürüyor, iki üç dakikada bir mola veriyordu.

Bir tepenin üstüne çıktılar, sonra yavaş yavaş hafif bir yokuştan indiler. Önlerine koskoca bir amfi gibi kenarları eğimli koskoca bir düzlük çıktı. Yarım daire biçiminde, üstü bitkilerle kaplı, hemen hemen dimdik bir uçurumla çevrilmişti. Ormanla kaplı olan yeri, aşağı yukarı dik bir açı halinde ve yüz elli metre yükseklikteydi, en azından kırk katlı bir gökdelen gibi. Dağın doruğu, bu uçurumların üstündeydi. Croft bu düzlüğü daha önce de uzaklardan görmüştü; dağın boynuna dolanmış koyu yeşil bir yakalık gibiydi.

Çaresizdi; amfinin her iki yanında üç yüz metrelik uçurum vardı. İlerleyecekler, çıkacaklar ve önlerindeki ormanı tırmanacaklardı. Croft takımı amfinin tabanında dinlendirdi, ama gölge bulunmadığı için dinlenmenin pek yararı olmadı. Beş dakika sonra yürüyüşe geçtiler.

Bitkiler uzaktan görüldüğü kadar sık ve geçilmez değildi. Merdivene benzeyen kayalar, yapraklar ve dallarla kaplıydı ve bir rampa halinde zikzak yaparak yukarıya doğru çıkıyordu. Bambuluklar, fundalıklar, türlü türlü bitkiler ve sarmaşıklardan başka kökleri dağın içine yatay olarak girmiş, gövdeleri gökyüzüne L biçiminde çevrilmiş birkaç çeşit

ağaç da vardı. Elbette kayalardan inen yağmurların yaptığı çamurlar da vardı; yapraklar, bitkiler, dikenler de yollarını tıkıyordu.

Bu bir merdivendi, ama güzel olmayan bir merdiven. Bir gardırobun ağırlığını sırtlarında taşıyorlardı; kırk katlı bir merdiveni tırmanmak zorundaydılar. Üstelik bu merdivenin basamakları aynı yükseklikte değildi. Bazen bellerine kadar gelen bir kayadan eğilip başka bir kayaya tırmanıyorlar, bazen birtakım küçük kayalardan ve taşlardan oluşan bir yokuşu çıkıyorlardı; bazen her kaya bir öncekinden çeşit çeşit yükseklikte ve biçimde oluyordu. Sonra merdiven, bitkilerle kaplı olduğu için sık sık yaprakları ve dalları açmak ya da sarmaşıkları kesmek zorunda kalıyorlardı.

Croft amfi duvarının bir saatte çıkılabileceğini sanmıştı. Ama yarım saat sonra daha yolun yarısına bile varmamışlardı. Erler arkasında yaralı tırtıllar gibi debelenip duruyorlardı. Hepsinin birden yürümesi olanaksızdı. Birkaçı bir kayanın üstüne çıkıyor, arkadan gelenleri bekliyorlardı. Dalga dalga ilerliyorlardı. Croft birkaç metre önde gidiyor, ötekiler aradaki uzaklığı birtakım silkinmelerle kapatıyorlardı. Croft'la Martinez bambulukları açarken, onlar çoğunlukla durup dinleniyorlardı. Birkaç yerde merdiven hemen hemen üç metrelik bir çamur katmanı halinde birden yükseliyor, erler ancak köklere yapışarak çıkabiliyorlardı. Takım bir kere daha yorgunluğun bir katından başka bir katına düştü. Ama son günlerde o kadar sık olmuştu ki bu, alışmışlardı artık, senli benli olmuş gibiydiler. Bacaklarının hiçbir şey hissetmemesine, bir çocuğun arkalarından iple bağladığı oyuncağa benzemelerine şaşmıyorlardı artık. Yüksek bir kayadan ötekine de geçmiyorlardı artık. Önce silahlarını önlerindeki kayanın üstüne koyuyor, sonra üstüne çıkıyor ve bacaklarını yukarı çekiyorlardı. En küçük taşlar bile üstlerine rahatça çıkılamayacak kadar büyüktü. Bacaklarını kollarıyla kaldırıyorlar, ayaklarını ileriye doğru itip yere koyuyorlardı. Yatağından kalkmış ihtiyar adamlar gibi sendelemekteydiler.

İki üç dakikada bir içlerinden biri duruyor, kayaların üstüne seriliyor, yorgunluktan kendinden geçmişçesine, çığlığı andıran birtakım sesler çıkararak ağlıyordu. Baş dönmeleri birbirinden ötekine geçiyor, kuru kuruya öğürenlerin çıkardığı çirkin sesleri uğursuz bir dikkatle dinliyorlardı. İçlerinden birkaçı hiç durmadan öğürüyordu. Hareket ettikleri zaman boyuna düşüyorlardı. Kayaların üstü çamur olduğu için kayıyorlardı, bitkiler, bambuların sert dikenleri, ayaklarına dolaşan sarmaşıklar birleşmiş, korkunç bir işkence olmuştu. İnliyorlar, küfrediyorlar, yüzükoyun düşüyorlar, kayadan kayaya geçmeye çalışırlarken yuvarlanıyorlar, kayıyorlardı.

Üç metreden ilerisini görmeleri olanaksızdı. Croft'u filan unutmuşlardı. Şimdi dağa kızıyorlardı; bir insana kızdıklarından daha çok kızıyorlardı ona. Merdiven canlanmış, kişileşmişti: her adımda onlarla alay ediyor, onları aldatıyor, teker teker kayalarıyla onlara karşı koyuyordu. Japonları da unuttular yine, keşfi de unuttular, kendilerini bile unuttular neredeyse. Düşünebilecekleri tek sevindirici olay tırmanmanın birdenbire bitmesi olabilirdi.

Croft da bitkindi. Onlara yol göstermek, sık dalların ve yaprakların içinde yol açmak görevini kendi üzerine almış, onları dağa çıkarmaya çalışırken kendi gücünü yitirmişti. Yalnız kendi bedeninin ağırlığı değil, onların bedenlerini de boynunda bir koşum gibi taşımaktaydı. Onu geri çekiyorlar, omuzlarına ve ayaklarına yapışıyorlardı. Fizik çabasıyla birlikte kafası da onu yoruyor, böylelikle büyük bir gerilim içinde kendi sınırlarını ölçmüş oluyordu.

Bir gerilim daha vardı üstünde. Dağın doruğuna yaklaştıkça, korkusu da artıyordu. Merdivenin her basamağı biraz daha aşırı irade gücü istiyordu ondan. Günlerden beri bu ülkenin candamarına biraz daha yaklaşıyor, böylelikle içinde gittikçe büyüyen bir dehşet biriktirmiş oluyordu. Geçtikleri geniş yabancı topraklar iradesini yıpratmış, Croft'un sinirlerini sonuna kadar germişti. Yabancı topraklar üzerinde ilerlemek, yaşlı ve dirençli bir dağa tırmanmak hemen hemen elle tutulur bir çabaydı, ömründe ilk kez bir böcek yüzünde

gezindiği ya da farkına varmadan bir yaprak boynuna süründüğü zaman irkiliyordu. Var gücüyle ilerliyor, durduğu zamanlar enerji diye bir şeyinin kalmadığını görüyordu.

Ama her kısa duruşta azmedip gücünü yine topluyor, zar zor bir metre daha çıkabiliyordu. O da her şeyi unutmuştu neredeyse. Keşfin amacı, dahası dağ bile onu pek ilgilendirmiyordu artık. İçindeki bir yarış yüzünden ilerliyordu; yaradılışında bulunan iki kutuptan hangisinin başarıya ulaşacağını görmek istiyordu sanki.

Sonunda doruğa yaklaştığını hissetti. Bir tünelin ağzına yaklaşıyormuş gibi ormandaki yaprakların arasından güneşin sızdığını gördü. Canlandı ama gücü de kesildi. Doruğa doğru attığı her adım, korkusunu da artırıyordu. Doruğa varmadan geri dönmeliydi.

Ama bu fırsat geçmedi eline. Bir kayanın üstünde sallandı, esmer renkte, yumurta biçiminde ve bir futbol topu büyüklüğünde bir yuva gördü. Yorgunluğu içinde farkına varmadan üstüne basıp geçti. Ne yuvası olduğunu birdenbire anladı ama çok geç kalmıştı. Yuvanın içinden bir gürültü çıktı, gümüş lira büyüklüğünde koskocaman bir eşekarısı, yuvadan fırladı, sonra bir başkası sonra bir başkası daha. Bir sürü eşakarısı başının çevresinde dönerken sersem sersem onlara bakıp durdu. Kocaman ve güzel yaratıklardı; iri sarı gövdeleri ve gökkuşağı renginde kanatları vardı. Sonra aklı başına geldi ama bundan sonraki olaylarla hiç ilişkisi olmayan şeylerdi bunlar.

Eşekarıları çılgın gibiydiler. Birkaç saniye içinde aşağıya doğru erlerin üzerlerine yanan bir fitil gibi saldırdılar. Bir tanesi Croft'un kulağına kondu. Croft homurdanarak vurdu, ama arı sokmuştu. Çıldırtan bir acısı vardı; kulağı soğuk çarpmış gibi hissizleşmişti, sonra amansız bir yumruk gibi bütün bedenini dolandı acı. Başka bir arı daha soktu, sonra bir başkası daha; acıdan böğürüyor, deli gibi arılara yumruk sallayıp duruyordu.

Takım için son ve dayanılmaz bir yıkım oldu bu. Belki beş saniye yerlerinde mıhlanıp kaldılar, sonra üzerlerine saldıran eşekarılarına

vurmaya başladılar. Bedenlerine batan her iğne yeni umutsuzluklar yaratıyordu içlerinde. Kendilerini kaybetmişlerdi.

Wyman bir kayaya yapışmış, çocuk gibi haykırıyor, havaya tokat sallayıp duruyordu. "Yeter, yeter artık, dayanamayacağım, dayanamayacağım!" diye bağırıyordu.

İki eşekarısı birden soktu onu, silahını fırlatıp attı, korkusundan çığlığı bastı. Bu çığlık ötekileri de kışkırttı. Wyman kayalardan aşağıya doğru koşmaya başladı, hepsi de birer birer onu izledi.

Croft, "Durun!" diye bağırıyordu ama aldıran olmadı. Son bir kez küfrü bastı, birkaç eşekarısını güçlükle kovmaya çalıştı, sonra o da onların arkasından inmeye başladı. Hırsının son kalıntısıyla onları aşağıda yeniden bir araya getirebileceğini umuyordu.

Eşekarıları orman duvarının ve kaya rampasının aşağılarına kadar erlerin peşini bırakmadılar, önlerine katıp onları kovaladılar. Erler şaşılacak bir canlılıkla kaçıyorlar, kayadan kayaya atlıyorlar, yaprakları ve dalları yarıp geçiyorlardı. Eşekarılarının soktuğu yerlerin acısından ve kayadan kayaya geçerlerken bedenlerini oraya buraya çarpmalarından başka hiçbir şey hissetmiyorlardı. Koşmalarını engelleyen her şey bir kenara fırlatılıyordu. Silahlarını attılar, birkaçı da çantasını çıkarıp olduğu yere bıraktı. Üzerlerindekini atacak olurlarsa keşif işini sürdüremeyeceklerini şöyle böyle hatırlayanlar oldu belki.

Takım amfiye inmişti. Polack da Croft'tan önce amfiye inen en son er oldu. Takımdakilere hemen bir göz attı. Eşekarılarından kurtulan takım dağınık bir halde orada burada duruyordu. Başını döndürüp Croft'a baktı, sonra "ULAN NE DURUYORSUNUZ EŞEKARILARI GELİYOR!" diye bağırarak kendini birden ötekilerin arasına attı. Durmadan, bağıra bağıra, koşa koşa aralarından geçti; takım da arkasından koşmaya başladı, yeni bir paniğe kapılmışlardı. Düzlüğe dağıldılar; aynı çılgınca hareketler sonraki sırtta da, aşağıdaki vadide de ve daha sonraki yamaçlarda da sürdü. On beş dakika içinde o sabah yola çıktıkları yerin daha ötesine kaçmışlardı.

Croft takıma arkadan yetişti, hepsini bir araya topladı; takımda üç silahla beş çantanın kaldığını gördü. Perişan olmuşlardı, dökülüyorlardı. Bir daha dağa tırmanamayacaklarını biliyorlardı. Onun da hali kalmamıştı. Durumu hiç ses çıkarmadan kabul etti, herhangi bir pişmanlık ya da ezginlik duyamayacak kadar bitkindi. Soğuk ve yorgun bir sesle, gemiye binmek üzere kumsala doğru yola çıkmadan önce dinlenmelerini söyledi.

Dönüş olaysız geçti. Erler korkunç derecede yorgunlardı ama ne de olsa yokuş inmişlerdi. Roth'un öldüğü boşluktan kazasız belasız geçtiler, ikindiye doğru son uçurumlardan da indiler, sarı tepelerin aralarına girdiler. Yürüdükleri sürece dağların ardından top sesleri geldi. O gece ormanın on beş kilometre yakınında bir yerde konakladılar, ertesi gün kıyıya vardılar ve sedye taşıyıcılara katıldılar. Brown'la Stanley takım gelmeden ancak bir saat önce yola çıkmıştı.

Goldstein, Wilson'ı nasıl kaybettiklerini anlattı, bu konuda Croft'un hiçbir yorum yapmamasına şaşırdı. Aklı başka yerdeydi Croft'un. İçin için seviniyordu dağa tırmanamadığına. Çünkü o gün öğleden sonra erler ertesi gün gelecek olan gemiyi kumsalda beklerken, açlığına bir sınır bulduğunu düşünüyor, içinde bir rahatlık duyuyordu.

14

Gemi ertesi gün onları aldı, dönüş yolculuğuna başladı. Bu kez bölmelere ranzalı on sekiz yatak konmuştu. Erler teçhizatlarını boş yatakların üstüne attılar, serilip uykuya daldılar. Bir gün önce ormandan çıktıklarından beri ilk kez uyuyorlardı; bedenleri kaskatı olmuş, ağrıyordu. İçlerinden bir kısmı o sabah kahvaltıya kalkmadı ama aç değillerdi. Keşfin zorlukları onları çeşitli yollardan tüketmişti. Dönüş yolculuğu sırasında saatlerce uyudular; uyandıkları zamanlar ranzalarından çıkmıyorlar, uzanıp yatıyorlar, gözlerini gökyüzüne dikiyorlardı. Gemi sallanıyor, yatıyor, kalkıyor, yanlarından ve rampadan sular sıçrıyordu. Ama bunları gördükleri yoktu pek. Motorların çıkardığı sesler tatlı ve güven vericiydi. Keşif sırasındaki olaylar arkada kalmış, karışık anıların içinde sisli ve dağınık bir bütün olmuştu.

Öğleden sonra uyandı çoğu. Hâlâ korkunç bir yorgunluğun içindeydiler ama uyuyamıyorlardı, bedenleri ağrıyor, ambarın dar koridorlarında dolaşmak istemiyorlardı; hâlâ garip bir tedirginlik vardı içlerinde. Keşif bitmişti ama ilerisi için düşünülecek ufak tefek şeyler vardı yine. Gelecek aylar ve yıllar elle dokunulur, gözle görülür hale gelmişti. Çarkın içinden çıkmamışlardı hâlâ; sıkıntılar, acılar, yer değiştiren korkular... ve daha bir sürü şey olacak, zaman

geçecekti, ama umut yoktu; her şeyi karartan derin ve sisli bir yılgınlıktan başka hiçbir şey yoktu.

Minetta öğleden sonra uyanmış, akşama kadar gözleri kapalı tembel tembel yatmış, çok basit ve çok tatlı bir hayale dalmıştı. Ayağını sakatlamayı düşünüyordu. İlerideki günlerin birinde silahını temizlerken namluyu tam ayak bileğinin ortasına dayayacak, tetiği çekecekti. Ayağının bütün kemikleri parçalanacaktı, yerine ister ayak koysunlar ister koymasınlar sonunda geriye, evine göndereceklerdi.

Minetta bu işi daha başka açılardan da incelemeye çalıştı. Bir daha koşamayacaktı... Ama ne diye koşacaktı ki zaten? Dans mı edemeyecekti? Öyle takma ayaklar yapıyorlardı ki kimse farkına varmıyordu. Pekâlâ gidebilirdi dansa. Tamam, bu iş olmuştu.

Tedirgin oldu bir an. Sağ ayakla sol ayak fark eder miydi? Kendisi solaktı, onun için sağ ayağını sakatlasa belki daha iyi olurdu, ya da hangisi olursa olur muydu? Polack'a sormayı düşündü ama vazgeçti hemen. Bu gibi şeyleri tek başına yapmalıydı. Önündeki haftalar içinde bir gün, işi olmadığı bir zamanda, bu ayrıntıyı düşünecekti. Bir süre, belki üç ay, belki altı ay hastanede yatacaktı ama sonra... Bir sigara yaktı. Bulutların birbiri içine girişlerini seyretti, bir ayağını kaybedeceğine, ama bunun kendi hatası yüzünden olmayacağına üzüldü, kendi kendine tatlı tatlı acıdı.

Elindeki bir yarayı deldi Red. Parmaklarındaki çizikleri ve kabarcıkları bir anne gibi inceledi. Artık kendini aldatmamalıydı. Böbrekleri hapı yutmuştu, bacakları er geç tutmaz olacaktı, keşfin yaptığı bütün yıkıntıları bedeninde duyacaktı. Bir daha yerine koyamayacağı bir sürü şey gitmişti ondan. Arkadaşlarını kaybetmişti her şeyden önce; Motome'de MacPherson'ı, sonra Wilson'ı. Yetmez miydi? Ama yaralanıp iyi bir ödenek almak da vardı. Ne fark ederdi? İnsan bir kere ödlek olmaya görsün... Öksürdü, sırtüstü yatıyordu, ağzına bir balgam geldi. Dirseğine dayanarak kalkmak ve balgamı yere tükürmek için oldukça çaba harcadı.

Geminin kıçındaki bölmeden kaptanların biri bağırdı, "Hey! Gemiyi kirletme ulan. Bir de yerleri silmeyelim arkanızdan."

Polack da bağırdı, "Haydi be sen de, boş versene!"

Croft ranzasından bağırdı, "Tükürmeyelim arkadaşlar!"

Yanıt yoktu. Red başını eğdi. Peki peki, öyle olsun; Croft'un ona bir şey söylemesini hafif bir kuşkuyla beklemiş, Croft azarlamayınca rahatlamıştı.

Düşkünler evindeki serseriler akılları başlarında olduğunda yaltaklanır, içtikleri zaman küfrü basarlardı.

Taşıyabildiğin kadar yalnız başına taşıdın, sonra artık taşıyacak gücün kalmadı zaten. Her şeyle durmadan savaştın, her şey seni allak bullak etti, sonunda küçük ve boktan bir civata oldun, makine biraz hızlı gidince sıkıştın ve gıcırdadın.

Başka insanlara güvenmeliydi, başkalarına ihtiyacı vardı şimdi, işin içinden nasıl çıkacağını bilmiyordu. Taa içinde bir yerde bir düşüncenin ilk belirtisini sezdi ama bir türlü ne olduğunu bulup çıkartamadı. Eğer hepsi birbirlerine bağlanırsa...

Haydi be, s...tir et. Hepsinin bildikleri şey birbirlerini boğazlamak değil mi? Yanıtlar verilmemişti, insanın sonunda övüneceği bir tek şey bile yoktu. Şimdi Lois'i olsaydı. Bir an ona mektup yazmak, yeniden başlamak geçti aklından, sonra vazgeçti. Hiç olmazsa insan gibi ayrılmayı da bilmek vardı. Sonra belki o da, cehennemin dibine git, diyebilirdi. Bir daha öksürdü, eline tükürdü, birkaç saniye balgamı ne yapacağını bilmeden dalgın dalgın elinde tuttuktan sonra ranzanın bezine gizlice sildi. Geminin kaptanı temizlesindi. Bundan ötürü hoşnutluk duyunca ağzını çarpıtarak ve utanarak güldü.

Sinsi. Artık her şeyi yapabilirdi.

Goldstein da kollarını başının altına koymuş yatıyor, karısıyla çocuğunu düşünüyordu. Wilson'ı kaybetmenin tüm acılığı ve üzüntüsü kafasının çok uzak köşelerine itilmiş, olayı izleyen bitkinliğin içinde geçici olarak bir yana konmuştu. Bir buçuk gün uyumuştu; sedyeyle yaptıkları yolculuk çok uzaklarda kalmış gibiydi. Brown'la

Stanley'yi bile seviyordu çünkü onun yanında biraz sıkılıyorlardı, onu rahatsız etmekten çekinir bir halleri vardı. Onun da bir arkadaşı olmuştu artık. Ridges'la iyi anlaşıyorlardı. Takımın kumsala gelmesini bekledikleri günü hiç de kötü geçirmemişlerdi. Gemiye bindiklerinde yataklarını birbirlerinin yanında seçmişlerdi kendiliklerinden.

İsyan etmediği dakikalar yok değildi. Öyle bir goy seçmişti ki kendine arkadaş olarak, o da kendisi gibi toplumun dışına atılmıştı, bir köylüydü. Onun payına da böylesi düşmüştü. Ama arada sırada –elinde olmayarak–aklına karısıyla ilgili kötü şeyler geldiğinde nasıl utanıyorsa, bunu düşündüğünde de hemen hemen aynı biçimde utanmıştı. Ama bu düşünceler bir meydan okumayla bitti. Okumamış biriyle arkadaş olmuşsa ne çıkardı? Ridges iyi adamdı. Hoşgören bir yanı vardı. Dünyanın tadı tuzu, dedi Goldstein içinden.

Gemi kıyıdan bir mil uzakta çalkalanıp duruyordu. Akşama doğru erler biraz dolaşmaya, sağa sola bakınmaya başladılar. Ada uzakta yavaş yavaş kayıp gidiyordu; denize kadar inen ormanlarıyla yine bir kale gibiydi, yine yeşil, yine donuktu. İlk yola çıktıklarında gördükleri küçük bir yarımadayı geçtiler. Birkaçı karargâha ne zaman varacaklarını hesap ediyordu. Polack kıçtaki bölmeye tırmandı, tentenin altında oturdu. Kaptan gemiyi buradan yönetiyordu. Güneş denize yaklaşmış, dalgaların her birinden ayrı ayrı yansıyordu; bir bitki, bir deniz kokusu vardı havada.

"Oh, ne güzel yer," dedi Polack yanındaki kaptana.

Adam homurdandı. Canı sıkkındı çünkü takım geminin içine tükürüp duruyordu.

"Ne o arkadaş, canın pek sıkkın?" diye sordu Polack.

"Sen de bana küfredenlerden değil misin?"

Polack omuz silkti. "Bana bak arkadaş, biraz alttan alsan iyi edersin. Başımıza bir sürü şey geldi, sinirlerimiz zaten bozuk."

"Evet, zor günler geçirdiniz sanırım."

Polack esnedi, "Elbette," dedi. "Bak görürsün yarın bizim kıçımızı nasıl yalayacaklar."

"Temizlik var oğlum, temizlik, başka bir şey yok."

"Ne temizliği?"

Kaptan başını çevirip baktı. "Ha, bak unuttum. Siz altı gündür yoktunuz gerçekten. Ulan, sefer tamam. Toyaku'yu öldürdük. Bir hafta sonra da adada on Japon bile kalmayacak."

"Ne?"

"Öyle ya. İkmal depolarını ele geçirdik. Biçiyoruz hepsini. Toyaku Hattı'nı dün ben kendi gözlerimle gördüm. Betondan makineli tüfek yuvaları yapmışlar. Alev yuvaları yapmışlar. Neler neler."

Polack küfrü bastı, "Demek hepsi bitti ha?"

"Hemen hemen."

"Demek ki çektiklerimiz bir boka yaramadı.

Kaptan sırıttı, "Yüksek strateji."

Polack az sonra aşağıya indi, durumu ötekilere anlattı. Hepsinin çok işine gelmişti sanki. Biraz buruk güldüler, ranzalarında döndüler, geminin kenarına baktılar. Ama az sonra şunu anladılar: Sefer bittiğine göre en azından birkaç ay çarpışma görmeyeceklerdi. Şaşırdılar, sinirlendiler, habere sevinip sevinmeyeceklerini bir türlü bilemediler. Yaptıkları keşfin bir işe yaramış olması gerekti. İçlerindeki çekişmeler bu yorgunlukta onları sinir krizinin eşiğine kadar getirdi, sonra hep bir ağızdan gülmeye başladılar.

Wyman ince sesiyle, "Hey, biliyor musunuz!" dedi, "Yola çıkmadan önce duydum, bizim tümeni Avustralya'ya göndereceklermiş, inzibat olacakmışız."

Hep bir ağızdan gürlediler, "İnzibat! Yuh!"

"Wyman oğlum bizi yurda geri göndereceklermiş."

"Keşif Takımı General Cummings'in özel muhafızı olacakmış."

"MacArthur, Hollandia adasında kendisi için yaptıracağı yeni konağın inşaatında çalıştıracakmış bizi."

Polack bağırdı, "Kızılhaç hemşiresi olacakmışız!"

"Tümenin mutfak inzibatı yapacaklarmış."

Birbirine karıştırmışlardı her şeyi. Ses seda çıkmayan gemi, erlerin kahkahalarından sarsılıyordu sanki. Sevinçten ve öfkeden titreyen kaba sesler denizden çok uzaklara kadar gidiyordu. İçlerinden biri bir şey söyledi mi yeniden bir kahkaha tufanıdır başlıyordu. Croft bile katılmıştı onlara.

"Hey, *Çavuş*, aşçı olacağım ben aşçı, ölsem senden ayrılmam."

"Has...tirin ulan, karı sürüleri siz de," dedi Croft, ağır ağır.

"İzin verir misin Çavuşum, gidebilir miyim? Su bol çünkü," diye bağırdı Polack.

Bir taştan çarçabuk yayılan, başka bir taşın yaptığı küçük dalgacıklara karışan su dalgaları gibi bu söz de hemen karmakarışık bir sürü dalga yarattı. Ne zaman biri ağzını açsa yeniden kahkahayı basıyorlar, deli gibi gülüyorlardı; neredeyse gözlerinden yaşlar akacaktı. Gemi sarsılıyordu.

Yavaş yavaş söndü. Bir battaniyenin altından zaman zaman çıkan bir alev gibi birkaç kere yeniden fışkırdı ve sonunda yatıştı. Yorgun bedenlerinde yanan gergin kasların gevşemesinden, gülmenin göğüslerinde yarattığı ağrının hafiflemesinden, yeniden parlayan gözlerini silmekten gelen zevkten başka bir şey kalmadı geride. Ve sonra onun yerini geniş ve baskın bir çöküntü aldı ve her şeyi örttü.

Polack şarkı söyleyerek havayı canlandırmaya çalıştı, sadece bir iki kişi katıldı ona:

Sarıl hemen sarıl bana
Gel yat benimle tarlada.
Sarıl hemen sarıl bana
Gel yat benimle tarlada.
Haydi yavrum bir daha

Saat oldu üç buçuk
Dizlerimde kız küçük.

Gel yat benimle tarlada,
Sarıl hemen sarıl bana
Haydi bakalım bir daha
Gel yat benimle tarlada...

Sesleri güçsüz ve düdük gibiydi, mavi denizin durgun ve düz dalgaları arasında kaybolup gidiyordu. Motorlar da pat pat ediyor, boğuyordu seslerini.

Saat oldu dört buçuk
Yerde kızın benzi uçuk.
Gel yat benimle tarlada,
Haydi bakalım bir daha.

Croft ranzasından indi, gemiye göz gezdirdi, dalgın dalgın sulara baktı. Savaşın ne gün kazanıldığını bilmiyor, bunun dağa çıkmayı başaramadıkları gün olduğunu sanıyordu yanlış yere. Eğer tırmanabilselerdi savaşı onlar kazanmış olacaktı. Bundan hiç kuşkusu yoktu. Geminin kıyısından tükürdüğü zaman çene kasları titriyordu.

Saat oldu beş buçuk
Her yanımız vıcık vıcık.

Çan çalıyorlarmış gibi söylüyorlardı şarkıyı. Polack, Red ve Minetta geminin kıçında toplanmışlardı. Polack şarkının her arasında yanaklarını şişiriyor, sürdin takılmış bir trompet gibi "Vaa-Vaa" diye tempo tutuyordu. Şarkı yavaş yavaş ötekileri de sarmaya başladı. "Wilson nerede?" diye bağırdı içlerinden biri.

Hepsi durdular bir an. Ölüm haberini işitmişlerdi ama kayıtlara geçilmemişti daha. Ve birdenbire ölüverdi Wilson, anlayıverdiler öldüğünü. Şaşırdılar, alışkın oldukları savaş ve ölüm hayali yine başıboş kaldı, şarkının bir iki hecesi dalgalandı.

"Bildiğim boku unutuyorum be," dedi Polack.

"Haydi haydi, şarkıyı söyleyelim, diye mırıldandı Red. Arkadaşlar gelip geçiyor, adlarını bile unutuyorsun az sonra.

"Sarıl hemen sarıl bana, gel yatalım tarlada."

Adanın bir burnunu daha geçtiler, uzakta Anaka Dağı'nı gördüler, alımlı bir görünüşü vardı.

"Çocuklar, biz bunun üstüne tırmandık mı?" diye sordu Wyman.

Birkaçı geminin kıyısına koştu, dağın yamaçlarını birbirlerine göstermeye başladılar, ayrı ayrı her sırtı tırmanıp tırmanmadıklarını aralarında tartıştılar, içlerinde ürkek bir övünme vardı.

"Koca pezevenk."

"İyi ki çıkabildiğimiz kadar çıktık."

İçlerindeki en temel duygu buydu. Şimdi başka birlikteki arkadaşlarına bunu nasıl anlatacaklarını düşünüyorlardı.

"Bu gürültü patırtı arasında unutulup gideceğiz. Herkesin anlatılacak bir öyküsü olacak elbet."

Bundan da hoşlandılar. Son kalan esprileriydi.

Şarkı sürüyordu hâlâ:

Saat oldu altı buçuk
Bu kız bence biraz kaçık
Gel yat benimle tarlada,
Sarıl hemen sarıl bana.
Haydi yavrum bir daha.

Croft gözünü dağa dikmişti. Ormanın ve ufak tefek tepelerin üstüne çökmüş o dokunulmamış fil hâlâ oradaydı.

Tertemizdi ve uzaktaydı. Akşam güneşi altında yeşilleri kadife, kayaları mavi, toprağı kahverengiydi; önündeki pis kokulu ormandan çok farklı bir malzemeden yapılmıştı o.

Eski alev yine yandı içinde. Boğazında birtakım sözsüz itilimlerin vuruşlarını duydu, dağın her zaman onda yarattığı anlatılmaz gerilimi yine yaşadı. Ona tırmanmak.

Başaramamıştı ve canevinden vurulmuştu. Yeniden hayal kırıklığı duydu. Bir daha tırmanma fırsatı eline geçmeyecekti artık. Ama yine de başarabilir miydim, diye düşünüyordu. Kayalık merdivenlerden çıkarken duyduğu korkuyu ve dehşeti yeniden yaşamaya başladı. Yalnız başına gitmiş olsaydı ötekilerin yorgunluğu onun yolunu kesemeyecekti. Ama onların arkadaşlığından yoksun kalacaktı; onlarsız gidemeyeceğini anladı birdenbire. Bu boş tepeler her insanın cesaretini aşındırabilirdi.

Saat oldu yedi buçuk
Kız yatıyor açık saçık.

Birkaç saat sonra dönmüş olacaklar, karanlıkta küçük portatif çadırlarını kuracaklar, kantinden sıcak bir kahve de içeceklerdi belki. Ve yarın, sonu gelmeyen, tekdüze, sert ve olaysız günler yeniden başlayacaktı. Keşif hareketi daha şimdiden bilinmeyen, inanılmayan bir şey olmuştu ama önlerindeki karargâh da bir hayaldi. Bir şeyden ötekine geçerken zaten her şey hayal olurdu askerlikte. Biraz gürültü çıksın diye şarkıyı sürdürdüler.

... sarıl hemen sarıl bana,
Haydi yavrum bir daha.

Croft gözünü dağdan ayırmıyordu. Kaybetmişti, içinde doğan o büyüleyici uyanışı yitirmişti.

Kendisini de ve daha bir sürü şeyi de. Yaşamı da. Her şeyi.

SESSİZ KORO:

TERHİS OLDUĞUMUZDA NE YAPACAĞIMIZ ÜZERİNE

(Arada sırada yüksek sesle, genellikle gizli kapaklı, duruma göre)

RED: Her zamanki boktan işleri yapacak değil miyim? Ne var başka orada yapılacak?

BROWN: San Fransisco'ya ayak basar basmaz hemen gidip parami alacağım, zilzurna sarhoş olacağım, orospunun birini kapatacağım, haftalarca iç babam iç, sok babam sok, başka bir bok yemeyeceğim. Sonra Kansas'a doğru yola çıkacağım, hiç acele etmeden, canımın istediği yerde durarak, istediğim karıyla köküne kadar eğlene eğlene eve gideceğim, karımı basacağım, geldiğimi önceden haber vermeyeceğim, ona hayatının en büyük sürprizini yapacağım, Tanrı da tanık olsun, kolundan tuttuğum gibi evden kovacağım, burada yıllarca bizim ağzımıza sıçılırken, abazanlıktan anamız bellenirken, terlemekten ve beklemekten başka bir bok yemezken, insanın aklına beş para etmeyen bir sürü şey gelirken orospuluk edenlere ne yapılırmış herkes görsün.

GALLAGHER: Benim bildiğim bir şey varsa o da bu bokun hesabı görülmeli; pis bir hesap var görülecek. Biri ödemeli. O eşşoğlueşşek sivillerin kafalarının içine sokacaksın bunu.

GOLDSTEIN: Ah, evime dönüşüm gözümün önüne geliyor şimdi. Sabahın erken saatinde dönmüş olacağım, Grand Central'da

bir taksiye bineceğim, Flatbush'daki apartman dairemize taksiyi dolaştıra dolaştıra gideceğim, basamakları çıkacağım, zili çalacağım, Natalie, "Kim o?" diye soracak, sonra kapıyı açacak. Bilmiyorum. Daha çok vakit var ya.

MARTINEZ: San Antonio, bizim aile, görürüz belki. Gez, San Antonio, güzel Meksikalı kızlar, cebinde bol para, şerit, kilise, bir sürü Japon öldürmek. Bilmiyorum, askerliğe girmek yeniden. Ordu güzel değil ama iyi. İyi para.

MINETTA: Her gördüğüm üniformalı subayın yanına yaklaşıp, "Puşt!" diyeceğim. Hani New York'ta Broadway var ya, işte oranın tam ortasında. Ve şu ordu denen namussuzun içyüzünü açıklayacağım bütün herkese.

CROFT: Boş sözler bunlar. Savaş bitmez bir süre daha.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖLÜYÜ BEKLEMEK

Temizlik son derece başarılıydı. Toyaku Hattı'nın yarılmasından bir hafta sonra Anopopei'deki Japon garnizonunun kalıntıları önce yüzlerce, sonra binlerce küçük parçaya bölündü. Örgütleri büsbütün dağıldı; taburların, sonra bölüklerin, en sonunda takımların ve mangaların bağlantıları kesildi; beş kişilik, üç kişilik, iki kişilik küçük gruplar ormanda saklandı, Amerikan devriyelerinden kaçmaya çalıştı. Sonuna doğru verdikleri kayıplar inanılmaz bir sayıya ulaştı. Beşinci günü iki yüz yetmiş sekiz Japonla iki Amerikalı öldürülmüştü; seferin en verimli günü olan sekizinci günde üç Amerikalıya karşı sekiz yüz yirmi bir Japon öldürüldü, dokuz Japon da tutsak oldu. Kısa ve öz, iddiasız ama büsbütün yanlış olmayan bildiriler aynı tekdüze hava içinde birbirini izledi:

"General MacArthur'un bugün bildirdiğine göre Anopopei Savaşı fiilen sona ermiştir. Adanın düşmandan temizlenmesi sürmektedir."

"Tümgeneral Edward Cummings'in komutasındaki Amerikan askerleri bugün beş düşman müstahkem mevkii ile çok sayıda erzak ve cephane ele geçirmişlerdir. Adanın düşmandan temizlenmesi çalışmaları ilerlemektedir."

Cummings'in masasına durmadan şaşırtıcı raporlar geliyordu. Japonların bir aydan fazla süredir yarım istihkakla yaşadıkları, sonuna doğru hemen hemen büsbütün erzaksız kaldıkları, birkaç

tutsak üzerinde yapılan soruşturmadan anlaşılmıştı. Beş hafta önce Amerikan topçuları bir Japon ikmal deposunu tahrip etmişlerdi ve bundan kimsenin haberi yoktu. Sağlık malzemeleri kalmamıştı, Toyaku Hatta altı ya da sekiz haftadan beri onarılmamıştı. Japonların elindeki cephanenin son saldırı başlamadan hemen hemen bir hafta önce bitmiş olduğu ordu makamları tarafından sonunda anlaşıldı.

Cummings eski keşif raporlarını inceledi, geçen ay içinde cephedeki düşman çalışmaları için verilen bütün raporları baştan okudu. İstihbaratın bulduğu ufak noktalar üzerinde bile yeniden durdu. Bütün bu raporlarda Japonların fiili durumlarını gösteren en küçük bir ipucu yoktu. Raporlardan yalnızca şöyle bir sonuç çıkarılabiliyordu: Japonlar güçlerini hâlâ korumaktaydılar. Sinirlendi, korktu; seferden aldığı en büyük ders bu oldu. O güne kadar, aldığı keşif raporlarına pek güvenmemekle birlikte yine de biraz önem verirdi. Ama bu sefer sırasında raporların hiçbir değeri olmamıştı.

Zaferin Binbaşı Dalleson tarafından kazanılmasının yarattığı sarsıntıdan da kurtulmuş değildi. Durgun bir günün sabahında cephesini bırakıp gittikten sonra, ertesi gün gelip de savaşın fiilen bitmiş olduğunu görmesi, bir insanın sabah çıktığı evini akşam döndüğü zaman yanmış bulması ve gözlerine inanamamasına benziyordu biraz. Elbette ki kendisi temizliği çok parlak bir biçimde yönetmişti. Sersemlemiş olan Japonlara yeniden toparlanma fırsatı vermemişti; ama yavan bir zaferdi bu, yangından birkaç parça eşya kaçırmak gibi bir şey. Dalleson'ın yaptığı gaftan sonra seferin nasıl altüst olmadığına kızıyordu; Japonların bozguna uğraması kendi çabalarının bir sonucu olmalı, fitili ateşlemenin tadını o çıkarmalıydı. Ama onu en çok sinirlendiren şey, Dalleson'ı kutlamak hatta belki de terfi ettirmek zorunda kalmasıydı. Böyle bir zamanda Dalleson'ı hor görmek herkesin dikkatini çekebilirdi.

Ama bu üzüntünün yerini başka bir üzüntü aldı. O önemli günde orada bulunup da çarpışmayı kendisi yönetseydi ne olacaktı? Bunun aslın anlamı neydi? Japonlar o kadar yoruldukları bir nok-

taya çekilmişlerdi ki ne kadar ilkel olursa olsun, herhangi uyumlu bir taktik onların hatlarını rahatça çökertebilirdi. Herhangi bir kimsenin bu seferi nasıl olsa kazanabileceği düşüncesini bir türlü kafasından atamıyordu; böyle bir zafer için gerekli olan şey yalnızca biraz sabır ve biraz da zımpara kâğıdıydı.

Bu zaferle ya da başka herhangi bir zaferle çok az ilgilendiğini ve belki de hiçbir ilgisi bulunmadığını bir an kabul eder gibi oldu: İşin içine aklının alamayacağı kadar büyük ve belirsiz rastlantılar girmiş, bayağı bir talihin oynadığı gelişigüzel bir oyun zaferi kazanmıştı. Bu düşünceye bıraktı kendini, sözcüklere dökecek noktaya kadar getirdi neredeyse, sonra geri itti. İçinde derin bir çöküntü kaldı ama.

Şu keşif işini seferin başlangıcında, daha erken düşünmüş olsaydı planını daha ayrıntılı bir biçimde ve eksiksiz olarak hazırlardı. Beceriksizce bir iş olmuş ve Hearn ölmüştü.

Aslında önemli bir sarsıntı denemezdi buna. Evet, tümende daha geniş planlarını hatta kendisini anlayabilecek tek insan Hearn olmuştu bir süre. Ama gereğince büyük olamamıştı. Bakmış, korkmuş, sıyrılıp kaçmış, kendisini çamurun içine atmıştı.

Onu neden cezalandırdığını biliyordu, Hearn'ü Keşif Takımına vermesinin bir rastlantı olmadığını da biliyordu. Sonra bunun böyle olacağı da belliydi. Cummings bundan ufacık bir tat çıkardı kendine.

Ancak... Hearn'ün ölümünü ilk işittiğinde bu haber onu yaralamış, acı bir yumruk yüreğini burmuştu. Hearn için üzülür gibi olmuştu ama sonra başka bir şey, daha karışık bir şey gelmişti üstüne. Ondan sonra günlerce, ne vakit aklına Teğmen gelse, içinde eziklikle hoşnutluk karışımı bir şey duymuştu.

Ama kâr ve zarar hesabını "önemli" olan şey kapatır her zaman sonunda. Sefer düşünülen süreden bir hafta daha uzun sürmüştü, sicili bakımından iyi bir şey değildi bu. Ama bir ya da iki hafta önce bu sürenin bir ay daha uzatılmasını istemişti. Bundan dışında Genelkurmay, seferin Botoi'de yapılan bir yan çıkarma sonunda kazanıldığını biliyordu. Bu noktalar elbette ki onun yararınaydı.

Bütünüyle alınacak olursa, Anopopei Seferi'nden ne kazanmış ne de kaybetmişti. Filipinler'e saldırı zamanı gelince bütün tümeni iyice kullanacak, belki daha da gösterişli sonuçlar alacaktı. Ama bundan önce erleri sarsmak, onları sert bir eğitimden geçirmek, disiplinlerini sağlamlaştırmak gerekti. Anopopei Seferi'nin son ayındaki öfkeyi yeniden duydu içinde. Erler insanı deli eden bir gevşeklik içinde ona karşı, herhangi bir değişime karşı direnmişlerdi. Ne kadar dürtse suratlarını asıp sinmişler, baskı kalkar kalkmaz yine eski durumlarına dönmüşlerdi. Onları işlemeli, onları yola getirmeliydi; ama bazen onları değiştiremeyeceğini, istediği kalıba gerçekten sokamayacağını düşünüyor, içine kötü kuşkular giriyordu. Filipinler'de de aynı şey olabilirdi. Genelkurmayda bu kadar düşmanları olduktan sonra Filipinler Seferi'nden önce bir yıldız daha takması olanaksızdı. Ve savaş bitmeden önce de bir ordunun başına geçemezdi.

Zaman ilerliyor ve zamanla birlikte fırsatlar da kaçıyordu. Savaştan sonra tarihin sayfalarında yer alacak olanlar kodamanlardı; akıllarına geleni yapan, koordinasyon yeteneğinden yoksun aynı beceriksiz heriflerdi. Yaşlanıyordu, onu geçeceklerdi. Rusya'yla savaşa girildiğinde, artık pek önemi kalmamış, iktidar koltuğuna doğru büyük adımını atamamış, o büyük sıçramayı yapamamış olacaktı. Savaştan hemen sonra Dışişleri Bakanlığını bir yoklamalıydı. Kayınbiraderinin bir kötülüğü dokunmazdı ona elbet.

Gelecekteki dönemin çelişkilerini anlayan çok az Amerikalı vardı. İktidara giden yol en iyi biçimde, tutucu bir demokrasi perdesi altında gizlenebilirdi. Gericilerin ve Amerika'yı dünya politikasından uzak tutmak isteyen tecritçilerin vakti geçmişti artık. Bunlar ne kadar değerliyseler bir o kadar da baş belasıydılar. Cummings omuz silkti. Eline bir fırsat daha geçerse onu çok iyi kullanacaktı. Amma da kötü ha! Hem bu kadar çok şey bilmek, hem de eli ayağı sımsıkı bağlı olmak.

Gerilen sinirlerini gevşetmek için, temizleme hareketini ayrıntılar üzerinde dura dura, aralıksız sürdürdü.

Altıncı gün: 347 Japon - 1 Amerikalı.
Dokuzuncu gün: 502 Japon - 4 Amerikalı.

İleri karakollar Japon hatlarının gerisindeki patikaların içine sızdılar. Büyük sayılarda birlikler dolambaçlı koridorlarda dolaştılar, ormanın içini taradılar, herhangi bir Japon askerinin kalıp kalmadığını anlamak için av inlerine varıncaya kadar aradılar. Devriyeler sabahın karanlığında çıkıyorlar, her zaman aynı emri alarak akşama kadar dolaşıyorlardı.

Çok basitti, bir eğlenceydi sanki. Aylarca geceleyin nöbet tuttuktan, herhangi bir anda pusuya düşme tehlikesi olan yollarda devriye gezdikten sonra temizleme hareketi oldukça tatlı, hemen hemen heyecanlı bir serüvendi. Öldürme olayı bütün boyutlarını yitirmişti, karınca yuvaları bulmaktan çok daha az ilgilendiriyordu onları.

Birtakım şeyler olağandı. Japonlar seferin son haftalarında küçük küçük hastaneler kurmuşlar, geriye çekildikleri sırada da yaralıların çoğunu öldürmüşlerdi. Gelen Amerikalılar da dipçikleriyle hastaların kafalarını dağıtarak ya da gelişigüzel ateş ederek kalanların işlerini bitiriyorlardı.

Ama daha başka, daha ilginç şeyler de olmaktaydı. Karakolun biri bir sabah dört asker bulmuştu. Askerler yorgun argın yolun ortasına serilmişler, üzerlerine çadır bezlerini örterek yatmışlardı. Kılavuz er durdu, yerden küçük birtakım taş parçaları aldı, havaya attı. Taşlar ilk askerin üstüne hafif tıkırtılarla düştü. Asker yavaş yavaş uyandı, bezin altında uzandı, gerindi, esnedi, biraz homurdandı, boğazını temizledi, sabahleyin erken kalkmak zorunda olan bir insanın budalaca seslerini çıkardı. Sonra bezin altından başını uzattı. Japon kılavuz eri görünceye kadar bekledi er. Sonra Japon tam çığlığı basacağı sırada Amerikalı, tomsonundaki mermileri üstüne boşalttı. Ateşi sürdürdü, silahıyla çadır bezinin üzerine delikler açarak ötekileri taradı, içlerinden biri hâlâ sağdı ve bacağını çadır bezinden çıkarmıştı, ölen bir hayvanın son titremeleriyle amaçsızca

debelenip duruyordu. Başka bir er, silahının namlusuyla çadır bezinin üstünden bedenini yokladı, yaralı adamın başını buldu, tetiği çekti.

Böyle başka olaylar da vardı.

Arada sırada tutsak aldıkları da olmuyor değildi ama akşam vakitleri yaklaşmışsa, devriye karanlık basmadan dönmek için acele ediyorsa, tutsakların onları geciktirmemesi gerekirdi. Mangalardan biri bir gün, akşama doğru üç tutsak almıştı, bu tutsakların yüzünden geç kaldıkları için canları sıkılıyordu, içlerinden biri çok hastaydı, yürüyemiyordu; iriyarı asık suratlı olan öteki tutsak ise kaçmak için fırsat arıyordu. Üçüncüsünün ise hayaları şişmiş koskocaman olmuştu; ayağında yarası olan bir insanın pabucunun burnunu kesmesi gibi, o da pantolonunu kasıklarından kesmişti. Acıklı acıklı topallayarak yürüyor, bacak arasını tutarak inliyordu.

Manga komutanı saatine baktı sonunda, içini çekti, "İşlerini bitirelim şunların," dedi.

Suratı asık olan Japon, ne söylediğini anlamış gibiydi çünkü yolun kenarına çekilip arkasını dönmüştü. Kulağının arkasına geldi kurşun.

Sıra cinsel organları şişmiş olan askere geldi; yediği tekmeyle yüzükoyun yere yuvarlandı. Ölmeden önce bir çığlık çıktı ağzından.

Üçüncüsü yarı yarıya komadaydı zaten, ne olduğunun farkına varmadı.

İki hafta sonra Binbaşı Dalleson, yeni kurulan harekât ve eğitim barakasında oturmuş, geçmişi, o gününü ve geleceği tatlı tatlı, uzun uzadıya düşünüyordu. Artık sefer bitmiş, tümen karargâhı denizden çok uzak olmayan güzel bir ağaçlığa taşınmıştı. Esen hafif rüzgârın altında rahat rahat uyumuştu bütün gece.

Eğitim programının uygulanmasına ertesi gün başlanacaktı. Binbaşının askerlik hayatında yaradılışına en uygun bulduğu bölüm buydu. Her şey hazırdı. Birlikler sürekli ordugâhlarını kurmuşlar, erler büyük manga çadırlarına yerleştirilmişler, tümen karargâhındaki yollar çakıllanmış, her bölük her erin yattığı yatağın üstüne

teçhizatını temiz temiz koyacağı bir ranza yaptırtmıştı. Tören alanı düzeltilmişti. Binbaşı bununla övünüyordu, çünkü bu işle kendisi uğraşmıştı. Tropikal ormanın üç yüz metrelik bölümünü on gün gibi kısa bir süre içinde temizletmek ve düzeltmek her babayiğitin harcı değildi.

İlk tören ve denetleme ertesi gün yapılacaktı ve Binbaşı bunu iple çekiyordu. Erlerin temiz kılıklarıyla önünden geçmesi, kendisinin gelişigüzel bir sıraya yaklaşıp silahları denetlemesi basit ve çocuksu bir zevk verirdi ona. Filipinler'e hareket etmeden önce tümenin yine eskisi gibi disiplinli yürümesini sağlamaya kararlıydı.

Günleri oldukça doluydu. Üzerinde durulması gereken bir sürü ayrıntı vardı, eğitim programı da oldukça yüklüydü. Ellerinde yeterince olanak bulunmadığı için önceden düşündüğü kursların hepsini açtıramıyordu. Nişancılık, bakım, askeri deyimler ve makineli tüfek kursları başlatacaktı. Özel silahlar için açılacak sınıfın yanısıra bir sınıf pusula ve harita okumayı, bir diğeri de askerlik disiplinini öğretecekti. Ve elbette ki sık sık yapacağı muayenelerle ve denetlemelerle bu kursları sürekli açık tutacaktı. Ama daha bir sürü şeye ihtiyacı vardı. Ne olursa olsun, yürüyüşler yaptırarak boşlukları her zaman doldurabilirdi.

En sevdiği şeydi eğitim; vazgeçilmez bir şeydi. Her bölüğün programını hazırlamak bile ayrı bir sorundu, ama güzel bir sorundu. Bulmaca çözmek gibi bir şey. Binbaşı bir puro yaktı, harekât barakasının galvanize duvarları arasından ağaçlara ve ağaçların ötesinde görülen denize baktı. Hafif hafif kıyıya vuruyordu dalgalar. Derin bir soluk aldı, denizin balık kokusunu içine çekti. Elinden geldiğince çalışıyordu her zaman, bunu kimse inkâr edemezdi. Tatlı bir hoşnutluk dolaştı içinde.

Bu sırada aklına bir fikir geldi: Betty Grable'ın mayolu bir fotoğrafını renkli ve gerçek boyutlu olarak damalı bir çerçevede duvara asacak, harita kursundakileri böylece dürtüklemiş olacaktı.

Kurs öğretmeni de artistin ayrı ayrı yerlerini göstererek, "Sağ yukarı değerleri gösterin bakayım bana," diyecekti.

Vay anasını, amma buluş ha! Binbaşı kahkahayı bastı sevincinden. Erleri uyuklamaktan kurtaracak, harita kursuna dikkatlerini biraz olsun çekebilecekti.

Ama gerçek boyutlu fotoğrafını nasıl bulmalıydı Betty Grable'ın? Binbaşı purosunun ucundan bir tomar kül aldı. Levazım Müdürü'nden isteyebilirdi, belki de onunla alay etmek için bir istek belgesi doldurabilirdi. Belki Papaz Davis yapardı bu işi. İyi bir herifti papaz. Yok yok, ona da sormaya gelmezdi.

Dalleson başını kaşıdı. Ordu Karargâhı Özel İşler Dairesine yazacaktı. Belki Betty Grable'ınki yoktu ama herhangi bir poster kızının fotoğrafı olabilirdi.

Tamam, oldu bu iş. Orduya yazacaktı. Bu arada Savunma Bakanlığı Eğitim Koluna da bir mektup gönderebilirdi. Böyle buluşlar arayıp duruyorlardı zaten. Ordudaki bütün birliklerin sonunda kendi buluşunu uyguladıkları gözünün önüne geldi Binbaşı'nın. Heyecanla yumruklarını sıktı.

Yaşşa be!

SON

"Çıplak ve Ölü'yü hâlâ seviyorum. Meziyetleri de kusurları da var, ama aynı zamanda arındıran, hatta canlandıran bir Tolstoycu şefkat dokunuşuna sahip ve bu sayede, ara sıra dönüp birkaç sayfa okuduğumda hepimiz için umutlanmamı sağlıyor. Öyleyse izninizle, tüm sayfalarını okuyacak birinin orada fazlasıyla umut bulacağını varsayacağım."
NORMAN MAILER

Pulitzer ve Légion d'Honneur ödüllü ABD'li romancı Norman Mailer'ın, uçak mühendisi olmak için girdiği Harvard Üniversitesi'nde okurken askere alınarak cepheye gönderilmesinin ardından 25 yaşında kaleme aldığı ilk romanı *Çıplak ve Ölü* "İkinci Dünya Savaşı'nı anlatan en iyi roman, belki de tüm savaşları anlatan en iyi roman" olarak değerlendiriliyor. Mailer, Pasifik Cephesi'nde, Japonların elindeki Anapopei adasına yapılan çıkarma sırasında Amerikan askerlerinin yaşadığı büyük korkuları ve acıları anlatırken, savaşın boşunalığının altını çizer. Askerlerin canları pahasına gönderildiği bu adanın aslında stratejik bir önemi yoktur; âdeta ölmeye gönderilmişlerdir. Ustaca kurgulanmış ve son derece gerçekçi bir dille yazılmış roman, savaşın topyekûn felaket olduğunu gösterir. Her biri ayrı bir romanın kahramanı olacak derinlikte işlenmiş karakterlerin içindeki umut ise onların ölüm makineleri değil, insan olduklarını hatırlatır. Tüm dünyada en çok okunan savaş romanlarının başında gelen *Çıplak ve Ölü*, cepheden sağ dönebilmiş bir yazarın savaş karşıtı güçlü manifestosudur.

"İşte acımasız, tedirgin edici, yer yer sinirlendirici ama unutulmaz bir kitap. Çıplak ve Ölü *savaşın korkunçluğunu veriyor yalnızca. Çünkü dehşetini, gereksizliğini ve boşluğunu göstermeden savaştan gerçekçi olarak söz etmek olanaksızdır. Bazı Amerikalı eleştirmenler,* Çıplak ve Ölü *için 'gerçekçi bir kâbus' dediler. Hayır, yanıtını verdi yazar: Bir simge."*
ANDRÉ MAUROIS

EVEREST
www.everestyayinlari.com
/everestyayinlari
/everestkitap
/everestyayinlari

THG
0248400
NGS

9 786051 853451